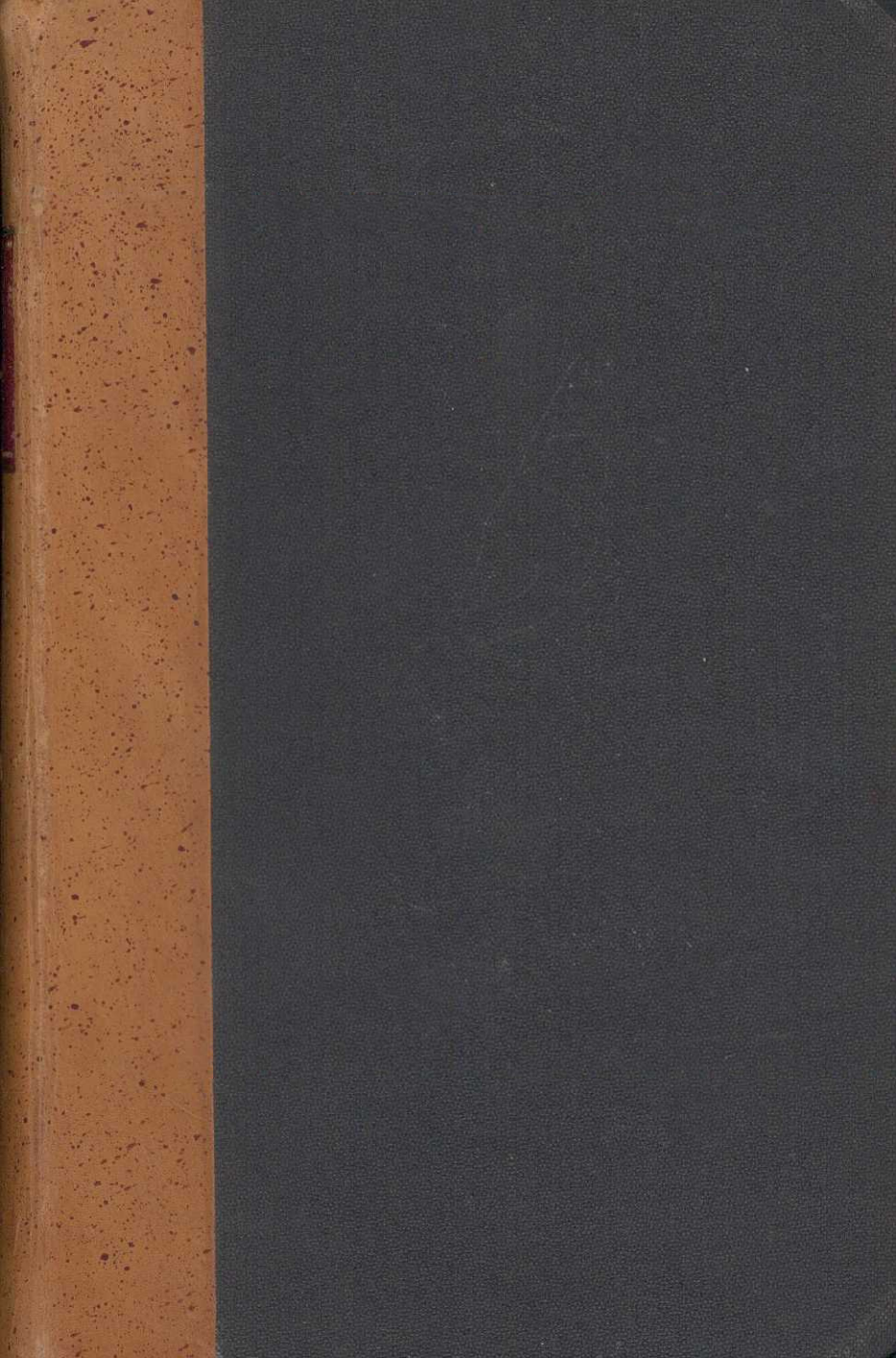

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

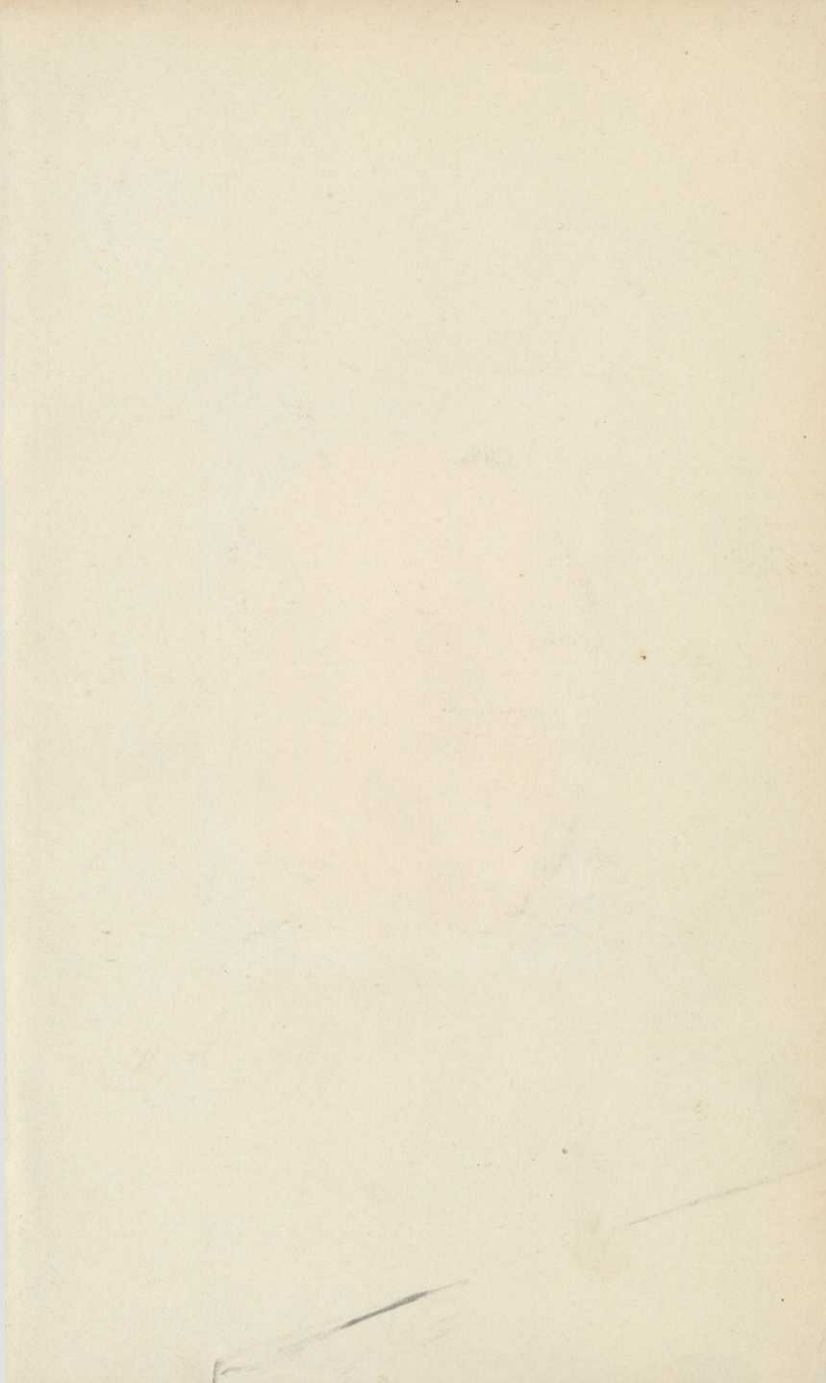

Litt.
Sv.

E. B.

KONUNGEN

*En sannsaga berättad
af
Sophie Elkan.*

UTGÅFFEN AF
ALBERT BONNERS FÖRLAG

1887

Gustaf Adolf och Fredrika Dorothea Wilhelmina
i Hagaparken (1800)

KONUNGEN.

*En sannsaga
berättad
af
Sophie Elkan.*

KONUNGEN

EN SANNSAGA

BERÄTTAD

AF

SOPHIE ELKAN

FÖRRA DELEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

KONSTEN

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1904

I.

Svea Rikes Kronprins.

Löjtnanten vid gardet, baron Gustaf Mauritz Armfelt, skulle denna dag, den 12 juli 1781, börja sin uppvaktning som tjänstgörande kavaljer hos Hans Kungliga Höghet kronprins Gustaf Adolf och hade tidigt på morgonen infunnit sig hos prinsens guvernör, riksrådet baron Fredrik Sparre, för att af honom erhålla sina instruktioner.

Riksrådet Sparre tog emot baron Armfelt i sitt rum utanför kronprinsens sängkammare i Högstdensammes våning på Drottningholms slott. Rummet hade utsikt åt trädgården, och morgonen var sällsynt vacker, men baron Sparre betraktade ej den ståtliga vyen, utan hade i stället sitt nöje af att iakttaga baron Armfelts lifliga minspel, medan honom anförtroddes åtskilliga intima och delikata detaljer rörande Hans Kungliga Höghets vanor och egenheter.

— Ålägges det prinsens kavaljer att äfven tillse detta? frågade baron Armfelt förbluffad, då riksrådet ett ögonblick höll inne. Och blir ej med dylika vanor skötseln af karlar odräglig?

Riksrådet Sparre drog ur byxsäcken fram sin briljanterade snusdosa, bjöd Armfelt en pris och tog själf en, innan han svarade.

— Det är vår nådige konungs vilja, att Hans Kungliga Höghet numera blott skall hafva manlig betjäning omkring sig. För denna orsaks skull har han tagit prinsen från fruntimren och anförtrött honom åt oss. Naturligtvis ingår, som jag redan sagt herr baron, en hel del barnkammarpigsyslor i en kavaljers skyldigheter, då han är uppvaktande hos en furste, som ej ännu fyllt tre år. Och möjligen är baron Armfelt vid sina fyra och tjugu alltför . . . riksrådet drog lätt på axlarna, men i stället för att fortsätta meningen och säga hvad baron Armfelt möjligen vore, ändrade han ton och sade med särskildt eftertryck:

— Men å andra sidan, för en ung man på fyra och tjugu år är detta en ypperlig öppning till en i framtiden lysande karriär.

Det kom en blixtnad i baron Armfelts stora blå ögon, och ett strålande leende for öfver de rödfriska, fylliga läpparna, då han svarade:

— Jag ber riksrådet Sparre vara förvissad om att jag är lycklig öfver den synnerliga nåd, hvarmed Hans Majestät utmärkt mig genom att låta mig inträda i kronprinsens hof, och i allt hvad på mig beror, skall jag försöka vara vår lille nådige herre till viljes och behag.

Kronprinsens guvernör skakade sitt stora, oformliga hufvud.

— Inte i allt, min käre baron Armfelt. Prinsen är visserligen så på minne som intelligens rikligen af Försynen begåfvad, men det är i alla fall nödigt att visa resistans till hans impertinens och häftighet, hans envishet och hans ondska, om af honom skall danas en god regent, som en gång skall lyckliggöra

sitt rike. Jag skulle önska, att baron Armfelt vid lediga stunder läste denna bok, *Traité de l'éducation af Formey*.

Riksrådet Sparre räckte baron Armfelt en uppslagen bok, som han tagit från fönsterbrädan. Baron Armfelt bugade sig och bläddrade flyktigt i boken, medan riksrådet Sparre fortsatte:

— Som baron vet, uppvaktas Hans Kungliga Höghet förutom af min herre af sina två öfriga kavaljerer, öfverstlöjtnant grefve Stackelberg och öfversten och riddaren friherre Wachtmeister. Vidare äro kungens förste och andre kammartjänare Remy och Wachlin anställda hos honom. Af kungens fyra lifpager uppvaktar dagligen en, som om nätterna ligger inne hos prinsen tillika med mig, medan kammartjänaren ligger i garderoben utanför sängkammardörren.

Baron Armfelt lade boken åter på fönsterbrädet, dess innehåll föreföll honom ej särdeles lockande. Men det plikttrogna riksrådet fortsatte med sina upplysningar.

— En af kungens kammar- och stallpager är alltid tillstädes vid serveringen af prinsens måltider, och vice korporalen af drabanterna har att hos mig infinna sig hvarje morgon för att taga mina order om vakthållningen kring Hans Höghets person. När prinsen promenerar i trädgården de dagar, då mycket folk är här, äfvenså courdagarna, följa honom vice korporalen med två drabanter, annars ej. De öfriga dagarna går eller åker Hans Kungliga Höghet med mig och sin uppvaktande kavaljer. Hvad vidare är att iakttaga, skall jag så småningom sätta baron Armfelt au courant med.

Genom den öppna sängkammardörren hördes ett barns häftiga gråt.

— Det är vanligtvis mycket pjunk om morgnarna vid uppvaknandet, sade riksrådet med en ofrivillig grimas, hvarpå han reste sig upp för att gå in och se hvad som var å färde.

— Baron Armfelt torde vänta här, tills prinsen hunnit sansa sig, sade han i dörren.

Inifrån sängkammaren hörde Armfelt hur riksrådet förmanade den nådige herrn, som dock ej upphörde med sitt gråtande. På alla sin guvernörs moralkakor svarade prinsen med ett ideligt ropande af nej, nej, nej!

— Den nye kavaljeren, baron Armfelt, är därute och väntar på företräde, men jag kan ej låta honom komma in, förrän prinsen uppför sig som en kunglig person ägnar och anstår, sade riksrådet med höjd röst.

Gråten tystnade tvärt.

Några ögonblick därefter anmälde kammartjänaren Wachlin tjänstgörande kammarherren hos Hans Kungliga Höghet kronprinsen, löjtnanten vid lifgardet, baron Armfelt.

I kronprinsens sängkammare, där den stora och präktiga himmelsängen med förgylld krona och blå sidenförlängan intog den förnämligaste platsen, voro gardinerna ej ännu bortdragna från fönstren, och en liflig eld brann oaktadt sommarvärmen i spiseln. Tätt invid den kungliga sängen stod lifpagen Jernfels tältäng, som ännu ej blifvit borttagen för dagen. Pagen själf låg på knä framför spiseln och pustade på elden för att få den att brinna högre, medan

kammartjänaren Wachlin stod och värmdes kronprinsens skjorta framför brasan.

Guvernören, riksrådet Sparre, föreställde den djupt bugande baron Armfelt för Hans Kungliga Höghet kronprinsen, som satt upprätt i sängen, stödd af de många spetsprydda, med kunglig krona och namnchiffer utsydda kuddarna och dynorna. Kronprinsen var ett mycket litet barn med blondt hår, som ej ännu för dagen blifvit krusadt eller pudradt, utan låg i en tjock tofs öfver pannan. Prinsen såg förgråten ut, och tårarna hängde ännu kvar i ögonfransarna, när han räckte fram sin lilla hand till kyssning. Då Armfelt böjde sig ned för handkyssningen, betraktade den lille kronprinsen sin jättelike kavaljer med stort allvar. Han tycktes finna sig belåten med granskningen, ty ett gladare uttryck tändes i hans ögon, och i ett nu stod han upprätt i sängen i sin släpande nattdräkt och sträckte armarna mot Armfelt.

— Bära prinsen, ta'n på armen! var den första befallning den uppvaktande kavaljeren hörde från sin kunglige herres läppar.

Förtjust öfver detta nådiga emottagande gjorde Armfelt hvad honom blifvit befalldt. Han lyfte upp kronprinsen på sina armar, svepte den långa nattklädningen om de små nakna fötterna och bar prinsen ett hvarf rundt sängkammaren för att sedan öfverantvarda honom till kammartjänaren, som skulle börja tvagningen och påklädseln.

Men prinsen ville på inga villkor bli tvagen eller påklädd. Han ville bli buren af sin nye kavaljer.

— Bära prinsen, bära prinsen! ropade han oupphörligt och hytte med de små händerna åt Wachlin.

Förgäfves gjorde guvernören sina föreställningar, förgäfves blåste kammartjänaren Wachlin med en lerpipa upp blåsor i tvättfatets såplödder, så att de klara vattenbubblorna lyste som guld och purpur i eldskenet, en lek, som brukade roa prinsen, förgäfves sökte Armfelt hålla sig i skymundan. Det sprattlande prinsbarnet sträckte armarna oupphörligen efter honom och skrek:

— Bära prinsen, bära prinsen, bära prinsen!

Armfelt måste åter taga sin nådige herre på armen och bära honom ett par hvarf rundt sängkammaren, hvarvid prinsen ögonblickligen tystnade med sin gråt, såg belåten ut och klappade med sin lilla hand Armfelt nådigt på skuldran. Armfelt kände sig nu mindre hänförd af det stora nådebeviset, och på en vink af guvernören satte han sin prins hastigt ned i kammartjänarens knä och drog sig själf lika hastigt tillbaka till det yttre rummet för att ej med sin frestande närvaro störa den furstliga toaletten. Dess fullbordan tog en mycket rundlig tid, då prinsen grät och spjånade emot af alla krafter.

Under tiden satt Armfelt vid fönstret i guvernörens rum och trummade otåligt på rutan. Han önskade, att den kungliga nådens sol, som så rikligt strålat öfver honom, tagit ett annat uttryck, ty han hade förefallit sig själf alltför löjlig eller, som baron Sparre uttryckte det, barnpigelik, och fruktade för att den kungliga ynnesten vid mera publika tillfällen skulle taga samma form, då han ofelbart skulle bli föremål för hoffruntimrens löje och spetsiga elakheter. Och Armfelt tog upp Formey och läste några sidor om barnuppfostran, men fann intet angående

denna speciella casus. Han gäspade våldeligen öfver boken och trummade mången generalmarsch, innan prinsen hann bli färdigklädd och hans kavaljer åter blef inkallad.

Hans Kungliga Höghet såg nu ut som en riktig liten prins, ty öfver den lilla tröjan bar han blå serafimerbandet och vid ändan af stjärnan svärdsorden och nordstjärnan, och håret var pudradt och friseradt. Prinsen låg på mattan och åt på en kringla, medan Wachlin roade honom med allsköns upptåg. Han var så upptagen af att mumsa på sin kringla och höra på hur Wachlin härmade kon, göken, grisen, geten och tuppen, att han i början ej märkte Armfelt. Men så snart han det gjorde, blef det åter samma rumor och väsen om att prinsen ville bli buren.

— Ett hvarf, om baron Armfelt behagar, men endast ett, ty sedan skall prinsen gå och uppvakta sina höga föräldrar, sade baron Sparre, som förgäfvets sökte tysta sin skrikande herre.

Armfelt böjde sig ganska motvilligt ner och lyfte prinsen från mattan upp på sin arm, men det blef mera än ett hvarf, ty så snart han ville sätta ned pilten, blef det åter till skrik.

Baron Sparre såg på sin klocka.

— Tiden är inne för Hans Kungliga Höghet att gå först till Hans Majestät kungen och sedan till Hennes Majestät drottningen och bjuda godmorgon.

Prinsen skrek immerbadd allt ondare och ondare:

— Armfelten bära prinsen, bära prinsen, ta'n på armen, ta'n på armen!

— Prinsen är väl för stor karl för att vilja bli buren förbi drabanterna som ett litet spädbarn, sade

baron Sparre, som redan efter sina få dagars erfarenhet som prinsens guvernör så tämligen visste, att det enda, som möjligen kunde locka prinsen från hans envishet, var att vädja till hans högfärd.

Också tystnade prinsen ögonblickligen och underkastade sig med tålmod att bli snuten, torkad i ögonen och justerad för morgonhälsningen hos sina höga föräldrar. Så stack han sin lilla hand i guvernörens och företrädd af sin tjänstgörande kavaljer fördes han förbi drabanterna, som gingo i gevär för honom, upp till Deras Majestäters våningar för att hälsa godmorgon.

Först in till kungen. Gustaf den tredje satt i det stora audiensrummet vid sitt skrifbord och under-tecknade ett bref, då den lille kronprinsen med sitt följe inträdde. På guvernörens uppmaning väntade prinsen tåligt, tills kungen slutat skrifva, skyndade så fram till honom och kysste den lediga handen, hvarpå kungen för ett ögonblick afbröt det lifliga samtal han förde med sina uppvaktande herrar, tog prinsen på sitt sköte, kysste honom lätt på pannan och frågade:

— Har prinsen denna morgon varit pappas gosse?
Utan ett ögonblicks tvekan svarade barnet:

— Nej, varit illaker. Prinsen skrikit: vill bli buren, ta'n på armen, ta'n på armen, ta'n på armen.

Medan kronprinsen på så sätt inför sin höge fader bekände sin förseelse, som denne med ett illa doldt småleende, men med grymt rynkad panna åhörde, föll den lille syndaren åter för samma frestelse. Medan orden ta'n på armen första gången framsades med darrande läpp och försagd min, fingo de, då de återupprepades, en annan klang, och det sista

ta'n på armen uttalade han ej vänd mot kungen, utan i befallande ton till Armfelt, åt hvilken kungen i samma ögonblick räckt handen till kyssning och hälsat välkommen i de nådigaste ordalag. De kungliga orden, som girigt åhördes af föremålet själft och de andra i rummet närvarande, öfverröstades plötsligen af skriket:

Bära prinsen, bära prinsen!

Kungen släppte sin son ned från skötet och fortsatte samtalet med Armfelt utan att visa något missnöje.

Guvernören befann sig i en svår dilemma. Han kunde ej tillrättvisa kronprinsen i kungens närvaro, och han kunde ej låta skriket fortfa.

Han hade ingen annan utväg än att söka distrahera sin lille herre. Han pekade på kungaporträtten på väggarna och frågade prinsen om han mindes hvem den kungen med den stora peruken eller damen med den fina guldkronan voro. Men prinsen ville hvarken kännas vid Carl den elfte eller kejsarinnan Catharina, utan grät i ondska, oupphörligen ropande till Armfelt de fatala orden, som denne ej rätt visste om han fullständigt vågade ignorera, men hvilka han alldeles icke i denna omgifning tänkte hörsamma.

Kungen låtsade en lång stund ej om sin son, men då barnet blef alltför olidligt, gick han fram till prinsen och lutande sig ned öfver honom, där han satt i Sparres knä, förehöll han honom med ömhet och allvar hans dåliga uppförande. Då prinsen emellertid alltjämt skrek i ondska och ej i godo kunde förmås att tystna, blef Hans Majestät otålig, hotade honom med riset och gaf en vink åt guvernören att

föra ut barnet, tillsägande Armfelt att befalla drabanterna att icke vid kronprinsens förbipasserande skyldra för honom, då han ingalunda visat sig värdig en sådan ärebetygelse. Bad prinsen för öfrigt besinna, att han i dag skulle gifva audiens åt spanska envoyéen och att hans uppförande måste vara sådant, att den främmande ministern ej skulle ha anledning att skicka ogynnsamma berättelser om honom till sin regering.

Gossen såg mycket betänksam ut och hviskade sakta för sig själf: — Prinsen är nu hålt beskedlig. Nu måste pappa vara glad igen. Prinsen vill inte ha ris. Prinsen vill inte skrika eller vara illaker.

— Gå då till Hennes Majestät och uppför sig anständigt där, sade kungen och lade den lilla handen i guvernörens. Kom så ihåg, att du lofvat pappa att vara beskedlig och påminn dig fru Manderströms maxim: en karl står vid sina ord.

— Och en käring vid sin påse, svarade prinsen färrt till sin guvernörs stora förbluffelse. Men kungen behagade skratta.

Inne hos Hennes Majestät måtte dock prinsens uppförande ingalunda varit anständigt, ty strax efter hans inkomst i drottningens sängkammare, dit guvernören och Armfelt ej åtföljde honom, hörde dessa båda herrar, som väntade utanför, huru prinsen pjunkade och grät. Och det dröjde ej många minuter, innan en af hofdamerna hastigt kom ut med prinsen på armen och öfverräckte honom utan att säga ett ord till Armfelt, som vardt röd som drypande blod och häftigt bet sig i läppen.

— Hvarför har prinsen burit sig illa åt inne hos Hennes Majestät? frågade Armfelt i en ej alltför

vördnadsfull ton, medan han bar prinsen ned för stora trappan förbi de orörliga drabanterna, på hvilka det kungliga barnet bistert sneglade, då de ej gjorde honnör.

— Därför att prinsen leds därinne och vill bli buren af Armfelten, svarade barnet genast.

Guvernören sade på franska, som prinsen ej förstod:

— Hans stora dygd är, att han aldrig på minsta sätt bjuder till att bemantla, långt mindre undandölja hvad han ock måtte begå för fel. Han älskar sanningen.

— Det är en stor förtjänst, svarade Armfelt lamt på samma språk, men tillade genast, då detta långt mera intresserade honom. — Är det ej besynnerligt, att ett barn på närmare tre år oupphörligen vill bli buret? Och synnerligast förefaller det besynnerligt med detta barn, som för öfrigt pretenderar att vara gammal person.

Riksrådet svarade alltjämt på franska:

— Sannerligen tycker jag ej det märkvärdigaste af allt är, att denne pilten fått lefva. Lifmedikus Dahlbergs förfarande för att härda honom, nämligen att från han var sex månader gammal låta honom bada i isvatten och dagligen lägga isstycken på hans hufvud och mage, har enligt mitt förmenande haft en menlig inverkan på Hans Kungliga Höghets organism. Numera har detta härdande alldeles upphört, men jag tror, att af denna stränga medfart härleder sig, att prinsen så litet orkar röra sig. I rum, så väl som på marken, är hans största nöje att ligga utsträckt. Vi skola emellertid så småningom locka honom till att begagna de egna benen. Jag skulle

önska, att baron Armfelt redan i dag ville börja att leka exercis med den nådige herrn på Lofö ängar. Det skall göra honom godt och gifva honom courage.

Den lille prinsens hufvud hade sjunkit ned mot Armfelts axel, och då de hunnit in med honom i hans våning, sågo de, att han sof. De klädde af honom och lade honom i sängen för middagssömnen. Men, midt under det att prinsen som bäst snusade och sof som ett godt barn, måste han väckas för att klädas till audiensen, som han skulle lämna den nyanlände spanske envoyéen, grefve Guemes. Ögonlocken föllo allt som oftast igen af sömnlusta, medan påklädseln varade, och baron Armfelt hörde honom oupphörigen hviska till sig själf: — Prinsen har lofvat pappa vara snäll, vara nådig.

Också var det ett barn, kämpande så hårdt det förmådde mot sömn och olust, som satt i den förgyllda karmstolen på upphöjningen i sin audienssal och räckte envoyéen sin hand till kyssning, medan baron Sparre på franska harangetade honom.

Men knappt hade audiensen till alla parters fulla belåtenhet lyckligen förlupit och prinsen bakom gardinen betraktat envoyéens affärd och sakta ropat hopp, hopp åt fyrspannet, förrän han åter fick begär att bäras på Armfelts starka armar.

Herrarna försökte locka honom från hans envishet genom att förespegla honom hvad allt godt han skulle få till middagen.

— Prinsen får stekt kyckling, små lammkotletter, fricandeau på calf och oxtunga med brun sås och korinter, sade Armfelt, som förhört sig om anrättningarna hos kammartjänaren.

— Ingenting, ingenting, bära prinsen!

— Prinsen får katrinplommon, återtog guvernören.

— Armfelten skall bära prinsen!

Naturligtvis fick prinsen sin vilja fram, men Armfelt var nog listig att passa på och bära in sin nådige herre i matsalen, där han sattes i sin höga stol vid den ensamma taffeln, medan guvernören satt till höger och Armfelt till vänster om honom och tvenne lakejer stodo bakom hans stol och passade upp honom.

I detsamma katrinplommonen serverades, kördes kronprinsens vagn fram till trappan. Prinsen gled genast ned från stolen, knäppte ihop de små händerna och suddade högtidligt och med stort allvar igenom bordsbönen, hvarpå han bugade sig för den gode Guden.

Några minuter senare satt kronprinsen i den franska vagnen med guvernören och den uppvaktande kavaljeren.

Vädret var det härligaste, och prinsen var i solskenslynne öfver Armfelts löfte att exercera honom på Lofö ängar, hvarför geväret och pappersmusköten voro medtagna i vagnen. Prinsen ville genast fara till Lofö ängar, men detta måste nekas honom, ty prinsen var befalld till China, där Hans Majestät kungen och Hennes Majestät drottningen jämte hofvet denna eftermiddag drucko kaffe. Men Armfelt lofvade prinsen att se till, att de snarast möjligen fingo aflägsna sig för att hinna med mycket exercis på ängen.

Då vagnen hunnit den allé, som direkt för fram till China, gaf guvernören befallning till kusken att hålla, ty han höll det för nyttigt, att prinsen skulle

gå detta stycke. Men då vagnen höll, och prinsen märkte afsikten härmed, hviskade han till Armfelt: — Bära prinsen, ta'n på armen, ta'n på armen, men då Armfelt skakade på hufvudet, lade fingret på läpparna och pekade framåt allén, nickade prinsen tillbaka och sade för sig själf: — Prinsen har lofvat pappa vara bält beskedlig, hvarpå han räckte Armfelt sin hand och lät honom leda sig, trippande bredvid honom med sina små steg, som han försökte rätta efter Armfelts stora. Guvernören gick på Hans Kungliga Höghets andra sida.

Plötsligen skymtade några lustiga röda byggnader med granna gröna koppartak mellan träden. Solen glänste som lågor på de förgyllda kinesiska krumelurerna på koppartaken.

— Det är China, sade prinsen upplysande till Armfelt. Prinsen skall visa Armfelt alla nickegubbarna, och sedan vill prinsen genast åka till exercisplatsen. Armfelten skall också lära prinsen skyldra gevär.

Med lifliga åtbörder och muntra ord beskref Armfelt för den nådige herrn den tilltänkta exercisen. Piltens ögon lyste af förtjusning, men plötsligen blef han stående tvärt stilla, förlamad af förskräckelse. Han hade fått sikte på tre små hvita pudelhundar, som fruarna Manderström, Sinclair och Wrangel, som också voro på väg till China, hade med sig. Medan damerna stannade för att göra sin djupa reverens för kronprinsen, blefvo de små hundarna osams och började häftigt gläfsa och skälla. Prinsen vardt mycket häpen och förskräckt och började ropa i ett.

— Prinsen vill åka hem, vill åka hem! Ta'n på armen, vill åka hem!

Men Armfelt var fullt och fast besluten att ej inför fruntimren visa sig löjlig. Han gjorde på franska en hastig förfrågan till guvernören, och då denne svarade jakande, böjde han sig ned mot prinsen och skämde ut honom för hans räddhåga och hans föga karlavulna sätt att visa denna rädsla i främmandes åsyn, särdeles fruntimmers. Prinsen skulle ej få fara hem, skulle ej bli buren, ej heller fick han vara rädd, utan prinsen måste betvinga sig och se på hundarna.

Prinsen blef till den grad häpen öfver Armfelts prompta tal, att han tvärt tystnade och försökte göra, som han blifvit tillsagd. Men skrämseln för hundarna bragte honom alldeles utom sig. Han ryckte och drog för att slita sin hand ur Armfelts och rädda sig undan till vagnen, men Armfelt höll den lilla handen fast och drog prinsen med sig fram mot paviljongen, medan de små hundarna slogos med hvarandra under hest gläfsande till deras ägarinnors stora förtret. Damerna bådo guvernören att till prinsen framföra deras ursäkt, de små älsklingarna brukade vanligen vara alltför sediga. Om blott baron Armfelt gifvit fruarna tid att locka på hundarna i stället för att på detta bryska sätt tvinga kronprinsen, skulle allt aflupit på bästa vis.

Men guvernören tog prinsens uppvaktande kavaljer i försvar mot fruntimren.

— Min nådigaste generalska, kan baron Armfelt göra prinsen mindre vettskrämd, vore jag honom därför mycket tacksam, ty prinsen har en stor fruktan och häpenhet för mycket, som han, ej minst såsom

prins, måste lära sig att höra och uthärda. Om prinsen, efter hvad mig sagts, en gång i år på Ladugårdsgårde blifvit skrämmd af oväntade infanterisalfvor och gardeskompaniers hurrarop, är det ej att undra öfver om han ännu känner farhåga för skott och allt hårdt buller. Men han har också fruktan för djur och alla okända föremål, och detta måste öfvervinnas.

Fru Manderström höjde på axlarna och gaf guvernören en skarp blick, i det hon knäppte sin gröna sidenparasoll på sned för att skydda sig mot solstrålarna. Hon tänkte som så många andra, att kronprinsen vid alltför spåda år blifvit öfverflyttad från fruntimrens vård till karlarna. Hvad förstodo riksråd och löjtnanter sig på småbarn? Det var väl åtminstone fruntimmersgöra. Men då Hans Majestät i allt tog lösen från Versailles och nu därtill från Petersburg —

Det hördes ett muntert stim inifrån marmorsalongen på China.

Kungen stod framme vid ett af fönstren och mottog sin kinesiska kopp ur grefvinnan Meyerfelts hand, medan grefvinnan Löwenhjelm bjöd Högstendensamme sockerskålen, och hennes syster, grefvinnan Höpken, stod med gräddsniplan i pose af en Hebe, som förträffligt klädde henne. Dessa unga, sköna grefvinnor voro iklädda ljusa rober af lätt faille med inväfda blomsterbuketter, strödda öfver hvit, ljusblå och rosenröd botten, deras stora schäferhattar sutto på sned öfver det luftigt friserade och pudrade håret och hvita spetsprydda linongfischyer voro knutna i kors öfver barmen. Klädningarna voro korta och visade de små svarta skorna med de höga, röda

klackarna. De sågo ut som fina herdinnor af sprödaste sachsiskt porslin, hvilket också Hans Majestät behagade säga dem med den artigaste tournyr i världen och med många komplimanger, afpassade efter hvars och ens ställning och rättmätiga pretention härpå.

Drottningen satt inne i spegelsalen med sin närmaste uppvaktning. Drottningen satt i den ena af de små med kinesiskt siden öfverdragna sofforna, som stod på sned under den svartlackerade, med gyllne inkrusteringar försedda panelen, medan hennes hofmästarinna serverade kaffet från bordet framför den andra soffan. Sofia Magdalena hade ingalunda airen af en herdinna. Hon älskade tunga och dyrbara dräkter och bar alltid det myckna håret upplagdt i stela, pudrade bubblor, från hvilka några långa, stela lockar föllo ner på halsen. Hon var alltid i gala, äfven då hofvet intog kaffe och snaskade konfektyrer i det lilla muntra kinesiska slottet. I dag var hennes välväxta, höga figur iförd en hårdt öfver bröstet snörd och sedan vidöppen robe öfver en med silfverspetsar besatt, brocherad kjol. Med sina ljusblå, utstående ögon, sin böjda näsa och de väl tjocka läpparna gjorde hon alltigenom intryck af en stel dam, af tystnad och ledsamhet. Drottningens tystlåtenhet och ovanligt försagda väsen förekommo de utomstående såsom prof på bristande förstånd, men hennes närmaste omgivning brukade insistera på att denna tystnad och denna försagdhed härledde sig af stor blyghet och att kungens liflighet och blixtrande snabbhet gjorde, att drottningen föreföll mer apatisk, än hon i grunden var. De prisade hennes goda hjärta, hennes tålmod och beundrans-

värda ståndaktighet och påstodo, att drottningens omdöme var klart och att hennes förstånd, utan att vara djupt, var juste och redigt.

När nu kronprinsen med hjärtat bultande af fruktan efter den uthärdade skrämselfn kom inrusande genom de åt parken vidöppna dörrarna, vinkade drottningen honom till sig, men prinsen låtsade ej därom, utan sprang ut i marmorsalen till kungen, smög sig intill honom och kysste hans nedhängande hand. De unga grefvinnorna började genast sysselsätta sig med kronprinsen, de satte sig på huk framför honom på golfvet, de rustade med honom, de smekte och kelade för honom. Grefvinnan Wrede-Sparre räckte honom i en silfversked ett stycke socker, som grefvinnan Löwenhjelm doppat åt honom i grädde, och så väl lät prinsen sig all denna uppmärksamhet behaga, att guvernören upprepade gånger måste tillhviska honom, att han skulle gå fram och hälsa på sin moder, förrän detta skedde. Men något synnerligt lifligt samtal blef det ej till mellan mor och son, ty på drottningens med låg röst framförda frågor till prinsen svarade denne blott, såsom han alltid brukade, då humöret var trubbigt: »nej, nej,» eller »ingenting, ingenting,» medan han med längtande blickar såg efter konungen, som stod på trappan och åsåg hur Armfelt och Essen kastade fjäderboll med grefvinnan Höpken och fröken Cederström på den starkt solbelysta planen framför China.

Bredvid drottningen satt kronprinsens förra underhofmästarinna fru Stauden, och då hon märkte prinsens stora otålighet att komma bort och drottningens ledsnad däröfver, lyfte hon honom upp i

sitt knä för att hålla honom kvar hos den höga modren.

Men detta behagade ingalunda den lille herrn, som genast gled ned ur skötet och sade med sin obeskrifligt förnäma air:

— Nej, prinsen vill inte sitta mera i knä på fruntimmer. Hvarefter han räddade sig tvärt öfver golfvet till kungen, som i detsamma kommit in i spegelsalen.

Kungen försökte dölja sin munterhet öfver kronprinsens anmärkning, men lyckades ganska illa, medan han i lätt förebrående ton sade:

— Så får inte prinsen säga. Prinsen skall vara glad, om någon af damerna vill vara så älskvärd och taga prinsen på knäet.

Men prinsen förstod fuller väl, att han talat pappa till behag och utan att bedja honom om lof, följde han honom ut på trappan. En liten stund satt prinsen helt stilla och beskedligt på öfversta trappsteget och åsåg, hur fjäderbollarna flögo högt upp i luften och mottogos af damerna med små kosteliga skrik och hopp och af dem kastades tillbaka, medan pappa och hans uppvaktande kavaljerer uppmuntrade de volantspelande med eggande tillrop och handklappningar.

Men snart tog glädjen slut, ty kungen måste bort för att åse repetitionen af Roland på teatern och ville, att kronprinsen skulle åtfölja honom dit för att vänja sig vid bullret och folket på scenen, för hvilket Hans Kungliga Höghet visade största häpenhet och förskräckelse. Men då prinsen tillsades, att han skulle följa efter kungen till teatern, började han hastigt påminna sig den utlofvade exercisen på Lofö ängar och skrek till Armfelt, som en stund

helt och hållet glömt af honom: — Armfelten skall bära prinsen, skall ta'n på armen, bära prinsen till vagnen, prinsen vill exercera på Lofö äng!

Och prinsen sprang ned för trapporna och grep fast i Armfelts ben och ropade och skrek.

De volantkastande damerna och herrarna måste sluta, ty de riskerade att i annat fall knuffa ikull kronprinsen, som sprang efter Armfelt öfverallt.

— Hvad är detta för larm? frågade kungen plötsligen strängt. Prinsen skall komma efter till teatern. Man får inte det man vill, om man befäller på detta sätt.

— Men om prinsen inte befäller, snyftade denne.

— Så får prinsen det i alla fall inte. Jag befäller, att prinsen skall komma till repetitionen i afton.

Kungen svängde om på klacken, och åtföljd af sina kavaljerer och någon af hofdamerna begaf han sig till den väntande vagnen.

— Armfelten skall exercera prinsen! Prinsen har fått lof att exercera. Prinsen skall exercera! ropade barnet högt gråtande.

Drottningens damer omringade prinsen och försökte trösta honom, men han slog i häftigheten åt dem och fortfor med sitt skrik.

Guvernören tog hans hand och sade allvarsam:

— Hörde ej prinsen, att Hans Majestät befalld prinsen att närvara på teatern?

— Ta'n på armen, Armfelten ta'n på armen. Prinsen vill exercera. Armfelten har lofvat prinsen!

Riksrådet Sparre vinkade på kammartjänaren Wachlin.

— Bär Hans Kungliga Höghet till vagnen, befallde han.

Men prinsen sparkade Wachlin och ropade öfverljudd.

— Armfelten skall bära prinsen!

Men Armfelt låtsade ej höra.

Drottningholms lilla teatersalong var alldeles mörk, då kronprinsen bars in och sattes i den kungliga logen. Kungen tog honom genast upp på knäet och talade ömt och vänligt med honom. Den lille prinsen försökte behärska sig inför kungen, men långa, snyftande ilningar gingo genom hans lilla kropp, som darrade och skälfd, då aktörerna på den upplysta scenen började larma och bullra.

Förgäfves sökte konungen roa och intressera barnet med att omtala alla de händelser prinsen skulle få se, om han blott vore stilla och gäfve sig till tåls, men prinsen kunde ej ge sig till tåls, han bara darrade och skälfd, vände bort hufvudet och satte de små händerna för öronen för att slippa höra. Ändtligen blef prinsen alltför besvärlig för kungen, som måste ha all sin uppmärksamhet riktad på repetitionen. Han gaf prinsen fri och lät honom återvända till hans våning.

Men knappast var den lille kronprinsen inkommen i sin sängkammare, innan det förfärliga hände, att han gaf Armfelt en örfil. Det kom sig så, att Armfelt, som var godhjärtad och ordhållig, haft dåligt samvete öfver att han ej fått uppfylla sitt löfte med exercisen och nu sökte godtgöra detta genom att berätta prinsen om senaste lägret på Ladugårdsgårde. Där satt den långe Armfelten på mattan bredvid den lille prinsen och berättade med stor liflighet, och

prinsen föreföll att höra noga på, medan han betraktade Armfelt med allvarliga ögon under rynkade ögonbryn.

Så sade han plötsligen, som om detta hela tiden varit i hans tankar, hvilket nog också var fallet.

— Bära prinsen, bära prinsen, ta'n på armen!

Armfelt låtsade ej höra, utan fortsatte att berättat. Sådana kapriser fick den lille herrn ej öfva, åtminstone ej mot honom. Löjtnanten vid Lifgardet, baron Gustaf Mauritz Armfelt, ville ej gå omkring i parken vid China eller i slottsrummen på Drottningholm och bära prinsen som en barnpiga.

Då prinsen ej ville tystna, svarade han således med skarp röst och betoning:

— Det låter sig inte göra. Jag vill aldrig någonsin bära prinsen.

Knappt hade han talat slut, förrän prinsen i full ondska gaf Armfelt ett slag på kinden.

Det blef stort allarm. Guvernören afvaktade repetitionens slut på teatern, och då kungen var på väg upp till lektyren i de stora rummen, gensköt han honom och klagade på prinsen.

Hans Majestät följde genast med riksrådet Sparre och ställde prinsen utan pardon i skamvrån. Där stod han sömnig och snyftande en dryg stund, ty han ville ej bekväma sig att uppfylla villkoret för sitt frisläppande, nämligen att bedja Armfelt om förlåtelse.

Kungen visade ett oändligt tålmod och underhöll sig med riksrådet Sparre och den förfördelade kavaljeren, medan han väntade på att prinsen skulle mjukna.

Ändtligen ropades från skamvrån:

— Prinsen vill gå och lägga sig nu genast.

— Prinsen skall först be baron Armfelt om ursäkt, sade kungen strängt och fortsatte samtalet med de båda herrarna.

Det kämpades en synbarligen hård strid mellan stoltheten och envisheten och en annan lika stark känsla, hvilken visste Armfelt ej. Slutligen segrade denna, och prinsen gick fram till Armfelt och sade:

— Armfelten skall inte vara ledsen mer. Nu är prinsen så fasligt beskedlig. Och prinsen räckte Armfelt sin hand till kyssning.

Guvernören gaf sin myndling en hastig vink, hvilket knappast behöfdes, ty barnet hade redan sprungit fram till kungen, kastat armen om hans hals och hviskat i hans öra:

— Förlåta prinsen! Det är pappas gosse igen. Den stygge bondgossen har gått.

Men innan kungen hann svara, ljöd det bedjande och snyftande:

— Prinsen vill lägga sig nu, vill lägga sig genast.

— Bjud då godnatt och låt bli att bråka, sade kungen.

Prinsen hviskade ett hastigt godnatt, kysste kungens hand, förde så själf fram Wachlin till tvättbordet och sade:

— Nu får prinsen lägga sig. Skynda sig, lägg prinsen, fort, fort, genast på minuten!

Men det gick ej an att påbörja nattoaletten, medan Hans Majestät ännu var kvar. Slutligen gick kungen upp till lektyren, och prinsen blef i största hast afklädd.

— Hvad kom det åt honom? frågade Armfelt

guvernören, då det lilla prinsebarnet ändtligen blifvit lagdt i den stora sängen under den kungliga kronan och de blå sidengardinerna blifvit fördragna och lif-pagen Jernfels satt på stolen vid sängfoten.

I detsamma ljud ett doft skott från sjön.

— Han vill komma i säng och sofva, innan nattskottet från Amphion går. Det är så hvarje kväll. Han är utom sig af förskräckelse för detta skott. Se, hur han försökt draga täcket öfver hufvudet och hur han håller händerna för öronen för att icke höra. Han har lyckats somna ifrån det i afton. Men det är min tro, att han går och ängslar sig och våndas för detta skottet hela dagen.

— Det är synd om barnet, sade Armfelt sakta.

Riksrådet Sparre såg bekymrad ut. — Finge man blott bukt med hans envishet och högfärd, behöfde det ej vara synd om honom. Men ingen rår på honom, så liten han är, då han sätter den svåra sidan till. Endast kungen själf med riset för en stund.

— Jag hade hört berättas, att prinsen skulle hysa en fruktansvärd rädsla för sin far, men mig förefaller det tvärtemot, som om han dyrkade honom, sade Armfelt lika sakta.

— Under fruntimmersregimen var det drottningen, han höll sig till, som skäligt var, nu är det kungen. Baron Armfelt har rätt. Prinsen dyrkar kungen, svarade guvernören. Men vi skola ej stå här och hviska. Han rör på sig, och vaknar han — — —

— Gud sig förbarme, sade Armfelt förskräckt och drog sig hastigt undan.

— Vi hafva den äran att lyckönska Hans Kungliga Höghet till födelsedagen, sade riksrådet Sparre, där han jämte baron Wachtmeister, som i dag öfvertagit vakten, stod djupt bugande framför kronprinsens säng, då denne på morgonen vaknade. Dagen är den förste november, och prinsen fyller tre år.

— Vid detta tillfälle, tillade guvernören och såg allvarsamt på barnet, som med stora högtidliga ögon såg på honom, vill jag påminna prinsen om plikten att tilltaga i artighet och beskedlighet, i samma mån som prinsen tilltager i år och ålder, samt på det sättet öfvertyga alla, att prinsen dagligen upphör att vara barn och vill blifva karl.

Prinsen såg nu oändligen fundersam och grubblande ut. Han gaf sin hand till kyssning och sade:

— Prinsen tackar herrarna.

Så sneglade han under lugg på födelsedagsbordet invid sängen, men visste ej rätt om en stor karl som han fick låtsä om leksakerna, som där stodo uppradade.

Men han kunde ej motstå frestelsen, utan frågade baron Wachtmeister till hälften skamsen:

— Hvad är det där?

— Det är en officershatt med uniformsägrett, svarade kavaljeren.

— Sätt hatten på prinsen! befallde denne.

Och sittande i sängen i sin hvita nattdräkt med officershatten på hufvudet började prinsen totalt glömma af att han upphört att vara barn, sedan han fyllt tre år. Han lät plocka till sig på det blå siden-täcket de mest begärliga sakerna från födelsedagsbordet, skyllerkurarna med figurer af elfenben, de tretton husarerna af tenn, de två gardisterna med

sina officerare, kavaljeren och fruntimret i hofdräkt, fruntimret med kaffebrickan och det andra fruntimret klädt i plymer. Och baron Wachtmeister befalldes att sätta ett par af vaxljusen i tennstakarna och tända dem, så att de lyste upp födelsedagsbordet. Prinsen hade fått ett helt skålpund ljus till stakarna.

Det dröjde en lång stund, innan kammartjänaren lyckades få prinsen ur sängen. Men kammartjänaren var ej Wachlin, som barnet höll mycket utaf, utan en alldeles ny, en fransos, som prinsen aldrig förut sett. Då han nu presenterade sig vid sängen, såg prinsen ängsligt och misslynt på honom. Men prinsen visste, att det ej hjälpte att gråta och klaga öfver dessa ständiga ombyten. Prinsen hade erfarenhet af ombyte vid vakthafningen. Först var det ju Armfelt, så Stackelberg, nu Wachtmeister, och då prinsen vant sig vid Wachtmeister, visste han, att turen åter skulle komma till Armfelt. Det hade blott varit baron Sparre och Wachlin, som varit stabila och ej rubbats, och prinsen hade trott, att så alltjämt skulle fortfara. Men nu med ens sades det, att denna vildt främmande person aflöst Wachlin och att han skulle tvätta och sköta prinsen, som Wachlin gjort. Och till råga på allt, med denne kunde prinsen ej tala, ty prinsen kunde blott några inlärdas franska glosor, och Robert förstod blott franska. Prinsen blef så häpen, då han såg den främmande mannen, att mungiporna drogos ned och gråten ville börja, men så hviskade han till sig själf — guvernören och Wachtmeister hörde det — »Prinsen är stor karl» — och lät sig tagas.

Men det gick ej fort med toaletten, och det var ej en lätt sak för den nye kammartjänaren att tvätta

och kläda prinsen, som ej ville släppa leksakerna, utan skiftade dem från den högra handen, då denna skulle tvättas, och tillbaka, då turen kom till den vänstra lilla handen, och officershatten måste sättas på och tagas af hufvudet mellan hvarje kamtag. Den franske kammartjänaren, som denna första och särskildt högtidliga dag ville visa sin bästa skicklighet, blef hardt nära bragt till förtviflan.

Detta oförutsedda tjänstgöringsbyte var emellertid ej den enda oangenäma surprisen, som kronprinsen hade att utstå på sin födelsedag. Just då påklädseln äntligen blifvit fullbordad, hände en annan. Kammarherren hos hertigen af Östergötland, baron Wrangel, anmälde, och kammarherren kom in i rummet med båda händerna instuckna i en stor svart atlas muff, som gjorde den lille prinsen alldeles utom sig af förskräckelse. Medan baron Wrangel komplimenterade kronprinsen å hans höge farbroders vägnar, satt denne och stirrade på muffen. Färgen vek från hans kinder, han skälfde i hela kroppen, det ryckte spasmodiskt kring mungiporna, de stora blå ögonen fylldes af tårar, och gråten var mycket nära. Men så hviskade åter de darrande läpparna: »Stora, stora karlen» — och tårarna föllo ej.

Baron Wachtmeister, som hade egna småbarn och något så när förstod sig på dem, sökte på allt sätt hjälpa den store karlen öfver denna förskräckelse.

— Se, prinsen! Vi skola be baron Wrangel att få låna hans muff, och så leka vi, att prinsen är en främmande minister, som bär denna muff på visit hos baron Sparre denna kalla dag, sade han.

— Det är en hund, hviskade barnet alltjämt skälfvande.

— Nej, prinsen misstar sig, det är en muff, som man sticker händerna i för att skydda dem mot kylan.

— Det är en hund, återtog prinsen.

— Nej, visst inte. Se här!

Och Wachtmeister lirkade så väl med prinsen, att denne slutligen tog muffen, tveksamt stack händerna inuti den och började gå fram emot guvernören, för hvilken han gjorde reverenser, som han sett ministrarna göra för sig, medan de små händerna inuti muffen voro iskalla af skräck och darrade så, att muffen skakade.

Efter denna hjältebragd var prinsen redo att gå in till kungen i hans sängkammare för att berätta den. Hans Majestät hade ej hunnit längre med toaletten än att skjortan var ömsad, och kammar-tjänaren höll på att knäppa byxspännena. Men så snart detta var gjordt, tog kungen prinsen på knäet och lyckönskade honom samt höll ett litet tal nästan fullkomligt konformt med det, som riksrådet Sparre nyss hållit. Kungen tillade blott något, som han bad prinsen noga lägga på hjärtat, och det var, att nu, då prinsen uppnått en så pass hög ålder och således tilltagit i förstånd, skulle prinsen bemöda sig om att visa all skyldig aktning och vänskap för de personer, som dagligen hade besvär med honom.

Prinsen satt skälvande af ifver att omtala händelsen med den svarta muffen och visa pappa de leksaker, han smugit sig till att taga med sig, men vid kungens tal återtog hans ansikte sitt allvarliga, grubblande uttryck. Det var mycket för den lilla hjärnan att fundera öfver. Var prinsen nu blifven så gammal, att han alldeles ej skulle få leka mera, utan skulle prinsen hädanefter blott gifva cour

och mottaga envoyéer och gå på teatern? Hvad menade pappa med att prinsen förorsakade så mycket besvär, då Wachlin sagt, att det var en stor heder att betjäna kronprinsen. Prinsen visste, att så var. Och det besvär prinsen förorsakade, ville han ju helst slippa ifrån. Det var ej för prinsens nöje, som han blef omklädd fyra gånger om dagen. Och i dag var det hans födelsedag, och han hade varit mycket snäll och tålig, hvarför skulle han då förmanas? Var det därför att han var kronprinsen och inte en vanlig gosse? Det var mycket stort att vara kronprinsen och inte en vanlig gosse, och han ville hellre förmanas som kronprins än vara en vanlig gosse. Också åhörde den lille prinsen tåligt, fast med rynkade ögonbryn det faderliga talet, men han såg så ansträngdt grubblande ut, att kungen måste fråga honom om han kanske ej i dag varit pappas gosse.

— Jo, det har prinsen, svarade han genast med känsla af att han måste stå på sin rätt.

— Prinsen har inte gråtit efter Wachlin, och prinsen har burit baron Wrangels stora, stora hund.

Men kungen hade nu ej tid att höra på prinsen, toaletten måste fullbordas. Först då denna blifvit afslutad och kungen gått omkring och talat vid några af de vid levern närvarande, blef han varse, att prinsen alltjämt stod orörlig kvar på samma plats med samma allvarsfulla min och attityd.

Kungen klappade i förbigående sin son på hufvudet och tycktes så hastigt påminna sig något. Han vinkade på kammartjänaren, som framräckte en liten käpp med stor guldkrycka, på hvilken kronprinsens namnchiffer under kunglig krona stod graverad. Prinsen fällde dockan han hållit i handen och tog

käppen ur kungens hand, som han på en vink af guvernören kysste. Men prinsens allvarliga uttryck blef ännu betänksammare efter den kungliga gåfvan. Han fick i sitt hufvud, att pappa nu rätt ville visa honom, att han blifvit stora karlen. Endast stora karlar bära käppar, det visste prinsen. Och prinsen visste också hur en gammal man stöder sig på sin käpp. Och prinsen stödde sig på sin käpp med airen af en mycket gammal man. Men kungen fästade ej längre uppmärksamheten vid honom, ty Hans Majestät var nu färdigklädd och hade gått upp på estraden framför sängen och höll där sin cour.

Prinsen hade lagt sig raklång på mattan och stirrade på namnchiffren G. A., hvilket tecken man lärt honom förstå, och på den kungliga kronan däröfver, som ingen lärt honom känna igen, men som varit det första, han själf uppmärksammat, då han ännu var ett litet barn och låg i Carl XII:s vagga och såg upp på kronan, som höll samman förhängena omkring den. Prinsen hade mycket att tänka på, också var han svår att rubba från sin plats på mattan, då tiden var inne för honom att begifva sig till sin mor. Sedan prinsen fått manlig uppvaktning, missagade det honom att om morgnarna begifva sig till drottningen, till hvilkens sängkammare guvernören och kavaljererna ej hade tillträde, och äfven nu tredskades han. Slutligen måste kungen själf lyfta upp prinsen från mattan och befalla honom gå. Men i detsamma prinsen blifvit ställd på benen, tycktes kungen åter påminna sig något. Han vinkade åt guvernören, att denne skulle vänta, tog prinsen af-sides och talade sakta med honom. Prinsen hörde

uppmärksamt på och upprepade genast de fransyska ord, kungen förestafvade honom.

— Förstår du nu riktigt, alldeles som pappa säger, skall du säga till ryske ambassadören, då han kommer in till dig för att göra sin cour.

Prinsen nickade och såg nyfiken efter kungen, då denne ur ett väl låst skåp bakom sängen framtog en trumma af silfver med kronprinsens medalj i guld inkrusterad på ena sidan. Trumpinnarna voro af elfenben, och på storändan försedda med massiva guldknappar, arbetade i pärlemor. Kungen slog en hvirfvel på det hårdt spända trumskinnets och räckte så trumman till baron Wachtmeister, som han kallat upp på estraden. De framdragna silkesförhängena dolde fullkomligt hvad som däruppe passerade.

— Repetera scenen med prinsen flera gånger, sade kungen.

Gustaf Adolf såg ömt på trumman, men rörde den ej.

Nu framtog kungen ur samma skåp en fana af skönaste silfverduk, som satt på en fanstång, hvars yttersta ända var prydd med juveler. Äfven denna fana räckte Hans Majestät till baron Wachtmeister, hvarpå han, pekande på trumman och fanan, lät sin son upprepa den läxa, han nyss lärt honom.

— Trumman skall kusin Alexander ha, sade prinsen med darrande läpp, och fanan kusin Konstantin.

— Inte på svenska skall du säga det och inte med denna gråtmilda röst, utan på franska och gladt och hurtigt. Hur var det nu?

Denna gång upprepades de förestafvade orden på prinsens brutna franska och med den muntraste

ton, som han för tillfället kunde åstadkomma. Kungen sufflerade prinsen och lät honom taga om satsen ett par gånger för att få tonen sådan han ville hafva den, hvarefter prinsen tillsades, att nu kunde han gå till sin mor.

Drottningen satt vid toaletten, då prinsen kom in. Hennes Majestät tillbragte halfva dagen vid toaletten, och prinsen kunde aldrig minnas någon morgon, då han ej sett sin mor sitta framför det stora glaset, som kunde fällas ned med tyngder, så att drottningen också kunde betrakta sin chaussure och sina ovanligt små fötter.

Nu såg drottningen i glaset sin lille son komma in i rummet. Det slog henne, att de voro bra lika hvarandra, synnerligast nu då Gustaf Adolf hade sin mest allvarsamma min.

Drottningen väntade, att prinsen genast skulle komma fram till henne och kyssa på hand, men i stället gick han rakt fram till fönstret och tittade ner.

— Hvarför äro ej soldaterna granna i dag på samma sätt som de voro på mammas dag? frågade han och pekade på gardesvakten nedanför fönstret.

— Hvem har sagt prinsen, att soldaterna skola vara utsirade på födelsedagar? frågade drottningen lågmält och med ganska stark läspning.

— Det har ingen, men prinsen minns själf, att de voro granna på mammas dag.

Drottningen såg prinsens missnöjda min i glaset, då han vände sig från fönstret.

Hon kallade honom till sig, och då gossen kom närmare, såg han modrens bild återspeglas.

Drottningens kinder hade nyss blifvit ingnidna med en salfva, som skulle bättra på hyn. Salfvan

kom kinderna att skina och glänsa af fett, och prinsen drog sig hastigt undan, då drottningen lutade sig fram för att kyssa honom. Han böjde sig i stället ned öfver hennes stora hvita hand och kysste den.

Säkerligen hade modern velat säga några ömma ord till sonen med anledning af födelsedagen, nu gjorde prinsens tvära sätt henne nedslagen, och hon fann ej på något annat än ett nästan ohörbart fram-sagdt:

— Jag har nöjet lyckönska till födelsedagen.

— Prinsen har äran tacka, svarade denne prompt.

Från toalettådan framtog drottningen ett litet paket, som hon räckte prinsen. Paketet innehöll en vackert förgylld börs med skramlande pengar.

Prinsen kysste åter på hand och tackade. Det var de första pengar han ägt, och han såg mycket belåten ut.

Fru Ehrengranat, drottningens stora favorit, satt framme vid fönstret och vinkade på prinsen.

— Kom hit, lilla karl, så skall jag hjälpa att räkna pengarna.

Men prinsen, hvars högfärd det brände, att ej posten varit i gala för honom, blef nu ytterligare förnärmad öfver hofdamens förtroliga ton och svarade genast:

— Jag är ingen liten karl!

— Hvem är ni då? frågade fru Ehrengranat åter.

— Jag är Gustaf Adolf.

— Kom hit, Gustaf, då! sade favoriten och nickade skrattande åt honom.

— Nicka inte, jag är kronprins, sade barnet stelt och gick fram till ett annat fönster och såg ut.

Fru Manderström kom dit efter honom. Hon

ställde sig bakom honom och såg på hur han radade upp mynten på fönsterbordet, det ena efter det andra.

— Får jag säga Hans Kunglig Höghet hur mycket pengar det är? frågade fru Manderström.

Prinsen nickade.

— Det är två riksdaler i tjugofyra slantar, som prinsen nu är ägare af, sade fru Manderström i inställsam ton.

— Är prinsen rik då? frågade han, men såg ej på pengarna utan upp mot himlen.

— Jo, visst är prinsen rik, svarade fru Manderström och log, mycket rik.

Prinsen såg länge tankfullt upp mot himlen, innan han betänksamt tog slantarna och lade dem tillbaka i börsen. Så bjöd han drottningen och hennes damer farväl, tillsade att nu ville han gå hem och att baron Wachtmeister skulle hämta honom i antichambren. Han tog sin käpp, på hvilken han stödde sig, och med vänstra handen hårdt knuten om sin börs med den stora rikedomens gick han från sin mors rum till sina egna. Där gaf han under middagsspisningen stor cour för i Drottningholm sig uppehållande och dit i anledning af dagens betydelse anlända personer.

Middagsspisningen och couren voro emellertid just slutade, då ryske ambassadören anmäldes. Då han efter ett ögonblicks dröjsmål insläpptes, stod kronprinsen i audienssalens midt med högst allvarligt utseende. Guldbandet, hvarpå den vackra silfvertrumman var fästad, hade riksrådet Sparre just hängt öfver prinsens axel, och det korsade nu det blå serafimerbandet på prinsens kolt.

Då ambassadören djupt bugande närmade sig för

att framföra sin komplimang, slog prinsen några dofva slag på trumman och frågade, utan att vänta på ministerns harang, om ej trumman hade ett godt ljud.

Ambassadören hade aldrig hört ett vackrare.

— Det tycker prinsen också, hörde guvernören prinsen säga för sig själf, och den lilla handen, som försökte svänga gehänget öfver hufvudet, fubblade mycket. Men blott ett ögonblick. Sekunden efter räckte prinsen ambassadören den vackra trumman och sade med en charmant ton på sin barnafranska.

— Tag denna trumma med er och gif den å mina vägnar åt kusin Alexander.

Ambassadören bugade sig djupt och mottog den vackra gåfvan ur kronprinsens hand, hvarpå denne gick bort i ett hörn af rummet och sökte bland sina leksaker, tills han »fann» den vackra fanan med silfverduken, som han räckte till ambassadören.

— Var god och tag också denna fana med er och gif den å mina vägnar åt kusin Konstantin, sade han.

Åter bugade sig ambassadören djupt och gjorde prinsen en charmant komplimang för hans förtjusande och dyrbara gåfvor. Hennes Majestät kejsarinnan Catharina skulle utan tvifvel känna sig djupt rörd öfver Hans Kungliga Höghet kronprinsens af Sverige visade vänskapliga känslor mot hennes sonsöner, de små storfurstarna, sade han.

Som komplimangen framsades på franska, förstod kronprinsen den ej, härvidlag hade han intet annat att göra än att buga sig och se charmerad ut, hvilket han gjorde efter bästa förmåga.

Med en ännu djupare bugning än alla föregående aflägsnade sig nu ambassadören ur rummet, förande med sig de vackra leksakerna.

Gustaf Adolf såg dem försvinna med en dyster min, det ryckte i mungiporna, men han grät inte. Han hviskade blott sakta några ord till sig själf, och då dörren slöts efter ambassadören, rodnade han häftigt.

Då kungen en stund därefter händelsevis råkade kronprinsen i stora trappan, gaf han denne mycket beröm för hans hållning, och som belöning tillstånd att efter promenaden leka i kungens rum med lille Manderström och de små Höpkarna, hvilka kronprinsen kommenderade och exerceerade efter hjärtans lust.

Nu var det emellertid afton, och prinsen var mycket trött, där han satt i sin stora säng och samtalade med guvernören. Men det var åtskilliga saker, som lågo honom på hjärtat, och han kunde ej somna, förrän han redt upp dem. Han gick i ordning med frågorna och började:

— Baron Sparre sade till Wachtmeister: Har intet hörts från Svartsjö i dag? Hvad svarade Wachtmeister, det hörde prinsen inte? Prinsen undrade också hvarför hans farmor inte gratulerat prinsen.

Guvernören svarade: — Nu skall prinsen sofva.

— Alla gratulerade prinsen. Hertigen af Södermanland kom själf, och hertigen af Östergötland skickade, därför att han var sjuk, och hertiginnan gaf prinsen presenter, och prinsessan också. Och pappa och mamma. Men hvarför hördes intet från Svartsjö? Hvarför skickade inte farmor? Det vill prinsen veta.

Prinsen satt i sängen med rynkade ögonbryn i brådmoget grubbel.

— Prinsen skall läsa sin bön nu! Var god och knäpp ihop händerna!

Prinsen gjorde det ej. Han sade i stället:

— Vet baron Sparre, att nu kan prinsen ej läsa sin aftonbön som förut, utan måste ändra på den.

Guvernören, som höll på att draga gardinerna kring sängen och blott väntade på det vanliga upp-rabblandet af bönen, frågade förundrad:

— Hvad menar prinsen?

— Jo, ser baron Sparre, prinsen kan numera ej läsa som förr: Gud bevare min pappa, min mamma och mig, fattiga barn, utan måste nu säga: mig, *rika* barn, svarade prinsen och såg mycket allvarlig ut. Baron Sparre vet ju, att prinsen i dag på födelse-dagen fått pengar af drottningen och är mycket rik.

— Var det detta prinsen skulle ändra? frågade guvernören, som hade svårt att icke le.

— Ja, svarade prinsen, hvarefter det kom med tvekan och så, att baron Sparre förstod, att detta kräufde öfvervinning att fråga.

— Gud blir väl inte ond på prinsen, om prinsen alltjämt säger barn och inte stora karlen?

— Nej, det blir Gud nog inte, svarade guvernören med stigande häpnad öfver sin besynnerlige lille herre.

— Då säger prinsen rika barn. Baron Sparre skall luta sig ned, så får prinsen hviska något i örat på honom.

Riksrådet Sparre lutade sig ned, men prinsen hviskade så lågt, att guvernören måste upprepa hvad han hört.

— Ber prinsen, att nattskottet ej skall lossas från Amphion i afton, eftersom det är prinsens födelse-dag? Prinsen menar nog tvärtom, det brukar ju alltid saluterar på höga personers födelsedagar.

Prinsen drog hastigt täcket öfver hufvudet och stoppade fingrarna i öronen, medan han framsnyftade:

— Prinsen sade allt, som baron Sparre hörde, men prinsen menade nog tvärtom, ty prinsen är en hög, en mycket hög person.

Nu dundrade nattskottet.

II.

Samtal mellan döda personer.

I sin studerkammare på Stockholms slott sitter den åttaårige kronprinsen Gustaf Adolf med sin informator, kanslirådet Nils von Rosenstein. Kronprinsen ser yngre ut än sina år, ty han är mager och spenslig till växten. Informatorn däremot ser ut som en åldring vid sina några och trettio år, ty hans kropp är tung och ovig med stark benägenhet till korpu-lens. Men är den unge kronprinsens gestalt spädare än hans år, är däremot uttrycket i hans ansikte öfver åldern. Det är spändt, ansträngdt och allvarligt och har något af gammal klokhets öfver sig. Lika litet harmonierar informatorns fula, men godlynt och älskvärdt milda ansikte med hans tunga, gubbliga stofthydda.

Kronprinsen sitter bekvämt tillbakalutad i en förgylld karmstol med armarna korslagda öfver bröstet och fötterna stödda mot en hög pall. Han är iklädd den svart-röda svenska dräkten, blå bandet och stjärnan. Öfver jackan är nedfälld en hattistkrage med fina breda spetsar, samma slags spetsar skylade späda handlofvarna. Den barnliga figuren i den stora, kungliga armstolen och den åbakiga gestalten

på den låga, obekväma taburettens bilda en ganska stor kontrast.

Kanslirådet Rosenstein upptager en skrifbok i blått omslag från det med allsköns böcker belamrade klaffbordet och säger:

— Vi hafva med detta, Ers Kungliga Höghet, slutat kung Carl den niondes historia och skola påbörja Gustaf den andre Adolfs. Då jag nu går att häri undervisa en prins, som bär hans namn, anropar jag Himlen tillstädja, att han måtte en dag likna denne hjälte genom sitt mod, sin vishet, sin själstorhet, sin fasta, manliga och upphöjda anda, att han må tillägna sig samma arbetshåg och förmåga och vara uppfylld af samma brinnande kärlek till fäderneslandet som sin frejdade namne.

Den lille prinsen spänner ett par allvarliga ögon i sin stora informator och säger tillrättavisande:

— Rosenstein glömmer samma sanna gudsfruktan.

Därpå gör han ett tecken med handen, att informatorn kan fortsätta.

Efter klassiska och kända mönster börjar nu Rosenstein skildra den store Gustaf Adolfs barndoms- och ungdomsår, utan att den lille Gustaf Adolf afbryter honom, förrän informatorn yttrar något, som hans lärjunge ej kan låta vara att kommentera, då det säges med särskildt eftertryck.

— Endast *en icke* prisvärdig egenskap tillägges den unge fursten, nämligen den häftighet, som ibland kom till utbrott, och hvilket lynnesfel Gustaf Adolf delade med flera af Vasahusets ättlingar.

Här afbryter kronprinsen för att fråga:

— Hör, Rosenstein! Finns det ingen, som är alldeles utan fel, eftersom ej ens Gustaf Adolf var det?

— Ingen människa kan sägas vara utan fel, Ers Kungliga Höghet. Endast om Gud säges detta, svarar informatorn i korrektaste ton.

Kronprinsen sitter en lång stund tyst och vrider på ordensbandet, som han ej kan få att sitta sig till lags, och då han ej gifvit sin informator tecken att fortsätta, säger ej heller denne något.

Plötsligen brytes tystnaden af kronprinsen.

— Eftersom vi tala om fel, så önskar jag, att Rosenstein helt uppriktigt säger mig mina.

Rosenstein känner sig förbryllad. — Hvad är nu detta för påfund? Men på samma gång anser han, att han måste begagna sig af tillfället, och börjar efter någon tvekan:

— Ers Kungliga Höghets temperament är i likhet med den store Gustaf Adolfs ganska häftigt.

— Det är ett fel, som jag ganska väl har reda på, utbrister kronprinsen med ej obetydlig skärpa. Säg mig andra fel?

— Önskar Ers Kungliga Höghet verkligen —

— Uppriktigt sagdt, skulle jag helst önskat, att Rosenstein sagt, att jag vore alldeles utan fel, men då Rosenstein ej anser sig sanningsenligt kunna göra det, är det väl bäst, att jag får höra alla mina fel med en gång. — Tala öppet och fritt! —

Sålunda uppmanad säger informatorn frimodigt:

— Ers Kungliga Höghet är ganska påstålig och envis.

— Nej, vet Rosenstein, det kan jag inte inse. Då jag har rätt, måste jag ju stå på min rätt. Jag skulle annars kunna bli beskylld för vankelmod.

Rosenstein säger ju själf, att en kung skall veta hvad han vill och ej taga gunstlingars råd. Och jag vet alltid hvad jag vill.

— Men de gånger, då Ers Kungliga Höghet inte vill det, som är rätt, invänder Rosenstein saktmodigt.

Prinsen sitter en lång stund och funderar med rynkade ögonbryn. Slutligen säger han:

— Eftersom det inte finns någon felfri människa, så kan ju Rosenstein säga mig till härnäst, då jag absolut inte har rätt, så skall jag försöka att ge sviga. Har jag några vidare fel? Tala fritt! Jag önskar höra dem allesammans på en gång för att sedermera besinna dem. Men att jag vill, det jag vill, det kan jag inte ändra.

Rosenstein tiger.

Kronprinsen sitter en stund tyst, medan färgen kommer och går på hans kinder. Så säger han:

— Jag har ju befallt Rosenstein att fritt säga mina öfriga fel, ifall jag har några vidare. Tala utan fruktan!

Rosenstein grundar ett ögonblick öfver hvad han skall säga.

— Ers Kungliga Höghet är nog ofta alltför stolt och högdragen mot sina underlydande. Jag har hört berättas om en scen, som senast i går ägde rum med Jernfels och fru Hellström, om en sådan lapprisak som att en ögla i byxorna lossnat och aldrig efter Ers Kungliga Höghets sinne kunde bli rätt isydd.

— Det är sant, bekräftar prinsen. Jag bannade dem duktigt, äfvenså Papillon för det att lampan ej brann, som jag ville. Men jag får också tala om för Rosenstein, att jag af mig själf gjort reparation

åt Jernfels och äfven åt fru Hellström och Papillon. Jag vet hvad Rosenstein nu sitter och rufvar på. Det där jag nyss sade till Wachtmeister, då han ej på stund räckte mig klockan.

Rosenstein nickar bekräftande.

— Ja visst, jag sade: Wachtmeister är alltför positiv. Han var alltför positiv mot mig, skall jag säga Rosenstein, och det vill jag ej tåla. Och hvad unge Aminoff beträffar . . .

Rosenstein höjer lätt på axeln och slår ut med händerna, som om han ville säga, »det är ej jag utan Ers Kungliga Höghet själf, som anför alla dessa exempel.»

Hans Kungliga Höghet fortsätter ifrigt:

— Men jag hade fullkomligt rätt, då jag förebrådde unge Aminoff, att han ej hade sitt bantler på, då han stod bakom mitt grand couvert i förrgår. Det var en mycket svår förseelse af honom att vara på vakt hos mig utan bantler. Rosenstein måste erkänna, att jag häri hade rätt.

Rosenstein svarar:

— Rätt eller ej, man blir ej älskad, om man, äfven då man har rätt, offentligen bannar sina underlydande i stället för att med mildhet och i enrum tillrättavisa dem. Minst passar det, att Ers Kungliga Höghet på detta sätt talar till sin vice guvernör, en man af baron Wachtmeisters stora förtjänster.

— Ja, men jag hade rätt, Rosenstein, både hvad beträffar Wachtmeister och Aminoff.

Det blir åter ett ögonblick tyst i rummet.

Ändtligen utbrister kronprinsen i ganska irriterad ton:

— Nå, hvilka fel är det vidare? Jag ser på Rosenstein, att det är flera.

Rosenstein harskar sig.

— Det är ju också sådana fel, som särskildt rör oss båda, Ers Kungliga Höghet och mig. Ibland nödgas jag ju beklaga mig öfver Ers Kungliga Höghets bristande intresse för sina studier. Ej hvad angår den svenska eller bibliska historien, latinet och räkningen, men andra ämnen. Ers Kungliga Höghet vet nog själf bäst hvilka ämnen det är, som Ers Kungliga Höghet ej täckes bemöda sig om.

Kronprinsen funderar ett ögonblick, så låter han sina båda små händer falla ned på karmstolens armstöd, som om han fått en lysande idé. Och han utbrister:

— Nej, men hvad säger Rosenstein? Är Rosenstein misslynt på mig häröfver? Minns Rosenstein nu inte, att ständerna voro så särskildt belåtna med mina studier, då jag inför deras deputerade i sommar förhördes. Måste jag påminna Rosenstein om att talmännen, hvar och en inom sitt stånd, afgåfvo berättelse om kronprinsens för sina år ovanliga insikter och intygade, att alla närvarande icke kunnat utan sinnesrörelse åhöra den färdighet och redighet, hvarmed Hans Kungliga Höghet besvarade alla honom gjorda frågor. Pappa upprepade dessa orden inför oss båda för att glädja och uppmuntra Rosenstein, som ju varit ängsligare öfver förhöret än jag. Och jag lade mig ordalydelsen särskildt på minnet för att i min ordning trösta och uppmuntra Rosenstein, ifall Rosenstein åter skulle råka bli missmodig, tillägger den lille kronprinsen på sitt högtidligt lillgamla sätt.

Rosenstein har svårt att hålla sig allvarsam vid denna tirad. Han böjer sig ett ögonblick öfver papperen på klaffbordet för att ge sig kontenans och fortsätter sedan:

— Jag måste i alla fall taga tillfället i akt och bedja Ers Kungliga Höghet besinna, att utan kunskaper kan Ers Kungliga Höghet aldrig blifva något.

Innan informatorn hinner vidare, afbryter kronprinsen honom lifligt.

— Vet Rosenstein, detta är jag sannerligen inte rädd för! Få se, hvilken af oss två först blir fänrik vid gardet!

Åter försöker informatorn se allvarsam ut, men kan ej motstå kronprinsens sällsynta glädtighet. Kronprinsen har ett mycket friskt och muntert skratt, då han någon exceptionell gång skrattar. Och nu skrattar han.

Skrattet är så smittande, att den älskvärde informatorn måste småle, då han säger:

— Hvad detta beträffar, får jag väl gifva Ers Kungliga Höghet rätt. Men —

Kronprinsen afbryter med en smånätt hejdande rörelse med handen, hvad han anar skall följa och återtager med sin sedvanliga, allvarliga röst:

— Nu vända vi tillbaka till Gustaf den andre Adolf, ifall Rosenstein behagar.

Kronprinsen sätter sig till rätta i karmstolen, placerar fötterna på pallen och lägger armarna i kors öfver bröstet.

Informatorn gör sig beredd att börja, men innan han kommit till ordet, säger kronprinsen:

— Hör på! Har icke Rosenstein infört också Gustaf Adolf i »Samtal mellan döda personer»?

Dessa samtal intressera mig mycket. Var beskedlig och låt mig höra därutur om Gustaf Adolf.

Visserligen har kanslirådet Rosenstein med skäl sina dubier om det är med klokheten öfverensstämmande att på detta sätt emottaga order af sin lärjunge rörande undervisningens gång, men då dessa »Samtal mellan döda personer» särskildt af honom äro hopsatta till Hans Kungliga Höghets tjänst, och Rosenstein mycket räknar på denna skrifts uppfostrande betydelse, slår han villigt igen den anteckningsbok, efter hvilken han föreläst öfver Gustaf den andre Adolf, och öppnar en annan i svart cloth inbunden och börjar:

»Samtal mellan döda personer.»

Personerna: Cheops, konung i Egypten. Nibias, konung i Assyrien. Thierry den tredje, konung i Frankrike. Flera konungar.

Konung Gustaf Adolf inträder i de Elyseiska fälten i den rustning, som han haft på sig, då han blef skjuten vid Lützen.

Cheops.

— Hvilken är den beväpnade man, som träder till oss? Hans hjälm, hans harnesk, hans svärd visa, att det är en krigsman, men jag känner icke dräkten. Jag vill fråga honom själf. Soldat, hvem är du?

Gustaf Adolf.

— Jag har lefvat och dött som en soldat men har tillika burit kronan. Jag är Gustaf Adolf, svenskarnas konung.

Åter afbryter kronprinsen sin informator.

— Det är vackert, Rosenstein, säger han. Oändligen vackert. Det är stolta och höga ord: Jag är

Gustaf Adolf, svenskarnas konung. Jag är Gustaf Adolf, svenskarnas konung.

Ett ögonblick råder tystnaden. Så vinkar kronprinsen åter med handen och säger nådigt:

— Rosenstein kan fortsätta . . .

III.

Vår rättvisa sak.

Midsommarafton 1788 rasar ett svårt oväder öfver Stockholm.

Det blixtrar skarpt och dundrar hårdt, och regnet och haglen piska Strömmen, som går i skumryggade, stora vågor. Ovädret har brutit ut på eftermiddagen och är lika plötsligt som ovälkommet, ty måste ej de vidskepliga anse det för ett dåligt omen, att ett så hiskligt oväder urladdar sig samtidigt med att de till Finland destinerade trupperna från Djurgården och Skeppsbron embarkera på skärgårdsflottans galerer?

Det lider ganska långt på aftonen, och skrällarna och blixterna fortfara alltjämt. Stormen rasar ohejdadt och drifver slagregnet mot slottets fönsterutor så våldsamt, att det inifrån låter som smattande gevärssalfvor.

Hela hofvet jämte de främmande ministrarna och deras damer äro församlade, ty konungen ger cour före afresan, och då han går från den ena gruppen till den andra och bjuder farväl, öfverröstas hans ord tidt och ofta af ett högt åskdunder, och de bekymrade, förskräckta damerna hafva all möda

att ej skygga för de lifliga blixterna, medan de niga för kungen och söka att småleende besvara hans nådiga ord. Kungen kastar esomoftast en hastig blick ut genom slottsönstren för att se efter om ovädret ej snart skall vara öfverståndet, ty förrän så är, vill han ej gå ombord på Amphion, som ligger till ankars vid Skeppsholmen. Couren räcker sålunda något längre än ämnadt var, och konungen ger sig god tid med afskedstagandet. Han talar upprepade gånger med sin gemål, drottningen, och sin svägerska, hertiginnan af Södermanland, hvilka båda uttrycka sin lifliga förhoppning, att kungens syster, prinsessan Sofia Albertina, skall hinna fram, innan kungen afseglar. Prinsessan har nämligen vid underrättelsen om uppbrottet till Finland genom natt och dag rest från Quedlinburg, där hon vistas, för att taga afsked af konungen och hertigen af Östergötland. Hon har emellertid ej ännu anländt, och drottningen och hertiginnan insistera på att kungen med följe ej förr än nästa morgon skall gå ombord. Kungen skakar på hufvudet och försäkrar, att han måste embarkera innan klockan slår tolf denna natt. Dock är det långt till midnatt, och dessförinnan hoppas kungen, att hans väderlycka skall visa, att den ej tänker svika honom.

Den gör det ej heller. Det långvariga, svåra ovädret upphör lika plötsligt, som det kommit. Det ljusnar öfver Djurgårdslandet, där de svartaste molnen varit hopade, kort därpå bryter solen fram, och allt lofvar den skönaste afton.

Kungen är den förste, som anmärker detta, han tar sin son vid handen, för honom fram till ett af öfnstren och pekar upp mot himlen.

Prins Fredrik och de öfriga herrarna, som skola åtfölja kungen till Finland, börja nu göra sin afskedsrond bland de gråtande damerna.

Konungen dröjer alltjämt framme vid fönstret och talar med kronprinsen, som står orörlig och stirrar upp i konungens anlete. Den nioårige gossens drag bära prägel af det största allvar.

— Det är midsommarafton, min Gösta, säger kungen och fattar sin sons lilla hand, som han håller stadigt i sin.

— Du vet, min son, hvilken betydelsefull dag detta är i vår glorrika svenska historia. En midsommarafton var det, som Gustaf Wasa höll sitt intåg i Stockholm, och en midsommarafton var det, som Gustaf Adolf landsteg på tysk botten för att där börja sitt ärofulla krig. Också denna midsommarafton torde under kommande tider få räknas med som en ny bemärkelsedag i fäderneslandets häfder. Blir det till krig, så har jag förut sagt dig hvem som är anledningen därtill. Jag har för dig skildrat de stämplingar, som Ryssland under de senaste åren förehaft i Finland och Sverige, både vid den senaste riksdagen och vid andra tillfällen.

Kronprinsen kan ej svara eller ens röra sig, han står med vidt uppspärrade ögon och blickar upp mot kungen.

— Blir det till krig, min Gösta —

Konungen säger ej uttryckligen, att det blir krig, men han vill ej, att kronprinsens sinne skall förgiftas under hans bortovaro med antydningar eller påståenden, som säkerligen, detta vet konungen, komma att gå i motsatt riktning till det, som han vill, att kronprinsen skall tro. Blir det till krig, så

vet kronprinsen nu genom sin fader, att det är Ryssland och ej konungen, som gifvit anledning därtill, och han ser på uttrycket i gossens anlete, att ingen i världen skall förmå honom att tro något annat.

Kungen böjer sig nu ned och omfamnar kronprinsen, som med våld tränger tillbaka sina tårar för att se på konungen. Han har aldrig sett honom se så strålande lycklig ut som i dag. Nu vänder sig kungen in mot salen och ger tecken till uppbrott. Han går fram till drottningen och räcker henne med en bugning sin hand. Prins Fredrik går på hennes vänstra sida, efter dem följer kronprinsen, som leder hertiginnan af Södermanland. Före de kungliga gå alla kavaljererna, efter dem alla damerna.

Solen sjunker långsamt i sin underbädd af röda skyar, då det lysande följet visar sig i Logården inför den på Skeppsbron församlade människoskaran. Nedanför Kungsbryggan ligger kungens slup, som skall föra honom öfver till Amphion. Midsommaraftonen är nu strålande klar, och vid den fagra syn, som visar sig för hans ögon vid utträdandet i Logården, släpper konungen drottningens hand och blir ett ögonblick stående, medan den lifliga blicken smekande dröjer vid de af späd grönska sirade stränderna midt emot och därpå flyger öfver till den flaggprydda Amphion, omfladdrad af små löfklädda roddbåtar, som nu, då ovädret upphört, vågat sig ut. Smärre segelfartyg med blomsterlindade master kryssa oupphörligen mellan Skeppsbron och Djurgårdslandet och de där förankrade galererna, hvilkas däck myllra af soldater, som vifta afsked till vänner, hustrur och kärestor, som stå på stränderna eller äro om

bord på roddbåtarna och segelfartygen. Det är ett hurrande och ett viftande utan ände.

Konungen och hans följe stå ett ögonblick stilla och betrakta denna tjusande tafla, men så fattar konungen åter drottningens hand, och tåget skrider ner för trapporna. Det i staden kvarblifna gardet har formerat haj öfver Logården till Kungsbyggan. Därnere tager konungen afsked af drottningen och kysser hennes hand. Han vänder sig därefter till hertiginnan och lofvar att framföra en öm hälsning till hennes make, hertig Carl, som är öfverbefälhavare på flottan och redan afseglat, hvarpå han också kysser hertiginnans lilla hand till afsked. Nu omfamnar han den gråtande kronprinsen, som håller honom fast och ideligen snyftar: »O, min far, tag mig med, tag mig med!»

— Det är omöjligt, min son, säger konungen hastigt och gör sig med mildt våld lös från gossens krampaktiga tag.

Då kronprinsen sekunden därpå lyfter upp sina förgråtna ögon, ser han konungen ombord på slupen, som långsamt ros längs Skeppsbron, där en mängd folk af skilda åldrar och stånd med välsignelser önska en lyckosam resa. Kungen står upprätt i slupen, han svingar hatten till sista afskedshälsning åt sin familj och sitt hof och bugar sig åt alla sidor, då slupen, framdrifven af tolf taktfasta åror, glider förbi folkmassan, som kantar kajerna. Batterierna på Skeppsbron dundra oupphörligen, men vinden, som nu fullkomligt stillnat af, är så svag, att den ej förmår fläkta undan rökmolnen, hvilka lägga sig likt ett hvitt hölje öfver Strömmen och skyla utsikten till Kastellholmen.

Drottningen, hertiginnan och deras damer upphöra omsider med sina viftningar och vända långsamt tillbaka till slottet, men kronprinsen, som häftigt väckt till vid dundret af kanonerna, dröjer kvar i det längsta och snyftar:

— Tag mig med, tag mig med, tag mig med!

* * *

Två månader ha gått sedan afresans stund. Den lille kronprinsen har jämte Hennes Majestät drottningen och hofvet för det mesta tillbragt denna tid på Ulriksdal, men aldrig har den lille kronprinsen upplefvat en sådan sommar. Först var det oron öfver att de konträra vindar, som blåste alltsedan kungen afrest med flottan, skulle sätta kungen och hans tappra här i fara, och denna oro varade, ända tills kuriren från Finland hunnit anlända med de gynnsammaste underrättelser. Så blef det till den stora spänningen, innan kriget bröt ut.

Sent omsider flög nyheten öfver till Stockholm och Ulriksdal, att baron Hastfehr blifvit anfallen af ryska kosacker, att han tillbakaslagit dem och redan var öfver gränsen på marsch till Nyslott och att kungen ansåg kriget af ryssarna vara börjad.

Från och med detta ögonblick var kronprinsen som förvandlad. Hans tröghet och nedstämdhet slogo öfver till exalterad krigsberusning. Flitigare än någonsin läste han sin bibel och bad hvarje morgon och afton brinnande böner om vapenlycka och seger för kungen och hans tappra här. Under lektionerna för kanslirådet Rosenstein bytte han oupphörligt ut de

andra böckerna mot Pufendorff och Nordberg och hans tal var Narva och Narva och åter Narva. Ty också därutinnan har den lille kronprinsen denna sommar bytt natur, att han blifvit pratsjuk, och då kuren aftonen den 27 juli medförde underrättelsen om hertig Carls seger öfver ryska flottan, visade Gustaf Adolf en exaltation, som med alla till buds stående medel måste kalmeras. Han förklarade prompt för Rosenstein, att svenskarna aldrig förut vunnit en större victoria och att aldrig tapprare män funnits än de, som vid Hogland klädt blodig skjorta för fäderneslandet.

Detsamma tänkte han, då han med högt bultande hjärta följande dag förde Hennes Majestät drottningen i den procession, som under ringning från alla stadens kyrkklockor satte sig i rörelse till Slottskyrkan, där ett solenellt Te Deum afsjöngs i anledning af segern vid Hogland. Processionsvägen var belagd med blått kläde, öfversålladt af guld kronor. Gardena bildade haj på ömse sidor. De kungliga personerna företräddes af stånddrabanter, pager, hofstat och rådsherrar. Så kom kronprinsen ledande drottningen, sin moder. Gustaf Adolf gick rak och stolt med högburet hufvud, ty kronprinsen med sin starka inbillningsgåfva föreställde sig nu, att det var han själf, som vunnit denna seger och suttit på sitt öfversta däck, lugnt rökande sin pipa, medan kanonkulorna susade från alla sidor omkring honom. Därför bar han nu sitt hufvud så högt och sökte med all makt dölja, att han ryckte till vid hvartenda ett af de tvåhundra och femtio skott, som från Arsenalen aflossades, då processionen inkommit i kyrkan och lofsången började.

Då Gustaf Adolf vid tacksägelsegudstjänstens slut åter satt i sin vagn på utresan till Ulriksdal, kände den lille herrn, att han upplefvat sin största glädjedag, ty vid andra fester och ceremonier har han från födelsen varit van, men något sådant som detta, att hela kungahuset, hela staden, hela det svenska folket samtidigt sjunger en tack- och lofsång till Gud för vunnen seger öfver fienden, det har han ännu ej erfarit.

Snart upplefde han ännu en stor glädjedag.

Det var, då han åter måste resa in till Stockholm för att taga i betraktande de segertecken, tagna i slaget vid Hogland, som konungen hemskickat och befallt rådet utställa till folkets beskådande. Då kronprinsens vagn körde på bron öfver Norrström, såg Gustaf Adolf först de tre flaggorna, de tre vimplarna och de tre gösarna fästade på en öfver slottshvalfvet uppsatt balkong, och denna åsyn grep honom med en sådan makt, att tårarna kommo honom i ögonen och att han med våld måste be- tvinga sig för att ej skrika högt af glädje och stolthet.

Vagnen kördes i skridt mellan folkhoparna, som trängdes nedanför slottet och ideligen hälsade den unge kronprinsen med dånande hurrarop. Kronprinsen lät hålla utanför det västra hvalfvet för att kunna stiga ur vagnen. Med långsamma och högtidliga steg gick han fram under de vajande ryska fanorna, åter fattad af samma känsla, som då han begaf sig till kyrkan. Han kände det ackurat, som om det varit han, som med stor lycka och underbar tapperhet eröfrat dessa fanor från fienden, och då han strax därefter satt vid ett af slottsfönstren

och stirrade ner på segertroféerna, som fläktade och flögo för vinden, hände det, att han flerfaldiga gånger förde fingrarna genom håret för att få det att stå rakt upp öfver hjässan, hvilket han visste gjorde den medfödda likheten med den hjälte, som en gång varit moskovitens skräck, ännu mer slående.

Gustaf Adolf hvarken talade eller gick ifrån fönstret, så länge de ryska fanorna voro upphängda till beskådande, och då de togos ned och i form af en trofé ställdes på en med tronkläde behängd och med sex hästar förspänd kunglig vagn för att under gardeseskort och med full musik föras till Fredrikshof, följde kronprinsen vagnen med ögonen, så länge den ännu kunde skönjas. Först då den alldeles kommit ur sikte, reste han sig yrvaken upp, körde fingrarna åter flera gånger genom det långa hängande håret och sade till sin uppvaktande kavaljer: — Låt befalla fram min vagn. Jag är trött och vill återvända till Ulriksdal. Och kronprinsen hade skäl att vara trött, ty under de tvenne timmar, han suttit i slottsfönstret och stirrat ned på de ryska fanorna, hade han i spetsen för sin trogna, tappra här hunnit eröfra Petersburg och taga kejsarinnan Catharina till fånga.

I ett dylikt segerrus lefde Gustaf Adolf hela sommaren, ty Hans Majestät hade före afresan till Finland antydtt för Rosenstein, att han ej önskade, att den unge kronprinsens sinne skulle grumlas med berättelse om vidriga händelser, ifall sådana skulle inträffa.

Då efter den första lyckosamma tilldragelsen sådana vidriga händelser inträffade den ena på den

andra, visste den plikttrogne Rosenstein ej rätt hur han skulle bete sig. Han ville ej utan i yttersta nödfall handla mot kungens uttryckliga önskan, men kunde å andra sidan ej uthärda tanken på att föra den blifvande kungen bakom ljuset och låta honom för sig utmåla en situation couleur de rose, då i själfva verket ofärdens moln skockade sig öfver kung och fädernesland. Han dröjde i det längsta, men slutligen bemannade han sig, och en dag i början af augusti omtalade han med yttersta skonsamhet för kronprinsen, att både hären och flottan varit utsatta för motgångar, och med oro afvaktade han hvilket intryck denna nedslående underrättelse skulle göra på det äresjuka barnet.

Det gjorde ej det allra minsta intryck, ty Gustaf Adolf hade nu lefvat sig in i segertankarna, och flera än en sorts tankar kunde hans späda hjärna ej rymma.

— Min far kommer att företaga ett nytt anfall, som lyckas, hvarefter han flux marscherar på Petersburg, svarade Gustaf Adolf genast.

Rosenstein motsade honom ej, men redan nästa vecka ansåg han sig för sin samvetsfrids skull tvungen att meddela kronprinsen nya nedslående underrättelser.

— Rosenstein kan vara öfvertygad om att hjälten vid Hogland ej låter sig stänga inne, och ryssarnas flotta är dessutom totalt förstörd. Rosenstein ville ej insistera, då han visste sig handla tvärt emot kungens önskan.

Om den lille Gustaf Adolf blott hade hållit sig tyst, som han eljes brukade, hade Rosensteins pina ej varit så svår, och frestelsen att leda honom på

rätt spår i denna bedröfliga sak hade varit långt ringare, men segerdrömmarna behärskade så fullkomligt den lille herrn, att han oupphörligen måste tala om sin fader, kungen, i spetsen för hans trogna och tappra armé. Han sade sig ej önska något högre än att ett ögonblick få se sin fader i denna situation. Detta ständiga joller irriterade hans för fäderneslandet djupt bekymrade informator till den grad, att han ett ögonblick besinnade sig på om han ej skulle taga sin lärjunge med sig in till huvudstaden och låta honom där händelsevis få skåda en af de brokiga taflor, som nu kördes omkring på vefpositivens kärror, och låta honom lyssna till visorna, som sjöngos därtill. Ett af plakaten föreställde kung Gustaf, sådan han nu verkligen uppträdde i Finland, till häst, iklädd sidenpantalonger, skor och kyller och med en väldig Carl den tolfte pamp vid sidan, och sången, som positivhalaren bestod därtill, började sålunda:

Kyller, pantalonger, skor — pirum
är hans klädedräkt, min bror — cum colleri.

Gustaf Adolfs kyller, ack — pirum
med vår Gustafs röda klack — cum colleri.

Men Rosenstein gjorde ej något sådant.

Den lille tronföljarens barnsliga förtröstan rörde honom i hvarje fall på det ömmaste, och därför lät han någon tid förflyta, innan han på nytt sökte rubba den.

Men en förmiddag, då Gustaf Adolf åter afbröt lektionen för att en längre stund orera om konungens trogna och tappra här, måste Rosenstein, om ock

med blödande hjärta, hejda honom för att säga, att han just denna morgon hört några ängslande rykten förtälja, att åtskilliga af de högre officerarna i finska hären börjat förrådiska stämplingar och velat dagtinga med ryska kejsarinnan för att få slut på kriget.

— Tror Rosenstein verkligen själf på dylika fabler? afbröt Gustaf Adolf ifrigt. Rosenstein hatar krig, därför ser Rosenstein allt i svart. Härpå har min fader förberedt mig. Jag har lofvat kungen att vara vid godt courage, ehvad jag än må få höra, och jag är det.

Rosenstein höjde vid detta tal lätt på axlarna, suckade tungt och fortsatte den afbrutna lektionen, under hvilken hans höga lärjunge visade sig omåttligt förströdd.

Några dagar senare tyckte Rosenstein, att förhållandena åter tvungo honom att tala.

— Jag har den smärtsamma plikten att meddela Ers Kungliga Höghet, att danskarna hålla på att från norska gränsen infalla i Sverige.

Rosenstein hann knappast tala till punkt, innan Gustaf Adolf fröjdefullt klappade i händerna och utropade:

— Ackurat som i Carl den tolfte tid! Både moskoviten och dansken. Jag är blott bedröfvad öfver en ting, vet Rosenstein, och det är, att polacken numera ej kan komma till och formera den tredje fienden. Då vore det fullständigt likt!

— Detta skall Ers Kungliga Höghet ej beklaga, det är alldeles tillräckligt det vi hafva öfver oss, svarade Rosenstein med ovanlig irritation.

Ty pojakens halsstarriga envishet och dumhet kunde reta gallan äfven på den mest stoiske filosof.

Nu tyckte Rosenstein emellertid, att han tillräckligt förberedt, och han berättade därför utan prut och komplimanger, att danskarna gått öfver gränsen och att faran för kung och fädernesland vore öfverhängande, såvida intet under skedde.

Till Rosensteins stora förtret strålade Gustaf Adolfs lilla ansikte plötsligen upp i ett glädjeskimmer.

— Ett under kommer att ske, därom kan Rosenstein vara förvissad. Gud öfvergifver ej den, som på honom förtröstar.

Rosenstein strök vid dessa ord hastigt med flata handen öfver sina ögon och sade:

— Jag undrar om det ej är bättre att förlita sig på allt utom på underverk. Ty sådana ske icke. Ers Kungliga Höghet har alltför stor benägenhet att tro på ett inskridande utanför det naturliga och utanför det, som beror på en människas egen förmåga att åstadkomma. Tag sig till vara för denna öfvertro, den kan en gång bringa Ers Kungliga Höghet att sätta sin egen och fosterlandets välfärd på spel. Och jag måste än en gång upprepa det jag så ofta sagt: Ers Kungliga Höghet väntar sig för mycket af allt och af alla och skall säkerligen därför bli desillusionerad på allt och af alla.

Men kronprinsen får rätt denna gång. En vecka härefter är kungen på Haga, hvarifrån bud skickas, att Hans Majestät ofördröjligen ämnar resa ut till Ulriksdal.

Morgonen är den allra vackraste, som tänkas kan. Solen lyser strålande mild. Värtans lätta vatten är blått och spegelklart, och intet vågskvalp försätter de vid bryggan förtöjda roddbåtarna i minsta

svajning. Flaggorna på slottet och vimplarna på båtarna hänga slakt nere, och de höga träden i den ståtliga Ulriksdalsalléen stå raka och orörliga som högtidliga skyltvakter, medan den täta skogen därbakom doftar af fuktig mylla och barr och blandar sin ånga med den ljufliga doften af ros och reseda från blomsterrabatterna nedanför slottet. Springbrunnens vattenstråle stiger högt i det lugna vädret och faller plaskande ned i marmorbassängen, där gulfiskarna och karparna simma kring. Allt andas den landtliga frid och ro, som det täcka Ulriksdal en vacker sommarmorgon kan bjuda.

Drottningen och kronprinsen med uppvaktning vänta i trädgårdssalen på konungens ankomst. Nu höres vagnen i allén. Den närmar sig, stannar. Kungen hoppar hastigt ut.

Drottningen och kronprinsen stirra förskräckta på kungen. Han är blek och mager med djupa fåror i ansiktet, hans hy och ögon äro röda och inflammerade, han har åldrats tio år på denna korta tid.

Utan att säga ett ord kastar sig kungen snyftande till drottningens bröst.

Intet på jorden kunde till en så hög grad förvåna Gustaf Adolf och öfvertyga honom om att något förfärligt händt. Han har aldrig sett konungen omfamna drottningen, han har aldrig sett sin moder gråta, aldrig hört sin fader snyfta. Han blir utom sig af skräck, han tror, att världens yttersta stund är kommen och börjar snyfta hejdlöst, högljudt, utan måtta. Och inför det rörande och ovanliga skådespel, som upprullas inför deras ögon, draga sig de uppvaktande diskret tillbaka.

Då de efter en stund åter inkallas, visar kungen

sin vanliga munterhet, drottningen sitter tyst och stel i en soffa och fläktar sig långsamt med solfjädern, och kronprinsen står kapprak vid ett fönster och ser ut.

Efter middagen reser kungen åter till Haga.

Men då han efter några dagar far därifrån, tror Gustaf Adolf ej längre på att världen skall förgås, ty hans fader är åter sig lik, möjligen ej fullt till det yttre, men hvad hoppfullheten beträffar. Han har, innan han rest bort, tagit kronprinsen afsides och sagt till honom:

— Min son, jag skall säkerligen rädda fäderneslandet. Det är på detta du alltjämt skall tänka, och på intet annat. Konungen skall säkerligen med Försynens hjälp rädda fäderneslandet.

Och då kronprinsen får höra, att kungen rest till Dalarna, förstår han af sig själf och talar därom med Rosenstein, men denna gång med ett brådmoget allvar, som kläder honom väl, att nu gör kung Gustaf som den store kung Gustaf Wasa gjorde före honom, han uppåddar allmogen till sitt försvar. — Och liksom Gustaf Wasa skall min fader med Guds hjälp rädda fäderneslandet, tillägger han förtröstansfullt.

Då kungen genom de värmländska orterna hastar till Göteborgs försvar, säger kronprinsen återigen, men nu sakta och ödmjukt, att han fuller tror, att kungen med Guds hjälp skall rädda fäderneslandet.

Men Rosenstein tror alltjämt icke på underverk.

Kronprinsen får rätt. Kungen räddar Göteborg, och danskarna måste utrymma de platser de intagit.

Så kommer vintern, som Gud sänder hårdare

än eljest, och förhindrar den ryska flottans vidare aktion. Finland är räddadt för denna gång.

Den dag, då Rosenstein djupt rörd berättar för kronprinsen, att nu är faran öfver, brister den lille mannen i häftigaste gråt, ty han har lefvat i stor och våldsamt spänning denna sista tid, ända tills han nu får höra, att hjälten vid Hogland lyckats oskadd öfverföra den svenska flottan till Carlskrona.

— Ser Rosenstein, säger han ändtligen och tårarna rinna långsamt öfver hans bleka kinder och droppa på de tunna sammanknäppta händerna. Ser Rosenstein, att Gud *kan* göra underverk och att han är med den, som har en rättvis sak, och vår sak var rättvis, det sade mig min fader, långt innan ryska kriget bröt ut. Och jag har trott på det, kungen, min fader, sagt mig och förlitat mig på Gud, därför har *jag* aldrig misströstat. Ser Rosenstein — ser Rosenstein . . .

IV.

Huset Bourbons angelägenheter.

Så mycket hade den lille svenske kronprinsen alltifrån sin spädaste barndom af sin fader och hans omgifning hört talas om Versailles, om det franska hofvet och den franska kungafamiljen, att han föreställde sig Versailles som ett slott af idel guld, där kung och drottning, prinsar och prinsessor uppenbarade sig för tillbedjande hoffolk och omgifna af dessa lysande skaror mottogo kungar och drottningar, prinsar och prinsessor från främmande länder. Den lille svenske kronprinsen visste också, att utanför Versailles stodo tusende sinom tusende af människor, hela det glorrika franska folket, tåligt väntande på att genom de gyllene gallren till de underbart anlagda trädgårdarna, där vattenkonsterna spelade, få uppfånga minsta skymt af sina dyrkade behärskare. Alla människor, som ej tillhörde hofvet, stodo utanför dessa gyllne gallerportar och gapade och dyrkade.

Kronprinsen mindes, att då han som helt litet barn en gång frågat sin fader om Drottningholm ej vore lika stort som Versailles, hade kungen svarat, att Drottningholm var som en liten koja mot Versailles. Detta svar hade på det allra

högsta förbryllat den lille kronprinsen, ty han hade trott, att intet slott i världen var så stort som Drottningholm. I förstone bedröfvade detta honom mycket, men då han alltmer fick höra talas om Versailles, lärde han sig att se upp till detta slott och dess kungliga invånare, ungefär som en liten bondgosse ser upp till den stora herregården såsom till något, som ej har sin like i världen. Ty sålunda talade kung Gustaf om Versailles. Sina förebilder och liknelser tog han från Versailles, och han tröttnade aldrig att med den största hänryckning och den lifligaste entusiasm berätta om den stora vänskap och älskvardhet, den kungliga Bourboniska familjen och det lysande hofvet bevisat honom, då han som ung prins besökte detta ryktbara slott. Otaliga gånger hade den lille Gustaf Adolf för sig låtit föreläsa och sedermera själf genomläst de bref, som Hans Majestät under Högstdensammes senaste utrikes resa från Versailles tillskrifvit honom. Af allt detta kom sig, att den lille svenske kronprinsen kände den kungliga franska familjen i Versailles, ej blott till namn och titlar, utan också af de intima och vackra anekdoter konungen brukade berätta om dem, och han åhörde dessa historier med samma nöje och förtjusning, som om de varit de allra skönaste sagor.

Kung Gustaf berättade nämligen ej blott om den lysande prakten och de glänsande festerna i Versailles. Sådant kunde den lille Gustaf Adolf, föreställa sig af hvad han själf sett sedan sin spädate barndom. Courer, spektakler och fester hade han varit med om, så länge han mindes tillbaka, och de voro enligt hans tanke ofta mera besvärliga och tröttsamma än roliga, men prinsens ögon strålade af

sällhet, då kung Gustaf talade om hur den gode kung Ludvig den sextonde var en lika skicklig läsmed, som prinsens egen farfar, den gode kung Adolf Fredrik, varit skicklig svarfvare, och Gustaf Adolf kunde aldrig höra nog af alla beskrifningar på Lilla Trianon, där den goda drottning Marie Antoinette hade sin egen landtgård med stugor, ladugård, trädgårdstäppa och åkrar och ängar, genomkorsade af små brusande bäckar, öfver hvilka ledde mången luftig spång, mången täck bro. Kungen beskref den lilla kvarnen, där hertigen af Artois i en mjölnares skepnad malde mjölet, som hofherrarna därefter i hvita säckar buro på sina ryggar till visthusboden. Den lille svenske kronprinsen visste namnet på den franska drottningens älsklingsko, som hon själf mjölkade, medan hennes glada hofdamer, också klädda à la bergère, sutto i en krets omkring henne och mjölkade sina älsklingskor eller getter för att sedan med den vackra drottningen i spetsen bära den skummande mjölken i de snöhvita byttorna från den lilla ladugården, fin som en danssalong, in i det lilla, för lilla mejeriet, där mjölken af de fina händerna kärnades till smör. Kungen talade vidare om hur den lilla prinsessan, årsbarn med Gustaf Adolf själf, ledde sitt egna hvita lamm i blått band på Trianons trädgårdsgångar och hur den lille franske kronprinsen matade de små gula ankungarna i dammen nedanför kvarnen. Kungen kunde också berätta om hur det af hertigen af Artois malda mjölet af drottningen och hennes damer bakades till kakor och bröd i stugans lilla ugn. Kungen sade, att det smakade deliciöst att spisa detta bröd och detta smör. Det riktigt vattnades kronprinsen i munnen, då hans

fader beskref de små runda bullarna, som den goda drottningen bakat, och det gula smöret, som hon kärnat, och han ville ständigt höra mera och mera ända till de minsta detaljer om detta landtliga lif midt inne i det öfvermänniskt stora slottsområdet, mångfaldigt större än det stora Drottningholm.

Den lille kronprinsen tyckte, att det hans fader berättade honom var en historia från kungars och drottningars paradiset, liksom beskrifningen i bibeln om Edens lustgård var berättelsen om de första människornas paradiset. Hvad kunde finnas mer fullkomligt än att vara kung och drottning med all den makt och glans och ära och all den undergifvenhet för den höga viljan, som följer därmed, och dess- emellan, då man var trött, led och uttråkad af att jämt bli begäpad, få syssla med landtliga värf i den sköna naturen.

Då senare det ena molnet efter det andra drog öfver Versailles' strålande sol och dunklade den ljusblå, lätta sommarhimlen öfver lilla Trianon, och då åskan började dundra öfver det sköna Frankrike med skrällar så bedöfvande, att de genljödo öfver alla länder och riken, blef den lille kronprinsen utom sig af förvåning, så fullt och fast hade han varit öfvertygad om att den gode kung Ludvig och den goda drottning Marie Antoinette voro tillbedda af sitt folk. Kronprinsen undrade mycket hur det kunde komma sig, att så ej var, men förstod också genast, att folket hade skulden och svårt försyndade sig mot Gud, då det satte sig upp mot sin öfverhet. Stod det ej i bibeln, att all öfverhet är af Gud och att Gud stundom gifver folkslagen kungar i sin vrede

och att Gud befallt folken lyda äfven de genvördiga kungarna?

Det bekymrade kronprinsen mycket, att det franska folket vågade så i blindo störta rakt mot sin undergång.

Kronprinsen hade hört kungen säga, att det var de franska filosoferna, som ställde till allt elände i Frankrike, och kronprinsen förstod däraf, att filosoferna voro som ormen i paradiset, då den frestade Eva att äta af kunskapens träd på godt och ondt. Men ibland föreställde han sig, att folket var som den elake jätten i sagan, som hade sin största lust af att förstöra och förgöra. Mot all Guds och mänsklig ordning rasade folket, packet, som kungen kallade det, fram ur sina hålor och källare och slog omkull de hvita byttorna med den skummande mjölken för den goda drottningen, hamrade sönder städet för den gode kungen, stormade det guldkimrande slottet, slog ihjäl dess väktare och bortförde kung och drottning, den lille kronprinsen, den stora och den lilla prinsessan och med dem de glada och charmanta kavaljererna och de sköna damerna, hvilka kung Gustaf kände och som tillbådo honom.

Men ej alla hade den elake, förfärlige jätten hunnit få tag i eller lyckats infånga. Det fanns många, som räddat sig till främmande land, prinsar och prinsessor af huset Bourbon äfven de, män och kvinnor af de högättade franska familjerna, som endast väntade på en anförare för att tränga in i sitt sköna land, slå ihjäl den elake jätten och befria kung och drottning, prins och prinsessa.

Men hvem skulle väl hjälpa dessa flyktingar att befria den gode kungen och den goda drottningen

och den lille kronprinsen ur deras förtryck och fara och återgifva dem den förra makten och härligheten, förutan den, som Gud själf så nyligen och så underbart hjälpt ur uppviglares och förrädares händer, den ridderlige hjälte, som varit deras gästvän, som alltid älskat dem, liksom de älskat honom, och hvars intresse var deras, såsom det var alla krönte hufvudens? Hvem hade Gud korat till de förtryckta och hotade Bourbonernas befriare och till de emigrerade Bourbonernas förare och ledare om ej Gustaf Adolfs egen fader, kung Gustaf den tredje själf?

* * *

Kronprinsen hade en säker förnimmelse att så var, han drömde därom om natten, och då kungen en dag på våren 1791 lät kalla honom till sig, trädde kronprinsen in i kungens rum blek och darrande af ifver och med ängslande aning om att kungen nu skulle anförtro honom sina planer till Bourbonernas befrielse.

Kungen satt vid sitt ritbord i en fönstersmyg med utsikt öfver Logården, då kronprinsen kom in. Ingen uppvaktning var tillstädes, och kronprinsen förstod genast häraf, att något viktigt skulle afhandlas.

— Sätt dig, min son, sade kungen, som fortfor att rita, tills kronprinsen hunnit sätta sig på den taburett, som var dragen intill bordet.

Kronprinsen väntade med högt bultande hjärta, men kungen sade endast i sin lättaste ton, medan ritstiftet höll upp ett ögonblick:

— Du har väl hört, att läkarna tillstyrkt mig att begagna de varma baden i Aachen i sommar.

— Ja, svarade kronprinsen.

Han hade hört talas härom, och han tyckte sig förstå hvarför läkarna ordinerat denna utländska resa för kungen just nu.

Men kronprinsen sade ej detta. Han visste, att det blott anstod honom att svara på det kungen behagade säga honom och att han hade att hålla sina funderingar för sig själf, tills han om dem tillspordes.

Kungen fortfor utan att se upp på sin son, ty han var mycket ifrig med skuggningen af sin ritning:

— Man behagar vara misslynt här i landet öfver denna påtänkta resa. Folket lärer förtryta pengarna, som därtill skola utgifvas, förebärande rikets nödställda belägenhet efter kriget. Med dylika inkast har man försökt hålla mig från att resa, men jag lägger ej sådant på sinnet och ber dig ej heller fästa dig därvid. Mitt tillstånd, som ingen bättre kan bedöma än jag själf, bjuder mig att resa, och jag reser, quand même —

Det behöfde ej ligga någon undermening i kungens ord, men kronprinsen uttydde dem, som om kungen sagt: »Jag reser ut och måste för min samvetsfrids skull resa ut för att taga vara på kungens af Frankrike angelägenheter.»

Och kronprinsen kände medömkan öfver folket, som var så enfaldigt, att det ej förstod, att kungen ej reste till Aachen för att roa sig, eller, som förvändningen ljöd, »för att sköta sin hälsa», utan därför att Gud ville, att han skulle ställa sig i spetsen för den rörelse, som skulle tvinga Frankrike tillbaka i dess rätta gängor och återställa Bourbonernas makt.

Om folket förstode detta, tänkte kronprinsen, så skulle det ej knota, då skulle det inse, att kungen måste handla, såsom hans samvete bjuder, och veta, att han såsom konung förstode tingens rätta innebörd bättre än någon annan människa. Men då folket intet förstår eller begriper, kan ju ej kungen lägga sig missnöjet i landet på hjärtat, hvilket han ej heller gör. Ej heller kronprinsen, som vet, att folket slutligen måste komma till insikt om att det kungen vill och gör är rätt gjordt. Så hade det gått med kriget, så hade det gått vid sista riksdagen, så skulle det gå äfven nu.

Kronprinsens långa tystnad väcker slutligen kungens uppmärksamhet. Han höjer hastigt hufvudet från ritbordet och ser med stora, muntra ögon på sin sons grubblande, allvarliga ansikte.

— Du är nu tolf och ett halft år, min son, säger kungen och klappar Gustaf Adolf vänligt på skuldran, i det han reser sig upp och antager sin favoritställning med armbågen stödd mot den höga stolskarmen, med hufvudet lutadt mot handen och benen lätt korslagda. Kronprinsen reser sig upp i samma ögonblick, som kungen gör det, men han intager ej någon graciöst vårdslös ställning, utan står kapprak framför kungen, då han svarar:

— Ja, min far, nästkommande första november fyller jag tretton år.

— Jag har något att säga dig, min Gösta, fortsätter kungen och spanner ögonen i kronprinsen.

Gustaf Adolf blir dödsblek, och händerna börja skälfva.

— Det är ingenting farligt, min son, tvärtom något, som jag säkerligen tror skall glädja dig såsom

utgörande ett bevis på det förtroende, jag hyser för dig och den stadga, som redan vid jämförelsevis unga år börjar utmärka dig. Jag har beslutat göra dig till ordförande i den tillförordnade regeringen, som för öfrigt skall bestå af riksdrotsen, riksmarskalken, riksrådet grefve Oxenstjerna, presidenten baron Ruuth, generalen baron Armfelt och statssekreteraren Franc jämte troligen lagman Håkanson.

Gustaf Adolfs ögon ha under kungens tal fyllts af tårar. Han tror sig förstå, att detta är något, som ej skulle skett, om kungen ej tänkt på allvarliga följder af sin resa till de varma baden. Han hade ej förmodat annat, än att hans farbror, hertigen af Södermanland, skulle blifva ordförande i denna regering. Och tunga tårar börja långsamt rinna nedför hans kinder.

Kronprinsens djupa rörelse smittar till en viss grad kungen, som fortfar med mjuk röst, men med särskildt eftertryck:

— Min son, jag vill vänja dig vid regeringsärendena, ifall något mänskligt skulle drabba mig.

Det börjar rycka kring Gustaf Adolfs mun, och han måste bita sig i läppen för att ej brista ut i spasmodiska snyftningar.

Kungen ser, att denna fara är nära, och söker undvika den genom att med sin lättaste och mest charmanta ton fortsätta:

— Jag vill, att du skall säga din tanke i förekommande regeringsmål, och då rösttalen befinnas vara lika fördelade å ömse sidor, skall du hafva den afgörande rösten.

Gustaf Adolf rodnar häftigt, och den barnsliga stämman är halfkväfd af ifver, då han svarar:

— Jag skall handla efter bästa öfvertygelse och samvete, då jag i min nådige faders frånvaro blir Sveriges regent.

Kungen småler åt uttrycket »Sveriges regent». Han har alltid svårt att hålla allvaret vid sin sons högtidliga, strama gammalvishet och uttryckssätt. Nu tillägger han alltjämt småleende:

— Då jag vet, att du föredrager landet framför Stockholm, skall du få residera på gamla Haga. Du förstår, du får under min bortovaro Haga till residens.

Orden yttras med skämtsam ton för att få Gustaf Adolf att småle. Men Gustaf Adolf förstår ej skämt, så snart det gäller hans egen värdighet och småler ej.

Han böjer sig i stället ned efter sin faders hand och kysser den, hvarpå han högtidligt tackar för kungens honom visade nåd och förtroende.

Då Gustaf Adolf rätar upp sig efter handkyssningen, synes ej minsta spår af de spasmodiska ryckningarna i hans ansikte, som blifvit ännu allvarligare och högtidligare, och då kronprinsen med en djup bugning efter en vink af kungen lämnar rummet, sträcker han på sin spensliga gestalt för att göra sin hållning stel och majestätisk.

Kungen höjer lätt på axlarna och säger för sig själf på fransyska:

— Det smickrar honom att tro sig vara ej blott regent till namnet, utan till gagnet. Han har stark ärelystnad, lättrörd fantasi jämte stor halsstarrighet. Hur manne detta envisa hufvud en gång, då tid blir, skall duga att regera?

Kungen slår ett slag på silfverringklockan, som står bredvid honom på ritbordet.

— Låt kalla hit riksdrotsen, säger han till den inträdandepagen.

* * *

Aldrig hade de höga riksämbetsmännen, de gamla rådsherrarna och de öfriga högtbetrodde i den tillförordnade regeringen kunnat få en mera allvarlig och om ansvaret af sitt kall mera öfvertygad ordförande än den unge kronprinsen, som hade fått för sig, att han påtagit sig ansvaret att vara Sveriges regent, och sökte att efter bästa förmåga och med pinsammaste ansvarskänsla uppfylla sitt viktiga värf.

Han lånade handlingarna till sig för att närmare begrunda dem, och då han ej ansåg sig ha rättighet att anförtro Rosenstein viktiga regeringsärenden, som naturligtvis måste hemlighållas, låg han nätter igenom vaken i sitt ljusa rum på Haga och funderade öfver hvarje detalj för att, i den händelse rösterna vid rådplägningen skulle vara lika fördelade å ömse sidor, kunna samvetsgrant och med sakkännedom afgifva sitt votum.

Men rösterna voro aldrig till denna grad motstridiga, då ärendena ju före kungens afresa för det mesta blifvit preparerade, och Gustaf Adolf skulle således aldrig komma i tillfälle att yttra sig, om ej de rådpläggande för att glädja och förströ gossen och smickra hans fåfänga bedt att få höra hans åsikt, till hvilken de lyssnade med djupaste vördnad, men utan att den på minsta sätt invercade på dem eller vägde något för dem.

Dock så uppfattade ej Gustaf Adolf saken. Det brusade och sjöd inom honom af stolthet, då han såg den spända uppmärksamhet, hvarmed hans yttranden följdes, och han njöt lika uppriktigt af dessa långa förhandlingstimmar under sommarkvalmet vid riksrådsbordet, som andra gossar af hans ålder pläga njuta af bollspel och pantlekar.

Aldrig gäspade den unge kronprinsen högljudt eller en cacherie, såsom Armfelt brukade göra, eller sysselsatte sina tankar med annat än det, som för tillfället var före, såsom riksrådet Oxenstjerna hade för vana, då han föll in i sina poetiska distraktioner. Han satt kapprak och utan att ens tillåta sig blinka af sömnlusta och följde noga med hvarje ord, som yttrades, och vägde hvartenda af dem på guldvåg. Och då han uppfordrades att själf yttra sig, gjorde han det med största allvar och djupaste öfvertygelse om den stora vikten af hvarje ord.

Gustaf Adolf ville, att vid hans faders hemkomst denne åtminstone skulle mötas af den tillfredsställelsen, att landet under hans bortovaro blifvit regeradt efter bästa samvete. Ty kronprinsen förstod fuller väl hvilken grym misräkning och djup skakning kungen hade måst erfara under sin vistelse i Aachen. Hade ej Gustaf Adolf själf brustit ut i den våldsamaste gråtparoxysm vid den förfärliga underrättelsen om franska kungliga familjens misslyckade flykt och grymma återförande från Varennes till Paris, som nådde Haga en morgonstund, då kronprinsen-regenten hade sin sedvanliga lektion för kanslirådet Rosenstein. Gustaf Adolf hade till den grad förlorat fattningen och hade snyftat så ohejdadt och förtvifladt, att Rosenstein ej vetat hvad han skulle taga sig till för

att trösta honom, och slutligen själf fått tårar i ögonen, hvarvid kronprinsen af häpenhet tagit sig samman, och den spasmodiska skälfran och snyftningarna gifvit med sig. Men lektionen hade ej kunnat fortsättas, och Gustaf Adolf hade låst sig inne och ej på hela dagen velat tala med någon. Men i ensamheten grubblade han på hvad hans fader nu skulle göra, och tänkte öfver hur länge det kunde dröja, innan konungen åter vore tillbaka i landet. Skulle kungen oförmodadt komma hem på några dagar nu som efter det danska fredsbrottet och sedan oförtöfvadt resa bort igen för att ordna de franska angelägenheterna och under tiden öfverantvarda regeringen i kronprinsens händer? Gustaf Adolf var fullt och fast öfvertygad om att allt detta skulle ske.

Den första delen af kronprinsens aning slog in. Utan att kuriren hunnit före med underrättelsen, anlände kungen oväntadt hem från Aachen den tredje augusti. Det var en sådan flygande resa, som kungen brukade företaga sig; först den 25 juli hade han lämnat Aachen och var redan på nionde dagen i Stockholm.

Så snart hade Gustaf Adolf i alla fall ej väntat kungen, och han blef så häpen, då ankomsten mälde, att han brast i gråt. Innan han hunnit sansa sig, var den tillförordnade regeringen upplöst och kronprinsens makt all. Men kungen gjorde ej minsta min af att åter bege sig bort eller göra något för att befria den franska kungafamiljen, tvärtom, kungen med hela hofvet flyttade genast efter Högstdensammes hemkomst ut till Drottningholm. Detta att kungen synbarligen slog sig till ro, medan orättfärdigheten triumferade och oskulden försmäktade, försatte Gustaf

Adolf i häpnad, och lika häpen blef han, då kungen intet beröm tilldelade honom för hans duktighet som landets regent, utan blott upplöste den tillförordnade regeringen i vanlig ordning. Det var så alldeles rakt tvärtemot det kronprinsen väntat, att han helt och hållet förlorade fattningen därvid. De herrar, som så nyligen med den största andakt lyssnat till hans mening, uppförde sig också till hans största misshag. De tycktes numera alldeles lämna honom ur räkningen och blott tänka på kungen, kungen, kungen —

Också nu låg gossen vaken om nätterna, men ej af bekymmer för regeringsärendena — de sköttes fullständigt honom förutan — men pinad af tanken på att han var tillbakasatt och orättvist behandlad. Han fick under sitt febersjuka nattvak den lille franske kronprinsen ej ur sina tankar. Han visste ej rätt, om han sörjde öfver hans eller sin egen förlorade makt och ställning . . .

Om dagen var han vid det elakaste, trubbigaste lynne, snäste och bannade sin betjäning och visade sig tvär och misstänksam mot alla, som sökte ställa sig in hos honom.

— Gå till kungen, sade han — jag har numera ingenting att befälla . . .

Alla, som kommo i beröring med kronprinsen, oroades öfver hans förändrade väsen. Sin moder, drottningen, ville han alldeles ej uppvakta, och då kungen snart nog märkte, att något var på tok, sökte han upp kronprinsen, som han fann sittande ensam i sin sängkammare, stirrande med mörka blickar ut öfver Drottningholms ändlösa alléer.

Då kungen kom in, reste sig kronprinsen långsamt, liksom mödosamt och blef stående, medan

kungen vänligt tillsporde honom hvad som var å färde, men på alla kungens uppmaningar att anförtro honom, hvad som stod på, svarade kronprinsen endast med sin späda barndoms ord: — Ingenting, ingenting, ingenting.

Kungen spände sina stora ögon i honom och frågade:

— Är du missnöjd att se mig åter?

Gustaf Adolf mötte den forskande blicken med sina ärliga blå ögon och svarade utan tvekan: — Nej.

— Hvad är det då? frågade kungen åter. Ditt uppförande inger mig bekymmer. Du är dig inte lik. Blef det dig möjligtvis för ansträngande att vara Sveriges regent?

Kronprinsen teg ett ögonblick, men kungens forskande blick lämnade honom ej.

— Nej, svarade han åter, och det låg en helt förtviflad bekännelse i det enda ordet, och läpparna skälfdes häftigt.

— Å, jag förstår, sade kungen hastigt. Också han visste hur inslagen maktlystnad kan pina och tära.

Gustaf Adolf hade dolt ansiktet i sina händer, och kroppen ryckte och skälfdes, medan han väntade på hvad kungen härnäst skulle säga.

Men konungen själf var nedstämd och ur jämvikt denna tid.

— Du är mjältsjuk, min son, sade han, och tillade strax därefter med ett bittert leende:

— Tids nog får du regera, min stackars gosse!

Kronprinsen såg upp på sin far med ett pinadt uttryck i sina ögon. Det var ej endast detta, som kungen sagt, som orsakat hans leda och mjältsjuka.

Det var också det, att kronprinsen sörjde öfver att konungen mankerat och desillusionerat honom. Hvarför hade kungen ej, förlitande sig på Guds hjälp, tågat mot det upproriska Frankrike och befriat detta lands rättmätiga kungahus. Var konungen då ej den store hjälten, Guds och det rättas stridsman?

Kronprinsen vågade ej tänka denna tanke till slut. Han suckade tungt och stora tårar fyllde ögonen.

V.

Marsdagar 1792.

Det är för besynnerligt med den unge kronprinsens nätter. Antingen kan han alldeles ej få en blund i sina ögon, utan vändas under trycket af ängslande och beklämmande föreställningar och bekymmer, eller ock sofver han oändligen hårdt och tungt, och intet buller, ingen uppståndelse förmår väcka honom.

Till den grad onaturligt tungt sofver då den unge kronprinsen, att hans kammartjänare måste i all underdånighet begagna allsköns handgripliga medel för att om morgnarna, då han måste uppstå, få honom väckt till lif. Då Gustaf Adolf sofver på detta sätt, förefaller hans sömn mera som en dödslik dvala än som en ungdomlig slummer.

Så tyst och hårdt har den unge kronprinsen soffit hvarje natt, alltsedan han från Drottningholm den första december inflyttade till Stockholm. På samma sätt sof han också i Gefle, dit han åtföljt kungen under den korta riksdagen, och efter återkomsten till Stockholm de sista dagarna af februari är hans nattsömn lika hård och orubbad, hvaraf

kronprinsens omgifning sluter, att hans sinne ändt-
ligen återfått lugn och jämvikt. Så är också för-
hållandet. Kronprinsens sinne är lugnt och tryggt.

* * *

Det är nu i medio af mars. Vintern har mesta-
dels varit kall och klar denna månad i Stockholm,
men ännu den femte mars yrsnöade det hela dagen
under stormväder. Sedan har det varit halfklart
med solblickar, men denna fredag är det mulet med
dimma. Kronprinsen uthärdar väl kölden, men ej
så väl dimman och den disiga luften, och är ganska
belåten öfver att ej denna dag ha blifvit medtagen
till Nya Haga, där kungen mycket flitigt vistas
efter återkomsten från Gefle, och dit han nästan
dagligen gör utflykter, då han har sin varelse i
Stockholm.

Denna fredag har Hans Majestät varit på Haga
hela dagen och skall först klockan åtta återkomma
till staden för att bevista franska komedien och
sedermera den maskeradbal, som hvarje fredag afton
denna vinter anställles i Kungliga Operahuset.

Kronprinsen skattar sig lycklig att ej vara nöd-
gad öfvervara dessa offentliga maskeradbaler, ty han
vet med sig, att han skulle rädas för de svarta hel-
och halfmasker, som täcka ansiktena på fullkomligt
okända människor, hvilka i föga anständiga eller
anskrämliga kostymer skulle stimma omkring honom.
Han skulle skygga för det myckna larmet och skriket
och anse sig förnärad om någon tilläte sig, att
med ystert skämt accostera honom. Kortligen, han

vet med sig, att han ej passar för dylika nöjen, och är lycklig öfver att Hans Majestät är af samma mening och låter honom slippa dem.

Denna fredag den sextonde mars på aftonen sitter Gustaf Adolf i den gula salongen i sin våning och gäspar öfver en bok af Berquin. Kronprinsen har hyst förhoppning om att få se kungen ett ögonblick vid Högstdensammes återkomst till slottet från Haga, men då han blir underrättad om att Hans Majestät direkt från fransyska spektaklet begifvit sig till Operahuset, slår Gustaf Adolf hastigt igen sin bok och säger till sin uppvaktande kavaljer, att han är sömnig och ämnar tidigt draga sig tillbaka. Kronprinsen visar också tydliga tecken till sömnlusta under supén och gäspar flera gånger. Och knappt har kammartjänaren hunnit hjälpa Hans Kungliga Höghet i säng, släckt ljuset och tändt nattlampan, förrän han insomnar tungt och hårdt som alltid, då hans sinne är tryggt och utan oro.

Kronprinsen sofver tungt och hårdt, och ingen dyster aning, ingen hemsk dröm stör hans hvila. Intet buller, ingen uppståndelse når honom.

Vore kronprinsen vaken, skulle han från sitt fönster kunna se en mängd facklor röra sig i den mörka natten öfver Norrmalmstorg och bron öfver Norrström fram mot slottet. Han skulle sett, att dessa facklor tätt omringa en kunglig vagn, som i skridt, oändligen långsamt köres till slottet.

Men kronprinsen ser det ej, ty kronprinsen sofver tungt och tryggt.

Om kronprinsen vore vaken, skulle han utanför sin dörr kunna höra trampet af många människor, som mellan sig bära en älskad gestalt, och han

skulle hört den sårades matta stämma med tvingad munterhet hviska: — Jag är som den heliga fadern, man bär mig i procession.

Men kronprinsen hör det ej, ty kronprinsen sofver tryggt och tungt.

* * *

Natten igenom sofver kronprinsen. Den uppståndelse, som råder i slottstrapporna, i slottshvalfven, i slottskorridorerna stör ej hans hvila.

Någon gläntar varsamt på kronprinsens dörr för att se till om han blifvit störd, men kronprinsen sofver så hårdt och tryggt, att man granneligen kan märka, att han intet hört, och läkarna uppe i den stora kungliga sängkammaren förklara, att någon öfverhängande fara för kungens lif ej förefinnes — och att kronprinsen kan få sofva. —

Kronprinsen sofver längre än sedvanligt. Hans kammartjänare, förtumlad af den nyhet, som vid utgåendet från kronprinsens garderob möter honom i korridoren, försummar tiden, och på återvägen till kronprinsens sängkammare blir han uppehållen. Öfverallt i trappor och korridorer stå grupper af människor, till hvilkas tisslande och tasslande han i förbigående måste låna ett öra. Somliga, som igenkänna kronprinsens kammartjänare, tilltala honom och bedja honom ödmjukligen om upplysningar rörande nattens förfärliga händelse, andra lämna honom beredvilligt de gräsligaste meddelanden, och på den korta återvägen till kronprinsens rum har kronprinsens kammartjänare hört öfver tjugu olika namn på den man, som denna natt på maskeradbalen bak-

ifrån aflossat pistolskottet mot kungen och svårt sårat honom.

Men kronprinsens kammartjänare har fått befallning att för Hans Kungliga Höghet förtiga hvad som händt och måste därför några minuter ytterligare fördröja sig i garderoben och inför spegeln justera sin uppsyn, innan han vågar inträda i sängkammaren för att väcka sin kunglige herre. Han måste pålägga sina kinder ett lätt smink för att dölja sin blekhet, och han måste ett ögonblick sätta sig ned på en stol för att öfverkomma knädarrningen.

Ändtligen har kammartjänaren återtagit sin sedvanliga stela, korrekta uppsyn, och sedan han försiktigt skjutit upp och stängt igen sängkammardörren, går han fram till sängen, böjer sig ner och ropar i kronprinsens öra, så högt han förmår:

— Ers Kungliga Höghet tackes vakna, klockan är slagen åtta.

Kronprinsen ligger på sin högra sida med täcket högt uppdraget. Kammartjänaren märker af ställningen och det alldeles oskrynklade lakanet, att kronprinsen ej rört sig, sedan han den föregående aftonen somnat in.

Ej heller nu rör han sig.

Kammartjänaren ropar ännu en gång:

— Ers Kungliga Höghet tackes vakna, klockan är åtta slagen.

Men kronprinsen rör sig ej.

Kammartjänaren betraktar sin unge herres hufvud på kudden. Det är en skarp profil, som aftecknar sig mot dennas hvithet, ty näsan är lång, öfverläppen något framskjuten, pannan hög och före-

faller än högre, därför att det vackra, blonda håret är högt uppstruket från tinningarna.

Kammartjänaren undrar om denne trettonårige gosse denna dag skall blifva hans kung, och tanken härpå kommer honom att hesitera, då han nu skall öfvergå till den handgripliga väckningen. Därför vidrör han endast helt sakta den sofvande gestalten, alltför sakta, ty kronprinsen rör sig ej.

Klockan på kaminfrisen slår ett slag, och då kammartjänaren kastar en hastig blick på urtaflan, ser han, att klockan är half tio. Det är hög tid, att kronprinsen vaknar, och åter böjer kammartjänaren sig ner och ropar med stentorsstämma i den sofvandes öra:

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är åtta slagen.

Men kronprinsen rör sig ej.

Kammartjänaren ruskar nu i djupaste underdånighet ganska hårdt i den späda gestalten.

Kronprinsen vänder sig om på vänstra sidan, men vaknar ej.

Då tillgripes det yttersta medlet, det som ej får användas, förrän alla andra svikit. Kammartjänaren doppar sina fingerspetsar i silfverkannen, som står på toilettbordet, och stänker några droppar vatten i kronprinsens ansikte, hvarjämte han samtidigt drar undan täcket från honom.

Kronprinsen spritter häftigt till, suckar djupt och sitter i ett nu halfsofvande uppe i bädden, medan kammartjänaren, som vikit tillbaka från sängen några steg, i vördnadsfullaste, ödmjukaste ton upprepar, som vore detta första kallelsen.

— Ers Kungliga Höghet täckes vakna, klockan är åtta slagen.

Kronprinsen öppnar ögonen, kastar en blick på pendylen och säger i sträng ton:

— Hvarför narras Kundel? Klockan är half tio. Kundel talar nog sant däri, att klockan är åtta slagen, men det är alltför länge sedan. Hvarför har jag ej blifvit väckt förut?

— Ers Kungliga Höghet har varit synnerligen hårdsöfd denna morgon, stammar kammartjänaren.

Kronprinsen spanner sina blå ögon i kammartjänaren, som hjälper honom med påklädseln och tvättningen.

— Kan Kundel sanningsenligt påstå, att Kundel försökt väcka mig en och en half timme? frågar han strängt.

Kammartjänaren mumlar några otydliga ord, hvarpå kronprinsen säger med ganska stor skärpa:

— Kundel får passa tiden bättre. Drag nu bort gardinen från fönstret.

Kammartjänaren för undan de tunga, blå siden-gardinerna. Kronprinsen ställer sig framme vid fönstret och ser ut. Kronprinsen är ännu ej fullt färdig, visserligen har han på sig de svarta knäbyxorna med de röda rosetterna vid knäet, strumporna och skorna, men öfverkroppen är ännu blott iklädd den hvita skjortan och den eldröda, korta västen, och kammartjänaren håller den svarta rödkantade jackan och det röda skärpet i handen, under afvaktan att kronprinsen skall tillåta påklädselns afslutande. Denna halfklädsel anstår synnerligen kronprinsens smärta, välväxta gossfigur.

Dagen är grå och mulen, och kronprinsen ser

först upp mot himlen för att där spana efter någon blå fläck. Men den finns ej. Så ser han ner på bron och torget. Det är en myckenhet människor i rörelse, som allesammans skocka sig tätt vid husknutarna, på hvilka Gustaf Adolfs skarpa ögon upp- täcka stora anslag, som ifrigt läsas och kommenteras.

— Är något på färde, Kundel? frågar kronprinsen hastigt och vänder sig tvärt om mot kammartjänaren, som tager tillfället i akt och hjälper honom på med jackan och knyter skärpet.

Kammartjänaren ser omedveten ut och svarar: — Nej, Ers Kungliga Höghet.

— Det är ovanligt mycket folk i rörelse, och anslag äro fästade vid prinsessans hus, och jag tror sannerligen äfven här på slottet, fortsätter kronprinsen i samma ton. Kundel skall genast gå och förhöra sig om hvad som händt och på stunden återvända och ge mig besked.

Kronprinsens bleka kinder ha färgats under det ifriga talet.

Han tänker på Frankrike, på Bastiljens stormning, på den kungliga franska familjens flykt och på tusen andra skräckinjagande ting. Han pekar med en hand, hvars starka skälfva han försöker dölja, mot dörren, och säger än en gång med samma otåligt befallande röst:

— Gå genast, Kundel, och kom ögonblickligen tillbaka!

I dörren möter Kundel kronprinsens informator, kanslirådet Rosenstein. Kronprinsen reser sig hastigt upp från den stol, på hvilken han satt sig, ty han ser på Rosensteins uppsyn, att något är på färde.

Rosensteins ögonlock äro röda och svullna af gråt, och det eljest så glada och godlynta ansiktet är förvidret af smärta. Rosenstein gör sig heller ingen förställningsmöda, ty han har kommit för att unrätta kronprinsen . . .

— Är detta revolution? frågar Gustaf Adolf och pekar med darrande hand på den myllrande mängden nedanför Slottsbacken.

— Nej, Ers Kungliga Höghet, det är ingen revolution. Tvärtom, folket har aldrig som i denna stund uppskattat sin glorrike konung, och de människor som Ers Kungliga Höghet här ser, ha samlat sig för att bevisa sin kärlek och sin sorg — Ty, Ers Kungliga Höghet . . .

Kronprinsens fingrar omsluta stolens karmar så hårdt, att knogarna hvitna. Ansiktet blir dödsblekt, men han frågar ej, han kan ej tala . . .

— Hans Majestät vår Allernådigste kung har denna natt på maskeradbalen drabbats af en stor olycka, och hans tillstånd är ganska betänkligt, säger Rosenstein sakta.

Gustaf Adolf kan ej få fram något ljud, men läpparna röra sig, och Rosenstein ser på dem, att han frågar:

— Är min fader död?

Härpå svarar informatorn:

— Nej, Ers Kungliga Höghet, vår älskade konung lefver, men är farligt sjuk. Och då förböner för hans dyrbara lifs bevarande skola om en timme äga rum i Slottskapellet, vill jag härom underrätta Ers Kungliga Höghet, som väl i likhet med den öfriga kungliga familjen tänker infinna sig.

Kronprinsens läppar ha hvitnat till den grad,

att Rosenstein ej vågar framföra det gräsligaste af meddelandet, innan han slagit i ett glas vatten och bjudit honom.

— Drick detta, Ers Kungliga Höghet! Kom ihåg, att Ers Kungliga Höghet måste visa sig lugn och sansad, ifall Hans Majestät längre fram på dagen skulle låta kalla Ers Kungliga Höghet till sig.

Gustaf Adolf för handen upp till halsen, som hölle han på att kväfvas. Han sväljer hastigt några klunkar vatten och säger så med otydlig, skälfvande röst:

— Jag är lugn och sansad, Rosenstein. Jag kan blott ej sitta stilla.

Han har rest sig upp från stolen och går fram och tillbaka i rummet som i blindo, han stöter mot stolar och bord, men märker det ej. Det rycker konvulsiviskt i hans ansikte. Kronprinsen söker med all makt behärska sin häftiga sorg och fasa och vill intet fråga för att ej bringas ur den sansning och det lugn, som Rosenstein sätter som villkor för att han möjligtvis skall få råka kungen, men tankarna flyga om i hans hjärna med hvirflande fart. Hjärtat känns som en bultande, kväfvande klump högt upp i halsen, och alla nerverna spritta.

Gustaf Adolf tömmer det ena vattenglasets efter det andra, medan han går fram och åter i rummet. Han går med de sammanknäppta händerna på ryggen och kramar dem så hårdt om hvarandra, att lederna knaka.

Det förefaller Gustaf Adolf, som om han nu snart skall få bukt med det hamrande hjärtat och de sprittande nerverna, men hur det skall gå med de hvirflande tankarna i hjärnan, vet han ej. Han

är ej förstened eller förlamad, som han eljest brukar vara, då något uppskakande händer honom. Han känner det tvärtom, som om han aldrig förr tänkt så snabbt och klart. Men tankarna äro ej som vanliga tankar, de dyka upp som syner, den ena bilden jagar den andra, det är som såge han in i ett hastigt växlande kaleidoskop — —

Dessa ovana förnimmelser förskräcka honom. —

Nej, han blir ej herre öfver tankarna, fast han strider hårdt, hur hårdt vet blott han själf.

Ty striden märkes ej på annat än på den dödliga blekheten och på den rastlösa gången. Hållningen är alltjämt rak och stram med armarna på ryggen.

Rosenstein följer hvarje kronprinsens rörelse med högsta spänning, medan han noga begrundar på hvad sätt han skonsammast skall besvara den fråga, som nu snart måste komma, frågan nämligen, af hvilken sjukdom kungen lider.

Plötsligen stannar Gustaf Adolf inför sin informator. Han förmår ej längre hålla tillbaka en af dessa tankar, som hvirfla i hans hjärna, han frågar med halfkväfd röst:

— Hvem är ordförande i regeringen under konungens sjukdom?

Rosenstein ser förvånad på kronprinsen och svarar kallt:

— Hertigen af Södermanland.

Knappt har svaret fallit, förrän den tanken blixtnsnabbt far igenom kronprinsens hjärna, att Rosenstein skall anteckna denna fråga i hans historia, att den skall tolkas som hjärtlöshet och skall blifva en fläck på hans namn, en outplånlig fläck. Han tycker

själf, att han är ett monstrum, som kunnat tänka på detta i denna stund. För sina tankar rår visserligen ingen. — Men Gud, som rannsakar hjärtan och njurar —

Öfverretningen är nu för stor, och stönande af förtviflan och med konvulsiviska snyftningar faller Gustaf Adolf ner på sängen, där han nyss sofvit lugnt och tryggt. Detta häftiga utbrott, som följer så omedelbart på den malplacerade frågan, uppretar den milde känslige Rosenstein emot hans lärjunge.

Han har tänkt att på det skonsammaste förbereda gossen, men nu brister honom tålmodet, och stående framme vid sängen säger han med osedvanligt hård röst:

— Jag har den djupa sorgen att underrätta, Eders Kungliga Höghet, att vår älskade konung och herre denna natt klockan tre kvart till tolf träffats af en mördares kula bakifrån ett stycke öfver vänstra höften.

Kronprinsen är inom en sekund på fötterna, darrande och skälfvande i hela kroppen. Han griper ett våldsamt tag om Rosensteins arm för att ej falla och ropar alldeles utom sig:

— Inte mördad, Rosenstein, inte mördad, säg inte mördad. Å, jag är rädd, Rosenstein! Är det mördare här i rummet? Skola vi alla bli mördade? De få inte mörda honom. Hvem är hos honom? Jag vill till honom, kanske omgifves han af sina mördare i denna stund. O, Rosenstein, Rosenstein, hvem har mördat kungen?

Inför denna våldsamma förtviflan blir Rosenstein åter ömhjärtad. Han stryker sakta den iskalla,

magra barnahand, som skälfter mellan hans egna mjuka, knubbiga händer, och han säger stilla:

— Man vet det ej ännu, Ers Kungliga Höghet. Två pistoler hafva blifvit funna på maskeraden, den ena är mordvapnet, den andra var ännu laddad. Undersökningen pågår. Alla stadens pistolsmeder förhöras.

Tankarna komma alltjämt blixtnabbt, ej som tankar, utan som syner, och kronprinsen säger, i det han stirrar framför sig som en sömngångare:

— Rosenstein, det är ingen svensk man, som lyft den pistolen och tryckt af den bakifrån mot sin kung. Vore det så, skulle jag aldrig vilja regera öfver detta folk. Men det är inte så, Rosenstein. Det är en jakobinisk sammansvärjning, någon som blifvit utskickad af franska konventet för att mörda kungen — ingen svensk, Rosenstein, ingen svensk, ingen svensk!

— Vi få ju hoppas det, Ers Kungliga Höghet, liksom vi få hoppas, att vår kungs dyra lif måtte blifva oss bevaradt. Förbönen i Slottskapellet börjar om en kort stund. Anser Ers Kungliga Höghet sig ha styrka att öfvervara densamma?

Kronprinsen går ej längre fram och åter i rummet. Han har satt sig i en stol och har slagit händerna för sina ögon. Nu säger han med matt stämma:

— Jag skall försöka. Min far skulle önska det. Men jag måste vara ensam dessförinnan för att samla mig. Var beskedlig och gå ut i audiensrummet och vänta där, Rosenstein.

Rosenstein går långsamt ut ur rummet och stänger dörren sakta efter sig.

I audiensrummet möter Rosenstein baron Armfelt, som blek och med utvakadt utseende väntar honom.

Rosensteins tunga kropp genomisas af en skälning. Han stammar:

— Hur står det till däruppe? Baron Armfelt kommer väl icke för att — — —

— Nej, det är ingen förändring. Läkarna har sonderat såret och säga detsamma som förut, att faran ej är ögonblicklig och att vi måste se tiden an. Jag har just nu varit däruppe med Hennes Majestät drottningen och öfvervarit hennes möte med kungen.

— Hur var det, och hur var hon? frågade Rosenstein.

— Drottningen föreföll rörd, hon höll kungens hand i sin och frågade honom upprepade gånger om han led mycket. Jag har aldrig sett henne så känslig och så mänsklig. Och er gosse, vår allernådigste kronprins. Ge mig nyheter om honom! De bli välkomna däruppe. Nej, jag tackar, herr kanslirådet. Jag har ej tid och ro att sitta, jag måste genast tillbaka till kungen, men skall försöka bevista förbönera i Slottskapellet. Kungens vänner måste infinna sig där, hans fiender och mördare lära ej försumma att göra det.

— Har kungen frågat efter kronprinsen? säger Rosenstein.

— Det har han. Nästan de första orden, som kungen ställde till drottningen, gällde honom. »Har ni sett vår son?» frågade han. Så sade han vidare: »Jag skulle vara nyfiken få veta hvad intryck detta

gjort på honom, men det är kanske bäst, att han ej får veta något därom.» —

— Var detta Hans Majestäts önskan? frågade Rosenstein häpen. — I så fall — — —

— Ni har gjort alldeles rätt, mitt bästa kansliråd, om ni underrättat kronprinsen, svarar Armfelt. — Jag anmärkte, att det var omöjligt att förtiga saken och att det vore klokare att underrätta honom än att gifva honom anledning att fråga personer, som af missförstådt nit eller af sämre anledning måhända ej skulle iakttaga den nödiga grannligheten. Denna grannlighet har säkerligen nu iakttagits eftersom ni, herr kansliråd, själf underrättat Hans Kungliga Höghet.

— Kronprinsens guvernör grefve Gyldenstolpe anmodade mig att göra det.

— Och hur tog kronprinsen saken?

Rosenstein höll upp fingret, och Armfelts hviskan-
de stämma tystnade.

Inifrån sängkammaren hördes halfkvädda snyftningar och en häftig gråt.

— Säg Hans Majestät, herr baron, att kronprinsen är djupt uppskakad, men skall försöka närvara i Slottskapellet.

— Och hvad tror ni själf om kronprinsen?

— Hvad tror baron Armfelt om drottningen? Vet man någonsin hur mycket hon känner och hur mycket hon kväffer. Sammaledes med sonen. Baron Armfelt vet själf bäst, att han aldrig varit som andra barn.

— Har han frågat om regentskapet?

— Ja, det var hans första fråga, men detta bör ej nämnas för kungen. Stackars barn, jag håller

det som ett recidiv från sjukdomen i somras, men stoltheten och maktlystnaden äro otroliga. Apropos, det förundrade också mig, att kronprinsen ej blef ordförande i regeringen nu som vid Hans Majestäts frånvaro i Aachen. Han skötte sig ju då förträffligt, och han är närmare ett år äldre nu än då. Vet baron Armfelt orsaken härtill?

— Jag kan endast upprepa för herr kanslirådet hvad kungen själf nämnt härom, kanslirådet får sedan själf bedöma huruvida kronprinsen bör härom underrättas. Kungen sade: »Min son skulle få bevittna ett skådespel alldeles för ohyggligt och blodigt för att jag skulle kunna besluta mig för att låta honom taga del i edra öfverläggningar åtminstone innan allt, som rör min egen sak, är förbi. Man får icke gifva blodiga lärdomar åt en furste af hans ålder, som en gång skall regera, man får olyckligtvis snart nog med eller mot sin vilja göra med dylikt, och den vana, som man fått därvid, när man är ung, kan urarta till ligkiltighet, något, som är oändligen farligt, när det gäller att afgöra om en människas lif.»

Rosensteins ögon äro tårfyllda. — Vår dyre konung har rätt häri. Jag skall så småningom meddela kronprinsen detta hans faders yttrande för att borttaga bitterheten från hans sinne. Han har nu blott denna enda tanke och förhoppning, att ingen svensk man skall vara mördaren. Jag kan ej fatta huru jag skulle kunna meddela honom en sådan förfärlig nyhet, och hur han skall kunna bära den. Med min kännedom om kronprinsen tror jag, att om detta befinnes vara händelsen, han kommer att hata det folk, öfver hvilket han blir satt att regera,

möjligen snart nog. Af dessa och tusen andra skäl bäfvar jag att fråga herr baron om undersökningarna ännu resulterat i någon visshet. Konungens och egendomligt nog äfven kronprinsens förmodan, att mördaren skulle vara en fransk skådespelare, har väl ej besannats?

— Nej tyvärr, den misstänkte mannen befanns liggande i sin äkta säng, där han hvilat hela natten. Det är en svensk, Rosenstein — och än flera svenskar stå bakom. Huru många och hvilka få vi kanske aldrig någonsin veta. Men det eländiga verktyget, han, som aflossade skottet, är afskedade kaptenen Johan Jacob Anckarström. Jag måste bort nu. Haf godheten, att till Hans Kungliga Höghet frambära min underdåniga vörnad och säg honom, att jag enkom varit härnere för att berätta Eder, att konungen frågat efter Hans Kungliga Höghet och att han troligen efter förbörens slut blir mot-tagen af Hans Majestät. Och hvad mördaren be-träffar —

— Om honom vågar jag ej tala förr än efter ceremonien i Slottskapellet, och sedan kronprinsen råkat sin far. Det vore att begära omöjligheter af detta barn att uppenbara förhållandet just nu, då det måste betvinga sin smärta för kungens och folkets skull. Han ropar mig.

Armfelt skyndar ut från audiensrummet, innan Rosenstein öppnat dörren till sängkammaren.

Härinne står Gustaf Adolf rak och orörlig med kappan på axeln och den runda hatten i handen.

— Jag är beredd att gå till Slottskapellet och bedja den Högste för min faders lif, säger han.

Rösten låter lugn och fattad, men ögonen äro

svullna af gråt, och handen, som Rosenstein kysser, är isande kall.

— I Slottskapellet äro alla de kungliga församlade, man väntar blott på kronprinsen för att låta förbönerna börja. Där är drottningen med sin vanliga hållning och uppsyn, men den fina spetsnäsduken föres flera gånger öfver ögonen för att aftorka tårarna. Vid drottningens vänstra sida sitter hertigen af Södermanland, som, hvarje gång drottningen torkar sina ögon, påminnes om att äfven aftorka sina. Hans fina drag visa för öfrigt tydliga tecken till vaka, oro och öfveranstängning, och han har svårt att hålla sig fullkomligt stilla under väntan på kronprinsen. Hans gemål, hertiginnan, gråter häftigt, likaså prinsessan Sofia Albertina, som sitter närmast intill henne och som har sin broder, hertigen af Östergötland, vid sin andra sida. Hertig Fredrik ser förstörd ut och gråter än mer obehärskadt än system och svägerskan.

Bakom de kungliga sitta de uppvaktande damerna och kavaljererna. Hofvet och de högsta ämbetsmännen öfverfylla kapellet. Blott stolen till höger om drottningen är tom, kronprinsens stol. Snyftningarna, som öfverallt ljuda, ökas med hvarje ögonblicks väntan, och slutligen hviskar hertigen af Södermanland några ord till sin uppvaktande kammarherre, och hofpredikanten bereder sig att stiga upp på predikstolen. Men han hejdar sig, ty i samma nu synes kronprinsen, åtföljd af sin guvernör, sina kavaljerer och sin informator, kanslirådet Rosenstein. Mellan de snyftande leden går kronprinsen fram, ungdomligt stram och rak. Han ser hvarken till höger eller vänster, fast han mekaniskt bugar sig

åt båda sidor. Han vågar ej se, han försöker att ej höra för att icke själf brista ut i gråt. De kungliga, hofvet och ämbetsmännen förundra sig öfver Gustaf Adolfs mirakulösa förmåga att behärska sig, men kung Gustafs vänner sörja öfver att hans unge son ej tycks sörja mera, än att han, sedan han hälsat på sina höga anförvanter, sitter på sin stol stel och orörlig utan att fälla en tår.

Nu träder hofpredikanten upp på predikstolen. Snyftningarna höja sig och falla allt efter som hofpredikantens lena stämma höjes eller sänkes, medan han uppläser förbönen:

»Herre Gud! Var dino Folke nådelig och öfvergif oss icke, då vi knäböja inför din fotapall.

»Vår kung, hyllad af ett Folk, hvars tacksägelse han alltid förtjänt och ofta mottagit, hägnad under ditt beskärm af den säkerhet, Religionen i ett Christligt Land bör lämna den Öfverhet Du själf gifver och förordnar: Denne Konungen, för hvilkens lif och välsignelser vi inför Dig så ofta fällt våra förböner och alltid blifvit hörde, denne vår nådige Herre och Kung är träffad af en Nidings skott och lider de smärftfullaste plågor, under äfventyr af det Lif, som är lika dyrt för vår kärlek som för vårt beskydd.

»Genom Ditt beskärm återkommen från Krigets farligheter, där tusende dödar från fientlige anstalter sväfvat kring hans Person, Fridstiftare bland ett sönderslitet Folk, och under det lugn, Han själf beredt till skötande af den allmänna välfärden, har denne Store Fursten mött det dolda och grufveliga öde att inom Hufvudstaden, inom dess Egen Borg, under trygghet af Lagarne och Samhällets besvurna hägn

sökas af ett mordiskt skott, som skulle förstöra Dess Lif och vår välfärd.»

Drottningen och hertigen af Södermanland torka sina ögon, hertiginnan, prinsessan, prins Fredrik jämte hofdamerna snyfta öfverljudd, medan hofpredikanten fortsätter bönen, och den lena stämman höjes och sänkes efter väl afvägda oratoriska regler.

Nu närmar han sig slutet, och rösten, som nyss varit smärtsamt bortdöende, höjes åter med orden: »Herre Gud! var dino Folke nådelig och öfvergif oss icke, när vi nu anropa Dig. Och om det är möjligt Herre, men hvad skulle vara dig omöjligt? så begäre vi af Din mildhet och barmhärtighet, att det Blod, en mördare sökt utgjuta, aldrig måtte drabba det land, där ingen skall prisas så nedrig, så hård och så ochristen, som icke afskyr och förbannar hans gärning.

»Herren vår Gud vare med oss, såsom han varit hafver med våra Fäder: Han öfvergifve oss icke, och tage icke handena bort ifrån oss. Genom Din Son, Jesum Christum, vår Herre, Amen!»

— — — Då hofpredikanten slutat, afstanna snyftningarna. Men kronprinsen sitter alltjämt med handen öfver ögonen. Handen darrar lätt, men ögonen äro tårlösa, då han ser upp för att bjuda drottningen armen och föra henne ur Slottskyrkan.

Han yttrar ej ett ord hvarken till henne eller till någon annan. Han går mellan de bugande leden som en sömngångare. Sedan han följt drottningen till hennes rum, går han direkt till sina egna, innesluter sig där och låter ej se sig på flera timmar. Men då kammarherren vid tretiden knackar på hans dörr och anmäler, att Hans Majestät

kallar kronprinsen till sig, kommer Gustaf Adolf genast ut synbarligen lika behärskad som förut. Han har visat lugn och besinning under den pröfvande bönen i Slottskapellet, han skall visa lugn och besinning under det än mer pröfvande mötet med sin sårade fader uppe i Stora sängkammaren. Detta har han lofvat Rosenstein. Och kronprinsen uppfyller alltid sina gifna löften. Men han känner, att han ej skulle kunna hålla sitt ord, om han lofvat Rosenstein något mera. Efter denna sista pröfning, som nu skall mötas, måste ju pröfningarna vara öfver denna förfärliga dag.

* * *

Kungen har ej blifvit förd till sin vanliga sängkammare, utan till den Stora sängkammaren, som han ej bebott sedan sitt biläger. I audiensrummet mötes kronprinsen af Armfelt, som hviskande underrättar Hans Kungliga Höghet om att den olyckliga händelsen ej får vidröras, att kronprinsen täckes så mycket som möjligt behärska sina känslor, då han nu råkar sin fader, att han blott bör förhöra sig om hans tillstånd och ej dröja alltför länge inne.

Kronprinsen svarar ej, men gör ett jakande tecken. Kronprinsen vet, att han ej kommer att försäga sig hos den sjuke, han blott önskar, att han skall kunna yttra de par ord, som väntas af honom, ty nu står allt stilla inom honom, och han vet knappast hur han skall kunna frambringa ett tydligt ljud.

Dörren till Stora sängkammaren slås upp. Den höga hautelisse-skärmen är framdragen kring sängen,

men kronprinsen ser, att kungen sitter i en stor stol, inhöljd i en grå taftskappa. Måhända är det därför att det stora rummet så många år varit obebodt, måhända är det tillfölje läkarnas förordnande, men det känns ohyggligt kallt därinne.

Kronprinsen ser, att kungen är mycket blek och att kammartjänaren Robert står bredvid stolen och understödjer armen på den sårade sidan. Kungens blickar hvila forskande på kronprinsen, då denne med hastiga steg går fram emot honom. Kungen ser, att hans son är blek, men underbart lugn och behärskad.

Kronprinsen kan i själfva verket knappt hålla sig upprätt, då han kommit fram till kungen. Hans högsta önskan är att kunna få sjunka på knä inför den tillbedde fadern, få lägga hufvudet i hans sköte och snyfta fram sin sorg, sin ångest och sin tillgifvenhet, och ett ögonblick är det honom, som om han ej skulle kunna betvinga sig, men kungens forskande blick återför honom till besinning, och han böjer sig endast ned öfver den kungliga handen och kysser den samt frågar, som han alla dagar brukar fråga, med en röst, som klingar kall och lugn i den sensible sjukes öra:

— Hur befinner sig min nådige fader i dag?

— Jag är ganska bra, och du själf . . . Gick du tidigt till hvila i går afton, och sof du godt?

— Mycket godt, svarar kronprinsen i samma ton. Han vet ej hvad han skall säga, då han ju ej får vidröra den förfärliga händelsen och dessutom snart måste gå.

Men kungen talar i hans ställe och frågar:

— Hvad är klockan, Gustaf?

— Klockan är nyss tre, svarar kronprinsen med en frågande blick på Armfelt. Han vet ej rätt om han vågar lämna denna upplysning eller om den möjligen på ett eller annat sätt kan skada hans fader.

— Hvem är därute i audiensrummet? frågar kungen vidare och byter om ställning.

Kronprinsen har ej lagt märke därtill, och Armfelt svarar i hans ställe.

Gustaf Adolf har sjunkit ner i den stol, som står bredvid kungens. Att döma af skiftningarna i ansiktet, som växlar från gulblekt till mörkrödt och sedan hastigt till gulblekt, får konungen ett anfall af sina plågor, och han griper tag i sin sons båda händer och trycker dem hårdt mellan sina.

Kronprinsen sitter alldeles orörlig utan att våga röra sig och utan att kunna säga ett ord.

Men då anfallet är förbi och kungen åter släpper hans händer, kan Gustaf Adolf ej längre uthärda. Han reser sig tvärt upp och stammar: — Jag hoppas på snar och fullständig bättring — kysser så konungens hand och går hastigt ut ur rummet.

Då kronprinsen stängt dörren efter sig, vänder kungen sig till Armfelt och säger:

— Hvad menar du om min son?

— Jag är öfvertygad om att han är djupare upprörd, än man tror.

Konungen skakar på hufvudet.

— Stackars barn, stackars barn, säger han.

Men kronprinsen går så hastigt genom audiensrummet, att de där befintliga personerna knappast hinna hälsa på honom, och han knappast hinner besvara hälsningarna.

Inne i hans egen sängkammare är Rosenstein honom till mötes.

Kronprinsen ger ej akt på honom, men Rosenstein ställer sig i hans väg och säger:

— Det är min sorgliga plikt att underrätta Ers Kungliga Höghet, att den man, som aflossat pistol-skottet mot vår nådige kung och herre, blifvit ertappad och bekant. Våra värsta farhågor ha blifvit besannade. Mördaren är tyvärr — — —

Kronprinsen för handen öfver pannan och säger hastigt:

— Nej, Rosenstein, nej. Inte nu, Rosenstein. Jag förmår inte mera. Lämna mig för Guds skull ensam en stund. I afton kan Rosenstein återkomma och säga mig namnet på den eländige — eller namnen, om det är flera. Gud hjälpe oss —

Gustaf Adolf låser dörren i dubbla slag efter Rosenstein, som tillsäger de uppvaktande kavaljererna och kammartjänarna, att ingen får gå in till kronprinsen, ty kronprinsen vill vara ostörd.

* * *

Kronprinsen vet det nu. Kronprinsen vet hvilka herrar, som blifvit anklagade och fängslade såsom delaktiga i kungamordet. Han känner flera af dem. Kronprinsen har från sina rum hört skränet och skriket, då general Horns hus belägrades, han har sett själfspillingens grefve Bjelkes likvagn fara öfver Norrebro.

Han är lamslagen af fasa för allt det han hört och sett, men än mer för det, som hans inbillning utmålar. Man söker dölja så mycket som möjligt för honom, och han frågar ej om något, sedan Rosenstein

den första aftonen omtalat, att Anckarström bekant och att man är en vidt utgrenad sammansvärjning på spåren. Men ingen har reda på hvad kronprinsen tror eller anar, eller hvad han tänker på under dessa rastlösa trampningar fram och åter i sina rum.

Kronprinsen tänker först och främst — nej, han tänker ej — han ser ständigt framför sig själfva mordet. Han ser scenen för sin inbillning lika klart, som om han själf varit närvarande, och han ser den oupphörligen. Han ser kungen promenera framåt salen vid Essens arm, han ser gruppen af de svarta maskerna, som tränga sig omkring honom, han ser Anckarström i den svarta dominon lyfta pistolen och skjuta kungen bakifrån. Han undrar hvilken af de maskerade männen varit Liljehorn, hvilken Horn, hvilken Ribbing. Då han tänker på Liljehorn, kvider han högt öfver att kungen ej lät sig varnas genom det bref, som blef honom tillständt på olycksdagens middag. Hvarför var Essen nog slapp och dådlös att ej på sina knän anropa konungen att icke bevista maskeraden. Kronprinsen genomlefver minut för minut denna fasansfulla natt, då han för sista gången på länge sof tryggt och hårdt. Hade han varit vaken, hade han för visso genom något Guds under kunnat rädda sin far. Han ser för sig, hvad han skulle gjort, om han varit tillstädes på maskeradbalen, och han skrattar högt vid tanken på den min, de sammansvurna göra, då han, kronprinsen, plötsligen slår undan Anckarströms arm med pistolen och räddar kungen.

På detta tänker kronprinsen först och främst, då han vandrar fram och åter i sina rum. Hvarje morgon går kronprinsen i sällskap med sina båda farbröder

och förhör sig om kungens tillstånd, och den korta stund, Gustaf Adolf är inne hos kungen och själf öfvertygar sig om att han lefver och ej förefaller mattare än föregående dag, är hans enda lugna stund på dygnet. Men redan då kronprinsen på återvägen från kungen passerar audiensrummet, fylles hans sinne med afsky, fasa och fruktan för alla människor, kända och okända, som där snudda intill honom. Audiensrummet är öfverfyllt af personer utaf alla stånd, hofmän och hoffruntimmer, adelsmän, präster, borgare och bönder. Kronprinsen afskyr och fruktar dem alla. Han bugar sig för de bugande skarorna, men vågar ej se upp, han rädes att igenkänna någon, om hvilken han kanske inom några timmar skall få höra, att han är en sammansvuren och kungamördare.

Vid återkomsten från dessa morgonbesök stänger kronprinsen sig inne i sina rum. De uppvaktande höra honom oupphörligen vandra fram och åter. Det förefaller dem, som om han ej ett ögonblick hölle sig stilla. De höra honom ibland snyfta, ibland skratta, men snyftningarna och skratten äro så lika, att de sinsemellan tvista hvilketdera de hört. Men det evinnerliga trampan det urskilja de alla.

Kronprinsen låter servera sig sina måltider i sin sängkammare, och då kammartjänarna skola inbära maten, ställer han sig framme vid ett fönster med ryggen vänd mot rummet. Han försöker bibehålla denna ställning orubbad, men förmår det ej, ty knappt ha kammartjänarna trädt in i rummet och pyssla bakom honom, förrän han vänder sig tvärt om. Och under hela tiden de äro inne, tager han ej sina ögon ifrån dem. Ty nu tänker kronprinsen på att kammartjänarna kanske äro i de sammansvurnas sold

och vilja mörda honom. Och kronprinsen lämnar rätterna orörda, ty kronprinsen tänker på att det kan vara gift i maten.

Då mörkret inbryter, sitter kronprinsen och ser på de lyktor, som röra sig på Norrbro och på Norrmalmstorg, ty den tillförordnade regeringen har befallt, att enhvar, som om kvällen och nattetid, då mörkt är, har något utomhus att förrätta, bör vara försedd med lysande lykta. Till kronprinsens öra har ryktet nått, att staden skall antändas i alla fyra hörnen en af dessa nätter, och nu tänker kronprinsen på om polismästaren verkligen vet hvart alla dessa lyktor gå och i hvilket ärende utomhus de äro stadda. Gustaf Adolf tänker också, att själf är bästa dräng och att det är rådligast, att han själf passar på dessa irrande lyktor. Han får för sig, att eldslågor snart skulle slå upp emot skyn, ifall han förlorade somliga af dessa lyktor ur sikte. Han stirrar ut i mörkret, tills ögonen börja värka under bemödandet att följa några enstaka lyktors väg mellan de andra, ty somliga lyktor förefalla honom mera misstänkta och mera farliga än andra. Hans hjärta isas af skräck, då någon af dessa lyktor, som han särskildt misstror, tar vägen uppåt Lejonbacken, och föga fattas, att han kan hålla sig ifrån att tillkalla hjälp, men han gör det ej, ty af allt han fruktar, fruktar han nästan mest, att någon skall bevittna hans fruktan och uppteckna den i historien.

Därför vill han ej se Rosenstein, som är hardt nära den ende, på hvars trohet och heder han fullt litar. Lektionerna äro tillsvidade inställda, ty kronprinsen säger sig vara oförmögen att samla tankarna på dem, och som hans guvernör, grefve Gyldenstolpe,

förstår, att han talar sanning i detta som i annat, insisterar han ej. Han anser det ej heller klokt att nu sätta sig emot någon af kronprinsens önskningsar. Det är därför kronprinsen är ensam mest hela dagarna.

* * *

Då kammartjänaren om morgnarna kommer in i sängkammaren för att väcka kronprinsen, finner han denne alltid vaken, och af alla tecken att döma har han föga eller intet sofvit. På silfverbrickan vid chokoladkoppen ligger den nyssutgifna bulletinen om kungens tillstånd, och innan kronprinsen tar sin kopp, läser han bulletinen. Den har hittills varit affattad i lugnande ordalag och tämligen likalydande. En morgon blir det annorlunda. Då kronprinsen läser, börjar det gula papperet darra i hans hand.

»Måndagen den 26 Mars klockan sju på morgonen: Konungen kände redan i går afton en klämning öfver bröstet på högra sidan med spänning i Pulsen, hvarföre en Spansk Flugas pålades och Ådern öppnades klockan fem, däraf minskades febern och kungen fick ro till klockan sju,» står det i bulletinen. Ej ett ord säger Gustaf Adolf till kammartjänaren under påklädseln, men kammartjänaren vet, att kungens tillstånd blifvit försämradt och lägger sig all möjlig vinn om att afläsa kronprinsens minsta önskan i hans ansikte. Kronprinsen känner till detta fjäskande sedan sitt regentskap, och han förstår, att det betyder, att Kundel tror, att kungen skall dö. Han vämjes åt Kundel, och hans hjärta blir tungt som bly.

Men denna dag och ännu en får kronprinsen besöka sin fader. Blott några ögonblick, ty kungens

krafter äro svårt medtagna. Dock ej till den grad som Gustaf Adolf förmodat, ty kungen talar med ganska stor liflighet och tyckes intressera sig för svaren. Och alltjämt är denna korta stund vid sjuklägret den unge kronprinsens enda lugna stund på dygnet.

Redan tredje dagen efter försämringens inträde får Gustaf Adolf bud om att kungen ej orkar mottaga honom som sedvanligt, men att han skall bli tillkallad, så snart någon bättring uppstår. Sedan uppvaktande kavaljeren, grefve Piper, anmält detta och är i begrepp att lämna rummet, säger kronprinsen:

— Låt underrätta kanslirådet Rosenstein, att jag önskar hans härvaro.

Då Rosenstein kommer, andfådd, högst förvånad öfver denna kallelse och djupt bekymrad öfver förändringen i konungens tillstånd, ger Gustaf Adolf honom en vink, att han skall taga plats på den sedvanliga informatorstabureten, ty kronprinsen har mottagit honom i lektionsrummet. Rosenstein undrar hur det kunnat falla hans myndling in att önska en lektion just denna dag.

— Sätt sig, Rosenstein, säger Gustaf Adolf. Det är något jag vill tala med Rosenstein om, och det tar kanske tid.

Självf sitter Gustaf Adolf i sin sedvanliga höga karmstol, men ej med korslagda armar denna morgon, utan med händerna sammanknäppta på samma sätt som han har för vana, då han åhör doktor Flodins religionsundervisning. Rosenstein har aldrig sett kronprinsen så blek och undrar hur länge han skall kunna bibehålla sin sansning. Det rycker

kring mungiporna, det far ilningar genom kroppen, och fötterna flyttas oupphörligen på pallen, som om det brände under dem.

— Jag ser på Rosensteins uppsyn, att Rosenstein läst den sista bulletinen, säger Gustaf Adolf sakta. — Icke sant, den är bedräglig. Jag har beslutat mig för att tala med Rosenstein i anledning häraf. Jag har tänkt öfver detta alltsedan den stund, Rosenstein omtalade för mig, att det var svenskar, som sammangaddat sig mot kungen och att det var en svensk, som tryckt af pistolen, och ej en fransos, som jag trodde.

Rosenstein flyttar sig oroligt på taburettens.

— Skulle Ers Kungliga Höghet ej föredraga att med sin guvernör, grefve Gyldenstolpe, tala i detta ämne?

— Jag har gjort det, Rosenstein, men grefve Gyldenstolpe förstår mig ej. Jag har heller aldrig kunnat tala förtroligt med grefve Gyldenstolpe, som jag ibland kunnat göra med Rosenstein. Och jag förlitar mig ej på grefve Gyldenstolpes omdöme, som jag förlitar mig på Rosensteins, därför att jag tror, att Rosenstein är mig personligen tillgifven.

Orden låta så ömkliga, sagda af detta barn vid detta tillfälle, att Rosenstein blir rörd och bekräftar kronprinsens ord genom att torka sina ögon. Gustaf Adolf blir själf rörd, då han ser detta, och det är med stor ansträngning han fortsätter:

— Men om en sak vill jag bedja Rosenstein, och det är att ej uppteckna hvad jag nu säger, ej heller låta Adlerbeth eller någon annan göra det. Ej heller omtala det för kungen, ifall han, det Gud gifve, skulle tillfriskna. Lofvar Rosenstein mig detta?

— Det Ers Kungliga Höghet tackes anförtro mig skall ligga begrafvet i mitt bröst. Men hvarför skulle Ers Kungliga Höghet frukta historiens dom öfver sina ord eller gärningar, då Ers Kungliga Höghet säkerligen ej tänker på att svika sina plikter emot fäderneslandet.

Kronprinsen knäpper händerna om hvarandra så hårdt, att de knaka, och biter sig i läppen för att hindra dess darrning.

— Det är just härom jag vill tala. Ser Rosenstein, man tänker så mycket, då man ligger vaken om nätterna i vända, och jag vill tala med Rosenstein för att reda tankarna. Rosenstein är så klar.

Rosenstein ser förbluffad på kronprinsen. Själf tänker han, att denna klarhet, om hvilken kronprinsen talar, är den af hans egenskaper, som han själf mest uppskattar, men det har aldrig ett ögonblick fallit honom in, att Gustaf Adolf någonsin reflekterade öfver den eller öfver honom.

— Det, som händt med konungen, har alldeles omstämt mig i en särdeles viktig sak, fortsätter kronprinsen, som, för att tillbakahålla tårarna och snyftningarna, vid hvarje ord han yttrar slår handen hårdt i lektionsbordet. — Då jag var en liten gosse, ja, ända till förliden vecka, vet ju Rosenstein, att jag ej kunde tänka mig någon lyckligare och ärorikare lott än att en gång få uppstiga på Gustaf Vasas, Gustaf Adolfs och Carl den tolfte tron.

Kronprinsen håller ett ögonblick upp och hämtar andan djupt, och då han fortsätter, fortsätter också den smala barnahanden att hamra allt hårdare på bordet. — Nu, vet Rosenstein, vill jag totalt slippa att bli kung. Det var detta jag ville säga Rosenstein,

så att det ej kommer som en öfverraskning, att om kungen dör af det sår, som en svensk tilldelat honom, få svenskarna se sig om efter en annan kung än mig. Jag vill ej regera öfver ett sådant trolöst och uselt folk. Jag vill befrias från uppfyllandet af ett kall, som nu ej för mig kan äga något behag.

— Så tänkte Ers Kungliga Höghet ej strax efter mordet, stammar Rosenstein. — Ers Kungliga Höghets första fråga gällde regentskapet.

Gustaf Adolf sitter ett ögonblick alldeles tyst. Han har blifvit blossande röd, och Rosenstein väntar ett vredgadt svar, ty sådan brukar Gustaf Adolf se ut, då vreden och häftigheten taga öfverhanden. Men det är ej med en häftig eller snäsigt ton, som Gustaf Adolf säger:

— Härom vill jag ej tala med Rosenstein, det är en sak, som blott angår Gud och mig. Hade jag ett ögonblick denna tanke på min egen upphöjelse vid underrättelsen om min faders mord, så har Gud allaredan straffat mig. Så mycket kan jag säga Rosenstein.

Gustaf Adolf har, medan han talat, rest sig upp från stolen och gått fram till fönstret. Han vänder ryggen åt rummet och Rosenstein, men Rosenstein förstår af axlarnas rörelse, att kronprinsen gråter. Rosenstein anser ögonblicket gynnsamt och säger med bevekande röst:

— Jag kan ej ett ögonblick tänka, att Ers Kungliga Höghet vill låta ett helt folk få sota för, hvad några få vilseförda brutit. Jag anropar och besvär Ers Kungliga Höghet att ändra detta sitt öfverilade och olycksbringande beslut att, i händelse något dödligt nu händer kungen, afsäga sig tronen.

Besinna nådigast all den villervalla och all den olycka, som ett sådant beslut vid detta tillfälle skulle bringa öfver fäderneslandet och folket.

— Om det blir till villervalla och elände, är det Guds rättvisa straffdom öfver det blod, som blifvit utgjutet. Folket har förgripit sig på Herrens smorde, och straffet måste följa i syndens spår. Hur jag än kommer att handla, så kommer Gud att straffa svenska folket för detta, därom kan Rosenstein vara förvissad. Gud straffar de lönnligaste tankarna, hur mycket mera de brottsliga handlingarna, och Gud låter ej något vara ohämnadt.

Kronprinsen talar med stor ifver och tillägger efter ett ögonblicks uppehåll i samma ton:

— Och för att ej den rättrådige skall förgöras med den orättrådige, måste den rättrådige taga sin hand ifrån de orättrådiga.

— Det är således af feghet, som Ers Kungliga Höghet ej vill regera öfver svenskarna, säger Rosenstein frimodigt — det hade jag aldrig kunnat förmoda.

— Kallar Rosenstein det för fegt att frivilligt afsäga sig allt det man mest önskat i världen? frågar Gustaf Adolf tveksamt. — Ser Rosenstein klart häri? Jag kallar det för modigt.

— Jag ser klart härvidlag, Ers Kungliga Höghet, att blott den människa, som gör sin plikt till det yttersta och uppfyller sin kallelse äfven under de största vidrigheter, är modig.

— Jag undrar om Rosenstein skulle se det så klart, om det varit Rosensteins far, som de mördat, och om Rosenstein skulle träda i hans ställe. Jag ser klart, att det är ett uselt och trolöst folk, som mördat sin kung, och att den är en usel son, som

bestiger den af sin faders blod nedsölade tronen. Jag afskyr det folk, som gjort detta, och folket skulle afsky mig, om jag gjorde det Rosenstein vill öfvertala mig att göra.

— Hvem har intalat Ers Kungliga Höghet detta?

— Intalat mig — jag låter inte intala mig något, svarar kronprinsen tvärt och vänder sig hastigt om. — Gud vill ej, att jag skall blifva kung öfver ett sådant dåligt och trolöst folk som svenskarna.

— Hur vet Ers Kungliga Höghet detta?

Kronprinsens kinder ha blifvit rödflammiga, ögonlocken äro svullna af gråt och nattvak, men de blå ögonen, som alltid äro vackra, då de äro lifliga, stråla, då han svarar:

— Har Rosenstein aldrig hört Guds röst inom sig, eftersom Rosenstein frågar något sådant?

Rosenstein tiger.

En lång stunds tystnad. Rosenstein vet ej hvad han skall säga för att bringa detta envisa barn från dess föresats. Han har förstått, att det var om detta Gustaf Adolf ville tala, alltsedan han yttrat de första orden, men ända hittills har han hoppats på att stoltheten och maktlystnaden skulle besegra de misantropiska känslor, som mordanslaget mot kungen helt naturligen framkallat. Nu vet han ej hvad han skall tro. Rosenstein är högligen bekymrad öfver att fäderneslandet skall komma att lida Polens öde, om vid kungens död partierna komma till styret, och hans myndlings många själfständiga och solida egenskaper tyckas honom båda en lycklig framtid för detta fädernesland, som är Rosensteins första och sista tanke. Därtill kommer, att Rosenstein nästan mot sin vilja fäst sig vid detta barn, som han visser-

ligen skulle önska begåfvadt med ett lifligare snille, men hvars egenart väcker hans intresse. Så mycket har han ansträngt sin maklighet för att af detta barn bilda en god regent åt sitt fädernesland, att han känner sig djupt nedslagen vid tanken på att han ej skulle få bevittna sina mödors lön. Han undrar hvad han skall säga för att uppmuntra kronprinsen under den strid, som nu pågår, men han kan ej finna något.

Ändtligen talar Gustaf Adolf själf:

— Nu erkänner väl Rosenstein ändå, att jag med Guds hjälp ser klarare i denna sak än Rosenstein gör?

— Nej, Ers Kungliga Höghet, det erkänner jag ingalunda. Låt vara, att Ers Kungliga Höghet af helt naturliga och för Ers Kungliga Höghets tänkesätt ärofulla känslor förledes att döma ett ädelt folk med hårdhet och orättvisa. Jag kan ej inför Ers Kungliga Höghet bemöta detta hårda omdöme eller, som jag ville, tala till folkets försvar. Låtom oss för ett ögonblick lämna svenska folket åsido och i stället förena oss i den tanke och den känsla, som för oss båda är gemensam, tanken på vår älskade — — —

— Håll ett ögonblick, Rosenstein. Jag vill först höra en sak. Kronprinsen tvekar hur han skall framföra frågan och säger så. — Med det Rosenstein nyss sade, vill väl ej Rosenstein insinuera, att kungen, min fader, i något handlat illa mot sitt folk, begått mannamån, brutit sitt ord... och att detta skulle vara Guds straff öfver kungen. Detta kan väl Rosenstein omöjligt mena.

Kronprinsen har blifvit dödsblek och gripit ett hårdt tag om karmstolen.

— Hur kan Ers Kungliga Höghet med kännedom

om mina tänkesätt ett ögonblick föreställa sig, att jag skulle mena, att denna gräsliga händelse skulle vara ett Försynens straff eller att jag skulle taga mördare, kungamördare, min tillbedde kungs mördare, i försvar! utropar Rosenstein förskräckt öfver den verkan hans ord haft.

Han inser, att han måste bibringa sin lärjunge sina meningar och sina råd på annat sätt, och han säger med sin mildaste, mest öfvertygande röst till Gustaf Adolf, som trött låtit hufvudet sjunka och betäckt sina ögon med handen:

— Vore det jag, som vore bestämd att bestiga den svenska tronen under de sorgliga förhållanden, som nu råda, och jag svär Ers Kungliga Höghet, att jag skulle anse det för min plikt att göra detta, då skulle jag dagligen upprepa för mig några maxim, från hvilka jag aldrig skulle vika och som jag aldrig skulle svika.

— Jag skulle vilja höra dem, säger kronprinsen sakta. — Jag vånne de hjälpte mig.

— Jag skulle hvarje morgon säga till mig själf: Ärlighet varar längst.

Kronprinsen nickar. — Det är bra — och vidare.

— Vidare skulle jag säga till mig själf: Kom ihåg att aldrig ge några löften, som du ej fullt och fast tänker hålla — och kan hålla.

Åter nickar kronprinsen och ger Rosenstein tecken att fortsätta.

— Min tredje maxim skulle lyda: Inga gunstlingar!

Rosenstein följer verkan af sina yttringar i kronprinsens minspel. Och då han märker, att kron-

prinsen häftigt rodnar, tystnar han tvärt. Han är rätt orolig öfver det sätt, på hvilket Gustaf Adolf kommer att upptaga det han sagt.

Kronprinsen säger tveksamt:

— Jag förstår, Rosenstein tänker på Frankrikes framlidna kungar, om hvilkas fel och svagheter Rosenstein ofta talat med mig. Rosenstein tänker på Ludvig den fjortonde och Ludvig den femtonde, inte sant?

Rosenstein bugar sig.

— Jag förstod det, säger kronprinsen hastigt. Så kommer det mycket långsamt och eftertänksamt: — Och om Rosenstein handlade efter dessa maximer, tror Rosenstein, att Rosenstein skulle blifva en rätt-rådlig kung och göra fäderneslandets lycka?

— Det tror jag, så sant mig Gud hjälpe, utbrister Rosenstein varmt. Han är så upprörd, att han begagnar sig af en gammal formel, som han sedan länge tillbaka ej mera nyttjar.

— Naturligtvis förutsatt, att Rosenstein i allt annat också gjorde Guds vilja, tillägger kronprinsen i förmanande ton.

Rosenstein är så ifrig, att han nästan afbryter kronprinsen med att säga:

— Jag skulle framför allt väl akta mig för att tänka på mitt svenska folk som på ett uselt och trolöst folk, utan betrakta det som ett stort och ädelt folk, hvilket det alltid visat sig vara i medgången som i motgången. Och med kärleken till mitt folk och mitt fädernesland i hjärtat, och med den fasta föresatsen att blifva en rättrådlig regent, skulle jag låta alla griller fara.

— Skulle Rosenstein? säger kronprinsen hastigt

och ser upp, medan han stryker tillbaka håret öfver pannan. Det är ett godt tecken, ty då han gör detta, tänker han på sin likhet med Carl den tolfte. — Få se, om jag kan det. Jag kan inte lofva detta, men jag skall lofva Rosenstein att besinna Rosensteins maximer.

Kronprinsen gör ett afskedstecken, och Rosenstein kysser den hand kronprinsen räcker honom. Men till Rosensteins häpnad släpper kronprinsen ej hans hand, utan håller den väl fast och kramar den hårdt i sin. Och då Rosenstein ser upp, märker han, att kronprinsens ögon öfversvämna af tårar. Hans egna ögon fyllas, då han besinnar hvarför den stackars gossen gråter.

— Jag är så förtviflad, Rosenstein, hviskar Gustaf Adolf högt gråtande. — Om kungen dör, vill jag ej lefva. Jag får aldrig någon glad stund mera i mitt lif. Jag kommer aldrig att kunna förgäta dessa dagars elände — Jag . . . jag . . .

Kronprinsen vinkar hastigt med handen, att Rosenstein skall gå, och Rosenstein går.

* * *

Fram emot aftonen är konungens tillstånd lugnare, hvarom Armfelt underrättar Hennes Majestät drottningen, och grefve Gyldenstolpe Hans Kungliga Höghet kronprinsen.

Gustaf Adolf börjar nu ångra, att han förtrott sig till Rosenstein, hade han blott väntat ännu en dag, hade detta ej skett. Han har gjort det i sin förtviflan, då han trodde kungen döende. Nu tror han det ej längre, och han undrar om Rosenstein

alltid skall förmå hemlighålla det förtroende, som han nyss erhållit, och ej uppteckna det i historien.

Kronprinsen har gått till sängs och väntar sig en sömlös natt. Men hur än tankarna kvälja kronprinsen, känner han i alla fall en lättnad öfver att ha talat, och han tackar Gud för kungens bättring. Kronprinsen vill oändligen gärna bli kung, men ej som minderårig och ej på detta sätt. Men nu hoppas han, att kungen med Guds hjälp skall aldeles tillfriskna och lefva i långliga tider, tills han mätt af år och ära går hädan i sin sena ålderdom, då Gustaf Adolf själf är en mogen och erfaren man, som intet förmyndareskap behöfver. Kronprinsen tänker vidare på att han i morgon, då den väntade bättringen inträdt, åter skall få se kungen. Han upprepar för sig själf, alltid i samma ordning, Rosensteins maximer, »ärlighet varar längst», »inga löften», »inga gunstlingar», och sjunker så uttröttad af dagens många sinnelserörelser ned på dynorna och insomnar hårdt och tungt, som han brukar, då sinnet är lugnt. På toalettbordet står ett skönt ritadt venetianskt glas med kronprinsens namnchiffer. Glaset är till hälften fyllt med vatten, till hälften med rofolja, och i dess midt simmar ett litet silfverkors med en istucken veke. Det är nattlampan, som brinner stilla och skumt timmarna igenom, medan kronprinsen sofver.

* * *

Kammartjänaren har följande morgon lika svårt att väcka kronprinsen, som han hade morgonen den sjuttonde mars, och då han äntligen lyckats och Gustaf Adolf sitter uppe i sängen, riktar denne lik-

som då sin första blick ur de halfslutna ögonen mot pendylen på marmorspiseln och utbrister i retlig ton:

— Klockan är blott sju och ej åtta? Hvad är detta för fasoner? Jag vill ej väckas före klockan åtta.

Kronprinsens sömntunga hufvud sjunker åter ned på kudden.

Men kammartjänaren skakar i djupaste underdånighet sin höge herre och säger:

— Ers Kungliga Höghet torde ursäkta, men grefve Gyldenstolpe har tillsagt mig att ofördröjligen väcka Ers Kungliga Höghet.

I ett nu är kronprinsen fullt vaken och medveten.

— Hvad nu? Konungen! flämtar han.

Det är ej kammartjänaren, utan den uppvaktande kavaljeren, grefve Piper, som svarar:

— Ja tyvärr, Ers Kungliga Höghet. Hans Majestäts tillstånd har i natt till den grad försämrats, att kungens förra lifmedikus, bergsrådet Dalberg, blifvit tillkallad.

— Gud vare lofvad. Det var Dalberg, som räddade kungens lif i Damgarten. Hvad säger Dalberg? Hvar är grefve Gyldenstolpe?

— Grefve Gyldenstolpe befinner sig jämte grefve Oxenstjerna, baronerna Armfelt och Taube samt statssekreterare Schröderheim sedan klockan fyra inne hos Hans Majestät, och grefve Gyldenstolpe har befallt mig underrätta Ers Kungliga Höghet.

— Jag förstår! Kungen dör!

— Eders Kungliga Höghet torde nådigast uppstå och låta påkläda sig, ty i hvilken sekund som helst

kan Ers Kungliga Höghet bli kallad till dödsbädden. Hennes Majestät med den öfriga kungliga familjen håller sig beredd. Grefve Gyldenstolpe skall ögonblickligen låta underrätta Ers Kungliga Höghet, när Hans Majestät önskar taga afsked af sina närmaste.

Kronprinsen kan ej tala. Han vinkar till Piper att aflägsna sig.

Kammartjänaren påkläder sin viljelöse herre. Medan han tillknyter det röda sidenskärpets, faller det kronprinsen plötsligen in, att det vore så godt att genast ikläda sig den svarta sorgdräkten, som ju måste på, då kungen dör. Hvarför iklädes han denna dräkt med röda kanter i alla sömmar och med rödt skärp? Han måste ju vara sorgklädd. — Kronprinsen för handen öfver pannan och säger sig själf, att han ej kan vara sorgklädd, då kungen kallar honom till sig. Han kan ej vara sorgklädd för den som ännu lefver, och om kungen skulle fråga honom, hvem han sörjer — — —

Till kammartjänarens förskräckelse hör han sin unga herre slå till ett högljudt skratt. Ej ett ord yttrar kronprinsen under den halftimme toaletten varar, men kammartjänaren märker hur han lyssnar efter det minsta ljud och hur det går en sprittning genom hela hans kropp, när han tycker sig höra något.

Då kammartjänaren äntligen slutat, säger kronprinsen: — Skaffa underrättelser!

Kammartjänaren blir borta en stund, vänder sedan åter och anmäler för kronprinsen, som nu står framme vid fönstret med ryggen vänd mot rummet:

— Hans Majestät lär nu sitta i sin stol, understödd af Robert. Bergsrådet Dalberg och de öfriga

läkarna äro hos Hans Majestät jämte de herrar, grefven nämnde. Statssekreterare Schröderheim skrifer därinne. Hans Majestät är vid full sans och intager de läkemedel, som förordnas, dock utan verkan.

— Intet bud från grefve Gyldenstolpe? frågar kronprinsen utan att vända sig om och med så stockad röst, att kammartjänaren knappast uppfångar orden.

— Nej, Ers Kungliga Höghet.

— Kom igen om en timme och lämna mig vidare underrättelser. Men om något bud... Ögonblickligen!

Kronprinsen står alltjämt kvar framme vid fönstret, men han ser ej den vackra vyen, ej heller de grupper af ängsliga människor, som stå samlade nedanför slottet och stirra upp mot den kungliga sängkammaren. Han ser i stället de mest vidunderliga syner draga sig förbi, den ena hemskare än den andra. Det är syner från den senaste tidens händelser i Frankrike. Det är syner från mordnatten därborta i operahuset. Han ser dem tydligare än han kunnat minnas dem, ifall han själf varit tillstädes. Det enda är, att han ej kan reda för sig hvad som händt i Frankrike och hvad som tilldragit sig här i Stockholm. Då han försöker — då han försöker —

Nu tager någon i dörren. Kronprinsen spritter högt till, men vänder sig icke om, väntar blott med flammande kinder och bultande pulsar på hvad han skall få höra.

— Hans Högvördighet biskopen i Vexiö har i detta nu blifvit inkallad till Hans Majestät för att

gifva Högstdensamme nattvarden, rapporterar grefve Piper, ty det är han och ej Kundel, som infunnit sig.

Kronprinsen vet ej hvem det är som talar, men säger själf med skroflig stämma:

— Gå strax upp och förhör sig med grefve Gyldenstolpe om jag ej snart får komma. Kom sedan genast tillbaka!

Det dröjer en evighet, innan grefve Piper återkommer. Kronprinsen står då midt i rummet. Han tror sig vara kallad till sin fader och ämnar gå utan att höra på budskapet.

— Inte ännu, Ers Kungliga Höghet. Det lär blott dröja någon liten stund, innan Ers Kungliga Höghet blir kallad. Biskop Wallquist, med hvilken jag talat, hörde baron Armfelt fråga Hans Majestät om han ej skulle hämta Hennes Majestät, Ers Kungliga Höghet och den kungliga familjen, och Hans Majestät svarade, att han blott ville hvila några ögonblick efter kommunionen. Hans Majestät kände sig sömnig.

Kronprinsen stönar tungt och nickar åt grefve Piper att gå.

Själf står han nu med handen på dörrvredet. I hans öron brusar det som en storm, och då bruset ett ögonblick lättar, hör han fladdrande ljud, som om en fjäril flöge inne i hans öron och stötte vingarna mot vindlarna därinne. Men i trots af suset och bruset och fladdret lyssnar han spändt efter det bud, som skall kalla honom till hans faders dödsbädd. Han tänker nu på detta enda, att hans fader dör, och han ber till Gud, att han skall få se honom än en gång.

Nu hör han någon gå igenom audiensrummet.

Gustaf Adolf släpper sitt tag i dörrlåset.

I samma ögonblick vrides låset om, och guvernören, grefve Gyldenstolpe, träder in.

— Får jag komma nu? ropar Gustaf Adolf och vill skynda förbi honom.

Hans Excellens håller honom tillbaka och säger långsamt:

— Nej, Ers Majestät.

Bruset i Gustaf Adolfs öron upphör så med ens, att den plötsliga stillheten förskräcker honom. Han hör guvernören tala. Han tycker, att han talar förfärligt högt och skrikande. Han skulle vilja hålla för öronen för att dämpa ljudet.

— Vår älskade konung, Hans Majestät Gustaf den tredje, har för några ögonblick sedan skilts hädan. Hans Kungliga Höghet hertigen af Södermanland har befallt mig att underrätta Ers Majestät om att han snarast möjligt beger sig på väg hitner för att i enlighet med Hans Majestäts Högtsalig konung Gustaf III testamente aflägga förmyndareeden.

— Eders Majestät torde nu genast byta dräkt och ikläda sig sorgkläder.

Gustaf Adolf är likblek. Han vacklar och för handen till pannan.

— Jag kan inte — jag vill inte — jag vill inte — stammar han.

Hans Excellens låtsar tro, att den unge kungen tänker på dräktbytet och säger i vördnadsfull, förmanande ton — det sticker till i Gustaf Adolfs bröst, då han märker, att guvernörens röst är silkeslenare än vanligt.

— Det är alldeles nödvändigt att vara sorgklädd, Ers Majestät. Sätt sig ett ögonblick, Ers

Majestät, och lugna sig. Behagas ej ett glas vatten?
Ers Majestät, för all del — — —

Grefve Gyldenstolpe drager häftigt i den broderade klocksträngen.

Kammartjänaren har säkerligen väntat vid garderobsdörren, ty han kommer ögonblickligen. Han bär de svarta kläderna med pleureuser, krusflorsrosetter och krusflorsskärp öfver armen.

— Gif hit vatten och luktsalt! Unge kungen har svimmat.

VI.

Unge Kungen.

Lille kungen är missnöjd, och lille kungen har mestadels varit missnöjd under de fyra långa åren, som gått sedan Högtsalige konungens mord. För det första är lille kungen missnöjd öfver att kallas lille kungen. Han frågar ej utan humör hvem som då är den store kungen.

Så kommer det kväljande missnöjet öfver den övuntade skonsamhet, som visas kungamördarna. Lille kungen ser med häpnadsfulla ögon på sin farbroder, hertig Carl, då denne frågar honom om straffet för Anekarström kan mildras, och han svarar häftigt, att det snarare borde skärpas, om han finge därom döma. Och då hertigen tillspörjer honom hvad han tycker är att göra med de öfriga arresterade, svarar lille kungen likblek, »de kunna ej nog hårdt straffas.» Det faller honom ej ett ögonblick in, att de ej skola plikta med lifvet. Men då de undslippa dödsstraffet och blott skickas på fästning eller i landsflykt, kunna inga hertig Carls förklaringar få lille kungen att inse hvarför så sker. Är ej deras brott det största, det mest himmelskriande, som kan begås, och om ej dessa blifva straffade med döden, skall ej folket däraf sluta, att man ostraffadt kan

mörda kungar? Då Gustaf Adolf nattetid grubblar öfver detta, växer sekund för sekund hans missnöje till skyhög fasa, och han gråter bitterligen af för-
tviflan öfver att han ännu är den lille minderårige kungen, som ej har makt, som han har vilja, att straffa sin dyrkade faders mördare.

Så kommer missnöjet öfver att så många af dem, som stått salig kungen nära, på ett eller annat sätt aflägsnas, den ene efter den andre, och när Gustaf Mauritz Armfelt tar afsked af Gustaf Adolf, gråter och snyftar den lille kungen våldsamt, ty Armfelt låter honom förstå, att han ej med trygghet kan förlita sig på någon, sedan hans faders motståndare kommit till makten, hans faders mördare förblifva i lifvet och hans faders vänner bortköras. På samma gång lofvar Gustaf Mauritz Armfelt att fjärran eller nära vaka öfver honom, så som han lofvat sin tillbedde mördade konung på dennes dödsbädd. Då Gustaf Mauritz Armfelt gått ut genom dörren, bultar också lille kungens hjärta af ångest och förskräckelse, och han ser idel fiender och mördare kring sitt läger, ty det är på aftonen, sedan han gått till sängs, som hans faders förtrolige vän, hans egen forne kammarherre, den förr så sprittande glade och öfvermodige Armfelten gråtande tager afsked af honom. Och Gustaf Adolf gråter återigen öfver att han är den lille minderårige kungen, som ej har makt, som han har vilja, att skydda och behålla hos sig sin dyrkade faders vänner och tro-tjänare.

Detta och annat gör lille kungen missnöjd med förmyndareskapet, ej så mycket med hertig Carl, ty honom har han sett upp till, alltifrån slaget vid

Hogland, men med hertig Carls gunstling, baron Reuterholm, som tagit för sig makt, myndighet och airer, som ej tillkomma honom.

Det har nog också händt, att Gustaf Adolf varit missnöjd med hertigen, till exempel den gången då hertigen ett par veckor efter konungens död tog lille kungen i upptuktelse för hans trumphenet, och strax därpå gaf honom bannor för att han visat sig alltför nådig mot den ryske kammarherre, som kommit för att å kejsarinnan Catharinas vägnar beklaga sorgen. Sådant förtryter lille kungen, som minst af allt kan fördraga orättvisa.

Men missnöjet med hertigen aftager, då Gustaf Adolf märker, att hertigen af Södermanland alltid offentligen visar honom all skyldig vörndnad som sin konung och aldrig tilltalar honom annorlunda än med hatten i hand.

Med sin moder, änkedrottningen, är Gustaf Adolf däremot synnerligen missnöjd. Hon borde ha förstått, att han, fastän minderårig, dock var herren, till hvilken hon bordt vända sig med begäran om att få sina våningar vid Logården och Ulriksdal tillökade med några rum. Nu gick hon i stället till hertigen härmed, och det var hertigen, som i lille kungens närvaro beviljade hennes anhållan med sådant älskvärdt tillmötesgående, att änkedrottningen brast i gråt och sade, att hon aldrig fått något efter sin begäran, sedan hon kommit hit till landet, hvarför detta bemötande föll henne mycket rörande före. Vid dessa ord vardt hertigen också till den grad rörd, att han fick tårar i ögonen, men lille kungen blef högst missnöjd, då han inom sig tyckte, att änkedrottningens yttrande kastade skugga öfver salig

konungens minne. Detta missnöje stegrades än ytterligare däraf att änkedrottningen vid alla tillfällen visade sig muntrare än tillförne. Men allra mest missnöjd med änkedrottningen var Gustaf Adolf en höstdag under sorgeåret, då han rest ut till Ulriksdal för att uppvakta sin moder. Han var klädd i allra djupaste sorgdräkt, opudradt hår, långhalsduk och pleureuser nederst på ärmarna, inga manschetter, flanellsjacket och kappa, krusflorsskärp och kokarder och krusflor kring hatten. Midt i parken möter han så änkedrottningen hvitklädd och med några andra färger. Blodet skjuter upp i lille kungens ansikte, han låtsar ej se henne, utan tar en annan väg. Då han sedermera åtföljer hertigen till änkedrottningen och hon frågar honom hvarför han ej hälsat på henne förut, ger han sitt missnöje luft med orden: »Det kan jag ej gärna göra, så länge Ers Majestät är klädd som nu.» Han skulle velat slå henne, därför att hon ej är klädd i svart flanell med smäck och gravor, långa ärmar och krage, men på samma gång måste han hårdt behärska sig för att ej brista ut i spasmodisk gråt, vid tanken på att han är den ende af salig konungens närmaste, som sörjer honom och skulle vilja gifva sitt lif för att ha honom åter.

Lille kungen är vidare missnöjd med sin guvernör, grefve Gyldenstolpe. Lille kungen har med sin skarpa blick ibland tyckt sig märka vissa besynnerligheter i sin guvernörs uppträdande och hållning, men den middagen, då guvernören glömmade allt decorum uppträdde vid unge kungens taffel omisskänneligt berusad, öfvergår missnöjet med denne ungdomsledare, hvars steg gå i slingerbultar och hvars tunga lallar, till äckel och afsmak.

Men blott sällan uppenbarar lille kungen sitt missnöje. Han gör sig tvärtom all möda att bevinga sin olust och sin häftighet och visa sig stillsam och hofsam, mild och vänlig mot alla. Han är ej liflig som salig kungen, och hans sinne är af naturen böjdt till alltför stor sensibilitet och lätt upprördt, särdeles då högfärds känsla inställer sig, hvilken härleder sig från häftig ambition hos den unge herrn att undgå hvad slags ofullkomlighet som helst i andras ögon. Men då ingen passion upprör Gustaf Adolfs själ, är han lugn, sansad och afmätt i sitt uppträdande, och han lägger sig mycken vinn om att visa dessa egenskaper, som han anser höra majestätet till. Svårast af allt är det dock för honom att tygla den rörliga inbillningen, som utgör största hindret för tillkämpandet af det orubbliga lugn, som anstår kungavärdigheten.

Lille kungen har mycket att göra. Lektionerna för Rosenstein fortgå som förr, och på hvilostunderna spelar kungen på sitt klavér, ty lille kungen tycker om musiken, särdeles då han är sorgsen och orolig, hvilket han nu nästan ständigt är.

Dessutom exercerar han med de kompanier soldater, som hofsvarfvaren för detta ändamål tillverkat. Träsoldaterna uppställas på ett stort ekbord, och lille kungen svänger med dem och utför de svåraste manövrer under en af sina adjutanter ledning.

Men snart får han ej strida och segra efter eget skön. Ty nu börja de verkliga lektionerna i krigskonst under den franske emigrerade artillerikapten Suremains ledning.

Lektionerna utgöra intet nöje hvarken för läraren eller eleven, ty Suremain förstår ej intressera lille

kungen med krigiska anekdoters berättande eller med beskrifning på kungahjältars förhållande och uppträdande i bataljerna, och Suremain intresserar sig föga för uniformer och mundering. Det tröttar lille kungen obeskrifligt att höra talas om mekanismen af en armés rörelser, om de försiktighetsmått, som måste iakttagas för arméns bevarande, om den ortkännedom, som måste besittas, om rätta valet af positioner, om operationsbas och operationslinjer, och lille kungen försöker nådigt dölja sina gäspningar under allt detta ledsamma tal. Men då Suremain gör ett uppehåll och allerödmjukast ber Hans Majestät referera hvad han sagt, ser lille kungen bestämmt och allvarligt på honom med sina stora ögon och säger: »*Jag* har den maximen, kapten Suremain, att för att segra i krig, måste man alltid gå anfallsvis till väga.» — »Hur segra? Följa hvilken taktik, Ers Majestät?» Och då lille kungen ser lika tvärsäkert allvarlig ut, men ej gitter svara härpå, utbreder sig Suremain ånyo om alla de krigsdispositioner, som för segers vinnande måste tagas. Lille kungen låter honom orera, så länge han behagar, han är numera alltför artig att afbryta sin lärare, utan svarar endast, då Suremain ber honom återupprepa hvad han sagt: »Allt sådant där vet Suremain bättre än jag. Men *min* maxim är, att för att segra i krig, måste man alltid gå anfallsvis till väga.» Och lille kungen för handen genom håret, och stryker det rakt upp öfver hjässan. Då Suremain i förtviflan hasarderar en invändning, blir lille kungen missnöjd också med honom.

Hvad händer icke allt under dessa fyra långa åren! Det grymma och outplånliga intryck, som

hans faders mord gjort på lille kungen, växer åter till den yttersta fasa, då han i början af följande året får underrättelse om kungens af Frankrike skymfliga afrättande af sitt eget folk. Han tänker ständigt med skräck på att en fordom mäktig kung, hans faders vän, blifvit offentligen afrättad af egna undersåtar. Tanken härpå och tanken på faderns lömska mord af egna undersåtar föda besynnerliga föreställningar i hans hjärna. Världen har råkat ur sina gängor, alla dess suveräner äro gifna till spillo åt lömska sammansvurna och åt rasande, blodtörstiga pöbelhopar. Lille kungen gör upp febevilda planer om hur det skall tillgå, då alla världens monarker sammansluta sig för att hämnas martyrerna och tukta folket. Han ser sig själf i spetsen för denna monarkernas sammansvärjning. Detta är ett heligt arf, som hans fader öfverlämnat åt honom — han fick ej själf fullföra denna Guds sändning, men Gustaf Adolf skall göra det — — —

Då lille kungen alltför mycket tänker på Ludvig den sextondes död, får han sina besynnerliga anfall. De yppa sig i spasmodiska ryckningar i ansiktsnerverna, stundom till skrattutbrott, stundom till tåreflöden, bäggedera så mot den lille kungens vilja, att hans omgifning dagligen kan se hvilken stor effort han gör på sig själf för att dels hämma, dels dölja dessa paroxysmer. Men detta lyckas långt ifrån alltid, och då han ej förmår bemästra sig, känner Gustaf Adolf ett kväljande missnöje med sig själf.

Så på hösten samma år kommer underrättelsen till Stockholm, att den ädla drottning Marie Antoinette och kung Ludvigs syster, madame Elisabeth,

också måst lägga sina hufvuden under guillotinen. De kungliga martyrernas antal ökas och med dem den lille svenske kungens sorg och fasa.

Denna gång blir han icke blott sjuk, men till sina kavaljerers förtviflan får han en rätt besynnerlig och luguber idé. Han anmodar dem plötsligen att leka, det de göra uppror mot honom, hvarvid leken slutar med att lille kungen låtsar sticka värjan genom sig själf och uppgifva andan. Denna samma lek upprepar han denna höst ganska ofta till kavaljerernas stora bryderi, ty det är en ingalunda angenäm situation, hvori han försätter dem med detta påfund. Dock trösta de sig med att leken är af honom själf uppfunnen och alltid slutar med att han själf låtsar göra af med sig.

Det är för besynnerligt med den lille kungen. Med yttersta svårighet ha Gyldenstolpe och Rosenstein förmått honom att ej afsäga sig kronan, och för intet hyser lille kungen en sådan skräck som för att bli afsatt. Han har ingen ro af ångest för kungamördare, men han är ofta i en sådan sinnesstämning, att, om han ej ansåge det som en stor synd, skulle han själf kunna taga sitt lif.

Snart efter att tidningen om Marie Antoinettes död hunnit till Stockholm, blir det till bråk och elände också härhemma. Det upptäckes, att en konspiration mot hertigen och förmyndareregeringen är i görningen och att Gustaf Mauritz Armfelt är dess hufvudman. Detta är ett högst pinsamt slag för lille kungen, som börjar frukta för att han på något sätt själf kan vara inblandad i sammnsvärjningen. I ångest och bäfvan rannsakar han sitt görande och låtande, men kan ej annat finna, än

att han efter bästa samvete handlat med stor försiktighet. Han repeterar för sig till sin tröst allt hvad som passerat, att han stått på sig och ej velat höra fröken Malin Rudensköld, hur ofta hon under sommaren ställt sig i hans väg och försökt lämna honom hemliga bref och budskap från Armfelt och att han alltid svarat henne, att han ej tager emot bref eller skrifver bref utan sin förmyndares vetskap och vilja. Att han en gång för alla lofvat hertigen detta och att han aldrig svikit sitt ord.

Lille kungen vet nog, att det varit honom ganska kinkigt att med sin skygghet och sin ordknapphet reda sig mot fröken Malins insinuanta vältalighet och ej låta skrämman sig af hennes lifliga målning af alla de försåt och faror, som hotade kungen, riket och salig konungens vänner, så länge sakerna voro i detta skick och regeringen i perfida gunstlingars händer. Hur hade hon ej i couleur de rose målat sällheten för kung och rike, om Armfelt återkallades från Neapel och kungen med kejsarinnans af Ryssland hjälp låte göra sig myndig! All denna sällhet och trygghet skulle uppnås blott Hans Majestät täcktes mottaga och renskrifva det koncept på ett bref till kejsarinnan, som Armfelt uppsatt och skrifvit och som fröken Rudensköld alltid sökte påtruga lille kungen.

Men Gustaf Adolf hade hviskat till sig själf, »ärlighet varar längst», och svarat fröken Malin med alltjämt samma ord: »Jag tager ej emot bref eller skickar af sådana utan min farbroders vetskap och vilja. Detta har jag en gång för alla lofvat hertigen, och jag hvarken kan eller vill svika mitt ord.»

Och fröken Malin skrifver förargad till Armfelt,

att den lille är envis som synden, och att man ej kommer någon vart med honom, och Armfelt svarar lika förargad och kallar lille kungen förtrytsamt »Sofia Magdalenas son».

Då det nu slås alarm öfver en Armfelts konspiration, har lille kungen, sedan han rannsakat hjärta och njurar, åtminstone ett fredadt samvete. Men sinneslugn har han ej, utan känner samma skräck och pina som efter salig kungens död. Han måste ju hysa misstro till alla, han kan ju ej veta hvem han skall tro, ej urskilja hvilka, som äro hans vänner, och hvilka, som vilja bringa honom i olycka och fördärf. Han ser Gustaf Mauritz Armfelts namn uppspikadt på kåkarna som fäderneslandets förrädare och hör talas om fröken Rudenskölds schavottering. Men Gustaf Mauritz Armfelt var en af salig kungens förtroligaste vänner och har varit hans egen kammarherre, och det är för att de satt sitt hopp till honom, till kungens oväld och duglighet, då han tillträder regeringen, som Armfelt skylles landsförrädare och fröken Rudensköld dömes till det nersligaste straff och sättes på spinnhuset. Måste ej Gustaf Adolf hålla med Armfelt och hans tillhängare, som förhöras på det omildaste eller dömas till hårdare straff än själfva kungamördarna, Anckarström allena undantagen? Men å andra sidan kan ej Gustaf Adolf tycka annat, än att *den* ej är rätt-rådig, som konspirerar mot sin öfverhet eller söker tumma på sin konungs yttersta vilja. Och lille kungen gripes af samvetsoro, då han ej vet hvarken ut eller in i denna sak.

Lille kungen blir dock ej missnöjd, då han hör, att hans guvernör, grefve Gyldenstolpe, såsom

inblandad i den Armfeltska högmålssaken, blifvit afsatt från sin befattning. Däremot skulle han känt sig högst missnöjd om, såsom han ett ögonblick fruktar, hertigen och Reuterholm skulle velat afskeda Rosenstein, ty lille kungen kan ej undvara sin Rosenstein, men Rosenstein har blifvit skrämnd af grefve Gyldenstolpes öde och är mera försiktig än eljest, så ej en gång Rosenstein har lille kungen att vid detta tillfälle trygga sig till, då ångesten och skräcken antasta honom. Hvar gång Gustaf Adolf under lektionstimmarna förstulet söker leda samtalet på det som händt och på det som händer, lägger Rosenstein fingret på munnen och skakar på hufvudet. Häraf kommer sig, att Gustaf Adolf visserligen alltjämt tror på Rosenstein som på en ärlig man, kanske den ende ärlige mannen i hela riket, men också tycker, att endast på Gud i himlen och på sig själf på jorden kan han hädanefter helt och fullt förlita sig. Lille kungen ligger också under hela denna tid långa timmar vaken om nätterna, och då allt är tyst omkring honom, hör han Guds röst, som befaller honom hvad han skall göra och hvad han skall underlåta, och den rösten följer han under dagens lopp. Men då han alltjämt måste lyssna efter denna röst, blir han själf tystare för hvarje dag.

Denna vår stiger han tidigt upp och gör långa promenader endast åtföljd af sin kavaljer och af sin hvita raphönshund, som smyger sig tätt intill honom och som tyckes förstå honom bättre än kavaljeren, med hvilken han ej växlar många ord. Lille kungen gör sina tidiga morgonpromenader bortåt malmarna och långt utåt Carlbergsvägen och möter mången, som först då den spensliga gestalten med det bleka

ansiktet och de stora, stirrande blå ögonen är försvunnen, tänker på att den smalvuxne gossen i den blå, igenknäppta syrtuten var den unge kungen.

Det är bestämdt, att då Gustaf Adolf på detta sätt går ut incognito, vakten ej skall göra parad, men stundom ha de mörka tankarna och det nattliga grubblandet försatt Gustaf Adolf i ett så ömtåligt lynne, att denna underlåtenhet förtryter honom, och han med häftighet påstår, att vakten borde känna honom och visa honom honnör, antingen han är incognito eller ej.

Men ej alltid är lille kungen svårmodig, retlig och missnöjd. Ej alltid har han tunghäfta och är människoskygg. Mellan de besynnerliga anfallen och då intet särskildt tillstött, kan han vara som andra gossar af samma ålder, visserligen mera allvarlig och högtidlig, men med något intagande och hjärtevinnande i sitt sätt. Vanligast är det ganska svårt att se hvilka personer den unge kungen föredrager, ty han behandlar alla, som omge honom, med samma höflighet, men också med samma köld. Men nu har han fått ett nästan jämnårigt sällskap i friherre Claes Adolf Fleming, som blifvit utnämnd till öfverstekammarjunkare och med hvilken han sympatiserar, ty både kungen och Fleming äro tystlåtna och föga meddelsamma, fastän unge Fleming är af en något gladare läggning till humöret. Men då Gustaf Adolf är vid sitt ljusa lynne, är också han glad. Då går han under sina morgonpromenader in till bagaren vid Storkyrkobrinken och köper sockerkringlor och är så nådig och söt, att bagarfolket och de innevarande kunderna äro utom sig af förtjusning. En morgon köper han till och med ett helt slaktadt svin af en bonde, som han råkar utan-

för bagareboden, och skänker det åt corps de gardet. Då han är vid detta lynne, har han också nöje af barnsliga ting, han leker med sin lilla favoritmarkatta, som är det näsvisaste lilla kräk och hvars synnerliga lust det är att rumstera i de gamla herrarnas tupéer, af kärlek till den feta pomada, hvarmed dessa äro insmorda. Men lille kungen är, äfven då han är i detta lätta humör, tillräckligt förståndig, för att ej tillåta en dylik vanvördnad mot äldre och högtställda personer och skyndar den anfallne ögonblickligen till hjälp och befriar honom ur den lilla bestens rafsande luggtag. Lille kungen är mycket älskvärd, då han är i sitt tillgängliga lynne, och klokt folk anser, att den förbehållsamhet och den litet stela värdighet han af sin moder ärft kunna för honom bli ett lyckligt arf i framtiden.

De unga skönheterne vid hans fasters, hertiginnans af Södermanland, haf tycka, att lille kungen är alltför söt och näpen, men de äro ej förälskade i honom, därtill anse de honom vara för mycket stel, timid och barn. Självf svärmar unge kungen i djupaste hemlighet för en af dem, men unge kungen gör ej sin kur för det älskade föremålet, ty unge kungen har läst sin faders testamente mångfaldiga gånger och kan utantill den passus, som gäller hans giftermål. »Vi anmoda Vår älskelige Broder, hertigen af Södermanland, att då Vår Son fyllt sina sjutton år utvälja åt honom en Brud och giftermålet skyndsamligen fullborda. Börande samma Brud väljas bland kungeliga eller fursteliga prinsessor».

Unge kungen vet, att den prinsessa, som är honom ämnad, redan är utvald, och att underhandlingarna sedan länge pågått. Han vet, att denna

prinsessa är den fjortonåriga storfurstinnan Alexandra af Ryssland, storfurst Pauls dotter och kejsarinnan Catharinas sondotter. Han vet, att kejsarinnan lifligt önskar att se den unga storfurstinnan på Sveriges tron och att man i hemlighet lär henne svenska. Unge kungen har också börjat sätta sig in i föreställningen, att storfurstinnan Alexandra skall blifva hans brud, och han söker samvetsgrant att vända alla sina tankar till henne och förjaga hvarje tanke på den vackra fröken Modée. Ty unge kungen är alltför renhjärtad och har alltför stränga grundsatser för att vilja inleda en kärleksförbindelse, som ej får sluta med giftermål.

Men plötsligen underrättas unge kungen, att alla förhandlingar med Ryssland afbrutits och att hans förmyndare ämnar vända sig åt an nathåll. Nu frias det till en obetydlig prinsessa af Mecklenburg-Schwerin för kungens räkning. Unge kungen gör allt hvad han förmår för att slippa undan den nya bruden. Han har hoppats på sitt giftermål såsom på den period då han ej längre skall vara så mol allena, och han har känt sig tilldragen af de porträtt, som han sett af den unga storfurstinnan, långt mera än af den lilla mecklenburgiska prinsessans miniatyrkonterfej, som hon själf målat och som han nyss erhållit. Hon ser snäll, beskedlig och munter ut, men har ej minsta spår af kunglig värdighet eller charme, och Gustaf Adolf kan ej begripa hur han skall kunna lära sig att älska denna lilla trinda tyska. Unge kungen ber innerligt till Gud, att underhandlingarna i Schwerin skola stranda. Men underhandlingarna i Schwerin stranda ej, de slutföras i hastigaste fart, och nu är det bestämdt, att unge kungens trolofning

med prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin den första november sjuttonhundrade och nittiofem, då kungen fyller sina sjutton år, skall i svenske ambassadörens närvaro eklateras på lustslottet Ludwigslust vid Schwerin.

Men den första november detta år infaller på en söndag, och på kungens uttryckliga önskan beslutes, att förlofningen för den svenska allmänheten först skall högtidligen tillkännagifvas följande dag, då på samma gång kungöres, att Hans Majestäts uppfostran nu är fullbordad och de härför nyttjade personerna entledigade.

Denna söndag är nu inne. Unge kungen har nyss tagit afsked af Rosenstein och tackat honom för den omsorg, han haft om hans undervisning, och sagt några ord om att han hoppas det Rosenstein framgent skall allt emellanåt komma upp och läsa med honom och samtala . . . — Det blir mycket tomt efter Rosenstein, tillägger han, då han räcker den nyutnämnde landshöfdingen sin hand att kyssa.

Också Rosenstein är rörd.

Han tackar kungen för den gångna tiden och lyckönskar honom till den tid, som nu randas, då han skall mottaga sin unga brud, landets drottning.

Kungen stirrar rakt framför sig och säger stilla: — Jag tackar Rosenstein, jag tackar Rosenstein. Själf tycker jag, att det ej brådskar med giftermålet. Så länge jag ännu står under förmynderskap, anser jag knappast, att jag kan erbjuda en prinsessa att dela mitt öde.

— Prinsessan af Mecklenburg-Schwerin är enligt allas omdöme en furstinna af fogligt, älskvärdt och gladt lynne, säger Rosenstein mildt tröstande.

— Jag hoppas till Gud, att så är, ty sannerligen, dessa egenskaper komma att fordras af henne.

Unge kungen står vid fönstret och ser ut öfver Lejonbacken, som ter sig uppblött och moddig, och betraktar himlen, från hvilken ett stridt regn nedströmmar.

— Ser Rosenstein hur grå söndagen är?

— Ja, Ers Majestät, denna söndag är sannerligen grå.

— Alla söndagar äro grå, Rosenstein. Vet Rosenstein, att jag sedan min spädaste barndom alltid tänker på dagarna i veckan, som om hvar och en af dem hade en viss färg?

— Hur menar Ers Majestät? Rosenstein upphör alldrig att förvånas öfver den unge kungens besynnerliga idéer.

— Jo, ser Rosenstein, måndagen är vit, tisdagen röd, onsdagen rosa, torsdagen grön, fredagen svart.

— Det blef den säkert fredagen den sextonde mars nittiotvå, säger Rosenstein.

— Då blef den visserligen inte mindre svart, men jag föreställde mig i alla fall äfven dessförinnan alltid fredagen svart — långfredagen, förstår Rosenstein.

— Ja, Ers Majestät.

— Lördagen är gul och söndagen grå, Rosenstein.

— Hvarför grå? frågar Rosenstein. — Är det möjligt, att Ers Majestät kan förklara denna idéassociation . . .

— Det kan jag inte. Men jag känner det ackurat så, som jag sagt. Men det var ej härom jag

ville tala med Rosenstein utan om något annat, nu när Rosenstein lämnar mig som min lärare.

Unge kungen är i sitt kabinett, och unge kungen går fram till den byst af Carl XII, som där är uppställd.

Han ser på den och ej på Rosenstein, då han frågar:

— Jag undrar om Rosenstein lagt märke till, att *jag* ingen väderlycka har som min fader, salig kungen. När jag skall till att företaga något af vikt, regnar det alltid, när jag reser på sjön, stormar det alltid. Jag undrar hvad Guds mening kan vara därmed?

— Det är ingen mening, det är blott tillfälligheter, och Ers Majestät har ännu haft så föga anledning att pröfva sin väderlycka, att Ers Majestät däraf intet kan sluta.

— Visserligen, men jag tänkte på det i dag. Jag har också tänkt på något annat, då jag nu stått och sett ut öfver Norrmalmstorg, på det som hände där den dag, då Stockholms stad firade min födelse, Rosenstein, på olyckshändelsen i trängseln utanför den provisoriska balsalen, då så många människor dödades. Mitt uppstigande på tronen fläckades också af blod.

Unge kungen står alltjämt framför Carl den tolfte byst med ryggen vänd mot Rosenstein, då han tillägger med mycket låg och försagd röst:

— Tror Rosenstein, att jag är född till ett olycksöde? Svara mig oförbehållsamt!

Rosenstein svarar ögonblickligen med sin klara, allvarliga röst:

— Ers Majestät får ej ha dylika lugubra tankar, synnerligen ej en dag som denna. *Jag* tror icke,

att någon människa kan vara född eller förutbestämd till ett olycksöde, jag tror tvärtom, att hvarje ärlig och redbar människa är och måste vara sin egen lyckas smed. När man därtill är sjutton år, konung och från och med i dag brudgum, så ser jag härintet, som kan tolkas som ett olycksöde. Hvad har fört Ers Majestät på sådana tankar?

— Det är något, som jag ej kan omtala för Rosenstein, svarar kungen hastigt, liksom skrämnd. Rosenstein ser på kungen med en blick, som han försöker göra intetsägende, och han yttrar med en röst, som han försöker göra likgiltig:

— Är det också någon föreställning, som det där om dagarna?

— Ibland tror jag detta, så omöjligt och gräsligt förefaller det jag hört. Men det är nog ej så, det är ingen föreställning, och jag har ej drömt det. Det är något, jag kommit att höra händelsevis eller kanske det var med afsikt. Men jag tror inte på det, Rosenstein, inte ett ögonblick — inte en sekund.

Kungen talar med stor häftighet. Han har vändt sig bort från Carl den tolfte's byst och har gått fram till fönstret. Nu står han och stirrar ut öfver Lejonbacken och torget. Regnet står som spö i backen och samlar sig i vattenpussarna mellan torgets kullerstenar. Det är stor middag på börsen i anledning af kungens födelsedag, och de herrar, som skynda dit, hafva sina regnrockskragar högt uppslagna och streta fram under sina blå och gröna paraplyer, medan de varsamt söka undvika att bli nedstänkta, då de klifva öfver pussarna på torget eller lotsa sig fram mellan de strida vattenströmmarna, som rusa ner för backen. Rosenstein väntar alltjämt med

stor spänning på hvad unge kungen vidare skall säga. Har någon kunnat vara så djäfvulskt hjärtlös och gemen att låta det smygande ryktet om unge kungens oäkta börd nå fram till honom? Skulle han själf möjligen i dystra stunder betvifla, att han är salig kungens son, då är han sannerligen född till ett olycksöde.

Plötsligen kommer det hastigt och otåligt bortifrån fönstret.

— Har Rosenstein någon aning om hvad jag menar? Jag hör ej hvad Rosenstein säger, det brusar till den grad i mina öron.

— Nej, Ers Majestät.

Unge kungen vänder sig hastigt om. Hans ansikte är likblekt.

— Då är det väl något jag drömt. Rosenstein lofvar ju heligt att aldrig för någon människa uppenbara hvad jag nu sagt.

— Det lofvar jag, och det blir mig föga svårt att hålla, då Ers Majestät ej sagt mig något. Men om det skulle lätta Ers Majestäts sinne att omtala denna dröm eller föreställning för mig, skulle jag anse det som ett dyrbart och heligt förtroende.

— Nej, nej, Rosenstein. Det jag tänkte på, kan jag ej omtala för någon människa på jorden. Jag ville försöka, om jag kunde det, nu när den ende mannen lämnar mig, med hvilken jag sedan barndomen kunnat tala någorlunda fritt. Men det går inte, Rosenstein, det är något jag ej kan få öfver mina läppar. Jag ville också öfvertyga mig om att Rosenstein ej hört något af det gemena skvaller, som man låtit nå fram till mig. Och då Rosenstein ingenting hört —

Rosenstein skakar flera gånger på hufvudet.

Unge kungen räcker fram handen till kyssning.
— Ja, då har jag blott att ännu en gång säga ett tack till min ungdoms nitiske ledare. Tack, Rosenstein. — Gud välsigne Rosenstein!

VII.

Ryska resan.

(I.)

Första gången Gustaf Adolf mindes, att han hört talas om kejsarinnan Catharina af Ryssland, var han ej ännu fyllda tre år, och baron Fredrik Sparre hade nyss tillträdt sin befattning som hans guvernör. Gustaf Adolf hörde talas om kejsarinnan Catharina i samband med sina första byxor, som hon skickat honom jämte en liten klädning, alltsammans gjordt efter samma modell som den dräkt hennes egen lille sonson, storfurst Alexander, bar. Hvar gång han som litet barn hörde talas om kejsarinnan Catharina, tänkte han alltid på sina första byxor och den stolthet han känt, då de första gången blefvo pådragna och hans fader sade honom, att han såg ut som en riktig karl. Gustaf Adolf mindes också mycket väl, att salig kungen sagt sig vara särdeles lycklig öfver det moderliga intresse, som den stora kejsarinnan genom denna gåfva visat hans lille son. Salig kungen talade den tiden med stor beundran om kejsarinnan Catharina.

Så blef det oförhappandes till krig med Ryssland. Innan kriget bröt ut, fick Gustaf Adolf till sin bestörtning höra berättas mycket ondt om den höga

damen, som skänkt honom de första byxorna. Salig kungen omtalade själf det lömska intrigspel, som hon låtit drifva i Finland och vid riksdagen och slutade med att en passant nämna, att han intet högre åtrådde än att få i grund förödmjuka den stolta kejsarinnan. Lille Gustaf Adolf åtrådde helt naturligt detsamma, och efter segern vid Hogland trodde han fullt och fast, att de svenska kanoner, hvars dån hördes ända fram till Petersburg, snart skulle få denna stads murar att ramla, såsom Jerichos murar en gång ramlade. Men detta hände ej; i det stället hände den nesliga och förfärliga sammanvärjningen vid Anjala.

Men när så freden slöts, blef den intriganta och blodtörstiga kejsarinnan Catharina åter i hast förvandlad till den beundrade och älskvärda höga damen. Ty stod ej Rysslands snillrika härskarinna på den rätta sidan samman med Sveriges snillrike monark, då de förfärliga händelserna i Frankrike följde tätt på hvarandra? Hade ej Anckarströms skott lossats på maskeradens sextonde mars, hade kung Gustaf säkerligen i spetsen för svenska och ryska förenade trupper tågat mot Frankrike och med den stora Catharinas mäktiga bistånd återinsatt Bourbonerna på deras tron. Åtminstone var Gustaf Adolf fullt och fast öfvertygad härom. Han återfick därför snart sin barnatro på den goda feen, kejsarinnan Catharina, som alltjämt visade honom det mest moderliga intresse. Den stora kejsarinnan skref de älskvärdaste bref till den lille kungen, hvori hon uppmanade honom att väl hålla på sin makt.

Snart nog blef intresset från ryska sidan än varmare, och talet om Gustaf Adolfs giftermål med

kejsarinnans sondotter, storfurstinnan Alexandra, blef allt bestämdare. Unge kungen var ej missbelåten vid tanken på att den stora kejsarinnan så varmt önskade denna förening. Det smickrade hans högmod. Själf var han villig att äkta storfurstinnan, i fall han fann behag i henne och ifall frågan om den olika trosbekännelsen blefve arrangerad på så sätt, att storfurstinnan öfvergick till lutherska läran. Under den tid som ryska giftermålsförhandlingen påstod, tänkte Gustaf Adolf på kejsarinnan Catharina som på en gammal ärevördig farmoder. Men då förhandlingarna plötsligen afbrötos och den mecklenburgiska förlofningen ingicks, kom det åter smolk i den söta ryska mjölken. Den älskvärda, ärevördiga farmodern förvandlades åter plötsligen till den mäktiga och hämndgiriga arffienden.

Det oaktadt fanns det alltjämt ett hemligt symptiens band mellan den unge kungen och den gamla kejsarinnan, ty båda önskade lifligt, att den mecklenburgiska trolofningen skulle gå om intet. Och då så äntligen skedde och giftermålet mellan kung Gustaf Adolf af Sverige och prinsessan Lovisa Charlotta af Mecklenburg-Schwerin uppskötts på obestämd tid, kände den unge kungen stor och hemlig tacksamhet mot sin goda, gamla fe på andra sidan hafvet, som direkt och indirekt medverkat till denna hans befrielse ur tryckande bojor och band. Så lycklig och frimodig har unge kungen ej känt sig under hela detta år, ty nu hoppas han säkert på att hans giftermålsangelägenheter ej vidare skola komma på tal under dessa sex månader, som återstå till den förste november sjuttonhundrade nittiosex, då han fyller aderton år och är myndig. Ty nu, då Gustaf

Adolf slipper ifrån den påtrugade prinsessan, motser han sitt tillträde till regeringen med andra känslor. Nu känner han lusten vakna att pröfva på hur det är att själf styra och regera, endast Gud ansvarig för sina gärningar, såsom det höfves en kung.

Först af allt skall han afskeda Reuterholm och därefter skall han med Guds hjälp få inrättadt ett annat sakernas tillstånd i världen. Han skall göra sig till det Guds redskap, som skall krossa anarkiens och blodsmännens regemente, hämnas det franska kungaparets död och återinsätta den Bourboniska ätten på den franska tronen. Om detta får ske genast eller först efter några år, det vet endast den Högste Guden, men under tiden skall Gustaf Adolf regera sitt land efter andra och bättre principer än de, som följts under dessa fyra år. Han skall styra med ärlighet, ordhållighet, ordning och framför allt utan gunstlingar. Ingen enskild vän får han äga, sedan han blifvit myndig, ty af en vän blir lätt en gunstling. Men han tröstar sig med, att om han blir alltför tungsinnig och svårmodig af att ständigt vara ensam, skall han i sinom tid, då han själf finner för godt, skaffa sig en maka, som han själf utvalt, och familjesällheten skall ersätta honom för ensligheten på tronens kulna höjd och för kronans tunga. Och en gång väl och lyckligen gift, skall han få många och vackra barn. Söner och döttrar. Först en son, som han själf skall uppfostra, en stor, kraftig, frisk och glad son, ej tungsinnad som han själf. En son, af hvilken han snart kan göra sin förtrogne, och till hvilken han en gång, efter en ärofull och lyckosam regering, då han blifvit alltför trött och led

vid det stora ansvaret och vill njuta af det enskilda lifvets sötma, kan öfver-lämna sitt lyckliga land. — — —

Det är tröstefulla, vakna drömmar den unge Gustaf Adolf drömmer denna vår på Haga. Men den goda gamla feen, hans moderliga väninna, kejsarinnan Catharina, sörjer för att han snart blir väckt. Ett dunderslag väcker honom ur hans lyckodrömmar. Det kommer bref från kejsarinnan med inbjudan till hertigen-regenten och unge kungen att aflägga ett besök hos henne denna sommar i Sankt Petersburg.

Unge kungen vaknar ögonblickligen, ty han förstår hvad denna inbjudan har att betyda. Han blir utom sig af vrede och istadig som en ung fåle. Han förklarar utan betänkande, att han ej vill resa på kejsarinnan Catharinas befallning. Han vill ej af henne mottaga en brud, som han aldrig sett. Han vill inte trolofva sig med storfurstinnan Alexandra, förr än han vet om han kan älska henne. Hur vågar kejsarinnan påstå, att hon vill befordra hans lycka genom ett äktenskap med hennes sondotter?

Kejsarinnan Catharina behöfver ej bekymra sig om kungens af Sverige lycka, den skall han själf omhändertaga, då han blir myndig. Ingen kejsarinna i världen skall tvinga honom att bli lycklig mot hans egen vilja.

I sagorna går det så till, att den goda feen är bjuden på bröllop och fester och att den onda feen hämnar sig, därför att hon ej är bjuden. Men med Gustaf Adolfs goda fe, kejsarinnan, var förhållandet detta, att den goda feen på ett ögonblick skulle förvandlas till den mycket onda feen, ifall hennes bjudning till fester och bröllop ej antogs. Ty kejsarinnans inbjudan är ej en vanlig

bjudning, som kan accepteras eller refuseras efter den inviterades behag. Af situationen, af ordalagen förstår en hvar, att här gäller det vänskap och förbund eller fiendskap och krig, ty under flera månader ha en mängd hotande moln, det ena efter det andra, uppstigit på den östra horisonten och äro nu samlade som till ett rysansvärdt oväder, hvilket när som helst kan braka löst. Kurirerna från Petersburg och Finland mäla, att ryska trupper sammandragas vid gränsen, att örlogs- och skärgårdsflottorna utrustas. Då, midt under det tryckande kvalmet af ömsesidiga rustningar och resultatlösa underhandlingar, kommer detta besynnerliga dunderslag, inbjudningen till Petersburg. Det väcker stor bestörtning och förlägenhet i Stockholm, ty hvarken Reuterholm, hertigen eller unge kungen vilja höra talas om en sådan resa.

Men kejsarinnan vill, att visiten skall beslutas, innan hon inlåter sig på några negociationer om fred och förbund. Detta förkunnas i skäligen tydliga ord, men bakom ligger mycket annat, som ej säges. Kejsarinnan vill, att unge kungen skall se unga storfurstinnan och förälska sig i henne. Hon vill, att sondottern skall uppstiga på svenska tronen under hennes egen lifstid, hon vill genom de unga tack samma och lydiga barnbarnen på den svenska tronen skaffa sig inflytande öfver sitt grannlands öde och få den unge, snart myndige kungen att segla det svenska skeppet i den ryska fregattens kölvatten. Och det kejsarinnan vill, det sker. Alltid och allestädes.

Först vinnes Reuterholm med hot och smicker och förespegling att genom ryskt inflytande kunna bi-

behålla sig vid makten, äfven sedan kungen tillträdt regeringen. Reuterholm skall öfvertala hertigen till resan, hvarefter båda tillsammans skola söka öfvertala kungen. Hertigen är mot vanan ganska svåröfvertalad. Han påminner Reuterholm om, att han enligt salig kungens testamente ej har rätt att resa utom riket under minderårighetstiden, men ej heller har rätt att lämna unge kungen ur sikte. Detta är ett svårlöst dilemma. — Men å andra sidan, tillägger hertigen, i det han betänksamt knackar askan ur sin stora pipa — å andra sidan inser jag hela svårigheten af att vägra att efterkomma denna inbjudan. Ej heller kan jag dölja för mig, hvad som skulle blifva en följd, ifall jag bifaller den. Vi skola blifva förödmjukade, och våra fiender skola gifva den färg åt resan, såsom hade kungen och jag själf gått att tigga fred och förlåtelse vid denna mäktiga furstinnas fötter, som jag hjärtligt afskyr. Den lille hertigen har rest sig upp och går fram och åter i rummet, medan han röker och bolmar, men då han återigen stannar för att knacka askan ur sin pipa, har Reuterholm öfvertalat honom till resan.

Det blir svårare göra att öfvertala kungen.

Han vill absolut ej höra talas om denna förödmjukande resa. Han vill hellre krig. Hvarje ledig stund begagnar unge kungen att läsa om Carl den tolfte och om hans ryska krig, och vid allt han företager sig, tänker unge kungen: hur skulle Carl den tolfte handla i mitt ställe? Och då unge kungen är fullt säker på att Carl den tolfte ej skulle låtit öfvertala sig att äkta en honom påtrugad rysk prinsessa, skall ej heller Gustaf den fjärde Adolf låta öfvertala sig.

Unge kungen har särskild orsak att mer än vanligt hafva Carl den tolfte i tankarna, ty denna försommar är ett lustläger samladt på Ladugårdsgärde, och vid lägret bär Gustaf Adolf Carl den tolftes värja. Han manövrerar själf med trupperna och visar stor stränghet och noggrannhet. Ja, en dag blir han till den grad hetlefrad, att han egenhändigt utdelar några rapp till de närmast stående soldaterna af Upplands regemente, som ej aflossat sina salfvor med den snabbhet, som han fordrat.

Till denna ovanligt stora irritabilitet i sinnet är kejsarinnan Catharinas artiga inbjudan orsak. Ty ännu har unge kungen ej gifvit vika.

Att han det gör, därtill bär också Carl den tolfte skulden.

En dag rider unge kungen ut med baron von Essen, baron Rålamb och några andra herrar. Unge kungen rider väl och tar sig systerligt ut till häst. En brant backe ligger framför kungen och hans följe, och Gustaf Adolf, som alltjämt rufvar öfver samma ämne, krig eller fred, föresätter sig, att han skall ge sin häst sporrarna och spränga i karriär upp för den steniga höjden. Om detta lyckas honom, skall han taga det som ett järtecken af Gud, att han skall segra i det krig, som säkerligen förestår, ifall han ej accepterar sin mäktiga grannfrus villkor. Blek af ifver och med sammanbitna tänder ger han hästen sporrarna.

Då ropar baron Essen, som är sällsynt skicklig ryttare:

— För Guds skull, akta sig, Ers Majestät. På det sättet, som Ers Majestät nu rider, kan lätt en olycka ske.

— Kungen vänder sig tvärt om mot Essen och

svarar: — Å lappri, lappri, min baron! Carl den tolfte red ofta långt ovarsammare än jag nu gör, och likväl hände det honom aldrig någon olycka.

Baron Essen svarar: — Det kan väl vara, men Ers Majestät täcks besinna, att ej alla äro lika lyckliga.

Vid dessa ord rycker Gustaf Adolf till, hans häst snafvar med framfötterna, och kungen faller öfver sadelknappen till marken. Förskräckt hjälper man kungen att resa sig. Han har något stött sitt ena knä, men stiger det oaktadt genast åter till häst. Han yttrar ej ett ord, men ansiktet har blifvit blodrött.

Baron Essen vill reparera sitt tal och säger: — Slika kullerbyttor, som Ers Majestät nyss gjorde, lära äfven säkerligen ofta nog hafva drabbat Carl den tolfte.

Kungen svarar ej ett ord härpå, men han sneglar bistert på baron Essen.

Följande morgon säger han till hertigen-regenten:

— Jag har beslutat mig för resan till Sankt Petersburg, min farbror. Det är väl så Guds vilja.

Under tiden sitter i den mäktiga feens, kejsarinnan Catharinas lysande slott en fjortonårig prinsessa, som med klappande hjärta väntar Gustaf Adolf. Hela sitt lif har hon väntat denne sin sagokung, ty hennes farmor har sagt henne, att han skall komma, och hennes farmor är allsmäktig, och hennes vilja gäller öfver allt och alla.

Storfurstinnan Alexandra har ej allenast denna fasta vissheten om att ingen är så mäktig som hennes farmoder, hon vet också, att ingen är så god som hon.

Mot alla sina sonbarn har kejsarinnan varit den ömaste farmoder, men af dem alla har hon mest älskat storfurst Alexander och mest kelat för storfurstinnan Alexandra och arbetat på hennes lycka. Så långt storfurstinnan minnes tillbaka, har kejsarinnan för henne framhållit den lille kronprinsens af Sverige skönhet, älskvärdhet och tidigt mognade förstånd, och då kronprinsen blef kung, kallade hon med sitt förtjusande småleende alltid i enrum Alexandra sin »lilla drottning». En dag, storfurstinnan minns den väl, blef hon befalld in i sin farmors sängkammare, där kejsarinnan satt med en uppslagen portfölj på knäet. »Kom hit, du lilla,» hade farmodern sagt, »och sök ut bland alla dessa prinsar, mellan hvilka du kan välja, den man, som du helst skulle vilja gifta dig med.» Och kejsarinnan bredde ut på bordet framför sig det ena bladet efter det andra. Den tioåriga storfurstinnan pekade djupt rodnande på ett porträtt bland de många och försökte sedan skyggt att smyga sig bort. Men hon kände sig fasthållen, kände en smekande hand öfver sina ljusa lockar och hörde kejsarinnan säga i triumferande ton: »Visste jag det icke, dessa båda barnen äro af ödet bestämda för hvarandra! Vet du, hvem den prinsen är? Det är kung Gustaf Adolf af Sverige.» Storfurstinnan visste det, ty hon hade läst namnet under porträttet, innan hon pekade på bilden, men hon sade ej detta, och den snillrika kejsarinnan kom ej att tänka på att storfurstinnan kunde läsa. I kärleksaffärer är kejsarinnan den lättrognaste varelse i världen och håller det alldeles ej för omöjligt, att hennes unga sondotter känt sig af hemlig sympati så dragen till den unge kungen, att hon bland tusen, ej blott som nu bland ett

tjog manliga porträtt ögonblickligen kunnat träffa på den rätte.

Efter denna scen med porträttet får kejsarinnan ett infall. Hon låter den svenske ambassadören Stedingk lära storfurstinnan Alexandra några svenska ord och fraser, som hon ofta måste upprepa för sin höga farmoder, hvilket sker med rodnande förlägenhet och ett förtjusande tonfall.

Midt i denna ömma idyll kommer som ett förtretligt intermezzo den mecklenburgiska förlofningen. Kejsarinnan beslutar ögonblickligen, att hon skall sörja för att det blott blir ett intermezzo. Hon är säker på, att den unge kungen blifvit öfvertalad, kanske rent af tvingad till denna malplacerade förbindelse af sin förmyndare, som kejsarinnan ej tror för väl, och af hans allsmäktige gunstling, om hvilken hon tror allt ondt. Kejsarinnan är högligen förbittrad öfver att man vågar sätta krokben för hennes älskingsplaner, men tänker ej ett ögonblick tillåta, att de för den skuld få falla. Det är därför hon nekar att mottaga grefve Schwerin, som kommit för att annonsera sin konungs trolofning med mecklenburgiska prinsessan. Därför sörjer hon för att det utsprides, att de plankor, som efter hennes befallning läggas öfver den frusna Nevafloden, skola tjäna till att underlätta transporten af artilleriet, som skickas till Finland. Därför göras dessa och liknande anstalter och rustas det öfverallt med största öppenhet och ostentation till krig mot Sverige. Därför inbjudas äntligen unge kungen och hertigen-regenten jämte följe på det obevekligaste till Petersburg. Kejsarinnan väntar på det jakande svaret i veckor. Det kommer äntligen.

Galeren Seraphim, som skall föra kungen till Ryssland, ligger vid Skeppsholmen i Stockholm, men det dröjer längre än beräknadt var med embarkeringen, ty af för alla obegriplig anledning har unge kungen i sista stund nekat att fara ut till galeren i slup och befallt, att Seraphim skall varpas in till kajen, och detta tager lång tid. Klockan sex på aftonen skulle embarkeringen skett, men ännu närmare sjutiden har den icke kunnat företagas. Under vänttiden intager den kungliga familjen sitt te i ett tält, som är uppfördt på Skeppsholmen. Unge kungen är mycket upprörd och kan ej hålla sig stilla i många ögonblick. Ibland går han fram till tältöppningen och betraktar den oerhörda människomassa, som samlat sig på höjderna och på kajerna och ser som hastigast ut öfver Strömmen, där jakter, slupar och båtar kryssa fram och tillbaka, figurerande förbi hvarandra och bildande den lifligaste tafsla. Men ej länge blir konungen stående i tältöppningen, han går därifrån bort till ryske ambassadören Budberg och säger några ord till honom. Strax därpå lämnar han honom åter och ställer sig en stund utan att yttra ett ord bredvid Fleming, som skall följa med på resan. Så erinrar han sig, att han måste tala med änkedrottningen, med hertiginnan och prinsessan. Han gör det med ansträngd och förströdd min och hör ej på hvad de hafva att säga honom. Han tummar på halskragen, som om den stramade, han sätter bort sin tekopp och återtager den ögonblickligen, då han påminner sig, att han ej ens smuttat på drycken. Men då han märker, att hans anförvanter börja observera hans oroliga sätt, gör han våld på sig och säger till hertiginnan och prinsessan i artigaste ton:

— Mina fastrar hafva ju vänligheten att följa mig i en slup till Blockhusudden. Jag är mycket erkänsam härför. Så tillägger han med sådan djup rörelse, att tårarna komma honom i ögonen: — Ni måste också möta mig, då jag med Guds hjälp vänder åter.

Kungen sätter hastigt tekoppen, hvars innehåll han ännu ej rört, ifrån sig på ett litet närstående bord och går sedan åter fram till tältöppningen. Han vinkar Fleming till sig och säger med mycket låg röst:

— Se ut, Fleming, det är alldeles likt sig, som det var, då salig kungen reste till ryska kriget. Jag har tänkt härpå, alltsedan jag kom hit ned. En lika vacker sommarafton nu som då — alla dessa människor, som trängas för att se affärden. Visserligen är det ej soldater, utan hoffolk och lakejer, som i dag embarkera på Amadis, Esplendian och Tokan, och vi äro ej heller utrustade som krigare, jag och hertigen, då vi snart skola gå ombord på Seraphim, men det är likt sig, Fleming, i alla fall. Och äfven detta är en rysk resa. — Men salig kungen embarerade i slup från Kungsbryggan vid Logården, och jag går direkt på galeren från Skeppsholmen. Det är ju en ganska stor olikhet, Fleming.

— Visserligen, Ers Majestät. Får jag inte bjuda ett glas vatten?

— Nej tack, det behöfs inte. Det är bara det vanliga, Fleming, att jag är en sådan dålig väntare. Jag tål rakt ej att vänta. Allt förfärligt faller mig in, medan jag väntar. — Nu tycks det ändtligen vara färdigt. I Guds namn då, Fleming —

Kungen far med spetsnäsduken öfver sin panna,

innan han sätter hatten på. Han höjer hufvudet, som förut varit nedsänkt, och rätar på sin gestalt. Han försöker småle, då han vid hertigens sida går ut ur tältet, följd af de höga herrar, som resa med honom, och af det kvarvarande hofvet. Vid åsynen af kungen ljuda jublande hurrarop från alla sidor. Kungen är så upprörd, att dessa starkt dånande hurrarop närapå bringa honom ur fattningen. Den antagna glada uppsynen försvinner, och hans ögon fyllas oförhappandes med tårar. För att ingen skall varseblifva hans rörelse, ilar kungen hastigt öfver den med blått kronkläde dragna landgången ombord på Seraphim och blir ögonblicket därefter synlig på kommandobryggan. Han står bredvid hertigen och hälsar bugande åt alla sidor. Galeren lyfter ankaret och ros långsamt nedför den blanka Strömmen, följd af jakterna under segel, af prinsessornas slup, af hundradetals större och mindre fartyg och farkoster. Det är ett hurrande och viftande utan ände och ett ropande af »Gud välsigne kungen» från folket, som kantar stränderna, medan Kastellholmens kanoner salutera eskadern med ett hundrade och tjugu skott.

Allas blickar söka den unge kungens gestalt. Han står uppe på kommandobryggan rak och smärt och hälsar oupphörligen nådigt åt alla sidor. Endast de närmast stående på kommandobryggan märka, att handen, som unge kungen alltjämt för upp till hatten, skälfter och att ögonen gång på gång fyllas af tårar.

Resan fortsättes under rodd med vackert men stilla väder till emot midnatt, då galeren stannar några timmar vid Högarn. Vaxholmen passeras klockan fyra om morgonen, då ifrån fästningen saluterar.

Unge kungen har varit mycket tyst under hela öfverfarten till Finland. För det mesta har han gått fram och åter på däck eller suttit och stirrat ut öfver hafvet försänkt i djupa tankar och grubblerier.

Då eskadern seglar mellan de finska skären, säger kungen till Fleming:

— Denna gång har jag en obegriplig väderlycka. Hvad måne det betyder?

— Lycka, Ers Majestät, svarar Fleming prompt.

— Måne det? återtager kungen betänksamt. Men hur det blir med den saken, ett har jag fullt och fast beslutat mig för, och det är, att jag med Guds hjälp skall söka ingifva kejsarinnan och ryssarna respekt för Sveriges konung.

Fleming bugar sig, men kan ej svara något härpå. Han har svårt att föreställa sig hur det skall gå till att få kejsarinnan Catharina att känna någon stor respekt för Sveriges gosskonung, som på hennes befallning måste resa till hennes hof för att äkta hennes sondotter. Men detta säger han visserligen ej.

Han förstår, att konungens stolthet och själfkänsla äro djupt kränkta och förödmjukade af denna resa och att det är den sårade stoltheten, som förorsakar allt detta grubbel och all denna dysterhet.

Äfven hertigen-regenten är orolig. Han går ständigt fram och åter på däck och röker den ena pipan efter den andra. Flerfaldiga gånger söker han instruera sin unge myndling angående förhållandena i Sankt Petersburg och meddela honom åtskilliga intima, om ock ej vidare uppbyggliga drag, af den stora kejsarinnans karaktär och seder. Men unge kungen vill partout ingenting höra. Så snart han märker, att hertigen åter vill traktera honom med en eller

annan af de historier, som om kejsarinnan äro i svang, flyttar unge kungen oroligt på sig och säger djupt rodnande: — Jag ber, att min käre farbroder värdigas förskona mig från att höra dylika historier, som jag ej kan anse för annat än gement skvaller om en högt uppsatt person. Jag har aldrig kunnat tolerera att höra frivola historier, de uppväcka min leda och kvälja mig. Det är för öfrigt bättre för oss att ingenting veta om kejsarinnan annat än att hon är en hög dame, som har inbjudit oss att vara hennes gäster, och att vi som sådana äro skyldiga henne all den vördnad, som öfverensstämmer med vår egen värdighet. För resten förstår nog min farbror, att jag ej kan låta någons omdöme gälla för mig, vare sig det rör kejsarinnan eller andra personer. Jag måste se och döma själf.

— Som du behagar, svarar hertigen och höjer lätt på axlarna. — Låt se, att du blir skarpsynt.

Då hertigen aflägsnar sig, sätter kungen sig åter till rätta vid relingen och stirrar tyst ut mot horisonten, men hvad han tänker på, yppar han ej för någon.

Efter tre dygns sjöresa äro de höga herrarna med svit och följe lyckligen anlända till Åbo, hvar efter resan fortsättes landvägen öfver Helsingfors, hvarvid Sveaborg beses, genom städerna Borgå och Lovisa. Vid Lovisa mötes Hans majestät af en present utaf frukter, skickad af kejsarinnan Catharina, hvilken fina uppmärksamhet af unge kungen lifligt senteras. Nu går färden till gränsen vid Abborfors. Sedan går den fort och bekvämt, ty alla vägarna i ryska Finland äro reparerade. Från Abborfors sker resan incognito, unge kungen har blifvit grefven af

Haga, hertigen af Södermanland grefven af Wasa. Betjäningens kungliga livréeer afläggas med detsamma, och i stället ikläddas andra, som särskildt äro förfärdigade för detta ändamål och bestå af halmfärgade benkläder, mörkblå frackar med röda skarlakansuppslag och kragar. Somliga bära röda frackar, öfverallt garnerade med breda silfvergaloner. Lifpagernas livréeer äro af mörkblått och rött sammet med guldglittergaloner. Alla bära trekantiga hattar, prydda med hvita plymer och spanska spetsar. Om betjäningen sålunda är utstyrd à la française, äro de imaginära grefvarna och de andra höga herrarna vid ankomsten till Petersburg iklädda den svenska dräkten, som genom sina starkt konträra färger, djupsvart och eldrött, och sin bisarra smak, med de korta jackorna och de runda hattarna, väcker det största uppseende.

Strax före ankomsten till Petersburg på tolfte dagen efter afresan från Stockholm göra vagnarna och eskorten af lifdragonerna halt i den vackraste trakt. Här vänta kejsarinnans vagnar för att införa grefvarna till staden, men Gustaf Adolf vill ej begagna det ryska ekipaget, utan resan fortsättes som förut i den egna vagnen, som snart håller stilla på en höjd, på det att de höga resande måtte på afstånd få taga Petersburg i ögonsikte. Nedanförl vägen ligger en stor sjö omgifven af löfskog, ur hvilkens yppiga grönska flera grekiska kyrkor framtitta; borta vid horisonten ser man Petersburgs försilfrade torn och kopparklädda kupoler blixtra i solskenet. Kungen, som nu visar det fullkomligaste lugn, beundrar lifligt den vackra vyen och mottager på det charmantaste sätt de herrar af hofvet, som kejsarinnan Catharina har sändt honom till mötes. I deras sällskap fortsättes

färden genom en oändligt lång, rak allé till staden. Äntligen har man uppnått Sankt Petersburg, där alla gator, torg och öppna platser vimla af ekipager och folk. Synnerligast är trängseln formidabel utanför ambassadören Stedingks hus, där kungen och hertigen taga in. Damer och herrar genera sig ej att sittande i vagnarna hålla stora tuber för ögonen för att bättre kunna se den unge främmande kungen, som gör det allra bästa intryck, där han, åkande i den öppna vagnen med allvarlig värdighet, lugnt och förnämt hälsar åt alla sidor.

Med stort och nådigt välbehag mottager kejsarinnan Catharina de många förtjusta rapporterna öfver den unge kungen af Sverige, som hennes utskickade hofherrar aflägga för henne, och hon sänder ögonblickligen efter storfurstinnan Alexandra för att meddela henne allt det goda, som hon själf fått höra, ty först om tvenne dagar skall kungen uppvakta kejsarinnan på Eremitaget. Den unga storfurstinnan blir kysst på panna och mun, då hon kommer. Hon är mycket förtjusande, där hon står framför kejsarinnan, först med min af en skrämnd hind, då hon ju ej vet hvarför hon blifvit kallad, men sedan ifrigt och lyckligt lyssnande till hvarje målande ord om den unge kungen, hans uppförande, hans utseende. Hon står först med nedsänkta ögonlock och hopknäppta händer och hör på, men plötsligen slås de granna ögonen helt upp med ett strålande uttryck af lycka och fästas på den älskade farmodern.

Kejsarinnan sitter i en röd karmstol, hon är klädd i hvit musslin med en liten hvit mössa på det sköna silfvergrå håret. Kejsarinnans fordom så vackra figur har blifvit oformligt tjock, men kejsarinnans

ansikte är fortfarande intagande vackert, och när uttrycket såsom nu är mildt, gladt och välvilligt, har hon verkligen airen af en lika så god som mäktig gammal fe. Ingen förstår sig bättre på ungdom än kejsarinnan Catharina; hon vet väl hvilka ord göra det mesta intrycket, väcka den ömmaste längtan, och hon använder dem alla, då hon nu talar med Alexandra om Gustaf Adolf. Med kärleksfullt välbehag hvila hennes ögon på sondotterns intagande gestalt, där kunglig hållning är förenad med den täckaste grace och tjusande charme. Hon betraktar de regelbundna fina dragen, omflutna af det blonda håret, så lätt och luftigt, att det tyckes vara ordnad af feers händer, den klara öppna pannan, den bländande sköna hyn, som färgas af den skäraste rodnad, medan ljufva drömmar och föreställningar väckas af farmoderns ord. Själf tänker kejsarinnan, att den sjuttonårige kung, åt hvilken denna fjortonårige prinsessa är ämnad, sannerligen fått draga en sällsynt lyckolott i de furstliga äktenskapens vanskliga lotteri, ty kejsarinnan vet, att hennes sondotter är lika begåfvad å hufvudets och hjärtats vägnar, som hon är skön och intagande.

Dagen efter ankomsten har den grekiska kyrkan stor helg- och fastedag, och det är af denna orsak, som mottagningen hos kejsarinnan blifvit uppskjuten till den nästföljande. Denna fridag använda kungen och hertigen att i ambassadören Stedingks sällskap åka ut och bese staden. Färden varar flera timmar och går i alla riktningar. Då vagnen far förbi det Tauriska palatset, får den hålla några ögonblick för att lämna fri passage åt flera damer, som gå

öfver gatan från en paviljong midt emot palatset för att inträda i detta.

Hertigen frågar Stedingk hvilka dessa unga och vackra damer äro.

Stedingk ser ut genom portiären och svarar småleende: — Alla de unga storfurstinnorna, Ers Kungliga Höghet.

— Se då ut, min vän, det lönar mödan, säger hertigen ifrigt till kungen.

Men den unge herrn rodnar ända till hvitögat, drager sig djupare in i vagnen och svarar:

— Nej, min farbror, jag vill ej visa någon opassande nyfikenhet.

Hertigen-regenten kan ej nog förundra sig öfver unge kungens lugna och säkra hållning, då de tillsammans på aftonen den 26 augusti gå uppför den praktfulla trappuppgången vid Eremitaget följda af sin svit och företrädta af öfverstemarskalken furst Baratinsky och kejsarinnans favorit Zouboff, som varit dem till mötes vid ingången. Hertigen är mera upprörd än kungen vid inträdet i den stora praktfulla sal, där ryska hofvets högsta dignitärer i lysande dräkter mottaga de höga resande och deras följe. Alla de svenska herrarna äro klädda i den röda och svarta hofdräkten.

Det dröjer ett ögonblick, innan grefve Osterman öppnar dörren till kejsarinnans rum, där hon ensam väntar de båda furstarna. Detta ögonblick begagnar kungen att rätta på serafimerbandet, som sitter snedt på jackan. Då dörren öppnas, riktar kejsarinnan sina ljusgrå ögon hastigt på den unge kungen, som först inträder, följd af hertigen-regenten. Innan

kejsarinnan ens hunnit resa sig upp för att med ett huldrikt småleende gå sina gäster till mötes, har hon iakttagit hvarje drag och hvarje rörelse hos kungen, och då hon nu med små, långsamma steg går honom till mötes, resumerar hon i tankarna hvad hon ser: en ganska vacker gosse, smärt och välväxt, kunglig, något stel hållning, affekterar att likna Carl den tolfte genom att bära håret som han, liknar honom för resten ganska frappant med den tunga danska munnen och den raka gestalten — näsan tål att växa i. — Nu stå kejsarinnan och kungen midt emot hvarandra.

Med ett charmant småleende räcker kejsarinnan fram sin hand, som kungen vill kyssa. Men kejsarinnan drager handen tillbaka med en kokett rörelse och säger: — Nej, jag skall sannerligen icke glömma, att grefven af Haga är en kung.

Gustaf Adolf svarar ögonblickligen, ty allt som skall tilldraga sig vid detta tillfälle är på förhand öfverenskommet:

— Om Eders Majestät ej vill tillåta mig det som kejsarinna, må hon åtminstone därtill lämna sitt samtycke i egenskap af en dam, hvilken jag är skyldig så stor vördnad och beundran, säger han, i det han djupt bugande kysser den sköna handen, som vid dessa ord åter nåderikt räcket honom. Konungen känner verkligen denna vördnad och beundran, hvarom han talar. Kejsarinnan Catharinas majestätiska hållning och later imponera på honom, men på samma gång visar hela uttrycket i hennes ansikte, att han funnit välbehag inför henne, och denna strålande välvilja förtar hans blyghet och gifver honom säkerhet, därför att den så oändligt smickrar hans högmod. Han

tycker, att kejsarinnan är bedårande, och det är först, då hon vänder sig ifrån honom och hälsar på hertigen, som Gustaf Adolf till sin bedröfvelse märker att, då kejsarinnan talar, harmonien i hennes ansikte rubbas, ty tänderna äro bortfallna. Men då hon åter ser på honom med samma klara och välvilliga blick i de grå ögonen, glömmer han totalt, att hon är en sextiosjuårig gumma, och tänker blott: »Detta är nordens Semiramis, jag förstår nu hvarför hon kallas så.» Till den grad fängslar hennes småleende och tjusar snilleblixten i ögonen.

Kejsarinnan förfrågar sig om resan och intresserar sig synnerligast för hvarje ord unge kungen yttrar. Hon har en ovanlig förmåga att få honom att tala öppnare och otvungnare än eljest. Han märker det själf, och det gör, att han känner sig väl till mods i kejsarinnans sällskap. Med somliga personer kan han aldrig föra något samtal. Han tänker på sin egen mor, som med sin tyngd ökar hans, och på andra — — Detta är en stor lättnad och ett stort välbehag.

Nu har samtalet fortgått en stund, och kejsarinnan reser sig mödosamt och öppnar själf dörren till det nästgränsande rum, där hela den ryska kejsarliga familjen är samlad. Storfurstinnan Alexandra småler gladt öfverraskad, då hon får se kungen, han öfverträffar hennes djärfvaste förväntningar. Men hon ser blott på honom med en enda snabb blick, ögonblicket därefter slår hon ned sina ögon och blir stående så, djupt rodnande, medan kejsarinnan gör sin rond från den ene till den andre och presenterar de båda höga gästerna. Först föreställer hon sin son, storfurst Paul Petrowitsch, och hans gemål,

storfurstinnan Maria. Storfursten bär ej ett spår af likhet med sin höga moder, han är sällsynt ful, är skallig och full af rynkor, har en kalmucknäsa och ett i allo ordinärt utseende. *Han* kan ej yttra några förbindliga ord, och han gör ingen tyst människa lifligare med sin närvaro. Medan han bugar sig under presentationen, sneglar han föraktligt på de runda hattar, som kungen och hertigen bära i handen. Om det är något, som storfurst Paul hatar mer än annat, så är det runda hattar. Bredvid storfursten står hans sköna gemål, storfurstinnan Maria, som med en förskrämd blick på sin stränga svärmoder gör sin reverens för kungen och hertigen. Storfurst Paul och hans gemål lefva i nästan ständigt förvisning från hofvet, i Gatschina eller Pawlowsky, ty kejsarinnan Catharina kan ej fördraga sin son och behandlar honom med yttersta hårdhet och stränghet, men vid detta tillfälle anser hon, att de blifvande svärföräldrarnas närvaro är de rigueur, och har befallt dem att infinna sig, liksom hon befäller storfurstinnan Maria att hålla sig beredd att under närmaste tiden fara från Gatschina till Petersburg, när helst hon blir kallad.

Nu föreställer kejsarinnan med strålande uppsyn den älskade sonsonen, storfurst Alexander, som är vacker och välvuxen och endast ett år äldre än Gustaf Adolf. Alexander har ett artigt och förbindligt sätt. Bredvid storfurst Alexander står hans förtjusande gemål Elisabeth Alexiewna, född prinsessa af Baden, som med det älskvärdaste småleende hälsar grefven af Haga. Nu är turen kommen till storfurst Konstantin, som blott är sexton år, men äfven han allredan äkta man. Konstantin är raka

motsatsen till brodern Alexander. Han är ful med starka grofva drag och ett lifligt, bullersamt, nästan vildt sätt och uppförande, som ej en gång kejsarinnans närvaro förmår fullständigt lägga kapson på. Då kungen räcker honom sin hand, kramar han den så hårdt, att den nästan domnar.

Hans gemål, storfurstinnan Anna Feodorowna, född prinsessa af Coburg, är en liten liflig brunett, som behagsjukt hälsar på kungen. Men kungen ser henne ej, han bugar sig stelt och mekaniskt och förmår ej yttra något, ty bredvid henne ser han skymta en ung flicka, klädd i hvitt med ett bredt ljusblått skärp knutet högt upp på det korta lifvet med puffärmarna, en ung flicka, som rodnar och darrar, då kejsarinnan med sina höga gäster stannar framför henne.

— Detta är min älskade sondotter Alexandra Pawlowna, säger kejsarinnan mildt.

De båda unga märka, att alla de närvarandes blickar äro fästade på dem, och de äro båda utom sig af förlägenhet och blyghet. Gustaf Adolf har blifvit blossande röd. Han stammar några ord, hvad han säger, vet han ej, fast han noga repeterat de ord, hvarmed han skall hälsa storfurstinnan Alexandra. Alexandra står med nedböjdt hufvud, som hon ej förmår att lyfta upp för att se på kungen, som känner sig än mera förlägen och brydd vid åsynen af storfurstinnans förvirring. Kungen tycker, att kejsarinnan dröjer dubbelt så länge framför storfurstinnan Alexandra som framför de andra medlemmarna af den kejsarliga familjen, men det är måhända därför att han ingenting kan säga Alexandra eller hon honom. Då denna förlägna tystnad blir

alltför outhärdlig, börjar kungen att gå vidare, och innan kejsarinnan hunnit presentera honom, bugar han sig för Alexandras yngre syster, storfurstinnan Helena Pawlowna, som står närmast. Men i samma ögonblick som Alexandra märker, att kungen ej längre står tyst framför henne, vaknar hon upp från den förstening, i hvilken hans närvaro försatt henne, hon slår upp sina sköna ögon mot kungen, och deras strålande glans möter hans blick. Som bländad stannar Gustaf Adolf orörlig, och de båda se på hvarandra några sekunder, utan att kunna slita sig ifrån hvarandras åsyn och utan att märka, att de se på hvarandra på detta sätt. Kejsarinnan vet hvad dylika blickar ha att betyda och väntar småleende på att kungen åter skall röra på sig, så att hon får avsluta hans och hertigens presentation för de yngre storfurstinnorna. Men nu upptäcker Alexandra plötsligen, att kejsarinnan väntar, hon märker hennes betydelsefulla småleende, och djupt rodnande sänker hon åter hufvudet och blicken. Dock Gustaf Adolf står alltjämt några ögonblick kvar, förtumlad af den lyckofläkt, som mött honom och ljuft uppfriskande strömmat in i hans hjärta. Han är så upprörd, att han har svårt för att ej brista i gråt, då han ser, att han kan älska sin tillkommande gemål. Gustaf Adolf är så ovan vid att känna sig lycklig, att han ej kan sansa sig. Hans hjärta bultar, och han skiftar gång på gång färg. —

Hans rörelse förtjusar kejsarinnan. Nu äntligen, sedan hela den kejsarliga familjen är föreställd för de båda högheterna, erhålla excellenserna Reuterholm, Essen och Stedingk jämte de herrar af sviten, som åtföljt till hofvet, befallning att inträda. Sam-

tidigt med de svenska herrarna inträda Zouboff, Baratinsky, Osterman och flera af det ryska hofvets högsta dignitärer. Allas ögon söka ifrigt kungen och storfurstinnan Alexandra, som alltjämt står kvar på samma plats. Då hon ser alla de intresserade blickarna riktade mot sig, rodnar hon, vänder sig till sin syster Helena och börjar samtala med henne. Men det hon säger är ej märkvärdigt, det är blott detta: — Hvad sade jag till honom?

Storfurstinnan Helena skakar på hufvudet. — Du sade inte ett ord.

— Jo, alldeles säkert sade jag välkommen på svenska, som jag skulle.

— Inte ett ord sade du, och inte ett ord sade han.

— Jag tyckte, att han talade och jag svarade. — Det var för underbart —

Gustaf Adolf har i och med de svenska herrarnas inträde återfått sitt lugn. Han säger sig, att han ej får svika sina följeslagares tillit, ty denna presentation för ryska kejsarinnan är ett stort moment i deras lif. Och det lyckas honom också att så bemästra sin rörelse och sin blyghet, att han med största säkerhet och med de mest passande ord föreställer sin svit, den ene efter den andre, för Catharina. Kejsarinnan är alldeles häpen öfver den behärskning och den kallblodighet, som den unge kungen visar, och de svenska herrarna veta ej till sig af förundran och äro stolta öfver sin unge kung, då de märka, hvilket intryck han gör på Catharina, och själfva finna, att han är vida manligare än Alexander och för sig med långt större allvar, ädelhet och behag än Konstantin.

Nu öppnas de närliggande praktsalarna, från hvilka dansmusik ljuder. Grefven af Haga öppnar balen med en menuett, som han dansar med storfurstinnan Elisabeth Alexiewna. Grefven af Wasa dansar med storfurstinnan Anna Feodorowna, hvar efter de båda storfurstinnorna uppbjuda excellenserna Reuterholm och Stedingk.

Kejsarinnan har vinkat storfurstinnan Alexandra till sig och hviskar i hennes öra:

— Jag skall tala om för dig en stor hemlighet, mitt barn, jag är själf nästan kär i din unge kung.

Nu närmar sig Gustaf Adolf storfurstinnan Alexandra, som står bredvid kejsarinnans stol. Han bugar sig och bjuder henne sin hand och för henne fram i menuetten.

Den stora kejsarinnan är vid förträffligaste lynne. Hon låter kalla till sig sin älskare Zouboff och talar länge lifligt med honom, sedan vinkar hon fram den ene efter den andre af de svenska herrarna och säger dem allesammans, från den högste till den lägste, några charmanta ord om deras unge kung.

Till Stedingk säger hon: — Jag hade föresatt mig att emottaga vår unge grefve af Haga så vänligt, att den blyghet måtte försvinna, som kunde förmodas hos en så ung prins vid ett tillfälle sådant som detta. Men han steg in till mig med så mycken säkerhet, gjorde sin hälsning med så mycken höghet, att det var jag, som till min häpnad erfor en känsla af blyghet. Hvad säger ni härom, min käre ambassadör?

Grefve Stedingk har ej ord för sin glädje öfver det gynnsamma intryck hans unge herre gjort på den mäktiga ryska själfhärskarinnan.

Dagen efter denna så vällyckade introduktion

hos kejsarinnan uppvaktar konungen jämte sin svit storfurst Paul Petrowitsch och stannar till middagen hos storfursten vid ett litet bord om åtta personer.

Så följa i oafbruten rad de lysande fester kejsarinnan, den kejserliga familjen och de ryska dignitärer, som Catharina därtill nådigast utvalt, gifva för grefvarna af Haga och Wasa.

På vicekanslerns, grefve Ostermans, bal äro vid supén de båda höga grefvarna placerade mellan de unga storfurstinnorna vid stora bordet, som för öfrigt till större delen är intaget af damer och omkring hvilket cirkulera, tillika med andra, storfurst Paul, dess gemål och söner.

Gustaf Adolf har aldrig förut varit tillsammans med likbördig ungdom, men ingendera af de unga storfurstarna äro efter hans smak. Storfurst Alexander är alltför hal, och storfurst Konstantin alltför familjär och framfusig.

Alexander har af kejsarinnan fått i uppdrag att göra les honneurs för den unge svenske kungen och sköter sitt uppdrag med penibel artighet. Men Gustaf Adolf, som alltid dömer efter det första intrycket och sedan envist fasthåller därvid, känner sig ej tilldragen af hans smidiga sätt och inställsamma väsen och skulle tycka mera om storfurst Konstantins ärlighet, om ej denne hade så oändligt besynnerliga, nästan vilda manerer och använde ord och uttryck, hvars bruk endast däraf kunna förklaras, att storfurst Konstantin kanske ej fullt förstår deras innebörd. Samtalspråket är naturligtvis det fransyska, och då vissa uttryck, som Konstantin använder, äro alldeles okända för Gustaf Adolf, slår denne vid lägligt tillfälle efter dem i ordboken och förbluffas och indigneras högligen.

Med storfurstinnorna Elisabeth Alexiewna och Anna Feodorowna underhåller sig däremot kungen förträffligt. Storfurstinnan Elisabeth visar honom redan andra dagen, då han besöker henne, ett nyss från Baden erhållet miniatyrporträtt af sin syster Fredrika, som Gustaf Adolf länge betraktar. Därpå säger han till storfurstinnan Elisabeth med en ton, som låter storfurstinnan Elisabeth förstå, att kungen efter mycket begrundande ej kan uppfinna något vackrare att säga om hennes älskade syster: — Hon liknar Er, madame.

Så lätt går det helt naturligt ej att samtala med storfurstinnan Alexandra.

De första dagarna äro kungen och den unga storfurstinnan mycket blyga och fåordiga, då de råkas, och växla ej många ord, men sedan kejsarinnan gifvit en vink åt sina förtrogna, som låtit denna i form af befallning gå vidare, att man skall upphöra att med nyfikna och indiskreta blickar observera och inkuitera de båda unga, blifva de mera ogenerade med hvarandra. Kungen gör hvarje morgon i sin farbroders sällskap långa promenader i Petersburg och dess närmaste omgifning, och då han om aftnarna råkar storfurstinnan Alexandra, på hvilken han tänker hela dagen, talar han med henne om hvad han sett och iakttagit, som han finner vara olika mot förhållandena i Sverige, och storfurstinnan förklarar för honom kvickt och lifligt det han ej förstår af de ryska sederna och bruken och begär i sin ordning, i början tvekande, men sedan allt modigare, upplysningar om Stockholm och Sverige. Kungen berättar henne om Drottningholm och dess underfulla läge och sköna park och om det gamla Gripsholm med

dess många historiska minnen. — Men Haga älskar väl Ers Majestät bäst, eftersom Ni nu låter kalla Er grefve af Haga? Ja, kungen måste uppriktigt tillstå, att han föredrager att vistas på lustslotten och framför allt på Haga. Däremot älskar han ej att bo i Stockholm, och han undrar med spändt intresse, om storfurstinnan Alexandra föredrager staden framför landet.

Nej, storfurstinnan älskar liksom kungen naturen öfver allt och kan ej tänka sig något mera lyckogifvande än att få tillbringa sitt lif på någon landtlig plats. Gustaf Adolf kysser Alexandras hand, då hon säger detta, och båda stå tysta en stund bredvid hvarandra i en af fönstersmygarna i salongen på grefve Besborodkos lysande bal. Så frågar storfurstinnan kungen hvad han tyckt om de militära spektakel han dessa senare dagar bevistat. Kungen talar med beundran om de rörelser med artillerikadetterna, som under storfurst Alexanders befäl företagits och om general Melissinos lysande manöver. Därpå frågar kungen storfurstinnan, om militäröfningar också roa henne. Hon svarar jakande och berättar, att hennes tidigaste minne är en manöver, som hon sett sin fader företaga vid Gatschina en gång, då hon som helt liten besökte sina föräldrar. Hon mindes, att storfurst Paul låtit placera sin gemål, hennes mor, på balkongen af ett gammalt fallfärdigt träslott, som storfursten försvarade med sina trupper och de andra trupperna anföllo. Under de fyra timmar, som manövern varade, hade det oupphörligt regnat, och storfurstinnan var förbjuden att lämna sin plats eller sätta sig, ty hon skulle vara fullt synlig för alla de stridande trupperna såsom stridens mål. Storfurstinnan hade varit genomblöt och svimmat af trötthet,

då angreppen af de därtill bestämda trupperna och deras tillbakaslående af storfurstens trupper i vederbörlig ordning försiggått. Detta barndomsminne, hvars relaterande högligen intresserar kungen, tyckes emellertid i alla detaljer ej vara lämpligt att berättas, ty storfurstinnan afbryter sig plötsligen och ber kungen berätta något om denna sommars lustläger på Ladugårdsgärde. På kungens fråga, om Stedingk lärt henne det korrekta uttalet af detta svåra ord, svarar storfurstinnan ja, hvarpå Gustaf Adolf ber henne upprepa alla de svenska ord och fraser hon lärt, och då hon gör det, rättar han skoningslöst de fel, som storfurstinnan begår, och Alexandra påstår leende, att kungen är långt strängare mot henne, än hennes guvernant Willamow någonsin varit, hvarpå kungen svarar, att denna guvernant måste vara ett förträffligt fruntimmer, hvilken alla, som hafva lyckan att känna storfurstinnan, äro skyldiga stor tack.

Den sjunde september på eftermiddagen begifva sig grefvarna till det Tauriska palatset, där inom hofvet och i en societet af dem, som närmast omgifva kejsarinnan, en konsert uppföres. Storfurstinnan Elisabeth börjar den med att sjunga en öm aria, hvarefter storfurstinnan Alexandra spelar på harpa med allt tänkbart behag. Hon är förtjusande och alla beundra henne. Konungen synes brydd, då han, sedan hon slutat och ännu är kvarsittande vid harpan, går fram för att komplimentera henne. Därpå sjunger storfurstinnan Elisabeth ännu en aria, hvarefter storfurstinnan Helena spelar ett nummer på harpa. De andra storfurstinnorna spela klavér. Äfven de unga storfurstarna uppträda på denna konsert. Det är en charmant fest, och unge kungen kan ej sofva om

natten, till den grad hör han harpobrus för sina öron och skymtar hvitklädda änglagestalter, då han lycker ögonen.

På festen hos hofstallmästaren Karisin, där hela den kejsrerliga familjen och dess höga gäster befinna sig, ej allenast till middagen, utan också till aftonen, talar konungen ofta med storfurstinnan Alexandra. De uppsöka hvarandra ständigt, men då de märka, att de äro uppmärksammade, gå de ögonblickligen åt hvart sitt håll.

Då kungen återkommit till ambassadörhotellet efter denna fest, talar han med hertigen. Följande dag skall middag spisas hos det ryska Majestätet, och hertigen proponerar kungen att i hans namn begära storfurstinnan af kejsarinnan Catharina. Kungen svarar, att han själf vill tala med kejsarinnan om denna sak, men att han dessförinnan vill ha klart besked om religionsfrågan. Kungen anser, att man bör ha rätt att begära, att storfurstinnan öfvergår från den ortodoxa till den lutherska kyrkan, då de tyska prinsessor, som blifvit ingifta i den kejsrerliga ryska familjen, måste öfvergå till den grekiskt katolska religionen. Det Ryssland fordrar, skall också Sverige fordra.

— Skulle dock ett dylikt medgifvande vara omöjligt att nå — säger hertigen.

— Då — — — kungen lyssnar synbart till samvetets dikterande. — Då får det blifva därvid.

Hertigen frågar förbluffad: — Med giftermålet? Gustaf Adolf biter sig i öfverläppen och står några ögonblick i djupt begrundande.

— Jag tror ej, att kungen af Sverige efter rikets lag har rättighet att gifta sig med en prinsessa af

olika trosbekännelse, oaktadt toleranslagen af år sjuttionio, som dock ej upphäver Norrköpings beslut af år 1604 angående kungliga personers giftermål, säger han långsamt. Jag vet, att excellensen Reuterholm är af olika mening med mig härvidlag.

— Äfvenledes jag och Essen och Stedingk, svarar hertigen.

— Detta kan dock ej rubba min åsikt, och jag hoppas därför att kejsarinnan ej skall uppställa svårigheter rörande storfurstinnans religionsförändring, — säger kungen och tillägger därefter högt rodnande: — Jag anser mig vara skyldig säga min farbroder, att jag vid detta giftermål med storfurstinnan Alexandra Pawlowna fäster de ljufvaste förhoppningar om min lefnads lycka, ty storfurstinnan har alla de egenskaper, som fångsla mig. Hon äger ett naturligt snille, kunskaper och det intagande och förvånande, som åtföljer ömma och upphöjda själar. Vi hafva liknande tycken och smak, kort sagdt, hon äger alla de egenskaper, som äro dyrbara för mitt hjärta och som jag önskar förenade hos min tillkommande gemål. Det är blott denna olika religionsbekännelse, som ängslar och tourmenterar mig. Jag har visserligen talat härom med kejsarinnan och storfurstinnans föräldrar. Men jag skall också ofördröjligen tala med storfurstinnan själf — — —

— Min vän, storfurstinnan kan ej härom besluta. Detta beror helt och hållet på kejsarinnans vilja.

— Det vet också jag, min farbroder. Jag vet, att kejsarinnan beslutar om huruvida storfurstinnan får öfvergå till vår lutherska religion innan giftermålet, men det jag vill förvissa mig om är, ifall jag kan hysa förhoppning om att efter bröllopet

kunna öfvertyga min gemål om den lutherska religionens saliggörande företräden framför den grekiska. I så fall skall hon snart af egen vilja önska öfvergå till min tro. Kan jag förvissa mig om detta, så blir det giftermål af, äfven om kejsarinnan ej innan vigseln tillåter afsvärjelse, hvilket jag naturligt helst skulle önska.

— Naturligtvis, svarar hertigen. — Förhandlingarna fortgå alltjämt, den enda punkten, som uppväcker svårigheter, är den rörande storfurstinnans trosbekännelse, helst du i denna sak har så rigorösa idéer.

Kungen ser ogillande på hertigen-regenten.

— Idéer, hvilka jag naturligtvis i andra fall på det högsta respekterar, men som vid detta tillfälle, då fred och godt samförstånd med Ryssland för dig och Sveriges rike äro högst viktiga, äro ganska besvärliga. Du har för resten fullkomligt rätt däri, att den unga storfurstinnan är förtjusande. Förutom det sköna ansiktet har hon denna sylfidiska växt och uti sin gång, sin ställning, sina gester ett behag, som kan få en gubbes hjärta att klappa, långt mera en ynglings. Denna prinsessa är sannerligen en himmelsk gudinna och skulle passa oss väl.

Åter har hertigen sagt något, som ej behagar kungen.

— Det är bra, min farbror, svarar han kort. Det återstår blott hvad mig beträffar klarheten i religionssaken. Alla de öfriga underhandlingarna lämnar jag till min farbroders faderliga omsorg för mig och riket. Naturligtvis skall jag ej ratificera någon traktat förrän efter mitt myndighetsblifvande om sex veckor. Dock rörande religionsfrågan vill jag snarast möjligt ha full visshet och klart besked.

Jag är en dålig väntare, helst i denna sak. God natt och sof väl, min farbroder!

Redan följande morgon får kungen af hertigen veta de villkor, som kejsarinnan låtit sina ministrar uppställa.

Kungen frågar upprörd: — Trosförändring?

— Nej, min vän, därpå vill kejsarinnan ej ingå. Hon betingar, att storfurstinnan i sina inre rum på slottet skall ha ett kapell, där hon i allt lugn och utan att väcka förargelse skall kunna bekänna sin tro på det sätt, som grekiska kyrkan föreskrifver, däremot skall hon vid alla högtidliga tillfällen, då bruket fordrar drottningens närvaro, följa kungen samt deltaga i den lutherska kyrkans ceremonier.

— Du accepterar väl dessa villkor, tillägger hertigen.

Kungen står en lång stund försänkt i tankar, innan han svarar.

— Jag kan ju ej tvinga storfurstinnans samvete, säger han slutligen, och vill det ej heller. Det kan väl ej bli annorlunda. Jag skall besinna mig.

Och utan att yttra något vidare går kungen in i sina rum, där han stänger sig inne. Denna dag är diné i Tauriska palatset, och Fleming måste, då kungen dröjer alltför länge, skicka in kammartjånaren och mäla, att det är på tid, att kungen låter kläda sig till festen. Då kungen äntligen visar sig, ser Fleming, att han är febril och har gråtit, och han undrar hur det skall gå för kungen denna afton, ty både det svenska och det ryska hovvet vänta nu ett snart afgörande.

I det Tauriska palatset, nästintill den praktfulla tronsalen och endast skild från denna genom

en pelargång är den celebra vinterträdgården, som måste förekomma en hvar, som ser den, som en Armidas förtrollade trädgård.

Denna vinterträdgård är otroligt stor, dess tak uppbäres af palmformade pelare, och de träd, växter och plantor, som uppfylla den, äro hämtade från alla jordens länder. Fiskar af de mest sällsynta slag simma omkring i stora kristallkupor placerade mellan grönskan, som än ter sig mörkblå, än klart ljusgul, än lilasfärgad, än guldstrålande, än rosen- eller skarlakansröd, allt eftersom man betraktar den genom de olikfärgade prismorna i den stora glasobelisken, som står vid ingången. I fonden af trädgården är en grotta, beklädd med spegelglas, som hundrafaldt förlänger perspektivet och mångfaldigar träden, blommorna, kuporna med fiskarna, de antika hufvudena och de yppigt blommande klängväxterna. I denna förtrollande trädgårds midt reser sig majestätiskt en staty af Catharina den andra i parisk marmor. Det råder en ljum luft i denna trädgård, plantorna sprida en berusande doft, och en vällustig tystnad härskar här, ty här talas aldrig högt, endast hviskande.

Efter taffelns slut låter Catharina sig föras in i vinterträdgården af den unge kungen af Sverige, och de taga tillsammans plats på en marmorbänk till hälften undangömd i en rik grupp af sällsynt praktfulla solfjäderspalmer och blommande rosenträd.

Här se dem hertigen-regenten och furst Zouboff, då de i hvarandras sällskap inträda i vinterträdgården. Hertigen har nämligen, då de gått från bordet, uppsökt furst Zouboff och bedt honom förbereda kejsarinnan på kungens afsikter, så att hon måtte hjälpa honom, ifall han vore blyg och generad, och

Zouboff lofvar att stå till tjänst härmed. Men då nu de båda herrarna komma in i trädgården, se de redan unge kungen sitta på en bänk bredvid kejsarinnan i förtroligt samtal. Hertigen blir förskräckt och säger till Zouboff:

— Jag märker med ledsnad, att vi komma för sent.

Äfven Zouboff är häpen, men då han en liten stund i smyg iakttagit kejsarinnan, lugnar han hertigen med försäkran, att allt tycks aflöpa väl.

— Min härskarinna är belåten, säger han småleende. Herr grefven kan vara försäkrad, att jag kan döma härom.

Kejsarinnan har nu upphört att tala, och kungen sitter tyst bredvid henne. Så sitta de en stund försjunkna i tankar och inandas den ljumma, tunga doften af fuktig mylla, af starkt luktande blommor, af berusande aromatiska kryddväxter. Kejsarinnan bryter ej tystnaden, och då kungen gör det, är det för att af kejsarinnan begära storfurstinnan Alexandras hand.

Kungen är till den grad upprörd af nattens sömnlöshet och af de senaste timmarnas själskamp, tankar och skrupler, att han endast kan säga de allra nödvändigaste orden, som Catharina väntar på. Men knappast äro dessa ord utsagda, förrän kejsarinnan omfamnar kungen och kallar honom sin käre son, hvarpå Gustaf Adolf säger i en ton, som om han afgåfve ett högtidligt löfte, hvilket han ock gör — lika mycket till sig själf som till kejsarinnan:

— Jag vill begagna detta tillfälle att vid min ära bedyra för Ers Majestät, att jag rörande den blifvande drottningens samvetsfrihet skall uppfylla, hvad Ers Majestät af mig begärt.

Kejsarinnan klappar den upprörde ynglingen vänligt på axeln och svarar småleende, som om detta ej vore en alltför viktig sak:

— Naturligtvis, naturligtvis.

Storfurstinnan Alexandra har skilt sig från de öfriga storfurstinnorna, som jämte storfurstarna och grefven af Wasa uppehålla sig i en annan del af trädgården. Hon misstänker hvarom frågan är och hon är nära att svimma af oro öfver att ej utfallet skall blifva det hon önskar och hoppas.

Nu reser sig kejsarinnan mödosamt från bänken och går långsamt inåt vinterträdgården. Zouboff skyndar henne till mötes och bjuder henne sin arm. Förtroligt hviskande med hvarandra närma de sig storfurstinnan Alexandra. Kejsarinnan släpper furst Zouboffs arm och fattar Alexandras. Hon säger sakta några ord, som purpra Alexandras kinder med rosens färg, och för henne till den undangömda del af trädgården, där Gustaf Adolf sitter med hufvudet lutadt i handen, som skuggar öfver ögonen.

Kungen har ej väntat kejsarinnan så snart tillbaka. Men då han ser upp, står hon framför honom med storfurstinnan Alexandra vid handen.

Kungen reser sig hastigt. Han säger ej något, och inför kejsarinnans alltför värtaliga blickar slå de båda unga ned sina ögon. Blommorna och de aromatiska kryddväxterna sprida sin tunga doft i den tysta vinterträdgården, medan de båda stå blyga och tysta midt emot hvarandra. Kejsarinnan har ställt sig så, att hennes voluminösa gestalt undanskyler dem för alla nyfikna blickar.

Slutligen säger Catharina med mildt befallande röst:

— Omfamna hvarandra, kära barn!

Gustaf Adolf och Alexandra väckas af hennes ord. Kungen fattar ifrigt storfurstinnans båda händer i sina, böjer sig ned och kysser henne.

Kejsarinnan betraktar dem med välbehag.

— Jag ger er en kvarts timme här att ostördt samtala med hvarandra, säger hon. Jag skall under tiden afskicka en stafett med underrättelse till storfurstinnans föräldrar i Gatschina om hvad som nyss passerat. Jag skall egenhändigt härom tillskrifva storfurst Paul. Roen eder bra, mina barn, under min bortovaro!

Kungen bjuder kejsarinnan sin arm och för henne till ingången af tronsalen, där Zouboff väntar henne. Gustaf Adolf bugar sig djupt, kysser kejsarinnans hand och återvänder till vinterträdgården och Alexandra. Han sätter sig på bänken bredvid storfurstinnan, och modig vorden af den kyss, han i kejsarinnans närvaro fått taga, lägger han sin arm varligt om Alexandras fina midja och drager henne sakta till sig. Med en förtjusande åtbörd lägger hon sitt hufvud mot hans axel och ser upp i hans ansikte. Han ser in i hennes djupa, lyckliga ögon, far med handen lätt öfver det mörkblonda hårets vågor, kysser hennes hand och suckar djupt.

— Säg något till mig, hviskar han i hennes öra.

Hon förmår ej genast tala.

— Jag är lycklig, därför att jag älskar er, hviskar hon ändtligen sakta.

Gustaf Adolf småler, böjer sig åter ned och hviskar i hennes öra:

— Jag älskar er.

— Och är lycklig? hviskar hon tillbaka.

Han svarar hastigt, nästan otåligt: — Jag är så lycklig, som jag förmår vara.

Så säger han åter lika sakta: — Jag älskar er.

Mera säga de ej. Alexandras hufvud hvilat alltjämt på Gustaf Adolfs axel, och hennes hand ligger i hans.

Plötsligen väcker Gustaf Adolf både sig själf och Alexandra med att säga:

— Jag måste se efter om ej den af kejsarinnan utsatta kvarten är förliden. Vi hafva lofvat att efter en kvart förena oss med henne, och vi få ej svika vårt löfte.

Gustaf Adolf drager fram sitt ur. — Klockan är två minuter öfver den bestämda tiden, säger han långsamt. — Det är skada. Det var en skön och hastigt flyktande stund. Men vi hafva lofvat, Alexandra.

Hon strålar, då han åter säger vi och för första gången nämner henne vid namn.

Han står alltjämt med hennes hand i sin, men då de skola gå ut ur den skyddande platsen, släpper han den sakta. Då griper hon i stället hans hand, för den upp mot sina läppar och trycker en lång innerlig kyss på den. — Min kung och herre, hviskar hon.

Innan Gustaf Adolf hunnit hämta sig från sin förbluffelse, är hon borta. Hon har återvändt till den kejsarliga familjen, som gör sig i ordning att begifva sig in i tronsalen, där gästerna nu samlas och där den stora balen skall gifvas. Gustaf Adolf går en omväg fram till kejsarinnan, som han skall föra.

Af kejsarinnans leende, då hon hälsar kungen, och af kungens och Alexandras förlägenhet förstå

hertigen-regenten, storfurstinnorna och storfurstarna, att den länge väntade förklaringen ägt rum.

Nu spelar gardesmusiken från läktaren i vestibulen upp, och den kejsrerliga ryska familjen och dess höga svenska gäster fåga parvis in i tronsalen, där en lysande samling bugande hälsar dem, då de gå sin stora rond kring salen och sedermera hålla cour.

Senare på afton dukas till supé i vinterträdgården på ett så inventiöst sätt, att det ter sig som om citron- och orangeträden växte upp genom bordet. Kejsarinnan har Gustaf Adolf på sin högra, hertigen-regenten på sin vänstra sida.

Under supén öfverenskommes, att förlofningen skall offentliggöras den 22 september på aftonen i det Tauriska palatsets tronsal.

VIII.

Ryska resan.

(II.)

Det är tidig morgon efter denna lysande bal, och kungen är uppe och ute på sin vanliga morgonpromenad, denna gång med Fleming.

Kungen ser så frimodigt glad ut, att Fleming vet hvad som måste ha händt, fast man ej ännu anförtrott honom något.

Men så säger kungen, i det han sakta vidrör sin följeslagares arm:

— Fleming skall lyckönska mig.

Fleming gör detta, hvarpå han tillägger:

— Det sällsynt vackra vädret vid afresan var således lyckobringande, som jag förmodade och hoppades.

Kungen nickar gladt, och af hans min förstår Fleming hur förälskad och lycklig han är.

Deras spatsertur har i dag sträckt sig till den vidsträckta Sommarpromenaden. Framför dem går en rysk soldat.

— Hvad tycker Fleming om den där figuren? frågar kungen småleende. Dessa vida röda klädesbyxor, instuckna i de mjuka stöflarna, den lysande gröna och röda västen, omsluten af det breda skärpet

och det rundklippta korta håret under den lilla mössan bilda i mitt tycke en ganska löjlig utstyrsel. Vore det mitt folk, skulle jag snarast ändra denna uniform till en mera militärisk. Men Hennes Majestät vill ej höra talas om någon ändring. Det förmäles, att hon anser den ryska soldatdräkten praktisk och pittoresk.

— Jag måste säga, att jag härvidlag tycker som Hennes Majestät, svarar Fleming med sin vanliga ärlighet. Den är särdeles praktisk och pittoresk.

— Tycker Fleming? Jag säger som storfurst Paul, för min del föredrager jag vida det militäriska för det pittoreska, då det gäller soldater. Men hvad tar karlen sig för? Det måste vi se.

Soldaten har stannat framför en tom bänk och dragit upp en liten helgonbild ur sin ficka. Nu se kungen och Fleming hur han spottar på bilden och ifrigt gnider den med handen för att få den blank. Därpå ställes helgonbilden på bänken, och soldaten kastar sig plötsligen ned på marken framför den, och med otaliga korstecken och djupt stönande upp-repar han väl fyrtio gånger:

— Gospodi, pomiloï —

— Hvad är detta, Fleming? frågar kungen bestört.

— Karlen förrättar sin andakt framför sin skyddspatron, troligen Sankt Nicolaus. Jag har redan ett par gånger sett denna scen här i Petersburg. Det är ett osmakligt och vidrigt skådespel. Orden, som han ropar, lära betyda: »Herre, förbarma dig öfver mig!»

Kungen står kvar, tills soldaten slutat sin bön, rest sig upp, kysst helgonbilden, som han åter ned-

stoppat i fickan på vidbyxorna, och begifvit sig vidare. Kungen står fortfarande orörlig.

— Fleming, det lär väl blott vara bönder och soldater, som bära sina helgonbilder med sig på detta sätt och tillbedja dem. Hos de högre klasserna måste ju något sådant vara totalt otänkbart, säger kungen slutligen.

— Nej, Ers Majestät, vidskepelsen här i Ryssland lär vara lika stor i alla stånd. Jag har hört sägas, att de förnäma på resor medföra sina helgonbilder, som placeras i sängkamrarna och framför hvilka de förrätta sin andakt på alldeles samma sätt som denne soldat. Man har berättat mig om en rysk furstinna, hvars skyddshelgon är ett stort silfverkrucifix, som alltid följer henne i en annan vagn, och som hon placerar i sin sängkammare. När under dagens lopp något lyckligt händt henne, låter hon upptända vaxljus omkring denna Kristusbild och säger till honom på det familjäraste sätt: »Där har du. Därför att du varit god emot mig, blir du väl behandlad, alla dessa vaxljus skola brinna för dig natten igenom. Jag skall älska dig, jag skall bedja till dig, du skall vara min lilla älskade Gud.» Om det däremot händer denna dam något obehagligt — — — —

Kungen afbryter Fleming: — Det är nog, säger han kärft. Jag vill inte höra något vidare. Låt oss gå!

Då kungen åter sätter sig i rörelse, märker Fleming, att han är alldeles förvandlad, det lyckliga uttrycket har vikit från hans ansikte, som återtagit sitt svärmodiga, tunga tycke, därtill en min af förskräckelse, nästan fasa. Flerfaldiga gånger

stannar kungen tvärt och fattar Flemings arm, som om han ville anförtro honom något, men hejdar sig lika hastigt och fortsätter sin väg utan att yttra ett ord.

Då de hunnit till ändan af promenaden, frågar Fleming om kungen vill gå vidare eller önskar återvända.

Kungen svarar tvärt: — Återvända.

De båda herrarna gå åter mot staden, och kungen, som eljest brukar visa det vaknaste intresse för allt hvad han ser och ännu gjorde så vid utgåendet denna morgon, tyckes nu ej lägga märke till något.

Väl hemkommen läser han sig inne.

Det kungen nyss sett, låter honom för första gången realisera, att han ingått på att hans hustru i hans egen borg skall få utöfva afgudadyrkan. Gud har strängeligen förbjudit afgudadyrkan, men kungen har gifvit ett högtidligt löfte att tillåta afgudadyrkan och har i gengäld fordrat af sin blifvande gemål ett yttre hycklande med den dyrbara lutherska religionen. — — Denna tanke formulerar sig inom honom på detta sätt, och hans hjärna kan ej befria sig därifrån.

Eckermans nya postilla ligger uppslagen på arbetsbordet bredvid Carl den tolfte's bibel. Kungen sätter sig vid bordet, bläddrar i den uppslagna boken, och då han funnit det ställe han söker, läser han halfhögt för sig själf: Predikan om ett obesmittadt samvete inför Gud och människor. Han tycker, att det är som ropadt åt honom, då han läser: »Ack, Gud nåde dig, det är ju ingenting så heligt, som du icke trampar under fötterna. Ack, det onda skall utöfvas, det må ock gå, hur det kan, kosta hvad

det vill, ja, om det ock skulle hufvudstupa bära till fördärfvet att med eviga marter och plågor betala ett ögonblicks nöje. Och just därifrån har du det hemliga missnöje, som fräter inom dig själf, den oro och fruktan, som följer dig så tätt i alla dina fjät, de ängsligheter, hvaröfver du så ofta beklagar dig, det straffande vittnet, som har likasom hemman i din själ och hvarifrån du aldrig kan slita dig lös. Du må kalla det elakt humeur, en förstockad blod, en mjält-sjuka, förskämda vätskor eller hvad du behagar, men det är ändå intet annat än ditt eget samvete, den domstolen i din själ, som bevakar Guds rätt och nu dömer, kväljer och plågar dig för dina synder.»

Då kungen läser detta, blir han utom sig. — Så är det, så är det, just så, alldeles så! Jag såg detta för mig innan afresan, och jag beslöt mig för att låta besöket aflöpa i komplimanger, såvida kejsarinnan ej tilläte sin sondotter att öfvergå till den lutherska religionen. Men då jag såg storfurstinnan och hon behagade mig, glömde jag dyra föresatser —

— Det var det ögnablicks nöje, hvarom denna predikan talar.

Kungen går upp och ned i rummet och vänder och vrider på det han sagt, på det kejsarinnan sagt, på det hertigen sagt. Hvems är skulden?

Hans — hans egen, som älskar en kvinna mera än sin Gud!

Kungen söker jaga undan storfurstinnans bild, som han sett den i går afton, då hon med hängif-naste ömhet kysste hans hand. Denna hand —

Kungen betraktar sin hand och slår den hårdt i bordet, på hvilket andaktsböckerna ligga.

Detta kunde så visst ha blifvit till lycka, om kejsarinnan ej ställt upp det hårda villkoret. Och på en gång förvandlas samvetsförebräelserna till vrede mot kejsarinnan. Han retar upp sig genom att åter betänka, att denna vägrade trosafsägelse är en grof skymf mot svenske kungen, som väl åtminstone har rätt att fordra detsamma, som ryska kejsarinnan fordrar för son och sonsöner, nämligen att den främmande prinsessan öfvergår till landets religion. Allt är kejsarinnans skull, hennes högmods, hennes envishets!

Men det är för sent att nu ställa villkor. Gustaf Adolf vet alltför väl, att han gifvit sitt löfte och att hans löfte måste hållas. Och storfurstinnan behagar honom, och han tycker sig omöjligt kunna förlora hoppet om hennes ägande.

Då han om aftonen på festen hos grefve Stroganof råkar Alexandra och får växla några ord med henne, glömmer han sin ångest, till den grad tillbedjansvärd är hon, alltifrån det ögonblick han inträder i festsalen, och hon med fascinerade, strålande ögon följer hans minsta rörelser, och till det ögonblick, då han inför allas åsyn kysser hennes hand till afsked, såsom han gör det med kejsarinnans och de andra storfurstinnornas.

Men då natten inträdt, komma sömnlösheten, skruplerna och ångesten. Kungen ligger vaken hela natten. Då han försöker sluta ögonen, ser han alljämt soldaten spotta på sin helgonbild, torka af den, tillbedja den, kyssa den och stoppa den på sig, och kungen spritter till med en rysning af kvalm och vämjelse.

Så gå ett par dagar och nätter. Kungen har försyn att tala med storfurstinnan om detta, han är

också rädd att frestas till att svika sitt löfte att gifva henne full samvetsfrihet, om han på detta sätt söker inverka på henne. Och i hvarje fall, hennes beslut gäller intet. Det är på kejsarinnan allt beror. Och i sin samvetsnöd beslutar sig kungen för att tala med kejsarinnan själf.

Han känner sig lugnad, då han fattat detta beslut. Han tänker på den stora lätthet, som han alltid har att tala med kejsarinnan, och han tror förvisso, att Gud skall inspirera honom de rätta orden, som skola öfvertyga henne om att det är bäst att foga honom i denna sak och tillåta storfurstinnans öfvergång till den lutherska religionen före giftermålet. Måhända, och hans hjärta klappar af fröjd vid denna tanke — måhända skall han lyckas öfvertyga kejsarinnan om för henne själf än viktigare ting, som röra hennes egen eviga välfärd. Gustaf Adolf håller af kejsarinnan och vill hennes väl.

Det är bal hos generalprokurator Samailow en afton, några dagar innan trolofningen skall offentliggöras. Något märkvärdigt händer, då kejsarinnan vid det Samailowska palatset stiger ur vagnen. En stor lysande stjärna lossnar från himlen alldeles öfver hennes hufvud och faller i Newan. Fenomenet är så praktfullt, att det iakttages af alla. Uppvaktningen är bestört, likaså kejsarinnan, som blir stående orörlig på samma fläck. Ändtligen säger någon så högt, att kejsarinnan hör det: »Detta betyder den unga drottningens lysande färd till sitt rike, stjärnan tog sin bana från öster till väster.» Andra hviska bleka och darrande: »Den strålande stjärnan föll ned bakom citadellet och kungagrafvarna, detta betyder vår stora

kejsarinnas död. Men Catharina hör ej dessa hviskningar utan går vidare.

Under aftonens lopp anhåller Gustaf Adolf om ett enskildt samtal med kejsarinnan.

Kejsarinnan har just suttit och talat med honom om de lyckosamma tidningar, som från den italienska krigsskådeplatsen nyligen anländt. Hon säger:

— Jag är mera än glad åt de österrikiska framgångarna. Geniet hos denne unge korsikanske general Bonaparte var sannerligen oroväckande. Och han har varit lika djärf som lyckosam i allt han företagit sig hittills.

— Han har haft en liten tids lycka, Ers Majestät, svarar Gustaf Adolf tvärt. Men nu är den totalt förbi, sedan ärkehertig Carl vunnit den glänsande victoiren vid Theiningen, och, som vi just nu erfarit, måste general Bonaparte troligtvis utrymma Tyrolen. Jag har aldrig en sekund trott på att Gud i längden kunde vara med hans vapen, ty han har en orättfärdig sak, då han kämpar i spetsen för detta franska folk, som afsatt och mördat sin kung och genom hvars begångna rysligheter han blifvit framdragen ur sitt dunkel.

Kejsarinnan småler åt den unge svenske kungens barnslighet. Den ungdomliga tvärsäkerhet, hvarmed han, då han blir ifrig, yttrar sina åsikter och fasthåller vid dem, roar den blaserade kejsarinnan, till omväxling med allt kryperi och smicker och underdånighet, liksom det roar henne att iakttaga det egendomliga fenomenet, att den lille svenske kungen med ingen talar så öppet och frimodigt som med henne själf. Det är, som om han alldeles ej vore blyg eller rädd för henne. Nu undrar hon

hvad det gäller, då han plötsligen ber henne om ett enskildt samtal. Hon beviljar det småleende och låter honom föra sig in i ett närbeläget kabinett, hvars dörr han omsorgsfullt låser. Kejsarinnan sätter sig i en med svart atlas beklädd förgylld soffa och anvisar kungen platsen bredvid sig. Men kungen sätter sig ej, förr än han hämtat en pall, som han värnadsfullt placerar framför kejsarinnans fötter.

— Sitter Ers Majestät väl nu? frågar han och tager, då hon bejakat frågan, själf plats i en stol, som han ställer intill det bord, på hvilket kejsarinnan stöder sin arm, medan hon hvilar hufvudet mot handen och iakttager kungen, som ser högst betänksam ut. Men de kloka strålande grå ögonen se på honom med det vanliga välvilliga uttrycket, och kungen börjar oförskräckt.

— Ers Majestät. Jag har blifvit uppfostrad i den lutherska religionens sanningar — — —

Kejsarinnan nickar. Detta har aldrig varit någon hemlighet för henne, minst dessa senaste veckor, då det talats om den lutherska religionens sanningar vida oftare än som varit behagligt och nöjsamt. Kejsarinnan är led vid att ständigt tala om religion, luthersk eller ortodox, och hon beslutar att, då denna sak är tillräckligt utdebatterad, ge den fromme gossen en tydlig vink om att hon önskar öfverföra samtalet på angenämare ämnen. Hon säger således, men alltjämt med sin nådiga farmoderliga ton:

— Jag förmodar, att grefven af Haga begärt detta samtal för att vi två enskildt skola öfverlägga om den proposition, som jag gjort grefven af Wasa rörande tiden för giftermålets afslutande. Det var säkerligen detta intressanta ämne, som afhandlades så

ifrigt nyss under menuetten med storfurstinnan. Nåväl, jag har sagt grefven af Wasa, att jag anser den utsatta tiden af nio månader vara ganska lång och att det i min tanke samt vänner och släktingar emellan synes mig både nyttigt, nödvändigt och angenämt att förkorta densamma. Af denna orsak föreslog jag, att en af kungens första handlingar, då han emottagit regeringen, skulle blifva att utnämna en ambassadör, hvilken redan i höst här skulle infinna sig för att afhämta prinsessan, att ambassadören, så snart han hit anländt, skulle i kungens namn par procuration viga sig med min sondotter samt att den tillkommande drottningen genast efter ceremonien skulle begifva sig härifrån till Åbo, hvar efter det skulle tillhöra amiral Stedingk och de öfriga sjömännen att ordna resan öfver hafvet, sedan man härom skriftligen inhämtat deras råd. — Kejsarinnan afbryter för att lämna kungen tillfälle att yttra sig.

Men vill kejsarinnan Catharina prompt tala giftermål, vill kung Gustaf Adolf prompt tala religion. Också tycks han ej ha åhört, hvad kejsarinnan haft att säga, ty till Catharinas förbluffelse svarar han med den sömngångaremin, som kejsarinnan observerat hos honom dessa sista dagar, och med en patos, som kejsarinnan aldrig förut märkt, då hon alltid särskildt fäst sig vid Gustaf Adolfs rättframma, enkla sätt att tala, en, som hon tänker, afsiktlig härmning af Carl den tolfte. Men nu talar konungen med salvelse, som om det högtidliga ämnet kräfde högtidligare ton:

— Orsaken hvarför den reformation, Luther började och som af vår store kung Gustaf den förste blef

i Sverige införd, bör alltid continueras, innehålles i dessa Jesu ord, att »den gren i honom, som bär frukt, den skall rensas, på det han må bära mer frukt, och att hvar och en plantering, som den himmelske fadern icke har planterat, skall uppryckas med rötterna». Häraf följer, att som människohjärtat är sig alltid likt däri att vilja inblanda något af sitt eget, sin eller andra människors visdom i salighetsläran, så skall den kristliga salighetsläran beständigt rensas därifrån genom Herrans Ord, som blifver evinnerliga.

Konungen tänker fortsätta, men kejsarinnan håller upp sin hand med solfjädern och säger med den lustigaste min:

— Min bästa grefve, ni har väl ej begärt detta samtal för att söka omvända *mig* till lutherdomen.

Kungen rodnar plågsamt och svarar ifrigt:

— Jag skulle intet högre önska — — —

Kejsarinnan skrattar.

Det förklenande skrattet retar kungen, och han utbrister utan att besinna sig:

— Ja, Ers Majestät, det blir alldeles nödvändigt, att storfurstinnan ombyter religion, innan hon sätter foten i Sverige. Norrköpings beslut af år 1604 förklarar den arfprins tronen förlustig, som gifter sig utom luthersk församling. Och Ers Majestät förstår, att om folket gör uppror, därför att jag handlar mot rikets lag, kan jag ej annat än gifva det rätten och mig orätten.

Catharina skrattar ej längre. Hon har på ett ögonblick blifvit förvandlad och är den stolta, mäktiga kejsarinnan i hvarje min och åtbörd. Hennes alltid starka hy har blifvit purpurröd. Hon spänner

ögonen skarpt i kungen och säger med ett afsiktligt stänk af förakt i tonen:

— Nej, sannerligen jag det förstår. Men minst af allt förstår jag, att den unge kung, om hvars ordhållighet jag låtit mig berättas så mycket, på detta sätt skulle vilja bryta helgden af gifna löften. Edra ministrar hafva ingått på detta, och Edert folk förstår alltför väl fördelarna af vänskap och förbund med ryska riket för att en föråldrad och i glömska fallen lag skulle komma att vålla Eders Majestät kronans förlust. Däremot att bryta till mig gifna löften — — —

Kungen slår händerna för ansiktet som ett bannadt barn, och kejsarinnan hör honom stöna som i vända.

Han är aldeles obegriplig denne yngling, om hvars förälskelse i storfurstinnan Alexandra kejsarinnans erfarenhet i hjärteangelägenheter ej lämnar henne det minsta tvifvel. Hvad är det han vill? Omvända henne, Catharina den andra? — Eller tilltvinga sig ett medgifvande till storfurstinnans omvändelse, något som förut varit kejsarinnan så tämligen likgiltigt, men som efter denna dumma scen aldrig i lifvet kommer att gifvas, ty medan kungen talar, faller det kejsarinnan in, att storfurstinnans trosförändring skulle på det väsentligaste förhindra Rysslands inblandning i det svenska kungahusets angelägenheter. — Eller månne denne lille gosse tänker mäta sin vilja med hennes? Han skall få lära känna, hur det går, ifall detta är meningen —

Kejsarinnan väntar på hvad kungen har att säga. Hon tycker, att hans tystnad varat länge nog. Och för att väcka honom ur hans drömmeri slår

hon med den hopslagna solfjädern hårdt mot knogarna på sin hand, så hårdt att det är fara för att det spröda, genombrutna elfenbenet på solfjädern skall komma till skada.

Men kungen hör ej det torra, hårda ljudet af solfjäderns slag på handen, medan kejsarinnan väntar. Det förefaller honom, som om han ögonblickligen svarat på kejsarinnans ord, då han nu med sårad stolthet säger, i det han tager händerna från ansiktet.

— Jag har aldrig i mitt lif brutit ett gifvet löfte och skall aldrig göra det. Jag vet, att jag lofvat, att sedan storfurstinnan Alexandra blifvit drottning af Sverige, hon aldrig skall störas och oroas för sina religiösa tänkesätt, och jag har äfvenledes lofvat, att hon i Stockholm och i de öfriga slotten skall få hafva ett kapell, där hon får hålla sin gudstjänst. Jag skall hålla det jag lofvat. Så hjälpe mig Gud! Ers Majestät får ej misstro mig. Jag kan ej uthärda den tanken, att Ers Majestät eller någon annan människa på jorden skulle tro mig vara i stånd att svika helgden af mitt gifna ord. Men jag hoppades, att Ers Majestät täcktes lösa mig därifrån genom att tillåta en ändring i villkoren, kort sagdt, låta storfurstinnan öfvergå till den lutherska läran före vigseln. Ack, gör det!

— Nej, min bästa grefve. Jag kan ej ändra mig häri för mina undersåtars skull — som äro särdeles nogräknade med *sin* religions sanningar, tillägger hon med en ironi, som kungen dock ej märker eller förstår i sitt stora allvar. Han ser alltjämt bönfallande på kejsarinnan.

— Omöjligt? frågar han sakta och med darrande läpp.

— Omöjligt, svarar hon.

Kungen lägger åter handen öfver ögonen och sitter så en dryg minut.

Men nu tager kejsarinnan en annan ton och säger med sin vanliga älskvärda, farmoderliga röst:

— Min käre grefve, vi måste sannerligen tänka på att återvända till vårt värdfolk. Troligen jaserar man redan öfver vår långa tête-à-tête. Storfurstinnan blir säkerligen svartsjuk. Det var rätt, min grefve, innan vi gå in, måste vi småle. För att distrahera oss, skall jag anförtro Er hvad jag svarat grefven af Wasa på alla hans inkast rörande giftermålets snara avslutande. Jag har sagt, att, beträffande den sena årstiden, så färdas då ännu tusentals personer, hvilka alla hinna en god hamn. Mot kölden hafva vi pälsar och andra varma kläder.

— Det är sant, säger kungen, och hans ansikte klarnar.

— Återstår att tala om rummen, som icke äro färdiga. Men ifall kungen blott har två sammanhängande rum, skall hvarje svårighet vara häfven.

— Det har jag, svarar kungen, rodnande inför kejsarinnans blick.

— Jag har vidare sagt, fortsätter kejsarinnan, att drottningen för med sig allt, som behöfs för att möblera dessa rum, och, ifall det vore nödvändigt, skulle man skicka denna del af hennes utstyrsel, innan hon själf afreser.

— Det behöfs icke. Passande möbler kunna nog anskaffas under tiden, säger kungen eftertänksamt.

— Ytterligare har jag proponerat, att så snart den tillkommande drottningen anländt, borde hon

med all den högtidlighet, hvarvid svenska nationen är van, göra sitt offentliga inträde — — —

— Jag har gjort mig en glädje af att uttänka och begrunda hela ceremonielet, svarar kungen ifrigt.

— A propos, min käre grefve, då jag nyss steg ur vagnen vid palatsets port, sågs en lysande stjärna snabbt fara öfver himlen från öster till väster. Detta sades mig lära betyda min älskade Alexandras färd öfver hafvet till Sverige.

— Sade man, att det var ett järtecken? afbryter kungen med tindrande ögon och tillägger så med låg röst: — Jag har väntat härpå.

Kejsarinnan ser hvilket intryck hennes ord gjort och fortsätter: — Hvad intåget i Stockholm beträffar, så, om man härtill saknar en passande vagn, skulle prinsessan nog kunna medföra en dylik.

Kungen bugar sig och kejsarinnan fortfar:

— Samma dag den tillkommande drottningen anländt, borde hon enligt lutherska kyrkans ritual vigas vid kungen.

— Ja visst, ja visst, utropar kungen. Kejsarinnan har under sista delen af samtalet nästan smekande lagt sin hand på hans arm.

Kungen fattar vördnadsfullt den vackra handen, böjer sig djupt öfver den och kysser den.

— Så där, min käre grefve, nu se vi ut, som det höfves en lycklig brudgum! Nu kan Ni bjuda mig Er arm, men lås först upp dörren, om Ni behagar.

Kungen gör det. Kejsarinnan reser sig under mycket hårdt frasande af det tjocka brocherade sidenet i roben. Hon fattar kungens arm, och då de båda majestäterna, det åldriga omfångsrika och det ungdomliga spensliga, vid hvarandras sida träda ut i

festgemaket, småler kejsarinnan huldrikt mot sin ledsagare, och grefven af Hagas förtjusta blickar söka storfurstinnans, som blygt glädjestrålade hälsar honom.

Nu följa minnesrika dagar för det unga fursteparet.

Den sextonde är det stor namnsdagsfest hos storfurstinnan Elisabeth, som inbjudit hela sin familj jämte konungen och hertigen att dinera hos henne, och då det skall vara bal paré på aftonen hos det unga storfursteparet, proponerar storfurstinnan-modren konungen och hertigen att tillbringa eftermiddagen en famille hos henne.

Det är Gustaf Adolfs och Alexandras första sammanvaro i den trängre familjekretsen, och sittande i ett hörn af rummet tala de med hvarandra om den gemensamma framtiden, medan storfurstinnan-modren, hertigen, storfurstinnan Helena och hofmästarinnan, grefvinnan Liewen sitta samtalande kring ett stort bord. De två unga äro i början mycket blyga, men glömma snart bort, att de äro i vittnens närvaro och flytta sig allt närmare och närmare till hvarandra.

Den adertonde är en synnerligen minnesvärd dag. Storfurstinnan-modren har särskildt kommit in från landet och inbjudit kungen, hertigen och ambassadören, greve Stedingk, att supera hos henne. De båda höga grefvarna infinna sig redan vid sextiden, men storfurst Alexander med gemål och ambassadören Stedingk komma först till supén. Under denna långa mellantid sitta Gustaf Adolf och Alexandra tillsammans i en soffa i det närbelägna kabinettet, och då storfurstinnan-modren bedt hertigen och de öfriga att ej låtsa om de blifvande unga makarna, lämnas

dem all frihet. Sammanvaron i kabinettet tyckes också vara den tänkbarast angenäma.

Då aftonen nalkas sitt slut, reser sig storfurstinnan-modren och säger till hertigen:

— Det förefaller mig som om vårt unga herrskap därinne vore särdeles enigt. Sätt eder på min plats, herr grefve, härifrån kan man i spegeln se allt som passerar i kabinettet.

Hertigen intager den anvisade platsen och ser i spegeln, hur storfurstinnan-modren väl inkommen i kabinettet tager Gustaf Adolfs hand och lägger den i sin dotters, hvarefter hon ger dem sin välsignelse och ändtligen låter de unga tu omfamna hvarandra. Hertigen är mycket rörd vid denna åsyn och blir det än mera, då denna scen inne i kabinettet slutar i förmaket under tårar och allmän omfamning mellan alla de närvarande. Supén är mycket glad och hela aftonen förtjusande. Vid midnattstid måste hertigen påminna kungen, att det är tid att gå. Gustaf Adolf dröjer i det längsta. Han är rädd för den sömnlösa natten, uppfylld af skrupler och ängslande föreställningar, som han vet skall följa på denna lyckokväll.

Den nittonde är det stor bal och illumination i det Tauriska palatset. Den tjuguförsta äro kungen och hertigen inbjudna till storfurst Paul i Gatschina för att sluta fördraget om allt, som angår förlofningen, som skall äga rum följande dag. Sammanträdet försiggår på det lugnaste och angenämaste sätt i världen, men då man fruktar tröttheten, som den ansträngande morgondagen skall medföra, har man öfverenskommit, att kungen och hertigen tidigt skola återvända till Petersburg. Innan afresan sker, bereder

emellertid storfurstinnan-modren kungen en charmant öfverraskning. Hon för honom och hertigen till ett rum, som de ej förut sett, och öppnar med egen hand dörren, som leder ditin. Rummets väggar och tak äro öfverdragna med rosafärgadt tunt tyg och prydda med de skönaste guirlander af lefvande rosor. Gyllne pilar och koger fästa draperierna och blomsterslingorna, och brinnande facklor upplysa rummet. I templets midt är ett rikt blomsterhöljdt altare upp-rest, på hvilket stå tvenne undersköna, hvitklädda barn, som ömt omsluta hvarandra.

— Detta rum är Kärlekens och Hymens tempel, säger storfurstinnan-modren till Gustaf Adolf, som förbryllad blir stående på tröskeln.

Champagnervin, kringburet i guldbägare, serveras härinne, och storfurst Paul, som är vid ovanligt godt lynne, ropar:

— Detta rum anspelar på morgondagens högtid. Låtom oss tömma en skål för den lyckliga morgondagen!

Och storfursten stöter sin bägare mot Gustaf Adolfs.

— I botten, min grefve, i botten! ropar han. Man läppjar inte på sin bägare, man dricker ur den till den allra sista droppen!

IX.

Ryska resan.

(III.)

Tvenne af de uppvaktande kammarfruarna sätta kronan på kejsarinnans hufvud. Den har form af ett diadem, som omsluter det silfvergrå håret, uppsatt på ett klassiskt manér. De understora juvelerna i kronan blixtra bländande i skenet från vaxljusen i de höga silfverstakarna, som stå uppställda i en rundel kring silfverspegeln, framför hvilken kejsarinnan sitter, ty kejsarinnan har svårt att stå på sina svullna ben, och så mycket som möjligt af galatoaletten måste undångöras sittande. Nu fästes i uringningen på den hvita, silfverstickade roben det stora juvelsmycket och påknäppas det mångradiga pärlhalsbandet, och de dyrbara armbanden. Äfven spänna på de hvita sidenskorna äro af stora blixtrande juveler, och roben är tillräckligt kort framtill för att dessa juvelspännen skola komma till sin rätt. Det har alltid varit kejsarinnans vana att bära sina klädningar korta framtill, på det att de förtjusande, små, högvristade fötterna skola blifva fullt synliga. Nu ha visserligen fötterna mist sin sköna form och äro jämntjocka, men deras litenhet är i alla fall alltför beundransvärd för att undandragas blicken.

Kejsarinnan måste resa sig upp, då den purpurfärgade, hermelinsbrämde, släpande manteln skall fästas på hennes axlar. Hon tager ett fast stöd mot toalett-bordet och reser sig mödosamt; den juvelbeströdda, silfverstickade dräkten flammar i vaxljusens gula sken, då hon rör sig, och den stora juvelen i kronans midt skjuter eld.

Kejsarinnan betraktar pröfvande sin bild i spegeln, medan de många kammarjungfrurna hjälpa hvarandra att fortast möjligt häkta manteln öfver axlarna, ty kejsarinnan orkar ej länge stå. Nu sjunker hon åter ned i stolen, låter räcka sig solfjädern, som är ett skönt måladt stycke siden på ett skaft, öfversålladt af juveler, och frågar om klockan ännu är sex och om hofvet är församladt.

En af pagerna sändes att förhöra sig och kommer ögonblickligen tillbaka med svaret, att samtliga storfurstar och storfurstinnor jämte hela hofvet äro tillstädes i tronsalen, äfvensom ärkebiskopen.

— Är kungen af Sverige ännu kommen? frågar kejsarinnan.

— Nej, Ers Majestät, kungen och hertigen och det svenska hofvet äro ännu ej anlända, men väntas hvarje ögonblick.

Catharina reser sig upp. — Kungen måste ha blifvit fördröjd några ögonblick, jag vet orsaken —

De fyra pagerna fatta i släpet, de galaklädda hofdamerna ordna sig efter kejsarinnan, de uppvaktande kavaljererna sluta sig till tåget, som långsamt skrider fram genom den inre stora vestibulen, upplyst ofvanifrån, och på ansenlig höjd omgifven af en musikläktare. Från denna vestibul för en dubbel rad kolonner in i tronsalen, i hvilken förlofningen

mellan kungen af Sverige och storfurstinnan Alexandra Pawlowna skall celebreras. Denna imponanta sal omslutes af en rad kolossala pelare, mellan hvilka till halfva salens höjd äro inrättade loger, ornerade med rikt skulpterade festoner och inuti beklädda med dyrbara sidenbrokader. Dessa loger stå i afton tomma, och hela det galaklädda hofvet är placeradt på golfvet nedanför estraden, där den kejsrerliga familjen har sin plats. Vaxljusen i de stora slipade kristallkronorna återkastas i oändlighet af speglarna, som bekläda den halfeirkelformade salens väggar. I tronsalen finnas inga möbler, undantagandes de förgyllda stolarna på estraden för kejsrerliga familjen, kungen och hertigen, och inga andra prydnadsföremål än några höga, sköna vaser af carraramarmor placerade framför speglarna.

Då kejsarinnan med sitt följe inträder, bugar sig djupt inför henne hela den församlade lysande skaran. Kejsarinnan skrider långsamt med korta steg framåt golfvet. Hon bär hufvudet högt, och hennes lugna, klara blick öfverfar församlingen. Kejsarinnan hälsar med en liten graciös böjning på hufvudet och med ett befallande småleende, som kommer och försvinner med hälsningen.

Hon går majestätiskt uppför estradens trappsteg. Då hon satt sig ned i den kronprydda karmstolen, komma först storfurst Paul och hans gemål och sedan de öfriga storfurstarna och storfurstinnorna efter ålder och kyssa hennes hand.

De äro alla iklädda de praktfullaste dräkter, och storfurstinnan Alexandra är brudklädd. Då hon böjer sig ned öfver den farmoderliga handen, för kejsarinnan smekande undan den långa hvita slöjan och

klappar storfurstinnan lätt på kinden. Hon är strålande skön i sin hvita dräkt, då hon djupt rodnande tager plats vid kejsarinnans vänstra sida, medan en tom stol på den högra väntar kungen af Sverige, som ännu ej anländt.

Framför ärkebiskop Gabriels plats nedanför den kejsarliga estraden är placeradt ett rödt hyende, på hvilken storfurstinnan Alexandra skall knäböjande emottaga välsignelsen efter den grekiska kyrkans ritual, då trolofningen är tillkännagifven.

— Kungen har blifvit fördröjd några minuter, förmodar jag. Jag skickade honom med Markow ett papper till undertecknande, hvisskar kejsarinnan till Alexandra, som vid hvarje oförmodad rörelse i salen spritter till och ser mot ingången.

Storfurstinnan hvisskar tillbaka:

— Tack. Det förvånar och ängslar mig, att han dröjer — — —

Men kungen dröjer längre, än kejsarinnan själf beräknar.

Hon hvisskar några ord till Zouboff, som står bakom hennes stol.

Zouboff går.

Kejsarinnans blick skådar ut öfver tronsalen. Hofvet står i otadlig, korrekt, tyst väntan. Ingen yttrar ett ord, ingen hvisskar med sin granne. Allas ögon äro riktade mot kejsarinnan, som sitter lugn med majestätisk hållning på tronstolen och långsamt fläktar sig med solfjädern. Men Alexandras fina gestalt börjar skälfva under brudslöjan, och hon bleknar mer och mer för hvarje minut, som går.

Zouboff kommer tillbaka och hvisskar åter i kejsarinnans öra. Kejsarinnan skakar på hufvudet,

småler ansträngdt åt storfurstinnan Alexandra och säger sakta till svar på hennes ångestfyllda ögons fråga:

— Han kommer genast, du lilla. Se blott glad ut, så att hofvet ej tror, att något är på färde. Det är ingenting, han måste komma ögonblickligen. Gå, Zouboff, och säg Markow att — — —

Stämningen i salen blir allt ängsligare. Ingen talar eller hviskar. Alla vänta.

Den unge kungen af Sverige är den penibla punktligheten personifierad. Han har ännu aldrig kommit för sent eller mankerat tiden.

Denna afton har han varit färdig mycket i förtid och har oupphörligen betraktat klockan för att se efter, om det ännu ej är tid att fara till det Tauriska palatset. Det ryska hofvet skulle befinna sig i tronsalen klockan half sex, men kungen, hertigen och sviten skulle först infinna sig några minuter före sex, strax före kejsarinnan, som på slaget sex skulle begifva sig till tronsalen. Kungen går upp och ned i sin inre salong, otåligt väntande. Han blickar ut genom fönstren. På gården stå ekipagera förspända. Fleming är inne hos kungen och försöker förkorta väntetiden med samtal, men kungen är alltför otålig och rådfrågar ideligen klockan. Förlofningsringen har han på fingret, och hvar gång hans blickar falla på den ovana ringen, blir han än otåligare. Han jämför sitt ur med Flemings, han ser på pendylen, han går in i matsalen och betraktar bordstudsaren.

Fleming säger lugnande:

— Ers Majestät, *vi* hafva ej försenat oss, och hertigen måste ögonblickligen vara här.

I detsamma komma hertigen, Reuterholm, Essen, Stedingk och Fabian Fersen in i salongen.

— Det är tid, att vi begifva oss af, utbrister kungen med illa dold otålighet.

— Brudgumstid, svarar hertigen skrattande och ser på sin klocka. — Ja väl. —

De båda furstarna gå tillsammans ut i den yttre salongen, där den öfriga sviten är samlad, och där man håller på med tedrickning.

Då dörrarna till de inre gemaken öppnas, ned-sättas kopparna i hast, och herrarna fatta sina hattar.

Hertigen säger gladt — han är vid det yppersta lynne:

— Ni har te, minsann skall jag dricka en kopp.

Kungen svarar: — Min farbror, te serveras säkerligen på slottet — det brådskar, vi måste fara nu.

— Vi ha god tid, svarar hertigen, som redan mottagit sin kopp från en af pagerna — det återstår ännu fem minuter, innan vi böra begifva oss af. Jag skulle råda herrarna att också dricka te. Det blir en lång ceremoni, förmodar jag. Behagar inte Ers Majestät själf?

— Nej tack, svarar kungen tvärt.

Han ställer sig nära dörren och väntar ostentativt på hertigen.

Plötsligen höres vagnsrassel öfver gården.

— Jag tror sannerligen, våra vagnar fara ifrån oss, utbrister hertigen skämtande, det vore en oangenäm syrpris.

En af herrarna, som står vid fönstret, säger:

— Det var en kalesch, ministern, grefve Markow stiger ur den —

Hertigen sätter ned tekoppen —

— Hvad skall det betyda?

— Jag hoppas, att Hennes Majestät kejsarinnan ej plötsligt blifvit illamående, utbrister kungen hastigt och går tillbaka i sin inre salong, följd af hertigen.

Några ögonblick därefter inträder ambassadören Stedingk med ett papper i handen. Hans förvånade uttryck återspeglas i kungens och hertigens ansikten, då de varseblifva papperet.

Kungen går emot Stedingk och sträcker otåligt fram handen.

— Markow medför detta papper från kejsarinnan med anhållan, att Hans Majestät behagar under-teckna det, säger Stedingk.

— Hvad kan det vara för ett papper? frågar kungen.

Han genomläser det hastigt, medan rodnaden stiger på hans kinder.

— Hennes Majestät, kejsarinnan, begär en skriftlig försäkran å den prinsessan utlofvade religionsfriheten jämte den därmed följande rättigheten att efter den ryska kyrkans bruk få öfva sin religion, relaterar han högt för hertigen och Stedingk med en röst, som skälfver af undertryckt vrede, och han kastar papperet från sig.

Efter ett ögonblicks besinning, under hvilket han söker behärska sig, säger han med skarp betoning af hvarje stafvelse och med ett kort uppehåll mellan hvarje ord:

— Stedingk skall svara grefve Markow, att Hans Majestät redan så ofta och på sin heder försäkrat både kejsarinnan, den unga storfurstinnan och hennes höga föräldrar att aldrig vilja tvinga hennes samvetsfrihet, att Hans Majestät trodde, att kejsarinnan icke

kunde någonsin tvifla därpå, men att jag ytterligare lofvar, att denna sak till Hennes Majestäts fullkomliga tillfredsställelse skall blifva afslutad. Det är mitt svar, Stedingk. Var beskedlig lämna det.

— Och papperet? frågar Stedingk.

Kungen böjer sig hastigt ned, tager upp papperet och rifver det i små stycken.

— Detta är mitt svar, lämna det! säger han ännu en gång.

Då Stedingk gått, säger hertigen till kungen:

— Du spelar ett högt spel, min vän. Ett spel, som du på det ena eller andra sättet måste tappa. Kejsarinnan är ej att leka med.

— Jag leker inte med kejsarinnan, min farbror, men kejsarinnan tycks vilja leka med mig som katten med råttan. Och det kan jag för min egen och mitt lands äras skull icke tillåta.

Stedingk kommer nu tillbaka.

— Jag har framfört Ers Majestäts hälsning, anmäler han till kungen, som ställt sig vid fönstret med ryggen vänd mot rummet. Han ser ned på gården, där de väntande ekipagen trängas med hvarandra. De galaklädda lakejerna stå med hattarna i hand och vänta vid vagnsdörrarna. Kuskarna i trekantiga hattar öfver pudradt hår sitta orörliga på kuskbockarna, hästarna stampa otåligt.

— Hvad sade Markow? frågar kungen och vänder sig om.

Stedingk svarar:

— Han höjde på axlarna och sade, att han ordagrannt skulle anmäla Hans Majestäts svar för kejsarinnan, men att han förutsåg, att hon ej skulle bli nöjd därmed.

— Det förutser också jag, svarar hertigen. Detta var ett olyckligt quiproquo i yttersta stund. Ni borde ha undertecknat papperet, min vän. Det var ju intet annat än det, som redan är öfverenskommet.

— Det var ett tvifvel på helgden af mina gifna löften, svarar kungen med vredesblossande ansikte. Ett erkännande af att någon har rättighet att tvifla på mitt gifna ord, undertecknar jag aldrig.

Kungen vänder sig tvärt åter mot fönstret.

Hertigen och Stedingk öfverlägga halfhögt med hvarandra. Men kungen hör ej på dem. Han står och väntar på Markows återkomst, och medan han väntar, kommer och går färgen på hans ansikte. Han undrar hvad Gud menar med att kasta denna snubbelsten i hans väg. Vill Gud hindra honom från att begå en synd? Men hvilken synd? Den att bryta sitt ord eller den att tillåta afgudadyrkan. Gåfve Gud honom blott ett tecken, så att han visste, hvilket var Gud mest misshageligt af dessa tvenne förfärliga ting — — —

Och kungen knäpper hårdt ihop sina händer och ber:

— Gode Gud, gif mig ett tecken på din vilja, så att jag förstår hur du vill, att jag skall handla, nu sedan mina rådgifvare och mitt eget mänskliga hjärta bragt mig i detta förfärliga läge. Gif mig detta tecken, så att jag förstår det, och jag skall handla därefter, kosta hvad det vill. Gode Gud, gode Gud, hjälp mig! Gif mig ett tecken!

Och kungen ser upp mot himlen, som om han väntade en uppenbarelse. Men himlen är ljus och klar med några rosenfärgade solnedgångsmoln och uppenbarar intet annat än den skönaste septemberafton.

Den stora pendylen slår half sju. Detta väcker kungen ur hans drömmier och återför honom till verkligheten. Kungen ser på sitt ur, det visar exakt samma klockslag.

En half timme efter den utsatta tiden!

— Hade ej hertigen envisats med sin tedrickning, tänker kungen förtrytsamt, hade vi före Markows ankomst varit på vår väg till det Tauriska palatset, och all denna pina hade varit mig besparad.

Det sjuder inom kungen, då han betänker detta och att storfurstinnan skall rubbas i sin tro på hans punktlighet.

Hertigen och Stedingk ha gått fram till det andra fönstret, äfven de vänta Markows ankomst med största spänning.

Nu är det alldeles tyst i rummet, men nedifrån gården hör man hästarnas stampningar och vagnshjulens gnisslande på stenhällarna, då hästarna otåligt rycka till. En af lakejerna har upptäckt, att kungen står vid fönstret och väntar. Han omtalar detta med låg röst för de öfriga lakejerna och kuskarna, som den ene efter den andre i smyg ser upp mot byggnaden.

De se alla kungen och, i fönstret näst intill, hertigen och ambassadören. I fönstren till det närgränsande rummet stå excellenserna Reuterholm och Essen och de öfriga herrarna. Alla väntande.

Lakejerna och kuskarna börja också nu vänta på ett annat sätt än förr. De undra hvad som är på färde, eftersom ekipagen för öfver en timme sedan äro framkörda och kungen, hertigen, ambassadören, excellenserna, kavaljererna och den öfriga

sviten stå färdiga däruppe i fönstren, men ej göra min af att begifva sig till det kejsarliga slottet.

Ändtligen kör samma kalesch som nyss in på gården, grefve Markow störtar ut och skyndar upp för trapporna.

Då lakejerna se upp, ha kungen, hertigen, ambassadören, excellenserna och alla de öfriga herrarna försvunnit från fönstren.

Kuskarna strama tömmarna och höja piskorna till honnör, lakejerna lägga händerna på vagnsdörarnas låsvreden och göra sig i ordning att fälla ner trappstegen. Nu har det väntats länge nog, nu skall väl äntligen kungen komma.

Men kungen kommer inte.

Han har lämnat sin plats vid fönstret och står orörlig midt i rummet, afvaktande det budskap Markow bringar och som Stedingk är sänd att hämta.

Hertigen står stödd mot en pelare. Han har sagt några ord till kungen, då Stedingk lämnade rummet, men af kungens förströdda uppsyn märker han, att hvad han sagt hvarken blifvit hördt eller uppfattadt.

Kungen står och stirrar framför sig, och tankarna äro så frånvarande, att ej ens Stedingks inträde bemärkes.

Då han äntligen varseblifver ambassadören, är kungen så upprörd, att det dröjer en stund, innan han frågar:

— Hvilket budskap medförde Markow?

Stedingk är alldeles blek, då han svarar:

— Ers Majestät. Kejsarinnan satt redan i tronsalen, omgifven af hela sitt hof, väntande på Ers Majestät, då Markow anlände.

Konungen rodnar. — Jag beklagar, att man fått vänta på mig, det är första gången något sådant händt, men det är ej min skuld utan kejsarinnans egen. Hvad sade hon?

— Markow kunde ej få henne i tal, men greve Zouboff medförde hälsning, att kejsarinnan alltjämt insisterade på att få några rader från Ers Majestäts hand, som innehöllo den förklaring, Ers Majestät nyss muntligen afgifvit, hvarmed kejsarinnan då vore alldeles nöjd, allenast att fri religionsutöfning däruti blir storfurstinnan lika tillåten som själfva samvetsfriheten, efter den ena synes följa af den andra.

— Hvad säger Stedingk? Fri religionsutöfning! Detta är ett nytt villkor. Detta betyder ej blott eget kapell i de inre slottsrummen, utan det betyder grekisk-katolsk kyrka i Stockholm, prål och ostentation, patriark och poper, patrask och följe. Det är en fälla, som kejsarinnan utsätter för oss i orden fri religionsutöfning. Härpå ingår jag aldrig, aldrig, aldrig.

Konungen är utom sig af häftighet.

Hertigen träder fram och lägger sin hand på kungens axel.

— Du måste betänka, att kejsarinnan väntar i sin tronsal sedan närmare två timmar, att denna väntan är en oerhörd förolämpning mot Hennes Majestät och storfurstinnan Alexandra. Jag besvär dig, min vän, att ej drifva sakerna till ytterlighet.

— Kejsarinnans fordran är en än oerhördare förolämpning mot mig, svarar kungen stolt.

— Du är en yngling, och hon är gammal och mäktig.

— Jag fruktar Gud mera än kejsarinnan, svarar

kungen. Gud visar mig genom detta perfida tillägg, som kejsarinnan nu gör, att Han ej vill tillåta, att jag handlar mot mitt rikets lagar, ty vi få ej glömma, min farbror, att Norrköpings beslut af år 1604 ej är upphäfdt.

— Härom har Ers Majestät förut erinrat, svarar Stedingk, och vi hafva alltid i underdånighet svarat, att det är en totalt förgäten lag, vid hvilken ingen fäster sig. Hvarken folket eller prästerskapet skola lägga hinder emot att prinsessan bekänner sin tro. Toleransfördraget af år sjuttionio måste också tagas i betraktande.

— Ni ha sagt mig detta, och det är därför, som jag beviljat den enskilda gudstjänsten. Men det är också det allra yttersta, som jag för min samvetsfrid vågat lofva. Äfven detta har förefallit mig vara för mycket, men jag har nu en gång lofvat det, och jag får stå vid mitt ord, men därutöfver går jag icke ett steg, icke en tum —

— Jag är öfvertygad om att det ej finns en kaplan i hela Sveriges rike, som skulle göra sig hälften så många samvetsskrupler för en dylik sak som Ers Majestät, säger Stedingk.

— Låtom oss inkalla Reuterholm och Essen och höra deras mening, föreslår hertigen och närmar sig dörren till den yttre salongen.

Men konungen ropar: — Jag vet Guds mening. Och jag vill inte ha in Reuterholm. Hvad var det Stedingk ämnade säga?

— Storfurstinnan Alexandra väntar brudklädd, och kejsarinnan låter säga, att hon smickrar sig med att kungen ej skulle vilja göra en *éclat*, som på ett oerhördt sätt skulle förolämpa kejsarinnan, den unga

storfurstinnan och hela ryska riket. Af dessa ordalag kan man förmoda, att om Ers Majestät ytterligare retar och förödmjucar kejsarinnan, hon låter hänföra sig till några mått och steg mot Ers Majestäts personliga frihet, som hon har i sina händer. Men äfven om hon låter Ers Majestät resa, kan Ers Majestät vara säker på ett ögonblickligt fredsbrott. På detta sätt offerar Ers Majestät sitt lands dyrbaraste intressen för underordnade betänkligheter.

— Det är inga underordnade betänkligheter, de äro de högsta som gifvas. Kejsarinnan har velat öfverrumpla mig och velat förleda mig till större medgifvanden än de öfverenskomna. Hon borde ha betänkt, att ärlighet varar längst.

— Folket skall hata Ers Majestät, som sålunda gifver det till spillo för sina nycker.

— Jag vill hellre blottställa mig för allt än handla mot mitt samvete.

— Men, om det gäller Eders Majestäts krona!

— Välan, man må förr taga denna krona ifrån mitt hufvud, än jag gör något, som är stridande mot mitt samvete.

Kungen har svarat med en sådan häftighet, att tårarna kommit honom i ögonen.

— Låt mig tala med dig, säger hertigen bevekande.

I detsamma kör en vagn i vild fart in på gården.

En kammarpage anmäler, att grefve Besborodko har kommit från det Tauriska palatset med ett bud från kejsarinnan.

Stedingk går ut och inkommer strax därpå och förkunnar, att Besborodko är skickad af kejsarinnan med denna hälsning: Kejsarinnan väntar.

Nu fattar hertigen kungens arm och går ett hvarf med honom i rummet. Hertigen talar mycket lågt, i bevekande ton.

— Jag upprepar Stedingks varning, betänk den våda, hvaruti du och Fäderneslandet försättas, om ett krig af denna orsak födes, och din myndighet skulle tecknas genom en för nationen så obehaglig händelse, säger han. Jag tycker liksom Stedingk, att du i en så äfventyrlig ställning mindre bör uppehålla dig vid ett ords tilläggning i den af dig redan gifna försäkran än att kraftigt söka afböja ett ondt, som sedan är obotligt, då det å båda sidor kommer att anses som ett personligt förolämpande.

— Nej, nej, ropar kungen högt, jag vill det inte, jag kan det inte. Jag undertecknar ej en akt, där orden fri religionsutöfning förekomma.

— Men min vän, fortsätter hertigen i samma lugnande ton — jag trodde och hoppades, att du under dina enskilda samtal med storfurstinnan Alexandra redan nogsamt hunnit utröna hennes goda böjelse att i religionen äfvensom i allt annat foga sig efter sin gemåls önskan, så att elaka följder häraf icke heller voro att befara.

Konungen svarar ej, men rodnar plötsligen, och rodnaden försvinner ej, snarare ökas, då hertigen fortsätter:

— Då saken redan blifvit så långt bragt, att din hand af kejsarinnan och af storfurstinnan-modren under de ömmaste tårar och välsignelser redan blifvit lagd i den unga storfurstinnans, och ni i kejsarinnans och sedermera i storfurstinnan-modrens närvaro flera gånger omfamnat hvarandra — — —

Kungen rycker till — så anser jag, att ingen

ändring kan göras, utan att en skymf däraf uppstår, som näppeligen utan blod står att aftvätta.

— Nej, nej, jag vill det inte, jag kan det inte. Ack, pina mig ej till döds.

Nu infaller Stedingk upprörd: — Ers Majestät, Besborodkos hälsning var! Kejsarinnan väntar. Ers Majestät måste betänka, att kejsarinnan väntat i snart tvenne timmar. Om ej Ers Majestät frågar efter sin egen säkerhet eller alla deras, som hit medföljt Ers Majestät, så betänk, att om krig af denna orsak utbryter, utsätter Ers Majestät änkedrottningen och den öfriga kungafamiljen i Sverige för den stockholmska pöbelns raseri och misshandel. Betänk hvilka tider vi upplefvat, betänk den franska kungafamiljens öde och att Sverige kan blifva skådeplatsen för samma omstörtningar och rysligheter, som förhärja Frankrike.

— Det är väl ej möjligt, att min vägran kan hafva dessa följder, utbrister Gustaf Adolf och sjunker utmattad ned på en stol, medan stora, tunga tårar rinna ned från hans ögon. Revolutionens rysligheter — Bourbonernas öde — Sverige — Frankrike. Nej, Stedingk, det är omöjligt.

— Tyvärr, alltför möjligt, om Ers Majestät icke tager sig i akt. Men hvarför framhärda i denna vägran? Ers Majestät kan ju låta rådfråga prästerskapet i denna sak —

— Jag skall församla ett kyrkomöte, och Flo-din skall äfven där få yttra sig, säger konungen ifrigt, som om denna tanke vore en lättnad för honom.

— Men ett kyrkomöte kan ej samlas på många månader, och emellertid kan mycket hända, säger

hertigen. Vi skola rådfråga biskoparna, och de skola —

— Jag har rådfrågat Gud, svarar kungen stilla.

— Men Ers Majestät, tiden skyndar. Markow väntar därute. Jag är skyldig honom ett svar, utbrister ambassadören.

— Jag vet. Gif mig ett papper! Jag vill göra allt hvad jag göra kan för att bespara Sverige Frankrikes öde. Och mina herrar — kungens hand darrar, då han fattar pennan, och ögonen stå tårfyllda — jag är fästad vid storfurstinnan Alexandra och tror, att jag skulle gå en lycklig framtid till mötes vid hennes sida. Behöfver jag säga mer, då jag säger, att jag ej kan göra annorlunda än jag nu gör.

Kungen far hastigt med afvigsidan af handen öfver ögonen och låter gåspennan på papperet raspa ned några rader. Han stör omsorgsfullt guldsand öfver det skrifna, innan han räcker papperet till Stedingk.

— Min ambassadör lämnar detta papper till minister Markow för kejsarinnan. Sedan har kejsarinnan att bestämma, om hon anser det tillfyllest. Säg, att kungen af Sverige väntar kejsarinnans svar. Se här, hvad jag skrivit till henne. Det är alldeles conformt med min muntliga förklaring nyss.

»Då jag gifvit kejsarinnan mitt hedersord på att storfurstinnan Alexandra aldrig skall bli oroad i något, som angår hennes religion, och Hennes Majestät förefallit nöjd med detta löfte, är jag öfvertygad om att Hennes Majestät ej tviflar på att jag tillräckligt känner de förpliktelser, detta löfte ålägger mig,

för att någon skriftlig försäkran därom skall anses nödig.

Gustaf Adolf.»

Hertigen och Stedingk växla en blick, och hertigen höjer på axeln, men ingendera yttrar något. De förstå, att det är fåfängt.

Då Stedingk redan håller sin hand på låset, säger kungen i så trött ton, att hans ord knappast äro hörbara:

— Vill Stedingk underrätta mig, då Markow återkommer. Jag orkar ej längre vänta här. Jag går in i mina rum så länge. —

Han gör det och låser dörren i dubbla slag.

Nere på gården vänta ekipagen alltjämt. Kuskarna hålla sig ännu tämligen strama på kuskbocken, men lakejerna stå ej längre med raka ben i silkesstrumporna och knäbyxorna.

Nu far åter den ryske ministern. Hur länge manne det dröjer, innan han kommer igen, och blir det då ändtligen affärd till hofvet?

Klockan går på tio. De ha väntat sedan före sex och de vänta alltjämt.

Kejsarinnan Catharinas grå ögon blicka åter skarpt iakttagande ut öfver tronsalen, som de upprepade gånger gjort denna afton. Hofvet är fortfarande i otadlig, korrekt väntan, och några sakta hviskningar bland de längst bort stående förstummas, då kejsarinnans ögon möta de skyldigas.

Kejsarinnans juvelprydda solfjäder är alltjämt i rörelse, men hastigare än under första timmen, och de närmast stående stirra sig trötta på juvelernas allt snabbare blixtranda framför deras ögon; de se

på kejsarinnans ansikte och märka, att de djupa vecken vid näsroten framträda alltmera och mera. Vecken, som bruka visa sig, då kejsarinnan är missnöjd eller ond, och som föråldra henne ett tjugtal år. Hyn är blodröd och läpparna hvita.

Storfurst Paul har sin plats alldeles bakom sin moder och sin dotter, storfurstinnan Alexandra. Hans fula, trumpna drag bli allt mörkare och dystrare, allt efter det kvarterna slå med silfverklart, gällt ljud från den stora pendylen på malakitbordet utifrån vestibulen. Dessa kvartslag höras med pinsam tydlighet i den stora, tysta tronsalen, och hvarje gång de åter ljuda, spritter en hvar till och ser förskräckt på sin granne. Kejsarinnans ansikte blir rödare för hvarje gång det gälla ljudet klingar in i tronsalen, och storfurstinnan Alexandras skälfning blir allt märkbarare, och då ljudet förtonat, fläktar kejsarinnans solfjäder häftigare än förut. Kejsarinnan hör storfurstinnan Anna Feodorowna hviska bakom sig, och hon säger ett lågt men strängt »tyst», som skrämmer ej blott den oförsiktiga storfurstinnan, utan också hela den öfriga kejsarliga familjen till än peniblare orörlighet.

Så blickar kejsarinnan åter ut öfver tronsalen. Damerna börja se fallfärdiga ut, herrarna hållningslösa och otåliga. Men då de möta den skarpa blicken, återtaga damer och herrar i största hast sin förra air af korrekt och undergifven väntan. Hur länge Hennes Majestät, alla ryssars själfhärskarinna, behagar vänta, skall hennes trogna och tåliga hof vänta med henne. Om så väntan på den svenske kungen skulle räcka till domedag — hvilken den ser ut att göra.

Nu höres åter den stora vestibulpendylens silfverklingande klockslag. Alla ha så noga räknat kvarterna, att ingen skulle behöfva räkna det fulla timslaget, men de göra det dock hvarenda en, från Catharina själf och ned till den yngste kadettpagen. Alla nio slagen, ett för ett. Då det sista förklingat, stryker en lång susning genom tronsalen, en susning af otålig väntan, af olidlig trötthet. Storfurstinnan Alexandra har nästan rest sig upp från sin plats, medan klockan slår. Hon kastar en förtviflad, bönfallande blick på kejsarinnan, men Catharina hviskar »sitt stilla», och Alexandra sätter sig åter med djupt, nedböjdt hufvud.

Kejsarinnans solfjäder röres ej längre.

Det är som om allt lif hade upphört i salen, sedan denna solfjäder ej längre fläktar och blixtrar i skenet från de hundrade lamporna och vaxljusen.

Nu kommer Zouboff tyst, men brådskande upp på estraden och hviskar något i kejsarinnans öra.

Alla försöka att ej låtsas om hvad som tilldrager sig på estraden, men ingan enda förmår taga sina ögon från kejsarinnan. De se något oerhördt. Hon gäspar en gång, flera gånger utan att söka dölja det. Munnen drages på sned, som om hon småloge, men hon småler inte, som om hon tänkte tala — — —

Hon reser sig upp, vacklar, Zouboff stödjer henne, hjälper henne ned för estraden och för henne ut genom en bakdörr in i de inre gemaken.

Det hela har skett så oväntadt, den närmaste uppvaktningen har så väl förstått att skyla undan kejsarinnans stora gestalt, då hon bortgick, att det öfriga hofvet snarare anar än vet, att kejsarinnan lämnat salen. Då man ser, att tronen är tom och

kejsarinnan försvunnit, går en skälfvande, böljande rörelse och en stark susning genom det oändligt stora rummet.

Öfverceremonimästaren underrättar från estraden de församlade, att Hans Majestät kungen af Sverige plötsligen blifvit illamående och att festen af denna anledning till en annan dag måste uppskjutas.

Storfurst Paul bjuder sin gemål armen, och följd af storfurstarna och storfurstinnorna skrider den kejsarliga familjen förbi den bugande mängden genom tronsalen och vestibulen. Men storfurstinnan Alexandra är ej med, hon har af sin guvernant och sina damer blifvit förd ut genom samma bakdörr som kejsarinnan. Hon gråter så förtvifladt, att det ej kan vara tal om att hon skall följa med de andra förbi alla de nyfikna, spanande blickarna.

Strax därefter ankommer till den svenska ambassadörens bostad ett bud, som mäter, att kejsarinnan blifvit sjuk, och af denna orsakens skull icke mera den aftonen kan se kungen.

X.

Ryska resan.

(IV.)

Detta artar sig till ett veritabelt Bender, säger Reuterholm efter ett par dagar till hertigen.

— Förstår inte, Reuterholm, att han därinne tänker detsamma och att det är menadt att vara ett Bender. Han tror på själavandringen och att Carl den tolfte själ är öfverflyttad i hans kropp. Det är därför vi leka Bender i Sankt Petersburg. Han är rasande, isynnerhet därför att kejsarinnan nekar honom att råka storfurstinnan Alexandra, sägandes att hon alltjämt är sjuk. Barndomens rädsla har öfvergått i största dumdristighet och våghalseri. Hur skall man annars förklara detta, att han à tout prix stannar kvar mot kejsarinnans vilja? Hittills har kejsarinnan nöjt sig med att förbjuda hvarje ryss att besöka svenska ministerhotellet och låtit polisen omgifva huset, men hur länge skall det stanna vid detta, ifall vi fortsätta med vårt trotsande och hvarken vilja foga oss eller resa?

— Jag tänker alldeles som min nådige herre. Hvar morgon undrar jag om min nådige herre, om kungen och vi allesammans innan aftonen skola sofva i kastelets fängelsehålor.

— Detsamma har fallit mig in dessa tvenne förmiddagar, då jag med kungen suttit inne i kejsarinnans smårum och hört honom med det obstinataste ansikte svara nej, nej, nej till hvarje propos af kejsarinnan om instickandet i fördraget af det olyckliga ordet religionsfrihet. Men att underhandlingarna åter upptagits och att vi gå fria, skylles säkerligen detta, att kejsarinnan ej uppgifvit hoppet om att få se sin sondotter som Sveriges drottning, innan hon dör, och skall detta ske, måste det bli snart, ty kejsarinnan lefver ej länge, det är min tro.

— Hennes Majestät var mycket förändrad det ögonblick jag såg henne på balen för storfurstinnan Anna Feodorownas födelsedag. Obegripligt, att kungen insisterade på att begifva sig dit. Efter det svåra mankemanget måste det ju för vanliga begrepp varit påkostande, ja, omöjligt att vidare uppträda på hofvet. Förunderligt, att han kunde förmå sig att bjuda upp och dansa med de närvarande storfurstinnorna och bibehålla sin obesvärade hållning under den pinsamma stund han bevistade balen, säger Reuterholm.

Hertigen höjer på axlarna. — Är inte allt obegripligt, då det gäller honom? Ingen kan sätta sig in i hvad han kände, vi veta blott hur förläget och påkostande det var för oss andra att infinna oss där. Men vi voro ju nödda härtill, då vi ej kunde låta honom gå ensam. Sannerligen jag någonsin bevistat en mera begrafningsliknande bal. Kejsarinnan, som endast visade sig ett ögonblick — och ej talade med kungen, storfurstinnan Alexandras frånvaro och sjukdom, den allmänna förstämningen och tvånget mellan oss och ryssarna. Det hela var lugubert. Och all denna otrefnad, därför att kungen påstod,

att då man antagit inbjudningen till balen, måste man också infinna sig där. Förstå ett sådant resone-mang den som kan! Och därför att den första oktober var utsatt för vår afresa, innan brytningen ägde rum, måste vi med risk för lif och frihet stanna här till den dagen. Han är en envis pedant, hvem som nu går igen i honom. Emellertid hoppas jag, att vi ej vidare behöfva att offentligen visa oss vid hofvet annat än för afskedstagandet.

— Såvida ej våra samfällda föreställningar slutligen göra intryck och förbindelsen återknytes. Det är ju en stor sak, att kejsarinnan velat upptaga underhandlingarna, och om kungen ger vika —

— Därom har jag föga hopp. Vi, jag och ni herrar excellenser, ha sagt allt, som sägas kan, och upprepat det till leda, men det är som att tala för väggen. Det, som grämer mig nästan mest, är att iakttaga den prestige, som man ej kan låta vara att se, att kungen vunnit till och med här, därför att han vågar trotsa kejsarinnan Catharina. Man anser honom vara ett vidunder af karaktärsstyrka och mod, då han blott är ett vidunder af envishet och rätt-hafveri. Och hur skall han ej bli upphöjd till himla i Stockholm, ifall detta vågspel aflöper lyckligt, om vi slippa krig och komma härifrån med lifvet? Svensken tycker om det våghalsiga och äfventyrliga.

— Unge kungen har verkligen visat förmågan att bereda sig och andra de märkvärdigaste öfver-raskningar, svarar Reuterholm.

Hertigen afbryter honom —

— Jag förstår i hvarje fall icke kejsarinnans långmod. Det är ej en tillräcklig förklaring, att hon önskar se sin sondotter på Sveriges tron! Hade

detta skett för några år sedan, hade vi alla vid det här laget varit fängslade, om icke mördade, en rysk här hade stått i Finland och en rysk flotta hotat Stockholm —

— Förklaringen är säkerligen just den, som min nådiga herre anför. Nu är ej för några år sedan, och Rysslands Catharina har blifvit gammal, sedan i tordags afton. Och vet min nådige herre, så besynnerligt det låter och så otroligt jag skulle ansett det vara, om någon sagt detta för fem veckor sedan, då vi lämnade Stockholm, men jag börjar tro, att den stora kejsarinnan Catharina hyser respekt och, hvarför ej säga det, beundran för vår lille kung. Han är den ende, som någonsin vågat trotsa hennes vilja och trumfat igenom det intrycket, att hans vilja är lika envis, om ej envisare än hennes, och detta i hennes egen hufvudstad och så till sägandes i hennes makt och därtill under vidrigaste omständigheter, hvaraf jag för den vidrigaste håller, att Gustaf Adolf verkligen fattat tycke för storfurstinnan Alexandra och önskat henne till gemål. Detta inser kejsarinnan lika väl som vi, och sannerligen måste man icke erkänna, att detta är förundransvärdt, ja, från hennes synpunkt beundransvärdt.

— Jag tror verkligen, att Reuterholm sent omsider börjar appreciera unge kungen, säger hertigen ganska maliciöst, ty han har ej undgått att märka, det Reuterholm under hela denna ryska resa följt kungen som en skugga utan att mycket bekymra sig om hertigen. — Det är på yttersta stunden. Hoppas att Reuterholm, innan myndigheten inträder, ännu får tid och tillfälle, att ur Hans Majestäts beundransvärdt envisa hufvud borttaga den fixa idéen, att

Reuterholm genom Markow bibringat kejsarinnan den föreställning, att Gustaf Adolf vore lätt öfvertalad och lättledd, och att det är Reuterholm, som velat sköta spelet både för kungens, för kejsarinnans, men framför allt för egen räkning. Mig har det ej lyckats. Det måste jag till min ledsnad erkänna.

Reuterholm skrattar försmädligt. — Det skall nog gå, min nådige herre, blott vi väl äro lyckligen hemma igen. Vi ha i det närmaste fem veckor på oss till den första november, och jag håller mig för tillräckligt sadelfast för att ej riskera att bli afkastad vid första knyck af en istadig fåle.

Ett ohyggligt väder är rådande den första oktober, då afresan från Peterburg försiggår. Det blåser så svår snöstorm, att man öfverlägger om huruvida man ej bör sätta de tunga, stora resvagnarna på medar, ifall snöyran skulle fortfara. Ingen talar dock om att uppskjuta resan, man vet, att kungen ej skulle tilllåta det, och alla äro glada att få begifva sig af.

Kungen sitter med Fleming i den första vagnen. Han vill ej ha någon annan med sig än Fleming i samma vagn, har han förklarat.

Alla finna, att denna ryska resa gjort kungen myndig före myndighetstiden, som ju också infaller redan om en månad. Han bestämmer om allt själf, och man rådfrågar hans önsknings som aldrig förr, undantagandes den gången salig kungen var rest till Aachen, och Gustaf Adolf som kronprins satt som ordförande i regeringen.

Kungen och hertigen ha under den förflutna veckan upprepade gånger varit i misshumör med hvarandra. En dag grälade de, och denna dag gick

kungen och lade sig vid fyratiden på eftermiddagen, sägande sig vilja vara allena. Gustaf Adolf har alltsedan rupturen hvarje natt sofvit hårdt och orubbadt. Detta, att han kan sofva om nätterna trots bekymmer och kärlekssorg, är ett bevis för kungen, att Gud är med honom och att han är på rätt stig, ty han har blifvit fri från den gnagande samvetsoron, som ej upphört att kvälja honom från den stund han gaf kejsarinnan sitt löfte i Tauridens vinterträdgård. Han förmår allt, blott ej att strida emot Gud, därtill räcka ej krafterna. Vet han blott, att han har Gud på sin sida, och detta vet han alltid ögonblickligen, liksom han vet, då han ej har det, kan han uthärda hvad som helst. Därför har han uthärdat det, som han denna vecka haft att genomgå.

Stormen och snöyran tilltaga alltjämt, och den dystra, gråblå himlen hotar med fortfarande urväder. Afresan sker utan pomp och ståt. Den människohop, de eleganta ekipagen med sköna damer, som hälsade kungen välkommen vid ankomsten, synas ej till. Inga eskorterande trupper, inga uppvaktande ryska hofkavaljerer omgifva vagnarna.

Afskedet från kejsarinnan har varit kallt och tvunget. Kejsarinnan stod i ett inre rum afdeladt med en portiär och räckte sin hand till kyssning, först till kungen och hertigen och sedan till hvar och en af de öfriga herrarna efter rang och ordning. Och då den siste af sviten kysste hennes hand, drog hon själf gardinen för.

Gustaf Adolf tänker på denna scen, och då han minns det åldriga ansikte med de skarpa vecken kring munnen, som visat sig framför portiären vid afskedet, saknar han uttrycket af den strålande väl-

vilja, som lästes i den goda féens ännu vackra anlete, då hon hälsade honom välkommen för en månad sedan. Kungen tänker på att han, undantagandes sin salig fader kungen, aldrig råkat en person, som gjort ett så tilldragande intryck på honom som kejsarinnan Catharina, och nu är också hon död för honom. Kungen suckar djupt. Det bedröfvar honom, att kejsarinnan är ovänligt sinnad mot honom, och ännu mer pinar honom tanken, att hon visat sig falsk och oärlig . . .

Kungen tänker med saknad på storfurstinnanmodren, som han denna sista tiden kallat »maman» och som han älskat, som vore hon hans egen mor. Han tänker på storfurstinnan Elisabeth, som visat sig älskvärd mot honom till sista stund.

På Alexandra vill han ej tänka, vill ej, vill ej, och för att slippa tänka på henne, börjar han samtala med Fleming.

Kungen stöter lätt till Flemings arm, pekar upp mot snöhimlen, visar på de uppdragna vagnfönstren, som skallra för de häftiga vindstötarna.

— Lyckovädret varade ej länge, Fleming, säger han.

— Nej, Ers Majestät, men det kan återkomma.

Kungen skakar på hufvudet.

— Det var första och kanske enda gången i mitt lif, jag hade väderlycka, Fleming.

Åter blir det till lång tystnad i vagnen. De äro nu ute på landsvägen, som den ojämnt fallande snön gör svårtrafikabel. Vagnen skakar och slingrar betänkligt.

Äntligen säger kungen:

— Jag vill begagna detta tillfälle, då vi äro ostörda, och tacka Fleming för de ord Fleming sade

mig dagen efter den, då vi fingo återbud från kejsarinnan. Jag hade ingen, som höll med mig, och ingen, som förstod hvarför jag måste handla så och ej annorlunda. Men då jag talade med Fleming om det, som passerat, svarade mig Fleming högt, så att alla hörde det: »Jag kan aldrig råda Sveriges kung att handla mot Sveriges lag.» Detta var ett manligt och ett modigt ord, och jag tackar Fleming. Jag har sedan dess tänkt mycket på Fleming, och om jag vore en enskild man, skulle Fleming vara min vän för lifvet. Men ser, Fleming, nu går det inte an.

— Behöfver inte en kung en vän såväl som andra, bättre än andra? frågar Fleming.

Kungen svarar:

— Jag förmodar det. Det är mycket ljuft att ha en vän, på hvilken man kan lita och som förstår, då andra missförstå. Det var detta jag ville säga Fleming, innan vi komma hem till Stockholm, att Fleming är den enda af min omgifning, som bestått denna resa med heder.

— Jag tackar Ers Majestät för dessa nådiga ord. Jag sade mitt hjärtas uppriktigaste mening.

— Det vet jag. Fleming inser liksom jag, att ärlighet varar längst. Och som jag alltid handlar härefter, måste jag säga Fleming, att jag ej längre vågar ha Fleming till vän.

Fleming ser ytterst förbluffad ut.

— Därför — kungen klappar Flemings arm — därför att af en *sådan* vän kan lätt uppstå en gunstling. Och jag skall inga gunstlingar ha. Fleming förstår.

Kungen vänder sig bort och ser ut genom fönstret. Och då han efter en lång stund åter talar

med Fleming, ser denne att kungens ögon stå fulla af tårar. Äfven Fleming har tårar i ögonen.

— Vi skola ej tala om detta. Och ännu en månad återstår till den första november. Låtom oss tala om något annat! Jag har tänkt fråga, Fleming, om Fleming ej blef mycket förvånad öfver kejsarinnans oförmodade nitälskan för den grekiska religionen. Jag blef det.

— Ej så alldeles, Ers Majestät. Ers Majestät minns den morgonen, då vi sågo den ryska soldaten tillbedja sin amulett.

— Alltför väl minns jag den morgonen, svarar kungen, det är ej fjorton dagar sedan dess, då var det full sommar, nu är det full vinter.

— Jag hade hört ytterligare några anekdoter, som jag ej ansåg mig böra omtala för Ers Majestät, därför att de handlade om kejsarinnan själf. Intresserar det, Ers Majestät, att höra dem nu?

Kungen nickar. — Ja, såvida det ej är någon af de skabrösa historier, som gå om kejsarinnan. Med dylikt vill jag intet ha att skaffa. Ej heller med något förtal.

— Nej, Ers Majestät. Detta rör kejsarinnans deltagande i sitt folks bilderdyrkan. Jag förmodar, att det sker för att smickra prästerskapet, liksom jag antar, att det var för den orsaks skull, som strängheten i religionsfrågan denna gång blef så stor och olycksdiger. Ers Majestät har ju varit inne och besett kejsarinnans enskilda kapell i Tauriden och säkerligen där observerat den dyrbart klädda och med juveler alldeles öfversällade madonnabild, som är uppställd på högaltaret?

Kungen svarar:

— Jag besåg detta kapell i storfurstinnan Alexandras sällskap.

— Nåväl, Ers Majestät. Jag vet, att om man har tur, kan man i detta kapell få se kejsarinnan utsträckt på golfvet framför madonnabilden uppsamla nedfallet grus och stoft och strö det i den juvelkrona, som hon bär på hufvudet. Hvad säger Ers Majestät härom?

— Jag tror ej, att kejsarinnan gör detta för att smickra sitt folk eller sitt prästerskap, som Fleming förmenar. Då kung David försyndat sig, brukade han strö aska i sitt hår, säger kungen långsamt. Detta förstår inte Fleming, men om Fleming vore en mäktig härskare, skulle Fleming förstå, att en fattig, syndig människa i ångest och ruelse kan känna ett behof att strö stoft och aska i sin krona. Visserligen kan jag icke förstå, att man låter någon be vittna det, tillägger han sakta.

Snön och urvädret tilltaga.

Minderårigheten är slut.

Stockholmarna gå man ur huse för att acclamera unge kungen, då kanonerna från Skeppsholmen ändtligen förkunna, att flottiljen är i annalkande. Vindarna ha varit konträra, och man har väntat för-gäfvades flera dagar, börjat oro sig —

Men nu ljuder kungasaluten, och nu strömmar från alla gator och gränder folk ned till Logården, där landstigningen skall ske. Det är svart med folk på bron öfver Norrström, och längs hela Skeppsbron myllrar det af människor. Ryktet om att något för svenska äran högst tillfredsställande och för unge kungen mycket hedersamt passerat i Petersburg cirkulerar bland mängden. Ingen vet hvad som skett, men alla äro ense om att unge kungen hållit sig manligt och envist vid sina principer, som varit välgrundade. Kejsarinnan lär ha yttrat: Jag är på det högsta förvånad, att en yngling på aderton år vågat stå mig emot, jag, som i trettio år styrt Europa.

Någon i folkhopen yttrar:

— Detsamma gjorde Carl den tolfte på sin tid. Det är godt, att åter en ung svensk kung vågat visa ryssarna tänderna.

De omkringstående hålla med: — Mycket rätt sagdt. — Vi ha länge nog slickat hand. — Vi behöfva inte kuscha för ryssen —

Nu komma Seraphim och de andra skeppen seglande uppför Strömmen. Den unge konungen står på galerens högsta däck och hälsar åt alla sidor.

— Hell Gustaf Adolf! Hell vår unge kung! Vivat, vivat!

— Seraphim vänder, ropar någon.

— Ja, unge kungen gick ju inte ut i slup, så han vill väl inte gå in heller —

— Desto bättre ser man honom!

— Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf!

— Skrik högre, så det hörs öfver kanondundret! Högre och högre ljuda jubelropen. Kvinnorna vifta. Männen hurra.

Någon i folkmassan säger, att han hört berättas, att de principer unge kungen fasthållit i Petersburg hafva gällt den evangeliskt lutherska lärans heligaste sanningar —

Dessa ord spridas som en löpeld genom skarrorna.

— Han har alltid varit snäll och gudfruktig!

— Det blir en god kung!

— Och sparsam. Han lät halvesåla sina stöflar i våras.

— Han skall lära ryssarna att veta hut.

— Lefve Gustaf Adolf! Hell! Hell! Hurra, hurra!

— Gud signe honom, där han står! Lefve vår unge kung! Hell vår Gustaf Adolf!

Alla högre officerare och hofvet möta kungen

på Logårdsbryggan, likaså hela den kungliga familjen, förutom hans moder, änkedrottningen, som först är kungen till mötes på terrassen vid slottet.

Folkmassan är vild af hänförelse, och jubelsorlet är bedöfvande, då kungen stiger upp i änkedrottningens vagn och sätter sig bredvid henne.

Gustaf Adolf tycker, att denna ankomst är hans veritabla tronbestigning.

Det entusiastiska mottagandet smickrar hans högmood. Han unnar hertigen och Reuterholm att bevittna, till hvilken grad folk ger honom rätt. Han känner en obeskriflig trygghet. — Har jag Gud med mig, har jag också folket. Jag skall i all framtid hafva Gud med mig i hvad jag gör och låter, då måste det gå mig väl, tänker han med högt bultande hjärta.

Nu kör vagnen, omgifven af det eskorterande gardet och följd af en hurrande och sorlande skara af pojkar, som svänga kasketterna och skrika som tuppsycklingar: Lefve kungen, lefve kungen!

— Herre Gud, det bär af till Ulriksdal och inte till Drottningholm.

— Han skall spisa middag hos mamma, vet jag.

— Han har blifvit blekare och magrare på de här veckorna.

— Kan väl förstå, att det tar på krafterna att ensam stå emot kejsarinnan i hennes egen hufvudstad. Det lär han ha gjort. Hertigen och Reuterholm voro på kejsarinnans sida.

— Herre Je! Ville de afskaffa lutherdomen i Sverige?

Bron öfver Norrström är tätpackad af människor, som ropa och hurra, och i fönsterna uti husen vid Drottninggatan och i Kungsbacken samt

vid Norrtull, hvilken väg änkedrottningens vagnar taga, stå damer, som vifta med näsdukarna och niga för unga majestätet.

— Hans hållning är värdigare och friare än tillföre, hviskas det, då vagnen kör förbi, och kungen hälsar upp mot fönsterna.

— Han ser ut som en hel karl.

— Han har visat sig vara en hel karl.

— Lefve Gustaf Adolf! Lefve Gustaf Adolf!

På aftonen far kungen ut till Drottningholm med facklor.

På Drottningholm är stor fest i operahuset till firandet af kungens hemkomst.

Prinsessan Sofia Albertina föreställer Svea, som låter sig spå de skönaste händelser. Hertiginnan af Södermanland dansar i den polska menuetten.

Här vill man ej ha reda på något af det, som tilldragit sig i Petersburg, förrän festen är förbi. När den detta är, och man underrättar sig, förstår man, att anspelningarna och komplimangerna ej passat så väl för tillfället, som man under den långa inöfningstiden beräknat.

Unge kungen har också under aftonens lopp ofta sett besvärad och olycklig ut, men damerna ha skylt detta på en blyghet, som numera dock lär vara öfvervunnen, efter hvad de från Ryssland återkomna herrarna berätta. Alla dessa herrar äro vid det miserablaste humör.

Allt hvad som berättas om kungen, allt hvad han gör och låter, börjar bli af vikt för hofvet på Drottningholm, som ju måste vända sig mot den nya sol, som om ett par veckor skall stråla öfver stad och land. Hofvet lägger snart märke till att det

råder kallsinnighet mellan myndling och förmyndare.

Man påstår, att unge kungen lär ha yttrat, att hela denna kostsamma resa kunnat vara ogjord, och man berättar, att kungen sparat hela tusen riksdaler af sina medhafda handpengar. Häraf sluter hofvet, att man har att vänta ett hushållsaktigt regemente . . .

Hofvet har dödande ledsamt på Drottningholm dessa veckor. Det är som att bo i ett hus, som håller på att skifta ägare. Man vågar ej bekvämt eller nöjsamt inrätta sig, man kan ju icke veta, om man ej nästa vecka blir uppsagd.

Och på skvallervägen kan man ej få minsta antydning om hvad som kommer att hända, ty unge kungen förtror sig ej åt någon. Han går mycket ensam med ett spö i handen, hvarmed han slår på stöflarna. Han uppsöker de ensligaste vägarna i den vidsträckta Drottningholmsparken, till stort bekymmer för trädgårdsmästarna, hvilka måste se till att alla nedfallna, vissna löf äro omsorgsfullt undanröjda tidigt på morgonen, innan kungen går ut. Ej blott i hufvudgångarna som salig kungens eller förut i salig änkedrottningens tid, utan från de aflägsnaste sidovägarna, ty unge kungen tål ingen oordning någonstades, och ingen vet förut de vägar han ämnar taga.

Kungen går ensam och spatserar tidigt om morgnarna. Han kan ej sofva. Han har för mycket att tänka på. Drottningholms park står i rikaste höstskiftning af gult och rödt, och då morgonsolen skiner på all denna prakt och Mälarens vatten återspeglar den, är parken i kungens ögon långt fagrare än under vårspäckningens och högsommarens tid. Den kyliga

luften och de friska vindarna behaga honom också bättre än sommarens kvalm.

Men man skall ej tro, att kungen ströfvar hållningslöst omkring i den vid denna tidiga timme öde Drottningholmsparken. Därtill äro värdigheten och stelheten alltför medfödda. De afläggas ej ens i den allra djupaste ensligheten.

Kungen har mycket att tänka på. Men blodet stiger honom åt hufvudet, då han skall tänka och öfverlägga inne i slottsrummens kvalm. Här ute reda sig tankarna. Han sätter sig ned på en trästubbe, och med händerna hopknäppta öfver knäet, tänker han på storfurstinnan Alexandra. Hans högmod är tillfredsställt af det, som händt efter återkomsten från Petersburg. Detta, att underhandlingarna alltjämt fortsättas, betyder, att storfurstinnan är så allvarligt fästad vid kungen, att hon ej kan lefva honom förutan. Folkets ostentativa hyllning vid hemkomsten från Ryssland var ej att missförstå, och det stora uppseende och den smickrande beundran, som kungens uppträdande uppväckt öfverallt i Europa, tala också sitt språk. Äfven Rosenstein har varmt lyckönskat kungen till hans handlingssätt, och doktor Flodin jämte andra af Stockholms prästerskap ha varit eniga med honom därutinnan, att det vore omöjligt tillstädja Sveriges drottning fri utöfning af sin grekiskt-katolska tro.

Kungen är stolt öfver att ha väckt detta uppseende i främmande länder och vunnit detta bifall af sina egna undersåtar, och då kärlekslågan blir alltför varm, söker han svalka den med tanken härpå och genom att envist upprepa: Gud är med mig! Gud är med mig!

Kungen ändrar ställning. Han lutar hufvudet i vänstra handen, som han stöder mot knäet, och piskar de höga stöflarna hårdt med spöet, som han håller i den högra. Det ljuder i den morgontysta parken som gisselslag. De följa taktfast de ord, som kungen mumlar mellan sina sammanbitna tänder:

— Intet annat villkor än öfvergång till den evangeliskt lutherska läran. Intet annat. Går kejsarinnan in därpå, à la bonheur — till lycka.

Kungen har rest sig upp för att gå, men sätter sig åter ned på trädstubben. Han tänker ej mera — han drömmer. Det är så tyst i den stora parken, att höstvindens susande och prasslet af de gulnade löfven, då de nedfalla, är det enda ljud, som höres fjärran och när.

Men plötsligen spritter kungen upp ur drömmarna. Han har så mycket att tänka på, han har ingen tid att drömma. Han stiger hastigt upp, skakar af de löf, som fallit på hans dräkt, och går mot slottet, där det nu börjar bli lif och rörelse. Han går långsamt och afmätt med händerna på ryggen. Nu tänker kungen på det tal, som han skall hålla vid regeringstillträdet. Han skall ej berömma hertigen öfver höfvan. Blott säga det anständigheten fordrar, och sanningskärleken kan gilla. Kungen skall tacka sin förmyndare för hans möda och vak-samhet. Det är bra funna ord. Han stannar och tecknar sig dem till minnes på ett elfenbensplån, som han bär på sig. Så har kungen att betänka de ord, hvarmed han skall gifva Reuterholm afsked. Han upptecknar äfven dessa.

I den stora vänstra alléen från slottet kommer Fleming kungen till mötes.

— En kurir med underrättelser från Petersburg, Ers Majestät, och med detta bref, säger han sakta.

— Från Ryssland? frågar kungen ifrigt, och blodet skjuter upp i ansiktet.

— Ja, Ers Majestät. Kuriren medför sorgliga underrättelser. Kejsarinnan Catharina har den sjuttonde aflidit af ett slaganfall, som drabbat henne några dagar förut.

Kungen blir dödsblek. Med darrande hand bryter han sigillan på brefvet från ambassadören Stedingk.

— Fleming, kejsarinnan Catharina fick slaganfallet i samma kabinett, där hon mottog mig sista gången. Jag kan däruti ej se annat än Guds finger. Hon skulle gifvit vika. Det var Guds vilja, att hon skulle gifvit vika, utbrister kungen, då han läst brefvet.

Han står ett par ögonblick och stirrar rakt framför sig, men hastigt fyllas hans ögon med tårar, och han säger med sin vekaste stämma:

— Jag höll af henne som en mor. Innan brytningen skedde, visade hon mig sådan godhet. Alla de, som jag håller af, dö, Fleming, eller ock bli de som döda och borta för mig. Min ungdom har varit glädjelös, och jag hyser ingen förhoppning på en lycklig framtid, sedan jag måst afstå från storfurstinnan.

Kungen har fällt spöet och står nu och vrider sina händer i förtviflan. Han lutar hufvudet mot ett träd för att stödja sig, och han snyftar våldsamt.

Fleming söker trösta honom.

— Ers Majestät får ej tala så. Vi, som älska Ers Majestät, tro, att en lycklig framtid skall varda Ers Majestät till del. Värdigas besinna —

Kungen har åter satt sig i rörelse, och Fleming går bredvid honom. Kungen snyftar alltjämt.

— Jag besvär Ers Majestät att ej pina sig med grubbel öfver det framfarna. Männe ej detta oväntade dödsfall kan båda den första ljusglimten till sällare dagar. Jag besvär Ers Majestät —

Fleming har blifvit mycket ifrig, och där han går bredvid kungen, tänker han på intet annat än på att trösta.

Plötsligen blir kungen stående och ser vädjande på Fleming, som ej förstår hans blick. Snyftningarna ha alldeles upphört, men kungen säger ej ett ord, utan stirrar stelt och ogillande på Fleming, som fortsätter:

— Jag ber och besvär Eders Majestät att hämta förtröstan i tanken på undersåtars kärlek, på — — —

Nu härdar kungen ej längre ut. Han afbryter Fleming och säger i skarpt förebrående ton:

— Fleming går till höger.

Några dagar senare, den tjugunde oktober, flyttar hofvet från Drottningholm för att den första november, kungens myndighetsdag, vara i staden.

I öfver fyra och ett halft år har unge kungen sett framåt till myndighetsdagen såsom till en af de viktigaste dagarna af sitt lif. Han har tänkt på den och på dess följder så oupphörligen, att, när den väl är inne, det känns alltför besynnerligt.

Klockan nio på morgonen beger sig kungen till rikssalen, följd af sina farbröder och af excellenserna. Gustaf Adolf är iklädd kunglig skrud, men, såsom ännu okränt, bär han endast kronprinskronan. Alla kollegierna, liksom hela hofvet och landshöfdingarna,

gå med i processionen, men präster, borgare, Stockholms magistrat och officerare, som i stor mängd rest upp till Stockholm, hafva i förväg infunnit sig i rikssalen. Änkedrottningen jämte den öfriga kungliga familjen sitta på en tribun. En annan tribun intages af ryska ambassaden och corps diplomatique.

Då kungen satt sig på tronen, ger ceremonimästaren Hauswolff tecken till tystnad.

Gustaf Adolf har på det noggrannaste i minsta detalj tänkt öfver ceremonielet på rikssalen, ty hvarje den ringaste oordning eller obetydligaste mankemang pinar och irriterar honom. Allt går också punktligt och väl, så vidt på kungen ankommer. Han håller sitt tal från tronen. Det är allvarligt och enkelt och därigenom af stor verkan. Han har själf skrivit det, fast det är af Rosenstein genomläst.

Statssekreteraren Rosenblad uppläser nu berättelsen öfver hertigen-regentens förvaltning. Det är ett skönmåleri, men kungen har förberedt sig härpå och åhör med stort tålmod och med passande hållning det långa talet, som räcker öfver tvenne timmar. Härpå öfverlämnar statssekreteraren denna redogörelse till kungen, som gifver honom till uppläsning ett signeradt kvitto med gillande af hertigens förvaltning under minderårigheten, innehållande att aldrig kungen eller hans efterkommande kunna inquietera hertigen med någon efterräkning, och slutande med kungens tacksägelse till sin farbroder.

Sedan statssekreteraren med hög röst uppläst detta dokument, lämnar kungen det själf till hertigen, som för dess mottagande uppstiger på trappstegen till tronen. Denna scen mellan förmyndare och myndling kunde ha varit högst rörande, om den ej ut-

spelats med stor och påfallande likgiltighet å ömse sidor. Ej den minsta rörelse läses vare sig i kungens eller hertigens ansikte.

Sedan hertigen återvändt till sin plats, uppmanar han med hög röst kungen att i närvaro af sitt församlade folk aflägga kungaeden.

En bönpall och en bibel placeras framför tronen.

Kungen reser sig upp för att aflägga eden på kungaförsäkran och säkerhetsakten. Men i samma ögonblick upptäckes, att de två högviktiga dokumenten, som skola besvärjas, ej äro tillfinnandes.

Det hviskas, det springes omkring, det letas nere i salen. Gustaf Adolf har intet annat att göra än att åter sätta sig ned på tronen.

På något så oerhördt är kungen ingalunda förberedd, och han har all möda i världen att bibehålla sitt sinneslugn under den närmare en timmes tid, som det dröjer, innan kungaförsäkran blir upphämtad från riksarkivet. Säkerhetsakten är ej tillfinnandes.

— Det är ett dåligt omen, att det sker manke-mang vid detta tillfälle, ett förskräckligt omen, tänker kungen.

Och den ena besynnerliga föreställningen efter den andra, om hvad Guds mening kan vara med detta, jagar genom hans hufvud. Det förefaller honom också, som om ett sådant otroligt slarf ej skulle kunnat ifrågakomma, ifall ej en afsiktlig försumlighet låge bakom, och han pinar sig med funderingar från hvem den kunnat härleda sig. Måne detta är någon jakobinisk stämpling? Måne någon rysk intrig? Eller — Gud sig förbarne — en sammangaddning af detta folk, som mördat hans fader?

Ångestsvetten står på hans panna. Det kokar

och sjuder inom honom, blodet tränger våldsamt till hufvudet. Han har svårt att hålla kropp och ansiktsmuskler stilla, att ej visa sin fasa, sin vrede, sin ångest.

— Skall då intet i världen aflöpa för mig utan sinnesoro? tänker han med sådant stort medlidande med sig själf, att rörelsen håller på att öfversvalla till utbristande i gråt och konvulsiviska snyftningar. Han vet dock, att han ovillkorligen måste hålla sig stilla vid detta tillfälle, inför denna församling —

Då ryktet om missödet, ifall det verkligen blott är ett missöde, når ut till folket, är det nödvändigt, att det tillägges, att kungen själf ej lade den ringaste vikt därvid — i annat fall tolkar också allmänheten detta som ett dåligt omen — det Gud förbjude, tänker han.

Hur skall han kunna hålla sig lugn? Förströ tankarna —

Det faller honom plötsligen in, att han helt nyligen hört omtalas en dylik väntan. Monarken inför sitt hof och sina dignitärer. Ah, kejsarinnan Catharina i det Tauriska palatset!

Han har förut endast haft tanke på den orätt hon begick emot honom den aftonen, då hon lade detta grymma försåt emot hans lycka. Nu förstår han plötsligen kejsarinnans sinnesstämning, medan hon väntade på honom inför hela sitt hof. Och det faller honom in, att det är, för att han skall förstå detta, som Gud nu låter honom själf vänta på samma sätt. Men är det så, då måste det bäras. Allt kan bäras, om man blott förstår Guds mening. Med ens blir kungen lugn och behärskad och väntar med

största långmod på det viktiga papperet, som äntligen framlägges. Och med hög och tydlig röst aflägger han sin kungaed.

Nu följer regentens afskedstal.

Kungens hjärta klappar häftigt, då hertigens sista ord ljuda:

— Jag nedlägger nu inför Eders Majestäts tron förmyndareskapet jämte befälet öfver flottan och alla de ämbeten, jag under Eders Majestäts minderårighet beklädt.

Hertigen gör ett kort uppehåll för effektens ökande.

— Och jag återgår såsom den förste undersåten inom det enskilda lifvets krets.

Det blir en lång högtidlig tystnad. Kungen sitter orörlig, endast läpparna röra sig. De hviska åter sakta de ord, de nyss högt yttrat:

— Jag har tagit till mitt valspråk *Gud och folket*. Dessa ord skola ständigt påminna mig om mina plikter, mitt ansvar och de stöd, på hvilka jag förtröstar.

Han tänker ännu en gång öfver dessa ord och deras innebörd, och han sitter orörlig kvar, lyssnande till rösterna inom sig. Plötsligen hör han, medan hjärtat bultar med ökad fart, som en glädjefanfar några ord, han under dessa fyra och ett halft år ofta upprepat inom sig:

»Minderårigheten är slut! Nu är jag själf konung!»

Hur hjärtat klappar, hur det susar och klingar för hans öron!

— Minderårigheten är slut! Slut med slarf, oreda, slöseri, gunstlingskap. Nu är jag själf konung!

Nu skall här bli ordning i Sverige, i världen! Gud ske tack och pris evinnerligen!

Han reser sig upp från tronen och går med högburet hufvud och med strålande ögon i ungdomligt majestät ut ur rikssalen.

Målet och ändamålet.

Unge kungen älskar sitt täcka Haga. Haga är hans enskilda egendom och detta ökar för honom dess behag. Haga har varit salig kungens skapelse och så till sägandes växt upp med Gustaf Adolf själf.

Gustaf Adolf minnes ganska väl, då salig kungen lät bygga paviljongen för att där kunna inhysa några personer af sin intimitet, som med förtjusning samlades i de tre vackra salongerna i rez-de-chaussée-våningen. I denna våning gå de stora fönstren ända ned till marken, hvilket gör att parken med sina träd, trädgården med sina blomsterrabatter och väl ansade gränsmattor jämte Brunnsviken med dess fagra stränder liksom höra med till rummens utstyrsel och bilda en fond, som täflar med behaget af de Masreliezska målningarna, och med den mest förtjusande effekt mångdubblas af flygelsalongens spegelglas. Denna naturliga fond är lika intagande, då nejden står i löfsprickningens tid och Brunnsviken går med fina, vattrade vågor, eller parken är iklädd högsommarskrud och på Brunnsvikens stilla spegel löfruskklädda roddbåtar skymta fram och åter, eller då

hösten färgar parkens träd i flammande guld och purpur och Brunnsvikens barm häfves i oroliga, skimrande böljor, eller då snön täcker marken och hvitpuddrar granarna och isen fångslar den vackra viken i sina bojor och på dess blanka yta framila slädnätsprydda snäckor och hurtiga skridskogångare.

I dessa rez-de-chaussée-salonger har salig kungen samlat vackra möbler och andra konstföremål. Hvarje äfven den minsta sak är af honom själf utvald och ställd på den plats han själf bestämt. Allt på Haga påminner om salig kungen.

Också därför älskar unge kungen detta ställe och beslutar sig för att, så vidt görligt, där tillbringa första vintern efter sin tronbestigning. Haga passar honom så mycket bättre, som det trånga utrymmet omöjliggör en stor och kostsam hofhållning med lysande festligheter, som trötta, besvära och uttråka unge kungen, som har allvarigare saker att begrunda och verkställa och som i anseende till de dåliga finanserna på allt sätt vill lägga sig vinn om att spara. Helst skulle unge kungen alldeles vilja slå sig ned på Haga denna vinter, men då han känner skrupler öfver att han då möjligen skulle försumma några af sina plikter i hufvuden, beslutar han sig för att skiftesvis bo i Stockholm och på Haga. Stockholm skall första halfdelen af veckan tillhöra, Haga den sista.

Hvarje torsdags afton far unge kungen således ut till Haga och lägger sig med den lyckliga känslan, att han skall sofva på Haga, och vaknar med den fröjdfulla förnimmelsen af att han ej är i Stockholm. Tidigt är unge kungen uppe och företager sin morgonpromenad, vädret må vara hur litet inbjudande

som helst. Unge kungen hör ej till dem, som klema med sig, och om det också är mycket kallt, har han vant sig att gå utan surtout och päls, fast händer och fötter, sommar som vinter, äro iskalla.

Fredagen är arbetsdagen ute på Haga, och unge kungen är så samvetsgrann, att då nu en gång fredagen är bestämd till arbetsdag, arbetar han den dagen utan uppehåll och utan att unna sig eller herrarna någon hvila eller förströelse. På lördagen däremot skall det ej arbetas, utan är denna dag bestämd till kroppsrörelse i fria luften, och vädret må vara hur vidrigt som helst, gör kungen den dagen långa promenader till häst eller till fots. Också är lyckan öfver att vara befalld ut till Haga ej öfverväldigande som i salig kungens tid. De förtjusande kvällssamkvämen, som då utgjorde den inbjudna societetens delice, hafva nu totalt upphört. Unge kungen tycker ej om att man talar eller skrattar högt och är själf obeskrifligt tyst.

Men för söndagen grufva sig dock de personer, som uppvakta på Haga, allrämest, ty då iakttages den peniblaste sabbatshvila, och predikningarna äro långa och tunga och få ej af någon försummas. Kungen är äfven i öfriga stycken ganska sträng och nogräknad, och hans omgifning förmenar, att de olyckor, som ägt rum i hans fädernesland, och händelserna i Frankrike hafva irriterat hans karaktär samt att det varit till fromma för det kungliga humöret, ifall ryska frieriet resulterat i giftermål. Man har dock ej ännu uppgifvit hoppet, att så skall ske, ty underhandlingarna pågå alltjämt, och kejsar Paul tyckes vara särdeles ifrig att få svenska kungen till måg, ifrig till den grad, att han erbjuder unge kungen

Norges krona som storfurstinnans brudgäfvä, blott han vill ingå på artikeln om religionsfrihet. Om kungen ämnar ingå härpå, vet ingen, man vet blott, att hans humör är tungt, allvarligt och lättstucket, och säkert är, att ingen utom han själf regretterar, då på söndagens afton Haga öfvergifves för Stockholm, ty i Stockholm kan man skaffa sig omväxling och förströelser, som ej stå till buds på det landtliga Haga.

Vintern förflyter med samma rutin, vecka ut och vecka in, och äntligen har man hunnit fram till våren. Tövädret har inträdt och landsvägen till Haga är som en enda skvalpande moddpöl af smutsig snö, som dock täcker marken så pass, att man alltjämt kan begagna släddon.

En söndagsafton framme i mars kommer kungen som vanligt in från Haga. Han åker i rack med två hästar, kör själf med en kavaljer vid sidan, en lakej bakpå och en stalldräng före med fackla.

Kungen sitter alldeles tyst under infärden, men väl uppkommen i slottet, befaller han, att i morgon efter konseljens slut Robsahm skall infinna sig med skickligt och vant folk och öppna den stora spegellådan från Petersburg. Bland andra presenter, som kungen fick af kejsarinnan och den kejsarliga familjen under vistelsen i Petersburg, var också en stor, dyrbar spegel, den största, som någonsin blifvit gjord eller sedd.

Alla de andra kostbara presenterna äro för länge sedan uppackade och uppställda, men denna låda har kungen ej velat låta öppna.

Nu tycks tiden emellertid vara inne härtill, och då måndagskonseljen är förbi, beger sig unge kungen

till den salong, där den stora spegeln skall hänga, för att själf närvara vid dess uppäckning.

Då kungen träder in till de väntande handtverkarna, som samlat sig omkring den ännu igen-skrufvade lådan, säger han ej ett ord, gör blott en befallande åtbörd till tecken, att nu kan man börja. Men då karlarna med stor varsamhet börja skrufva och bända, vänder kungen sig bort, som om han ej förmådde se härpå. Först då skrufmejslarnas gnissel ej längre förnimmes och allt är tyst i rummet, vänder kungen sig tvärt om från fönstret, där han stått.

— Jag skall själf aftäcka spegeln, säger han.

Han böjer sig ned och samlar hastigt ihop det tjocka lager af finaste sågspån, som ligger öfverst i lådan, och vräker ut det i en hög på golfvet, så rycker han undan den mängd af tunt kinesiskt silkespapper, som täcker spegeln. Men ännu höljes denna af ett stort skynke af hvitt japanskt siden. Med darrande hand drager kungen varsamt undan det hvita höljet. Därunder ligger den stora, dyrbara spegeln, sönderslagen i tusen stycken.

Kungen blir mot vanan, då något går honom emot, ej ond, ej heller bannar han någon för det skedda. Men han blir likblek och står ett ögonblick som förstenad, och utan att yttra ett ord går han till sin sängkammare, där han låser sig inne.

Då han sent omsider åter visar sig, äro hans ögonlock röda och inflammerade af gråt.

Ett par dagar därefter afgår kurir till Ryssland — —

Förvåren har öfvergått till senvår och försommar, och försommaren har öfvergått till midsommar, då det i Stockholm börjar glunkas om att kungen skall resa bort. Man vet ej hvarthän, men man tror, att det bär af till utlandet och att resan skall blifva långvarig, ty kungen arbetar mycket och flitigt och avslutar en mängd göromål, som det tycks för att sedan bättre kunna disponera sin tid.

Änkedrottningen vistas ännu i staden, likaså hertigen och hertiginnan af Södermanland, ty hertigen har varit sjuk, och hertiginnan opasslig, och fursteparret har därför ej ännu flyttat ut till sitt Rosersberg.

En dag i slutet af juni gör unge kungen visit hos hertiginnan på slottet. Gustaf Adolf är så blek och ser så mager och ansträngd ut, då han inträder i hertiginnans rum, att denna med sin vanliga liflighet rusar upp och ropar:

— För all del, min vän, hur står det till? Jag vill slå vad om att Ers Majestät lägger sig mycket sent, stiger mycket tidigt upp och föga eller intet sofver om natten.

— Hur vet min faster detta? frågar kungen med ett matt småleende.

— Det ser jag på Er. Ni ser ut som en sömnlös människa, och jag vet, att Ni behöfver mycket sömn, mera än andra. Det har varit så alltifrån Er spädaste barndom.

— Det är mycket en människa behöfver, som hon inte får, svarar kungen och suckar tungt. — Min faster har rätt, jag är oändligt trött.

Kungen sätter sig bredvid hertiginnan i den smala, pärlfärgade kanapén.

— Men hvad har Ni då gjort, som till denna grad kunnat uttrötta Eder? frågar hertiginnan. Hon dör af nyfikenhet att få veta om något intressant är i görningen. Men det går ej an att fråga direkt, ty unge kungen har stor respekt med sig. Hon försöker sålunda på omvägar.

— Har Ers Majestät gjort för långa utflykter, gått alltför mycket, ridit alltför länge dessa heta dagar? frågar hon.

Kungen dröjer så länge med svaret, att hertiginnan ser på honom.

Liksom tillfälligtvis tar hon upp sin svampdosa ur fickan, luktar flyktigt på den och ställer den så ifrån sig på bordet framför kungen.

Gustaf Adolf lyfter den juvelprydda tingesten, för den till näsan och drar ett djupt andetag.

— Jag har haft mycket att tänka på, svarar kungen.

Han sluter ögonen och bleknar. Hertiginnan ser, att han håller på att svimma.

— Herre Gud, hur är det fatt? Hvad kan jag göra för Ers Majestät? Får jag bjuda en kopp te? Det är ingen, som ser till hur Ni sköter Er, min vän. Ni behöfver sannerligen någon, som pysslar om Er.

Hertiginnan gör ett kort uppehåll. Hon hoppas, att kungen skall diskutera denna sak, och i sin ifver tillägger hon: — Ni kan icke sköta er själf.

Men detta skulle hertiginnan ej ha sagt, hon märker ögonblickligen, att kungen illa upptager dessa ord, och hon påminner sig förskräckt hur stucken han nyligen visat sig mot Rosenstein, därför att det

utspridts ett rykte om att kungens förre informator styr honom.

Hertiginnan menar alldeles ej något dylikt, hon brinner blott af åtrå att få veta om kungen ämnar fara ut på friarefärd. Hon söker godtgöra med att säga:

— Jag menar, att Ers Majestät illa sköter sin hälsa, då Ni på detta sätt öfveranstränger Eder.

— Jag tackar min faster för hennes deltagande, säger kungen och plockar ett för ett bladen af en ros, som han tagit från jardiniären på bordet. Han sitter en stund alldeles tyst, medan han samlar rosenbladen i sin hand, sticker så stjälken i ett knapphål på den svarta jackan, och då han härvid rifver sitt finger på ett af de skarpa törnena, väcker han till och reser sig upp för att gå. Efter att ha kysst hertiginnans hand, frågar han ändtligen efter sin farbror hertigens tillstånd. — Det var härför jag kom, äfvensom för att göra visit hos min faster, säger han, och så fick min faster ännu en patient.

— Hoppas innerligt, att denne patient nu är fullkomligt återställd. Men för att tala allvarsamt, är Ers Majestät verkligen tillräckligt frisk för att begifva sig ut på en långtur? säger hertiginnan, som prompt vill ha reda på målet och ändamålet med unge kungens resa.

— Hur vet min nådiga faster, att jag ämnar mig på långtur?

— Ryktet säger, att Ers Majestät tänker begifva sig till Reval för att där träffa ryske kejsaren, som skall resa dit sjöledes.

— Jag vet, att det säges så, svarar kungen och luktat än en gång på hertiginnans stora svampdosa.

— Man berättar, att det skall vara en nöjesresa, hasarderar hertiginnan med en särskild betoning af det sista ordet.

Kungen förstår meningen och skakar allvarligt på hufvudet.

— Nej, min faster, det är ej, som Ni tror. Jag reser ej till Reval för att sammanträffa med ryske kejsaren. Samma hinder som förut är tillfinnandes för giftermålet med storfurstinnan Alexandra. Hvem har för resten sagt min faster, att det blir till en utländsk resa? Icke jag åtminstone.

Kungens ton är ganska tvär, och hertiginnan svarar därför hastigt:

— Människor äro ju alltid intresserade, då det gäller Ers Majestät.

— Säg till dem, som undra, att jag skall resa till Carlskrona. Det är sant.

Kungen gör sin tväraste vändning, tar sin hatt och går.

Då han väl är utom dörren, trippar hertiginnan hastigt fram till sin spegel och räcker lång näsa åt sig själf.

— Det fick du, säger hon.

Några dagar efter kungens afresa från Stockholm gör änkedrottningen visit hos hertiginnan af Södermanland, som fortfarande är opasslig.

Sofia Magdalena sätter sig med mycket frasande af styft siden i en länstol bredvid hertiginnans säng, och samtalet mellan de två höga svägerskorna går efter några matta förfrågningar om hertiginnans och hertigens hälsotillstånd snart öfver till dagens brinnande intresse, unge kungens resa.

Änkedrottningen för själf samtalet på storfurstinnan Alexandra.

— Jag skulle gärna vilja veta hvad hertigen berättat om denna unga prinsessa och om han sagt, att hon verkligen är så oemotståndligt intagande, som ryktet förmäler, säger hon.

Med brusande liflighet omtalar hertiginnan beredvilligt allt hvad hertigen sagt i detta ämne.

— Det förefaller mig, som om min son alltjämt älskade storfurstinnan, säger änkedrottningen, då hertiginnan slutat. Han skulle nog ansett det för en stor lycka, om hon kommit hit, tillägger hon med än lägre röst än den vanliga.

— Utan allt tvifvel skulle detta varit en stor lycka, utropar hertiginnan.

Änkedrottningen skakar långsamt på hufvudet:

— Tror min kära svägerska det? Jag vet just ej så noga. Jag förmodar, att kejsarinnan Catharina *också* vid fjorton år var mild, älsklig och god. Men vi ha i alla fall upplefvat, att hon sammansvor sig mot sin man och var med om att mörda honom. Jag kan ej säga, att tanken härpå och tanken på det saliga ryska Majestätets lefnadssätt in i sena ålderdomen gjorde, att jag med entusiasm motsåg detta ryska giftermål. Jag fruktade för att det vackra äpplet ej skulle falla alltför långt från det gamla trädet, säger änkedrottningen med denna säfliga läspning, som gör att äfven skarpa och ironiska yttranden i hennes mun få en oskyldig och godmodig anstrykning. Så tillägger hon som ett apropos till det hon sagt:

— Vet min svägerska hvart kungen rest?

— Min kära svägerska, säger hertiginnan, snopen

öfver att ej sanningsenligt kunna svara ett frimodigt ja och skälfvande af nyfikenhet. — *Jag* vet det ej, men jag är icke så enfaldig, att jag tror, att *Ni* ej vet det.

Änkedrottningen småler förlägen med minen af en ertappad.

Hertiginnan lutar sig ifrigt fram mot sin stela gäst.

— Jag är öfvertygad om att, ifall någon har reda på ändamålet med denna resa, är det *Ni*, säger hon med en ton, som skall locka till förtroende.

Änkedrottningen tiger och rättar på sina hvita silkesmitainer.

Hertiginnan fortsätter lika ifrigt: — Jag har mycket grubblat öfver hur det kan komma sig, att Hans Majestät efter den stora motgången i hjärteangelägenheter, som vi veta, att han så nyligen genomlefvat, allaredan tänker se sig om på annat håll, ty att detta är meningen, härpå tviflar jag ej ett ögonblick. Och vet min svägerska, till hvilket resultat jag kommit?

Sofia Magdalena skakar på hufvudet.

— Jo, att unge konungen, som är så samvetsgrann, håller det för sin sonliga plikt att efter salig kungens förordnande vara gift vid aderton år, då det ej blef af vid sjutton. Anser ej min svägerska detta antagande ganska troligt?

— Jag anser intet för otroligt, svarar änkedrottningen matt.

— Vidare håller jag för ofantligt sannolikt, att resan går till Wien och att Hans Majestät där tänker fria till franska prinsessan. Är det inte också troligt?

— Allt är troligt, svarar änkedrottningen. — Min son skrifver så sällan till mig, det dröjer flera dagar mellan hvart bref, tillägger hon klagande.

Detta är allt i nyhetsväg, som hertiginnan får veta af änkedrottningen, ty sedan den höga damen yttrat dessa ord, reser hon sig upp, bjuder farväl och går.

Då den ståtliga änkedrottningen skridit ur sängkammaren, misstänker den lilla hertiginnan med förtrytelse, att hela den intima konversationen blott varit en fint af änkedrottningen för att utforska hur mycket hertiginnan vet rörande kungens resa. Detta ändamål är uppnådt, men hvad den slutna och försiktiga änkedrottningen har reda på, därom är hertiginnan Hedvig Elisabeth Charlotta till sin harm lika okunnig som förut.

Aldrig har en kunglig resa varit höljd i ett sådant dunkel som denna.

Man vet, att kungen med ett följe af några få kavaljerer och sin läkare doktor Rung passerat Ystad på postjakten.

Då postjakten återkommer till Ystad, får man veta, att strax sedan kungen embarkerat gaf han kaptenen order om att ändra kurs och hålla på Lübeck. Men då vinden var alldeles konträr, frågade kungen, hvilken hamn vore den lämpligaste att angöra. Man sade honom, att Rostock var möjlig, men Stralsund bäst, och kungen befallde kaptenen att hålla på denna hamn. Sedan postjakten anländt till Stralsund, hade först kungens två vagnar förts i land. Kungen och sviten stannade ombord ända till det ögonblick, då de satte sig i vagnarna, ty kungen ville på inga villkor bli känd. Men då flera timmar åtgingo, innan allt var i ordning, höll detta dröjsmål på att förråda kungens incognito.

Det hade också varit mycket svårt att bestämma vägen, som skulle tagas. Hans Majestät hade ej ansett för höfligt att fara igenom de preussiska staterna utan att besöka kungen af Preussen i Berlin, något, som Hans Majestät ej ville göra på utresan, och särdeles obehagligt var det för kungen att passera genom hertigens af Mecklenburg land, då kungen ju varit förlofvad med hertigens dotter. Man kunde ej heller vara trygg för att icke det svenska majestätet i Mecklenburg skulle blifva utsatt för vidrigheter. För att krångla bort sin marschroute lär kungen bytt namn vid hvarje poststation och lär till och med ha tillryggalagt vägsträckan mellan tvenne ombyten till fots.

Lyckligtvis vet man, att Hans Majestät slapp igenom Mecklenburg utan svårigheter, men härefter vet man intet. —

Det kommer bud till Rosersberg från konungen, att Högstdensamme på hemvägen till Stockholm denna eftermiddag tänker besöka sin farbroder, hertigen af Södermanland.

En bekväm soffa, stoppad med hästhår och öfverdragen med röd sidendamast, har blifvit utflyttad i trädgården för hertigens räkning, och på denna soffa hvilar sig hertigen, som är konvalescent efter sitt giktslag.

Här ligger han och röker i ro sin pipa och ser på hur trädgårdsmästaren och hans drängar kratta gångarna och rensa i varmhusbänkarna, då hertiginnan ilsamt kommer från slottet och flämtande ger honom bud om det väntade besöket.

— Jaså, han anmäler nådigast sin ankomst,

muttrar hertigen. Få se, hur han blir emottagen af mig. Detta besök skall vara ett soulagemang för att han handlar stick i stäf mot mina råd. Han har aldrig velat följa dem och har därtill nu markerat den största liknöjdhet och ohöflighet mot mig genom att ej i förväg underrätta mig om ändamålet med sin resa. Tag Ni emot honom, jag gör det icke.

— Men, min bästa vän, hvad menar Ni? ropar hertiginnan.

— Jag menar, att jag aldeles ej vill se honom och att hela den tid, som han tillbringar på Rosersberg, skall jag tillbringa i min säng och låtsas sofva. Jag skall en gång hämna mig på den där otacksamma eldgaffeln.

Hertiginnan skrattar.

— Bah, min bästa vän, betänk huru löjligt och opassande ett sådant uppförande skulle vara. Inte kan Ni gå till sängs midt på ljusa dagen utan anledning. Om Ni är uppretad på konungen, bör Ni göra allt i världen för att söka dölja det för publiken. Betänk, hur besynnerligt det skulle taga sig ut, om Ni gjorde, som Ni säger.

Hertigen reser sig upp från sin liggande position och ställer sig framför hertiginnan med händerna i sidan:

— Besynnerligt, besynnerligt! Men Ni finner det inte besynnerligt, att han bär sig åt mot mig, som han gjort. Han är skyldig mig hela sin existens. Ja, hela sin existens. Tror Ni inte, att jag under hans minderårighet kunnat kringskära hans makt? Men af vänskap och tillgifvenhet för honom har jag gjort allt. Jag har offrat honom mina natters vaka

och min hälsa — jag har velat hans lycka — och han gör allt i världen för att vanära mig.

— Nå, nå, nå! utbrister hertiginnan.

— Jo, vanhedra mig. Jag säger det ordet, och det är så. Har han ej i sina giftermålsangelägenheter tvenne gånger gjort mig till löftesbrytare? Först tog han tillbaka det löfte jag i hans namn gifvit till prinsessan af Mecklenburg, och därpå bryter han sin förbindelse med storfurstinnan Alexandra. För resten har han vid alla tillfällen bevisat mig den största otacksamhet. Har han gjort det minsta för mig, alltsedan han bestigit tronen? Har han ej i stället för att reglera mina affärer frantagit mig de inkomster jag hade under regentskapet och endast lämnat mig den reveny, som jag förut hade och som är alldeles otillräcklig för mitt behof och för vårt hus' underhåll? Detta vet Ni lika väl som jag.

— Jag vet allt detta, min vän, men det ursäktar ej, att Ni säger det Ni tänker hämnas på den stackars gossen.

Hertigen har, sedan han fritt fått brusa ut, så småningom lugnat sig och är nu smått generad för sina ord.

— Jag skall inte hämnas på honom, äfven om jag hade förmåga därtill, säger han. Och jag skall heller inte gå till sängs och sofva hela tiden han vistas på Rosersberg. Men Ni får först ensam möta honom. Jag skall komma senare, i behaglig tid — det är tids nog för mitt nöje. Hertigen har åter lagt sig på soffan och tagit till pipan, medan hertiginnan sveper det nedfallna sidentäcket om hans fötter.

— Men det går inte an att ligga och sofva här heller. Om ett par timmar hafva vi honom öfver oss,

och Ni måste göra toalett, min vän! Kom ihåg hur noga han är med allt!

— Ja ja ja ja. Jag skall sätta på mig och hänga på mig allt, som kan begäras. Puh! Puh! Puh!

Då den kungliga vagnen stannar utanför trappan vid Rosersberg, ser sig kungen länge om efter hertigen, ty endast hertiginnan möter honom.

Kungen försöker att ej se allt för stucken ut, då han säger:

— Jag fruktar, att jag anländt i ett olämpligt ögonblick. Är min farbroder ej hemma?

— Det är han lyckligtvis, och han skall snart komma, men hertigen har ännu ej fullt återhämtat sig från sin sjukdom och befinner sig numera ofta indisponerad. Jag är alldeles förtviflad öfver att detta just är förhållandet denna dag, som Ers Majestät valt att komma till Rosersberg, säger hertiginnan.

— Ja, det är beklagligt, svarar kungen stelt.

Han bjuder hertiginnan sin arm och för henne in. Men han stannar ej i trädgårdssalongen, utan för hertiginnan direkt in i det närbelägna ljusblå kabinetet och stänger dörren till salongen utanför, där sviten samlat sig.

— Nu skall min nådiga faster ändtligen af mig själf få veta målet för min resa, säger han, då han sätter sig ned midt emot hertiginnan.

— Ändamålet var att åt mig uppsöka en gemål. Och då jag af religiösa skäl ej kunde få den jag önskade erhålla, har jag följaktligen förlofvat mig med prinsessan af Baden, Fredrika Dorothea Wilhelmina.

Hertiginnan har svårt att återhålla ett småleende vid det besynnerliga ordet följaktligen. Hon reser sig upp och säger:

— Mottag mina varmaste lyckönskningar, och var förvissad om att jag på det lifligaste deltagar i Ers Majestäts lycka.

Tårarna stå i konungens ögon, då han svarar:

— Jag tviflar ej på att min faster deltagar i allt, som rör mig, och jag begagnar därför detta tillfälle att försäkra, att jag gengäldar detta deltagande med vänskap och tillgifvenhet.

Hertiginnan, redan förut upprörd efter scenen med hertigen och det myckna bestyret för kungens mottagande, blir det än mera, då hon ser kungens häftiga sinnesrörelse. Gråtande omfamna hon och kungen hvarandra.

Kungen för näsduken flera gånger till ögonen, innan han börjar tala.

— Jag tror nog, att jag skall bli lycklig med denna prinsessa, därför att hon är mild, god och vacker, säger han. Men hon är otroligt blyg och kommer att vara i behof af stort öfverseende.

— Härför skall Ers Majestät ej oroa sig, säger hertiginnan, som på en vink af kungen återtagit sin plats i soffan. Hennes blyghet kommer att tala till fördel för henne hos allmänheten och uppväcka dess intresse.

Kungen ser betänksam ut.

— Prinsessan är otroligt blyg, jag har aldrig sett något så blygt, upprepar han och skakar på hufvudet. Föreställ Er, min faster, jag var tillsammans med prinsessan tre dagar, och hon var så blyg, att hon ej enda gång slog upp ögonen, medan jag talade med henne. På tredje dagen, strax innan jag skulle resa, sade jag: »Madame, Ni har inte värdigats se på mig en enda gång dessa dagar, som jag haft

lyckan att vara tillsammans med Er. Jag har ej ännu sett färgen på Edra ögon. Då lyfte hon upp dem mot mig —

— Och hurudan var färgen på ögonen? frågar hertiginnan leende.

— Mycket vacker mörkblå, men det hängde tårar i de långa ögonfransarna, svarar kungen allvarsamt och vänder bort hufvudet. Han har fallit i djupa funderingar, hvarur hertiginnan väcker honom med orden:

— Vågar jag fråga hur Ers Majestät har det ställt med Ryssland?

— Hvarken bra eller illa, svarar kungen. Jag har naturligtvis gjort allt, som jag kunnat, för att mitt giftermål med storfurstinnan Alexandra skulle gå i fullbordan. Men då jag som kung ej kunde låta tumma på mina rättigheter eller ge vika, då kejsar Paul ej gjorde det, tog jag mitt parti och började underhandla med ett annat hof. Jag skref till Ryssland för att underrätta om detta mitt beslut, men på samma gång lofvade jag, att om man ännu ville gifva mig storfurstinnan utan att yrka på artikeln om religionsfrihet, skulle jag ej fullfölja underhandlingarna på detta nya håll. Emellertid yrkade man alltjämt på religionsfriheten och ville ej ge vika, och jag kunde naturligtvis ej ge vika, tillägger konungen häftigt och vänder sig bort. Härpå underrättade jag, att jag skulle välja en gemål, som med släktskap är förbunden med ryske kejsaren, och det har jag ju också gjort, ty som min faster vet, är prinsessan af Baden syster till storfurst Alexanders gemål.

Hertiginnan är ej genast färdig med ett svar, och kungen fortsätter:

— Af allt detta måste man ju förstå, att jag vill bibehålla det goda förhållandet till Ryssland, hvilket jag också skref dit redan under lägret på Ladugårdsgårde. Men då jag ej fått något svar på detta bref, har jag påskyndat giftermålet, och jag hoppas, att prinsessan kan vara här i slutet af nästa månad.

Kungen har hittills suttit stilla midt emot hertiginnan, men nu reser han sig upp och går oroligt fram och åter i rummet. Af ryckningarna i ansiktsmusklerna ser hertiginnan, att kungen tänker på något, som på det högsta upprör honom, och hon väntar med spänning på hvad han härnäst skall säga.

— Jag har således fortfarit att visa lika mycken artighet mot Ryssland som tillförne, fastän man ej där har någon till öfverlopps åt mig. Jag kan ge Eder ett markant bevis härpå, min faster, och då Ni på sätt och vis är inblandad i saken, vill jag gärna höra Eder mening.

Kungen har stannat framför hertiginnan och stirrar henne i ansiktet, medan han talar. Hertiginnan är högst nyfiken men försöker cachera det, ty af allt märker hon, att det kungen tänker omtala är en viktig sak, och hon är rädd att skrämma bort hans förtroende genom sin ifver att emottaga det. Desto mer förvånad blir hon, då kungen börjar:

— Ni vet ju, att då jag var i Ryssland, sade mig storfurstinnan Paul, numera kejsarinnan af Ryssland, att hon tyckte mycket om skånska handskar.

— Ers Majestät berättade detta för mig — och det var därför —

— Ja visst, och då min nådiga faster af mig fick höra detta, lät Ni genom grefve Golowkin skicka

henne skånska handskar. Min sändning med handskar skickades samtidigt.

— Nå? frågar hertiginnan nyfiken.

— Jo, föreställ Er, min faster, att de handskar Ni sände blefvo mottagna men mina ej. Kejsarinnan nekade mottaga dem, sägande, att hon ej kunde taga emot presenter annat än af sina släktingar, men ej af en främmande person som jag.

Hertiginnan känner kallsvetten löpa utefter ryggraden, och hon låtsar tappa spetsnäsduken på golvet. Hon böjer sig ned för att taga upp den. Hon vill gifva sig kontenans, medan hon betänker kejsarinnans dubbelydiga ord. De kunna visserligen tolkas så, att kejsarinnan ej längre räknar kungen som släkting, då han icke vill ingå gifte med hennes dotter. — Men de kunna också vara en allusion på den gamla historien om kungens börd — — —

Hertiginnan ryser vid tanken på att kungen föreställer sig, att hertiginnan tänker detta.

Nu stannar kungen plötsligen framför hertiginnan och ser på henne med samma stirrande, pinade blick.

— Hvad menar min faster härom? säger han och biter sig i läppen.

Hertiginnan svarar käckt:

— Jag förstår alldeles icke hvad kejsarinnan menar. Det är ju förfärligt dumt. Ni, min vän, är ju kejsarinnans släkting lika väl som jag, fastän ett led mera aflägsset.

Det pinade uttrycket i kungens ansikte förvandlas i ett småleende.

Han sätter sig åter midt emot hertiginnan och stryker med sin iskalla hand sakta hertiginnans, som ligger i hennes knä.

— Ja, är det inte en förfärlig dumhet? säger han och skrattar högt. Ser Ni, min nådiga faster — Hertiginnan flyttar sig närmare kungen, hon tror, att kungen vill anförtro henne något — — —

I detsamma går dörren upp, och hertig Carl inträder.

Konungen reser sig upp från soffan och går sin farbroder till mötes.

— Jag har kommit till Rosersberg för att själf annonsera för min farbroder mitt giftermål med arfurstens af Baden dotter, prinsessan Fredrika Dorothea Wilhelmina, säger kungen stelt, som om han läste upp en läxa. Och då hertigen ej yttrar ett ord, endast bugar sig, tillägger kungen med ännu mera köld: — Jag förmodar, att jag ej har min farbroders gillande, då jag vet hur ifrigt min farbroder önskat mitt giftermål med ryska storfurstinnan, men min farbror förstår, att då jag en gång nekade att ge efter i religionsartikeln, hade det varit inkonsekvent af mig att sedermera göra det.

Hertigen svarar nästan lika stelt och kyligt:

— Min käre brorson har rätt i att jag önskat giftermålet med storfurstinnan Alexandra, ej blott därför att jag trott, att det skulle varit till Ers Majeståts personliga lycka, utan äfven för fäderneslandets skull.

Kungen svarar med häftighet:

— Nå, min käre farbror har ej alltid varit af denna mening. Jag kommer mycket väl ihåg, att en tid *brytandet* af den ryska alliansen ansågs vara af stor vikt för Sveriges lycka. Den tiden då frieriet i Mecklenburg pågick!

Hertigen tyckes ämna svara skarpt på denna

förebärrelse för vankelmod, men han hejdar sig inför hertiginnans blick.

— Jag trodde, att jag hade orätt, och ändrade därför system. Då liksom nu fruktade jag för den fara fäderneslandet och Ers Majestät från ryskt håll löpa. Men då Ers Majestät anser sig härvidlag säker, återstår mig ej annat än att önska all lycka, ty Ers Majestät gifter sig ju för egen lycka och ej för andras. Därför höfves det hvarken mig eller andra att vara missnöjda med det val Ers Majestät gjort.

— Jag tackar min farbror för den uttalade lyckönskan, säger kungen och bugar sig. Han har blifvit mycket röd under hertigens tal, och tårarna ha stigit upp i ögonen. Men han behärskar prompt sin sinnserörelse och säger:

— Jag skulle innan afresan gärna bese mig på Rosersberg.

— Jag beklagar, att jag ej kan erbjuda mig till ciceron, men mitt hälsotillstånd förbjuder allt för mycket gående.

— Min faster gör mig väl sällskap, säger konungen och bjuder hertiginnan armen.

Tillsammans genomvandra kungen och hertiginnan Rosersbergs trädgård, men kungen är mycket förströdd och yttrar ej många ord. Då hertiginnan gått sig, men ej kungen, trött, drickes te ute i kaprifoliebersån. Kungen och hertigen samtala härvid med hvarandra tillräckligt mycket för att sviten ej skall få anledning misstänka, att ett mindre kordialt förhållande är rådande de båda höga herrarna emellan.

Äntligen bryter kungen upp, sägande, att han vill vara i Stockholm före natten och att han en passant skall göra visit hos sin mor på Ulriksdal.

Vagnen kör fram, kungen stiger upp och vinkar ett nådigt afsked till hertigen och hertiginnan, som stå på trappan.

Hertigen och hertiginnan stå kvar, tills vagnen är ur sikte. Då den försvunnit i alléen, säger hertigen till sin gemål, i det han gnuggar händerna:

— Nu är den nåden öfver. Puh! Låt mig få igen min pipa! Den kölden i denna värme! Puh, puh!

XIII.

Prinsessan från Baden.

Hans Majestät, den kungliga familjen och hela hofvet vänta vid Drottningholms hamn slupen, som med kungens trolofvade brud ombord ros från Fitja, dit prinsessan landvägen begifvit sig från Grips-holm. Vid hamnen stå jämte kungen, hertiginnan af Södermanland, prinsessan Sofia Albertina och hertig Fredrik Adolf. Hertig Carl är alltjämt sjuk.

Öfverst på slottstrappan väntar änkedrottning Sofia Magdalena.

Det kungliga giftermålet har påskyndats till den grad, att ingen hunnit sansa sig, minst af alla den lilla badensiska prinsessan.

Allra först påskyndades i Carlsruhe prinsessans konfirmation, ty Hans Majestät konungen af Sverige ville partout vara förmäld före den förste november i år, och prinsessan Fredrika Dorothea Wilhelmina var ej ännu konfirmerad. Ej heller hade hennes uppfostran hunnit fullkomligt fullbordas. Arfprinsessan-modern hade önskat ett uppskof med giftermålet, men Hans Majestät, konungen af Sverige, ville partout vara förmäld före den förste november i år, och något uppskof kunde ej ifrågasättas.

Efter skedd konfirmation hastas med prinsessans afresa till Stralsund, dit hennes mor och en yngre syster följa henne. Samma dag som vigseln par procuration äger rum, vid hvilken baron Taube föreställer kungens person, går prinsessan ombord på fregatten Manligheten, som för henne öfver till Sverige långt snabbare än beräknadt. Endast tjugufyra timmar varar öfverresan till Carlskrona, där Hans Majestät är henne till mötes. Vistelsen i Carlskrona, resan därifrån i kungens sällskap, uppehållet i Växiö och Jönköping, allt är som en oredig dröm för lilla prinsessan, som endast har en känsla, att hon går i sömnen. Så lämnar henne kungen och reser i förväg till Stockholm. Den blifvande drottningen skall hvila ut på Gripsholm några dagar, innan resan fortsättes till Drottningholm, där den kungliga familjen skall föreställas. På Drottningholm skall hon uppehålla sig till det högtidliga intåget och biläget i Stockholm den trettioförste oktober.

Men inte har lilla prinsessan hunnit sansa sig minsta grand efter den grymma skilsmässan från sin älskade familj, först i Carlsruhe och sedan den grufvigaste i Stralsund. Alltsedan dess har hon trånslängt tillbaka till de sina och till sitt land. Och då hon åker in på Gripsholms borggård öfver vindbrygga och under höga hvalf, tycker hon, att hon aldrig sett ett dystrare och hemskare slott. Där är hemskt utan och innan. Där är löndörrar bakom gobelinstapeterna och taflorna. Från alla väggar stirra bistra konterfej ned på den lilla prinsessan, som ligger spökräddsvaken om nätterna och väntar på att de gamla porträtten skola stiga ned ur sina ramar och gastkrama henne.

Sjön, som hon har framför sina fönster, är Mälaren, om hvilken man berättat henne, att den skulle vara en ljus och leende insjö med fagra öar och stränder. Men det regnar och stormar, och Mälaren är lika grå och mulen som himlen, och prinsessan undrar, om Drottningholm, som hon vet ligger vid denna samma sjö, också är en gammal ohygglig fästning med hemska fängelsetorn.

Den lilla prinsessan grufvar sig svårligen för mötet med sin nya familj, af hvilken hon ej sett någon, undantagandes den blifvande gemålen, som ej tänkt på annat, hvarken i Carlskrona eller under resan än att instruera sin brud om alla hennes göranden och låtanden, så att det till slut förefaller prinsessan, som om hon aldrig i världen skall kunna lära sig gå, sitta eller stå, som det brukas i detta land, långt mindre hälsa eller tala. Med undantag af en enda tysk kammarfru har hela den tyska sviten med arfprinsessan återvänt till Baden, och alltifrån den stund prinsessan embarkerade på Manligheten har hon varit omgifven af idel främmande, och till råga på allt är hennes öfverhofmästarinna, grefvinnan Piper född Ekeblad, en dum och högfärdig person, som blott tycks ha en enda talang, den att reta och förarga alla människor, ej minst prinsessan själf, som är ganska häftig. De sex hoffröknarna, af hvilka några mött i Stralsund och andra slutit sig till sviten i Carlskrona, äro samtliga mycket unga personer, som aldrig varit med i världen, långt mindre i stora världen, och den lilla badensiska prinsessan har ingen i sin omgifning, som kan vara till minsta nytta och hjälp med att visa henne hvad man fordrar af henne. Därför har kungen själf haft så mycket besvär med

henne, att prinsessan tror, att han redan måste vara led vid henne.

Nu äro emellertid de två rastedagarna på Grips-holm till ända, och nu skall hon på Drottningholm mötas af den kungliga svenska familjen, som skall ersätta henne den tillbedda modern, som förstår och ordnar allt för sin familj, den gode, kärleksfulle fadern, de glada systrarna, den ende brodern.

Nej, den lilla prinsessan har ej sansat sig eller tröstat sig, hon är alldeles vettskrämd och vill förgås af ångest och blyghet, då hon från slupen första gången ser det ståtliga, hvita Drottningholm belyst af den vackraste, nedgående sol, ty dagen är den allra skönaste oktoberdag, som tänkas kan.

Prinsessan ser en oerhörd människomassa på vägarna och framför slottet. Stranden är kantad med rikt smyckade båtar, flaggorna och vimplarna vaja i den milda höstvinden. En del vagnar närma sig slottet i rask fart, en del hålla stilla. Människor ha till och med klättrat upp på vagnstaken och i träden för att bättre få se henne, som nu kommer i den flaggprydda kungaslupen —

Kanonernas dunder fyller luften. Prinsessan hör hurraropen —

Allt närmare och närmare ros slupen, och med högt bultande hjärta urskiljer bruden nu sin ungespenslige brudgum främst i en grupp af några personer — den nya familjen — —

Bakom dessa närmaste hela hofvet, och bakom detta folket, hela det svenska folket, hufvud vid hufvud i tusental.

Den lilla prinsessan är nära att svimma, då kungen, som ser mycket allvarsam och ej så litet

besvärad ut, räcker henne sin hand och hjälper henne ur slupen. Hon tänker på hur vacker kungen skulle vara, om han ej hade denna kalla min och denna raka, stela hållning. Nu syns hon, nu ser man henne. Hon är det darrande föremålet för tusen sinom tusen nyfikna blickar.

Hon är späd och outvecklad och förefaller vara mycket barn för sina sexton år. Hon är ej skön, men har ett ovanligt intressant utseende med den täckaste mun och den allra fraichaste hy. Ögonen äro skuggade af långa ögonfransar, hvilka jämte ögonbrynens teckning förläna prinsessans utseende ett svärmodigt tycke. Håret, kastanjebrunt och opudradt, är purrigt och yfvigt och faller i korta lockar eller friséer öfver panna och hals.

Kungen har bjudit sin brud armen och fört henne fram till sina båda fastrar och sin farbroder och presenterat dem för henne. Prinsessan är så ytterligt förlägen, att hon hvarken kan hälsa eller konversera. Nu går det unga paret upp på slottstrappan till änkedrottningen. Prinsessan går mycket framåtböjd med nedslagna ögon, men kastar ibland förstulna blickar omkring sig eller lyfter dem mot kungen. Då de båda hunnit upp till öfversta trappan, där änkedrottningen, står, gör prinsessan min af att vilja kasta sig på knä och kyssa hennes hand, men änkedrottningen, som tycks finna behag i sin sons brud, tillåter det ej, utan omfamnar henne ömt och kysser henne på pannan. Med förvåning märker kungen, att bredvid hans lilla dödsblyga brud tar sig hans ståtliga moder för första gången ledig och affabel ut. Majestätisk är hon alltid. Drottning i hvarje tum. När skall den här lilla te sig som en drottning — — ?

Efter presentationen beger sig den kungliga familjen till Hans Kungliga Majestäts sängkammare, där kungen själf presenterar gardeskaptenerna och kammarherrarna. Då detta är öfverstökadt, följer änkedrottningen prinsessan till hennes våning, där hon skall hvila sig några ögonblick.

Då änkedrottningen knäpper kring prinsessans hals den blixtrande juvelcolliern, som är hennes brudgåfva, kysser prinsessan hennes hand och ser sig med en skalkaktig sidoblick hastigt i spegeln. Hon själf är belåten med sin toalett liksom med allt, som hennes mor arrangerar, men änkedrottningen tänker inom sig, att den blifvande drottningen är ofantligt illa klädd.

Det blir ej lång hvila. Prinsessan har att gifva cour för hofvet, hvarefter kungliga familjen återvänder till kungens sängkammare och stannar där till spektaklets början. Man uppför Iphigenia i Auliden. Men Gustaf Adolf, som är mycket trött af att oupphörligen behöfva tänka för tvenne, sitter nu så försjunken i grubblerier, att han totalt bortglömmer att applådera arian »Sjung, folk, till eder drottningens ära», för hvars skull denna opera är vald till detta spektakel. Hertiginnan tillhviskar kungen, att det är han, som bör ge tecken till applåderna. Bruden blir mycket förlägen, då kungens och den kungliga familjens handklappningar med frenesi upptagas af hela salongen, men ser på samma gång gladt öfverraskad och smickrad ut, då hon på kungens uppmaning bugar sig åt alla sidor.

Vid återgången från teaterhuset till slottet ter sig den vackraste syn.

Hela Drottningholms slott är rikt illumineradt,

likaså alla holmar och slupar. Detta strålande eldhaf är af allra största effekt i den stilla aftonen, helst då man blickar ut öfver Mälaren.

Efter supén återvända konungen och den kungliga familjen till Stockholm, men prinsessan och hennes svit kvarstanna på Drottningholm.

Till Drottningholm far kungen hvarje dag under den följande veckan, och då Gustaf Adolf i Carlskrona kände sig högst besvärad för sin brud, därför att hon ej kunde dansa de här i landet brukliga danserna, ställer han om att hon skall få öfva sig, ty det är alldeles nödvändigt, att hon skall kunna dansa på den bal paré, som skall gifvas vid förmälningshögtidligheten.

Därför dansas denna vecka hvarje afton på Drottningholm. Men den lilla badensiska prinsessan har ej den ringaste lust att dansa, hon vill bara gråta af hemlängtan och af ängslan för intåget och förmälningen. Hon känner sig dessutom så trött, att, om hon ej hade annat att gråta för, skulle hon gråta af trötthet. Måtte hon ej bli sjuk den högtidliga dagen! Hur misslynt skulle detta ej göra kungen! Prinsessan tycker, att allt gör kungen misslynt, och hon blir så förtviflad och utledsen, att hon undrar på, att hon hemma i Baden hade namn om sig att vara glad och lustig, och kan knappt tänka sig, att hon brukade leka och rasa med syskonen i Carlsruhes slottssalar och i Schwetzingens park. Och när lilla prinsessan tänker på detta och på sina kära, som äro så långt borta, hänga tårar i de långa ögonfransarna, medan hon försöker göra sina pas till belåtenhet.

Ändtligen är den stora, förfärliga dagen inne. Redan klockan sju på morgonen ha tvenne excellen-

ser och en del af hofvet begifvit sig till Drottningholm för att hämta prinsessan, som, åtföljd af en eskort husarer och med de vanliga ordonnanserna bredvid sin vagn, gör sitt intåg i hufvudstaden.

Intåget sker genom Kungsholmen, förbi Röda Bodarna, där för att göra svängen bredare en trä-trottoar är utlagd, ty vid Röda Bodarna och hörnet af Ritareakademiens ena flygel har staden låtit uppföra en äreport af romerska ordningen, på hvars ena sida läses *Porta et Pectora patent* och på andra sidan emot staden: *Frederica Dorothea Wilhelmina, Sveriges drottning, mottagen af Folkets vördnad och kärlek, af alla åldrars välsignelse och af allmänna glädjen.*

Denna inskription skulle säkerligen gladt det höga festföremålets hjärta, om hon förstätt den, men prinsessan har ej lärt sig svenska och förstår den således lika litet, som hon förstätt öfverståhållarens harang, som på samma språk framföres vid stadsporten.

Den lilla prinsessan sitter och fryser i sin barhalsade skrud, öfver hvilken hon blifvit tillsagd att ej bära någon schal eller kappa, och hon tycker, att vägen är oändligen lång. Hon försöker komma ihåg, att hon skall småle och hälsa åt alla sidor, då folkmassan acclamerar henne, men hon glömmer det totalt. Hon fryser så grufligt och är så förfärligt trött efter den långa färden, som, då hon passerar genom äreporten, räckt fyra timmar. Cortégen går nu genom Fredsgatan och Norrmalmstorg, som för detta tillfälle blifvit stenlagdt på prinsessans sida, öfver Nya bron, Skeppsbron, Stora Nygatan, Riddarehusstorget och Kyrkbrinken upp till slottet.

Vid slottstrappan emottages bruden af kungen, damerna, excellenserna, och kommandörerna af alla ordnar, hvarefter man ögonblickligen beger sig till änkedrottningen, där hela hofvet är församladt. Sedan prinsessan en liten stund här varit ensam med den kungliga familjen, för kungen henne till sina rum, där han håller en sorts cercle. Men hon är så utom sig af förlägenhet och blyghet och så uppgifven af trötthet, att hon ej säger ett ord till någon af de närvarande.

Hon får hvila sig några timmar. Så klädes hon till brud i helt hvitt, med myrtenkrona och krans, blandad med juveler, öfver den korta spetslöjan. Processionen går öfver den inre slottsgården till slottskapellet. Konungen tager sig förträffligt ut i hvitt silfvertyg med svart hatt och hvita panascher med juveler. — Sedan bruden inkommit i det rikt dekorerade slottskapellet, öfverfylldt af damer i hvita galadräkter, af kavaljerer i stora ordensdräkten och granna uniformer, och den långa vigselceremonien börjat, är henne allt som en dröm. Hon tycker att hon går som en sömngångerska i den stora processionen till rikssalen, att hon som i drömmen tager del i den offentliga spisningen och den oändligen tröttsamma fackeldansen, som den lilla drottningen först dansar med sin gemål tre hvarf kring den stora salen. Sedan kungen dansat med sin moder, änkedrottningen, och sina båda fastrar, hertiginnan och prinsessan, dansar drottningen med de båda hertigarna af Södermanland och Östergötland. Den starka musiken med pukor och trumpeter förmår ej väcka henne. Hon tänker blott på att hon måste dansa tre hvarf kring den stora rikssalen med

kungen, tre hvarf med hertig Carl och tre hvarf med hertig Fredrik Adolf. Också är drottningen, då processionen ordnas, som skall beledsaga de båda höga makarna till deras rum, så dödstrött, att hon är färdig att falla. Hon ser vaxfacklorna lysa som genom en tät dimma. Hon hör musiken, som vore den långt borta och ej ginge i spetsen för fåget.

I Stora sängkammaren bredvid Stora galleriet, där alla damerna äro församlade, mottager konungen och hans unga gemål, omgifna af hela deras hof, lyckönskningar af stater och kollegier. Det är tvåfaldig anledning till lyckönskan denna förste november, också är tillströmningen större än någonsin. Alla äro dessutom ifriga att på nära håll skåda den nya drottningen och glädjas åt sin unge konungs lycka. Men tyvärr ser kungen ej på långa vägar så lycklig ut, som denna dubbla glädjedag skulle anses föranleda. Han ser tvärtom högst missnöjd och mulen ut, och drottningen har en min af den ytterligaste förlägenhet och oro. Ibland kastar kungen en hastig blick på drottningen, som står bredvid honom, men då han detta gör, lyser ej hans ansikte upp, som det borde göra, det surmulnar i stället än mera. Kungen är nämligen högst besvärad af att drottningen niger för enhvar, som kommer in, som vore hon en liten nygift borgarefru, och han väntar blott på ett uppehåll i audiensen för att tillsäga henne, att så får hon ej göra. Men härtill yppar sig intet tillfälle, ty i samma ögonblick som de sista af de uppvaktande herrarna djupt bugande baklänges gå ut ur audiensrummet, segnar drottningen ned på golvet och svimmar.

Kungen står alldeles handfallen och vet ej hvad han skall taga sig till. Han försöker lyfta upp drottningen och bära henne in i nästa rum, ty om några ögonblick skall couren fortsättas. Dock hur tunn och späd hon än är, orkar han det icke, till den grad har han blifvit skrämmd af detta plötsliga illamående. Hans Majestät vill ej tillåta någon af kavaljererna att bära drottningen. Hennes Majestäts lifmedikus måste ögonblickligen vara här. Men drottningen kan ej ligga på golfvet, till dess han kommer, och kungen försöker åter att ensam bära drottningen till soffan i nästa rum, men det lyckas honom först med hofmästarinnans och ett par af hoffrökarnas tillhjälp. Ändtligen kommer läkaren och bringar Hennes Majestät till sansning. Han ger henne ett stärkande pulver och ordinerar, att hon skall hålla sig stilla en timme.

Drottningen ser förskräckt på sin gemål och mumlar: — Det går alls inte an, jag skall hålla cour. Hon vill resa sig upp, men kan det ej, utan faller tillbaka mot kanapéens dynor och somnar, där hon ligger.

Då kungen ser sin gemål blek och kraftlös ligga på soffan, blir han mycket orolig och säger till läkaren:

— Drottningen är väl inte död?

— Gud förbjude, Ers Majestät, svarar lifmedikusen bestört. Jag förmodar, att denna opasslighet härleder sig af förkylning under resan och vid in-tåget.

Kungen ser ytterst olycklig ut.

— Kan couren fortsättas och hur går det med den publika spisningen? frågar han. För att ej

alarmera allmänheten, är det af vikt att ej göra ändring i programmet.

— Det är nog rådligast att afvakta Hennes Majestäts uppvaknande och se hur befinnandet då kan vara, svarar läkaren.

Kungen går fram till soffan och betraktar oroligt den lilla drottningen, som tycks ligga i dvala snarare än i slummer.

— Hon har troligen en bräcklig hälsa, tänker han. Hvarför skulle hon också vara frisk och stark som andra prinsessor? Kungen suckar djupt, vänder sig tvärt om och går in till sitt för att utdela nådebevis och tillkännagifva utnämningar.

Då drottningen äntligen vaknar, ber och besvär hon, att man skall låta henne få vara med, som förut är bestämdt. — Jag rår ej för att jag svimmade, jag var så trött, men nu har jag hvilat ut, nu kan jag vara med, snyftar hon.

Men läkaren, som antager, att, förutom förkylningen, blygheten och förlägenheten varit orsak till drottningens illamående, råder konungen att låta Hennes Majestät slippa ifrån couren. Däremot beslutas, att hon skall delta i den publika spisningen. Medan denna pågår, sitter kungen i ständig oro för att ett nytt svimningsanfall skall inträffa under ögonen på allmänheten, som säkerligen skulle anse detta för ett dåligt omen. Drottningen härdar dock tämligen bra ut och bevisar till och med spektaklet, där operan Gustaf Wasa gifves. Men under föreställningen svika krafterna ånyo, och vid supén, som lyckligtvis endast är med kungen och hofvet, känner hon sig åter opasslig, och man måste hela natten pyssla om henne. Den till följande afton beramade

och redan iordningställda illuminationen kan ej äga rum, ty drottningen har feber och svimningsanfall. På detta sätt är hon illamående åtta aftnar å rad och till och med ofta under dagarna.

Kungen tar ej emot någon denna vecka, utan dinerar och superar med sin gemål, men ingen kan påstå, att denna uppmärksamhet är välgörande för drottningen. Hennes Majestät har mellan opasslighetsanfallen varit ganska munter och lekfull med sina hoffröknar, särdeles fröken Friesendorff, som är en ung person full af uppsluppna påhitt och infall, men så snart kungen väntas, blir drottningen tyst och allvarsam och får minen af ett skrämtdt barn, som ej kan tänka på något annat, än hur det skall uppföra sig för att vara till lags och slippa bannor. Tillföljd häraf sitter den unga gemålen under måltiderna tyst och med en uttråkad min, hvarken äter eller ser upp, och kungen är högst olycklig och vet ej hvad han skall taga sig till. Och som Hans Majestät, då han är olycklig, ser mycket sträng och ovänlig ut, förundrar sig ingen af hoffolket öfver drottningens ledsnad och hemsjuka.

Illuminationen med anledning af förmälningen blir på kungens befallning uppskjuten dag för dag. Det skylles på månskenet för att allmänheten ej skall alltför mycket oroas öfver drottningens sjukdom. Ändtligen till den elfte november utsättes illuminationen och allt beredes därtill, men samma morgon kontramaderas den. Konungen vill ej hafva illuminationen denna dag, säges det. Allmänheten förstår ej hvarför, men allmänheten vet icke hur upprörd kungen är öfver den underrättelse, som kuriren medfört rörande villkoren för den fred, som den

sjuttonde oktober blifvit slutet mellan kejsaren och den franska republiken, och man må i Wien kalla denna underrättelse angenäm, hur mycket man gitter, för kungen af Sverige är den det ej. Han är tvärtom ursinnig öfver de hårda villkor, som den franska republikens ombud, general Bonaparte, fräckt dikterat och som kejsaren accepterat, i stället för att svara, som Gustaf Adolf skulle svarat, om han varit i kejsarens ställe, att han aldrig skall nedlägga vapnen eller sluta fred, förr än franska republiken är besegrad och tillintetgjord och Bourbonerna återinsatta på sina fäders tron.

Kungen går i vredesmod upp och ned på golvet i sitt rum. Han håller den hopskrynklade rapporten i handen, och då han än en gång vill läsa, hvarför freden ej skall kallas freden i Udine utan freden i Campo-Formio, är papperet så tillknyckladt, att kungen måste gifva sig till att glätta ut det, innan han kan läsa. Ja, så står där och ej annorlunda:

»Bonaparte yrkade, att de kejsarliga befullmäktigade skulle komma till honom på Passeriano för att skriva under. Grefve Cobenzl, hvilken icke ville åsidosätta kejsarliga hofvets värdighet äfven i punkter af mindre betydighet, yrkade däremot, att general Bonaparte skulle begifva sig till Udine för att under-teckna. Som nu ingen af dem bägge ville gifva vika häruti, så blefvo de öfverens att i Campo-Formio, som ligger midt emellan Udine och Passeriano och är en liten by bestående af sexton usla bondkojor och ett adeligt hus, underteckna traktaten.»

— Så, general Bonaparte yrkar på detta, och kejsarens ombud blir öfverens med honom häruti. Men de må kalla denna förödmjukande fred för

freden i Campo-Formio bäst de gitta, jag skall aldrig kalla den för annat än för freden i Udine, aldrig, aldrig, aldrig, säger kungen mellan sina sammanbitna tänder.

Kungen ser på pendylen, det är tid att begifva sig till drottningen och personligen efterhöra hennes tillstånd och hur hon tillbragt natten. Kungen är vid det miserablaste humör, men försöker behärska det efter bästa förmåga, ty med drottningen, som ingenting begriper, kan han ej tala om detta, som ligger honom som en sten på hjärtat.

Kungen går uppför den lilla trappan, som för till drottningens toaletterum. Men då han hunnit till dörren, blir han stående, det skrattas mycket och muntert därinne, och han hör drottningen prata gladt och lifligt. Detta glädtiga tonfall i drottningens röst har kungen ej ännu hört.

— Hon är väl glad, därför att jag är sorgsen, tänker han och öppnar sakta dörren.

Munterheten, som råder i Hennes Majestät drottningens toaletterum, är så stor, att man ej märker kungens inträde. Man skulle tro, att rummet vore fullt af människor, till den grad skrattas och pratas det. Men endast tvenne personer, drottningen och hoffröken Friesendorff, befinna sig i rummet. Fröken Friesendorff sitter halfklädd framför drottningens guldtoalettspegel med utslaget hår öfver de nakna skulderna, och drottningen står bakom henne och reder ut hennes hår med sin egen guldkam, och den mycket unga drottningen och den mycket unga hoffröken skratta och prata som två uppsluppna barn. Drottningen är färdigklädd i den mörkgrå hvardagsdräkten, men däröfver har hon för köldens skull

satt på sig den dyrbara päls hon som barn fått af kejsarinnan Catharina, då hon i sin systers sällskap vistades i Petersburg. Det är en röd sammetslifrock med hermelinsfoder och bräm och prydd med guldsnören och guldtofsar och kläder drottningen allra älskligast.

Men detta märker kungen ej. Han är utom sig af vrede, därför att hofdamen är oklädd och låter Hennes Majestät drottningen hjälpa sig med koaffyren. Om det nu är en hjälp, ty drottningen sliter och drar och luggar så ystert i det långa håret, att hof-fröken Friesendorffs gälla skrik och rop ej kunna anses vara alldeles omotiverade, fastän högst opas-sande.

— Vänta, vänta, sitt bara still ett ögonblick, nu är det genast färdigt, bara det här kamtaget till. Drottningen skrattar uppsluppet och låter guldkammen fara igenom det tjocka håret med ett mycket hårdhänt tag.

— Aj, aj, aj, skriker fröken Friesendorff och fattar skrattande om drottningens hand för att hindra vidare tortyr. Men med detsamma ser hon en syn i spegeln och rusar upp med ett högt skrik. Drottningen tror först, att detta är ett nytt upptåg af fröken och skrattar fortfarande, men då lilla Friesendorff står som förstenad, märker drottningen, att något är på färde, och vänder sig om. Hon tappar kammen af förskräckelse. Kungen står inne i rummet. Han är mörkröd i ansiktet, och den tunna handen, som befallande pekar mot dörren, darrar och skälfter —

— Ut, ut, ut! ropar han. Man visar sig inte

oklädd i Hennes Majestäts rum. Sådant får ej ske!
Ut med sig på ögonblicket!

Och då fröken Friesendorff snyftande springer sin väg, ser kungen med vreda blickar på sin gemål. Han är mycket ond, men han försöker lägga tvång på sitt humör, då han märker, hur blek och darrande drottningen står framför honom, och han fruktar för ett nytt svimningsanfall.

Han pekar på soffan.

— Så får ni aldrig göra mera, säger kungen. Man passar inte upp sina hofdamer, och man kallar dem ej min bästa vän och min söta du. Sätt sig!

Drottningen snyftar förskrämd och gömmer hufvudet i dynorna.

— Hvarför gråter ni? frågar kungen äntligen i en ton, som han försöker göra vänlig.

— Därför att kungen af Sverige i Stockholm inte är densamme som grefven af Haga i Erfurt, snyftar drottningen.

Kungen rycker till. Han tänker på storfurstinnan Alexandra, då han hör sin gemål kalla honom grefven af Haga, som hon aldrig förr gjort.

Han biter sig i läppen, vänder henne ryggen och går fram till fönstret.

— Jag är inte van vid ovänlighet, jag är inte van vid ovänlighet, snyftar drottningen, men så lågt, att kungen ej hör hvad hon säger.

En lång stund står kungen tyst, medan drottningens snyftningar bli allt svagare och svagare.

Då de alldeles tystnat, går han fram till henne och säger:

— Jag var kommen för att efterhöra Ers Majestäts befinnande denna morgon.

— Jag är sjuk, snyftar drottningen, mycket, mycket sjuk.

— Det lät minsann ej så farligt, då jag stod utanför dörren, och det blir nog bättre, då jag väl är gången, säger kungen bittert och går.

XIV.

Hennes Majestät drottning Fredrika, Dorothea, Wilhelmina.

Kungen är mycket olycklig. Då Rosenstein eller vännen Fleming sökt skingra unga kungens mjältsjuka och tungsinne eller trösta honom i för-tviflade stunder, hafva de alltid förespeglat honom hans äktenskap såsom den lyckligaste händelsen i hans lif, då allt skulle jämna sig, ensambetskänslan vika och ett lyckligt familjelif gifva ersättning för kronans besvärligheter och vidrigheter. Med en ung drottning skulle lyckan träda in i Stockholms kungliga borg, och kungen skulle själf känna sig ung, han som säger sig aldrig ha varit hvarken barn eller yngling.

Och nu är unga drottningen kommen och gör kungen högst olycklig, lika mycket genom de egen-skaper hon visar sig besitta, som genom dem hon saknar. Hon är ej heller, till kungens stora för-trytelse, tacksamt öfverväldigad af sitt mottagande och högtidligheten under resan genom Sverige eller af vistelsen på Gripsholm och Drottningholm, lika litet som hon yttrat någon förtjusning öfver intåget och festligheterna i Stockholm, hvartill hon kan ha haft

all tänkbar anledning, ty kungen, eljest så sparsam och hushållsaktig, vet med sig, att han vid detta tillfälle ej sett på omkostnaderna. Denna brist på tacksamhet sårar konungens hjärta på det ömmaste. Drottningen beundrar intet, blott längtar tillbaka till sitt Baden, gråter och svimmar. Hon visar gent emot sin gemål ingen ömhet, endast fruktan, och hennes uppförande är den mest tröstlösa blandning af smittande förlägenhet, af hemsjuka, och af opasande uppsluppenhet och trots.

Men ej blott detta. Det kungliga äktenskapet, som skulle tjäna som ett lysande exempel af harmoni för den svenska allmänheten, måste för denna allmänhet te sig helt annorlunda, ty på den stora slottsbalen, som gifves dagen efter uppträdet med fröken Friesendorff, tala kungen och drottningen ej ett ord med hvarandra på hela aftonen, fastän balen påstår från klockan sex till half elfva.

Bland de mångtaliga gästerna uppväcker denna kall-sinnighet stor förstämning och undran. Men kungens värdighet tillåter honom naturligtvis ej att göra första steget till försoning, och det tycks ej falla drottningen in, att det är hon, som skall bedja om ursäkt.

Den ena festen i anledning af förmälningen aflöser den andra. Först är det den stora illuminationen, som äntligen går af stapeln den trettonde. Vädret därunder är vackert, lugnt och klart, men det kungliga humöret är det ej, och konungen kan ej annat än anse, att drottningen bär skulden.

Då deras majestäter gå genom hvalfvet för att ute på borggården sätta sig i vagnen, stannar drottningen oförhappandes framför en gardeskaptens, som förbipasseras, och tilltalar honom med liflighet.

— Har jag ej sett Eder i Carlsruhe i höst? frågar hon glädjestrålände.

Den tilltalade bugar sig och svarar i djupaste underdånighet, att det ej varit i Carlsruhe, utan på lustslottet Schwetzingen han denna höst haft den lyckan att bli föreställd för dåvarande prinsessan af Baden.

— Men hvarför vill jag prompt skratta, då jag ser Er? frågar drottningen mera naivt än artig.

Gardeskaptenen svarar:

— Möjligen därför att då jag hade lyckan att bli föreställd, skrattade Ers Majestät mycket muntert. Ers Majestät var åtföljd af sina båda yngre systrar och sin guvernant Fräulein von Arnay. Eders Majestät gick just nedför slottstrappan och föreföll —

— Ja, ja, jag minns, afbryter drottningen. Skrattade vi inte allesammans, då Ni först fick se oss?

— Jo, Ers Majestät, jag kan icke neka —

— Ack, jag vet hvad vi skrattade åt! När jag tänker därpå, måste jag skratta. Ack, mitt kära, kära Schwetzingen och min goda Fräulein von Arnay!

Och drottningen skrattar med stora tårar i ögonen.

Kungen har otåligt stått bredvid drottningen, medan hon på detta sätt uppehåller honom. Då hon nu skyggt ser upp på sin gemål, säger han med förebrående röst, men så lågt, att endast hon hör det:

— Man konverserar inte med sina domestiker. Drottningen blir mycket ond, och hon ser den

granna illuminationen genom en tårslöja. Slutligen frågar kungen, som denna gång ej är särdeles förtretad men naturligtvis ej kunnat stillatigande vara vittne till drottningens familjära sätt, i en ton, som betyder, att han skulle vilja godtgöra sin snäsning.

— Är ej illuminationen vacker? Och göra ej tjärtunnorna på Norrmalmstorg och framför prinsessans palais stor effekt? Och hvilken löjlig transparang! Vet ni hvad där står? »Fyra ljus i raden För prinsessan ifrån Baden.» En barock idé!

— Gatorna äro fasligt smutsiga och illa stenslagda. Och våra illuminationer i Carlsruhe äro mycket grannare, svarar drottningen häftigt.

Nu blir kungen på allvar ond och båda moltiga. Inte ett ord tala de med hvarandra under promenaden i vagn genom de illuminerade gatorna.

I ett fönster vid Riddarhustorget föreställer en målning konungen ledande sin gemål till kungatronen, vid hvilken Sverige i majestätisk skrud ligger knäböjd, sträckande en krans till det höga paret.

Under denna målning läses en devis:

»Kom, dyra par, dig tillhör tronen,
Välsignelse från Gud och kärlek från nationen!»

Drottningen blir nyfiken och skulle gärna vilja veta inskriptionens betydelse, men hon vill inte fråga. Hon ser vädjande på kungen, men kungen bryr sig ej om att på tyska eller franska öfversätta denna vackra devis, och drottningen får nöja sig med att läsa sitt namnchiffer sammanslingradt med kungens uppe på äreporten och inne i kransarna på många offentliga och privata byggnader. Men detta frågar hon ej efter. Då hon däremot på ett ställe ser det

badensiska vapnet broderadt, ger hon till ett gladt rop. Kungen ser förvånad och ogillande på henne.

Festerna fortgå.

Ett par dagar senare är det bal och supé hos änkedrottningen, som har den stora oturen att unga drottningen på hennes fest är mycket sorgsen för att ej säga vid dåligt lynne. Ty denna dag har kungen förvisat fröken Friesendorff från hofvet och sändt henne ned till hennes familj i landsorten. Hela hofvet är utom sig af häpnad, då kungen ej gifvit något skäl för detta sitt handlingssätt. Med drottningen har han ej heller explicerat sig, hon bör dessförutan begripa hvems skulden är. Hon vet, att han denna morgon åter öfverraskat henne och fröken Friesendorff i alldeles samma situation som för några dagar sedan. Då han helt oförtänt denna morgon kom in i drottningens toalettrum, kastade fröken Friesendorff i hast en rosafärgad puderkappa öfver de nakna axlarna och flydde genom garderoben. Och drottningen stod med guldkammen i hand och med trotsig min, och kungen hörde henne halfhögt säga: »Chasse plaisir!»

Då gick kungen sin väg utan att bevärdiga drottningen med ett ord och sände fröken Friesendorff till familjen i landsorten.

Detta är orsaken hvarför drottningen är vid dåligt lynne på festen hos änkedrottningen och ej bryr sig det bittersta om att kaschera sig, något som hon dock borde göra af égard för sin höga svärmoder, ty då kungen ser ut som ett åskmoln och drottningen jämt har tårar i ögonen, blir ju hela festen totalt förfelad. Änkedrottningen håller dessutom af sin svärdotter och är ledsen för hennes skull, men då hon ej vågar blanda sig i sin sons angelägenheter, kan hon ej gifva

det stackars barnet några goda råd, som sannerligen äro behöfliga.

Festligheterna fortgå.

Den nittonde är balen hos hertigen och hertiginnan, den tjuguförsta anställer staden ett fyrverkeri till kungaparets ära. Den tjugutredje ger hertig Fredrik Adolf supé på slottet och den tjuguattonde afslutas förmälningshögtidligheterna med en fest hos prinsessan i hennes palais vid Norrmalmstorg.

Kungen är dödstrött, då denna föga förnöjsamma smekmånad äntligen är till ända. Dock är det ej festligheterna, som tröttat honom, utan den olyckliga känsla, att han och hans gemål ingalunda passa för hvarandra och att deras äktenskap ter sig att ej blifva mera lyckligt för de båda kontrahenterna eller tjäna mera till undersåtars exempel och uppbyggelse än kungliga äktenskap i regel bruka. Detta var inte meningen.

Men kungen känner, att han ej får hänge sig åt tanken på sitt olycksöde just nu, tvärtom, han måste med alla sina krafter tänka på att framgången skall och måste följa hans företag, ty nu för första gången efter regeringstillträdet skall Sverige uppträda på världsteatern för att med Guds hjälp lägga ordningens, dygdens och rättvisans gyllne vikter i den vågskålen, på hvilken Europas öde efter allt att döma eljest kommer att vägas och afgöras efter våldets och maktens onda principer. Kungen vet nog, att Sverige kommer som objuden gäst med sitt ombud, grefve Axel Fersen, till kongressen, som håller på att samlas i Rastadt, men då kungen sändt grefve Fersen, ej såsom ombud för konungen af Sverige i egenskap af

hertig af Pommern, utan för Sverige som garant för Westphaliska freden, vet kungen också, att grefve Fersen infinner sig i Rastadt som Guds eget ombud. Det tyska rike, som en svensk kung Gustaf Adolf med Guds hjälp upprättat, skall en annan svensk kung Gustaf Adolf med Guds hjälp veta upprätthålla. Det är denna tanke, som ger kungen mod och tillförsikt och förhoppning om lycka och framgång i det offentliga lifvet, till tröst för det enskildas aldrig upphörande vedervärdigheter och pröfningar. Konungens handlingssätt i Petersburg, som i hela Europa väckt ett så smickrande och allmänt uppsående, var första steget i rätta riktningen att genom deltagande i världshändelserna slutligen lyckas uppfylla den heliga mission, som åligger konungen: att återinsätta Bourbonerna på Frankrikes tron. Sveriges deltagande i den tyska riksdeputationen i Rastadt som garant för Westphaliska freden skall blifva det andra och ett jättesteg. Med stor och andaktsfull spänning afvaktar kungen de första nyheterna från grefve Fersen. Som alltid, då han väntar eller har oro, har kungen behof att gå mycket och långt. Förutom de tidiga morgonpromenaderna går han nu också ut på middagen och möter då ofta sin drottning, som åker i kälkvagn. Kungen blir stående och hälsar henne liksom alla de förbigående. Ibland ser hon kungen, ibland ej, till den grad är hon ifrig att samtala med den medföljande hoffröken för att slippa undan hälsningarna, som göra henne till ytterlighet förlägen. Då hon ser kungen, rodnar hon, och kungen kan ej underlåta att märka hur förtjusande vackert hans unga gemåls ansikte är under den engelska kastorhatten med ljusblå panascher och guldkordonger.

Några dagar har förhållandet varit ganska godt mellan de höga makarna, de ha närmat sig hvarandra och talats vid under måltiderna. Förut har kungen suttit alldeles tyst vid bordet, men nu, då han och drottningen ibland växla några ord, kan också uppvaktningen göra det, och belåtenheten häröfver har varit stor.

Men länge varar ej samförståndet, strax före julhelgen kommer det åter till brytning mellan de nygifta. Kungens humör är särdeles irritabelt, helst nu då han går och väntar sig sjuk på under rättelsen ifrån Rastadt, och lilla drottningen är också alltför barnslig och hittar på de besynnerligaste förströelser. Hon tycker, att, då hon icke i alla fall kan göra sin kinkige gemål till lags, och han ibland går och surar dagen igenom utan att säga henne orsaken och utan att hon vet sig ha gjort något ondt, behöfver hon icke, då han ej är närvarande, vara stel och värdig och drottninglik, som han önskar. Kungen själf vore visst inte illa, om han inte alltid ville vara kung. Drottningen vill ingalunda alltid vara drottning. Hon är tillräckligt stel och tyst, då han är i hennes närhet, ty han inger henne mycken respekt, men då han ej är det, och då hon ej representerar, måste hon ha luft för att inte kvävas. Hon tycker, att hon då väl kan få muntra sig litet efter sin ålder, hon gråter i alla fall tillräckligt af hemsjuka och trånad för att alldeles fördärfva sina ögon. Och kungen tycker inte om att höra henne tala om Baden och sin familj, och hvad annars har hon att tala med honom om. Sverige är så fult och ledsamt, och hon fryser så förskräckligt både ute och inne, mest inne i de stora slottssalarna, där hon

aldrig kan få det varmt. Nu har hon därtill fått frost i armarna, därför att hon några gånger suttit i sin favoritställning från Carlsruhe med de bara armbågarna stödda mot fönsterplattorna af marmor och med hakan hvilande i händerna och sett ut öfver Stockholm, som ju har ett ganska vackert läge. Det svider och gör så ondt i det fina skinnet, och då kungen frågar hur det står till, svarar hon: »Dåligt, dåligt», både därför att det gör så ondt att ständigt huttra och frysa och därför att kungen inte är ond på henne, då hon är sjuk och gråter, då blir han bara ledsen och nedstämd och går sin väg. Men är drottningen munter och uppsluppen, blir han vips ond. Det är, som om han vore en gammal gnatig gubbe och inte bara nitton år, och man måste vara mycket försiktig, för att han ej skall blifva stött, då han är på besök. Är man inte försiktig, så går det, som det går. Och tror man, att kungen ingenting märker, därför att han ej säger något, så kan man grymt misstaga sig. Och vore det ej för att harma drottningen, hvarför flyttar kungen strax före julen ut till Haga och lämnar sin gemål kvar i staden att roa sig bäst hon gitter?

Dagen före kungens plötsliga utflyttning till Haga hade drottningen och hennes damer hållit på med muntra upptåg i drottningens enskilda rum. Först körde drottningen sina fröknar i sexspann. Damerna hade silkessnören i munnen, och drottningen körde dem genom alla sina rum med ljusblå silkestömmar. Men då Hennes Majestät tröttnade på denna lek och de vackra och ystra fålarna selat af sig själfva, började drottningen och frökarna att i tur och ordning hoppa ned från ett stort ekbord, som

de dragit fram midt i rummet. Stor och uppsluppen munterhet rådde —

Plötsligen ropar någon: — »Kungen kommer!»

I en fart skjutes bordet på sin plats, sex stolar dragas hasteligen fram och placeras i en halfcirkel kring soffan, i hvilken drottningen redan sitter rak och värdig. Hoffröknarna slå sig som skrämnda dufvor ned på sina platser och sitta vördnadsfullt och sedigt med händerna i skötet. Då kungen ett ögonblick dröjer i det yttre rummet, börjar drottningen först och alla hoffröknarna efter henne att sno rundt med tummarna med allt hastigare fart, men då kungen står inne i rummet, ligga drottningens små händer stillsamt i skötet, och hoffröknarna resa sig och stå som tända ljus, medan kungen går fram till drottningen och frågar efter Hennes Majestäts befinnande.

Drottningen svarar i languissant ton, att hon ej kan skryta med hälsan, hon känner sig mycket trött och ansträngd denna förmiddag.

Kungen ser så sorgsen och bekymrad ut, då han får höra denna nedstämmande nyhet, att hoffröknarna hafva all möda i världen att hålla sig allvarsamma. Kungen frågar vidare, om drottningen tänker fara ut och åka i dag. Och drottningen svarar i samma ton:

— Ja, om krafterna räcka till —

Nu vänta drottningen och fröknarna, att kungen skall gå, ty något vidare behöfver han ju ej fråga om. Tystnaden varar en god stund. Kungen säger ej något, ej heller drottningen. Men kungen går inte sin väg. Då reser sig drottningen upp och skrider med lätta steg fram till clavecinen, slår upp det vackert inlagda locket och, med blicken svärmiskt

häftad på det målade lockets insida, spelar hon med mycken sentiment en vemodig air. Drottningen vet inte, att kungen älskar musiken och att han anser det för mycket älskvärdt af henne, att hon spelar för honom. Han blir stående inför clavecinen försjunken i djupa tankar och med handen öfver ögonen, som om han vore i kyrka. Det är första gången kungen hör drottningen spela, och han njuter af hennes spel. Detta är långt ifrån drottningens intention, ty då hon satte sig vid clavecinen trodde hon, att kungen genast skulle aflägsna sig. Men då han alltjämt dröjer, får hans gemål en idé. Hon upphör plötsligen med spelet, och då kungen tar handen från ögonen och ser upp, väckt ur sina tankar genom den plötsliga tystnaden, ser han, att drottningens hufvud sjunkit mot stolskarmen, att hennes ögon äro slutna och att armarna hänga slappt ned. Kungen blir mycket förskräckt.

— Hennes Majestät har svimmat, säger han till hoffröknarna. Hjälpen mig att bära henne till sängen.

Hoffröknarna äro ej oroliga öfver drottningens tillstånd, endast öfver svårigheten att bibehålla kontenansen, ty drottningen har, innan hon gaf sig till att dåna, gifvit dem ett tecken, att detta illamående endast är den ramaste förställning för att bli af med kungen.

Kungen bär vid hufvudet, damerna vid fötterna.

De ha ej gått många steg med sin börda, förrän fröken Koskull släpper sitt tag, ty Hennes Majestät har under transporten behagat hårdt knipa henne i benet. Sammaledes händer det med fröken Kaulbars, som förskräckt ropar aj, då drottningen nyper.

Lyckligtvis märker kungen intet. Han är för innerligt bekymrad öfver drottningens plötsliga illamående —

Då den höga sjuklingen äntligen lyckligt är placerad på sin säng, springa de sex hoffröknarna som yra gäss huller om buller för att hämta eau-de-cologne, svampdosa och droppar. Kungen står vid hufvudgården och suckar djupt, då han ser hur länge drottningens svimning varar. Alltjämt förföljer honom hans olycksöde, nyss njöt han en lugn och behaglig stund, nu är den redan förbi. Kungens röst darrar, då han beder damerna skynda med att bistå drottningen.

Fröknarna göra allt hvad i deras förmåga står. Men medan fröken Minette Piper håller svampdosan under drottningens näsa, får hon ett nyp i armen, och då fröken Fredrika Ehrenbill baddar drottningens tinningar med eau-de-vinaigre, blir hon kittlad i sidan af den höga patienten, och då fröken De Geer på konungens befallning ger Hennes Majestät kamfertsdroppar på en sockerbit, blir hon biten i fingret. Och drottningen och hoffröknarna hålla allesammans på att förgås af skrattystnad, medan denna sjukvård påstår.

Äntligen kvicknar drottningen till och hviskar med matt röst och alltjämt slutna ögon:

— Det är kanske bäst, att man kläder af mig och lägger mig till sängs.

Kungen säger högst inquiet:

— Visst är det allra bäst.

Han dröjer ett ögonblick och väntar, att drottningen skall säga några lugnande ord till honom,

innan han går. Men drottningen ligger tyst med slutna ögon. Då säger konungen stilla:

— Jag önskar Eders Majestät god bättring, och med en bugning för damerna går han sin väg för att ej utgöra ett hinder för drottningens snara bringande till ro. Med af skratt utspända kinder vänta drottningen och hennes damer, tills hvarje ljud af konungens steg förtonat. Då bryter skrattet löst, drottningen tar ett skutt från sängen, det stora bordet drages åter fram midt på golvet, damerna klifva upp den ena efter den andra och hoppa turvis ned, under samma munterhet som förut, innan glädjestöraren kom.

Men tvifvelsutän måtte kungen märkt något, fast han ej låtsat därom. Hvarför skulle han eljest nästa dag utan att gifva ett ord till förklaring rest ut till Haga för att med några kavaljerer stanna där julen öfver? Lilla drottningen är mycket förskräckt och orolig och skulle långt hellre tagit emot bannor än bli lämnad på detta sätt.

Men kungen har intet märkt af den riskabla komedien inne i drottningens rum. Han flyttar ut till Haga, därför att han trifs där bättre än i Stockholm och tycker, att han alltid har mera lycka med sig på Haga än annorstädes. Därför vill han där emottaga de depescher från Rastadt, som förmåla att grefve Fersen blifvit erkänd som Sveriget ombud vid riksdeputationen. Och då det tyckes vara drottningen fullkomligt likgiltigt hvar han befinner sig, vill han helst vara på Haga, där han kan göra långa promenader, medan han väntar på denna efterlängta under rättelse. När grefve Fersen väl är erkänd, blir det mycket arbete för kungen, som ej kan låta

tankarna distraheras från Europas viktigaste angelägenheter af ständig oro för drottningens vacklande hälsa.

Svimningen i går har mycket nedstämdt honom, men då han får höra, att drottningen sofvit godt under natten och tycks vara återställd, far han ut till Haga, som han förut beslutat.

Men då de så otåligt väntade depescherna äntligen komma, hafva de idel bedröfliga nyheter att meddela. Hvarken Österrike eller Frankrike vilja mottaga grefve Fersens kreditiver eller erkänna den svenska beskickningens rätt att deltaga i kongressen.

— Idel motgång —

Kungen kan knappast läsa till slut. Han stöter upp dörren till den angränsande damastsalongen, ty sängkammaren på Haga är ett alltför litet rum att spatsera fram och åter i, då man måste gå sig till lugn och sansning. Salongen är tom, och kungen börjar där en rastlös gång fram och tillbaka, fram och tillbaka, medan han kramar depescherna i handen och allt som oftast kastar en blick i de tjocka, sirligt hopvikta papperen.

Vakten, som posterar utanför de stora fönstren, går fram och åter i snön, medan kungen går fram och åter i salongen. Plötsligt hör vakten ett högt skramlande ljud inifrån salongen. Då han ser ditin, märker han, att en konsol med en förgylld pendyl ligger kullstörtad på golvet och att kungen häftigt slår på silverklockan, som har sin plats på ett af borden, för att tillkalla kammartjänaren. Och då kammartjänaren dröjer, hamrar kungen så häftigt på klockan, som om elden stode i alla fyra hörnen af Haga paviljong. Mera ser inte vakten, ty nu kommer kammartjänaren in för att lyfta upp konsolen och bära

bort den krossade pendylen, och kungen har trädtt fram till fönstret och ser stint på vakten, som går sin reglementerade vandring fram och åter förbi rez-de-chaussée-våningen. Men då intet är att anmärka på vaktens hållning, ser konungen upp mot himlen. Det har börjat snöa. För att lugna sinnet och af gammal vana säger han halfhögt, som han brukat i barndomen, till snöflingorna: »Fort, fort, långsamt, långsamt.» Då kungen var ett litet barn, tyckte han alltid, att snöflingorna lydde och föllo fort, då han befalld dem falla fort, och att de föllo långsamt, då han bjöd dem att falla långsamt. Nu tycker han alldeles tvärtemot, då han nu säger fort, fort, faller snön långsamt, och då han säger långsamt, långsamt, faller den fort. Han blir alltmera uppretad, ju längre han står och betraktar snöflingornas ohörsamhet, vänder sig tvärt från fönstret och börjar åter vandra med händerna på ryggen fram och tillbaka genom damastsalongen in i sängkammaren och åter från sängkammaren ut i salongen. Då han slutligen efter flera timmars vandring går in i sängkammaren, låser han sig inne och stannar där hela dagen utan att vilja se eller tala vid någon. Han säger sig sjuk, men man förstår, att oro och sorg utgöra sjukdomen.

Dagen därpå låter kungen spanna för och kör med sin adjutant in till Stockholm för att där arbeta ett par timmar med excellenserna, som han ej nu befaller ut till Haga. Men innan utresan till mid-dagen gör kungen visit hos sin moder, änkedrottningen, några minuter. Han frågar efter hennes befinnande, och då han fått ett tillfredsställande svar, tiger han en stund och går därefter ned och sätter

sig i racken. Han känner sig alltför olycklig och nedstämd för att göra andra visiter.

Det är dagen före julafton. Lilla drottningen, som intet vet om det svåra slag, som drabbat hennes gemål utifrån, tror alltjämt, att kungens missnöje med henne är orsaken till all den otålighet och retlighet, som kungen lär ha visat på Haga, och har räknat ut, att han är så ond på henne, att han ej på länge ämnar sig in till staden. Då får hon höra, att han är kommen, och nu väntar hon honom sedan flera timmar. Hon har beslutat att uppföra sig till sin gemåls fulla belåtenhet nu, då han kommer till henne. Hon har varit mycket nedslagen, alltsedan kungen flyttat ut till Haga. Hon tycker, att det är en stor skam för henne att bli lämnad ensam första julhelgen. Hvad skall man säga i Baden, då man får höra talas härom? Men nu skall allt bli godt igen. Då kungen nu kommer, måste hon utverka, att han stannar i Stockholm åtminstone öfver juldagarna eller låter henne följa med ut till Haga. Blott hon ej efter vanan blir alltför förlägen för att bedja honom om något. Eller han säger något, som hon blir häftig öfver. Men nog skall hon kunna låta honom förstå, att hans besynnerliga uppförande gör henne olycklig — — —

För att fördrifva tiden, medan hon väntar, leker drottningen med sin hund och sin papegoja. Hon öppnar clavecinen och börjar spela. Det var nog obeskedligt af henne att bråka sist, då kungen med sådan förtjusning åhörde hennes spel, men frestelsen till odygd hade varit alltför stor den gången. I dag är hon spak och sedig som ett lamm, och vore hon

inte så rädd för kungen, skulle hon glädja sig åt att få se honom.

Men kungen dröjer. Drottningen vet, att han är hos änkedrottningen, och hon börjar känna sig ganska stucken öfver att han ej först besökt henne, men beslutar, att i alla fall ej visa något missnöje, utan tvärtom all möjlig vänlighet mot sin gemål, då han kommer till henne. Men han dröjer —

Drottningen går fram till sitt toalettfönster, som vetter åt borggården. Hon ser, att kungens slädnätsprydda rack håller däre.

Nu gör vakten honnör. Kungen kommer ut på borggården.

Kammartjänaren böjer undan isbjörnsfällan, kungen stiger upp i släden och tager tömmarna, medan adjutanten sätter sig bredvid honom. Nu klatschas med piskan, och släden far ut genom slottshvalfvet, utan att kungen besökt sin gemål, utan att han ens sett upp till hennes fönster, där hon står blek och darrande. Då släden försvunnit i hvalfvet, slår drottningen sina små händer för ögonen och snyftar och gråter ohejdadt.

Medan bilderna växla i tittskåpet.

Jul- och nyårshelgen tråkig och trist är öfver, men ännu hela januari och ett långt stycke in i februari bor kungen ute på Haga och gör blott korta besök i Stockholm. Och när han slutligen flyttar in till staden, far han i alla fall dagligen ut till Haga och vistas där nästan lika mycket som tillförne. Kungens humör är mycket tungt, han och drottningen äro alltjämt oense, och det tycks aldrig bli till någon harmoni dem emellan. Men kungen måste arbeta med regeringsärendena, antingen han är nöjd eller förtviflad, och som han är samvetsgrann och hederlig, gör han det, fast utan intresse efter den svåra motgången i det offentliga som i det enskilda lifvet. Drottningen däremot kan ej finna på något att göra. Någon liten stund spelar hon på sitt clavér, men ganska sällan, och ej engång hvarje postdag skrifver hon till sin familj. Hon har intet att skrifva om. — Allt i Sverige är odrägligt ledsamt.

För att allmänheten ej skall alltför mycket inquieteras, visa sig kungen och drottningen som oftast på komedien tillsammans. Men de utgöra ingen glädjande åsyn, ty de ha båda sörjt sig så magra och

bleka, att det är en ömk att se dem. Drottningen håller på att gäspa käkarna ur led och tycks ha lika tråkigt, antingen man ger operan Gustaf Wasa eller Cora och Alonzo. Kungen stirrar framför sig med den mest frånvarande och dystra min, ty han sitter aldrig utan smärta i den operasal, där man mördat hans fader.

Men intet kan dock jämföras i tråkighet och dysterhet med supéerna i operahuset efter spektaklets slut, både för det höga värdfolket och de inbjudna af kungafamiljen och hofvet. Då man kommit in från operan klockan half nio, går kungen omkring och hälsar på de inviterade, men drottningen sitter vid ett bord utan att tala med någon. Både kungen och drottningen äro högst generade, och då de sitta sida vid sida vid supébordet, växla de ej ett ord med hvarandra. Deras olyckliga och sorgsna miner och sätt nedstämna alla de närvarande, och en hvar känner sig lättad, då uppbrottet sker och de kungliga med spannriddare och facklor fara åter till slottet.

Kungen och drottningen äro lika två barn, som ej komma öfverens. Kungen är alldeles för oerfaren att veta hur han skall behandla en kvinna, drottningen förstår sig ej ens på att låta kungen tro, att hon älskar honom. Äfven om det ej är fallet, skulle detta vara lyckligt för dem båda och göra lifvet mindre hårdt för dem, isynnerhet för henne, ty i så fall skulle kungen ej plåga henne så mycket. Men lilla drottningen har intet sätt med sin gemål. Nu börjar hon därtill uppföra sig så, att det måste förefalla den snarstuckne kungen, som om det gjorde drottningen ungefär detsamma, antingen han är ond på henne eller ej. Detta sårar kungens högmod öfver

höfvan, och han känner på sig, att han ej längre kan uthärda det olyckliga lif han för. Någon ändring måste ske. Och kungen har beslutat hvilken.

Det är en i dag i slutet af april, och drottningen har varit vid sitt mest yra och uppsluppna lynne efter att föregående dag ha gråtit från morgon till kväll. Denna dag har hon i fleras närvaro tagit peruken af en af sina kavaljerer och slagit chokladkoppen däri, och på en annan har hon sprutat vatten i ansiktet med sin *rafrâchisseur*. Naturligtvis var ej kungen tillstädes, men en illvillig person har omtalat dessa händelser för honom, och nu är kungen på väg genom stora galleriet till Hennes Majestät för att läsa lagen för henne. Det är ganska sent på kvällen, och kungen antager, att han skall finna sin gemål allena i hennes rum. Men då han närmar sig drottningens våning, hör han af de högljudda skrattsalvorna därinifrån, att den förtroliga aftoncirkeln ännu pågår, och då han ej har något emot att själf öfvertyga sig om hvad man förehar, går han oanmäld in i drottningens lilla förmak. Härifrån ser han in i den ljusgrå salongen. Den syn han möter är förbluffande. Med en fot på hvardera af tvenne boulekommoder från salig kungens tid står hofvets spektakelmakare, kammarherren, grefve Ruuth. Öfver kavaljerrens bröst är med ett ljusblått band fästadt ett plakat, på hvilket med stora präntade bokstäfver läses: *Kolossen på Rhodus*. Och drottningen med sina damer tyckas föreställa skepp, som det ena efter det andra seglar fram mellan kolossens vidt skrefvande långa ben.

Upträdet är till den grad groteskt, att om det icke vore så oerhörddt opassande, skulle kungen må-

hända ej kunna hålla sig från att draga på mun. Men som det ej faller kungen in att draga på mun åt något otillbörligt, rynkar han i det stället ögonbrynen och blir, blodröd i ansiktet, stående vid dörren, medan leken fortgår under det ystraste skratt och den uppsluppna munterhet.

På en gång ge damerna samtliga till ett högt nödskrig, och kolossen hoppar pilsnabbt ned från sin upphöjda ställning och skyndar att jämte hoffröknarna genom hastig flykt sätta sig i säkerhet.

En blick af konungen hindrar drottningen att göra sammaledes. Ännu flämtande efter leken sjunker hon ned i en karmstol, griper ett fast tag med sina båda små händer om karmarna, drar ned hufvudet mellan axlarna och väntar på den kommande ovädersskuren.

Konungen är allt för uppretad för att kunna tala. Han står orörlig och stirrar rakt framför sig. Så biter han sig i läppen och vänder sig om för att gå.

Men drottningen är i sitt vilda lynne, och då kungen ingenting säger, stampar hon med sin lilla sidenklädda fot på mattan och ropar: — Nå? Nå?

Kungen vänder tvärt: — Till hvem säger Ni nå?

— Till Er, jag skall ju ha bannor för detta. Börja då äntligen! Det är bättre att få bannor än att se er gå omkring och se sur ut i dagar och veckor.

Den lilla svarta sidenskon stampar alltjämt på mattan. — Nå? Jag vet ju, att jag inte får leka och inte får ha roligt. Jag skall sitta med guldkronan på hufvudet och äppet i handen och nicka som gubbarna på China, tills jag faller ned och går i tusen bitar af ledsnad och förtviflan. Det är ju

meningen. — O, hvarför sade Ni inte till mig, innan jag satte foten i detta förfärliga land, att här får man inte skratta! Hvarför lät Ni mig inte vara i fred i Baden, där jag hade det så godt och lyckligt? Jag har aldrig fikat efter den lysande platsen att vara drottning i Sverige. Jag hade nöjt mig med långt mindre ära, om jag bara ibland fått se lite sol och fått lite ömhet.

Drottningen gråter och snyftar.

Kungen står alldeles orörlig, men läpparna börja darra. Slutligen säger han i en ton så kall, att drottningen förskräckt upphör med gråten.

— Då Ers Majestät känner sitt förhållande så olyckligt, och då inte heller jag njuter den minsta grand af äktenskaplig lycka, anser jag det bäst och sällast för oss båda, att Ers Majestät återvänder till det älskade hemlandet snarast möjligt.

Drottningens ögon ha blifvit alldeles runda och mörka af skräck, och hon sitter som förstenad med öppen mun och utan att kunna få fram ett ord. Kungen fortsätter i samma kalla ton:

— Då Ers Majestät ej velat lära mitt lands språk och finner allt här afskyvärdt, är detta den bästa lösning af ett högst olyckligt misstag. Jag skall redan i morgon underrätta Ers Majestäts höga föräldrar, herr arfprinsen och fru arfprinsessan, om den öfverenskomna skilsmässan och om Ers Majestäts snara återvändande till Baden, där jag är säker på att Ers Majestät kommer att blifva mottagen med öppna armar.

Drottningen ser ut som en liten flämtande fågel, som af skräck ej kan få fram ett ljud.

Då emellertid kungen gör min af att gå, ropar hon utom sig:

— Skall jag skickas tillbaka till Baden? Å nej, å nej, å nej!

— Som det nu är, kan det omöjligen förblifva, svarar kungen. Mitt tålmod är totalt slut och mitt långmod likaså, och då Ni i intet vill foga Eder efter mina önsknings, ej trifs här i landet, ej vill lära dess språk och ej vill uppföra Eder som Sveriges drottning ägnar och anstår, så är detta den allra bästa lösningen, ej blott för oss båda, men också för hela landet — — —

Kungen ser stint på drottningen, medan han säger detta, och den stela, kalla blicken i de stora utstående blå ögonen gör drottningen till den grad förskräckt, att hon faller på knä framför kungen och snyftar. Allt hennes trots är på en gång borta.

— Å, gör det inte! Skicka mig inte tillbaka på detta skamliga sätt! För sitt eget anseendes skull gör det icke, Ers Majestät. Hvad skall hela världen säga, då den får höra, att Ers Majestät förskjuter mig? Hela Europa skall ropa på skandal. All den prestige Ers Majestät förvärfvat som Sveriges kung skall förloras, om Ers Majestät handlar på detta sätt.

Den lilla drottningen märker, att kungen hör på hvad hon säger och öfverväger det. Och hon fortsätter för att yttermera beveka honom:

— Tänk på mina föräldrar, och mina syskon! De skola inte öfverlefva denna skam! För Guds skull skicka mig inte tillbaka! Det är Eder ovärdigt.

Konungen säger, i det han ser ned på det rufsiga lockhufvudet framför sig.

— Det är inte jag som uppfört mig ovärdigt och opassande utan Ni, min fru. Det är inte jag som vid bordet formar små hjärtan af sockerbröd och ger dem till mina kavaljerer.

— Är det därför grefve Ruuth skall afskedas? frågar drottningen och reser sig i häpenheten upp från sin knäböjande ställning. Det var ju bara ett skämt. Och hur vet Ers Majestät? —

— Jag vet allt, och jag ser allt, svarar den unge gemålen strängt. — Och om inte grefve Ruuths afsked från sin kammarherresyssla vore beslutad förut, kan Ers Majestät med sin lifliga inbillning säkert föreställa sig, att förlusten af denne kavaljer följer på det uppbyggliga skådespel, som jag i afton öfverraskat.

— Han talar så bra tyska, och han är så munter och rolig, utbrister drottningen. — Det är därför jag tycker om honom, inte för något annat.

— Genom återresan till Baden bereder jag Ers Majestät tillfälle att höra många roliga och muntra kavaljerer tala än ypperligare tyska, säger kungen med ett kort smädeskratt.

Drottningen blir åter alldeles utom sig. Hon snyftar och vrider de små händerna och ser så olycklig ut, att det kan röra ett stenhjärta.

— Ånej, ånej! Ers Majestät, gör det inte! Jag är ju inte elak eller dålig. Hemma sade man alltid, att jag var mild och god, och jag lofvar Ers Majestät att bli den bästa och ömmaste hustru och i allt försöka vara Ers Majestät till behag, om jag blott inte blir bortskickad. Jag lofvar att lära mig svenska. Och jag skall försöka lära mig att tycka om Sverige. Å,

Ers Majestät, gör mig inte detta! För Er egen skull lika mycket som för min!

Då drottningen åter vidrör den tort kungen skulle göra sig själf genom skilsmässan, får han plötsligen den tanken: dessa ord har Gud ingifvit henne att säga. Europas frälsare från förtrycket, Bourbonernas återställare på deras fäders tron, får ej hafva en fläck på namnet Gustaf Adolf, då han äntligen skall framträda och inskrida mot våldet och orättvisan.

Stunden var ej ännu inne i Rastadt, men den skall komma, så sant Gud lefver! Till denna stund måste han visserligen hafva hela sin prestige.

Gustaf Adolf ser ej längre sin lilla darrande gemål. Han stirrar med döda ögon ut i rymden.

Men då drottningen märker, att hennes ord gjort intryck och att kungen synes begrunda dem, öfvervinner hon sin ångest. Hon fattar blygt kungens kalla hand och kysser den ödmjukt.

Kungen vaknar ur sin dröm, då drottningens läppar beröra hans hand. Han ser förvirrad på henne. Han har alltid svårt att plötsligen förjaga ur sitt hufvud en tanke, som en gång fått insteg där, och han har redan en tid tänkt, att det skall kännas som en lättnad att blifva af med drottningen. Men han måste också tänka på den uppståndelse, som en skilsmässa skulle uppväcka i Europa för att icke tala om det egna landet. — Och drottningen är mycket intagande, där hon står med hängande hufvud och väntar sin dom.

Kungen ser ej längre så oblidkeligt sträng ut, då han äntligen säger:

— Möjligen kunde en vistelse på Gripsholm vara lika lämplig, tills vi fått se i hvad mån Ers

Majestät vill rätta sitt uppförande efter mina önskingar.

Drottningen ger till ett anskri.

— För Guds barmhärtighets skull, förvisa mig inte till Gripsholm! Jag skulle dö af kölden och ensamheten. Och, Ers Majestät, där spökar. Jag såg något så förfärligt på Gripsholm. Det var —

Kungen bleknar. — Nej, säg inte hvad Ni såg! Jag vill inte veta det. Men Gripsholm kan vara ett ganska behagligt ställe.

— Nej, nej! Jag vill inte dit! Jag var så rädd där. Och, Ers Majestät, jag har ju ingenting ondt gjort. Jag skall inte vara yr och dåraktig mera. Jag skall göra allt för att vara den ömmaste hustru.

De båda kungabarnen se högst förlägna på hvarandra.

— Det har Ers Majestät sannerligen ej hittills gjort, svarar kungen mörkt. Hvarpå han tillägger med större liflighet: — Jag är man, jag har fått de känslor, som höfves en man, som önskar göra sin hustru lycklig, men som också fordrar de återkänslor, som böra svara däremot, och utan hvilka ett äktenskap aldrig kan bli lyckligt —

Drottningens vackra ansikte blir rödt som drypande blod, och hon sänker hufvudet än djupare ned mot bröstet.

— Jag skall bättra mig, hviskar hon. Behåll mig blott kvar och — Å Ers Majestät, var inte alltid ond på mig!

Kungen kämpar med sig själf.

— Jag är ofta orolig och plågad, och man tror mig då vara ond, men fast jag förefaller så, är

jag det inte alltid, säger han stilla. Han kysser ej drottningen på panna eller mun, men han står med hennes hand i sin, och hans röst darrar af allvar och sinnesrörelse, då han tillägger:

— Jag vågar försäkra, att ingen människa på jorden kan fästa större hopp om sällhet vid den enskilda husliga lyckan än jag. Hur skulle jag då vilja sakna densamma eller bryta detta heliga band, om jag ej vore beröfvad denna lycksalighet.

Drottningen står med nedslagna ögon, men hon är så älsklig i sin förvirring, att kungen själf djupt rodnande säger:

— Jag skall inte skicka Er tillbaka till Baden eller förvisa Er till Gripsholm, om Ni håller hvad Ni lofvat mig, att i allt rätta Er efter mina önsningar och vilja.

Och med en våldsam rörelse fattar kungen om sin gemål och drager henne till sig och kysser henne gång på gång på panna och mun och på de små ystra friséerna och lockarna — — —

Några dagar senare, den första maj, är en strålande vacker dag. Då har allmänheten glädjen att se kungen och drottningen åka ut till Djurgården i öppen vagn, som kungen själf kör. Drottningen är förtjusande, helst hon ser lycklig ut, och kungen har en mindre sorgsen och mera förnöjd min än eljest. Flera gånger ser man kungen och drottningen tala med hvarandra. Af allt att döma äro de båda höga makarna nu ense, och som kungen är älskad till följd af sin karaktär och sin hederlighet, gläder detta allmänheten utesägligt. Under cortègen ute på Djurgården, som myllrar af åkande, ridande och

gående, ljuda ideliga rop: Lefve kungen, lefve drottningen! Hell Gustaf Adolf! Hell Fredrika!

Drottningen rodnar och söker gömma sig undan bakom kungen. Men denne tycks förehålla henne det opassande i detta beteende, ty drottningen kryper åter fram och försöker betvinga sin blyghet och hälsa lika ofta, som kungen gör det.

Från och med uppgörelsens och försoningens stund börjar förhållandet mellan det unga kungliga paret att för allmänheten te sig så, som kungen önskar det, nämligen i allo efterföljansvärdt. Kungen tillbringar sina lediga stunder hos drottningen, och drottningen gråter aldrig mera, då någon ser det, och hennes uppförande präglas dag för dag af allt mera jämnvikt. Och om också kungen tillhåller sin gemål att visa en värdighet och en stelhet, som ej anstå hennes år och lynne och som ej kläda hennes barnsligt milda fysionomi så särdeles väl, är denna lilla inlärdas värdighet och förnämhet dock oändligen att föredraga framför den förra trumpenheten, sorgen och bedröfvelsen, omväxlande med den ystra uppsluppenheten.

Lilla drottningen är kanske ej så lycklig som det ter sig för allmänheten, hon har blifvit skrämmd till lydnad af fruktan för hemskickandet till Baden eller förvisningen till Gripsholm, och i förstone går hon omkring kungen som en liten kattunge omkring den store gårdvaren. Den lilla drottningen vet nu, att det går henne illa, om hon är alltför lekfull och yr, och hon finner sin enda säkerhet i att ligga vid sin unge husbondes fötter och låta honom smeka sig med den iskalla handen. Och hon törs aldrig

visa missnöje eller skjuta rygg, hur lynnet än må vara,

Men den lilla drottningen är ej blott rädd för kungen, det varma och goda hjärtelaget börjar också hysa deltagande för honom. Då han suttit en stund tyst och grubblande inne hos henne, drifva honom de oroliga tankarna och den inre ångesten att rastlöst vandra fram och åter i rummet. Drottningen sitter då och ser på honom och undrar hvad som nu är fatt. Ibland har drottningen reda på hvilka bekymmer, som för tillfället gnaga hennes gemål, ty om de utländska händelserna gifva henne moderns och systrarnas korrespondens godt besked. Hon försöker fatta och förstå det, som händer i världen, därför att hon måste hafva reda på om kungens sorgsenhet och grubbel orsakas af något missnöje med henne själf och om hon kanske hotas af hemskickning eller förvisning, eller om de härleda sig af alla de vidrigheter, som hända i världen. Lilla drottningens kloka moder, arfprinsessan af Baden, har en gång sagt, att de europeiska händelserna i denna tid växla så snabbt som bilderna i ett kaleidoskop, och lilla drottningen tänker alltid på denna liknelse och kan ej låta vara att föreställa sig världshändelserna som bilder i ett ofantligt tittskåp. Det är fransmännen, som egenmäktigt sätta in bilderna i tittskåpet, och det är denne korsikanske general Bonaparte, som vrider dem rundt i svindlande fart. Lilla drottningen hinner knappast uppfatta bilden af en situation eller en händelse, innan en annan framträder. Hon undrar, om det dansar rundt i kungens hjärna som i hennes, då hon försöker att uppfatta det, som sker. På vintern och våren har hon sett

bilden af hur romarna afskaffa påfveväldet och under franskt beskydd proklamera den romerska republiken och hur den gamle påfven med fransk trupperkort föres öfver sin gräns. Från Baden, det älskade landet, som ligger så nära allt, som händer och sker i världen, gör man henne uppmärksam på hur den af Frankrike besegrade schweiziska republiken hasteligen förvandlas i den helvetiska republiken och omkalfatras efter mönstret af den franska. Och sedan ber man henne betrakta bilden af Frankrikes rustningar mot England och tillskrifver henne, att hon skall hafva blicken oafbrutet riktad på engelska kusten, där franska landstigningstrupper under general Bonapartes befäl kunna väntas hvilket ögonblick som helst. Och medan hennes och allas spända uppmärksamhet är riktad mot engelska kusten, förändras situationen blixtnabbt, ty general Bonaparte med den stora franska flottan lämnar Toulon och seglar österut. Man tillskrifver henne, att hvilken bild kaleidoskopet härnäst skall framvisa, vet ingen, ty ingen vet hvarthän general Bonaparte begifvit sig. Går han till Egypten, går han till Irland, Skottland, London, Neapel, Lissabon eller Jamaica? Man hoppas att härnäst få se bilden af den Toulonska flottans tillintetgörrelse af engelska skepp. Men nej, Bonaparte företager intet utan att vara säker på framgång; bilderna visa i stället hur han med sin flotta oskadd länder till Alexandria i Egypten, visa eröfringen af denna stad, eröfringen af Rosette och man måste frukta för att nästa moment skall uppenbara honom i Ostindien för att där förstöra de engelska etablissemanten och krossa England.

En regndag i augusti går kungen, som återkommit från sin brunnskur i Medevi, fram och åter i sin gemåls rum på Drottningholm. Lilla drottningen sitter med händerna i knäet och ser bekymrad på honom hvar gång han går igenom hennes sängkammare. Men hon är ej bekymrad för egen del, ty af det sätt, hvarpå kungen bemöter henne, förstår hon, att det ej är på henne han tänker, utan på de vidriga tittskåpbilderna.

Lilla drottningen känner sig alltid besvärad och orolig af sin gemåls rastlösa trampande och skulle gärna vilja hafva honom att sitta stilla på en plats som andra människor, men då han nu en gång ej är som andra människor och inte vill sitta stilla, måste hon tåla sig. Säkerligen har han mycken oro, då han ej förmår hålla sig lugn, och lilla drottningen tänker förnumstigt, att hennes unge gemål liksom andra monarker måste på det högsta uppröras af allt det, som skett och sker, och af att allt i världen går tvärt emot alla önskningar och beräkningar.

Lilla drottningen ser bekymrad efter kungen och vill gärna distrahera honom från hans tungsinniga tankar, men hon vet ej på hvad sätt. Hon vågar ej röra sig, och hon vågar inte tala oåtspord, då han har denna dystra och pinade min. Han ser stint på henne, hvar gång han kommer in, men hon märker, att hans tankar äro långt borta — kanske i Ostindien. — Kungen har stor förmåga att skrämman människor till tystnad, då han vill, att de skola tiga.

Plötsligen stannar kungen tvärt framför drottningen och frågar:

— Sitter hon och tänker på Baden?

— Nej nej, nej, ropar drottningen förskräckt, det gör jag alldeles inte. Jag tänker på Er.

— Det var bra, svarar kungen förnöjd och klappar drottningens kind. Men jag tänkte på Baden. Jag tänkte, att då hon så mycket längtat dit, skall hon väl besöka det en gång.

— O Ers Majestät! utropar drottningen och rusar upp från sin plats med ögon, som tindra af lust. Men hon sätter sig ögonblickligen ned igen, hon tänker på att kungens ord möjligen betyda, att hon skall bli hemskickad, och hon skakar på hufvudet.

— Nej, nej, nej, jag vill inte resa till Baden.

— Det var bedröfligt, säger konungen allvarligt, därför att jag just nu gick och tänkte på att jag en gång skulle vilja besöka Baden. Jag har alltid önskat att en gång få lefva i världshändelsernas midt, och det torde behövas snart nog. Och Baden är ju ett vackert land, har jag hört någon säga. Jag tycker om att resa och vistas i vacker natur! Får jag inte hoppas på min gemåls sällskap, då jag reser dit?

— Baden är det vackraste land på jorden, utbrister drottningen med flammande kinder och med af ifver darrande röst. — Näst Sverige förstås, skall man väl säga, tillägger hon sakta.

Åter småler konungen. — Jag är glad, att Ni börjar trifvas så väl, säger han och begynner åter sin vandring genom drottningens rum, som ligga en suite.

— Också jag trifs långt bättre på landet och i provinserna än i Stockholm, säger kungen, då han åter stannar midt framför drottningen. Jag tycker om landsbygden, därför att den är sig lik, sådan den var i den goda tiden, och därför att där står

tiden still och hvirflar ej kompassen rundt i anarkisk och vanvettig yra.

Lilla drottningen ville gärna veta hvad kungen skulle säga, om hon talade om för honom, att man lärt henne att se på världshändelserna som på bilderna i ett tittskåp, men hon vågar icke. Hon vill ju också distrahera honom från tanken på detta bedröfliga och frågar därför blygt:

— Är det inte tråkigt, då tiden står alldeles still?

— Nej, det är bara bra, svarar kungen och börjar åter sin vandring genom rummen.

Då han åter stannar framför drottningen, säger han:

I mitt eget land, som i mitt privata lif, vill jag ha lugn och ordning, och jag skall veta skaffa mig bådadera.

Han tänker på hur han lyckats att få drottningen att böja sig efter hans vilja, detta är honom det bästa omen för att han också skall lyckas med dem af undersåtarna, som äro lockade af tidens yra.

Drottningen vågar ej se upp på honom, då han säger detta, men hon tror, som han, att han skall veta skaffa lugn och ordning — också i landet.

— Och i sinom tid äfven i världen, tillägger kungen. De svenska konungarna Gustaf den andre Adolf och Carl den tolfte ha visat Europa, att Sverige vill ha sitt ord med i världen och ej låter huttna med sig. Detsamma skall jag visa. Jag har också i anledning af att engelsmännen uppbragt och beslagtagit svenska handelsskepp, som ingalunda fört kontraband, vändt mig direkt till kungen i England och upplyst honom om det oerhörda bemötande, för hvilket mina undersåtar varit utsatta. Och han kan ej annat, om han styres af rättvisa och ett ädelt

tänkesätt, än missgilla sina undersåtars uppförande, lika visst som jag vore den förste att straffa och ogilla dem af mina undersåtar, hvilka vågade bryta mot någon annan makts rättighet eller mot neutraliteten genom exporterande af ammunitionsförnödigheter. På detta sätt skall England förstå, att Sverige är ett själfständigt rike, som styres af en konung, hvilken gör sig en skyldighet att försvara dess rättigheter, kosta hvad det kosta vill.

Då den unge gemålen talar i denna stolta ton och sträcker på sin spensliga, raka gestalt, ser lilla drottningen blygt och beundrande upp till honom och nickar bekräftande. Hon tänker på att kosta hvad det kosta ville, gaf han ej vika i Petersburg, och hon är säker på att han alltjämt skall drifva sin vilja igenom.

Men han skrämmer henne högeligen genom att strax därefter med sträf röst och med en häftig stampning i golvet tillägga:

— Och om det är sant, att någon har sagt, att Sverige nu nedsjunkit till en stat af tredje ordningen, skall denne någon få taga tillbaka sina ord på knä, i stoftet för mig.

— Hvem har sagt det? Väl inte jag, utbrister lilla drottningen förskräckt. Jag vet inte hvem, som kan ha sagt något sådant, tillägger hon ängsligt.

— Men jag vet hvem man påstår ha sagt det, svarar kungen, och det är alldeles tillräckligt. Jag glömmer det aldrig och förlåter det aldrig. Och om en förmåten parveny sagt detta, skall han få erfara, att ett sådant tal ej blir ostraffadt, så sant Gud lefver!

Kring general Bonaparte och hans bedrifter kretsa

kungens tankar alltför mycket. General Bonaparte är kungen en förargelseklippa och han anser, att ingen människa i världen står honom i vägen som denne man. Ty har han ej bemäktigat sig den roll, som Gustaf Adolf bestämt åt sig? *Han* är hjälten, som alltid öfverraskar och förbländar världen med sina segrar, som efter sin vilja ordnar länders gränser och länkar folkens öden, och hvars lycka och framgångar äro så öfvernaturliga, att enhvar måste häpna och tänka: den mannen står under en högre makts beskydd och hägn.

Vore general Bonaparte ej i franska republikens sold, ginge hans segrar ut på återinsättandet af Bourbonerna på deras fäders tron, skulle Gustaf Adolf ej ett ögonblick tvifla på att den Högre Makt, som hjälper generalen, är af godo och att han blifvit utkorad att bana vägen för en än större hjälte och konung, som Gud kallar till sin stridsman, då tiden är inne. Som det nu är, förbryllar hans uppträdande och segertåg genom världen kungen på det högsta. Han förstår ej Guds mening med denne man, som han måste beundra och afsky på samma gång, och då han hör talas om någon ny framgång, som general Bonaparte vunnit, utropar Gustaf Adolf i sin ensamhet: »Herre, huru länge skall du så platt förgäta mig?»

Men nu på sensommaren komma underrättelser från den levantinska krigsskådeplatsen med den hugnesamma och tröstfulla tidning, att den franska flottan vid den egyptiska kusten lidit ett svårt nederlag i en trenne dagars sjöfäktning mot engelske amiralen Nelson. Kungens hjärta blir som befriadt från ett martryck, och hans lynne ljusnar oändligen, då han

tänker på att stunden nu äntligen är kommen, då lyckan vänder sig från den franska republiken. Då general Bonaparte genom flottans nederlag går miste om kommunikationen med Frankrike, känner kungen sig förvissad om att den egyptiska expeditionen är dömd till undergång, att general Bonaparte skall förlora lifvet och att en gräns äntligen är satt för hans tilltagsna bana.

Hofvet roar sig på Drottningholm denna höst under enkla och föga kostsamma nöjen. Kungen vill ej veta af några dyrbara förströelser, utan förhåller drottningen, att han och hon måste föregå landet med exempel af den högsta sparsamhet, ty tiderna äro alltför dåliga. Sjökriget mellan Frankrike och England har redan förorsakat Sverige stora förluster för dess handel, dessutom hotas vi af missväxt, ty under hela maj, juni och juli månader har rådt den hiskligaste torka.

Hofvet roar sig således på det anspråkslösaste med improviserade karusellridter hvarje förmiddag i den engelska trädgården på Drottningholm. Pris utdelas till dagens segervinnare, men äfven dessa äro af det anspråkslösaste slag och bestå af en kokard, sydd af prisgifvarinnans för dagen egen hand och i hennes färger.

Förut har kungen ej velat deltaga i dessa nöjen. Efter underrättelsen från Egypten är humöret så mycket lättare, att han gör det på drottningens bön och af egen håg att visa henne, hur väl han tager sig ut i dessa ridderliga idrotter, som utgöra en sådan ypperlig skola till allvarliga fäktningar och segrar, som snart nog kunna stunda. Kungen åtrår mycket att

bli segervinnare i dessa tornerspel, och en dag blir han det också. Som detta varit att förutse hafva damerna förberedt sig genom att i förväg beställa verser af skalden Leopold för att därmed öfverraska Hans Majestät, då priset lämnas honom.

Också blir det till stort jubel, då en vacker septemberförmiddag kungen tager de flesta ringar och turkhufvuden.

Prisutdelningen sker på själfva karusellplatsen, rundt hvilken äro utsatta stolar och fåtöljer för damerna med unga drottningen i deras midt.

Det är grefvinnan Rålamb född Düben, som skall utdela priset, och hon träder fram ur damernas midt för att göra det. Det är sed, att kavaljeren vid detta tillfälle knäböjande mottager kokarden ur damens hand, och de församlade äro mycket nyfikna att få se huruvida kungen tänker följa detta bruk eller ej. Man parerar hviskande härom.

Men kungen gör det ej. Han anser det icke förenligt med sin värdighet att böja knä inför en undersäte, vore denna än en vacker dam, och han förblir därför stående, då grefvinnan Rålamb med väl spelad förvirring fäster kokarden på hans bröst och med smickrande emfas reciterar de Leopoldska verserna.

Om undersåtars vördnad nekar

Att gifva Er det pris, som blir det ej för Er,
Så lägger skådarns dom det likväl rättvist ner
För segraren i dessa lekar.

Det gifves tvenne pris i dödligheten blott

Med värde nog, min kung, att Er belöning blifva:
Historiens, som framtiden skall gifva,
Och skönhetens, som Ni har redan fått.

Kungen ser gladt öfverraskad ut, han rodnar, bugar sig, då fanfarerna ljuda och handklappningarna skalla. Af alla damerna klappar lilla drottningen längst och lifligast.

Hennes gemål går fram till henne och frågar om hon också förstått den vackra hyllningen, som ägnades henne. Hon skakar på hufvudet och svarar:

— Nej, svensk vers förstår jag ännu inte.

Kungen gör sig nu den mödan att begära den Leopoldska versen af grefvinnan Rålamb och att själf öfversätta den på franska för drottningen.

Hon småler förtjust, då kungen öfversätter orden:

»Och skönhets, som Ni har redan fått» —

Man parerar hviskande om Hans Majestät skall reparera sitt ochevalereska uppförande nyss genom att böja knä för sin sköna drottning.

De, som hålla emot, vinna. Hans Majestät gör det icke.

Det väntade barnet.

Kungen grubblar mycket öfver hur århundradets sista år skall sluta. Han försöker se framåt till en stor lyckohändelse. Men denna är ej att förvänta förrän i slutet af året, och kungen, som är en sådan dålig väntare, skulle vilja gifva mycket till för att få veta om hans och landets hopp skall gå i fullbordan.

Under tiden är han mycket öm mot drottningen, som är förtjust öfver all den ovana uppmärksamheten och skulle tycka allt vara förträffligt bestäldt, om hennes gemål blott ville hålla sig litet lugnare och ej plåga sig och henne med utspekulerandet af de allra besynnerligaste tecken och händelser, hvarpå skall bero om det barn, som de båda glädja sig åt och vänta på, skall blifva till lycka eller ej. Det är en tronarfvinge kungen åtrår med en så brinnande lust, att han jämt och ständigt pinar sig och drottningen med att säga: »Det blir en prinsessa, det blir säkert en prinsessa.»

En vacker julidag sommaren sjuttonhundra och nittionio, promenerar drottningen vid kungens arm i Drottningholms park. De äro utan uppvaktning och ha gått tysta en lång stund, då kungen plötsligen stannar och säger:

— Visste jag blott om det blifver en prins eller prinsessa! Jag skulle hålla en kronprins födelse som ett lyckotecken, men det blir en prinsessa naturligtvis. Hvarför skulle det icke bli en prinsessa?

— Hvarför skulle det ej bli en prins, frågar drottningen, det ville jag just veta? Den som tror på motgång, får motgång, och den, som tror på lyckan, har lycka, det se vi väl denna tid det eklantantaste bevis på.

— Menar Ers Majestät denna general Bonaparte? frågar kungen stelt.

Drottningen nickar. — Ja, just honom. Han inbillar folk, att han har lyckan med sig, äfven om han röner motgångar, och folk tycker om människor med lycka, brukar min mor säga. Men vi skola inte tala om något tråkigt just nu. Här är så vackert. Där borta stå prästkragar, en hel klunga. Var så artig och plocka mig en riktigt stor. Den är bra. Tack! Vill Ers Majestät börja eller skall jag?

— Inte jag. Det är ju barnsligheter.

— Jo börja ni, för min skull. När jag ber så väl. Ja är en prins, nej en prinsessa.

Kungen går alltjämt långsamt framåt med drottningen, som smyger sig alldeles intill honom, och som passar på att han ordentligt plockar blad efter blad från den hvita prästkragen, som han håller i handen.

Leken griper kungen mot hans vilja. Han bleknar af ifver och spännande förväntan, då han börjar: Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej.

— Vänta ett ögonblick, säger drottningen. Jag blir så ängslig. Hvad får jag, om det blir ja?

— Om det blir en prins, skall ni få det vackraste

juvelgarnityr jag kan skaffa er. Det har Ni mitt ord på. Ja, nej, ja, nej.

— Nej vänta. Blir Ni och ert folk alldeles förfärligt onda på mig, om det blir en prinsessa?

Kungen tänker efter ett ögonblick.

— Nej, jag blir inte ond på er, det vore ju orättvist, ni rår ju inte därför. Men för folket kan jag naturligtvis ej svara —

Drottningen har tvärt stannat.

Kungen står med den halfsköflade prästkragen i handen och ser på henne-

— Hvarför blundar Ni? frågar han.

— Det är bara några blad igen, och jag vågar inte se efter hur det blir.

— Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej. Det blef nej, säger kungen dystert och bortkastar blomstjälken, på hvilken blott de små gula diskblommorna kvarsitta. Jag sade er ju, att det skulle bli en prinsessa.

— Gif hit den där prästkragen, som står därborta, ropar drottningen, och då kungen ej genast gör, som hon säger, stampar hon med foten och ropar: nå, nå, nå!

Konungen rör sig ej ur fläcken, utan ser på sin gemål med rynkade ögonbryn.

Drottningen lägger hufvudet på sned, kisar med de vackra ögonen och skrattar så, att de små framtänderna lysa mellan de röda läpparna.

— Jag ber så mycket om ursäkt. — Vill Ers Majestät vara så god och gifva mig den där blomman?

Kungen plockar blomman och ger henne den. — Hvad tjänar det till? säger han. Det blir en prinsessa i alla fall.

— Det får jag först se. Ja, nej, ja, nej, ja, nej, ja, nej.

— Det blir nej.

— Tyst! Ursäkta, jag menade inte tyst, naturligtvis. Jag menade bara: var så beskedlig och ge sig till tåls ett ögonblick!

Drottningen trutar ut med sin lilla förtjusande mun, medan hon för hvarje hvitt blad, hon rycker loss, säger: ja, nej, ja, nej, ja.

— Nu ryckte ni bort två blad, säger konungen, som noga passat på.

— Visst inte. Det var alldeles rätt. Nej, ja, ja, ja, ja. Ser ni, det blef ja.

— Ers Majestät tog två blad på en gång, insisterar kungen. Det var inte rätt.

Drottningen höjer på axlarna. — Då göra vi om det igen. Vet ni hvad vi göra. Vi rycka bort hvar sitt blad, så blir det rättvist. Där är en prästkrage. Tag hit den! Var så nådig och ge mig den, menade jag.

Drottningen har satt sig på en bänk, och då kungen kommer med blomman, sätter han sig bredvid henne och lägger armen sakta om hennes lif.

Drottningen håller prästkragen i sin vänstra hand och rycker bort det första bladet. — Ja, säger hon utmanande.

— Nej, säger kungen och rycker bort nästa blad, och så går det undan för undan, tills den hvita blomkransen är sköflad och drottningen ropar sitt — Ja, ja, ja! Lefve Hans Kungliga Höghet kronprinsen! Hvarpå hon tager af sig sin stora sufletthatt och svänger den vid de rosenröda hakbanden.

— För all del, Ers Majestät! Någon kunde höra er. Och om någon såge oss — kungen ser sig omkring — skulle han taga oss för två små barn.

— Ja, hvad äro vi egentligen annat, säger drottningen lekfult. — Jag är aderton år och ni är ännu inte tjuquett.

— Jag är inte något barn, svarar konungen stelt. Skola vi inte vända om till slottet nu?

— Å Ers Majestät, jag orkar gå mycket längre, om jag blott får hänga mig på er arm med hela min tyngd.

— Gör det, säger kungen och rätar på den spensliga gestalten. — Jag är mycket stark.

Allt sedan första juli har hofvet vistats på Drottningholm, och kungen har blott i september gjort en kort resa ned till Carlskrona för att närvara vid ett örlogsskepps löpande af stapeln. Men redan i början af oktober sker inflyttningen till hufvudstaden, ty efter läkarnas utsago kan drottningens nedkomst vara att förvänta hvilken dag som helst efter den femtonde i denna månad. Detta är ett ganska oförsiktigt uttalande af läkarna, ty från och med den sagda dagen väntar den metodiske unge kungen barnets födelse stundligen och skulle plåga ihjäl drottningen med sin otålighet, om inte drottningen, som har mycket sinne för det löjlige, toge saken från den skämtsamma sidan. Så snart hon är allena med kungen, pekar hon högtidligen på salongernas pendyler eller tar upp sitt eget pärlboetterade lilla ur och håller det framför kungen, skakar på hufvudet och säger:

— Prinsen är inte det ringaste precis. Hvem har han det af?

— Inte af mig, svarar kungen prompt. *Jag* är precis på sekunden.

— Och jag har fått lära mig att vara det på minuten, svarar drottningen. Och det får *han* nog också göra, om jag känner Ers Majestät rätt, tillägger hon skrattande.

Men allt efter som dagarna gå, börjar drottningen bli orolig öfver att hon låter kungen vänta så fasligt länge, och själf tycker hon det är alltför penibelt, att ej blott hon och kungen, men hela hofvet och hela landet väntar.

För att förströ de långa aftnarna ber hon kungen att få sitta inne hos honom i hans arbetsrum. Hon lofvar att göra nytta och vara tyst som en liten råtta, blott kungen tillåter, att hon får vara med honom. Och hvarje afton sitta de två tillsammans till nära midnatt. Kungen läser tyst och samvetsgrannt noga igenom hvarje blad, som drottningen räcker honom, och undertecknar det med sitt stora raka Gustaf Adolph, hvarpå drottningen strör guldsand på namnteckningen och lägger bladet i den sirligaste ordning på klaffbordet framför sig — kungen passar noga på att intet blad skjuter fram under det andra — hvarpå hon räcker kungen ett nytt blad att underteckna.

Men alltmera börjar kungens stora otålighet öfver det långa dröjsmålet smitta drottningen, fast hon till fullo uppskattar sin gemåls beskedlighet att ej alltför mycket förebrå henne, att man redan är inne i november, utan att någonting sker. Till all lycka för drottningen blir kungens uppmärksamhet förströdd

från hennes obegripliga brist på punktlighet genom tidningar från Paris. Men tidningarna äro vidriga och förändrar kungens lynne från den höga graden af otålighet till den högsta graden af missnöje.

Underrättelserna äro daterade Paris den fjortonde oktober och lyda:

»I Redakteuren för i dag berättas med officiell visshet, att general Bonaparte återkommit till Europa och Frankrike. Den 9 oktober har general Bonaparte i sällskap med generalerna Berthier, Lannes, Marmont, Murat, Andrewszy samt medborgarna Monge och Berthollet anländt från Egypten till Freyus i Södra Frankrike mellan Toulon och Nizza. Han mottogs af en myckenhet människor under utrop af Lefve Republiken! Han har lämnat armén kvar i Egypten uti en ganska god belägenhet. Bonapartes oförmodade återkomst till Frankrike anses såsom en stor seger.»

Då kungen läser detta, sitter han en stund orörlig i djupaste eftertanke, hvarpå han säger högt för sig själf: — Om bara drottningen hunnit före honom. Nu vet jag säkert att det blir en prinsessa.

Kungen inser nog, att det är omöjligt att utgrunda något verkligt samband mellan dessa händelser, den nyss timade i Frankrike och den väntade i Sverige, men han har så länge vant sig vid att tänka på general Bonaparte som hindret för sin framgång och lycka i världen, han har så länge stirrat sig solblind på det bländande kometliknande sken, som han så ofta tycker ha korsat hans bana, att han numera ej kan låta bli att tro, att, då det går Bonaparte väl, måste det gå honom illa. Han har hoppats och önskat med stigande oro, att hans barn skall

hinna födas under ett ögonblick af lugn och ro, då tanken på denne Bonaparte ej upptager och uppfyller honom själf och hela världen — Men nej —

Kungen går in till drottningen, som på uppsynen genast märker, att något är på färde. Hon vågar ej fråga hvad som står på, men kungens envisa tystnad gör henne sjuk af nyfikenhet och oro.

Kungen står midt i rummet aldeles orörlig, ty läkarna ha antydt för Hans Majestät önskvärdheten af att han denna tid ej alltför mycket promenerar fram och åter inför drottningen, som sagt sig oändligen inquieteras häraf. Men denna orörlighet är också högst penibel, och drottningen utropar häftigt:

— Hvad har händt? För Guds skull, säg hvad det är?

Kungen vänder sig tvärt om: — Bonaparte har återkommit till Europa, svarar han.

Drottningen låter höra ett lättnadens Å! Hon har inbillat sig, att konungen erhållit sorgliga nyheter om hennes familj i Baden.

— Det blir en prinsessa, tillägger konungen i sin mest påståliga och missnöjda ton.

— Hur kan Ers Majestät så bestämdt veta detta? frågar drottningen ifrigt.

— Därför att Bonaparte har återkommit till Europa.

— Å! utbrister drottningen ännu en gång. Hon förstår ej hvad annat hon har att säga.

Några dagar senare är drottningens stund inne. Det är en svår och långvarig barnsnöd, som varar öfver tjugufyra timmar. Vid tvåtiden på natten till den nionde november födes en son till konungen.

Då Gustaf Adolf får höra, att en tronarfvinge är kommen, kan han ej få fram ett ord, utan står en lång stund som förtumlad med hopknäppta händer, medan saluten dånande förkunnar för hufvudstaden, att nu är Sveriges kronprins född. Då barnet visas för honom, stirrar han en lång stund på det, som kunde han ej fatta, att detta är verklighet. Han försöker tänka på att hans brinnande böner äro uppfyllda, att alla dåliga aningar äro bragta på skam, att han har en son. Han lägger handen öfver sina ögon och rör läpparna sakta . . .

Innan kungen låter de närvarande aflägga lyckönskningar och beskåda det kungliga barnet, jämkar han med darrande hand till rätta det blå bandet, som fästs på den nyföddes linda. Så beger han sig lyst af facklor, med änkedrottningen och hertiginnan till Storkyrkan, hvarest biskopen, doktor Flodin, förrättar tacksägelsen och Te Deum afsjunges.

Man sätter den lille kronprinsens vagga i en stor täcksläde. Lille kronprinsen skall åtfölja sina höga föräldrar till Norrköpings riksdag och till kröningen dårsammastädes. Lille kronprinsen är blott ett par månader gammal, och kölden är oerhördt stark den dagen, då resan börjar, och många förmena, att det vore klokare och bättre att lämna det späda barnet hemma i Stockholm än att släpa det med på resa vintertiden. Men kungen vill partout hafva kronprins Gustaf med. Det är en viktig och svår tid, som stundar, och den unge kungen tror, att den lille sonens medvaro måhända bringar honom lycka.

Helt lyckofullt har det visserligen ej varit sedan

kronprinsens ankomst till världen. Tvärtom har hans födelse firats med pöbelupplopp i Göteborg, i Malmö, i Norrköping och i Linköping. Äfven i Uppsala ha de mest bedröfliga excesser och oförskämda tilltag passerat, utslag af den sig alltmer utbredande jakobinismen och revolutionsyran, anser kungen, om man ock gör sig flit med att rapportera andra orsaker. Detta har händt i det egna landet, medan ute i världen general Bonaparte tillskansat sig högsta makten i Frankrike under den blygsamma titeln af förste konsul. Ännu har han visserligen ej djärfts sätta sig på Bourbonernas tron, men huru länge skall det dröja, innan denna profanation sker, ingenting tycks kunna förhindra den, såvida ej Europas monarker nu i yttersta stund sammansluta sig. Men för att Gustaf Adolf och hans folk skola kunna vara med och spela den roll Försynen åt dem bestämt vid detta tillfälle, måste denna riksdag vara lyckligen öfver, ty vid den skola rikets finanser ordnas och kröningen ske. Gustaf Adolf hoppas, att den signande oljans utgjutande öfver hans hufvud också skall varda honom en invigning till det höga kall han har att fylla i världen som rättens och ordningens försvarare.

Lille kronprinsen skall vara med och bringa lycka.

Då Hans Majestät i medio af juni återkommer till Stockholm från riksdagen och kröningen i Norrköping, är han i starkt tvifvelsmål om lilla kronprinsen är det lyckobarn, som han borde vara. Ty visserligen har kungen fått sin vilja genomdrifven på riksdagen, men efter de mest upprörande och

pinsamma debatter och uppträden af unga hetsiga män med jakobinska tänkesätt, och han har visserligen blifvit krönt, men under en följd af de största motigheter; först drottningens sjukdom, som nära på föranledde uppskjutandet af kröningen. Så den hiskliga väderleken med snöglopp och hagelskurar under processionen till kyrkan, kröningshästens trilskhet, då den ej ville gå förbi en viss punkt, hvilket nödsakade kungens afstigande och bestigande af en annan, ej utsirad häst, så kronan, som var alltför stor och vid minsta rörelse hotade att falla af och som därtill skafde hål i pannan, så riksbanerets stång, som brast vid hyllningen. — — —

Men i alla händelser var det nog väl, att kronprinsen fördes med till Norrköping. Hvem vet hur det i annat fall hade gått?

(Slut på förra delen.)

Innehåll:

1. Svea Rikes Kronprins	1
2. Samtal mellan döda personer	39
3. Vår rättvisa sak	48
4. Huset Bourbons angelägenheter	64
5. Marsdagar 1792	80
6. Unge Kungen	125
7. Ryska resan (I)	145
8. Ryska resan (II)	186
9. Ryska resan (III)	204
10. Ryska resan (IV)	225
11. Minderårigheten är slut	235
12. Målet och ändamålet	249
13. Prinsessan från Baden	272
14. Hennes Majestät drottning Fredrika, Dorothea, Wilhelmina	290
15. Medan bilderna växla i tittskåpet	307
16. Det väntade barnet	328

Konungen (1807)

KONUNGEN

*En sannsaga
berättad
af
Sophie Elkan.*

KONUNGEN

EN SANNSAGA

BERÄTTAD

AF

SOPHIE ELKAN

SENARE DELEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

KONVINGEN

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1904

I.

Till sjöss och på land.

Kungen älskar att resa och är alltid vid godt humör på resor. Detta behöfs också, anser uppvaktningen, ty ingen svensk kung har någonsin rest så mycket som denne och troligen heller ingen med en sådan infam otur i vädret. Man får bereda sig på åskbyar, hagelskurar och ständiga regnväder, då man reser med Gustaf Adolf till lands och på hisklig storm, då man med honom färdas öfver hafvet.

Också väljer kungen ganska besynnerliga tider för sina sjöfärder, ty att i slutet af november företaga resan öfver Ålandshaf och återvända i andra veckan af januari är att fresta Försynen.

Men naturligtvis har Hans Majestät tvingande skäl för att vid denna årsens tid begifva sig af till Petersburg och hälsa på kejsar Paul. Man menar, att det gäller ett förbund mellan Ryssland och Sverige och är mycket orolig, innan man får veta om unge kungen tänker störta oss i ett krig mot Frankrike. Men då underrättelser ingå, att förbundet är riktadt mot de fräcka engländarna, som under sjökriget uppföra sig, som voro de härskare på hafven och

beslagtaga alla maktens skepp, blir man ej missbelåten. Ty denna sjökonvention mellan samtliga nordiska land mot England utgör vår räddning från handelns totala förlis. Men naturligtvis är oron stor, att England skall blockera våra kuster, och med otålighet och ängslan väntar man på kungens återkomst från Ryssland.

Sannerligen det vill till, att det kungliga humöret är godt under resan, i annat fall skulle det under återfärden öfver Ålandshaf ha rättighet att vara af det kinkigaste slaget, till den grad är vädret vidrigt, blåsigt och ruskigt och af en genombitande kyla. En iskall nordan tjuter och dånar i tacklaget, hafvet är svart, seglen slå ursinnigt, då fregatten manövreras, och krängningar och slingringar äro våldsamma.

Men kungen är vid ypperligt lynne, där han sitter på däck. Han är oändligen belåten med sin resa. Han och kejsar Paul äro vänner, och kungen är stolt öfver denna vänskap, ty han beundrar den ryske kejsaren öfver höfvan. Kejsar Paul är Gustaf Adolfs ideal för en mäktig potentat, dikterande sin vilja i stort och smått och vetande att göra sig åttlydd af hög och låg. Dessutom med idéer och planer olika alla andra människors — sådana, som endast en härskare kan hafva dem, och en annan härskare kan förstå.

General Toll och amiral Cronstedt jämte de öfriga uppvaktande herrarna, som sjösjukan ej besegrat till den grad, att de måst uppsöka sina kojor, försöka att gå sig varma på däck. De snegla bort till Hans Majestät för att se efter om han ej snart skall anse sig besegrad af den isiga blåsten och an-

tingen behaga gå ned under däck eller taga päls på sig, ty så länge Hans Majestät sitter i sin vanliga uniform, kunna ej herrarna anlägga päls eller något annat ytterplagg.

Ändtligen säger grefve Nils Gyldenstolpe till general Toll:

— Herr generalen får försöka lirka med honom, så att han tager något på sig. Vi crepera af köld. Jag är alldeles förfrusen intill märgen.

— Hvem är inte det? utbrister hofmarskalken De Besche. General Toll måste partout rädda lifvet på oss. Den ende, som kan göra sig hörd, måste tala.

General Toll går fram till konungen, som sitter försjunken i grubberier.

— Fryser inte Ers Majestät? frågar han, som anser lirkning öfverflödigt, då han ser hur kungen huttrar invärtes.

— Inte synnerligen, svarar kungen. — Men säg mig något! Hörde generalen i Petersburg talas om att storfurstinnan Alexandra lär vara högst olyckligt gift med sin gemål, palatinen af Ungern?

— Jo, Ers Majestät. Jag hörde ett sådant rykte. Får jag inte lof att hämta pälsen? Här är hundkallt Ers Majestät.

— Nej tack, jag vill ingen päls ha.

Då generalen gått, suckar kungen djupt. Han tänker: Manne hon varit lycklig, om hon aldrig sett mig?

Toll har intet annat att göra än att återvända till de förfrusna kamraterna.

— Vill inte, vill hellre frysa ihjäl, rapporterar han i sin torraste ton.

— Jag vet nog, att skolpojkar på tio à tolf år äro för högfärdiga att taga på sig, då de frysa, men att en karl på tjugutvå kan vara så barnslig öfvergår mitt förstånd.

— Hofmarskalken säger ett ord. Barnslig, det är just det han är, inte blott i detta, men tyvärr i ännu viktigare stycken. Salig kungen lät honom aldrig vara barn, men naturen tar nog ut sin rätt förr eller senare. Han är en drifhusplanta, som skjutit för hastigt upp.

— Och därför stannat i växten, menar generalen?

— Nej gubevars, min käre grefve, jag menar, som blifvit för tidigt utflyttad och därför fått en eller annan frostskada.

— Och för att fortsätta liknelsen, som är särdeles träffande, kan generalen tillägga, att han är lika ömtålig som en drifhusplanta i många stycken, och att han alltjämt ser världen genom orangerifönster, inte de ofärgade, utan genom de andra, de himmelsblå, de sjögröna, de ljusröda, de blodröda och alla de andra regnbågsfärgerna.

— Jag önskar, att han sutte i sitt orangeri, och vi med honom. Herr general Toll, af barmhärtighet med våra hustrur, som bli änkor, och med våra barn, som göras faderlösa, förtröttas ej, försök än en gång! Om någon kan komma någon hvart med kungen, är det Ni. Ingen kan sköta honom som Ni, herr general.

— Jag skall göra ännu ett försök, svarar generalen, som håller på att gnida sina valna händer till känsel. Men jag vågar ej för andra gången gå burdus till väga. Blir han ond, blir det etter värre, fast det

är ju alltid en tröst, att han inte kan befalla oss att kläda oss spritter nakna. Mycket värre kan det således ej bli.

Generalen går ett slag framåt däckets. Det sker i många krumbukter, tillfölje fregattens slingringar. Då han kommer nära den plats, där kungen sitter, anropar Gustaf Adolf honom och säger i sin mildaste ton:

— Vet general Toll, hvad jag tänker på?

— Nej, Ers Majestät, svarar generalen, som endast är intresserad af en tanke, som han fruktar, att kungen ej tänker, nämligen att han skall taga päls på sig. Men inom sig antar han, att kungen fortfarande tänker på storfurstinnan Alexandra.

— Jag tänker på att jag snarast skall låta införa i min armé det ryska bruket, att officerarna placera hatten midt i pannan och bära handskar och käpp. Hvad säger generalen härom?

— Det är en magnifik idé. Men apropos förändring i klädedräkt. Anser ej Ers Majestät, att det är nödvändigt att i denna köld taga till pälsen?

— Jag har aldrig hört talas om att Carl den tolfte bar päls, svarar kungen allvarligt. Men om generalen fryser, är det bäst att gå sig varm.

Då den sålunda tillrättavisade går förbi de andra, ropas ett ifrigt — Nå?

— Nej, säger han, omöjligt. Carl den tolfte bar ingen päls.

— Han måste, förbanne mig, bära päls på Ålandshaf, utbrister De Besche så högt, att amiral Cronstedt ger honom ett varnande tecken. Han tycker sig förmärka, att kungen ser skarpt åt deras håll.

General Toll får en glimt i ögat. — Det var en tanke, herr hofmarskalk. Den skola vi sätta i aktion. Men detta är sista försöket, mina herrar.

Då general Toll under ett ostentativt stampande och trampande i däckets ånyo närmar sig den plats, där kungen sitter blåfrusen och stel, nickar denne vänligt till honom och säger:

— Jag tänker också låta stångpiskorna bli en tum kortare och anbefalla, att den hårtofs, som skall titta ut ur läderfodralet, blir till två à tre linjer mera synbar.

Toll bugar sig. — Ers Majestät talade nyss om Carl den tolfte, säger han, och behagade nämna, att Högstdensamme aldrig bar päls. Besynnerligt nog faller det mig in, att han verkligen en gång i sitt lif gjorde detta.

— Verkligen! utbrister kungen intresserad. När måne det var? Kungen har all möda att för general Toll dölja hur tänderna skallra, då han talar.

— Det är just det besynnerliga. Ackurat på en resa öfver Ålandshaf var det, som Carl den tolfte klädde sig i päls.

— Är generalen alldeles säker härpå? Kungen spänner ett par forskande ögon i Toll.

— Fullkomligt säker, Ers Majestät. Carl den tolfte frös mycket under denna resa öfver Ålandshaf, och då det var omöjligt att längre uthärda, bestämde han sig för att taga på pälsen. Det brukade salig gref Horn berätta.

Konungen ser ett ögonblick ut öfver hafvet, som vräker med svarta väldiga vågor.

— Jag undrar om det kunde varit en kallare dag än i dag, säger han slutligen.

— Näppeligen, svarar general Toll med öfvertygelse.

— Generalen har rätt, det är hundkallt och stormen tilltager. Jag kan få hit min päls.

— Det nappade, säger Toll, då han går förbi sina olyckskamrater. Om fem minuter kunna herrarna kläda sig i skinn!

— Det var lifvet det gällde, utbrister De Besche. Gud bevara generalen!

Fregatten kränger så våldsamt under den hvinande stormen, att general Toll med möda når fram till kungens hytt.

— Hjälp ögonblickligen Hans Majestät på med pälsen! befaller han kammartjänaren. Men ögonblickligen! Hans Majestät är förstelnad af köld.

Uppe i det högsta tornet på Landskrona fästning står Gustaf Adolf skärtorsdagen den andre april och blickar ut öfver sundet. Han har gått upp med fästningens kommandant, gamle generalmajor Lundberg, och ett par af sina adjutanter, omedelbart sedan den häftiga kanonaden mellan den engelska och den danska flottan på Köpenhamns redd vid middagstiden började. Han har gått upp med känslan af en härförare, som från tinnarna af ett högt torn skall bevittna sin flottas seger öfver en fiende, som *måste* lida nederlag, därför att den ej har rätten med sig. Rätten ha svenskarna och danskarna, och därför skola de vinna seger, så snart den svenska flottan kommer de betryckta danskarna till hjälp.

Gustaf Adolf står vid den af torngluggarna, från

hvilken man har vidaste utsikten öfver Sundet. Han står så nära den öppna gluggen i muren, att brisen från sjön blåser honom rätt i ansiktet, skubbar hatten ett solgrand på sned på det lätt pudrade hufvudet och strör puderdamm på den blå uniformsrockens guldbroderade krage. Kungen står med högra handen på värjfastet. Med vänstra armbågen stödd mot ett utsprång i muren, håller han i denna hand en fältkikare, som han oafbrutet har för ögonen. Han spejar efter sin flotta. Ännu syns den ej, men med Guds hjälp skall den snart visa sig. Kungen släpper värjfastet och lossar några småstenar från muren och kastar ned dem i vallgravven, ty väntan gör, att han har svårt att hålla sig stilla. Knastrandet af murbruket, då kungen sliter loss en litet större sten, skrämmer en tornsvala, som flyger in genom en glugg alldeles intill den, där kungen står, och efter en flaxande letning efter en utväg, flyger ut genom gluggen, där kommandanten och de båda adjutanterna tagit plats med kikarna riktade mot Köpenhamnshållet. Kungen blir hemsk till mods af fågelns ängsliga vingslag och letande, och han drar en lättnadens suck, då den ändtligen är ute i det fria. Nu lyss han åter efter kanondundret, som blifvit allt högre och häftigare. Den ena kvarten efter den andra har gått, utan att den svenska eskadern blifvit synlig, och kungen blir allt mera inquiet. Han vet, att man i Danmark skall anse det för knep och svek, om svenska flottan ej snart kommer sin bundsförvant till hjälp. Man skall hålla Gustaf Adolf för trolös i Danmark och i Europa. Hvarför dröjer amiral Palmqvist? Hvarför i Guds namn kommer ej den svenska flottan?

Kungen uthärdar ej längre att förgäfves spana. Han lämnar gluggen och försöker gå sin ångest till lugn genom att promenera upp och ned på tornrummets ojämna, slitna tegelstensgolf. Men det är ett alltför litet rum, och då kungen jämt och ständigt måste vända, ter han sig för kommandanten som en orolig tiger i bur. Kanondundret håller ej upp ett ögonblick, och i tornrummet yttras intet ord.

Kungen tänker på allt, som han dessa månader utstått af oro, vid föreställningen om att flottan ej skulle hinna bli färdig i tillräcklig tid för att skydda det egna landet, ifall detta först angripes eller bistå den hotade bundsförvanten, ifall det gäller Danmark först. Kungen vet med sig, att han önskat, att Sverige skulle angripas först, hellre än att det skulle hända, att han i nödens stund ej kunde komma sin bundsförvant till hjälp — — —

Vid denna tanke måste kungen åter stanna framme vid gluggen och speja ut öfver Sundet. Kanonernas dofva buller höres utan en sekunds uppehåll, som en immerfort mullrande åska. Krutröken ligger som en tjock vägg öfver det danska landet, men oupphörligen för vinden väldiga krutröksskyar mot den svenska sidan. Kungen ser så litet som möjligt åt det håll, hvarifrån kanondundret höres, och där det oupphörligen blixtrar i de mörka krutmolnen. Det är blott, då kanonaden blir alltför öfvermåktig, som han vrider kikaren en hårsman och några ögonblick ser ditbort, men den darrande handen riktar snart åter kikaren nedåt Sundet, och de trötta ögonen spana åter rastlöst efter den svenska flottan.

Han kan inte längre stå stilla. Då han åter

börjar sin kungstigervandring i det trånga tornrummet, rekapitulerar han i tankarna allt det, som händt sedan återkomsten från Ryssland. Natt och dag har det arbetats i Carlskrona för att få flottan färdig. Hade blott vintern hållit sig lika sträng som de föregående åren, skulle flottan tillräckligt tidigt varit redo till utlöpning. Men den milda vintern och den tidiga islossningen gjorde strecket i beräkningen. Allt går emot. Allt, allt! En half månad tidigare, än man kunde tidigast vänta dem, visa sig engländarna i de nordiska farvattnen. Och den svenska flottan — — Syns då inte den svenska flottan? Kommer den ej nu snart, är det försent! Kungen stannar framme vid gluggen, och då han ej ännu ser ett segel af sin väntade eskader, stampar han hårdt i golvet. Kanonerna från Köpenhamns redd dundra häftigare än någonsin.

Tankarna jaga hvarandra i kungens hufvud —

— Hvad kunde jag annat göra än befälla amiral Wachtmeister, att arbetet skulle bedrifvas natt och dag utan ett ögonblicks uppehåll, och själf resa till Göteborg och Skåne? Då de första engelska skeppen visade sig i Kattegatt, hade jag ej minsta tvifvel om att Göteborg skulle bombarderas och en landstigning försökas på västra kusten. Då jag tänker på hvad jag nu genomgår, vet jag, att jag kände mig lättad af vissheten, att det först gällde Sverige. Jag var säker på att vi med Guds hjälp skulle reda oss. Allt är lätt att bära, förutom den tanken att ej kunna bistå en bundsförvant i nöden och att dömas trolös. Rättvise Gud, låt den komma i tid, och låt mig ej få denna smälek öfver mig!

Tankarna hålla steg med den upprörda gången —

— Så länge engländarnas skepp voro synbara i Kattegatt, stodo mina trupper i slagordning. Men då engländarna seglade förbi söderut, förstod jag ju, att det gällde Danmark och skickade befallning till Wachtmeister att snarast få amiral Palmqvist med flottan afsänd till Sundet. Jag skref till Wachtmeister, att det skulle smärta mig att ej få se svenska flottan deltaga i den strid, som förestod, och att något måste vågas för att bistå en bundsförvant i nödens stund.

Kungen står nu åter med kikaren och spejar öfver Sundet.

I tornrummet talas fortfarande ej ett ord — men kanondundret ljuder utan uppehåll, och rökmolnet öfver danska landet har tätat.

— Kanske smärtar det mig mera, just därför att jag aldrig synnerligen älskat danskarna, åtminstone pinar jag mig mera med att rannsaka hjärta och njurar för att utforska, om jag Brustit i något eller uraktlåtit något, som jag bort göra för uppfyllandet af de förpliktelser jag åtagit mig. Då jag stod på Helsingborgs brygga för tre dagar sedan och såg engländarna segla genom Sundet mot Köpenhamn, utan att ett enda af danskarnas skott från Kronoborg nådde skeppen, föreföll det mig, som seglade engelska flottan fram till Köpenhamn under en dånande äresalut. Hade min flotta då varit redo att sätta engländarna mellan tvenne eldar — — — Men den var inte redo, och det var intet att göra annat än att midt i natten sända Wachtmeister order att ögonblickligen låta eskadern afsegla och att underätta danska kronprinsen, att den svenska flottan

senast den andre april skulle vara vid Köpenhamn. Men det är den inte — —

I dag är den andre april, och danskarna kämpa sedan flera timmar ensamma på reddan mot de öfvermäktiga engländarna — — —

Kungen står nu åter vid gluggen med kikaren för ögonen. Han ger till ett högt skrik, då tornsvalan plötsligen flaxar förbi hans hufvud. Hans kropp skälver och skakar, och blodet färgar panna och kinder, till den grad har den dofva väntan under den oupphörliga kanonaden tagit makten och kraften från honom. Då adjutanten äntligen lyckas jaga ut svalan, har kungen en förnimmelse af att han särskiljer hvarje skott, som lossas i fjärran, och han känner som om hvartenda ett af dessa skott lade sig centnertungt på hans hjärta och ökade ångesten. Krutmolnet samlar sig öfver hjärnan och omtöcknar den.

Vid femtiden tystnar kanonaden. Den stund, då dundret först aftager, och sedan fullkomligt upphör, är nästan den hemskaste af alla. Men ej ett ord säger kungen. Han väntar tyst en halftimme och går sedan ned för den trånga, vindlande torntrappan, följd af sina utmattade adjutanter.

Väl nedhunnen på vällen, mötes kungen af en rapport från Wachtmeister, som mäter, att kontre-amiralen, baron Palmqvist, med svenska flottan ej kunnat för motvinds skull utlöpa från Carlskrona.

— Det är alltid motvind, mumlar kungen mellan sina sammanbitna tänder. — Men jag skall lära dem att löpa ut, då jag befallt det, hvad vind det blåser.

Och på stående fot skrifver han en order till

Wachtmeister om kontreamiralen, baron Palmqvists ögonblickliga afsättande från befälet.

»Kejsar Paul är död. Han har dött en hastig död af slagfluss.» —

Gustaf Adolf upprepar oupphörligen för sig denna nyhet, men kan ej fatta den.

— Just nu död. Då hans person var mest nödvändig. Kejsar Paul! Som jag sett för knappa tre månader sedan. I sin kraftigaste ålder! Död nu! Det är ett alltför otroligt olycksöde!

Hur kan man uthärda? Man säger mig så ofta, att jag oroar mig och sörjer i onödan. Men har jag då icke orsaker! Är ej detta orsak! Kejsar Paul är död, och engländarna ligga utanför Köpenhamn. Nu skall det snart utveckla sig, om Sverige skall hafva krig eller ej. Men hur det än må sluta, skall jag aldrig ingå ett så skymfligt stillestånd som danskarnas — jag skall, om så påfordras, med lif och blod försvara mitt rikes anseende. Kejsar Paul är död — en hastig död af slagfluss!

Gustaf Adolf står i den stora salen i Kungshuset i Carlskrona. Han skall ge audiens åt den ryske grefve v. Pahlen, som kommit för att notificera kejsar Pauls död och kejsar Alexanders uppstigning på tronen.

Kungens raka gestalt hålles rakare än någonsin, men ansiktet är svullet af gråt och förvridet af rörelse. Kungen vet nu af hvilken sorts slagfluss kejsar Paul dött. Han vet, att han blifvit mördad och af hvilka, och som en dödlig förolämpning, som han aldrig skall glömma, anser han, att hans svåger,

den nye kejsaren, sänder denne v. Pahlen, sonen till en af kejsar Pauls mördare, till honom. Det har kostat mycken öfvertalning, innan kungen kunnat förmås att mottaga denne man, och kungen fruktar högligen att han ej skall kunna behärska sin vrede och afsky — att han skall förgå sig.

Kungen tömmer det ena glaset vatten efter det andra, medan han väntar. Men vreden stiger inom honom i stället för att lugnas.

Nu slår kammartjänaren upp dörrarna och anmäler kejsarens af Ryssland sändebud.

Med handen på värjfastet åhör kungen grefve v. Pahlens harang.

Då grefven slutat, väntar han förgäfves på att det svenska majestätet skall yttra de ord och komplimanger, som vid dylika tillfällen äro de rigeur.

Men tystnaden i rummet är absolut.

Kungen öppnar flera gånger läpparna, som om han ämnade tala, men det blir i stället till ett kippande efter andan och ett ångestfullt flämtande. Ansiktet växlar färg, hållningen blir alltmera stram och hotande, uttrycket i ansiktet förstenadt. Ändtligen säger kungen med den allra största svårighet:

— Man har sagt mig, att kejsaren är död af en slagfluss.

— Ja, Ers Majestät, kejsaren är död af en slagfluss, svarar v. Pahlen djärft.

Kungen kramar värjfastet så hårdt, att fingrarna på den smala handen hvitna. Han ser v. Pahlen stint i ansiktet och går mot honom några steg med en min, som får kejsar Alexanders sändebud att förskräckt rygga tillbaka.

På aftonen lägger kungen sina laddade pistoler bredvid sig, innan han kastar sig på sängen.

— Ännu en monark mördad af egna undersåtar. För nio år sedan min fader, nu min vän och bundsförvant. Hvem skall blifva den näste?

II.

Badensiska herrskapet.

Drottning Fredrika motser en stor glädje, som hon aldrig vågat hoppas på. Hon skall snart hos sig få mottaga sina älskade föräldrar, sin bror och yngsta system. Det badensiska herrskapet kommer direkt från Petersburg, där kejsarinnan Elisabeth besökts, och är nu på väg från den ena dotterns och systemens hufvudstad till den andras.

Drottning Fredrika gläder sig innerligt att få visa sina föräldrar och syskon sina två vackra barn, kronprins Gustaf och prinsessan Sofia, som föddes strax efter kungens återkomst från Carlskrona i våras, och som nu är snart fem månader gammal. Drottning Fredrikas glädje skulle vara helt ogrumlad, om ej kungens humör under hela sommaren varit särdeles irritabelt och hypokondriskt. Ibland undrar drottningen, om det är sorgen öfver storfurstinnan Alexandras död, som ägde rum i våras, som gör kungen till den grad sorgbunden. Hon tycker ej om att föreställa sig, att så är, hon har alltid varit jaloux på storfurstinnan Alexandra. Men hvad än kan vara orsaken, säkert är, att kungen på uppresan från Skåne, där sommaren tillbragts på Becka-

skog hos öfverste Toll, ofta varit ond på drottningen. Resan har gått till Stockholm öfver Göteborg och Trollhättan, och kungen har påstått, att drottningen dag för dag blir liknöjdare att vinna folkets kärlek och tillgifvenhet. Han har förebrått henne blyghet och ohöflighet, och då hon försvarat sig med att konungen ju ej vill hafva henne familjär och liflig, har han svarat, att han ej kan påminna sig, att han någonsin förbjudit henne att hälsa på massan, då hon passerar en provinsstad, eller tillhållit henne att ej tala med dem, som presenteras för henne på courerna.

Drottningen har således all anledning att ängsla sig för att det kungliga humöret ej skall visa sig aimabelt under de kära anförvanternas besök, och konungen måtte ej själf vara alltför säker, ty samma oktoberdag, som han får underrättelse om att de höga resenärerna anländt till Furusund och följande dag äro att förvänta till Stockholm, säger han till drottningen i missmodig ton och utan synbar anledning:

— Jag har inte den gåfvan min salig far hade att intaga människor, och jag menar dem lika väl som han.

Drottningen svarar nästan ömt, ty kungen har något obeskrifligt rörande öfver sig, då han säger detta:

— Ni kan hafva denna gåfva, när ni vill, men ni vill inte alltid.

— Jag vill alltid vara älskad, svarar kungen häftigt och går sin väg.

Drottningen höjer på axlarna. Kungen är alltför besynnerlig, men hon vill ej gräma sig i förväg,

endast tänka på att nästa dag skall hon få omfamna sina föräldrar och syskon.

Det blir den lyckligaste dag, som intet moln fördunklar. Då konungen och drottningen möta det Badensiska herrskapet i slupar vid Långholmen, visar konungen en exemplarisk svärsons hela uppmärksamhet, hvilket mycket gläder svärföräldrarna, helst de därjämte lägga märke till att förhållandet mellan de höga makarna tyckes vara det allra förträffligaste. Drottningens föräldrar måste beundra den svenske kungens vackra och värdiga hållning vid det gemensamma intåget i Stockholm, på samma gång de ej kunna annat än förvånas öfver att se, hur stelt, högtidligt, ja nästan ohöfligt deras dotter betar sig, då hon acclameras af hopen.

Drottningen hoppas, att kungen i likhet med alla, som komma i intim beröring med hennes mor, skall känna sig imponerad af henne, och hon sitter denna första eftermiddag med sin fars eller sin mors hand i sin och åhör med strålande ögon konungens och arffurstinnans lifliga samtal om de europeiska angelägenheterna, hvarvid den största enighet dem emellan råder vid bedömandet af förste konsuln, som arffurstinnan benämner usurpator och konungen parveny. Så länge arffurstinnan talar om denne person, är konungen idel intresse och lifaktighet.

Drottningens moder är en mycket klok dam, som ser mera med sitt ena öga — drottningens moder är enögd — än andra människor med sina tvenne, därför kan arffurstinnan ej utstå förste konsuln, fast denne tillstadt Baden en så ansenlig tillökning i dess territorium, ty hon anser med fullt skäl, att landvinningens fördelar tillfullo uppvägas af nackdelen

att därför stå i tacksambetsskuld till franska republiken och dess styresman.

Drottningen har varit mycket orolig öfver detta, hur hennes gemål och hennes moder skulle komma omsams, ty ingendera är van att gifva vika eller foga sig.

Däremot trotsar drottningen till och med kungen att kunna lyckas bli oense med hennes far, ty arfurstens Karl Ludvig af Baden är den mest undfallande person, som tänkas kan, och alldeles ej van att visa någon påstålighet eller göra sin vilja gällande.

Allt går obeskrifligt väl i Stockholm, där det badensiska herrskapet gör sig mycket älskadt och omtyckt, och där de fester, som för dem gifvas, bilda en högtuppskattad omväxling i den eljest ganska enformiga och tyngande hoflefnaden. Men då kungen partout ej vill, att vistelsen i Sverige i något afseende skall stå tillbaka för den nyss genomledda i Ryssland, har han mycket emot drottning Fredrikas önskan, planerat uppehåll på lustslotten och resor i provinserna, i stället för en orubbad vistelse i Stockholm, som ju vid denna årsens tid oändligen vore att föredraga.

Den sista veckan i oktober är således i förväg bestämd till en Drottningholmsejour, som kunde ha varit den allra gladaste, om kungens lynnesgodhet blott hade hållit sig där som i Stockholm. Men det gjorde den ej, det blef genast till det allra miserablaste humöret.

Redan första morgonen af Drottningholmsvistelsen bär det galet till för kammartjänaren Wachlin vid kungens toalett. Wachlin kan icke påminna sig,

att Hans Majestät varit så omöjlig att göra till lags, alltsedan han som helt liten prins brukade bråka vid påklädseln. Själf tänker konungen på den tiden och undrar om det är barndomens öfveransträngningar eller de senare årens olyckor, som orsakar, att somliga dagar alltjämt det minsta mankemang försätter honom ur jämvikten och gör det totalt omöjligt för honom att behärska sig och visa den värdighet, som det alltid grämer honom djupt, att hans häftighet låter honom förlora.

Direkta orsaken till kungens misshumör har emellertid varit den, att kungen dessa sista dagar tyckt, att drottningen försummar honom för föräldrar och syskon, och han grubblar öfver om hon alldeles ej frågar efter honom, sedan hon fått hit sina badensiska anförvanter. Är han ej nu som förut den förste, som hon bör taga hänsyn till? Men det gör inte drottningen, hon stöter honom tvärtom genom att gång på gång säga: »jag undrar om min moder tycker om detta, om min far ej blir alltför besvärad af detta, om detta roar min syster och detta min bror.» Kungen tycker, att han aldrig i sitt lif känt sig så ensam. *De älska hvarandra, men hvem älskar honom?*

Denna föreställning har hållit honom vaken hela natten och gör honom mycket irritabel denna morgon.

— Knyt om skärpet! befaller han Wachlin.

Kammartjänaren knyter om skärpet. Af kungens ton och af sprittningarna och ryckningarna i den kungliga kroppen, förstår kammartjänaren, att ett oväder samlar sig.

— Wachlin fubblar! ryter kungen plötsligen.

— Om Ers Majestät värdigas hafva ett ögonblicks tålmod.

— Jag är nog tålig, men Wachlin är fubblig. Hvad är det för fasoner? Jag tänker inte visa mig med ett skärp, åtdraget på detta sätt, som en strypsnara. Med skälfvande fingrar löser kungen upp skärpet och kastar det på golfvet. Åter försöker Wachlin att knyta skärpet. Men han märker, att kungen föresätter sig, att det ej kan vara bra, och naturligtvis blir det ej bra.

— Det är för löst, ryter kungen. Det går upp, om jag vänder på mig. Se hit! Hur blir jag betjänad?

— I dag kan jag omöjligen vara Ers Majestät till lags, säger kammartjänaren bittert. Det är sannernligen en olycksdag.

Kungen blir utom sig, då han hör detta ord. Han har själf tänkt, att det är en sådan dag. Hur många olycksdagar skall det vara på detta år? Och hvad skall hända i dag?

Kungen får en plötslig ingifvelse, att det nu gäller drottningen. I januari detta år dog hans första förlofvade, prinsessan af Mecklenburg, och i mars storfurstinnan Alexandra. Skall drottningen bli den tredje?

Kungen har en gång, då han varit mycket nedstämd, talat med drottningen härom, och drottningen har svarat honom, att båda dessa prinsessor dött i barnsäng, och att en sådan död ju lätteligen också kan drabba den, som jämt och ständigt försättes i välsignadt tillstånd. Detta har kungen tyckt vara uppstudsigt och indelikat af drottningen att säga,

men han kan i alla fall ej låta vara att tänka: Skall drottningen blifva den tredje?

Detta skulle nog ej nu fallit honom in, om han ej vore ond på drottningen, men på samma gång vet han, att han ej får vara ond på någon, som står honom nära. Han har märkt, att detta bringar ofärd öfver personen i fråga, och med alla drottningens fel och ofullkomligheter håller han af henne och skulle blifva utom sig, ifall något hände henne.

Denna föreställning gör, att den redan förut irritable kungen vid kammartjänarens ord förlorar all besinning. Han rusar emot honom, griper honom i strupen och kör honom mot väggen.

— Hur vågar han tala om olycksdagar? Hur understår han sig att svara mig, då jag tillrättavisar honom, ropar han.

Kungens häftighet är så stor, att Wachlin förskräckt lyfter armen för att skydda sitt ansikte mot det slag han väntar. Men kungen missförstår denna rörelse.

— Hotar han mig, eländige! Lyfter han handen mot sin Herre och Konung? Han får ej mera betjäna mig. Lönen skall han få, men han får inte nalkas min person. Ut på ögonblicket, säger jag! Lyd — annars —

Det blir en trist dag på Drottningholm, och då vid middagen drottningens moder låter vänta på sig, ser konungen ut som ett åskmoln.

Han står midt i salongen och väntar, till den grad indignerad öfver att behöfva vänta, att hvarje sekund blir lång som en minut och hvarje minut blir till en kvart för dem, som vänta med honom. Kungen tager ej sina ögon från den förgyllda pen-

dysten på kaminhyllan, och då hans svärfar söker distrahera honom genom att samtala om den ruskiga väderleken, som hela dagen rådt, svarar kungen honom ej, utan drager med en min af oändlig stuckenhet sin klocka ur byxsäcken och jämför den med pendylen.

Drottningen, alldeles bortkollrad af lyckan att vara med sina kära, ser ej, att kungen är ond eller att något är på färde. Hon står med sina syskon i ett hörn af salongen och nojsar med dem.

— Hur är det Marie, äta ni alltjämt upp alla de gamla hönsen i hönsgården? frågar drottningen plötsligen. Hon talar med låg röst, men skrattar högt.

Kungen rycker till vid skrattet och rodnar, men håller alltjämt blicken fästad på pendylen.

— Hvad menar du Frique? frågar prinsessan Marie nyfiken. Också hon talar i mycket låg ton för att ej bli hörd af kungen och de uppvaktande.

— Har du aldrig hört talas om våra höns, Marie, och inte heller du, Karl? Nå då skola ni få höra. Jag får då först berätta, att på min tid fingo vi systrar fasligt ofta höns till kvällsvard, och de allra segaste, som tänkas kan. Vi höllo på att bita sönder tänderna på dem, ja det vill säga, jag ratade dem alltid. Ni veta ju, att mitt och systrarnas rum vette åt hönsgården, och en afton såg jag ett par gamla kvinnor vanka omkring där på hönsfångst. Jag öppnade mitt fönster mycket sakta för att de inte skulle höra det, men jag hörde i stället — —

— Och hvad hörde du Frique? frågar prins Karl ifrigt, då drottningen tvärt afbryter för att

skratta ut. Drottningen skrattar uppsluppet, och kungen vänder långsamt hufvudet åt hennes håll.

— Jo, en af hönsvakterskorna sa': »Vi taga bara en gammal höna, det är godt nog åt prinsessorna.» Ni må tro, att jag sprang till föräldrarna och klagade och sade, att jag inte ville äta upp alla gamla höns i Baden! Så få ni småttingar unghöns nu, så ha ni mig att tacka för det.

Kungen ser strängt på henne. Hvarför skrattar drottningen som en tossa? Det är sannerligen intet att skratta åt, att man på detta sätt mankerar kungen genom att komma för sent till middagen. — Men jag skall inte bli ond, jag skall inte, tänker Gustaf Adolf, som fortfarande står dödstyst.

Men tager drottningen kungens missnöje alltför lätt genom att fullständigt ignorera det, tager hennes gode fader det desto allvarligare.

Kungens svärfar är i en svår dilemma. Han törs ej ytterligare mana på sin dröjande gemål, som på hans vädjan, då han nyss var inne hos henne svarat, »att hon kommer, så snart hon är färdig,» och han är mycket förskräckt öfver sin mågs växande missnöje och ser allt emellanåt på sned upp till honom, som en skrämmd tuppsyckling skulle se på en kalkon, som vredgad låter de spända fjädrarna skrapa i sanden.

Arffursten blinkar i smyg åt sin dotter, drottningen, och åt sina andra båda barn för att förmå dem att ej prata eller skratta, medan denna förfärliga väntan pågår, ty han märker, att kungens rodnad stiger för hvar gång drottningens glada skratt höres i den djupa tystnaden.

Hvad bryr hon sig om mina känslor, blott hon

själf har roligt? Hon tycker, att allt det hon och hennes familj gör är rätt gjordt, men detta är en affront, som jag ej ämnar tåla. Om arffurstinnan ännu dröjer två minuter, sätter jag mig till bords henne förutan. Jag skall lära henne passa tiden, tänker kungen med alltjämt stigande vrede.

Men innan de två minuterna äro till ända — kungen följer samvetsgrannt hur visaren flyttar sig på pendylen — träder arffurstinnan in i salongen med ett älskvärdt småleende och närmar sig kungen, som står orörlig och väntar, att hans svärmor skall bedja honom om ursäkt för sitt dröjsmål. Men arffurstinnan tycker ej, att det är värdt att spilla ord på en sådan bagatell, som ett par minuters försenande och säger ingenting, då kungen med obeskriplig stelhet bugar sig för henne, bjuder henne sin arm och för henne till taffeln.

Arffursten för sin dotter, drottningen, och hviskar till henne under promenaden från röda salongen till matsalen:

— Konungen är ond på oss, därför att han fått vänta på din mor.

— Har han fått vänta? Ja, då är han ond, Väterchen. Han tål inte att vänta en sekund. Var det flera sekunder?

— Det var precis tio minuter, suckar arffursten.

— Oj, oj, oj. Då är han fasligt ond, bekräftar drottningen med emfas.

— Ja, Gud i Himlen, hvad skola vi göra? Och din mor vill aldrig lära sig punktlighet och tål inte att bli jäktad.

Nu ger kungen tecken, att man skall sätta sig till bords, och sedan lakejerna ryckt stolarna till

rätta, börjar arffurstinnan konversera med sin måg på sitt vanliga underhållande sätt, men kungen är totalt omöjlig. Han svarar knappt ja eller nej och låter den ena rätten efter den andra gå orörd ifrån sig. Arffurstinnan låtsar ej härom och låter ej detta bekymra sig det allra minsta, utan samtalar på det älskvärdaste med den öfriga familjen och uppvaktningen.

Men drottning Fredrika har all möda i världen att lugna sin fader.

— Din gemål kan ju vara mycket älskvärd, då han vill, men jag har aldrig råkat en människa, som kan verka så förstnående, då han visar sitt missnöje, hviskar arffursten till henne.

— Inte skola vi låta hans dåliga lynne fördärfva vår samvaro, hviskar drottningen tillbaka till fadern, hvars hand hon ömt klappar under bordet.

— För Guds skull, vi skola inte hviska. Han ser hit.

Konungen har låtit flytta bort den stora jardiären, som skymt undan den midt emot sittande drottningen och arffursten.

Fascinerad sitter den orolige svärfadern och stirrar på sin måg, medan svärmodern alltjämt konverserar obekymrad om alla sura miner och tvära svar. *Hon* låter inte imponera på sig af någon måg i världen.

Efter den bestämda tidens vistelse på Drottningholm sker återresan till Stockholm öfver Uppsala. Svärmodern retar alltjämt konungen genom sitt sätt att alldeles ignorera hans missnöje med hennes bristande punktlighet, men lika mycket retar honom svärfaderns vettskrämdhet för honom. Den mycket finkänslige och ömtålige arffursten af Baden lefver i

ständig ångest öfver att bli det direkta föremålet för sin kungliga mågs missnöje. Men denna fruktan är onödig, ty kungen ålägger sig stort tvång och kämpar oupphörligen med sig själf för att behärska sin irritabilitet gent emot sina gäster. Han bemödar sig att på intet sätt svika en kunglig värds plikter och skyldigheter, men inom sig är han glad för hvarje öfverstånden dag, som bringar afresans stund närmare, då han ju måste erkänna, att det tvång en värds plikter ålägger honom, ej i längden öfverensstämmer med hans önsknings och trefnad.

Värsta pinan är dock tanken på att han ej får bli ond på dessa personer, som stå honom nära, för att ej bringa dem i olycka.

Allt detta gör, att kungen är särdeles belåten, då det beslutas, att det badensiska herrskapet skall följa majestäterna till Gripsholm, stanna där ett par veckor och i medio af december fortsätta hemresan till Baden.

På Gripsholm är så stor societet samlad, att man där är trångbodd, till den grad att alla rum begagnas, äfven de, som hafva elakt namn om sig för spökerier, och där man eljest ej brukar inkvartera någon af hofvet. Det är oändligen ruskigt att bo i dessa rum, synnerligast i tornrummet ofvanpå kung Eriks arrest, men som compensation för obehaget måste ju räknas, att de herrar, som där ha sin varelse, hvarje morgon kunna regalera damerna med berättelser om hvad de sett föregående natt, och hvarje afton uppväcka deras ömma deltagande med undran hur det skall gå dem denna natt och för hvem slottspöket då skall visa sig. Olika versioner löpa om

hur slottspöket, som ju alla veta är Erik den fjortondes vålnad, egentligen ser ut, somliga ha sett det skrida sig förbi i en hög, svart skepnad, men grefve Frölich har sett det utan hufvud och därvid hållit på att förlora sansningen af förskräckelse. Icke alla herrarna, som bebo spökrummen, ha sett spöket, men alla ha hört de besynnerligaste läten och ljud, och arffursten af Baden har af dessa historier blifvit så mörkrädd, att arffurstinnan som en särskild grace anhållit, att man ej i hennes gemåls närvaro skall berätta spökerihistorier eller tala om varsel och annan vidskeplighet. Hennes majestät, drottningen, lär ock vara mycket uppskrämd och påstår sig aldrig kunna sofva lugnt på Gripsholm. Många undra om kungen sofver om nätterna, och ifall han det gör, hvarför han då visar en sådan allvarlig uppsyn under den allmänna glädjen, ty denna Gripsholmsvistelse är eljest ovanligt glad och liknar mera hofflivet under salig kungens lyckligaste tid än någon period under detta majestäts.

Hvarannan afton är bal, och hvarannan afton uppträda hofvets herrar och damer själfva på den lilla förtjusande slottsteatern eller åse de spektakel, det franska skådespelarsällskapet uppför därstädes. Man tillskrifver denna glädje helt och hållet badensiska herrskapets älskvärdhet, ty kungens humör är till och med dystrare än det var på Drottningholm, och drottningen blir med hvarje dag alltmera sorgsen och nedstämd vid tanken på den snart förestående skilsmässan från föräldrar och syskon. Arffurstinnan kan väl förstå detta, men hon kan hvarken gilla eller förstå, att drottningen ytterligare vågar förbittra kungens lynne, med sin envis-

het, att oakadt hans uppmaning därtill, ej vilja deltaga i dansen, de aftnar det dansas på Gripsholm.

Drottningen svarar ideligen på alla sin mors föreställningar:

— Nej, nej, jag dansar inte. Då jag först kom hit till Sverige, sade kungen, att jag inte skulle valsa, och då jag inte får valsa, bryr jag mig alldeles ej om att dansa i de stela och tråkiga kontradanserna. Jag skall inte valsa, men han skall heller inte förmå mig att dansa några andra danser.

Naturligtvis kan ej kungen, då han en gång uttalat sin önskan, att hans gemål ej skall valsa, nu gå ifrån sina principer och tillåta detta, men det grämer och pinar honom, att drottningen ej förstår, att hon genom att neka deltaga äfven i kontradanserna ställer honom i en ful dager inför sina föräldrar, som ju måste tro, att han är en hårdhärtad tyrann, som nekar sin gemål ett oskyldigt nöje, i stället för att hvarje sansad människa måste ge honom rätt uti, att valsandet ej anstår en drottning. Kungen gör för denna orsaks skull, allt hvad i hans förmåga står, för att beveka sin gemål att dansa i polonaiserna och menuetterna, men hennes envishet är ibland lika stor som hans, och hon låter sig ej af honom öfvertalas. Först då hennes kloka moder besvär henne att dansa blott en enda kontradans, låter drottningen föra sig i en menuett, men hon gör det motvilligt, och då kungen förtjust tackar henne för att hon ändligen gifvit med sig, svarar hon med tårar i ögonen: — Jag har helt och hållet gjort det för min älskade mors skull!

Hur pass nöjd kungen är med detta resultat af svärmoderns öfvertalningskonst får ingen veta, ty

tidigt följande morgon begifver kungen sig till Stockholm utan att underrätta någon om denna sin afsikt och utan att ha anmält sin ankomst till hufvudstaden.

Hela societeten är perplex, och drottningen är högst generad för sina släktingars skull, och dessa äro mycket oroliga för hennes, särdeles arffursten, som får i sitt hufvud, att deras härvaro på något sätt måtte misshaga kungen och irritera hans lynne mot drottningen.

— Vi skada vår dotter, om vi stanna här längre, säger han med stor ängslan till sin gemål, jag känner på mig att det är mig, som konungen ej fördrar, er tycker han om, men mig tål han inte. Så snart han återkommer, säga vi farväl och resa. Jag står ej ut med tanken att vara ett trätöfrö mellan min dotter och hennes gemål.

— Min käre vän, det är ni säkerligen inte, svarar arffurstinnan, som sitter i sin sängkammare och värmer sina fötter framför den stora spiseln, hvari vedkubbarna spraka muntert denna kalla morgon — ej heller märker jag, att min måg så synnerligen älskar mig. Men man kan verkligen reta gallan på sig, då man ser, hur dessa båda barn, som hafva de allra förträffligaste egenskaper, de ömmaste hjärtan och äro skapade att behaga, göra allt för att förlora hvarandras, sin omgifnings och sitt folks tillgifvenhet. Hvad vår dotter angår, förmanar jag henne dagligen att förmå sig att visa mera höflighet, det vackraste sätt att vinna hopens tillgifvenhet, och jag säger henne, att denna tillgifvenhet en gång kan vara af oändlig vikt för hela kungahuset, helst kungen ju trots alla sina dygder och trots sin rätt-

rådighet, ja kanske just i följd af denna, hos en opålitlig och ärelysten omgifning så ofta skaffar sig fiender. Hans oerhörda inbillning om en kungs prerogativer och makt gör honom också stor tort i dessa tider, då uppkomlingar diktera världens lagar. Men hur ömt min dotter älskar mig och gärna vill göra mig till lags, säger hon sig ej kunna öfvervinna sin blyghet och sin oro att, ifall hon visar sig alltför nedlåtande och tillmötesgående, kungen skall blifva missnöjd med henne, som han var i början. Hon påstår, att hon i allt försöker modellera sig efter honom, och att hon bemödar sig att vara lika stel som han och härma honom i hälsning och sätt, och är han i alla fall missnöjd, så rår hon ej därför. —

— Nu är kungen missnöjd med henne för min skull, säger arffursten ängsligt — Då han i dessa dystra gemak ser på mig med sin stirrande blick, tycker jag, att det är som om ett af de gamla porträtten på väggarna plötsligen fått lif, trädt ut ur ramen och stirrade hotande på mig. Jag känner med mig, då jag ej är tåld.

— Hur kan ni känna det, ni som aldrig i ert lif haft en ovän eller fiende? Men också jag tycker, att detta bisarreri att absentera sig utan afsked och utan förklaring, är högst besynnerligt och ohöfligt. Man får ju hoppas, att han kommer igen lika hastigt, som han afrest, och så snart han återkommit, resa vi. Vi behöfva emellertid ej tro, att det är för vår skull han lämnat Gripsholm, det kan lika väl vara för själfva ställets, säger arffurstinnan och makar med eldtången undan en stor kubbe för att få den att brinna bättre.

— Ånej, ånej, det är för vår skull. Han stirrar på mig ibland, så att kalla kårar löpa nedåt ryggraden.

— Om ni ej låter öfvertyga er, min vän, att jag har rätt uti, att han ej så särdeles väl trifs på detta ställe, så skall jag för att bevisa hvarför jag ej tror, att det är för vår skull han rest, omtala ett samtal, som jag förliden dag hade med vår måg. Det var den dagen, då han erbjöd sig vara min ciceron genom slottet. Som han ju hvarken låtit tillsäga er, drottningen eller de andra barnen, voro vi fullkomligt allena en timme eller mera. Kungen underhöll mig på det artigaste med historiken öfver de olika gemaken vi passerade och hade mycket af intresse att omtala rörande originalen till de porträtt af ryktbara svenska personer, som han särskildt påvisade. Allra sist förde han mig upp för en nött och obekvämlig torntrappa och vred om nyckeln på en ytterdörr af järn, hvarefter vi gingo igenom en annan järnbeslagen trädörr och kommo in i ett halfrundt rum. Vår måg stängde ordentligt de båda dörrarna efter sig, slog så eld på eldonet, tände en vaxstapel och lyste på de nakna tegelväggarna och de gallerförsedda gluggarna.

— Hvad är detta för ett rum? frågade jag.

— Det är kung Erik den fjortondes arrest, svarade kungen högtidligt.

Som det var mycket kallt, och jag började frysa, frågade jag, om där ytterligare vore något att se.

— Javäl, svarade kungen, jag förde min svärmor hit för att visa dessa fotspår, som äro nötta i golfvet, de äro efter kung Eriks steg, då han vandrade upp och ned här under sin fångenskap. Och vår måg lyste med vaxstapeln på golfvet och

medan han stod så böjd och lyste på fotspåren ett för ett, sade han oförmodadt:

— Tror min svärmor på själavandring?

— Nej, min vän, så enfaldig är jag ej, svarade jag.

— Men jag för min del tror fast därpå, fortsatte kungen med högtidlig röst, som om han uppläste en trosbekännelse. Så äro till exempel hos mig själarna af Erik den fjortonde, af den store Gustaf Adolf och af Carl den tolfte förenade, men den af Erik den fjortonde predominerar, också skall jag här en gång erfara hans öde.

— Jag brukar ju ej ha lätt att bli förbluffad, men jag kunde ingenting svara, jag stod bara orörlig och stirrade på kungens magra hand, som höll vaxstapeln, och som var det enda, jag kunde urskilja i mörkret. Nog hafva vi hört mycket stridigt tal om vår svenske mågs härkomst, men aldrig kunde vi väl förmoda, att han själf tror, att han har denna trefaldiga extraktion.

— Vår arma dotter, utropar arffursten och faller ned på stolen bredvid sin gemål.

— Hur är det fatt? frågar arffurstinnan förskräckt.

— Jag är alldeles yr, det svartnar för mina ögon. Jag vill resa härifrån. —

— Visst skola vi resa, säger arffurstinnan, som hastigt sprungit upp och låter sin gemål lukta på sin svampdosa och dricka ett glas vatten. Arffurstinnan har råkat ur askan i elden, i stället för att trösta sin gemål har hon skrämt honom. Men arffursten får icke bli skrämmd eller oroad, ty all sinnesrörelse är farlig för honom, som är korpulent och har kort hals.

— Säkerligen var denna propos endast ett plaisanteri af kungen, säger hans gemål tröstande.

— I så fall var det ett mycket lugubert plaisanteri, svarar arffursten, hvars ansikte nu återfått sin vanliga färg. Jag har aldrig märkt, att den svenske kungen är skämtsam af sig.

Men det har jag verkligen märkt, svarar arffurstinnan. Det händer ju inte ofta, men det har händt. Han har sinne för komik och ironi, blott de ej på minsta vis tangera honom själf eller den kungliga värdigheten.

— Är det så? frågar arffursten matt. Då Ni säger det, är det väl så.

Konungen har återkommit från Stockholm och afresans dag är bestämd till den femtonde. Dessa sista dagar äro uppfyllda af olika nöjen och förströelser. En dag göra de kungliga och hofvet en utflykt i vagn till Strängnäs, som dock ej är alltför lyckad, ty vägarna äro särdeles halkiga, och fastän vagnarna äro väl broddade, blir färden osäker, hvilket mycket förskräcker drottningen, då hon tänker på sina käras snart förestående afresa. Om det ej vore alltför kostsam att bjuda det badensiska herrskapet att stanna kvar öfver julen, skulle nog kungen göra det efter Strängnäsfärden, men kungen tycker sig ej kunna försvara inför sitt samvete att genom sin gemåls anförvarters förlängda vistelse öka egna och landets omkostnader i dessa dyrtider. Således blir det ej tal om att för det dåliga väglagets skull uppskjuta afresan. I stället söker kungen att på det noggrannaste sörja för de resandes säkerhet. Då han får höra, att arffurstens från Tyskland medförda

vagn är alltför hög och smal i gången, erbjuder han honom att utbyta den mot en annan, och då arffursten ej låter öfvertala sig härtill, då han anser sin egen vagn vara bekvämare, befäller kungen hofstallmästare Rålamb att noga tillse det vagnarna äro hårdt broddade.

Så länge det badensiska herrskapet ännu är kvar på Gripsholm vara festligheterna. Drottningen gör ett ståtligt bröllop för sin hoffröken Minette Piper, som gifter sig med baron Stjernkrona, och hela sista dagen är egnad till en storartad afskedsfest för de af alla älskade höga gästerna.

Men då de resande behöfva tidigt begifva sig till ro för att hvila ut till kommande mödor och ansträngningar, som vid en vinterresa genom detta landet omöjligen kunna undvikas, har kungen befallt, att festen tidigt skall sluta, och att vid half elfvatiden denna afton alla ljus på Gripsholm skola vara släckta och allt buller undvikas, på det att drottningens höga anförvanter måtte få njuta en orubbad nattro.

Griptornets ur slår tolf dofva slag och i slottsgemaken slå pendylerna silfverklingande samma klockslag. I samma nu brytes kungens förbud och i alla sofrummen uppe i slottet och inne i kavaljersflygeln tändas ljus, ty ingen har tillräcklig ståndaktighet att i mörkret åhöra det infernaliska buller, som denna natt börjar, så snart midnattsklockan slutat slå. Det knäpper, det pustar, det suckar, det piper, det är ett skramlande i takteglan, som om de alla lossnat och i hvirflande fart ideligen klirrande stötte ihop, det är ett hvinande i hvalfven, som om en svärm vilda kattor blifvit lössläppta och jagade hvarandra. -- Det brusar, det brakar, det stampar, det tjuuter. —

Kavaljersflygelns korridorer fyllas med ett vimmel af förskräckta människor, hofdamer i puderkappor, hofherrar i nattrockar med nattljusen i händerna, halfklädda kammarpigor, som legat i garderoberna utanför sina härskarinnors rum, af lakejer med lyktor och lanternor. Alla vänta att få se det gamla slottsspöket skynda förbi, men ingen ser vålnaden, fast alla höra det buller och det larm han anstiftar. Somliga äro så förvirrade och vettsskrämda, att de springa ned för trappan och ut i det fria och då, när klockan slår half ett, och bullret lika hastigt upphör, som det börjat, ser man en mängd irrande ljus skymta nere i hvalfven, på borggården och i trädgården. Lakejer, kammartjänare och kammarpigor måste hjälpa upp skrikande hoffröknar och pager ur gödselpölar, eldsläckningskar och snödrifvor.

De kungliga och deras höga gäster ha ej synts till eller hörts af under villervallan, och ingen vet hvad de tänka eller tro om orsaken till det förskräckliga och besynnerliga bullret. Ej heller talar någon med dem om nattens tilldragelse, då hofvet tidigt på morgonen samlar sig i det badensiska herrskapets rum för att taga ett rörande afsked. Konungen är mycket tyst och allvarlig, men detta är ej något ovanligt, och drottningen ser förgråten ut, men detta är att vänta vid afskedet från de kära släktingarna. Arffursten säger visserligen, att han legat vaken hela natten och klagar öfver yrsel, men arffurstinnan tröstar honom med att yrseln nog går öfver i den friska luften. Åtföljda af konungen, drottningen samt hela societeten bege sig de resande ned på inre borggården, där vagnarna vänta. Arffurstinnan sätter sig

med sina båda barn och sin uppvaktande hofdam i den ena af vagnarna, arffursten stiger med öfverste Borgenstjerna och sin tyske kavaljer upp i den andra. Hofstallmästare Rålamb demonstrerar ännu i sista ögonblicket för grefve Hamilton, att det ej är möjligt brodda vagnshjul, som äro försedda med hela skenor — därför har det ej kunnat ske med arffurstens vagn.

Den gråtande drottningen går från den ena vagnen för att kyssa sin mor och sina syskon till den andra för att omfamna sin far. Kungen kysser sin svärmors hand och låter sin svärfar kyssa sig på båda kinderna. Han är lycklig öfver att afresan nu äntligen sker och att ingen olycka händt under härvaron.

Tornuret slår nio, och kungen ger tecken till affärd. De unga kavaljerer, som anhållit att få eskortera det badensiska herrskapet till första skjuthället, svinga sig upp på sina hästar och omringa vagnarna, som försiktigt köras öfver isgatan utanför porthvalfvet. Då vagnarna försvunnit ur sikte, bjuder kungen sin högt gråtande gemål armen och för henne in till välbehöflig hvila. Hofdamerna och hofherrarna följa efter. Man samtalar hviskande, man är oändligen beklämd, man hoppas, att spökerierna i natt ej varsla ondt. — — —

Också blir hela societeten på Gripsholm ofantligt lättad, då en kurir från Tjula, där första resemdagen intagits, bringar budskap om att allt hittills gått väl.

— Gud ske lof, att allt går väl! utbrister kungen med den lyckligaste uppsyn.

Men på natten återkommer en af pagerna, som åtföljt det badensiska herrskapet, med ilbud till kungen,

att en olycka skett. Arffurstens vägn har stjalpt ned i ett dike. Den höge herrn föreföll visserligen oskadad, men skrämselfn har förorsakat ett slaganfall. I sanslöst tillstånd har han, nedbäddad i en skrinna, förts till Arboga, dit arffurstinnan och hennes barn förut i säkerhet anländt.

Denna underrättelse är ett åkslag för kungen, som våldsamt upprörd meddelar den åt sin gemål.

— Jag är då född olycklig och att bringa olycka. Är det ej så, att kejsarinnan Catharina, kung Fredrik Wilhelm af Preussen och kejsar Paul, alla ha dött inom tre månader, sedan jag gjort dem besök, och är det ej, som om min svärfar endast kommit till mina stater för att där ljuta döden! Jag har idel motgångar. Hvad jag gör med bästa vilja att handla rätt, slutar olyckligt, tillägger han bittert gråtande.

Arffursten är död, och den förtviflade arffurstinnan har velat fortsätta hemresan till Baden, men konungen har på inga villkor tillåtit henne detta, då han på morgonen med drottningen ankommer till Arboga. Högt gråtande besvär han henne, att tillsammans med honom och drottningen jämte sina barn tillbringa hela vintern på Haga, tills öppet vatten blir. Kungen skall låta fira arffurstens begrafning i Ridderholmskyrkan med allra största solennitet. Inga kostnader skola sparas.

Kungen är näst änkefurstinnan den mest sorgbundne af alla, och ensligheten på Haga ökar än mera hans och allas dysterhet, ty tillfölje trångboddheten i paviljongen måste de kungliga och furstliga personerna nöjas med den allra nödvändigaste upp-

vaktningen. På Haga tillbringas den sorgligaste julhelg och vinter, som tänkas kan.

Det enda, som förströr kungen denna första tid, är ordnandet af svärfaderns begrafning, om hvilken han dagligen konfererar med ceremonimästaren.

Begrafningen skall äga rum den sjuttonde januari, processionen skall samlas i konungens nedra rum på slottet, därifrån skall den gå genom Rikssalen till Ståthållarhuset, där liket hämtas. Klockan half sex kommer processionen till Riddarholmskyrkan, som skall vara rikt dekorerad, en katafalk i form af ett tempel skall stå i choret. Kyrkan skall klädas med svart, biskop Flodin skall hålla predikan. Begrafningen skall äga rum vid fackelsken. —

Mot änkefurstinnan är kungen mycket uppmärksam och söker hos henne uppfylla alla en öm sons plikter. Han vet ej hur väl han vill henne, och om han ej förmår att trösta henne öfver förlusten af hennes änglagode gemål och hennes ställning som en gång regerande furstinna, som hon genom detta förfärliga olycksfall i hans rike förlorat, är det sanneligen ej af brist på god vilja.

Redan före begrafningen proponerar kungen, att hon skall försöka förströ sig genom att göra en liten resa i grannskapet.

Änkefurstinnan svarar på denna besynnerliga propos med en tåreflod och genom att tvärt lämna rummet.

Då kungen bestört frågar drottningen hvarför hennes mor tagit så illa vid sig, då han ju menar henne så väl, svarar drottningen, som är djupt rörd öfver kungens stora beskedlighet och omtanke, men på samma gång harmsen öfver hans obegripliga brist på takt.

— Man får ju besinna, att det handlar om en person, som endast för fjorton dagar sedan mist sin gemål genom en olyckshändelse i vagn, som gör sig ständiga förebråelser öfver att vara orsaken till hans död genom att ej taga honom i sin vagn vid afresan från Gripsholm.

Kungen svarar: — Det gör mig oändligen ondt, att hon gör sig förebråelser —

— Jag är mycket tacksam för Eder uppmärksamhet och godhet mot min moder, men ber och besvär Eder att ej proponera henne en ny resa, så länge hon ej ens kan förmå sig att sätta sig i en vagn för att taga den minsta motion. Så snart Ni ber henne åka, börjar hon darra och skälfva i hela kroppen.

— Det är skada, att hon ej vill göra en liten resa i omgifningen, ty intet förströr tunga och ängslande tankar så, som att förflytta sig från en plats till en annan, säger kungen med en djup suck.

Då den förströelse, som kungen själf haft med begrafningens ordnande, är öfver med denna, måste han med makt taga sig samman och börja sysselsätta sig med regeringsärenden. Han far nu till staden om morgnarna, håller konselj och dinerar och återvänder först sent till Haga.

Drottningen far också in till staden, antingen på morgonen eller på eftermiddagen för att råka sina barn, som för det trånga utrymmets skull blifvit kvarlämnade i Stockholm.

Under tiden äro änkefurstinnan och hennes dotter Marie ensamma kvar på Haga med sin svit, som har förfärligt tråkigt.

Kungen funderar alltjämt på hvad han skall göra för att förströ sin svärmor. Som hon ju är

ett vettigt fruntimmer, tror han, att det säkerligen skall distrahera henne, om man vid hans återkomst till Haga vid åtta tiden på aftonen, toge sig för att läsa högt i spegelsalen. —

Men kungen har en alltför besynnerlig smak i valet af lektyr, och de böcker, som läsas, äro mycket litet lärorika eller roliga för änkefurstinnan. Minst af allt kan man tycka är Don Quijotes historia gjord för att förströ en förständig människa i hennes djupa och lifliga sorg. Också vill ej änkefurstinnan åhöra lektyren, utan föredrager att oförströdd genomlefva denna oändligt ledsamma vinter, tills islossningen äntligen sker och med den hemresan till Baden.

III.

Den tyska resan.

Om ej i Gustaf Adolfs land härskade så oändlig sträng censur öfver allt, som på trycket utgifves, som på ett eller annat sätt kan vara kungen miss-hagligt, skulle nog ej hans svenska folk ha ett så oändligt behof att lätta sina hjärtan med skvaller om det, som på högre ort göres eller uraktlåtes.

Af allt, som sker, tadlar svenska allmänheten mest och ifrigast konungens obeskrifliga reslusta, som ju borde varit tillfredsställd med nedföljandet denna vår af de badensiska anförvanterna till Skåne, i stället för att det tvärtom genast efter hemkomsten till Haga åter rustas till ny resa.

Denna gång reser kungen till Finland, och drottningen medföljer, fast man ju måste tycka, att Hennes Majestät helst borde hålla sig i stillhet, då hon åter lär befinna sig i välsignadt tillstånd.

Men då ändamålet med drottningens medföljande påstås vara en flera dagars sammanvaro med hennes syster, den ryska kejsarinnan, hoppas svenska allmänheten, att här af någon fördel skall beredas riket, hvarför den för ovanlighetens skull snarare gillar än missgillar denna resa. Men vi tyckas ingen tur ha

med vår drottningens släktingar, ty mötet vid Abborfors mellan de båda höga systrarna föranleder närapå till krig med Ryssland af den oförutsedda anledning, att vår kung påhittar att gränsbron öfver Kymene älf skall målas i de svenska färgerna, något som ryssarna ej tillåta.

Detta våghalsiga rätthafveri af vår kung uppväcker den svenska allmänhetens oro och ogillande, destomera som den har allt skäl att förmoda, att kungens hätskhet och retlighet mot sin svåger, ryske kejsaren, till stor del kommer däraf, att denne härskare beviljar sitt folk flera friheter än det tillförne haft, något, som vår kung, då han häri spårar jakobinska tendenser af ryske kejsaren, på det högsta lär förtryta.

Likaså anser man, att kungens val af titel för sin i början af december födde andre son, då han kallar honom *storfurste* af Finland, enkom är ägnadt att väcka ondt blod i Ryssland och reta kejsar Alexander på oss. Men lyckligtvis är den ryske härskaren alltför förståndig och upplyst för att genom ett anfall på Sverige störa det lugn, som detta år för första gången på ett decennium härskar i största delen af Europa, men innerligt måste man hoppas, att vår unge tilltagsne kung måtte behaga hålla sig stilla och tillbakadragen och ej tredskas med att inblanda sig och oss i äfventyr, som rikets vanmakt ej mäktar trotsa.

Men vår kung tyckes omöjligen kunna hålla sig stilla, och fast förberedelser ske i största hemlighet, förstår man dock, att Majestäterna denna sommar 1803 skola företaga en längre utrikes resa. Man vet hur illa drottningen trifs i Sverige, och man

förstår, att meningen är, att anförvanterna i Baden skola påhälsas.

Somliga påstå till kungens beröm, att han själf lär ha ansett denna resa orådlig, men att han företager den sin drottning till behag, andra förmena, att det är kungens egen reslusta, som härtill bestämt honom.

Drottningen tager med sig sin lilla dotter, fast hon ej är äldre än två och ett halft år, men lille kronprinsen och lille storfursten kvarlämnas lyckligtvis i landet.

Då den tjugusjunde juni fregatten Camilla afseglar från Dalarön med de höga resande, är det under den svenska allmänhetens ifriga förhoppning, att ännu denna höst få återse deras Majestäter i Sverige.

Svenska allmänheten får genom vänner och släktingar i Stralsund höra, att alltifrån landstigningen på tysk botten både Hans Majestät kungen och Hennes Majestät drottningen äro vid allra bästa lynne och underbart älskvärda och tillgängliga, och att kungen helt och hållet vunnit pomrarnas hjärtan, likaså drottningen, hvaråt den svenska allmänheten ju måste på det högsta glädjas.

När resan från Stralsund fortsattes nedåt Tyskland, upphöra alla regelbundna nyheter rörande det höga herrskapets färd och endast af och till förmäles hvad som på ett eller annat ställe passerat. I Wittstock lär drottningens moster, änkedrottningen af Preussen, ha varit till mötes, i Quedlingburg har vår egen prinsessa Sofia Albertina besökts. I Weimar hos storhertiginnan, en annan moster till vår drottning,

har vår kung råkat många lärde, som där äro bosatta, och där bland andra talat vid en vid namn Schiller, som är mycket ryktbar för sin historia öfver Gustaf den andre Adolf och trettioåriga kriget, för hvilken konungen gifvit honom en gulddosa i present.

Af allt att döma tyckes denna tyska resa arta sig till ett verkligt triumftåg för vår unge kung, som, på ett för hans högfärd oändligen smickrande sätt, upprepade gånger förliknas vid sin store namne Gustaf den andre Adolf.

Också af franska regeringen är han uppmärksamrad och fjäsad, ty redan i Mannheim har den franska minister, som är anställd hos kurfursten af Baden, kommit från Bonaparte, som nu blifvit konsul för lifstiden, för att komplimentera konungen och framföra Bonapartes ursäkt, att han ej kan göra någon resa i de närbelägna provinserna, medan konungen är på detta håll, därför att han är mycket sysselsatt och har andra resplaner, som hindra honom att göra kungens bekantskap. Sedermera förmåles från Carlsruhe, att konungen ofta har samtal med den franske gesandten, hvilket låter förmoda, att Bonaparte försöker förmå konungen att resa till Paris — —

Mycket mer vet ej den svenska allmänheten, men den hoppas alltjämt på konungens hemkomst denna höst.

Den gamle charmante kurfursten af Baden, drottning Fredrikas farfar, börjar smått att undra öfver de svenska sederna och bruken. Han vet, att Sverige har namn om sig att vara bland de gästfriaste länder i världen, men månne där ej sättes någon term för ett gästbesök? Nu har kungen af Sverige gästtat

Carlsruhe i tvenne månader och ej gjort minsta min till hemresa. Det är både angenämt och smickrande för kurfursten att veta, det hans gäster trifvas så utomordentligt, men då de kommit med talrik svit, och Hans svenska Majestät också är så nådig att inbjuda sina ministrar att besöka sig i Carlsruhe, såsom nu denne charmante minister i Wien, baron Gustaf Mauritz Armfelt, och allesammans lefva på kurfurstens bekostnad, måste ju kurfursten, hur gästvänlig han än är, så småningom börja undra på hur länge en svensk visit i regel anses böra räcka.

Svenska sederna måste också i andra afseenden vara ganska märkvärdiga, nämligen så till vida, att det tyckes vara gästerna, som skola bestämma tonen och ordningen i världens hus och ej denne själf. Åtminstone får den älskvärde gamle kurfursten ju antaga, att så är, då han ser hur den svenske kungen ordnar och arrangerar för sig, såsom han vill hafva det, och djupt måste den gode kurfursten beklaga sitt badensiska hof, som tvingas stå i oändlighet, då den svenske kungen har för vana att sällan sätta sig under aftoncirkeln, utan står i timtal midt i rummet samt ej tillåter hofvet att sätta sig, medan han står, undantagandes de personer, som spela kort. För detta myckna ståendets skull är kortspel också en oändligt eftertraktad förströelse vid dessa intima cirklar, som omväxla med lysande fester, galaföreställningar på teatern, uppvaktningar och courier och mera annat sådant, som är de rigeur vid ett kungabesök.

Gamle kurfursten är en alltför nobel gammal herre för att på minsta sätt låta påskina, att han börjar känna sig ganska trött på all denna uppståndelse, men han kan ej låta vara att tycka, att det

är tämligen oförsiktigt för att ej säga indelikat, då han en afton hör sin svärdotter, markgrefvinnan, försäkra den svenske ambassadören, baron Armfelt, att det är en bagatell för kurfursten att hysa konungen och drottningen af Sverige och deras svit, hur länge dessa kära barn behaga stanna. Därtill persvaderar markgrefvinnan, som är en särdeles entreprenant fru, med hvilken den gode kurfursten i många afseenden alldeles ej är ense, sina i Tyskland gifta döttrar att med mågar och barn hälsa på de svenska anförvanterna i Carlsruhe, och den gamle kurfursten ser sig således omgifven af sin sondotter kurfurstinnan af Bayern och hennes gemål, af sin sondotter, hertiginna af Braunschweig och hennes gemål, af sin sondotters, prinsessan Maries trolofvade, arfprinsen af Hessen-Darmstadt. Dessutom inbjudas af den så oändligt gästfria markgrefvinnan för att möta kungen af Sverige en hel del af de franska emigranter, som vistas på badensiskt område, och då markgrefvinnan är intagen af en hvar, som kallar sig fransk emigrant, medan hennes svärfar, kurfursten, måste för franske förste konsulns skull vara ytterst försiktig i sitt görande och låtande, är detta en särskildt delikat angelägenhet. Vår annars ordnjugge svenske sonson är därtill, då han yttrar sig om de europeiska förhållandena, ytterst frispråkig och uppriktig, ej endast i förtroende till de tyska anförvanterna af Baden, Bayern och Hessen, hvilka söka iakttaga den peniblaste försiktighet, utan efter hvad kurfursten har låtit sig berätta äfven, då han talar med dessa franska emigranter, som omsvärma honom. Vår svenske sonson vill ej sätta tro till, att man i Carlsruhe möjligen kan vara omgifven af förste konsulns spioner.

Allt som allt är det ett besvärligt och bekymmersamt besök den gamle älskvärde kurfursten fått på halsen.

Konung Gustaf Adolf af Sverige och hans ambassadör i Wien, baron Armfelt, äro ensamma ute på en lång ridtur i omnejden af Carlsruhe.

I början af ridten sneglar kungen allt som oftast bekymrad och ogillande på sin följeslagare, ty kungen är långt ifrån belåten med Armfelts riddräkt, som snarare är en fantasikostym, ägnad att framhålla den ståtliga mannens vackra hy, starka färger, blå förföriska ögon och kastanjbruna hår, än den är ägnad att vara anpassad för det tillfälle, då en svensk minister till häst åtföljer den svenske konungen. Baron Armfelt är iklädd blå byxor instuckna i höga stöflar, kantade med en guldsnodd och försedda med framtill hängande guldtoffsar, vit väst, blå halsduk och blå frack med förgyllda knappar och bär en mjuk kalabreserhatt på sned på hufvudet, hvilken dräkt tar sig alltför afstickande och negligeant ut bredvid Hans svenska Majestäts strama och korrekta uniform.

Kungen har redan åskilliga gånger antydtt för Armfelt, att den dräkt, som han under ridturerna med kungen bär, måste anses för ganska vårdslös, men Armfelt har ej hört på detta öra, utan alltid uppträdt i likadan utstyrsel, och då kungen nu från hästryggen sneglar på sin ännu i medelåldern så oändligen intagande ambassadör, skakar han visserligen sakta på hufvudet, men bryr sig ej om att vidare anmärka, därför att han så innerligt gärna vill hafva Armfelt kvar hos sig, och Armfelt måste menageras, ty han har öppet sagt kungen, att han alldeles inte

trifs i Carlsruhe. Och så länge Armfelt inomhus och vid officiella tillfällen uppträder i full uniform, värja, stöflar och sporrar, får kungen ju tåla sig — —

Ridten har icke varat alltför länge, innan kungens tankar distraheras från Armfelts dräkt till hans lifliga tal om salig kungen, om kungens egen barndom, då baron Armfelt var hans uppvaktande kavaljer, hvarvid han påminner om många rörande, sorglustiga och glada episoder från denna tid, som framlocka hos hans kunglige åhörare skiftesvis en djup suck eller ett flyktigt leende.

»Ingen har ordet i sin makt som Armfelt,» tänker kungen, där han sitter tyst, medan hästarna galoppa vid hvarandras sida öfver fält och mark och raka, träkantade landsvägar, och åhör det sorgliga och glada, som Armfelt har att förtälja. Ingen snö täcker det vackra landskapet, som belyses af en mildt strålande sol, fast man är långt inne i november.

— När behagar det Ers Majestät, att jag skall återvända till Wien? frågar Armfelt plötsligen, då han tycker, att kungens tystnad varat alltför länge.

— Armfelt får vara beskedlig och vänta litet ännu, svarar kungen.

— Har Ers Majestät ej heller beslutat, när den egna hemresan skall ske? frågar Armfelt och klappar sin stora svarta häst på halsen.

— Nej, jag trifs här innerligt väl, och drottningen säger mig dagligen hur lycklig hon är öfver att få vara med sin familj, helst hon nu också har sina systrar hos sig.

— Ja, kurfurstinnan af Bayern är sannerligen söt och artig som en ängel, utbrister Armfelt lifligt.

Han tänker, men säger ej högt: »hur helt olika din drottning, som är oartig och spelar pantomimen af saltstoden vid Sodom och Gomorrah och inte vårdar sig om att se åt oss stackars fattiga svenskar». Och då konungen fortfarande tiger, fortsätter Armfelt:

— Och prinsessan af Braunschweig är lika vacker som de andra systrarna och prinsessan Marie är oändligen täck.

— Jag hör, att Armfelt uppskattar mina svägerskor, säger kungen mycket stelt.

— Också Ers Majestäts höga svågrar, svarar Armfelt oförskräckt, synnerligast min gamle vän och vapenbroder för tjugutvå år sedan, kurfursten af Bayern.

— Jag undrar just om inte Armfelt är alltför familjär mot kurfursten, och om han ej misstyper detta, tillägger konungen.

— Nej, Ers Majestät, alldeles tvärtom, svarar Armfelt. Ju gemytligare desto bättre, tycker han.

— Då är det bra. Armfelt skall få följa med mig under besöket hos min svåger kurfursten i München, dit resan blir i början af december.

Armfelt bugar sig underdånigt, men vänder sig strax därpå bort och gör en led grimas.

— Tänker Ers Majestät från München direkt företaga hemresan till Sverige? frågar han, som tycker sig ej nog ofta böra påminna härom.

— Hvad såg Armfelt efter? genmäler kungen.

— Det var en vacker bondflicka, som stod framför grinden.

— Så. Nej från München återvänder jag till Carlsruhe, svarar kungen och faller åter i tankar,

medan de båda hästarna, den hvita och den svarta galoppera sida vid sida. Så drager kungen tyglarna åt sig och låter hästen gå i skridt bredvid Armfelt, som ögonblickligen saktar farten.

— Jag har mycket att uträtta här, förstår Armfelt. Här är jag i händelsernas midt. Sverige är så oändligen aflägsat. Armfelt vet likaväl som jag hvilket stort värf min salig fader dog ifrån, och som jag ärft af honom: Bourbonernas återinsättande på deras faders tron. Då Gud ger mig tecken, att jag skall vara redo att skrida till detta värf, skall jag vara redo. Jag skall jaga Bonaparte från franska tronen, hvarefter jag skall återinsätta Bourbonerna. Förr än detta skett, får jag ej ro.

— Jag är så oändligen af Ers Majestäts åsikt och har ingen högre önskan än att ett lyckligt krig mellan Europas *stormakter* måtte afskudda Europa den korsikanske usurpatorns ok. Mer än gärna vill jag göra krig mot honom med *ryssar*, hvars lif och hvars pung, jag intet intresse har att spara. Med svenskar däremot —

— Jag vill göra kriget med mina svenskar och tyskar, säger kungen med en ifver, som jagar blodet upp i hans ansikte och tårar i hans ögon. — En passant skall jag jaga kungen af Preussen ur tyska riket. Och jag är förvissad om att när Guds egen tid är inne, skall han gifva mig ett tecken härfpå så ögonskenligt och omiskännligt, att ej blott jag, men också mitt folk och hela världen skola se och förstå — också Armfelt, tillägger kungen med ett vinnande småleende.

— Jag skall vara påpasslig efter alla tecken,

svarar Armfelt i hofmannaton. Kungen talar nu åter med djupt allvar och liflig rörelse :

— Detta är min mission, ser Armfelt, och när den är fullbordad, afsäger jag mig kronan till förman för min son, kronprinsen. Jag älskar ej att regera, och när jag nu har två söner, har jag rättighet att draga mig tillbaka, så snart jag fyllt mitt värf i världen. Jag skall tala om för Armfelt, att jag skref afsägelseakten före afresan från Stockholm. Jag har däri nämnt de orsaker, som dikterat detta mitt beslut. Det gräsliga intryck af de dagar, som föregingo mitt uppstigande på svenska tronen — Armfelt minnes dem väl. — — — Jag har skrifvit, som sant är, att med mordet på min fader lades grunden till alla de enskilda oah allmänna sorger, som förtära mitt hjärta, äfvensom till den önskan att befrias från ett kall, hvilket jag för hvarje dag känner mig mera oskicklig att uppfylla i anseende till den sinnesförfattning, uti hvilken jag genom ett af sorger förstördt hjärta blifvit försatt, och som ej med ord står att beskrifva —

Konungens rörelse blir honom öfvermäktig, och han gör ett långt uppehåll, innan han fortsätter:

— Därför, så snart jag uppfyllt min kallelse, offentliggöres denna min afsägelseakt, och jag är fri från regeringsbördan och kan lefva som enskild man.

— Ers Majestät, vågar jag säga, hvad jag tänker?

— Visst får Armfelt tala.

— Ja, då vill jag säga, att tid, tålmod och en klok politik kunna bereda för Sverige mycket fördelaktiga chanser, men om Ers Majestät kastar sig i hvilken affär som helst — så —

— Armfelt och jag mena visst inte detsamma,

men jag förstår hur Armfelt menar. Om det går mig emot, menar Armfelt, så kan jag lätt få min önskan uppfylld att lefva, som enskild man, utan att någon afsägelseakt från min sida behöfver ifrågakomma.

— Ers Majestät. Vi lefva sannerligen i tider, då alla troner vackla och alla kronor sitta lösa —

— Nej, nej, Armfelt. Så skall det inte gå. Jag vill ej blifva afsatt. Mig skall ingen förmå afsätta. Gud vill göra mig till sin stridsman och vill, att jag skall föra rättfärdighetens krig. Jag har haft motgång i mycket, men i detta skall jag sannerligen ej hafva det, och när jag uppfyllt mitt värf, är jag fri. Tror Armfelt på profetiornas uppfyllelse?

Nej, Ers Majestät, det gör jag säkerligen inte.

— Man skall tro profetiorna, Armfelt. Och allt jag på senare tiden läst, bekräfta de fromma mäns utsago, som förklara, att tiden snart är inne, då Vilddjuret skall störtas och Mannen på den hvita hästen, han, som heter Trofast och Sannfärdig och som förer krig med rättfärdighet, skall framträda.

— Jag känner så lite till riddareromaner, Ers Majestät.

Konungen drar så hårdt igen tygeln, att hästen stegrar sig.

— Gud sig förbarne! Kallar Armfelt Johannes Uppenbarelse för riddareroman! Men vi skola ej tala mera om detta, öfver hvilken ingen af oss bestämmer, men som måste ske, då Gud så vill och fordrar. Låtom oss tala om de gamla tiderna, om salig konungen och den tid, då Armfelt uppvaktade mig första sommaren på Drottningholm. Men först skall Armfelt läsa upp ur det sista brefvet från sin grefvinna, hvad hon skrifver om min son kronprinsen,

som hon har i sin vård, såsom Armfelt hade mig. Jag hoppas till Gud, att min son skall växa upp till en lyckligare människa, än jag varit, tillägger kungen. Allt hvad man erfarit i barndomen af intryck och sorger följa med lifvet igenom. Åtminstone har det gått mig så.

— Min hustru skrifver först och främst, att hela landet trånar efter Ers Majestäts hemkomst.

— Det kan Armfelt hoppa öfver, det talas väl också om att hufvudstadens invånare längta så ofantligt mycket efter mig — det får jag alltjämt höra. Jag kan ej annorlunda förklara detta än såsom en följd af deras så ovanliga ombytlighet i tänkesätt och således ämnar jag ej förtro mig till dessa förundransvärda utbrott af häftiga känslor, som kanske lika snart försvinna. Armfelt skall i stället låta mig höra hvad hans grefvinna skrifver om mina söner kronprinsen och storfursten, och sedan galoppera vi tillbaka.

Det sitter en gammal man i en urblekt hvit hårpungesperuk och besynnerlig gammalmodig svart dräkt med knäbyxor och skor i konungens af Sverige sängkammare på Carlsruhe slott. Mannen har ett betydande ansikte med ett klokt och vördnadsbjudande uttryck, hans gestalt är liten och mager, nästan torr, men hans rörelser äro mjuka och behagliga, och hans ögon äro drömmande och melankoliska. Han sitter lugnt och obesväradt och samtalar med konungen, som står framför honom och uppmärksamt åhör hans tal, liksom vore det den naturligaste sak i världen, att han får bli sittande, fastän konungen af Sverige behagar stå. Den gamle talar med en mild och böjlig stämma, som dock är så långt ifrån att vara svag,

att den, då han blir ifrig, ljuder fulltonig och stark, som om han talade inför en stor församling och ej inför en enda man. Kungen är till den grad fascinerad af hans tal, att han ej tager sina ögon från honom. Då och då nickar han bekräftande.

— Nu är att märka, säger den gamle med hög röst, att sträfvandet efter universalt herradöme öfver hela kristenheten eller till och med hela mänskosläktet och dess ordentliga öfverheter och detta icke blott i religions- utan och i statssaker, kortligen: *att vilja regera världen i Guds ställe*, det är Drakens ande och Djurets väsende.

Kungen nickar bekräftande, och den gamle fortsätter:

— Då vi nu finna hos det romerska hofvet denna karaktär från längre tid tillbaka framgent grundad, så är sviten af påfvar icke i anseende till det allmänna biskopsdömet utan i afseende på ofvannämnda karaktär, *Djuret ur Hafvet*. Antoge alltså framdeles en annan makt denna karaktär, så skulle den ock alltid vara samma Djur, utom det, att dess uppstigande blefve från ett annat ställe. I Johannes Uppenbarelse, kapitel elfva, vers sju, talas om Djuret, som uppstiger utur afgrunden, och kapitel sjutton, vers åtta, säger Ängeln till Johannes, att just detsamma Djuret, som uppstigit utur hafvet, skall en liten tid förlora sig och då åter uppresa sig utur afgrunden. Detta allt säger jag därför, att man icke skall binda begreppet om detta fientliga Djur helt ovillkorligt vid det romerska hofvet, emedan detta Djur ock ännu kan visa sig på något annat ställe —

— Just så har jag förstått Eder mening, säger konungen och blir blodröd i ansiktet.

— Det egentliga Djuret ur afgrunden föreställes såsom en enskild person, se andra brefvet till Thessalonierna, vers tre till tolf.

Den gamle öppnar en tysk bibel, som ligger i hans knä, slår upp det ställe, hvarom han talat, räcker bibeln till kungen och säger:

— Läs detta märkvärdiga ställe uppmärksamt, det angår oss hufvudsakligen, emedan många af den nu lefvande generationen skola upplefva hans ankomst. Här kallas detta Djur *Syndens människa*, *Förtappelsens barn*, *Motståndaren*, den *Tygellöse*.

— Javäl, javäl, säger kungen. — Sannerligen, vi hafva upplefvat hans ankomst!

— Också i Daniels Profetia framställes han såsom originalet, till hvilket Antiochus Epifanes var förebilden. Den gamle slår upp kapitlen åtta och tolf och sitter tyst, medan kungen läser. Så fortsätter han:

— Följaktligen är Djuret ur Afgrunden en enskild person, en stor regent. Hur han skall kallas påfve, konung, kejsare eller general, det veta vi icke, nog af, han skall blifva Antichrist, just motsatsen mot Christum. Han skall kommendera en Makt, som redan förut har antikristendomens anda, afgrundlika ränker, och politik i utöfning. Genom denna makt, skall han inom få år göra sitt bästa för att uppnå det gamla Drakeändamålet, tillvinna sig Universal-Herradömet öfver hela människosläktet, men öfverraskande hastigt skall då alla Konungars Konung, alla Herrars Herre komma och störta honom med hela sin här och alla sina allierade i fördärfvet.

Den gamle reser sig upp ur den skulpterade karmstolen, i hvilken han suttit.

Han står framför kungen och ser på honom allvarligt med sina vackra, trohjärtade ögon, då han fortsätter:

— Detta stora geni skola alla *de* beundra och tillbedja, hvilkas namn icke från världens begynnelse stå skrifna i Lifsens bok, hvilka följaktligen förakta sanningen om Jesus Christus och icke funnit den nog filosofisk. Man tage sig i akt för Förförelsen. Han skall uppträda ganska lysande och äga stora talanger. Man tage sig i akt! — Nu måste jag gå. Vill man, att jag skall återkomma?

Kungen räcker honom sin hand, utan att vredgas öfver att den gamle hjärtligt trycker den i sin, i stället för att böja sig ned och kyssa den. Tvärtom, det är med sin vänligaste röst, som därtill darrar af rörelse, som Gustaf Adolf säger:

— Herr professor, Jung-Stilling. Ni har varit mig till oändlig tröst redan då jag i Sverige läste edra skrifter, som min svärmoder, fru markgrefvinnan, lämnade mig. Hur mycket mera nu, då jag fått se och tala vid Eder. Då Ni härnäst reser från Marburg eller Heidelberg till Carlsruhe på min fru svärmors kallelse, räknar jag på Edert besök. Det är oändligen mycket, som Ni kan säga mig. — De, som icke finna sanningen om Jesus Christus nog filosofisk, kalla er svärmare och mystiker, för mig äro dessa namn hederstitlar, och Ni herr professor Jung-Stilling är mannen efter mitt sinne. *Jag* förstår Eder och tackar Eder. Och djupt bugande följer den stolte svenske konungen den gamle mannen i den slitna, gammalmodiga, svarta dräkten till dörren, som han själf låser upp och håller öppen för honom.

Det är lättare för kurfursten af Bayern att få sin svåger kung Gustaf Adolf af Sverige till gäst än att förmå honom att begripa, när enligt all rimlighet ett kortare besök bör taga en ända, och då några veckor förgått, utan att tecken göras till uppbrott, börjar kurfursten af Bayern undra på de svenska sederna och bruken, som den gamle, vördade kurfursten af Baden gjort före honom.

Konungen och drottningen af Sverige tyckas nämligen trifvas lika förträffligt i München som i Carlsruhe och äro som små bortskämda barn, som då de ha det bra och roligt och äro firade, aldrig kostar en tanke på om de äro till besvär eller ej.

I slutet af januari är uppklistrad på en af Münchens husknuter, förbi hvilken kungen brukar passera under sina morgonpromenader, en paskill på vers, som börjar: »Res, Gustaf res — — —!»

Och samtidigt får den svenska sviten genom bref från hemlandet underrättelse om att på kungliga slottet i Stockholm de senaste dagarna stått ett anslag: »Bostad ledig i detta hus i anseende till ägarens ständiga frånvaro.» Naturligtvis har detta anslag genast blifvit genom öfverståhållarens försorg borttaget och sammaledes har skett med Münchner-paskillen, men detta sammanträffande är ju infamt nog, och äfven om kungen intet vet om den Stockholmska fräckheten, har han dock med egna ögon sett anslaget i München och varit sensibel härför samt talat om sin snara afresa från denna stad och sitt återvändande till Carlsruhe, hvilket också sker den tjugonionde januari.

Från den dagen börjar Hennes Majestät, drott-

ning Fredrikas vördade farfar, den gamle kurfursten af Baden, på nytt fundera på om det i Sverige aldrig brukar sättas någon term för gästbesök hos anförvanter. Man är i början af mars, och de svenska barnen trifvas fortfarande förträffligt i Carlsruhe, och det är ej tal om hemresa till det egna landet.

Den gamle kurfursten är så utledsen på besöket, att han börjar önska, att något måtte hända, som kan förmå konungen af Sverige till uppbrott, i annat fall är att frukta, att han slår rot i Carlsruhe för alltid.

Kurfursten har på sitt nyförvärfvade område i Ettenheim boende en Bourbonisk prins, hertigen af Enghien, för hvilken konungen af Sverige lifligt intresserar sig i hans egenskap af Bourbonisk prins, och mer än ofta har konungen för den gamle kurfursten uttryckt sin stora belåtenhet med att en af de Bourbonska prinsarna funnit en trygg fristad i Baden. Som hertigen af Enghien aldrig vållat den gamle vördade kurfursten minsta obehag genom vistelsen i hans stater, hoppas kurfursten innerligt, att den svenske kungens lifligt uttalade sympati för den franske prinsen ej skall föra franska regeringens uppmärksamhet på honom, helst denna tid, då ryktet om en vidtutgrenad sammansvärjning mot förste konsulns lif sprider sig öfver Tyskland och gör de franska kunskaparna dubbelt lyhörda och dubbelt farliga.

Konungen af Sverige är alldeles utom sig. Han kan ej konstla ett sinneslugn, som han ej känner. Kungen är eldröd i ansiktet, den knutna handen

fäktar i luften, och han stammar osammanhängande ord. Så våldsamt upprörd, som han nu är, har hans adjutant, öfverstlöjtnant Tawast aldrig förr sett honom.

Öfverstlöjtnant Tawast står stram och orörlig vid dörren och väntar på sina order, men kungen har ej ännu rösten i sin makt för att kunna gifva dem. Han kippar efter andan, som om han hölle på att kväfväs. Plötsligen går kungen fram till ett af den stora salongens fönster, som vetter åt slottsparken, och stöter upp det. En kylig regnluft strömmar in, det är den sextonde mars, och de senaste dagarna har det oupphörligt regnat i Carlsruhe. Kungen drar andan djupt och säger slutligen med flämtande röst, som han försöker stadga:

— Tawast skall repetera sin berättelse.

Medan adjutanten talar, står kungen med ryggen vänd mot honom. Han andas djupt och hörbart.

— Så snart Ers Majestät erhöll underrättelsen om att en fransk trupp natten mellan den elfte och tolfte passerat Rhen, lät Ers Majestät kalla mig och behagade säga, att Ers Majestäts första tanke varit på hertigen af Enghiens säkerhet och att jag oförtöfvadt skulle begifva mig till Ettenheim med ett handskrifvet bref från Ers Majestät, däri prinsen varnades för öfverfall och ombads att sätta sig i säkerhet.

— Hoppa öfver mina order, säger kungen otåligt utan att vända sig om. Till saken! Fort!

— Jag begaf mig ögonblickligen på väg till Ettenheim och kom fram i går på middagen, men möttes af den förfärliga underrättelsen, att jag kommit åtta timmar för sent, ty hertigen af Enghien hade

samma morgon vid femtiden blifvit af förste konsulns utskickade bortförd i riktningen mot Strassburg.

Kungen stampar i golfvet.

— Detta har Tawast redan berättat. Jag vet, att den eländige usurpatorn skymfat kurfurstens heder genom att kränka hans territorium, att han våldfört sig på den allmänna folkrätten och säkerheten och förbrutit sig mot alla furstar genom hertigens af Enghien lagstridiga enlevering. Men jag vet ej hur det tillgått. Detaljerna, och fort!

— Jag talade vid en af hertigens domestiker, som lyckats undkomma. Klockan fem på morgonen, det var knappast dager, hade huset blifvit cerneradt. — Om förlåtelse Ers Majestät. Jag hörde ej hvad Ers Majestät befalld. —

— Ingenting, ingenting, ryter kungen. Jag talade ej med Tawast. Fortsätt!

— Då hertigen hörde bullret, hade han rusat upp ur sängen. Hans förtrogne kammartjänare, som låg i rummet näst intill, vaknade samtidigt och följde hertigen fram till fönstret. De hade ryckt till sig jaktbössorna och stodo beredda att ge eld.

»Hvem befaller här?» ropade hertigen ned genom det öppna fönstret, och då en röst svarade: »Vi äro inte skyldiga Er någon redogörelse», lade hertigen an på den, som talade, men en person af hertigens omgifning, som nu kommit till — min sagesman kunde ej urskilja hvilken — höll tillbaka hans arm och bönföll honom att ej skjuta. Allt motstånd var gagnlöst, det var ej några förklädda banditer, utan en anseelig linjetrupp, som omringade huset, en mängd soldater hade redan klättrat öfver trädgårdsmuren och fyllde gårdsplanen.

— Horribelt, utbrister kungen. Fortsätt. — Fort!

— Man föreslog hertigen att fly genom ett af domestikrummens fönster, men hertigen nekade. »Vi skola försvara oss till det yttersta,» sade han, och ställde sig åter vid fönstret för att ge eld, men i samma ögonblick inslogos dörrarna, och soldater och gendarmer vräkte in i rummet, några med fällda bajonetter, några med sablarna i högsta hugg, andra med pistoler i händerna. Hertigens båda adjutanter och hans tvenne liftjänare kastade sig framför honom för att skydda honom med sina kroppar. Min sagesman lyckades i villervallan undkomma genom ett fönster i domestikrummet.

— Den fege, som öfvergaf sin herre i hans farostund, ropar kungen.

— Ers Majestät, han var den ende, som flydde, de andra följde —

— Ingen enda skulle svikit, utbrister kungen mörkt.

— Alla de andra stannade och blefvo bortförda med hertigen. Jag talade med byns invånare, som beskrefvo för mig hur de sett tåget passera förbi. Alla gatorna voro fyllda med infanteriplutoner, många människor stodo i sina fönster och gräto, ty hertigen af Enghien var tillbedd af alla Ettenheims invånare. Hertigen bar en mantel kastad öfver axlarna, men han hade inga stöflar på fötterna endast tofflor och inga strumpor.

Kungen vänder sig tvärt om.

— Tawast skall nu gå. Jag vill vara ensam. Men Tawast skall hålla sig beredd att resa till Paris, när jag befaller. Jag skall intercedera för hertigen, jag skall protestera mot hans bortröfvande, och jag

skall krossa till smulor den, som vågar kröka ett hår på hans hufvud.

Det är en svår dag för den gamle, vördnadsvärde kurfursten. Hans gäst, den svenske kungen, öfverhopar honom med förebråelser för att han ej skickade trupper till hertigen af Enghiens skydd, då franska regeringen uppmanade kurfursten att bortköra alla emigranter från sina stater. Kurfursten borde förstått hvem det först och främst gällde. Nu är det tyvärr försent, hertigen är bortförd, och det återstår blott för kurfursten att på det skarpaste protestera mot den oerhörda kränkningen af hans territorium.

Den gamle kurfursten skakar på hufvudet och höjer på axlarna.

— Först och främst måste min farfar bortköra Franrikes sändebud från Carlsruhe. Denne Massias närvaro är efter hvad som passerat en olidlig skymf, utropar kungen och knyter handen spasmodiskt.

Kurfursten skakar åter på hufvudet. Han kommer ej till ordet för sin svenske gäst, som öfveröser honom med förebråelser. Så mycket bannor har den gamle kurfursten aldrig fått i hela sitt långa lif, men svenskarnas bruk och seder äro alltför besynnerliga, åtminstone om man skall döma folket efter dess konung —

— Vill min farfar ej bekväma sig att protestera, så gör jag det i hvarje fall, och det så, att det skall genljuda i alla Europas fyra hörn. Gud tillåter inte mig att stillatigande och med händerna i skötet åse detta våld. Min adjutant skall skickas till Paris med en depesch till min minister Ehrensvärd, som skall

aflämna en not till denne Bonaparte, där jag skall säga honom hvad jag tänker om honom och hans anhang —

— Min plikt är att först och främst besinna mitt lands välfärd. Gör ni detsamma, min son, tänk på ert lands väl och bryt ej med Frankrike. Ni kommer att ångra er, säger kurfursten.

— Aldrig i lifvet kommer jag att ångra detta. *Jag* måste framför allt tänka på min själs väl och salighet.

— Jag besvär er, min son, tag intet öfveriladt steg, medan ni är min gäst, utan betänk i hvilket trångmål ni försätter mig och mitt land genom att härifrån uppträda häftigt och aggressivt mot franska regeringen och franska konsuln.

Konungen svarar ej. Han är ute ur rummet, innan kurfursten hinner se sig om.

Några minuter senare sitter konungen i sin sängkammare och dikterar för sin kabinettssekreterare baron Lagerbjelke utkastet till den not, som skall framlämnas till förste konsuln och som Tawast skall föra till Paris.

Kungen sitter vid bordet och dikterar för Lagerbjelke, men ordalagen äro så förolämpande och våldsamma, att Lagerbjelke vågar föreslå en lindring i några uttryck.

— Kunde man ej i stället för »detta våldsdåd» sätta »denna högst beklagliga händelse»?

Kungen slår handen hårdt i bordet. Han är eldröd i ansiktet, och det rycker spasmodiskt kring hans läppar.

— Tig, lyd och skrif, som jag dikterar, och intet annat, säger han hårdt.

Den kurfurstliga familjen, hofvet och några inbjudna gäster af diplomatiska kåren stå i begrepp att gå in till taffeln. Konungen af Sverige har bjudit sin svärmor armen och samtalar med henne, då han plötsligen vänder sig om till det franska sändebudet och säger med mycket hög röst, som höres af alla.

— Ni fick dåliga nyheter i går, monsieur de Massias.

Ministern ser allvarligt på kungen och låtsar ej förstå.

— Jo dåliga, fortsätter kungen med ännu högre röst, medan han kallt stirrar på monsieur de Massias, ty eder regering har tagit sig för att ej respektera folkrätten. Nu gå vi in, min nådiga fru svärmoder.

Sannerligen, den gamle kurfurstens tålmod är på upphällningen. Denna oberäknelige gäst är ej endast besvärlig — han är farlig.

— Jag vånne förste konsuln tog sig för att enlevera *honom* från mina stater, tänker kurfursten med en stönande suck.

Den oerhörda underrättelsen har anländt till Carlsruhe, att hertigen af Enghien natten till den tjuguförsta mars på Bonapartes befallning har blifvit skjuten i Vincennes-fästningens vallgraf.

Då kungen af Sverige får denna underrättelse, är han inne hos drottningen. Han blir dödsblek och reser sig upp från kanapén, där han suttit bredvid henne, för att gå. Drottningen gör min af att vilja följa honom, men kungen säger strängt:

— Jag vill vara mol allena. Men, tillägger han, byt om den där klädningen! Konungen pekar på den indiska schalklädningen, som drottningen bär. Och tag på sig sorgdräkt. Hela mitt hof skall vara i djupaste sorg för hertigen af Enghien.

— Men om hofvet i Carlsruhe ej anlägger sorg, invänder drottningen.

— Det är detsamma hvad andra göra. Jag och mitt hus skola sörja hertigen af Enghien.

Så går han in i sina rum och låter ej se sig på flera timmar.

Då konungen äntligen ringer på sin kammartjänare, dröjer denne en sekund för att sansa sig, innan han hörsammar kallelsen, ty han fruktar för att den föregående veckans upphetsning och retlighet nu skola vara stegrade till den hvitglödande häftighet, som enhvar måste frukta, som har att betjäna kungen, och då Kundel sakta öppnar sängkammardörren och står bugande på tröskeln, darrar han i hela kroppen. Men till sin förvåning ser han, att kungen är fullkomligt lugn och sansad, och endast de rödkantade ögonen skvallra om den myckna gråten.

— Kundel skall taga fram sorgkläder åt mig, säger kungen. Den djupaste sorgdräkten.

Kammartjänaren bugar sig och står i begrepp att lämna rummet. Men kungen hejdar honom.

— Vänta Kundel ett ögonblick. Jag vill ha håret rundklippt.

— Rundklippt, Ers Majestät?

— Ja, kortklippt och rundklippt. Kundel har väl sett porträtten af Carl den tolfte.

— Ja Ers Majestät. Skall det vara så?

— Ackurat så. Kom igen om en halftimme och kläd mig. Jag skall skrifva nu. Ingen får störa.

Kungen låser dörren efter Kundel och sätter sig ned vid bordet för att skrifva till sin kansli-president Ehrenheim. Kungen skrifver stora tydliga bokstäfver med fast och stadig hand. Först daton
Carlsruhe den 28 mars 1804.

Så gör han ett uppehåll, tager en gröfre formerad penna, som ligger på skrifdonet, och fortsätter utan uppehåll:

»Jag får härmed underrätta Cansli Presidenten att till råga på måttet af orättvisa och grymhet har Duc d'Enghien blifvit dömd af en Commission Militaire att fusilleras, hvilket allt inom loppet af tjugufyra timmar blifvit verkställdt. Efter en så oerhörd Våldsamhet, hvilken uppväcker hos hvarje Redligt tänkande det största föragt för den nuvarande franska Regeringen, som redan olaglig från sitt ursprung nu mera bekräftar detta omdöme genom de största olagligheters utöfvande såväl mot Allmänna Folkrätten och Säkerheten som emot alla furstar, så kan jag ej längre underhålla ett sändebud hos denne ovärdiga regering, och om jag af vårt nuvarande olyckliga Politiska system förblindad kunde förglömma att jag har att styra ett själfständigt Rike, bör jag dock ej kunna förglömma hvem jag är. Baron Lagerbjelke har min befallning att utförligare underrätta Eder om mitt beslut, och jag inskränker mig nu blott att själf låta Eder veta det friherre Ehrensvärd får min befallning att genast hos mig inställa sig för att ej mer återvända till Paris, men i dess ställe tillträda missionen i Berlin. Jag hoppas ej blifva den ende bland Regenternas antal som på detta sätt bevisar

sin afsky efter så afskyvärda uppträden. Men skulle de till den grad förglömma hvad de äro sig själfve och sina stater skyldiga, skall jag dock göra mig en heder af att vara Den Ende som ännu påminner sig betydelsen af den värdighet jag innehafver.

Förblifver Eder väl bevågne

Gustaf Adolph.»

Konungen sammanviker brefvet, lackar det och skrifver utanskrift, hvarpå han ringer på klockan, som står på bordet framför honom.

Kundel kommer in med de svarta kläderna på armen, han hjälper kungen af med rocken och hänger på honom frisérkappan. Konungen sätter sig framför toalettspegeln.

— Om förlåtelse, Ers Majestät, professor Jung-Stilling, som är hos fru markgrefvinnan, frågar om Ers Majestät vill se honom i dag, anmäler han.

Kungen reser sig ögonblickligen. — Det vill jag. Han kommer som om han vore kallad. Hjälp mig blott med påklädningen och låt tillsäga professorn, att jag väntar honom. Med hårklippingen uppskjutes till en annan dag.

Konungen håller sig ovanligt tålig och stilla under påklädseln, och då Kundel gått, ställer han sig framför trymån och ser sin svartklädda gestalt återgifven från topp till tå. Han är mycket blek och den svarta dräkten gör, att han ser tunnare ut än eljest.

— Stig in!

Åldringen i den gammalmodiga dräkten och den urblekta hårpungsperuken kommer in i rummet. Kungen går honom till mötes och med hans hand i sin säger han stilla och högtidligt:

— Efter denna sista våldsgärning veta vi förvisso utan minsta tvekan, hvem Apokalypsens vild-djur är. Detta är ett tecken, som all världen kan se. Och jag skall föra rättfärdighetens krig till ända. Sitt ner herr professor Jung-Stilling.

IV.

Bevare Gud vår kung!

Den svenska allmänheten, som hvarje vecka denna vinter och vår i Inrikes Tidningar läst, »att brefven från Carlsruhe fortfarande innehålla högst hugneliga underrättelser om Deras Majestäters Konungens och Drottningens samt den Kungliga Prinsessans höga välmåga», får äntligen läsa om konungens afresa från detta ställe den fjortonde juli. Glädjen är obeskriflig, ty konungens hemkomst efter den långa frånvaron är oändligen efterlängtd. Men svenska allmänhetens glädje stäffes, då den af bulletinen i Inrikes Tidningar hör om de många städer och orter i östra Tyskland, som deras efterlängtdade konung besöker på vägen till Stralsund, dit han först anländer den tolfte september. Hade vi blott vår konung lyckligen hemma i Sverige igen, vore mycket vunnet, men om ej öfverresan från Stralsund sker snart, komma säkerligen vintern och det välsignade tillstånd, hvori vår drottning befinner sig, att ställa hinder i vägen för en återkomst före nästa vår.

Men konungen dröjer alltjämt i Stralsund och om öfverfart till Sverige talas ej. Konungen är fullt sysselsatt med att negociera med främmande makter

till allians mot Frankrike och att låta sätta Stralsunds fästning i försvarsskick.

Vår konung stannar, då han vill stanna, och reser, då han vill resa. Och den tjugutredje november går han, drottningen och lilla prinsessan och sviten ombord på de kungliga jakterna Amadis och Esplendian för att anträda öfverresan till Ystad. Det är is i hamnen och drifis i hafvet, och en hel vecka dröjer det, innan de kungliga jakterna kunna först låta såga sig ut genom isen i Stralsunds hamn och sedan för vidriga vindar komma ut från Barhöft. Äntligen den första december klockan åtta om morgonen lättas ankar för färden öfver hafvet. Det blåser friskt, men ej värre än att det är uthärdligt, och man hoppas, att på eftermiddagen nå svenska landet.

Konungen går fram och tillbaka på däckets eller sitter i en fåtölj darsammastädes och ser ut öfver hafvet. Då konungen promenerar på däckets, följes han i hälarna af en rapphönshund med oregelbundna fläckar på ryggen, och då konungen sitter i fåtöljen, ligger denna samma fula hund framför hans fötter. Amiral Lagerbjelke, som för befälet på Amadis, och hans officerare veta väl hvilken märkvärdig hund detta är, och hvilken fasa och beskärmelse detta djur uppväckt de sista månaderna af konungens vistelse i Carlsruhe, och under hans besök vid de små tyska furstehofven och i Dresden. Det är den hunden, som konungen låtit hämta från Ettenheim och på hvars halsband Hans Majestät låtit med stora bokstäfver ingravera »*Duc d'Enghien fût mon maitre*».

Då sjömännen på Amadis få sikte på konungens hund rysa de och svära på, att den säkerligen skall bringa ofärd, ty de ha i Stralsund fått veta, att

hunden tillhört en mördad man, prinsen, som den nye franske kejsaren låtit skjuta. Sjomännen på Amadis kunna inte förstå, att konungen vill gå med ett sådant ledt otyg i hämlarna på sig och föra det med sig öfver till Sverige.

Hennes Majestät drottningen är alltför sjösjuk att våga sig upp på däck. Blåsten tilltager på eftermiddagen, och fast svenska vallen är synlig, vågar man ej anlöpa i mörkret och det hårda vädret, utan besluter att hålla sjön till dagningen.

Drottningen ligger nere i Amadis' kungliga kajuta förbi och eländig. Hon håller sig med båda händerna fast vid sängstolpen, ty fartygets våldsamma krängningar hota att kasta henne ur den smala bädden. De uppvaktande damerna kunna ej röra ett finger till hjälp. Grefvinnan Oxenstjerna ligger utsträckt på golfvet framför drottningens koj och förstår ej resa sig, grefvinnan Gyldenstolpe har bundit sig fast vid bänken, på hvilken hon sitter.

Från prinsessans kajuta höres den lilla Kungliga Höghetens oupphörliga skrik och jämrande, och hennes kammarfrus höga stönande. Stormilarna tjuta och hvina, och vågorna bullra som kanonskott, då de slå mot jaktens skrof. Det gnisslar i tacklaget, och matroserna trampa hårdt i däck öfver de förskräckta damernas hufvuden.

Plötsligen upphör trampan, och interfolierande med stormens tjut och vågornas bullrande ljuder en psalmsång uppe från däck.

— Klockan är sju, de hålla chorum, konungen är sig lik, säger drottningen i en mera irriterad än andaktsfull ton.

Efter några minuter tystnar sången, och strax

därpå står konungen i kajutdörren, klamrande sig fast vid dörrstolpen för att ej störta omkull vid krängningarna. Han är alldeles lugn.

— Hur står det till med Ers Majestät? frågar han i samma ton, som han brukar använda, då han under vanliga förhållanden i drottningens toalettrum på slottet förhör sig härom.

Medan konungen talar, försöker grefvinnan Oxenstjerna resa sig upp från golfvet, men faller stönande ner igen.

— Hur kan man må, då man håller på att förgås, snyftar drottningen.

— Vi förgås inte, svarar konungen i sin mest påståeliga ton. Var alldeles lugn! Mycket skall uträttas i världen, innan Gud tillåter, att jag förgås. Amiral Lagerbjelke sade emot och visste ej om han vågade tillåta, att folket höll chorum, han påstod, att han behöfde allesammans till skeppets manövrering, men jag befallde, att de skulle uppställa sig som vanligt. Gud styr, sade jag.

Ett otåligt kvidande höres från drottningens bädd.

— Och ni har väl märkt, att stormen ej är så våldsam som nyss —

Medan konungen ännu talar, kränger jakten så häftigt, att drottningen slungas ur sin bädd och i golfvet. Grefvinnan Oxenstjerna rullar fram till konungens fötter.

Konungen klifver öfver henne och hjälper drottningen upp i bädden.

Då hon ligger där sakta jämrande, likblek och med slutna ögon, säger kungen i samma ton:

— Stormen lugnade, medan vi höllo chorum. Den har lugnat betydligt.

— Å Gud, å Gud! stönar drottningen, då en ny våldsam krängning åter håller på att slunga henne ut på golfvet. — Vi förgås!

— Vi förgås inte, svarar konungen.

— Jag har stött mig i sidan; om jag ej snart kommer i land, dör jag, snyftar drottningen.

Stormen ökas för hvar minut. Aldrig har Lagerbjelke varit ute för hemskare väder och högre sjö. Alltsedan klockan ett på natten blåser en hård nordost.

Det dagas, och det tyska landet är nu synligt. Hvarje ögonblick kan man frukta för att Amadis af stormen skall slungas mot land.

Men jakten klarar sig på det underbaraste, och fram mot middagen har man Barhöft i sikte.

Plötsligen stöter jakten och står och skrapar mot botten.

Nere från kajutan ljuder ett ångestskri. På däck arbeta alla man för brinnande lifvet för att få Amadis loss. Konungen står bredvid Lagerbjelke, som genom roparen ger sina befallningar.

— Dröjer det länge, innan vi kunna komma in till Barhöft? frågar konungen plötsligen.

Lagerbjelke ser häpen på honom.

— Ifall vi komma loss — säger han.

— Vi komma loss, svarar konungen.

— Äfven i gynnsammaste fall kommer det att dröja flera timmar, Ers Majestät.

— Drottningen måste i land snarast, säger konungen.

Amiral Lagerbjelke bugar sig, han har intet att svara härpå.

Konungen står och stirrar ut öfver det stormvräktade hafvet, som med höga bränningar slår mot Rügens kust. Den korta dagen är nästan slut, och det mörknar starkt.

Plötsligen fattar konungen häftigt om Lagerbjelkes arm och säger med andfädd röst:

— Se där. Det är en båt. Jag visste, att hjälp skulle komma.

En liten fiskarbåt med starkt refvade segel arbetar sig fram mot det kungliga fartyget. Den lilla ömkliga båten stiger och faller med de höga vågorna. Nu syns den ej mera.

— Den sjunker, säger Lagerbjelke allvarligt.

— Den sjunker inte. Där är den. Låt kasta ned en tross till fiskaren, när han nått fram. Jag går med drottningen och prinsessan ombord och far i land, säger konungen med samma ton, som om han annonserade, att han beslutit landstiga vid Logårds-trappan i Stockholm.

Båten ligger nu och gungar som en fjäderboll bredvid Amadis. Fiskaren håller båten mödosamt fast med trossen från Amadis.

— Låt hämta upp drottningen och prinsessan. Generaladjutanten Cardell skall medfölja. Båten rymmer ej flera. Sade jag ej Lagerbjelke, att den skulle nå fram.

— Men, Ers Majestät, är det rådligt att embarera i detta nötskal och försöka nå land i detta tilltagande mörker? Det är lifsfara att anförtro sig åt denna farkost, och det är långt säkrare att stanna kvar på Amadis. Om någon timma hoppas jag vara

inne i Barhöft, och vid dagningen kan landstigningen ske i trygghet.

— Det är lika säkert i det där nötskalet som på Amadis eller hvar som helst, svarar konungen.

Drottningen blundar, då hon låter bära sig ned för fallrepstrappan af generaladjutanten Cardell. Konungen står i fören på båten och sträcker armarna efter sin lilla dotter, men lilla prinsessan låter ej taga sig. Hon skriker och spjärnar emot och är alldeles ohandterlig: »Jag vill inte i lilla båten,» snyftar hon. »Jag vill inte.»

— Tag vara på Hennes Kungliga Höget, Lagerbjelke, och stöt från, ropar konungen.

Den hvita raphönshunden, som ideligen stått och tjutit och gnällt vid fallrepstrappan, tar nu en lång sats, hoppar ombord i fiskarbåten och lägger sig skälfvande bredvid konungen.

Det är en rysansvärd färd i mörkret och den svåra sjön.

— Vi förgås, vi förgås, skriker drottningen, då vågskvalpet stänker upp i hennes ansikte och båten våldsamt skär ned i vågorna.

— Lugna sig, vi förgås ej, ropar konungen från fören.

Drottningen slår upp ögonen, och då hon ser det vilda hafvet i uppror rundt omkring sig, och de hvita vågkammarna yra och skummande lysa i mörkret och känner båten liksom sjunka under sig, blir hon så utom sig, af skräck, att hon faller i konvulsioner.

Konungen rycker af sig sin ryttarmantel och räcker den till Cardell.

— Lagg Hennes Majestät i botten af båten och svep om henne denna, ropar han. Medan Cardell

sysslar med drottningen, kommer en stormil och kastar fiskaren öfverbord. Blixtnabbt böjer Cardell sig öfver relingen, och med jättstyrka drar han upp fiskaren, på hvars lif alla deras lif bero.

Konungen har ej sagt ett ord under dessa ögonblick. Han är mycket blek, men fullkomligt lugn. Och då fiskaren åter sitter vid styret, ropar han i sin obeskrifligt säkra ton, som är alltför illa passande till situationen:

— Det går ju galant. Jag öser här framme. Jag sitter öfver stöflarna i vatten. Har Cardell ett öskar därborta, så ös. Drottningen tål ej att bli våt.

Konungen och Cardell ösa oupphörligen.

Äntligen är landet nådt. Konungen och hans generaladjutant, som bär drottningen, måste vada genom vattnet fram till en gränssidarstuga, som är den enda bostaden i närheten.

Drottningen har vaknat till sansning därinne, hon är genomvåt och skälfver af köld. Lyckligtvis har gränssidarens hustru en helgdagsdräkt i kistan, som hon ikläder drottningen, hvarpå hon hjälper den stackars skeppsbrutna damen, för hvars tillstånd hon ömmar, upp i sängen, breder fjäderdynorna öfver henne och ber henne hvila.

Efter några timmars förlopp slår drottningen upp ögonen. Hon har sofvit och vet ej hvar hon är. På bordet bredvid henne brinner en talgdank, instucken i en tennljusstake. Drottningen ser upp mot ett lågt röksvärtadt tak och betraktar uppmärksamt det storblommiga kattunet, hvarmed fjäderdynorna äro öfverklädda. Hennes fina händer lyfta undan dem och stryka öfver den grofva kjolen, som hon bär.

Borta vid den öppna spisen, där stora torfstycken brinna, sitter konungen i skjortärmarna och stirrar in i elden. Uniforms-rocken jämte drottningens kläder hänga till torkning öfver ett stort slagbord, som står alldeles intill spisen.

Den hvita raphönshunden snarkar, där han ligger utsträckt på tegelgolvet bredvid konungen.

— Hvad gör Ers Majestät därborta? frågar drottningen slutligen. Kom hit och se på er gemål i en fiskargummas skepnad. Jag har röda yllestrumpor och smorlädersskor med stålspänne, en svart kjol och lifstycke och tröja. Det fattas bara bindmössan.

— Jag torkar mina kläder, svarar konungen. Och jag vill helst slippa att se på er i en fiskargummas skepnad.

— Jag tror kostymen kläder ganska väl, möjligen äro kjolarna i kortaste laget. Skall jag inte stiga upp och presentera mig för Ers Majestät?

— Nej, nej, gör det inte, blif liggande och hvila, det är välbehöfligt.

Drottningen ligger en stund tyst och ser på konungens kortklippta hufvud, som åter böjt sig fram öfver elden.

— Hvarför lånar ej Ers Majestät vår värd gränsridarens helgdagsdräkt, såsom jag lånat hans hustrus? Ni blir ju totalt förkyld af att låta kläderna torka på kroppen.

— Jag vill vara klädd i min svenska uniform i dag, och det passar mig inte att vara i någon annans skepnad än min egen.

— I dag, säger Ers Majestät? Är det någon särskild dag?

Konungen tiger och flyttar sig närmare elden.

— Å, utbrister drottningen och sätter sig upp i sängen. Det är den andra december. Nu kommer jag ihåg. I dag krönes denne Napoleon Bonaparte till Frankrikes kejsare af påfven i Vår Fru kyrkan i Paris.

Konungen svarar ej.

Efter en stund frågar drottningen sakta: — Har Ers Majestät tänkt på detta förut?

— Jag har inte tänkt på något annat i natt och i dag, svarar konungen doft.

— Hvilket besynnerligt sammanträffande, att vi lidit skeppsbrott just denna dag, säger drottningen efter en stunds djup tystnad.

— Det har intet att betyda, utropar konungen häftigt. Vi lefva. *Jag* lefver.

Åter en lång tystnad.

— Snýftar Ers Majestät? hviskar drottningen.

— Nej, jag huttrar. Jag har förkylt mina fötter, då jag vadade genom vattnet, och här är ganska kallt. Konungen sveper in sig i sin genomdränkta ryttaremantel, som hänger till tork öfver en söndrig rottingsstol.

— Ers Majestät, var god och snoppa ljuset, det är en stor tjuf på ljuset, säger drottningen efter en stund.

Konungen reser sig upp, går mödosamt fram till bordet vid drottningens säng och lyfter den klumpiga ljussaxen från mässingsbrickan. Drottningen fattar konungens nedhängande vänstra hand och söker värma den iskalla handen mellan sina båda. Konungen ser ej åt henne. Han håller på att snoppa ljuset, men gör det så oskickligt med den valna

handen, att han får hela den brinnande veken in i saxen. Rummet ligger i djupaste mörker.

Konungen stampar i golfvet.

— Gud skall straffa denna lagstridiga handling, hör drottningen honom ropa i mörkret.

Sent omsider får den svenska allmänheten, som dagligen under största oro väntar nyheter från Amadis, i Inrikes Tidningar läsa, att öfverresan till Sverige ej lyckats, utan att Hans Majestät konungen, Hennes Majestät drottningen och Hennes Kungliga Höghet prinsessan den tredje december måst återvända till Stralsund.

»Konungen kommer här aldrig mera,» säger för hundrade gången den pessimistiska delen af den svenska allmänheten, medan optimisterna påstå, att vi visserligen ej under nuvarande förhållanden kunna vänta vårt konungapar denna vinter, men säkerligen i vår.

Men konungen vill inte vänta till våren, han vill hem nu. Därför försökes hemresan i slutet af första januariveckan genom Danmark och öfver Bältena. Och denna gång lyckas det vågsamma företaget. Den fjortonde januari passeras Lilla Bält, den sextonde Stora Bält, och den tjuguförsta öfverresa Deras Majestäter Sundet till Helsingborg, där borgareskapet drager den kungliga vagnen. I Helsingborg måste hvilas ut en vecka för drottningens skull, hvarpå det bär upp genom landet mot Stockholm öfver Jönköping, Vadstena, Örebro, Västerås. Befolkningens glädje och hänförelse öfver konungens lyckliga återkomst till sitt rike ger sig öfverallt tillkänna på det mest rörande sätt. Sista natthärbärget är på Stäket, grefve Ugglas egendom, och som denna

dag är Dorotheadagen, drottningens namnsdag, blir drottningens skål drucken under kanonernas dunder, och den samlade allmogens lifliga hurrarop.

Ändtligen är konungen i sin residensstad. Meningen hade varit, att Stockholms magistrat jämte de femtio äldsta skulle mottaga de kungliga vid Norrtull, att hästarna skulle frånsännas slädarna, som af hänförda undersåter skulle dragas till slottet, men mot förmodan resa konungen och drottningen direkt på Stockholm, utan att, som ämnadt var, först stanna vid Haga för att där omfamna de båda små sönerna, och af den beramade mottagningen blir intet. Det är en ohygglig köld denna dag, öfver trettio grader, och de kungliga kappslädarnas färd genom staden sker så hastigt och oförmärkt, att ej en gång vakten på Norrmalmstorg ropar »i gevär»!

Änkedrottningen sitter vid sin middag, ty först flera timmar senare väntar hon sina barn, då helt oförmodadt grefve Fabian Fersen kommer inbärande med den lilla prinsessan, som skall hälsa på farmodern och annonsera de höga föräldrarnas ankomst. Änkedrottningen är säkerligen inom sig öfverlycklig, att tidigare än hon väntat efter nitton månaders frånvaro få omfamna son och sonhustru, men som hon är oändligen syrprenerad, ger hon sin glädje luft på ett besynnerligt sätt genom att utropa — Hur skall jag kunna taga emot dem, jag är ju inte klädd!

Ute på Haga möter lille kronprinsen, som ej är det minsta blyg för sin fader, utan genom sitt uppförande gör sin guvernör, grefve Ramel, all heder. Lille storfursten är ett förtjusande rosigt barn, strå-

lande af hälsa och glädje. Han kysser och omfamnar sin moder, som om han aldrig varit skild från henne, utan hälsat godmorgon och godafton på henne hvarje dag. Lilla prinsessan är en alltför kär lekkamrat för de båda bröderna, men de ha svårt att förstå henne, hon talar dåligt svenska och och mest tyska.

Officerarna af Stockhoms garnison ha i underdånighet anhållit att få ådagalägga sin vördnadsfulla glädje öfver Konungens och Drottningens lyckliga återkomst genom en bal på Stora Börssalen samt ha genom regementenas befäl i underdånighet anhållit om Hans Majestäts och den kungliga familjens höga närvaro. Konungen svarar ett nådigt ja, ty han vill på allt sätt uppmuntra sina trogna officerare nu, då det stora kriget förberedes, och han säger drottningen, att han sätter särdeles pris på hennes närvaro vid denna bal, och att det är hennes plikt att lägga band på sin blyghet och olust att offentligen visa sig här i landet.

Drottningen tycker väl, att hon vid detta tillfälle borde vara ursäktad, men det finns ingen moyen att säga nej till konungen, då han envisas, och hon säger därför ja. Balen är utsatt till den tolfte februari. Hennes Majestät änkedrottningen är af opasslighet hindrad att närvara, men strax innan majestäternas ankomst, något före klockan sju om aftonen, ha lille kronprinsen och hans syster, prinsessan Sofia Wilhelmina, hertigen och hertiginnan af Södermanland och prinsessan Sofia Albertina begifvit sig till börssalen.

Vid porten mottagas konungen och drottningen

af cheferna och utsedda officerare af de fem garnisonsregementena: Svea Lifgarde, Lätta Lifdragonregementet, Göta gardes regemente, Svea artilleriregemente och Arméns Flottas sjöartilleri, anförda af amiralen, friherre Lagerbjelke.

Af dessa chefer och officerare beledsagas majestäterna igenom en haj af alla regementena till Stora Börssalen.

Konungen är klädd i drabantuniformen och för Hennes Majestät. Drottningen har under den långa frånvaron vuxit och är nästan lika lång som konungen. Hans Majestät ser friskare och hurtigare ut än tillföre, hvilket, jämte det kortklippta håret och kostymen, gör den alltid konstaterade likheten med Carl den tolfte ännu mera eklatant. Man vet visserligen, att Hans Majestät visat sig särdeles förnöjd, då han dessa dagar af de uppvaktande fått höra att han lagt på hullet, men vill man ej smickra utan vara uppriktig, måste man tycka, att konungen är lika smal och tunn som före utresan.

Trängseln i Stora Börssalen är formidabel och samlingen är högst lysande tack vare de granna uniformerna, som afsticka präktigt mot damernas svarta och hvita galadräkter. Då konungen och drottningen jämte sitt följe inträda i den praktfullt dekorerade stora salen, mottagas de af flerfaldiga hurrarop, hvarefter under musik af pukor och trumpeter afsjunges och med chorus beledsagas en ny folksång, imiterad från den bekanta engelska och satt på samma melodi:

Bevare Gud vår Kung!
Gör säll vår ädle Kung!

Lefve vår Kung!
Bekrönt af ärans hand,
Alltid med hjärtats band
Förent vid folk och land!
Lefve vår kung!

V.

Pommerska kriget.

(I.)

Uppe i trapporna till det ansenligaste huset i staden Lüneburg, där svenska konungen har sitt högkvarter, mötas en dag i början af januari 1806 baron Fredrik Boye vid general Wachtmeisters stab och öfversten grefve Hampus Mörner, chefen för kavalleribrigaden.

— På väg till konungen? frågar Boye.

Mörner nickar. — Men jag har alldeles ingen brådska, kan gärna prata bort en stund, väntar att bli åthutad. Kommer baron från Hans Majestät?

— Ja.

— Hvad gör han, och hurudant är humöret?

— När jag var inne, höll han på att granska ritningar på nya uniformer för Västgöta kavalleri med kaskar och plymer. Han visade ritningarna för mig och flera andra officerare. Jo, humöret var fromt och medgörligt, som det varit hela tiden, alltsedan kriget — hvad skall jag kalla det — börjat, nej det kan man inte säga, då ännu intet skott lossats, men alltsedan han kom öfver till Stralsund, och kriget skulle börja.

En bataljon med spelet i spetsen marscherar förbi huset.

— Vi få vänta att tala, tills vi fått öronljud, infaller Mörner.

De båda officerarna iakttaga tåget från trappfönstret. Då ljudet från trummor och trumpeter äntligen bortdör, säger Mörner skrattande:

— Våra bundsförvanter ha rätt, vi se onekligen ut som papegojor. Isynnerhet de där i ljusblå jacka med röd krage, gula revärer och uppslag, svart och rödt remtyg, hvita underkläder och vitkantad filthatt med öfversvallande mörkgröna plymer, friseradt hår och stångpiska! Grannare soldater finnas inte i världen. Den där bataljonen är väl vår grannaste, men våra öfriga stå ej mycket tillbaka. Hvad var det vi talade om? Jo, om det kungliga humöret, som baron påstår är lika grant som de där. Annars kan väl hvarken bundsförvanten, kejsar Alexander eller preussiska konungen skryta med vår konungs fromhet och medgörlighet. Hade vi inte genast blifvit arga på ryssarna och velat mocka gräl med konungen af Preussen, kunde vi ha fått något uträttadt för den allmänna saken, innan kejsar Napoleons seger vid Austerlitz afgjorde kontinentens öde för den närmaste framtiden. Som det nu gått —

Medan Mörner talar, granskar han med tillgjord viktighet sin uniform för att se efter, om den är oklanderlig enligt reglementet, de knappar knäppta, som skola vara tillknäppta, och de andras snören hängande, som de skola hänga. Boye måste skratta högt åt Mörnens pojaktiga uppsyn med kisande ögon och hufvudet på sned, växlande med stränga

mönstrande, ogillande blickar och hufvudskakningar, som ej äro alltför olika den kungliga förebildens.

— Medgörligt humör — Blef inte majestätet topp tunnor rasande, då vid ankomsten till Stralsund hvarken ryska ministern eller någon af generalerna för ryska armén voro till mötes, fast vi af vår svåger blifvit utnämnd till ryska arméns anförare? Och hur vi hata konungen af Preussen, därom ha vi hvarken låtit honom eller världen vara i ovisshet, och att detta gnabb varit orsaken till vår försinkelse, därom är intet tvifvel, och att skulden är vår, framgår till fullaste evidens af kejsar Alexanders yttrande till Löwenhjelm, att om blott konungen af Sverige ville gå fjärdedelen af vägen, ville kejsaren ansvara för, att konungen af Preussen skulle gå de tre återstående fjärdedelarna. Och det är sannerligen beskedligt af preussiska konungen, då man besinnar hur han blifvit behandlad. Sedan världens skapelse, jag menar förstås, sedan majestäter och ordnar kommit till i världen, har det väl aldrig händt, att någon monark skickat tillbaka ett främmande lands högsta orden, under sådana omständigheter, som vår konung gjorde, då han återsände den preussiska Svarta Örns orden med den förklaring, att han ej erkände denna värdighet i Napoleon Bonapartes och hans likars personer!

— Ja, det var sannerligen finurligt gjordt af vår konung att kunna slå två så höga flugor i en smäll, och det skulle, som öfversten säger, vara alltför beskedligt af preussiske konungen att vilja gå tre fjärdedelar af vägen, såvida han vore lika god vän med kejsar Napoleon nu, som då han gaf honom Svarta Örnen och tackade för hans Hederslegion.

Ja, om blott vår konung ville låta udda vara jämt nu, och gå sin fjärdedel, så kommo vi väl äntligen någon vart.

— Tro det? säger en ovanligt ståtlig officer, som i sällskap med flera andra officerare kommer nedför trappan. Men konungen af Sverige vill gå sin fjärdedel, när det honom lyster och ej en minut förr, och därtill vill han gå sin väg, som man kan ta gift på inte sammanträffar med någon annans, den vägen, som skall leda direkt till franska tronen, på hvilken vi med våra spinkiga armar skola lyfta den tjocke Ludvig.

— Spelar Henning Wrangel lyssnare? frågar Mörner med sin gröfsta röst och med grymt rynkad panna, som ger det muntra ansiktet en än mera komisk anstrykning, synnerligen, då han med en alltför påtaglig härmning sträcker på sin resliga figur.

— När man är nog oförsiktig att tala så pass ljudeligt, som man nyss gjort, kan den ej undgå att höra, som öron har, och befinner sig några trappsteg högre upp. Men om jag får yttra min mening i denna sak, kan jag ej underlåta att tycka, att det är högst infamt för vår kung att nödgas vara i förbund med ryske kejsaren, som han alldeles ej kan fördraga.

— Nödgas — hvad hade min son på galejan att göra? hviskar Mörner med sin allra tunnaste röst.

— Det frågar bror. Och vilddjuret då?

— Ja, vilddjuret, det är väl den värsta grämsen. Vi ha nu öfver två månader hållit våra röda skynten i vädret, men vi kunna inte förmå vild-

djuret att titta åt oss. Som Armfelt så kvickt sade häromdagen: »hvarken våra bundsförvanter ryssarna eller våra bundsförvanter engelsmännen skola sakna oss, om vi snarast begifva oss hem igen, ty egentligen vill ingen af dem ha med oss att göra. Vi hålla för mycket väsen och ställa till för mycken oreda för att göra någon nytta. Med sådana rysliga antipatier mot vänner och fiender, som konungen har, bör man aldrig ge sig i krig, ifall man vill segra. Ja, detta sista säger inte Armfelt, utan jag, Hampus Husar. Och nu måste jag därän. Konungen befallde, att jag vid återkomsten från Hamburg skulle anmäla mig hos honom och rapportera hur utflykten aflupit.

— Jaså, eskapaden till Hamburg skedde icke olofvandes, som vi förmodat efter den gamla visa sentensen »fåfängt gå lär mycket ondt.»

— Gubevars, att ha gått olofvandes! Nej, konungen gaf sitt nådiga tillstånd, att elfva officerare på en gång skulle få fara till Hamburg för att roa sig och se på spektaklerna under mitt befäl.

Hampus Mörner springer uppför de många trap-porna, tagande två steg i sänder.

Han har tre rum att passera, innan adjutanten för honom in till konungen.

Konungen promenerar upp och ned på golfvet tillsammans med general Wachtmeister.

Då Mörner inkommer och gör ställningssteg vid dörren, afbryter konungen samtalet och säger med konstladt allvar.

— Hvad är det för galenskaper Mörner förehåft dessa dagar?

— Jag vågar inte sätta Ers Majestäts tålmod på prof genom att omständligt berätta —

— Tala om alldeles som det varit, säger konungen och sätter sig vid det med kartor och ritningar belamrade bordet.

General Wachtmeister rak och stel och med förnäm hållning står framme vid ett af fönstren och har mycket svårt att hålla sig allvarsam, medan arméns värsta galenpanna berättar i den oefterhärmligaste ton, dock med noga iakttagande af den effekt hans ord göra på hans höga herre.

— Till följe Ers Majestäts allernådigaste tillstånd tog jag befålet öfver de elfva yra ungdomarna, som skulle roa sig i Hamburg. Redan innan vi begåfvo oss ombord på båten i Harburg föreslogs, att vi skulle kasta alla våra medhafda pengar i öfverste Danfelts hatt och tillsammans lefva upp beloppet i Hamburg.

— Var det Mörner, som föreslog detta? frågar konungen.

— Ja, Ers Majestät, idén var min. Jag propo- nerade vidare, att vi före afresan skulle deponera hvad båtlegan från Hamburg skulle kosta samt hästar- nas och betjäningens förtäring och inkvartering under vår frånvaro.

— Hvarför skulle det vara nödvändigt? frågar konungen.

— Därför, Ers Majestät, att vi naturligtvis alla skulle komma pankä tillbaka vid permissionstidens slut i dag på morgonen, hvilket vi gjort.

Konungen drager en djup suck. — Det förundrar mig, att människor kunna ha så roligt, som Mörner

och somliga andra alltid ha. Jag har aldrig roligt. Fortsätt!

— Vi indelades i en bestämd nummerföljd som soldater, fortsätter Mörner, nummer ett var jag som chef, nummer tolf var regementskvartermästaren Danfelt, som hade bestyret att sörja för att vi jämt hade roligt, så länge pengarna varade. De öfriga tio drogo lott om sina nummer, utan afseende på hvad hvar och en tillsläppt vid salningen.

— Och herrarna hade roligt? frågar kungen i samma ton som nyss.

— Oändligen, Ers Majestät. Danfelt gjorde alla morgnar på värdshuset, där vi bodde, reda för kassans tillstånd, och upptog omröstning, angående hvad vi under dagen skulle företaga oss. Röst rättigheten skedde också per capita. Vi blefvo ofantligt väl upptagna af Hamburgarna, men öfverenskommelsen var, att ingen bjudning fick mottagas, som ej var gemensam för oss alla. Vi fingo biljetter till baler och spektakler oss tillskickandes.

— Är det allt, som förefallit? frågar konungen och ser stint på Mörner.

— Jag vet inte om jag har Ers Majestäts tillstånd att berätta en särskild episod, som möjligen kommit till Ers Majestäts öron, och som jag ej kan annat än anse vara till svenska arméns heder.

— Mörner skall berätta, säger konungen och sitter nu vid bordet med handen öfver munnen för att dölja ett leende, hvarom ögonen skvallra.

— Efter Ers Majestät så befaller. — En dag, då vi skulle äta efter matsedel på Pavillon Chinois i Hamburg, föll det någon af oss in att öfverräkna rätterna på den stora matsedeln.

— Hvilken någon — Mörner? frågar konungen. Mörner bugar sig. Jag räknade antalet rätter. Det var jämt 144 stycken. Vi voro tolf, det var således tolf rätter per man.

Konungen räknar tyst och nickar. Ja, om ni skulle varit nödgade att äta af alla rätterna, vore det tolf på person, säger han.

— Det var just detta, vi beslöto oss för, Ers Majestät, nämligen att äta igenom hela matsedeln. Vårdshusvärden och kocken och de närvarande Hamburgarna påstodo, att det vore omöjligt, men det lyckades.

— Lyckades — hvad menar Mörner?

— Hvar och en af oss tolf åt tolf rätter i nummerföljd.

— Hvad menar Mörner nu?

— I nummerföljd, i den ordning rätterna förekommo på matsedeln Ers Majestät. Intet val var medgifvet, en åt tårtor och sylt, medan den andre tuggade på surkål, och den, som ätit tårtor, fick fortsätta kanske med fläsk, kanske med svinhufvud, och den, som ätit surkålen, fick kanske sviskon eller kabiljo efterråt. Men vi gingo iland med vårt företag, till svenska arméns heder.

Konungen ser skarpt på Mörner, men Mörner håller sig tadellöst allvarlig.

Konungen har svårt att undertrycka ett småleende.

— Så får Mörner aldrig göra mera, säger han tillrättavisande.

Wachtmeister måste vända sig bort för att ej narras till skratt af Hampus Mörners kosteliga uppsyn.

— Hvad spelades på teatern? frågar konungen med samma milda förhörston, som han hela tiden användt.

— Vi sågo bland annat den satiriska pjäsen »Hjärnans organer» uppföras, med själfva Gall samt Kotzebue, författaren till stycket, sittande midt emot hvarandra, båda högljudt skrattande.

— Är den berömde doktor Gall i Hamburg? frågar konungen intresserad.

— Ja, Ers Majestät.

— Honom skulle jag ha lust att låta komma hit eller till Boitzenburg, där Armfelt har sitt högkvarter, och dit mitt förlägges, då vi gått tillbaka öfver Elben. Denna vetenskap att af hufvudskallens form bestämma hvilka organ och egenskaper hos de olika människorna äro de mest förhärskande, intresserar mig högligen. Konungen står ett ögonblick i djupa tankar. Så säger han, i det han gör ett tecken, att audiensen är slut:

— Egentligen borde jag banna Mörner, men då Mörner med sådan uppriktighet berättat mig sina pojkstreck, säger jag blott än en gång: så får Mörner inte göra mera.

— Aldrig, Ers Majestät, svarar Mörner och bugar sig ur rummet.

Då dörren väl är stängd efter honom, säger konungen med sin vanliga trötta och sorgsna röst.

— Nu skola vi fortsätta och tala om de allvarliga angelägenheterna, Wachtmeister. Jag har således beslutat att låta mina trupper gå tillbaka öfver Elben och jag tager högkvarter i Boitzenburg.

Wachtmeister bugar sig och väntar på hvad konungen ytterligare har att säga. Men konungen

sitter en lång stund tyst med hufvudet lutadt i handen. Så säger han: General Wachtmeister hörde på Mörner hur roligt de haft. Det är förunderligt, att människor kunna ha roligt —

Den, som händelsevis råkade se in i en stor sal i högkvarteret vid Boitzenburg, där konungen af Sverige jämte flera af hans officerare äro församlade, skulle, om han ej visste bättre, tro, att konungen af Sverige är en vild barbar, som låter afhugga de stupade fiendernas hufvuden och utdela skallarna till sina officerare för att göra dessa mera blodtörstiga än de möjligen af naturen äro. Åtminstone sitter konungen längs framme i salen och hans officerare i en halfcirkel bakom honom, alla med dödsallar i händerna, och vid ett litet bord, på hvilket en dödsalle är placerad, står en man i glasögon och långrock och talar om dessa skallar. Mannens åtbörder äro mycket mystiska, han pekar på dödskallen med linjalen, som han håller i handen, och nämner en egenkap denne fallne fiende varit i besittning af, hvilken punkt konungen och hans officerare genast ifrigt söka igenfinna på de dödsallar, som de hålla mellan händerna.

Men den, som vet bättre, vet, att alldeles ingen slaktning ännu levererats af den svenska armén, och att denne civilklädde, flintskallige man, till hvilkens ord den svenske konungen lyssnar med spändaste uppmärksamhet och intresse, hvarken är en rådgifvare från afgrunden eller en bödelsknekt, utan den berömde doktor Gall, som för konungen och hans officerare föreläser sin nyuppfunna vetenskap, frenologin, och ser han nogare efter, ser han också, att hufvud-

skallarna äro af gips och försedda med nummer och egenskapsnamn.

Föreläsningarna ha fortgått några aftnar flera timmar i sträck, och officerarna tyckas vara lika intresserade som konungen, hvilken aldrig tröttnar. Esomoftast för konungen upp den hand, som ej håller skallen, och känner på det egna hufvudet efterknölarna för de goda och dåliga egenskaper, som doktor Gall nämner.

Åtskilliga af de mera lifliga officerarna såsom Armfelt och Mörner hafva svårt att hålla sig i ro och stillhet. Men så länge konungen sitter med denna uppmärksamma, drömmande min, stundom nickande, stundom skakande på hufvudet, allt efter som han är belåten med det, som doktor Gall yttrar eller ej, kan ingen af de närvarande röra sig eller visa minsta spår af otålighet.

Ändtligen frågar konungen om ej doktor Gall skulle vilja på någon eller några af de närvarandes hufvuden demonstrera det, han nyss sagt och nämna de egenskaper, hvaraf dessa utvalda personer äro i besittning.

Doktor Gall svarar djupt bugande. — Jag ber allerunderdånigast om ursäkt, men detta är något jag aldrig brukar göra vid mina kollegier, och Ers Majestät har ju befallt, att jag vid dessa föreläsningar skall följa mitt vanliga tillvägagående.

Konungen reser sig upp. — Doktor Gall kan följa mig in i mina egna rum, säger han och går förbi sina officerare, följd af den berömde doktorn, som bugar sig för sitt auditorium, innan han aflägsnar sig. Auditoriet visar största dekorum, tills dörren slutit sig efter konungen och doktorn, men då den

det gjort, börjar ett det lifligaste sorl och diskutera. Kaptenerna Engelhart och Boye kasta boll med gipsskallarna och täfla om att taga de högsta lyrorna. Armfelt sträcker på sig och gäspar ostentativt och så ljudligt, att det höres öfver hela salen. Mörner känner efter i sin tupé och tyckes finna de härligaste organ, ty i hvarje ögonblick ger han till förtjusta utrop. Slutligen ropar han: Frölich, hvad är detta för en stor knöl, jag har här? Kan det vara respektknölen? Se efter på er gipsskalle! Drottningens hofstallmästare, grefve Frölich, den minst begåfvade af alla de närvarande, ser mycket viktig ut och förklarar efter Mörners anvisningar dennes skalle till alla de andras stora munterhet, då den glade öfversten befinnes vara i besittning af egenskaper, som ingen kunnat förmoda hos honom.

Armfelt gäspar ännu en gång ljudeligen och säger så skrattande: — Ja, mina herrar adjutanter, konungen har sett mycket på edra hufvuden i afton. För min del tror jag, att han gjort bättre, om han slagit på dem för att höra resonansen. Säkert skulle han på detta vis kunna formera en harmonimusik i vårt högkvarter.

— Männe Gall låter öfvertala sig, att därinne på konungens hufvud känna efter de kantigheter, som möjligen finnas? Jag skulle vilja höra om han talar efter sin vetenskap eller efter sitt välförstådda intresse.

— Om konungens skalle kan jag yttra mig lika väl som Gall. Det är ett blyhufvud, fodradt med tackjärn, säger Armfelt till Mörner, då de arm i arm gå ut ur salen.

— Är det generalen, som kallar konungen för

legitimitetens Don Quijote? Det är förbåldt påhittigt. Kan generalen därtill upplysa mig om hvarför vi ligga här i högkvarter och ej få återvända till Stralsund, vore jag särdeles tacksam.

— Därom skall jag säga min enskilda mening. Ändamålet med att vi slå rötter här i Mecklenburg är, förmodar jag, att skrämma lifvet af konungen i Preussen. Det är blott skada, att vårt krig är en så stor hemlighet för vår fiende, att de väderkvarnar, som anföllos af Don Quijote, snarare skulle ha gissat hans afsikter, än konungen i Preussen lär kunna begripa, att våra marscher och kontramarscher hafva för afsikt att förskräcka honom —

Inne hos konungen är ganska mörkt, endast ett par vaxljus i en silfverkandelaber brinna i det mycket stora rummet. Konungen har släckt de öfriga ljusen och sitter framme vid fönstret, öfvergjuten af ett månsken, som strömmar in i en bred strimma och belyser hans allvarliga bleka drag, där han med uppåtvändt ansikte sitter och samtalar med doktor Gall, som står framför honom. Är konungens officerare och soldater grant utstyrda, är han desto enklare i sin mörkblå uniform efter Carl den tolfte snitt, med stöflar, sporrar och kraghandskar, en dräkt, som doktor Gall tycker förträffligt kläder hans smärta, gosslikt spensliga figur.

— Vill ni således ej säga mig herr doktor, om på mitt hufvud de organ äro till finnandes, som jag hoppas skola vara de mest utvecklade, och hvaraf jag har det största? bruk yttrar konungen efter en lång stunds tystnad.

— Ers Majestät, kunde jag göra ett undantag,

gjorde jag det helt visst med Ers Majestät, men min vetenskap är alltför ny och alltför lätt utsatt för misstydingar, för att jag skulle våga tillämpa den på högtstående, lefvande personer. Men utan att vidröra Ers Majestäts hufvud kan jag säga några af de egenskaper, som äro de förhärskande hos Ers Majestät.

— Gör det, uppmanar konungen, få se, om de äro de rätta.

— Det är ej blott och bart en gissning, om jag tillägger Ers Majestät en stor och förnämlig egenskap, modet. Den monark, som efter hertigens af Enghiens bortförande, under förhandenvarande omständigheter i fyra månader kvarstannade i Baden, är utan tvifvel en ovanligt modig man.

— Jag stannade kvar längre, än jag ämnat, för att visa denne usling och mördare, att jag ej var rädd, svarar kungen och böjer sig ned för att klappa den hvita raphönshunden, som ligger utsträckt för hans fötter i månskenet.

— Jag kan vidare tillägga Ers Majestät: ståndaktigheten.

— Jag har väl behöft att vara ståndaktig, svarar konungen, då hela mitt lif har varit uppfyllt af enskilda sorger. De började med min Högtsalige faders mord och hafva fortsatt, ända tills jag för några månader sedan, omedelbart före afresan till detta krig, förlorade en älskad son, Hans Kungliga Höghet storfursten af Finland, som jag ännu begråter. Det var ett alltför älskvärdt barn, tillägger konungen med en djup suck. Jag skall omtala för doktor Gall ett märkligt yttrande af detta späda barn. Storfursten for en dag med sin moder, Hennes

Majestät drottningen, förbi Riddarholmskyrkan i Stockholm. Han hälsade på alla de förbigående med händerna och genom att lyfta på hatten, som jag tillsagt honom göra, men då de åkte förbi Riddarholmskyrkan, höll han hela tiden hatten i den lilla handen. Drottningen frågade honom hvarför han endast visade denna kyrka och ej de andra en sådan ära, och han svarade: därför att här sofva de konungar, som äro hos den gode Guden —

Konungens ögon stå fulla af tårar, han lägger handen öfver ögonen, och då han åter tager bort den, har Gall trädt närmare och står alldeles intill honom. Med utsträckt pekfinger vidrör han sakta konungens hufvud.

— Här sitta rättvisans, rättrådighetens och ärlighetens organ. Här sitter sanningens. Jag har aldrig känt på ett hufvud, där dessa egenskaper varit mera markant developperade än på Ers Majestäts. Det förvånar mig ingalunda, men det är med stor glädje, som jag konstaterar detta.

— Jag vet, att jag är rättvis, rättrådig, ärlig och sannfärdig. Sedan min tidigaste ungdom har jag mest af alla egenskaper, jämte en oskrymd gudsfuktan, venererat dessa, och jag har alltid haft till maxim »ärlighet varar längst». Har doktor Gall undersökt Hans Majestät kejsar Alexanders eller konungen af Preussen, Fredrik Wilhelm den tredje hufvuden?

— Ers Majestät — —

— Det är skada, säger konungen eftertänksamt. Stor skada. Det vore särdeles tillfredsställande att kunna själf eller genom andra undersöka hvad de människor duga till, med hvilka vårt öde är nära

sammanbundet. Möjligen har doktor Gall känt efter de nyssnämnda egenskaperna på denne Bonapartes skalle —

— Ers Majestät —

— Jag förstår. Det är mig detsamma. Jag behöfver ingenting höra om honom. Jag vet utan att ha hållit hans hufvud mellan mina händer, att hos honom ej finns tillstymmelse till rättvisa, rätt-rådighet och ärlighet. Hvilka andra egenskaper han än påstås hafva, af brist på dessa går han under och bringas på fall för tid och evighet. Men nog härom. Vi hafva ett vackert månsken i afton, och min herre får en angenäm färd tillbaka till Hamburg. Medan han ännu talar, fattar konungen doktor Galls hand och låter den hvila på sitt hufvud.

— Är ej detta starkt prononserade organ ordningens?

— Jo, Ers Majestät.

— Och detta ihärdighetens eller envishetens, som jag tror, att doktor Gall benämnt det.

— Jag kan inte neka, Ers Majestät —

— Det tjänar intet till att neka. Jag har redan förut märkt, att detta är det organ, som kanske är det mest utvecklade hos mig. Jag blyges ej att erkänna, att jag anser besittningen af denna egenskap för en stor fördel. Jag vet, hvad jag vill, och jag viker ej en hårsman, förrän jag på ett eller annat sätt fått min vilja fram. Det ni sagt mig om mina egenskaper, bestyrker ytterligare de profetior och förutsägelser jag förut hört, och på hvilka jag förlitar mig.

Konungen har rest sig upp, han går fram

till schatullet, som står på chiffonieren och upptager därur några dukatrullar, som han lämnar sin gäst och lärare.

— Detta, herr doktor, är ert kollegiiarfvode, hvarom vi öfverenskommo, och detta är för att visa min stora belåtenhet med ert besök och de resultat, hvartill ni kommit. Och här — konungen tager ur schatullet en dyrbar klocka — är till minne af en konung, hos hvilken ni funnit så många högt skattade egenskaper förenade. Om de mindre goda, som möjligen förefinnas, har ni emellertid ej yttrat er. Säg dem nu.

— Ers Majestät, jag har förut haft äran nämna, att jag tagit för regel att aldrig demonstrera på högställda lefvande personer —

— Jag respekterar denna er föresats och skall ej insistera, säger konungen allvarligt. — Adjö doktor Gall och lycklig resa! Månskenet är alltför vackert —

Då doktor Gall bugar sig baklänges ur rummet, ser han konungen framme vid fönstret, öfvergjuten af en flod af glittrande månstrålar. Konungen står med hopknäppta händer och blicken riktad upp mot stjärnorna.

Konungen har med hufvudhären återvändt till sitt Pommern och förlagt sitt högkvarter till Greifswald, och i denna stad låter han hålla den första pommerska landtdagen efter mönstret af en svensk riksdag.

Nu, sedan det tyska riket är upplöst, och Pommern ej längre står under dess öfverhöghet, kan konungen af sitt Pommern göra hvad honom lyster.

Han kan där bibehålla lifegenskapen och adelsförtrycket, men han gör det ej. Han kan proklamera sig till oinskränkt härskare där, men han gör det ej. Han kan sälja landet till ryssarna, man påstår, att han ämnat göra det för att harma konungen af Preussen, som enligt Gustaf Adolfs förmenande sitter och lurar på tillfälle att snappa bort Pommern, men han gör det icke. Han söker i det stället lyckliggöra detta lilla land, och själf är han lycklig denna sommar, då han bygger fördämningar mot orättvisan och eländet och handlar efter sitt samvetes bud, förvissad att, då han detta gör, är Gud med honom och skall låta honom få njuta de välsignade skördarna af det vackra utsädet.

Gustaf Adolf är alltför besynnerlig. Då han har fred i sitt land, tänker han oupphörligen på att göra krig, men väl ute i den del af sitt landområde, där kriget snart måste rasa, tänker han på fredens välsignelser för detta land och sörjer som den ömmaste fader för sina pomrars lyckliggörande.

Skeptikerna bland pomrarnas och de klander-sjuka af svenskarna, som bevista landtdagen, tycka visserligen, vid alla dessa projekt till ny lagstiftning, nya kanalers, hamnars, skeppsvarfs, städers anläggande, att det är, som såge de en liten gosse bygga sina fästningar och städer i sanden, medan det stora hafvet med sin springflod kommer allt närmare, och närmare, och väldiga vågor efter alla tecken att döma snart skola öfverskölja den lilla fläcken, där den poetiska leken pågår. Men konungen är lycklig denna sommar, och Gud är med honom. Han har den triumfen, att preussiska konungen utrymmer Lauenburg, hvarom hela denna tiden tvistats. Och då denna ange-

lägenhet slutat till Gustaf Adolfs förmån, anser han, att han genom sin ståndaktighet vunnit en större seger, än några vapen kunnat bereda honom, och att han vid detta sakernas lyckliga läge kan följa sin länge hafda åtrå att återse sin gemål, drottningen, sin son, kronprinsen, och de två små prinsessorna, som alltsedan juli månad vänta honom i Skåne.

Man är redan inne i september. Det är några dagar, innan öfverresan skall ske, och konungen väntar blott, att de vidriga vindar, som blåsa, skola skifta och möjliggöra färden. Konungen vistas alljämt i Greifswald, dit de herrar högre officerare, som äro förlagda i det närbelägna Stralsund inresa, då konungen så önskar. Nästan dagligen komma generalguvernören, friherre von Essen och generallöjtnanten, friherre Armfelt, åt hvilka båda konungen anförtrott öfverbefälet för de kvarlämnade trupperna, och hvarje afton samlar konungen några af dessa officerare och andra högättade personer till en intimare tecirkel i sina rum. Konungen har dessa aftnar varit vid gladare lynne än någonsin tillföre och har till och med setts småle. De herrar af omgifningen, som förut beklagat sig öfver allvaret, våga skämta och de, som förut vågat skämta, lockas af den ovana lyneslättheten ut på halis. Men konungen är alltför besynnerlig och oberäknelig, och de, som våga sig ut på halisen, måste ångra sig.

— Så gör Armfelt denna sista aftonen före konungens hemresa vid den intima tecirkeln.

Konungen står med sin tekopp i handen och samtalar med grefve de la Gardie och Armfelt, medan generalguvernören von Essen, generalauditören, grefve Gyllenborg, öfverstelöjtnanten, grefve Piper och kabi-

nettssekreteraren af Wetterstedt bilda en grupp och halfhviskande samtala sins emellan.

— Han är alldeles ej lik sin far, säger konungen plötsligt med så pass hög röst, att herrarnas samspråk tystnar.

— Hvilken far, Ers Majestät? frågar Armfelt med ett lättsinnigt skratt. Den officielle eller den verkliga? Det är allom bekant, att unge grefvens sköna fru moder på sin tid hade en manlig vän, som denne unge man liknar alldeles förvillande. Då de båda herrarna, vännen och sonen, äro härute eller närmare bestämdt därinne i Stralsund, kan Ers Majestät själf öfvertyga sig om, att sonen verkligen liknar fadern frappant.

Konungens ansikte blir som förstenadt, och han svarar strängt och allvarligt.

— Sådant skall man aldrig säga, ty det kan ingen veta, och ogrundade rykten kunna däraf uppkomma.

Armfelt biter sig i läppen öfver reprimanden, och situationen är ytterst penibel, helst konungen blifvit mycket röd. Hans läppar darra af sinneströrelse, då han tillägger med en röst, som skälver af ångest, oaktadt alla försök att hålla den stolt och stadig.

— Man påstår ju, att ryktet går, det jag själf till exempel skulle vara oäkta och icke min salig fars son.

Det blir en förfärlig tystnad efter dessa ord.

De närvarande herrarna känna sig hemska till mods och veta ej hvad de skola göra af sig. Hur olika de än äro till åsikter, däri äro de alla ense, att de harmas på Armfelt och tycka mycket synd

om konungen. Har verkligen Armfelt varit nog onskapsfull att med sin historia vilja såra konungen, eller har det skett af tanklöshet? Säkerligen detta senare, ty hur skulle Armfelt eller någon annan kunna förmoda, att konungen känner detta rykte, eller att han skulle vara nog barnslig att taga det åt sig i så mångas närvaro?

Armfelt har kanske för första gången i sitt lif blifvit förstummad af en repartie, men så är också denna så helt förbluffande. Dock, talet är vändt till honom, de andra stå handfallna och våga knappt draga andan. Sålunda måste Armfelt själf svara, och han gör det med till och med för honom ovanlig liflighet.

— Ers Majestät, ett sådant rykte har jag aldrig hört, hvarken bland höga eller låga, och det förundrar mig storligen, att någon vågat komma med något sådant inför Ers Majestäts öron —

Konungen hesiterar ett ögonblick, som om han helst velat låta saken falla. Men han kan ej förmå sig härtill, utan säger:

— Ja, det kan väl vara, att ingen sagt det till Armfelt som min salig fars vän, men det är icke desto mindre mig sagdt, att ryktet skall vara tämligen allmänt.

Nu far Essen upp ur sina betraktelser och rätar på sin smärta, välväxta figur, som om han först nu vaknade till medvetande. Han fruktar, att man skall misstänka, att det är han, som med sin vanliga rättframhet någon gång meddelat konungen detta rykte för att stäfja hans öfvermod och inbilskhet. Denna misstanke måste han à tout prix

vederlägga, och han utbrister häftigt och med liflig eld i de mörka ögonen:

— Jag försäkrar, att ej heller jag någonsin hört detta rykte, och jag skulle ej råda någon att komma till mig med sådant. Den, som det gjorde, kunde vara säker på att ögonblickligen bli tuktrad. Äfven jag har hört till salig konungens vänner.

— Vi ha heller aldrig hört ett dylikt rykte, ropa de öfriga herrarna om hvarandra.

— Nå, nå, blif icke het, min käre Essen, jag ser, att det kostar på er, svarar konungen. Jag har icke någonsin brytt mig därom, och det bör heller inte ni göra. Ett dylikt uselt och smygande förtal — —

Konungen afbryter sig tvärt. Den starka färgen har försvunnit från hans ansikte, och han har blifvit likblek. Han ställer ifrån sig den halftömnda tekoppen. Skeden klirrar mot koppen, då den nedsättes, till den grad darrar den smala handen. Tystnaden är åter förfärlig. Höstaftonens milda luft strömmar in genom det öppna fönstret. Nerifrån gatan höres en skarp hvissling och ett muntert sorl. Armfelt går fram till fönstret och ser ned. Det är några förbigående officerare, som se ut som stora granna fåglar, där de, belysta af den röda solnedgången, gå nedför gatan och försvinna bakom hörnet. Lyckligtvis ger en af de förbipasserande officerarna Armfelt idén till ett nytt uppslag i samtalet. Han vänder sig från fönstret och säger i sin vanliga muntra ton, möjligen mera forceradt munter än vanligt:

— Jag måste för Ers Majestät omtala, att Platen von Silens, under excercerandet af sitt landtvärn, utfunderat ett sätt att behandla fransmännen, då de komma i landet. Han öfvar sina bondgossar att

med de gevär, som de fått, sticka in bajonetter i sädeskärfvorna på åkern och sedan sparka af dem.

Konungens gäster skratta mera, än historien är värd, men konungen kan ej. Han tänker på annat.

Vid den vanliga tiden draga sig officerarna och och de andra herrarna tillbaka, och konungen blir ensam med sina tankar.

VI.

Pommerska kriget.

(II.)

Ändtligen göra sig fransmännen tid att lite syssla med oss och börja Stralsunds belägring. Vi äro alldeles ej missnöjda härmed, ty sannerligen har det ej varit ganska genant för oss härute i Tyskland och för de hemmavarande i Sverige, att vi blifvit så litet observerade, och att vi ej kunna förneka, att det är en ren olyckshändelse, att vår detacherade kår i Lauenburg under retirerandet till Pommern kommit mellan fransmännens och preussarnas eldar och måst ge sig fången till fransoserna. Strax efter vår konungs hemresa brakade det nämligen löst mellan Preussen och Frankrike, och sammandrabbningen var så våldsam och för preussarna så olycksdiger, att på några dagar och med ett par slaktningar den preussiska monarkin krossades, och franske kejsaren gjorde sitt intåg i Berlin.

Men denne kejsar Napoleon, som vår Gustaf Adolf nu förbjudit sina svenska tidningar att såsom hittills benämna »monsieur Bonaparte», och som nu endast får kallas »N. Buonaparte», vill alldeles ej kriga med oss. Då hans härar, efter preussar-

nes nederlag likt en flod svämma öfver Nordtyskland och från trenne sidor omsluta Pommern, blir detta land kringgånget, som om det ej vore fiendeland. Denna Bonaparte vill ej ha något otaladt med oss. Han vill blott, att vi skola hålla oss stilla, och ej blott, därför att det gått illa för preussarna, insistera på att sluta förbund med dem. Vilja vi blott hålla oss stilla, lofvar han oss att återlämna de fångar, som i Lübeck blifvit tagna, han lofvar öka vårt landområde, ja, man påstår till och med, att han varit nog storsinnad lofva, att ej ens bry sig om vår konungs idéer om honom eller fråga efter om vår Gustaf Adolf erkänner honom för Frankrikes kejsare eller ej.

Men vår konung vill minst af allt hålla sig stilla, och han vill aldrig ingå fred med denne man, hvars namn ej får nämnas.

Således återstår ej för fransmännen annat än att rycka in öfver vår Pommerska gräns och ändtligen belägra vårt Stralsund. Vår kung vill intet högre än att snarast möjligt komma öfver med trettio tusen man, men pengar saknas, och England vill ej lämna dem. Medan kungen på alla håll ser sig om efter pengar, har Stralsund blifvit cerneradt och skall af Essen och Armfelt försvaras.

Essen är försiktig med människolif, men Armfelt är djärf och otålig och har alltför länge haft tråkigt för att ej hitta på öfverdådigheter. Han roar sig med små utfall för att hålla fransmännen på afstånd, men då pojkaktighetsklådan särskildt sticker honom, utskickar han än den ene än den andre af sina unga officerare för att pröfva deras kurage och låta dem lukta på krutrök. Den sålunda profvade

måste ensam rida in bland de franska redutterna och locka fienden att förfölja sig ända in till fästningen. Ju kärare, ju hårdare, och det prof, som Armfelt låter den egne sonen, unge Clairfelt, undergå, är nära att kosta denne lifvet. Men ynglingen står på sig med heder, och då han strålande af öfvermod vid återkomsten till sin general berättar, att han varit inne i en by, besatt af fransoserna, strax utanför Knieperthor, och att han där midt för ägarens ögon skjutit en kula genom ett par på en ladudörr uthängda skinnyxor, ropar Armfelt bravo och slår ynglingen kraftfullt på skuldrorna under det muntra utropet: jag dubbar dig till knekt för den bravaden!

Vi måste emellertid till vår förtrytelse erkänna, att det endast är ett helt ringa antal mogna krigare, som franske kejsaren under Mortiers befäl består vårt Stralsund till cernering, och att största delen af belägringsarmén utgöres af de allra yngsta rekryterna, som göra oss helt perplexa och generade öfver deras ungdom och barnslighet, då vi taga fångar.

Ifall franska kejsaren uppskattat oss så pass, att han velat undvara några af sina bepröfvade trupper mot oss, det vill säga, om han brytt sig om att tukta oss för vår retsamhet och vår envishet, skulle vårt läge varit allvarligt nog till och med för Armfelts dädlystnad. Som det nu är, består vår största oro i att fransoserna skola själfmant uppgifva Stralsunds belägring och ej lämna oss tillfälle att drifva bort dem. Och sannerligen, då förstärkning från Sverige äntligen i början af mars anländer till Stralsund, visa fransmännen oroande ten-

denser till ett frivilligt utrymmande af Pommern. Den trupp, som belägrat oss, behöfves mot preussarna, och Mortier får af sin kejsare befallning att aftåga till Colberg. Men då vi äro nog påpassliga att falla fransosernas avantgarde i ryggen, taga fångar, besätta Anklam och Demmin och förstöra alla de af fransmännen öfvergifna förskansningarna, kunna vi med skäl skryta af att vi fördrifvit fransmännen ur vårt Pommern. Vår kung låter också från Malmö, där han residerar, påbjuda, att »Te Deum» af svenska allmänheten afsjunges i alla kyrkor.

Men knappast har »Nu tackar Gud allt folk» blifvit under djup rörelse och tacksamhet mot härskarornas Gud, som förlänat seger, afsjungen och åhörd, förr än sorgeposten anländer, att general Armfelt, tvärtemot generalguvernör von Essens befallningar af sitt våghalseri föranledts att framrycka alltför djärft, och att general Mortier i hast upphäft Colbergs belägring och vändt sig med sådan kraft mot oss, att vi blifvit tvingade till reträtt och haft en förlust på öfver 800 man i döda och fångar. Armfelt lär själf ha fått en kontusion i benet, och man påstår, att han skall bli skild från befälet, till straff för att han öfverskridit sina order.

Det har gått oss ackurat, som det brukar gå en liten oförskämd pudel, som står och retas med en stor hund. Längre låtsar den store hunden ej märka, att det lilla djuret gläfsar och nafsar efter honom, men plötsligen vänder den store sig sans façons om och biter den lille i nacken.

Och det mothugg, fransmännen gett oss, är verkligen så pass kraftigt, att generalguvernören, friherre

von Essen, ej har annat att göra än att proponera general Mortier ett stillestånd på obestämd tid.

Nu kommer konungen själf öfver till Stralsund.

Han har på det besynnerligaste och farligaste sätt i världen skaffat sig pengar för att fortsätta sitt heliga krig. Han har tagit pengarna från sina bundsförvanter, ryssarna, på så sätt, att han lagt beslag på en del af de subsidier, som engelsmännen skicka ryssarna öfver Göteborg. Naturligtvis skulle konungen ej tagit ett rundstycke af dessa pengar, som ju dock skola användas till bekämpandet af den gemensamma fienden, såvida konungen ej ansåge denna själfpantning öfverensstämmande med rättvisan, ty är ej Ryssland skyldigt Sverige en del pengar för subsidier, som det enligt Drottningholmstraktaten af år 1791 bort erläggas? Den exakta summan af denna skuld låter konungen uträkna, den lyder på 375,000 riksdaler svensk banko, och sedan konungen själf samvetsgrant verificerat uträkningen, lägger han beslag på just denna summa. Och då han underrättar kejsar Alexander i ett handskrifvet bref om sitt tilltag, slutar han sin enkla förklaring med orden: »Sättet, hvarpå denna sak med Eders Majestät afhandlas, bör bevisa det förtroende, Jag hyser till Ers Majestäts billiga tänkesätt, samt till hvad grad Jag anser *heliga* Tractater regenter emellan.»

Så snart konungens tilltag blir känt i hans land, väcker det stor och allmän sensation och den största förskräckelse, och de personer, för hvilka konungen visat sitt bref till kejsaren, häpna öfver att vår konung kan drömma något så otroligt, som att den ryske kejsaren någonsin skall förlåta ett

dylikt öfvergrepp. Ryske kejsaren tiger och samtycker nu, därför att han har viktigare att syssla med, men när han på ett eller annat sätt gjort upp räkningen med kejsar Napoleon, då ve konungen och oss!

Konungen är en drömmare. Han har drömt flera andra drömmar denna vinter lika fantastiska som denna. En af dessa drömmar är, att han skall återeröfra franska tronen till Bourbonerna med fransosers hjälp, och för att vinna detta ändamål har han, innan han afreser till Stralsund, låtit upprätta ett särskildt regemente af i kriget tagna franska fångar. Det är ej ett till numerären betydligt regemente, det räknar blott nitton man, då det under hertigens af Pienne befäl anländer till Altefehr på Rügen, men konungen drömmer, att detta regemente, som han låter kalla »Konungens af Frankrike regemente» skall utgöra stommen till andra, som skola bildas af nya franska krigsfångar, och af de många soldater, som konungen dåraktigt drömmer att förmå till affall från fransmännens stora armé. Och så snart han anländt till Stralsund, söker han öfverflytta drömmen till verklighet genom att själf författa och till trycket befordra ett par proklamationer, som sedan i hemlighet skola utdelas i franska arméns läger. Den till de franska soldaterna har konungen skrivvit sålunda: »Soldater! Under beskydd af Sveriges redlige Monark har den hvita fanan ånyo blifvit upprest, det är under denna fana, som äran kallar Eder, och där I hafven att vänta en faderlig disciplin och en sold, som är mer än dubbel emot den, man betalar Eder, där I nu ären. Fred i Europa se där det enda företag, man föreslår Eder att uppfylla i Kungliga.

Franska Arméns leder; Kärlek till Ludvig XVIII Eder laglige Regent, se där den enda förbindelse, hvori I skolen ingå, den är i Edra hjärtan. *Lefve Konungen!*

Hvar och en god Fransman, som förer med sig den trupp, han kommenderar eller låter den åter förena sig med den hvita fanan, skall sedan få sin rang efter den deklaration, som är utgifven af Ludvig XVIII, Konung af Frankrike och Navarra, daterad den 2 Oktober 1804.

Vid deserteringen frågar man efter Konungens af Frankrike Regemente, som kommenderas af Duc de Pienne. Hvar soldat erhåller i sold nio och en fjärdedels skilling Pommersk, utan bröd (omkring 16 Franska sous) och sex och en fjärdedels skilling, tillika med två marker bröd.

Uniformen är hvita kläder, blå krage, revärer och uppslag med gul kant och blå pantalonger med gul kant — — —»

Proklamationen till de tyska soldaterna i den franska armén har konungen skrivit i en långt mera patetisk ton, och hvar gång han själf läser den, får han tårar af rörelse i ögonen.

Då proklamationerna ändtligen i största hemlighet äro utdelade i franska armén, väntar konungen ifrigt på de stora skaror, som skola desertera öfver till svenska sidan och fråga efter »Konungens af Frankrike regemente», ty konungen vet, att det han skrivit, är inspirerad af samma gudomliga Makt, som lagt profeter och siare deras ord på tungan. — Men skarorna komma ej —

Konungen har nu återtagit sitt öfverbefäl, och denna gång artar det sig ej till lekverk med obe-

pröfvade unga trupper framför Stralsund. Vid pommerska gränsen sammandrages under general Brunes befäl en fransk armé, som ryktet påstår skall förstärkas till 80,000 man. Kejsar Napoleon bereder sig nu till strid mot engländarna, som han väntar skola landstiga i Pommern och förena sig med svenskarna.

Men då konungens allierade, ryssar och preussare, tyvärr ej strida för den enda rättvisa saken, som Gustaf Adolf gör, utan för de egna landens bestånd, är Gud ej med dem. Deras förenade härar lida nederlag på nederlag i Polen och Östra Preussen, och efter det mördande slaget vid Friedland måste ryssar och preussare draga sig tillbaka, och ryssarna afsluta stillestånd med Frankrike såsom förberedelse till den fred, som snart måste följa. Då underrättelsen ingår om att Ryssland slutit stillestånd med Frankrike, och att, efter allt att döma, preussarna snarast ämna göra detsamma, händer det förbluffande, att vår konung uppsäger vårt stillestånd med Frankrike. På alla bevakande föreställningar svarar han: »Jag kan inte vänta, jag måste nu som alltid ha sakerna bestämda,» och då Essen på sitt rättframma sätt replikerar: »Ers Majestät spelar om sin krona,» infaller konungen: »Hur då?» — »Jo, om nu Ryssland vore illasinnadt.» — »Ryssland är intet att frukta för Sverige,» svarar konungen med fastaste öfvertygelse.

Det är omöjligt att få konungen från detta beslut, och konungen är vid långt bättre lynne nu, sedan han fått sakerna bestämda, ej allenast med afseende på krigets fortgång, utan också i en mera privat angelägenhet. Ty samtidigt med nyheterna

från Polen och Östra Preussen kommer från Stockholm underrättelsen, att hans gemål födt honom en prinsessa. Konungen har mycket ifrigt önskat en son till ersättning för den förlorade, och drottningen har, berättas det, oupphörligen gråtit före och under barnsängen af oro för att det skulle bli en prinsessa och undrat om konungen skall blifva mycket ond, då han får veta, att så är. Men konungen har varit så orolig öfver drottningen, att han tager missträkningen ovanligt beskedligt. Det är förut öfverenskommet, att ifall oturen är framme, och det äfven denna gång blir en prinsessa, skall hon uppkallas Cecilia efter konung Gustaf Wasas dotter, som var förmäld med en markgrefve af Baden. Och till faddrar bjuder konungen tvenne olyckliga monarker, konung Ludvig den XVIII af Frankrike och konung Fredrik Wilhelm den tredje af Preussen.

Men samma dag, som dopet äger rum i Stockholm, har konung Fredrik Wilhelm den tredje ett möte med kejsar Napoleon i samma paviljong på flottbron i Niemen, där kejsar Alexander dagen förut sammanträffat med Frankrikes kejsare, och där kejsar Alexander säkerligen ihågkommit de ryska pengar, hvarmed vår konung för sitt heliga krig. De, som mycket veta, påstå, att i paviljongen på Niemens flottbro talats om Finland.

Gustaf Adolfs tvenne bundsförvanter och den gemensamma fienden, Frankrikes kejsare, flytta nu tillsammans i Tilsit och umgås på det förtroligaste med hvarandra.

Men legitimitetens Don Quijote ger ej med sig. Han vill à tout prix fortsätta striden mot honom, hvars namn ej får nämnas. Han vill hellre

afsäga sig regeringen än låta förmå sig till fred. Han bryr sig ej om att styra ett land, där folket är nog gement att begära något sådant som att ingå i en negociation med denne man. Han vet, att han genom att underhandla med vilddjuret ej allenast skulle förråda de grundsatser, som böra förblifva heliga för hvar och en dygdig människa, han skulle tillika därigenom underskrifva sin timliga och eviga olycka.

Hvem undrar på, att vår konung ej vill göra detta?

VII.

Efterlängtade entrevuer.

Fredagen den elfte september får drottningen på Haga mottaga en kurir med bref från sin gemål. Han skrifver med nästan oläslig hand helt olika den vanliga stadiga och raka skriften, att han från Rügen öfverkommit till Carlskrona mycket sjuk, att lifmedikus Hallman kallar sjukdomen en gastrisk nervfeber, att han har hög feber och är oändligen matt. Han ber drottningen att resa till honom genast. Äldsta prinsessan skall medfölja.

Det är allt, men det är tillräckligt att göra drottningen utom sig. Hon vill resa ögonblickligen och börjar storgråta, då man måste säga henne, att resan ej kan försiggå förrän allra tidigast följande morgon. Drottningen är så upprörd, att man ej kan få henne i tal, och kammarfruarna få sörja för inpackning utan att kunna erhålla de bittersta förhållningsorder.

Drottningen har hela denna sommar gått och väntat på en katastrof och blott undrat hvilken det skall bli. Före prinsessan Cecilias födelse gick hon och inbillade sig, att hon ej skulle kunna öfverleva denna barnsäng, skilsmässan från konungen har varit alltför förfärlig. Hon kan ej tåla sig med att veta

konungen vara i kriget. Och sedan barnet väl hunnit till världen, i hvilken oro måste hon ej alltjämt lefva för den frånvarande!

Hvarför handlar hennes gemål tvärt emot hvad omständigheterna så prompt bjuda? Hvarför uppsäger konungen stilleståndet med fransoserna i samma ögonblick, som hans bundsförvanter sluta fred med dem? Drottningen undrar, om ej det snart skall hända, som konungen alltid förespår, att han skall förjaga Bonaparte, och hon försöker utmåla för sig Europas utseende, då allt kommer på sin rätta plats efter hennes rättvise gemåls bestämmelser. Allt kan hända, ty allt har hänt dessa tider, och drottningen tror konungen, då han säger henne, att han vet hur Gud vill ha det ställdt i världen, och hvem han utsett till sitt redskap. Men drottningen skulle önska, att konungen ej väntade på ett direkt Himlens inskridande, ty hon kan ej förmå sig att tro på att Uppenbarelsebokens ärkeängel skall komma från himlen och förgöra Bonaparte och hans här. Hon anser det långt troligare, att hennes gemål, konungen, skall göra detta. Allt kan hända, ty allt har hänt. Men hvad skall hända härnäst, det är den stora frågan. Drottningen undrar hur det skulle kännas att vara gift med en man, som vore lik någon annan i världen, i stället för att som nu, jämt och ständigt vara utsatt för de vidunderligaste öfverraskningar. Det skulle väl vara alltför lugnt och besynnerligt, tänker hon, medan hon väntar på hvad som härnäst skall hända. Det händer alltid något, då man har en Gustaf Adolf till gemål. Hon undrar om denna kreolska, som nu sitter på Frankrikes tron, har samma förnimmelse, att allt kan hända,

då man är gift med en Bonaparte. — Härpå har drottningen länkt denna eftermiddag, före kurirens ankomst, där hon suttit på en af gungbräderna i slottsparken på Haga och med händerna i skötet sett på hur kronprinsen exercerar sina två små systrar Sofia och Amalia, medan prinsessan Cecilias amma spatserar upp och ned med henne på armen i allén, där drottningen sitter. Amman söker vyssa barnet i sömn med en vaggvisa, hvars enformiga melodi gör drottningen sömnig. Plötsligen hör hon prins Gustaf ropa högt till de systerliga lekkamraterna: »Jag skall lära er att lyda, då jag en gång blir konung.»

Drottningen småler åt den barnsliga röstens härmning af den faderliga. Då hon lyfter upp ögonen, ser hon kuriren stå framför sig. Papperet skälfter i hennes hand, då hon läser brevet. Detta har således händt, att konungen sjuk återkommit till Carlskrona, men hvad mera? Det står intet i brevet, om hur det gått med armén, intet om Stralsunds öde, intet om att konungen lyckats bortjaga Bonaparte. Måne Bonaparte bortjagat konungen, måne han skall förjaga dem ur Sverige? Ej heller härom står ett ord i brevet. Men allt kan hända, ty allt har händt. Drottningen suckar djupt, och den djupa sucken medför en ohejdad gråtparoxysm. Hon är förtviflad öfver konungens sjukdom och blir mycket häftig, då hon får höra, att afresan ej kan ske, förrän följande morgon. Hon säger sina uppvaktande damer, att de måste bereda sig på att resa kurir, hon vill flyga till sin sjuke gemål.

Och då tidigt på lördag morgon drottningen och lilla prinsessan äro på väg ut till vagnarna, ger

drottningen sig ej ens tid att taga afsked af de församlade medlemmarna af regeringen, som på denna obekväma tid rest ut till Nya Haga. Hon går ilsamt genom rummen utan att bevärdiga dem med en hälsning eller ett ord. Sannerligen, drottningens ohöflighet öfvergår alla gränser.

Sviten har aldrig varit med om en sådan resa. Drottningen flyger till Carlskrona. Den första dagen hinner hon så långt som till Norrköping, den andra till Eksjö, tredje dagen till Carlskrona, dit ankomsten sker sent på aftonen nära midnatten. Hennes Majestät emottages utanför staden af befälhafvande amiralen af Puke, som till häst med sin stab åtföljer Hennes Majestäts vagn genom staden. Vid stadsporten äro magistraten och borgerskapet församlade, och vid Kungshusets port, där konungen tagit in hos amiral Puke, är konungens svit till mötes och haj formerad i trapporna af såväl militära som civila amiralitetsstaten. Utanför Kungshuset paraderar en del af garnisonen, som skjuter generalsalfvor, och Kastellet saluterar efter reglementet. Men drottningen hvarken ser eller hör något af alla dessa ärebetygelser. Då vagnen stannar, hoppar hon ut, innan någon hinner hjälpa henne, och utan att hälsa på de personer, som samlat sig till hennes mottagande, springer hon genom alla rummen direkt in i konungens sängkammare.

Konungen ligger i den stora himmelssängen och ser så sjuk och aftärd ut i sin hvita nattskjorta, att drottningen brister ut i den häftigaste gråt, då hon lutar sig ned öfver honom och kysser honom. Konungen tar sin gemåls hand och lägger den öfver sin heta panna.

— Det svalkar. Nu blir jag snart frisk, säger han. Sätt er här och gråt inte. Allt har aflupit med äran. Mitt namn är inte nämndt i den konvention, som Toll afslutat med general Brune, och i följd häraf har *hans* ej heller behöft nämnas. Jag skall göra Toll till fältmarskalk för detta.

Konungen orkar ej tala längre. Han ligger en stund alldeles tyst, men då drottningen söker flytta undan sin hand, hviskar han: — Låt den vara, det svalkar.

Nu talar konungen åter, matt och afbrutet:

— Mina trupper få fritt aftåg från Rügen — med alla förråd — på svenska örlogs- och transportskepp. Jag förlorar Pommern, men då jag uppgifvit det, kommer jag att få ersättning annorstädes. Engelsmännen ha tillbjudit mig Surinam, men jag vill hellre ha Seland. Seland är en vacker provins.

— Yrar Ni? frågar drottningen förskräckt.

— Inte nu, nu är jag feberfri. Men jag har varit mycket sjuk alltsedan slutet af augusti. Jag var så sjuk i Stralsund och på Rügen, att jag ej visste till mig. De öfvertalade mig att resa hem. Toll, Wrede och de andra. Jag blef buren ombord på båten, liggande på en utbredd madrass, med fältkappan svept omkring mig. Ackurat som Carl den tolfte bars från Fredrikshalls fästning. Jag låg lika orörlig som han. Men han var riktigt död. Jag är inte riktigt död ännu. Hvem knackar på dörren? Är det döden? Konungen har satt sig upprätt i sängen och stirrar med brinnande ögon på dörren.

Drottningen reser sig upp från taburetten, på hvilken hon suttit, och går till dörren, som hon knappt vågar öppna. Men då ännu en sakta knack-

ning höres, öppnar hon den på glänt och ser grefvinnan Oxenstjerna med prinsessan Sofia vid handen.

— Ers Majestät gick så hastigt, att prinsessan ej hann med, säger grefvinnan urskuldande.

— Är det döden? ropar konungens röst inifrån. Släpp genast in honom. Jag tycker om att ha sakerna afgjorda. Jag är en dålig väntare.

— Det är vår dotter, prinsessan Sofia, som ni ville skulle medfölja. Får hon komma in?

Konungen nickar.

Den lilla flickan kan knappt hålla sig vaken, och hon är rädd för fadern och blir som alla barn uppskrämd vid anblicken af en sjuk och sängliggande person.

Hon stretar emot, då drottningen vill leda henne fram till sängen.

Men konungen ligger nu alldeles stilla och ser så vänlig och beskedlig ut, då han med den magra genomskinliga handen vinkar på henne, att hennes fruktan försvinner. Prinsessan släpper drottningens hand och skyndar fram till konungen och kysser gång på gång den afmagrade handen, som ligger på det hvita sidentäcket, broderadt med ljusröda silkesrosor.

— Gråt inte, gråt inte, pappa, snyftar hon. Nu ha mamma och jag kommit, och vi skola sköta dig och göra dig frisk. Gråt bara inte, gråt bara inte!

Drottningens ankomst har gjort konungen oändligen godt. Redan följande morgon är han så mycket bättre, att han åker ut med henne och lilla prinsessan i täckvagn. De kungliga åka allena utan minsta svit. De stiga i vagnen inne på Kungshusets gård

och köra ut och in genom den öfra porten, som eljest endast är öppen för brandredskapen, ty konungen vill ej ses af någon. Drottningen tillbringar hela dagen hos honom. Också lilla prinsessan vill han hafva omkring sig, men hon är tillsagd att sitta aldeles orörlig på en pall, ty vid minsta buller spritter konungen till, så sjuk och matt är han alltjämt. Men endast en dag förgår efter drottningens och prinsessans ankomst, innan något händer. Denna gång är det, som händer, något märkligt, som drottningen vet skulle under andra omständigheter varit anledning till stor tillfredsställelse för konungen. Nu är det blott till besvär och obehag.

Det, som händer, är, att örlogsfregatten Fröja den sextonde september ankrar på Carlskrona redd med de franska bourbonska prinsarna ombord. Själftva »konungen» Ludvig den adertonde och hans brorson, hertigen af Angoulême! Dessa furstar ha af Gustaf Adolf inbjudits till ett möte på Rügen, men under fjorton dagars tid ha de för storm och motiga vindar måst kryssa i Östersjön utan att kunna landa på Rügen, och då nu fregatten Fröja söker hamn i Carlskrona veta de intet om, att konungen under de vidrigaste omständigheter har måst lämna Rügen och nu ligger sjuk i denna hamn.

Då konungen väntade de franska prinsarnas ankomst till Rügen, var det med den högtidligaste rörelse. Det är ett stort ögonblick då han i det egna landet ändtligen skulle sammanträffa med dessa furstar, hvilkas sak han gjort till sin. Hvar gång han föreställt sig detta första möte med den man, som han alltid benämner konungen af Frankrike, har han utmålat för sig hur det skulle taga sig ut, hvad han skulle

säga och göra, och hvad de olyckliga furstarna, till hvilkas hjälpare och försvarare han korat sig, skola svara på alla hans ädelmodiga och storvulna planer och tillbud. De skola ej behöfva känna någon förödmjukelse af att veta sig häfta i tacksamhetsskuld till honom, till den grad skall han visa dem hur högt konungen af Sverige skattar äran af att vara den ende, som alltid oegennyttigt kämpat och stridit för deras rättvisa sak, som tillika borde vara alla konungars och härskares. Då han tillbjuder dem en fristad i sina stater — —

När nu konungen får underrättelse om de länge väntades olämpliga ankomst, blir han oändligen ledsen och nedstämd öfver att under närvarande sorgliga förhållande behöfva upplefva den så innerligen åtrådda entrevuen.

Men ej blott konungen och drottningen äro högst bekymrade, hela det lilla hofvet i Carlskrona råkar i största alarm, ty man vet ej hvad man skall taga sig till med de så olägligt ankomna höga gästerna. Det borde anställas middagar, fêter, supéer, kollationer, men endast reseservisen är med, och man är minst af allt beredd på att anordna fester för kungliga gäster under vår egen konungs fortfarande sjukdom och stora svaghet. Konungen bestämmer också, att de höga herrarna efter den svåra sjöresan, första dagen hafva stort behof af hvila och befaller sin hofmarskalk, friherre Munck, att på konungens vägnar i deras kvarter uti kassör Buths hus lyckönska Hans Majestät konungen af Frankrike och Hans Kungliga Höghet, hertigen af Angoulême till en lycklig ankomst och framföra konungens önskan att få se dem på följande dag klockan half elfva.

Klockan slår half elfva från Storkyrkans och Tyska kyrkans torn, då förste hofmarskalken, friherre Munck, som afhämtat de Bourboniska prinsarna i deras bostad, låter vagnarna stanna utanför Kungshuset och föregår de höga herrarna uppför trappan, där haj är formerad af Amiralitetsofficerscorpsen, genom stora salen, där alla de, som äro riddare af franska orden »Pour la merite militaire» äro församlade. I konungens yttre rum vänta Hennes Majestäts båda statsfruar, grefvinnorna Oxenstjerna och Frölich, som åtfölja Hans Kungliga franska Majestät och hertigen af Angoulême till dörren af konungens inre förmak, där högbemälta herrar ensamma ingå.

Då dörren öppnas, reser sig Gustaf Adolf mödosamt upp ur soffan, där han suttit jämte drottningen. Han rätar på sin afmagrade gestalt, flyttar Serafimerordens band en liten hårsman mera åt höger på blåa uniformsrocken, men mattigheten och sinnesrörelsen äro så stora, att han måste stödja sig hårdt mot bordet för att ej falla. Hans hjärta klappar högt i andaktsfull förväntan, medan hans blickar äro ifrigt fästade på den stora gestalten, som först inträder.

Han har så ofta sett porträtt af denne man, att han är förberedd på hans fetlagda, nästan tjocka figur, på hans runda rödblommiga ansikte, som är så Bourboniskt som möjligt och bär en starkare likhet med afbildningarna af den olycklige brodern Ludvig den sextonde, än man skulle vågat hoppas. Men konungen är i alla fall oändligen besviken. Han har väntat sig något helt annat hos den man, som nu kommer emot honom. Mera höghet i blicken, mera stramhet i hållningen, mera svärmod och

mindre bonhomie. De besynnerliga vaggningarna med öfverkroppen och de alltjämt oroligt trippande fötterna, som aldrig kunna hålla sig stilla, ej ens då konungen af Frankrike står eller sitter, göra vår konung nervös till allra högsta grad.

Konungen känner sig så besviken, att han har all möda i världen att stadga rösten tillräckligt för att utsäga de välkomstsord, som så länge bränt honom på tungan och låta sig omfamnas och kyssas på båda kinderna. Är denne rödblommige goddagspilt den man, om hvilken hans tankar så oupphörligen kretsat alltifrån den spädaste barndomen, denne man, till hvilken han helt nyligen skrifvit, och som han föreslagit att i spetsen för en emigrant corps förena sig med hans armé, och som han, i af Gud inspirerade ordalag, erbjudit att under namn af konung af Frankrike och Navarra högtidligen låta kröna sig i Wismars eller Greifswalds katedraler! Vår konung är alltför svag och matt för att kunna bära konung Ludvig XVIII:s öfverväldigande företeelse. Ej heller hertigen af Angoulême, på hvilken konungen nu hälsar, motsvarar hans väntan. Han är liten och svag och ser flegmatisk och obetydlig ut. Och nu står konungen tyst och åser hur konungen af Frankrike kysser drottning Fredrikas hand med empressement och säger henne de mest blomstersirade grannlåter. Drottningen har heller aldrig varit vackrare. Hon är klädd i en ytterst dyrbar broderad ostindisk mollklädning och den lilasfärgade sidenturbanen, som drottningen bär öfver hjässan, är inväfd med guldtråd och kläder henne allra kärast. Då hertigen af Angoulême visserligen på ett stillsammare sätt än den höge farbrodern

nyss, men med lika synbar öfverraskning och förtjusning hälsat drottningen, förmår vår konung ej längre stå, utan ger sina kungliga gäster tecken att sätta sig. Konungen af Frankrike tager plats i den stora mahognysoffan bredvid drottningen, och konungen sjunker med ett halfkväfdt stönande ned i en af fåtöljerna och anvisar fåtöljen bredvid sig åt hertigen af Augoulême. Gustaf Adolf kan ej taga ögonen från konungen af Frankrike, som sitter och vrider på sin kropp och trampar med sina fötter, vid hvarje ord han yttrar. Ju mera konungen ser på sin gäst, desto stelare och orörligare blir han själf. Han tar sig samman och tänker: »Jag vill, att han skall sitta stilla och tala allvar», och då konungen vet med sig, att hans blickar kunna skrämman människor till lydnad, stirrar han med en så förbittrad viljeanstängning på sin högt älskade gäst, att drottningen ej vet hur hon skall kunna hålla sig från skratt. Men hon ser också på konungen hur missnöjd och ur humör han är, och då hon fruktar för ett utbrott af humöret, som hon ser samla sig, försöker hon göra allt, för att de främmande gästerna ej skola observera att något är i olag. Men på samma gång märker hon till sin förskräckelse, att hennes ovana älskvardhet mot de höga gästerna ej är konungen till behag, och i hvarje ögonblick väntar hon, att konungen skall dundra till henne ett »taisez-vous, madame,» såvida han ej dessförinnan faller ned och dånar. Han ser ut till ettdera.

Konungen känner det, som vore han midt inne i en mardröm, ur hvilken han ej förmår vakna. Är detta den entrevue med de Bourbonska prinsarna, om hvilken han drömt? Konungen af Frankrike tackar

just nu en passant för konungens alltid visade deltagande för hans sak, men med så besynnerliga fraser, att det i konungens ömtåliga öron ljuder som ett förstulet klander öfver att konungen af Sverige i tid och otid höjt den Bourboniska fanan. Som om han förebrådde konungen alltför mycken zèle och gjorde sig en dygd af sin egen måtta och resignation. Det är möjligen icke så, men konungen känner det så, där han sitter sjuk och matt med sprittande nerver. Han är till ytterlighet agacerad och pinad af den franske konungens vaggande rörelser, då han lutar sig öfver drottningen för att tala med henne eller vänder sig till honom själf, och det oupphörliga sprattlandet med de högvristade fötterna i skorna med de stora juvelspännena, pinar den orörlige svenske konungen nästan till vansinne. Då konungen af Frankrike tager den diamantprydda snusdosan med drottning Marie Antoinettes porträtt upp ur sidfickan på sin silfverskirsrock, och med den vildaste vaggning för den lilla guldsnussleffen till de stora näsborrharna, vill konungen skrika högt:

— Håll er stilla, eller jag vet inte, hvad jag gör!

Ej blott vaggningarna, trampningarna och gester-na göra konungen yr af mattighet, det banala samtal, som de franska prinsarna föra, retar honom än mera. Han sitter och brinner af lust att säga dem, att vilddjurets tid snart är ute, och deras tid snart är inne, men i stället måste han åhöra, hur konungen af Frankrike regalerar drottningen med fadda komplimanger, och hertigen af Angoulême för honom själf beskriver den nyss öfverståndna sjösjukan. Konungen känner på sig, att han i timtal skulle orka afhandla

Frankrikes, Europas, Världens angelägenheter, men han vet, att han ej kan härda ut många minuter med allt detta pjollrande. Lakejer bjuda nu kring chokladen i silfverkoppar. Konungen sitter med sin orörda chokladkopp i handen och åser med spänd retlighet hur den franske konungen samtidigt försöker servera drottningen grädde och manövrera med den egna koppen.

— Det händer en olycka för er, tänker konungen af Sverige, och verkligen under all vaggningen och trippningen går det ej bättre, än att konung Ludvig välter sin chokladkopp öfver drottning Fredrikas vackra klädning.

Gustaf Adolf har blifvit alldeles likblek under rabaldern, och drottningen ser med förskräckelse, att han är mycket nära att svimma.

Det måste snarast möjligt göras slut på denna pinsamma situation, och medan hennes kungliga gäst med sin spetsnäsduk ifrigt bemödar sig att aftorka den fula bruna fläcken på den smakfulla klädning, som han nyss i så varma ordalag beundrat och öfverhopar henne med böner om förlåtelse för att han, förvillad af de sköna stjärneögonens stråleglans, alldeles försummat att iakttaga en nödig försiktighet, säger drottningen med ett förtjusande småleende till konungen af Frankrike under innerlig förhoppning, att hennes gemål ej skall misstycka vare sig småleendet eller osanningen.

— Skulden är helt och hållet min, det var jag, som af vårdslöshet stötte till Ers Majestäts arm.

Gustaf Adolf rör sig oroligt på stolen, men säger ingenting. Drottningen fortsätter:

— Men då jag ej kan uppträda i denna ned-

sölade dräkt, ber jag, att Ers Majestät värdigas ursäkta, att jag drager mig tillbaka till mina rum och således långt snarare, än vi önskat, afbryter detta af konungen och mig så högt uppskattade besök.

Gustaf Adolf reser sig tvärt upp, innan drottningen ännu talat till slut. Han känner med sig, att hans tålmodighet är all. Han räcker konungen af Frankrike sin hand och låter honom omfamna och kyssa sig på båda kinderna.

Då dörren äntligen slutes efter de båda bourbonska furstarna, sitter konungen länge alldeles tyst. Så säger han plötsligen till drottningen, som med bedröfvad min synar sin spolierade hvita klädning.

— Vi resa härifrån i öfvermorgon!

— I öfvermorgon, den nittonde, Fredrikadagen? utbrister drottningen häpen.

— Just därför. Stanna vi öfver den dagen, måste vi se dem på en fête, och jag orkar inte med dem.

Konungens hvita raphönshund, som af grannlagenhet för de Bourbonska känslorna varit inläst under besöket, kommer nu inrusande i rummet, hoppar upp på konungen och fägnar honom. Konungen smeker hunden och läser på halsbandet. Så drager han en djup suck och säger: — Det gör detsamma. Rätt är rätt och förblir rätt evinnerligen. Och att jag i hvarje fall är af Gud korad att krossa vilddjuret, därom finnes ej minsta tvifvel.

VIII.

Erik den fjortonde predominerar.

Konungen skulle vilja veta hvad den kometen betyder, som visar sig på himlen i grannskapet af nordliga Kronans och Hercules stjärnbilder. Den har först blifvit synlig på himlen i slutet af september, då konungen från Carlskrona flyttat till Helsingborg. Hemresan till Stockholm uppskjutes alltjämt. Konungen är sjuk och nedslagen och grufvar sig för att komma till Stockholm. Visste han blott hvad kometen betydde? Krig och örlog och sjukdom och olycka, säger folket. Javäl, krig och örlog, men med hvem, och sjukdom och olycka, men för hvilka?

Den, som nyligen haft stora motgångar och alltjämt är svag och matt efter en svår sjukdom, måste ju grubbla öfver mycket, som förut varit solklart. Det är en svår försyndelse att tvifla eller grubbla, då man vet, att man med förtröstan öfverlämnat sig och sin rättvisa sak åt den högste Gudens ledning och hjälp, men hur går det för den, som alltjämt ser och erfar, att alla andra människor tvifla, där de skulle tro, och tro, där de skulle tvifla. Den stora pröfningen är, att ej alla människor inse, att det, som

nu i världen uppbygges och strålar af medgång, är ett djäfvulens bländverk, som om ej i dag så i morgon måste störta tillsammans och förvandlas till grus och aska! Den, som känner det så, grubblar sig den ena stunden till förtviflan och den andra till svindlande högmod. Helst nu, då kometen synes på himlen. Alla ropa på fred, men är ej kometen det säkraste tecknet på att Gud menar kriget. Så tyder konungen detta tecken. Han skall ej beller locka sig att sluta fred med Frankrike, fast Toll försäkrar honom, att det kan ske inom tjugufyra timmar, och utan att konungen behöfver brouillera sig med sina bundsförvanter engelsmännen, blott han ej mera vill soutenera Ludvig den adertondes sak. Men Gustaf Adolf vill understödja Ludvig den adertonde nu som tillförene. Kometen på himlen betyder säkerligen krig med Frankrike.

På inga villkor vill konungen sluta fred med Frankrike och förklara sig mot England, ty han drömmer om att han skall reparera sin déconfiture i Pommern genom att med engelsmännens hjälp eröfra Seland och Norge. Så tyder konungen himlens järtecken. Krig och örlog, ja, men till seger, landvinningar och triumfer, såvida konungen ej blir hindrad i sina planer af riksdrotsens och de andra ämbetsmännens småaktiga beräkningar om omöjligheten för vårt land att uthärda krig med snart sagdt hela världen. Kunna dessa förstå järtecken och tyda profetior? Hvad veta Wachtmeister, Ehrenheim, Lagerheim, Ugglas och Rosenblad om Guds vilja?

Konungen har varit oändligt nedslagen och retlig, men det är en lycklig dag för honom den dagen, då engelska flottan, öfver fyra hundra segel stark,

med frisk vind och i det vackraste väder seglar förbi Helsingborg på väg till Nordsjön, och då vid förbifarten af det hus, som konungen bebor, först det engelska amiralskeppet och sedermera de öfriga örlogsskeppen successivt salutera. Konungen kan ej hålla sig stilla, då saluten börjar. Han manar på drottningen, tager lilla prinsessan vid handen och går med sin familj ut på bron för att därifrån åse flottans förbisegling.

Amiralskeppet har lagt bi, och den engelska amiralen Gambier och generallöjtnanten lord Cathcart ros iland för att uppvakta konungen, som låter arrangera en *déjeuner dinatoire* för dessa herrar och de medföljande officerarna. Vid denna frukost dricker konungen konungens och drottningens af England skål jämte en skål för engelska flottans och arméns samt engelska nationens välgång. På dessa skålar svaras med en skål för konungens och drottningens af Sverige välgång samt en med den förra skålen likalydande för svenska armén, flottan och nationen. Konungen sitter med högt bultande hjärta, ty han är ännu svag och matt af sjukdomen, och tänker på, att intet tvifvel finnes om att kometen på himlen betyder Norges och Selands eröfring från danskarna.

Man har ej i Danmark glömt, att svenska flottan kom för sent för att delta i slaget på reddan 1801, då Danmark och Sverige voro förenade mot England. Och nu uppväckes i Danmark den allra största förbittring öfver denna frukost, som den svenske konungen, deras egen kungadotters son, nästan inför landets åsyn gifver för dessa trolösa engelsmän, som äro på hemvägen efter att hafva bombarderat deras Köpen-

hamn, och bortstulit landets härliga flotta. Säkerligen, dessa vördnadsbetygelser, som danska krigsskeppen, med våld bortförda från Köpenhamns redd, vid deras förbifart i Sundet varit tvingade att lämna Hans Svenska Majestät, betyda krig mellan Danmark och Sverige, så snart Danmark är tillräckligt rustadt.

Konungen vill till sin svåger, kejsar Alexander, återsända Andreasorden af liknande skäl, som gjort, att han förut återsändt Svarta Örnorden till konungen af Preussen, nämligen att Bonaparte erhållit densamma, och han gör det, Stedingks varning till trots. Stedingk tror att detta konungens tilltag ännu mera skall reta den ryske kejsaren till kriget. Och snart måste han mäla, att de stora truppsamlingar, som hopföras i Petersburgstrakten och vid finsk-ryska gränsen, enligt kejsar Alexanders egen utsago, äro ämnade att tvinga Sverige att sluta fred med Frankrike och förklara sig mot England. Men konung Gustaf Adolf vill ej af sin svåger, kejsar Alexander, eller af någon annan i världen låta tvinga sig till fred med Frankrike. Han säger, att han väl kan tro, att kejsar Alexander är svag och listig, men han kan aldrig föreställa sig, att han af fruktan eller roflystnad vill låta vanhedra sig att gå Bonapartes ärenden och låta en rysk armé inmarschera i Finland. Aldrig kan Gustaf Adolf föreställa sig, att kometen på himlen betyder krig med Ryssland.

Stockholmarna påstå, att konungen ej tål dem och deras stad, men hvarför ger han dem också vatten på deras kvarn genom att alltjämt uppskjuta hemresan. Stockholmarna undra om konungen tror, att man älskar honom mera i det öfriga landet än i Stockholm. Man påstår visserligen i provinserna, att

det är från Stockholm, som allt skvaller kommer. Men har ej också landsorten sina från Pommern henvändande officerare, och skylla ej dessa kvicka karlar, då krigshändelserna kritiseras af de hemma-
varande, lika frankt alla missgrepp på konungen, som någonsin Stockholmsofficerarna göra det? Berätta ej också dessa officerare vid tekonseljerna och spelborden de kostligaste anekdoter om konungen, och skratta ej åhörare och åhörarinnor lika öfverljuddt i landsorten som i Stockholm åt dessa historier och harmas de ej lika mycket där som här, vid beskrifningen på det ömkliga öfverlämnandet af Stralsund och den teatraliska Carl den tolfte-härmningen på Rügen?

Och om de höga och högsta ämbetsmännen i Stockholm skylla från sig på konungen allt som försummas, glömmas och bedrifves lamt, göra ej deras ämbetsbröder i Göteborg och de andra ansevärdare provinsstäderna sammaledes för att nu ej tala om alla lägre tjänstemän, civila och militära, hela landet öfver? Sannerligen, konungen kan för den orsakens skull gärna afsluta sin långa vistelse i landsorten och hemkomma till sitt Stockholm, som nu med all lojalitet rustar sig till hans och drottningens mottagande den nittonde december, då det höga herrskapet väntas från Strömsholm, dit de anländt föregående dag.

Illumination är anställd öfverallt längs de gator, som Majestäten skola passera, och transparangerna äro lika lysande som snillrika.

Stockholmarna ha gjort sitt bästa. I alla husens fönster äro ljus tända såväl i träbågar som i silfver- och mässingskandelabrar, men somliga ha särskildt hedrat sig, och så många transparanger som

denna afton har man aldrig förr räknat i hufvudstaden. I ett hus vjå Stora Nygatan ses bland andra en mindre transparang, som föreståller Svea, sittande vid ett altare med kungens medaljong i högra och drottningens i vänstra handen och en Genie, som knäfaller på altaret, där dessa verser läsas

*Ack hvilken säker makt skall skydda édra länder
då alla hjärtan hylla er!*

Och allra längst framme på Norrtullsgatan finnes den allra vackraste och sinnrikaste transparangen af alla. Den föreståller Pallas mellan Krigets och Fredens gudinnor och piedestalens inskription lyder:

*Din Vishet Store Kung och din Ståndaktighet
Föreviga Ditt Namn och vår Själfständighet.*

Något vackrare än detta kan ej tänkas, också är trängseln framför denna transparang hela aftonen mycket stor, och då konungaparet väntas vid denna tull, är Norrtullsgatan och de öfriga gatorna på Norr, som de kungliga skola passera, lika fyllda af människor som någonsin gatorna inne i staden mellan broarna och kring slottet, där illuminationen är mest strålande. Hvem kan skylla stockholmarna för bristande lojalitet mot sin kung? Borgerskapet väntar vid tullen, medförande röda selar för att draga konungens vagn.

Man kan ju aldrig bestämma tiden för ankomsten. Man har hoppats, att det höga herrskapet framåt niotiden skall ha hunnit tullen, men folk, som ännu väntar klockan öfver tio på de kungligas ankomst, tröttnar och bli otåligt, helst det nedslående ryktet börjar löpa bland mängden, att konungen ej

alls lär komma i afton, endast drottningen. Denna underrättelse påstås ha inlupit redan vid middags-tiden, men ej hunnit spridas förr än nu. Man tror ej heller på den. Säkerligen kommer konungen. Men nej! Klockan half elfva fara de kungliga kälkvagnarna genom tullen, men konungen är ej med, endast drottningen och prinsessan. Det hurras ganska matt för Hennes Majestät, som efter vanligheten hälsar ytterst knapphändigt, och hopen skingrar sig så småningom, och hvar och en går misslynt till sitt, undrande och spörjande hur länge konungen skall behaga kvarstanna på Strömsholm, ty det var först vid ankomsten dit, som resplanen alldeles oföväntadt ändrades. Tänker konungen verkligen ej tillbringa julen och vintern i Stockholm? Hans planer äro alltid inneslutna i den största hemlighetsfullhet och hafva alltid gåfvat att öfverraska den lojala allmänheten.

Från Strömsholm hör man, att konungen följande dag och de därpå följande från morgon till afton sysslar med afgörandet af alla resterande mål. Detta ifriga arbete i yttersta stund uppgifves såsom orsak till den fördröjda ankomsten. Ändtligen erhåller vederbörande i Stockholm en marschroute, som förkunnar, att konungen skall inträffa i staden omkring klockan åtta om aftonen den tjugutredje december.

Nya ljus sättas i träbågarna och silfverkandelabrarna, som ännu kvarstå i fönstren, ljusen tändas, och staden illumineras på samma sätt som för några dagar sedan. De transparanger, som äro försedda med båda majestäternas namnchiffer, äro ju ej denna afton lika lämpliga, som de varit, ifall de höga makarna, såsom ämnadt, gemensamt gjort sitt intåg i hufvudstaden, men härmed har man ej hunnit före-

taga någon ändring endast ökat på konungens ensamma namnchiffer och inskriptionen *Lefve Konungen!*

Staden är således nästan lika grann, som för fyra aftnar sedan, och människostimmet genom de illuminerade gatorna och torgen är lika oupphörligt som då, om ock stämningen bland mängden ej på långt när är så fraiche och entusiastisk som första gången man väntade konungen. Man kan också, äfven om man är den allra lojalaste stockholmsbo tröttna vid att med några dagars mellanrum se samma transparanger och samma arrangemang i fönstren och läsa samma inskriptioner och känna samma hänförelse.

Då klockan slår åtta strömmar mängden åt Norrtullshället, hvarifrån konungen väntas. Klockan blir nio, klockan blir tio, men ännu synes hvarken konungen eller hans svit. Otåligheten växer med hvarje kvart, som går. Frondörerna bland folkmängden knota, och de hjärtnupna spå, att en olycka händt. Det är, Gud nåde oss, kanske samma historia som med arffursten af Baden för sex år sedan. Konungen har vält med släden och slagit ihjäl sig, eftersom han inte kommer. Alla ljusen i staden brinna hela natten igenom ända till klockan fyra, ty först då inträffa grefve Gyllenborg, baron Boye, kabinettssekreteraren baron Wetterstedt och expeditionssekreteraren Hedenstjerna, tillhörande konungens svit. Dessa herrar medföra underrättelsen om att konungen med sin kaptenlöjtnant, grefve Horn, före dem afrest från Strömsholm, men hvar Hans Majestät nu befinner sig, därom hafva de ingen aning. Re geringsmedlemmarna, som suttit vid tullen och väntat, alltsedan klockan åtta på aftonen, bry ej

sina hjärnor med att utpekulera detta, utan åtskiljas. Då dessa höga herrar frusna och sömniga resa hem i den tidiga vintermorgonen, äro de lojala känslor, hvarmed de motsett sin höge herres hemkomst betydligt afsvalnade.

Först klockan half åtta på morgonen kommer konungen i en vanlig bondsläde, som hans kaptenlöjtnant kör, åkande genom Horns tull. Han har varit på Gripsholm. Hvad han haft där att göra, vet ingen. Men han vet själf, att det varit honom alldeles omöjligt att göra sitt intåg, som man väntat, och som han bestämt. Till den grad har han grufvat sig för denna hemkomst. Hvad hjälper det, om stockholmarna illuminera hvartenda fönster vid alla gator och gränder och skrika sig hesa med hurrap. Konungen vet, hvad han vet. Oppositionen och tadelsjukan, revolutionslustan och hätskheten äro bofasta i Stockholm, och det hjälper ej att hvitmena griften. Konungen vet, att han skulle skönja skuggorna i de mörka rummen bakom ljusskenet i fönstren och höra missnöjets och klandrets gny mellan hurraropen. Därför vill han slippa ljusen och befrias från hurraropen vid denna hemkomst, som för honom själf är så ytterst påkostande.

Om konungen kunnat utföra det han önskat till återställandet af lugn och en bättre ordning i världen, det vill säga, om han haft framgång, då vet han, att stockholmarna i verkligheten skulle varit utom sig af hänförelse, men då Försynen i Dess allvisa Styrelse annorlunda förordnat, återstår dock för konungen den tröst att ha gjort, hvad han trott vara oskiljaktigt från sitt och rikets sanna ära, men detta förstå ej stockholmarna, de förstå blott, att

det varit motgång. Men då de ej förstå, hvarför skola de hyckla en glädje vid hans återkomst, som de ej känna.

Därför har konungen smugit sig obemärkt in i staden, dit han ju måste, men knappt inkommen genom tullen, säger han till sin kaptenlöjtnant: »Här kan jag inte vara.»

Dessa ord upprepar konungen för drottningen så snart han ser henne. Men drottningen svarar skrottande, att eftersom det är julafton, får konungen väl tala sig. På juldagen säger konungen återigen, »här kan jag omöjligt stanna,» denna gång med häftigare röst. Drottningen höjer på axlarna. På annandagen är en af de små prinsessorna ganska sjuk i hög feber, och drottningen frågar ej efter, att konungens försäkran, att han omöjligen kan vara här, flera gånger upprepas med allt större irritabilitet.

På tredje dagen kommer konungen in till drottningen, som sitter vid lilla prinsessans säng. Den lilla flickan sofver, och drottningen gör ett tecken till konungen, att hon ej får väckas. Kungen är en lång stund alldeles tyst och säger så plötsligen i samma retsamma ton:

— Jag står inte ut här.

Drottningen låtsar, som toge hon för gifvet, att kungen menar här i rummet och går med honom in i det nästgränsande och sätter sig i soffan för att åhöra utbrottet af hans dåliga lynne. Själf går han upp och ned i rummet med irriterande fart och snabbhet i vändningarna.

— Jag kan inte vara här i Stockholm, säger han. Vi fara till Gripsholm i morgon. Nu, när jag uppvaktat min moder, änkedrottningen och råkat

hertigen och hertiginnan och afgjort de angelägnaste ärendena, behöfver jag ej vara här längre.

Drottningen blir mörkröd. — Jag kan inte fara från den lilla, säger hon bestämdt. Jag följer inte med.

— Hvad är detta för historier? ropar kungen och tvärstannar framför sin gemål.

— Det är bara detta, att Gripsholm är det otrefligaste ställe i världen, svarar drottningen lika häftigt.

— Man skall själf vara bra otreflig för att finna det stället otrefligt, utbrister konungen harmsen.

— Hur skall den då vara, som finner själfva Stockholm otrefligt, genmäler drottningen.

— Det är en helt annan sak, säger konungen och går alltjämt fram och åter med rasande fart. — Min far har blifvit mördad i denna stad, och det kan jag aldrig glömma. Aldrig ett ögonblick, då jag är här, glömmer jag, hvad jag utstod dagarna, sedan han blef skjuten, och jag satt där borta och väntade på att staden skulle stickas i brand och att man skulle utlämna mig till pöbeln eller lönnmörda mig.

— Men staden blef ju inte stucken i brand, och ni blef ju inte mördad, säger drottningen med en röst, som hon försöker göra skämtsam. Hvad tjänar det till att alltid plåga sig själf och andra med lugubra idéer och föreställningar?

Konungen står en stund alldeles tyst och säger så:

— Kunde man låta bli, gjorde man det väl inte. Jag rår inte för mitt tungsinne. Jag är nu en gång ej som andra. Jag är så trött, så oändligen trött. Jag har varit trött i hela mitt lif. Det

är så obegripligt tröttsamt, att alltjämt gå och vänta och att alltid simma mot strömmen.

— Men hvarför gör ni det, hvarför simmar ni inte stundom med?

— Och det frågar ni? Konungen ropar hårdt sin fråga, så säger han stillare och pekar mot himlen — Därför!

Det är svårt att få samtalet in i vanliga gängor, och drottningen tiger. Men efter en stunds tystnad återtager konungen. — Här kan jag inte vara. Alla reta och motsäga mig här och se smått, där jag ser stort. Följ med mig till Gripsholm i morgon. Jag känner mig olycklig här.

Drottningen skakar på hufvudet.

— Jag vill inte till Gripsholm. Hvarför tänker ni bara på er själf och aldrig på andra? Ni talar om er far, men jag har också ett troget minne och kan inte glömma, att *min* far dog nära Gripsholm, och att det spökade där vid detta tillfälle. Aldrig i mitt lif kan jag glömma, hvad jag där hörde och såg, och om Ers Majestät inte hörde eller såg något då, så var Ers Majestät säkerligen den ende, som inte gjorde det.

Konungen stannar tvärt. Han biter sig i läppen och är mycket blek.

— Det är inte sant, att eder far dog i närheten af Gripsholm, han dog flera mil därifrån i Arboga, säger han slutligen.

Drottningen brister i häftig gråt.

— Vi lämna barnet här, utbrister kungen i vänligare ton. Res ni bara med! Jag är så mol allena med mina tunga tankar, då jag ej har eder

med, tillägger han bevekande. Var inte envis. Jag kan inte fördraga envisa människor.

Men drottningen bara gråter. — Jag vill inte till Gripsholm, jag vill inte till Gripsholm, snyftar hon.

— Det kommer kanske en tid, då ni ber och tigger att få komma till Gripsholm och ej får det, säger konungen dystert.

— För hvem? frågar drottningen förskräckt och ser upp.

— Det kan man inte veta.

— Jag kommer aldrig att be och tigga att få komma till Gripsholm! ropar drottningen häftigt. — Aldrig!

— Gör, som ni behagar, säger konungen med plötslig iskyla. Men antingen ni följer med eller ej, reser jag till Gripsholm i morgon klockan tre.

Följande dag gör konungen, som han sagt, och reser klockan tre till Gripsholm med grefve Horn och med order för kabinettssekreteraren baron Wetterstedt att komma efter följande morgon.

Men drottningen blir kvar i staden till hofvets stora belåtenhet, och alla de uppvaktande kavaljererna och damerna hoppas innerligt, att drottningen skall stå på sig och stanna kvar i Stockholm och däri- genom förmå kungen att snart återresa till hufvudstaden, dit han ju i alla fall måste den tjugufjärde januari för att närvara vid aftäckandet af Hans Maje- stät Gustaf den tredjes staty, som skall äga rum på salig kungens födelsedag nämnda dag. Dessutom behöfves sannerligen konungens närvaro i hufvudstaden under dessa bekymmersamma tider, då det borde rustas af all makt och med all kraft för att möta det ryska hotet, som när som helst kan öfver-

gå till en krigsförklaring. Men konungen bryr sig ej om att kraftigt rusta mot Ryssland, ej ens att återföra den finska flottan. Han påstås ha sagt till Ehrenheim, som förehållit honom de olyckor hans hårdnackenhets att vilja stå Frankrike emot och neka att stänga sina hamnar för engelsmännen, sannolikt kommer att tillskynda honom från rysk sida: »Det finns en rättvis Gud». På hemresan till Stockholm lär han också ha frågat biskopar och förnämligare präster om de icke enligt Uppenbarelseboken trodde, att Bonapartes välde snart vore slut, och att det var konungen, som skulle störta honom. Deras svar ha möjligtvis tillfredsställt konungen, men sannerligen de kunna lugna oss andra, som hafva egendomar i Finland.

Men drottningen står ej på sig, och konungen får sin vilja fram. Den femte januari, jämt åtta dagar sedan konungen reste, komma drottningen och hofvet efter till Gripsholm. Hvem han förstå hvarför drottningen gör detta, då man vet hur hon grufvar sig för Gripsholm och afskyr detta ställe? Kanske grufvar hon sig ännu värre för konungens vrede och fruktar för att hon möjligen skall kunna blifva förvisad till Gripsholm en vacker dag, om hon nu ej godvilligt beger sig dit? Eller är det verkligen så, att drottningen ej kan uthärda tanken på att veta konungen vara ensam på detta ställe, och är det sant, som hennes damer påstå, att drottningen älskar konungen och längtar efter honom, då de äro skilda åt? Det löper så många rykten, att man ständigt måste fråga sig om de äro sanna eller lögnaktiga.

Är det sant, att riksdrotsen grefve Wachtmeister då han var härute yttrade, att konungen ej tager reson och att han sagt drotsen, att dens hand skall förvissna, som skrifver under en förbindelse med Bonaparte och kungen vill ej äfventyra sin själs salighet. »Förr reser jag bort, och den som är redlig följer mig,» lär han ha tillagt.

Alla äro vi redliga, men hvad det angår att följa konungen, så beror det sannerligen på, hvart-hän han reser och om han reser som regerande konung eller — — Hvad var det han häromdagen vid middagsbordet sade till drottningens statsfru, grefvinnan Oxenstjerna — riksrådet baron Ramel hörde det, och har låtit det gå vidare — »Påminner grefvinnan sig Christiansfeld i Holstein, som vi besökte, då vi för några år sedan foro öfver danska landet hem?» hade konungen frågat, och grefvinnan Oxenstjerna hade svarat: »Jo visst, Ers Majestät, denna Herrnhuterinstitution var oändligen intressant.» — »Ja, var det inte en alltför vacker inrättning,» fortsatte konungen hänförd. — »Dit ämnar jag flytta, då Bonaparte kör mig ur världen.»

Nå, flyttar han dit, då får han sannerligen flytta ensam, såvida inte drottningen och barnen följa honom. Christiansfeld! Då är Gripsholm äfven vintertid oändligen att föredraga! Men inte blir man gladare vid att åhöra dylika kungliga bordsamtal och framtidsperspektiver, synnerligast som det förefaller, som om dylika lugubra förutsägelser kunna till kungens och landets ofärd, när som helst gå i fullbordan. Nu har till råga på otrefnaden en schism uppstått mellan kungen och drottningen. Drottningen lär på det mest bevekande sätt ha gjort kungen föreställ-

ningar angående ett projekteradt återvändande till Gripsholm efter festligheterna i Stockholm. Hon lär ha förklarat, att hon på inga villkor denna vinter åter far hitut, och att hon vill vara hos barnen i Stockholm, hvarpå konungen lærer svarat, att Hennes Majestät föreföll så innerligt förnöjd utan barnen under den nitton månaders långa vistelsen i Tyskland, och att hon väl kunde ge sig till tåls dessa par månader så nära dem. Men då drottningen ej velat ge med sig, lær konungen sagt henne de hårdaste saker om att hennes trilskhet och kärlekslöshet förstöra hans timliga välfärd, att han känner sig olycklig i sitt äktenskap, och att han ständigt sörjer en ungdomskärlek. Man vet ju ej så noga, om dessa äro just de ord, som fallit, men säkert är, att drottningen varit lika häftig som konungen, och att de skilts som ovänner, ty konungen låste sig inne och visade sig ej mera den dagen, men drottningen däremot deltog i societeten vid det miserablaste humör och med rödgråtna ögon. Den antagna käckheten hade också snart gifvit med sig, och efter en sömnlös natt tillbringad i ångest och vända, lær drottningen på morgonen gråtande klappat på konseljrummets dörr utan att blifva insläppt, hvarpå drottningen skickat sin gemål en bevekande biljett, på hvilken hon intet svar fått. Så for drottningen den tjuguantra, fortfarande oförsonad med kungen, som ej ens tog afsked af henne, då hon satt i vagnen. Påföljande dag for kungen med kaptenlöjtnanten och civilisterna.

Högtidligheten med Gustaf den tredjes statys aftäckande på Skeppsbron, för hvilken orsak konungaparet och societeten inkommit från Gripsholm har

på ett lika lysande som rörande sätt ägt rum. Redan påföljande dag förklarar konungen, att han skall återvända till Gripsholm om några dagar. Drottningen ser bedjande upp till honom, då han första gången säger detta och hviskar »vi», men konungen skakar på hufvudet och säger denna gång med starkare eftertryck, »jag återvänder till Gripsholm, senast den tjuguaåttonde.»

Drottningen är mycket förskräckt. Det är alldeles förfärligt att lefva under konungens missnöje och ännu förfärligare att tänka på att skiljas i ovänskap. Drottningen vet hur det går. Så snart han är borta, tvingas hon att oupphörligen tänka på honom. Hon måste tänka på, hur förfärligt ensam han är, då hon ej är med honom. Och drottningen går till konungen med tårar i ögonen och säger — »Förlåt mig och låt mig följa med till Gripsholm, res inte från mig! Ack lämna mig inte ensam!»

Men konungen är ej vid det lynnet, att han vill försona sig.

Nu har han resignerat sig till ensamheten, och nu vill han vara ensam.

— Det är ingen konst att bedja om förlåtelse och få den och sedan bli likadan, säger han.

Drottningen har burit sig alltför illa åt under vistelsen på Gripsholm. Hvem vet om hon håller ord och blir beskedlig nu? Hennes uppstudsighet och elaka lynne ha gifvit ett alltför dåligt exempel för de underlydande. Detta säger konungen henne och därefter, att han skall se till om han sedermera kan bevilja hennes önskan att få komma efter till Gripsholm.

— Ni har ju fått rätt i att jag skulle bedja att få komma dit. Ack, låt mig få det!

— Det var alls icke så, jag menade, då jag sade detta, svarar konungen med stirrande ögon, som såge han något osynligt för drottningen. Det var något helt annat, som ej berodde af mig.

— Ack, ni gör mig förskräckt! Å, låt mig få följa med!

— Nej, jag återvänder ensam med min kaptenlöjtnant och min kabinetssekreterare till Gripsholm. Och konungen gör det.

Men snart måste konungen åter in till staden. Det har kommit kurir från Ryssland med underättelser från Stedingk, att ryssarna marschera mot gränsen i flera kolonner. Ambassadören skrifver, att det är fransmännen, som befallt rustningarna och framryckandet mot finska gränsen, men att ryska kejsaren före inmarschen i Svenska Finland skall utfärda en proklamation, hvori han frågar vår konung om han vill bryta den engelska alliansen. Men konungen vill ej bryta den engelska alliansen. Konungen vill sända Armfelt till Finland, men Armfelt vill ej stå under Klingspors öfverbefäl, och Klingspor skickas till Finland, men Armfelt lofvar att låta använda sig mot västra gränsen, ifall där blir till krig, och det blir det säkerligen.

General Klercker rapporterar om de finska rustningarna. Tolftusen man stå redo att möta de ryska kolonnerna. Amiral Cronstedt har satt Sveaborg i försvarstillstånd. Flera af provinsens invånare hafva erbjudit sig att gripa till vapen, om deras hjälp skulle blifva af nöden. Med lugn och tillförsikt till det Högsta Väsentet afbida finnarna händelsernas utveck-

ling, öfvertygade att en rättvis sak och en sann tillgifvenhet för konung och fosterland bereda ett mäktigt stöd i farans stund och det säkraste hopp för en lycklig utgång.

Under den veckas tid, som konungen uppehåller sig i Stockholm, visar han sig mycket öm och vänlig mot drottningen. Men hon får ej följa med honom ut till Gripsholm, då han dit återvänder. Han vill vara ensam. Han har så oändligen mycket att tänka på.

Den andra mars anländer en kurir till Gripsholm med underrättelse om att ryssarna framryckt till Lovisa. Skulle man icke tro, att konungen vid denna underrättelse ögonblickligen på allvar flyttar in till hufvudstaden? Men han gör det icke. Den fjortonde mars aflämnar danske ministern, grefve Moltke, Danmarks krigsförklaring mot Sverige. Men ännu har konungen ej blifvit led på sitt Gripsholm. Först fjorton dagar senare, den dag han från första början bestämt, nämligen den siste mars, flyttar konungen äntligen från Gripsholm till Haga, där drottningen och de kungliga barnen redan befinna sig.

IX.

Finska kriget.

Stockholmarna stå i timal utanför Utters boklåda i Storkyrkobrinken, packade till trängsel. Stockholmarna tyckas denna vår ha blifvit innerligt läslystna, ty vädret må vara hurudant som helst, antingen solen lyser eller snön yr, eller kölden är bitande, som oftast händer, är folkskockningen utanför Utters boklåda i Storkyrkobrinken vissa dagar, lika stor. Snöar eller regnar det, stå stockholmarna under sina blå eller gröna bomullsparaplyer och med kapprockskragarna uppslagna, det är hela skillnaden. Trängseln är så stor, att det förefaller, som vore boklådan belägrad, och för att bättre upprätthålla ordningen låter polisen folket bilda kö.

Somliga dagar dröjer det också längre än vanligt, innan Inrikes Tidningar distribueras. Det är i Inrikes Tidningar, som krigsbulletinerna offentliggöras, och det är för dessa bulletiner man tränges, och om dessa bulletiner man knuffas och slåss, då äntligen bodbetjänten, stående på trappan med armen högt i vädret för att freda tidningspacken, delar ut det ena bladet efter det andra i så pass tur och ordning, som den allmänna otåligheten tillstädjer. Ty vi alla,

som stå utanför Uppers boklåda, äro alltför intresserade af att få den nya rapporten, som en af Rikets herrar, generalen en chef m. m. herr greve Klingspor med kuriren sändt vår nådige konung, för att kunna ge oss till tåls. Armar med guldbroderier kring landledderna sträckas lika ifrigt upp efter de små tidningsbladen, som armar i vadmalstyg och armar höljda i trasor, och i kön ger roddardamamen unge grefven en knuff och ett glåpord, för att han trampar henne på tårna.

Detta är inte alls, som det var, då vi krigade i Pommern. Nu är det i de egna knutarna det brinner, nu gäller det oss själfva, höga och låga, alltsedan konungen förordnat inrättandet af ett landtvärn, hvilket betyder, att alla ogifta män mellan aderton och tjugufem år, som ej äro i kronans tjänst, skola vara beredda att marschera, då det behöfves. Och hvem vet när det behöfves? Det beror på, hur kriget går. Gif hit en tidning! Här! Här! Skynda på. För Guds skull söla intel! Det gäller oss och våra barn! Där står om Finland, men där kan också stå en rapport från Armfelt om västra armén eller från Toll om Skåne. — Gif hit för Guds skull! Knuffas inte käring! — Gif hit!

Handelsman Bager får sin tidning, sidenfabrikör Asklin får sin, betjänten från baron Cederström får sin, sotaren får sin, drängen från Danderyd får sin, viktualiehandlarebetjänten får sin, magister Carlmark får sin, fiskaren från Roslagen får sin, rike Michelson får sin, och så undan för undan.

Den, som lyckats fånga ett af de små kvartbladen, tryckta på grått lumppapper, och langat sina styfrar tillbaka till bodbetjänten, skyndar ur kön

för att snarast hinna hem och begrunda nyheterna eller debattera dem med släkt och vänner.

Men en och annan blir stående i närmaste gat-hörn och genomögnar oförtöfvadt innehållet af bulletinerna och underrättar välvilligt de omkringstående hur det gått, ty bulletinerna äro sannerligen ej så affattade, att det är allom gifvet att förstå om det är vi eller ryssarna, som segrat. Härom disputeras mycket ifrigt, men vi förstå i alla fall till slut, att det är denne präktige åldring, general en chef, grefve Klingspor, som alltjämt slår ryssarna, och att vi sålunda segrat. I rapporterna stå Adlercreutz, Sandels, Döbeln nämnda, och vi upprepa dessa namn med förtjusning och beundran, men vår hänförelse ägna vi åt generalen, grefve Klingspor, hvars namn står först och sist i rapporterna.

Det sprides i hufvudstaden ett förfärligt rykte, att vår ointagliga fästning Sveaborg förrädiskt blifvit öfverlämnad åt ryssarna. Vi äro utom oss af harm och bestörtning, men vi kunna ej tro detta rykte, vi kunna ej tro annat än att Cronstedt har narrat ryssarna för att vinna tid, och då vi snart därefter få i bulletinerna i Inrikes Tidningar läsa om våra stora framgångar i östra Finland och om Ålands och Gotlands återtagande, hoppas vi, att allt dock skall gå väl, äfven om detta förfärliga är sant, att Sveaborg förlorats.

Men hvarför hjälper den engelska flottan oss hvarken mot Norge eller mot ryssen? Sedan medio af maj ligger den utanför Göteborg. Kan det vara möjligt, att ryktet talar sant, som säger, att vår konung ej vill tillåta den engelska armén att debar-kera, därför att konungen i England gifvit order,

att trupperna ej få användas till hjälp vid Selanders eröfring, såsom vår konung önskar det, utan blott skickat flottan för att skydda den engelska handeln i Göteborg? Man påstår, att flottans befälhafvare, amiral Moore, som rest hit till Stockholm, hvarje dag på Haga grälar med konungen härom och hotar med engelska flottans oförtöfvade återvändande till England, om ej konungen ögonblickligen tillåter trupperna att debarkera. Sannerligen, nu måtte väl vår konung inse, att engländarna aldrig äro att lita på som bundsförvanter, men Gud bevare oss från att få dem till fiender, hvilket är att frukta, om konungen på detta sätt stöter sig med denna mäktiga nation. Hur skall det sluta, om vi ej få subsidier, och England drar bort sin flotta — — —

Man har god tid att låta ryktena löpa, medan man väntar på krigsbulletinerna utanför Utters boklåda.

En af de första dagarna i juli delas Inrikes Tidningar ut litet raskare än sedvanligt, folket, som stått i kön, börjar skingra sig, och nya skaror strömma till.

Fram i hörnet vid Riddarehustorget har en grupp människor samlat sig omkring en herre, som läser högt ur bladet. Herrn ser ut som en magister. Han har grön kaskett på hufvudet och läser i näsan, långsamt och högtidligt.

»Furusund den förste juli. Kungliga Majestät, som i går afton klockan tio gick ombord vid Castellholmen på jakten Amadis, ankom i hög välmåga hit i afton klockan half nio och lärer snart vidare fortsätta resan härifrån.

— Står där ingenting mera, gode herre?

— Här står en kungörelse om tillförordnad regering. »Wi Gustaf Adolph med Guds Nåde Sveriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. Arfvinge till Dannemark och Norrige, Hertig till Schleswig-Holstein etc. etc. Göre veterligt: Det Vi i nåder för godt funnit förordna en Regering till ärendenas oafbrutna gång under denna resa Vi nu ärna företaga till Åländska och Finska Skärgårdarna, där Våra flottor äro stationerade samt till Ledamöter uti samma Regering i nåder utsett:

Sveriges Rikes Drots, Presidenten, Academie-Cantzleren, Riddaren och Commendeuren af Wasa Orden, Välborne Grefve Herr Carl Axel Trolle-Wachtmeister.

Sveriges Rikes Marskalk, Academiecantzleren —

— Å, var så beskedlig och se efter om det står något om kriget. — Regeringen angår oss inte.

Den beskedlige herrn småler och vänder på bladet.

— Jo, här ha vi: Kongl. Majestät har erhållit följande tvenne underdåniga rapporter från en af Rikets Herrar, Fältmarskalken m. m. Herr Grefve Klingspor, daterade Högqvarteret i Gamla Carleby den 18 juni.

Det är dödstyst kring den läsande mannen. Vi förstå alltjämt ej om det är vi eller ryssarna, som segrat. Men äntligen vid slutet förstå vi, ty så lyder detta välsignade slut:

— »Då det mjöl, som, dels ifrån Savolax, dels ifrån Westerbotten, blifvit samladt till arméns högst nödvändiga behof, hunnit förbakas, skall jag med yttersta möjlighet fortsätta arméns marsch och förfölja fiendens redan så betydligt påbegynta retraite,

till verkställande hvaraf jag äfven i dag låter Avantgardet afgå och ämnar i morgon med andra och tredje Brigaderna fortsätta samt genom jämna rörelser, så mycket hos mig står, och med de sig så ofta yppade brister på proviant och fourrage uti detta af fienden utblottade land kan låta sig göra, söka bidraga till gemensam verkan med de expeditioner, som Eders Kongliga Majestät allernådigst ifrån Sverige till detta Lands undsättning i nåder anbefallt, och därigenom såväl för mig själf som den armé, Eders Kongliga Majestät mig i nåder anförtrott, vinna förnyade tillfällen att ytterligare få ådagalägga dess undersåtliga nit och trohet, hvarom jag med glad öfvertygelse underdånigast vågar försäkra och får därför uti Eders Kongliga Majestäts fortfarande oskattbara nåd inneslutas. Högqvarteret Gamla Carleby den 18 juni 1808.

Mauritz Klingspor

Fältmarskalk och General en Chef för Finska Arméen.

C. Adlercreutz.

Hopen står i begrepp att skingra sig, då den märker, att den beskedlige herrn vill fortsätta med uppläsningen. Det blir åter stilla, medan några åkarekärror köra rasslande förbi öfver torget. Uppläsaren kan ej göra sig hörd, förrän rasslet öfver de stora kullerstenarna upphört. Då börjar han tåligt att läsa vidare med samma snörflande ton. »Uti särskild underdånig skrifvelse till Konglig Majestät har herr grefven och Fältmarskalken tillagt, att då Magistraten och Borgerskapet så väl som Presterskapet i Gamla Carleby blifvit tvungna att aflägga tro- och huldhetsed till Ryske Kejsaren hade de, efter Stadens återtagande på det högsta anhållit att få aflägga

ny tro och huldhetsed till Kongl. Majestät, hvartill Herr Fältmarskalken hade samtyckt, och dagen derpå, eller den nittonde dennes, uti Stads-Kyrkan ämnade låta verkställa. Allmogen hade ej låtit förmå sig till den Ryska edens afläggande.»

Uppläsaren håller inne och viker långsamt ihop tidningen, innan han stoppar ned den i rockskörtsfickan. Plötsligen ropar en röst.

— Lefve Fältmarskalk Klingspor! Hurra, hurra, hurra!

Hopen instämmer entusiastiskt i hurraropen. — Lefve fältmarskalken Klingspor, hurra, hurra, hurra! Lefve fältmarskalken!

Konungen har seglat omkring på sin jakt Amadis och öfvervakat sin skärgårdsflottas rörelser vid finska kusten. I slutet af juli far han öfver till Åland och tar sitt högkvarter på Grälsby kungsgård för att där syssla med anordnandet af landstigningsexpeditionerna till södra Finland.

Den 29 augusti är en het och kvalmig dag. Konungen sitter vid ett stort bord i ett litet oansenligt rum, i begrepp att skriva till fältmarskalken grefve Klingspor. Konungen är högligen uppbragt på fältmarskalken grefve Klingspor. Just nu, då konungen väntar sig de mest lysande framgångar i Finland, genom de expeditioner han förbereder till landstigning, tyckes Klingspor plötsligen förlorat hufvudet tillfölje några affärers olyckliga förlopp och har skriftligen vändt sig till konungen med anhållan om tillstånd att öfvergifva landet och öfverföra hären till Sverige. På detta bref är det konungen nu skall svara. Konungen besinnar sig länge, ty han vill ej

svara i häftighet. Han tager af sig de gula kraghandskarna och lägger dem bredvid sig på skrifbordet. Så griper han efter pennan, men innan han doppar den i bläckhuset, flyttar han handskarna längre bort, för att de ej skola nedstänkas af bläcket.

Ett stort åskmoln har samlat sig på himlen och förmörkar rummet, som i hvarje fall är sparsamt försedt med ljus genom de små låga fönstren, som konungen öppnat och fäst med de rostiga fönsterhakarna, innan han satte sig ned till skrifbordet. Luften är oändligen kvalmig och stillastående, och konungen andas djupt för att få luft. Han doppar gåspennan i bläckhuset och skrifer:

Till Hans Excellens Fältmarskalken Grefve Kling-spor.

Men pennan sprätter, och konungen tager en annan af de många formerade gåspennorna, som ligga på pennhållaren, innan han fortsätter, mumlande för sig själf: »Jag vill inte svara i häftighet, jag vill hafva honom kvar vid befälet, men den skrapa han förtjänat, skall han ärligen få utan prutmån. Och så skrifer konungen:

»Jag afsänder i morgon med detta Öfveradjutanten, Major Björnstjerna, som medför ett antal af de senast ankomna Finska Reserver och af de frivilliga Finnar, som äro mest exerceerade. Vid de senast förefallna träffningarna, har jag igenkänt det mannamod och den ståndaktiga oförtrutenhet, som utmärker Finska armén, och som äro oskiljaktiga från denna tappra och aktningsvärda nation. Men jag igenkänner ej af edert bref utaf den 22 den glada förhoppning och den rådiga omtanka, som hittills utmärkt eder. Ni anser nu Finland likasom för-

loradt och tänker endast uppå att frälsa armén sjöledes, och lämna mina Finska trogna undersåtar till rof för den grymmaste af alla fiender, och detta vore den belöning, som föreslås en konung, att lämna trogna och honom i alla skiften tillgifna undersåtar och rättskaffens medborgare, och detta vore den vedergällning lasterna och trolösheten skulle erhålla för ett skamfullt och förrädiskt uppförande; då skulle Barbarer och trolöse fiender säga: detta är falskhetens och nedrighetens lön; då skulle förrädaren säga: förräderiet har ock sitt värde; då skulle den svage och rädde ämbetsmannen säga: det var klokt och förståndigt, att ej följa ärans och skyldighetens lagar.»

Konungen känner, att han håller på att förifra sig att skrifva skarpare, än han ämnar, och han dricker ur vattenglasen, som står bredvid honom på bordet, innan han fortsätter:

»Nej, Gud bevare mig och hvar och en, som i denna värld kan verka något att gifva luft åt lasternas raseri, och liksom därigenom rättvisa deras afskyvärda och förhatliga grundsatser, som föra lasten till sitt valspråk och trolösheten i sitt hjärta. Min vilja och uttryckliga befallning är, att Finland skall försvaras: sättet därtill är af mig redan föreskrifvet, och det skall vid ansvar lända till efterrättelse; inga medel få därtill af eder uraktlåtas, inga ursäkter frambäras, då jag å min sida gör och skall göra allt för att frälsa detta land och detta trogna folk, hvars blod ropar om hämnd öfver dem, som på ett barbariskt sätt ej allenast våldfört deras frihet, men hvad värre är, velat kränka deras ära och trohet.» —

Himlen har blifvit alltmera förmörkad, medan konungen skrifver. Nu skiljer en skarp blixten den

mörka molnväggen, och ett starkt åskdån rullar genom molnet. Konungen väntar, tills dundret ej längre upprepas af genljudet och skrifver så vidare:

»De enda fartyg, jag vill sända till eder, skola medföra trupper, vapen och föda, men de skola genast återvända, på det ej någon Finne skulle kunna glömma sig och sitt land nog för att öfvergifva det i farans stund, då allt befaller ett motsätt uppförande. Om eder egen hälsa fordrar lugn och stillhet, så är Herr Grefven mästare att själf skilja sig från en armé, som täflar att fullgöra sina plikter på det mest ärofulla sätt, att lätta edra bekymmersamma omsorger genom ett så noggrant uppfyllande af edra befallningar och att dela med eder den största lager, som någonsin af krigare blifvit skördad.» —

Det har oupphörligen blixtrat och dundrat, medan konungen skrifvit detta. Nu är ovädret alldeles öfver byggnaden, den skrällande knallen har följt efter zigzagblixten, som bländar konungen, så att han måste upphöra med skrifningen ett ögonblick. Hertigens af Enghien hund, som flåsande af ångest ligger under skrifbordet, skälfver till den grad att bordet skakar. Då han ser konungen resa sig upp, gnyr han jämmerligt, men vågar ej följa honom. Konungen går fram till de båda små fönstren och stänger dem, ty plaskregnet, som nu börjat, väter ned fönsterbräderna, det renskurade golfvet och de hvita linnegangarna. När detta är bestyrdt, sätter sig konungen åter ned och slutar sitt bref.

Konungen har slutat. Han ställer bläckhuset till rätta, lägger bort gåspennan och slår guldsand öfver det skrifna. Så går han fram till fönstren för att åter öppna dem.

Åskmolnet, som kommit från öster, håller nu på att draga bort öfver hafvet mot väster. Det blixtrar alltjämt i den svarta molnväggen, och åskan mullrar, men dofvare och dofvare.

Öfver Grälsby gård skiner åter solen, och då konungen öppnar de små fönstren, strömmar en uppfriskande fläkt af afkyld, fuktig luft in i det kvafva rummet. Konungen andas djupt.

— Ovädret är öfver, säger han för sig själf, i det han långsamt pådrager sina handskar. För denna gång.

Närapå en hel månad har förflutit sedan denna ovädersdag, och mycket har händt under denna tid, så mycket vidrigt och oförtänt, att konungen ej längre kan hålla sig stilla i högkvarteret på Grälsby, utan vid Granboda går ombord på sin jakt Amadis och seglar efter sin sista landstigningsexpedition, som har Helsinge till mål och utgångspunkt. Hvaraf kommer det sig, att de med så mycken omsorg af konungen själf planlagda landstigningsexpeditionerna till Finland alltjämt misslyckas? Konungen grubblar öfver om de, som stått i spetsen för dessa expeditioner, men misslyckats, verkligen velat lyckas. Om de varit fega eller — Ha ej tvenne fästningar, Svartholm och Sveaborg, genom förräderi öfverlämnats i ryssarnas händer? Konungen kan ej bli kvitt tanken på hur det gick salig konungen i hans finska krig. På hvem kan en konung lita utom på sig själf? På ingen i världen. Det gör konungen oändligen orolig att tänka på att han aldrig hyst någon tillit till sina gardesregementen. Tjänade ej

vid gardena flera af salig konungens mördare, både Horn och Ribbing, ja, själfva Anckarström, och tjäna ej alltjämt vid gardena unga tilltagsna och bråkiga ättlingar af dessa gamla aristokrater, som med sina ärelystna afsikter fortfara att missunna konungen den makt, som är honom öfverlämnad alltsedan 1772? Konungen måste hysa full tillit till de personer, som tjäna honom, i annat fall vill han hellre blifva dem kvitt. Därför har konungen nyligen entledigat Armfelt från hans befälhafvareplats vid Västra armén. Armfelt har ej kunnat hålla sin tunga i styr, och konungen vill ej hafva sin västra armé förledd. Därför låter konungen ögonblickligen entlediga de befälhafvare, som misslyckas i sina expeditiönsföretag, och ger befälet åt andra. Och då konungen förnummit, att en mindre god anda gör sig gällande bland gardesregementena, befriar konungen gardena från kungsvakten och anförtror denna ärepost åt de tyska regementena, som ligga på Åland.

Hvarför misslyckas landstigningsexpeditionerna, den ena efter den andra? Det skylles på att konungen skickar för litet folk, men konungen kan ej tro, att felet ligger häri. Han tror, att felet ligger annorstädes, och oron häröfver är så stor, att konungen ej kan hålla sig stilla, medan den nya landstigningsexpeditionen är i görningen. På denna expeditiöns utgång beror, hvad konungen skall tro om sina officerare, som törhända, hvem kan veta det, ämna försöka ett nytt Anjala! Konungen har åter den gamla förnimmelsen af att sitta i slottsfönstret i skumrasket och passa på lyktorna, som irra kors och tvärs öfver torget och vänta på att lågorna skola slå upp, om han ej är påpasslig.

För att själf passa på, har konungen gått ombord på sin jakt Amadis, som styr mot den Åboska skärgården. Vädret är det allra härligaste. Aldrig har konungen till sjöss varit gynnad af ett sådant väder, sedan den gången, då han for på friarefärd till Ryssland. Han tänker på denna färd och grubblar öfver den märkliga väderlycka han har nu som då, fast årstiden denna gång är än längre framskriden, ty konungen har först den tjugufjärde september gått ombord på Amadis, medan han år nittiosex afseglade till Ryssland den tolfte augusti. Den gången medförde väderlyckan ingen annan lycka. Hvad skall den göra nu?

Konungen försöker förbereda sig på otur och olycka, men han kan inte, till den grad har oron lättat öfver hjärtat, sedan han kommit ut till hafs. Vinden är den mest gynnsamma, som tänkas kan. Konungen njuter förunderligt af att segla i full medvind. Han sitter i sin fåtölj på däckets och ser ned på vågorna, som glittra i solskenet, vinden är iljufligt ljum, som vore man midt i sommaren, men alla fall tillräckligt stark för att utspänna jaktens segel till den vackraste flykt öfver hafvet. Och väl inkommen i den finska skärgården, är seglasten om möjligt ännu mera behaglig. Själ och kropp lifvas på det underbaraste, konungen känner sig så väl, som om han seglade här blott för nöjes skull.

Trenne hela dagar har denna lyckliga färd varat, men fjärde dagen mötes Amadis af stark motvind, då den inseglar i Lähmo kyrkosund, och motvinden tilltager till den grad, att konungen befäller, att Amadis skall öfver natten ankra i sundet, en knapp mil från Helsinge. Man gör konungen uppmärksam

på att denna ankarplats är allt utom säker, ifall, det Gud förbjude, det gått galet för de våra. Ryssarna ligga säkerligen bakom uddarna och öarna här rundt omkring. Kanondundret höres nära och häftigt. Men konungen säger, att här vill han ligga, tills motvinden upphört. Han går fram och åter på däck, fortfarande vid lätt lynne, ty under de förflutna sköna seglingsdagarna ha missmodet och oron vikit för en allt större tillförsikt och allt säkrare förtröstan på den hjälp från ofvan, som är utlofvad och skall komma, så sant det finnes en rättvis Gud. Visserligen hafva de rapporter, som konungen i morgse erhållit vid ankomsten till Grönvikssund, ej varit hugneliga, men konungen vill ej låta sig nedstämmas häraf, till den grad har den friska hafsvinden stärkt hans förhoppningar om en lyckosam utgång af denna affär vid Helsing, som han farit att bevittna. Konungen har hoppats att redan denna afton kunna skaffa sig säkra underrättelser om att landstignings-expeditionen kröntes med framgång, men till följe motvinden måste han vänta härmed tills morgondagen. Konungen är själf förundrad öfver att ej vara orolig, han, som är en sådan dålig väntare, utan istället känna den tryggaste visshet om att Boye har lyckats i sitt företag. Det skall blifva konungen en lättnad att veta, att gardesregementena, som medföljt denna expedition, gjort sin plikt, som det höfves tappra och ärliga svenske män. Konungen lofvar sig själf, medan han går upp och ned på däck, att, om vid denna expedition allt går så lyckligt och väl, som han hoppas, han ej mera skall misstro sina garden, utan låta dessa åter få öfvertaga vaktgöringen kring hans person. Man måste

visa rättrådighet, då man ej har bevis för sina misstankar, man skall tro, det man själf ser och intet annat.

Hvad ser konungen? Han blir tvärt stående och lyfter fältkikaren upp till ögonen. Han tror ej ögonens vittnesbörd. Genom sundet kommer en flotta för fulla segel mot Amadis. Det ena skeppet efter det andra. En och annan kanonkula höres susa genom luften. Från Amadis däck ser konungen, hur de slå ned i vattnet. Det är ryska kulor, som skjutas efter den svenska transportflottan, stadd i fullt återtåg —

— Vi skola se till detta, säger konungen. Jag vill ut i slupen. Konungens röst skälver till den grad af vrede, att orden knappt äro hörbara, och ansiktet har blifvit purpurrött. Han för handen till den hårdt åtdragna spännhalsduken, som om han kände sig nära att kvävas.

Ej ett ord säger konungen till sina adjutanter, då han i slupen far sin flotta till mötes. Men ansiktet är som förstenadt, medan slupen, rodd af taktfasta armar, ilar fram öfver Lähmo kyrkosunds af blåsten hvitskummade vatten.

Plötsligen ropar konungen: — Se dit bort! Hvad är det?

Ingen i slupen svarar.

— Hvad är det för eldsken? ropar konungen med hård röst öfver till ett af skeppen, som i samma nu seglar förbi slupen.

Från skeppet svarar en barsk röst. — Det är Helsingby, som brinner, ryssarna ha stuckit den i brand.

Konungen har rest sig upp i slupen, han står med lyftad arm och ropar:

— Stannen! Kasten ankare! Signalera till de öfriga skeppen, att de kasta ankare. Är öfverste, friherre Boye ombord där? Det är bra. Han skall oförtöfvadt infinna sig på Amadis. Ro tillbaka till jakten!

Konungen sätter sig ned i slupen, som ros åter till Amadis. Konungen går ned i sin kajuta.

Snart äro Boye och hans officerare ombord.

— Har han sagt något? hviskar Boye till Wetterstedt, där han står på kajuttrappan färdig att nedgå.

— Blott detta, men med faslig ton: »Jag älskar ej reträtter i allmänhet».

Uppe på däcket rättfärdiga sig expeditionens officerare ifrigt inför herrarna af konungens svit. »Vi ha slagits tappert. Ryssarna voro oss öfvermäktiga. Vi ha varit tappra, tappra, tappra. Gud nåde den, som säger annat!»

Det ena skeppet efter det andra har kastat ankare till höger och vänster om den kungliga jakten. Larm och rop höres från alla håll. »Hvar ha ni eftertruppen?» Är det sant, att ni tagit alla skeppen och lämnat de andra kamraterna till fångenskapen hos ryssarna? Ni skulle sett konungens min, då han såg er komma, den bådade intet godt.

Regnet och blåsten ha tilltagit, och mörkret faller på.

Följande dag har vädret åter skiftat till den mildaste och skönaste höstdag med fullständig vindstilla, som totalt förhindrar Amadis, kanonbåtarnas och transportflottans afsegling. Konungen har ej

visat sig på däck under hela dagen, men vid sextiden på aftonen kommer han upp. Han ser ut att ha feber, ögonen brinna, och kinderna äro feberflammande. Konungen går hastigt fram och åter på däck och talar ej med någon.

Plötsligen blir han tvärt stående och vinkar till sig en af adjutanterna, med hvilken han ifrigt sampråkar.

Hvad är det nu fatt? Det är väl inte möjligt. Har han blifvit galen? Tänker han bege sig i land? En spatserfärd borta på udden. I sällskap med fem, sex af herrarna. Säger honom då ingen, att han hvilket ögonblick som helst kan bli uppfångad af ryssarna? Om blott en enda skjutfärdig ryss ligger på lur i skogsdungen därborta, kan det vara gjordt. En mängd ryssar kunna vara ute och rekognoscera och taga de promenerande till fånga. — Det är väl inte sant, att konungen ämnar göra en spatserfärd i land. Allt, som är osannolikt, är sant. Ser ni inte, att slupen göres i ordning, och där kommer konungen nedför Amadis fallreps-trappa och sätter sig vid styret. Lyckas detta vågspelet, får man säga, att Vår Herre är de dårars förmyndare! — Såvida han inte rent ut önskar, att en rysk kula gör slut på honom. — Kan han vara till den grad förtviflad öfver detta oviktiga återtåg, han, som tog Sveaborgs fall jämförelsevis lätt?

Det är förunderligt, förunderligt —

Konungen styr mot den skogbevuxna udden, och slupen dras upp mellan stenarna på stranden. Konungen har suttit alldeles tyst under rodden, men då han nu först af alla hoppar ur båten och skyn-

dar upp för slutningen, ropar han till herrarna: Hvilken gudaskön afton!

Herrarna svara: — Gudaskön i sanning, och se sig förstulet omkring.

— Rör sig ej något där i krattet? Hvad var det? Hvad är det, som prasslar? En orre flyger upp. Hade vi blott gevären med oss! Hvad kan man uträtta med sabeln! Mot orrar? Skratta inte högt, så att konungen hör det! Mot ryssar! Hvem tänker på ryssar, inte konungen tycks det, efter som vi äro här. Hvem vet, hvad han tänker på —

Konungen ser sig omkring åt alla sidor, innan han stannar på bergknallens krön, hvarifrån den skönaste utsikt visar sig öfver vikar och öar, sund och skär. Solen går blodröd ned och står som en glödande kula öfver ett mörkt moln, hvars kant den förgyller. Nu sjunker solen långsamt med nedra hälften ned i molnet, medan öfre halfdelen alltjämt glöder öfver den blåsvarta skuggkanten.

— Hvilken högtidlig solnedgång, säger konungen och knäpper ihop sina händer. — Nu är hela skifvan inne i molnet, inte en enda strimma lyser, men få se om den ej i alla fall bryter sig fram. Vi måste ha tålmod och bida tiden. Hvem kan veta hvad som händer, och om vi inte snart få se solen komma fram nedanför molnet. Se er inte om, mina herrar, utan se på solen. Så besynnerligt, att det molnet, där solen gömt sig, är det enda molnet på himlen. Det är förunderligt. Allt är förunderligt.

Herrarna växla blickar. Allt är sannerligen förunderligt, mest af allt att behöfva på denna plats vid detta tillfälle beundra en solnedgång. Och hur förunderligt, att konungen oupphörligen talar, och ej

tycks hafva tanke för annat än naturskönheten, han, som denna dag varit så utom sig af vrede och förtviflan och ej yttrat ett ord i timtals. Nu talar han åter med feberhastighet, som vågade han ej tänka på annat än på det, hvarom han talar, och ej vill ge andra tankar tid att flyga in mellan orden.

— Vi skola, om Gud vill, stanna häruppe, tills solen sjunkit. Sedan gå vi ned till stranden och se effekten af månskenet. Jag har aldrig njutit så af en solnedgång som af denna. Man måste ju undra om solen verkligen gått ned, eller om vi åter skola få se solen inuti molnet eller under molnet. Det är en i högsta måtto spännande stund. Jag ville innerligen gärna se solen än en gång.

Då konungen tystnar, är allt så stilla, att vågskvalpet höres mot kiselstenarna nedanför berget, där konungen och hans följe stå. Konungen tager ej sina ögon från molnet, men herrarna kasta oroliga blickar mot trädgruppen på höger hand.

— Hvad se herrarna efter? frågar konungen skarpt. Se på solen, den är väl värd att beskådas. Se, se, se, hur den bryter sig fram genom molnet. Gud ske tack och pris!

Solkulan visar sig några ögonblick i strålände fullhet och glöd, så dalar den långsamt, oändligen långsamt ned i hafvet.

— Tycker man ej, att vattnet fräser, då solen sjunker ned däri, som en glödande kanonkula, säger konungen ifrigt, men utan att taga sina ögon från skådespelet.

— Jo, Ers Majestät, det fräser, svarar en irriterad röst bakom honom.

Då sista gnistan slocknat, vänder sig konungen om med stora tårar i ögonen.

— Jag ville ej gått miste om denna stund för allt i världen, säger han. Nu gå vi ned till stranden. Nej, icke till slupen ännu, hit åt, jag märkte mig platsen, då jag styrde förbi.

— Ers Majestät, är det ej tid att ro tillbaka till Amadis? Det börjar skymma, och trakten är ej säker.

— Vi gå ned till stranden, som jag sagt, svarar konungen. Här är oändligen fridfullt, och fullmånen lyser upp nejden fullständigt. Se, hur den skiner mellan träden. Jag har aldrig sett ett skönare månsken än denna afton. Och se, hur lågt stjärnorna sitta, de äro närmare jorden, än jag någonsin sett dem förut, det är, som om hela firmamentet vore närmare, och stjärnorna se ut, som om de sutto helt lösa på himlen och hvilket ögonblick som helst kunde lossna och falla ned på oss.

Det är ingenting annat att göra än att följa konungen, som klättrar ned för sluttningen. Konungen sätter sig på en stor sten tätt invid vattnet och betraktar de små vågorna, som lätt skvalpande skölja öfver kiselstenarna. Ute på fjorden ligger ett bredt hvitt månskensband och glittrar öfver vattnet —

I två timmar äro konungen och hans följeslagare borta från jakten, och först vid niotiden ser man konungens slup komma fram bakom udden och i den breda månskensstrimman ros mot Amadis. Man räknar från skeppen människorna i slupen. Jo, de äro alla tillbaka, och vid styret sitter Hans Majestät, nu som vid affärden. Hans ansikte ser spöklikt hvitt ut i månskenet, och då han går uppför fall-

repstrappan och långsamt skrider öfver däckets mot kajuttrappan, ser man, att hans min är oändligen dystert och allvarligt.

— Vid samma infama lynne? frågar öfverste Boye konungens kaptenlöjtnant.

— Ja nu, alltsedan vi stötte från land och under hemfärden. Inte ett ord har han sagt, sedan han satte sig i slupen. Men därborta teg han ej en sekund. Han höll Te Deum öfver sol, måne, stjärnor, öar, vikar och sund, land och vatten. Han var i extas och borta i andra rymder och siade och profeterade. Men nu är han likadan, om ej värre till humöret än förut. Jag undrar hvad han väntade sig därborta, och som inte kom —

— Han kunde inte annat vänta än en rysk kula.

— Kanske var det en rysk kula han väntade. Men är han så modig, hvarför ställer han sig då inte i spetsen för sin armé och tågar mot ryssarna, och är han så feg, som man påstår, hvarför utsätter han sig för en spatserfärd som denna? Aldrig annat än gåtor och öfverraskningar. För resten skola vi i morgon återvända till Åland, hurudant vädret än blir. Högkvarteret skall blifva vid Lemlands prästgård, och konungen skall bo i prästgården, ett förfallet ruckel med tre rum, säges det, själfva stället i en afkrok af ön. Få se, hvad vi där skola påhittra.

Konungen har med egna ögon sett, och han är säker på att han förstätt, hvad han sett. Till den lilla eländiga bostaden i Lemlands prästgård, där konungen nu vistas, kommer så en anonym skrift från Finland, rörande landstigningen vid Helsinge,

hvaruti våra truppers dåliga uppförande omtalas och den grufliga beskyllningen göres, att svenska och ryska officerare haft öfverläggningar före affären vid Wiais.

— Anjala, Anjala, Anjala! ropar konungen, då han genomläst brevet.

Han slår händerna för ansiktet. Han vill ej se, det han ser —

Med den outplånliga synen för det inre ögat af salig konungens hemkomst till Ulriksdal från det finska kriget, blandar sig den syn, som han nyss haft, den svenska transportflottan med fulla segel kommande honom till mötes i Lähmo kyrkosund.

— De skola åtminstone ej gå till Anjala som gardesregementen, säger konungen mellan sina sammanbitna tänder, medan han lägger ett papper till rätta för sig på skrifbordet, synar gåsfjädrarna noga och väljer den hårdast formerade pennan. Och med stadig hand fullskrifver konungen det tjocka, gula papperet med raka och stora bokstäfver.

Gardena ha blifvit degraderade!

Det betyder för oss officerare af landets yppersta adel, som tjäna vid dessa regementen, oförskylld vanära! Konungen har gjort oss ärelösa och degraderat oss, vi, som varit med vid Wiais och Helsinge, och som gått fienden så kraftigt till mötes som i vår förmåga stått! Och vi andra, som ej varit engagerade i denna sista affär, men fått dela våra regementskamraters onåd och nesa, hur skall vår sinnesstämning vara öfver att på detta sätt ha blifvit satta utom lagen!

Vi kunna ej förmå oss att tro, att krigshändel-

serna den tjuguoåttonde september hafva föranledt, endast att de gynnat, utförandet af en redan fattad plan till gardesregementenas reducerande, ty blef ej vårt förhållande vid Wiais och Helsinge genom befälhafvaren, öfverste Boyes till konungen inlämnade underdåniga förklaring fullkomligt upplyst och rättfärdigadt, utan att detta i minsta mån verkade till ändring af en dom, som redan blifvit fälld? Och sträcker ej domen sig till dem, som ej ens bevistat detta fälttåg? Och skulle sådant skett, om konungen endast varit missnöjd med dem, som den tjuguoåttonde september voro i elden!

Gardena ha blifvit degraderade! Det betyder för oss, soldater af Lifgardet till fot, af Svenska gardet, af Finska gardet, att vi blifvit utlämnade åt allmänna föraktet, åt allmänhetens och hela arméns åtlöje, till smälek och hån, spott och spe af våra kamrater i de värfvade och indelta regementena, på hvilka vi sett ned, då vi voro de första. Nu äro våra stolta regementen degraderade till de yngsta värfvade i armén och skola kallas Fleetwoods och Paléns regementen efter våra öfverstar. Hur skall man ej begapa oss, officerare, då vi återkomma till Stockholm utan våra gardestecken, med gula plymer i hattarna i stället för våra hvita. Och vi, underbefäl och menige man, måste byta ut våra hvita ständare emot de gula och mista vapnet i hattplåten! Hvilken skam och nesa!

Aldrig har en officerscorps med heder sammanfatt af ett rikes förnämsta ungdom, aldrig har något regemente befunnit sig i denna degraderade ställning, utan att hafva flytt för fienden utan strid eller bortkastat sina gevär.

Vi af gardena, som ligga på Åland, begära krigsrätt, men konungen nekar den. Vi få ej rättfärdiga oss. Konungen afslår krigsrätten af den grund, att han funnit förhållandet nog utredt. Vi veta, att konungen under edlig bekräftelse fått den under rättelsen, att gardesofficerarna natten innan sista Wiaisaffären skulle hafva druckit brorskål med ryska officerare, men hvarför säger man icke konungen, att denna berättelse måste härröra från någon enfaldig landtman, som sett öfverste, baron Fleetwood gifva både mjölk och brännvin åt ett antal sårade ryssar, som denna natt transporterades till en lada, där de, genom öfverste Fleetwood och öfverstelöjtnant Lagerbrings försorg, åtnjöto den förplägning och skötsel, som kunde åstadkommas. Och om man sagt konungen detta, hvarför tror han det icke? Hvarför slår han döförat till och störtar oss i detta djup af elände och beröfvar oss det som är mera än lifvet — hedern!

Soldaten Blå vid förra finska gardet anhåller hos sin kompanichef om två dagars permission. Kompanichefen frågar ej, hvartill Blå skall använda sin permission, då han beviljar den. Kompanichefen vet, att mannen är stadd i lofligt ärende, därför borga honom de af hans officerskamrater, som anmodat honom att ej neka karlen permission, då den begäres.

I förra finska gardet har förbittringen öfver degraderingen varit oerhörd, men ingen har visat sig så rasande på konungen, som just denne soldat Blå, som nu med så stor lätthet blifvit beviljad permission. Soldat Blå har alltid bland kamraterna gällt för att

vara en hetlefrad och lättretad person, och ingen har förvånat sig öfver att han tager den allmänna skammen och nesan så våldsamt, som han gör.

Soldaten Blå har fått tvenne dagars permission och beger sig redan första dagen öfver till Lemland, där han i en bondstuga utbyter sin uniform mot en åländsk bonddräkt, som han burit med sig i ett knyte. Han laddar inne i stugan sitt gevär med två kulor, hänger geväret öfver axeln och vandrar med långa raska steg in i den tjocka granskogen, som på alla håll omger Lemlands prästgård.

Det är en kall och blåsig oktoberdag, och den slitna bonddräkten, som soldaten Blå iklädt sig, är ett ofullkomligare skydd mot höstkylan och stormen än uniformen varit, också fryser soldaten Blå, som är en mycket högre, men mycket smalskuldrad ung karl, erbarmligt, medan han hela dagen ströfvar omkring i skogen, lurande på ett jaktbyte, som ej behagar visa sig. Det mörknar i skogen, och hvarken måne eller stjärnor synas på himlen, öfver hvilken stormmolnen jaga. Blå ämnar sig nu ut ur skogen, men då det snart blifvit alldeles nedmörkt, måste han med blindlyktan, som han medfört, lysa efter gångstigen, från hvilken han oupphörligen förvillar sig. Ofta stannar han och lyss efter ljud, och han spritter högt till, då stormen efter ett kort uppehåll med en stönande suck brusar genom skogen. Han står stilla, tills gransuset upphört och sträfvar så åter fram ett stycke, andfådd och huttrande af köld. Så blir Blå åter stående för att pusta ut. Han tar upp lommflaskan, sätter den för munnen och sväljer en klunk brännvin. Drycken ger värme och kurage, och soldaten Blå svär en mustig ed,

medan han sträfvar vidare mot vinden. — Jag skall skjuta den hunden, som ligger i Lemlands prästgård, så visst som jag är en ärlig karl, säger han så högt, att han själf förskräckes och blir stående för att lyssna efter om han har någon i hälarna på sig, som kunnat höra hvad han sagt. Men susandet och brusandet i skogen är alltför outhärdligt, för att karlen länge kan bli stående och lyssna efter ljud. Han lyser sig till rätta på gångstigen ännu ett stycke framåt och ser nu på afstånd ett svagt ljussken skymta mellan träden. Det är i ladugården vid Lemlands prästgård, som det lyser, en hornlykta hänger på ladugårdsdörren.

Soldaten Blå kan ej taga sina ögon från ljusskenet.

— Jag skall förbi den där, jag skall om hörnet; då jag är om hörnet, är jag framme.

Men Blå kan ej komma ur fläcken. Han fryser, skakar och huttrar. Nyss kände han feberglöden i ådrorna. Nu fryser han, som om han vore naken, och det känns, som om ett par jättehänder af is lågo öfver hans båda skulderblad.

— De kunde göra det själfva, mumlar soldaten Blå mellan tänderna. Det är herregöra och inte folkgöra. En kapten vid gardena sköt den förre, nu kunde en löjtnant vid förra finska gardet åtagit sig detta i stället för att skicka mig. Nej, nej, jag har inte blifvit skickad af Gripenwald eller de andra! Han har röfvat vår ära, och det är af egen fri vilja, jag är här för att skjuta den hunden. —

Hastigt smyger karlen förbi ladugårdsdörren med lyktan. Han viker om hörnet och står snart vid baksidan af en liten, rödmålad byggnad. Det brinner

ljus i vindskupan, och många ljus brinna i mellersta rummet i nedra våningen bakom det blå kläde, som hänger för alla fönstren såsom rullgardiner. Rummen ligga mycket nära intill marken, endast tre fot på denna sida. Vinden tjuiter och piper, och Blå hör de vakthafvande officerarnas afmätta steg i den lilla stenförstugan, annars är allt tyst. Det är Kronobergs regemente, som håller vakt i konungens högkvarter på Lemland, men inga poster äro utsatta på denna baksida, de gå på konungens befallning fram och åter framför hufvudingången, och då stormen håller upp ett ögonblick för att hämta andan till en ny hvinil, hör soldat Blå äfven dessa vakters afmätta steg från platsen, där han står tätt intill matsalsfönstret. Skuggor röra sig bakom förhänget i detta mellersta rum, som är starkt upplyst, men de äro alltför otydliga. Där skymtar en hög gestalt. Kan det vara han? Eller manne den där? Den tredje, som rör sig därborta, kan det ej vara, han är alltför liten och oansenlig. Men nu närmar sig en smärt skugga med högrest hufvud och skarp profil och skrider långsamt fram till fönstret. Skuggan står tätt intill förhänget och sträcker befallande ut handen inåt rummet. — Där är han, det kan ej vara någon annan än han! På den skuggan kan man ej taga miste.

— Det är konungen! Det är konungen!

Blå står med handen på bösskolfven och lyfter geväret för att sikta på den orörliga skuggan. Han siktar länge. I ögonblicket, då han skall trycka af, slår gökklockan inne i rummet. Det oväntade gälla ljudet kommer Blå att rycka till och bringar handen

i skakning. Det är omöjligt att skjuta, medan klockan slår. När klockan slutat slå, är konungens sista stund slagen. Då skall Blå skjuta.

Men då det tionde slaget från den gamla gökklockan förklingat, är skuggan invid fönstret försvunnen.

Men Blå vet hvart han nu skall hän. Andra fönstret från dessa hör till den lilla kammaren, som konungen begagnar till sofrum. Dit in går konungen, då klockan slagit tio. Han brukar sitta vid sängen och läsa i Uppenbarelsboken, innan han lägger sig, har löjtnanten sagt. Kammaren är mycket liten, och sängen står midt emot fönstret. Då ljusen tändas därinne, skall man kunna skönja den sittande skuggan likaväl som den stående nyss. Och konungen skall då vara ensam.

Men ljusen äro ej tända i lystrarna och kandelabrarna som därinne i matsalen, endast en oändligen svag ljusstrimma synes under klädesförhänget framför fönstret. Blå vet, att det är ljuset från nattlampan, som brinner hela natten, men detta ljus är så ömkligt svagt, att ingen skugga kan afteckna sig mot förhänget. Är konungen verkligen därinne? Eller är han det ej? Då han börjar läsa, tändas väl ljusen.

I samma ögonblick soldaten tänker detta, tändes det ena ljuset efter det andra därinne.

Blå kan skönja konungen sittande på sängkanten med en stor bok i knäet.

Nu är det blott att vänta, tills den andra skuggan, den, som tänder ljusen, försvinner. Det dröjer några sekunder. — Nu! Stunden är kommen.

Blå lyfter geväret och håller fingret på trycket. Skuggan sitter orörlig med den stora boken i knäet.

Konungen läser i bibeln. Blå vet förut, att konungen brukar göra det, innan han går till hvila. Men det är annat att veta än att se. Denna skugga med den välkända stolta profilen är Sveriges konung, för hvilken vi sjunga: Bevare Gud vår kung! Bevare Gud vår kung!

Blå sänker geväret och torkar ångestsvetten ur pannan.

— Jag kan inte skjuta honom som en hund, medan han sitter med bibeln i hand.

En lång stormil far susande genom skogen. Det lät som tjut och klagan och skrik. Kungaskuggan därinne har ej rört sig. Den sitter alltjämt lutad öfver den stora, heliga boken.

Men soldaten Blå, som nyss sänkt geväret för att torka svetten från pannan, fryser nu till hjärteroten och skälfter och huttrar. Han försöker lyfta geväret, men förmår ej hålla det så stadigt, att han vågar trycka af. Han släpper geväret ur sina domnade armar.

Hördes rasslet därinne?

En obeskriflig fasa griper soldaten, som kommit för att mörda sin konung.

Nej, skuggan sitter alltjämt orörlig lutad öfver boken. Stormen har ökat. Det tjuter och hviner, och det brusar som ett vattenfall i karlens öron.

Han måste bort. Ej en sekund längre kan han stå framför detta fönster och stirra på denna skugga. Den gör honom galen.

Han böjer sig ned för att upptaga geväret. Han förmår knappast bära det. Med vacklande steg, som

han försöker göra så ljudlösa som möjligt, flyr soldaten Blå in i skogen, hvarifrån han är kommen.

Följande dag hittas i skogen en döende man i bonddräkt. Han är så pass redig, att han kan omtala, hvem han är, och att han förkylt sig denna kalla natt i skogen, där han legat. Han har sting i bröstet, och skiftesvis känns det, som om han låge på en glödande ugn och stektes, och skiftesvis, som om man doppade ned honom i en isvak.

X.

Med Charons båt.

Vi kunna i Stockholm ej tänka på annat, ej tala om annat än landtvärnets hemkomst med kanonsluparna, då senhösten gjort slut på alla skärgårdsflottans operationer. Hemska rykten ha gått före dessa kanonslupar. Det säges, att en landtvärns-sjuka, som liknar pesten, rasar ombord på dessa odäckade båtar, som under regnbyar och snöglopp långsamt ros upp för Strömmen och förtöjas inför våra ögon. Vi, som stå på stränderna och se öfver till dessa öppna båtar, då de, den ena efter den andra, anlända och kasta ankare, tycka, att de likna Charons färja, som forslar skuggor öfver till underjorden. Till den grad spöklika äro de gestalter, som vi se skymta, och så många dödsliknande, utmärglade skepnader ligga orörliga på kanonsluparnas botten.

Hvarför få dessa arma uslingar ej komma i land, hvarför ligga dessa stackars landtvärnister nätter och dagar på dessa odäckade båtar under bar himmel, utsatta för kölden och för vätan, som till den grad genomsyrar deras usla kläder, att de arma, dessa frostiga novembernätter, äro fastfrusna vid roddbänkarna, där de ligga?

Man sörjde ej för kläder för våra barn, då de drogo ut. Hur många af dessa fattiga ynglingar, som på våren gingo man ur huse för konungen, sattes ej på kanonbåtarna, som de gingo och stodo i vadmalsrock och lärftsbyxor utan strumpor och skor, utan en varm kappa att svepa omkring sig under nattkylan!

Man sörjde ej för tillräcklig föda åt våra barn, då de under storm och sjögång stretade vid årorna på dessa förbannade kanonslupar. Och nu sörjer man ej för tak och huld och skydd och vård, då de återvända utsläpade, förstörda, döende! Inga anstalter äro träffade, hvarken till kvarter för de friska eller lasarett för de sjuka. Det är en ömk att se hur dessa tusentals landtvärnister vanvårdas och förgås inför våra ögon. De flesta af dem ha aldrig fått möta de fiender, mot hvilka de utsändes. De fiender, som besegrat dem, heta svälten, vanvården, kölden, sjukdomen. —

Hög befallning utgår att inrätta Operahuset vid Gustaf Adolfs torg till fältlasarett, och afmönstringen kan äntligen ske. Fältlasarettet, pestsmittan midt i staden! Sannerligen man sörjer väl för sin hufvudstads trogna och ömkansvärda invånare!

Hvilken afmönstringsdag! Gode Gud!

Stapplande män bära en bår ur en af kanonsluparna upp på bryggan. Den mänskliga börda, som ligger utsträckt på båren, är så mager och tunn, att man tycker, att ett par barn lätteligen skulle kunna bära båren. Men de fyra, som bära den, pusta och stappla, och då de väl lyckats få upp båren på bryggan, sjunka de dödsbleka och kraftlösa ner bredvid den. Där bäres en annan bår upp

på bryggan, där ännu en, där ännu en, från alla båtarna släpas bärar upp på bryggan, som snart är belamrad med dessa dödens läger och deras utmattade bärare. Där går en stapplande gestalt framåt staden. Hans kinder äro förfrusna. Där faller en krympling omkull på torget. Eländiga utmärglade varelser irra denna förfärliga afmönstringsdag omkring på gator och torg. Hela vårt Stockholm är förvandladt till ett ohyggligt lasarett!

Hvilka af dessa af köld, af svält, af sjukdom förstörda, som ligga utstäckta på bårarna, eller dessa knappast mindre elända, som bära dem, är vår son, vår bror, vår vän? Vi igenkänna ej dem, som i våras gingo man ur huse för konungen, i dessa gubblika varelser, som vi möta, höljda i trasor, dessa, som stödjade sig vid husraden för att hålla sig upprätta. De klaga ej. De orka ej tala. Vi försöka undfly detta förfärliga skådespel, men vi kunna det icke. Vi ha det i veckor, i månader, ständigt för ögonen. Snedda vi öfver vårt kära Gustaf Adolfs torg, se vi i fönstren till detta hus, som förr varit ett nöjenas och glädjens hemvist, hemska och bleka spöken stirra ned på oss. Vi kunna ej promenera på Norrbro utan att förstöras af åsynen af landtvärnets likvagn, den hemskt rasslande stora rustvagnen, öfvertäckt med rödmålad väf, som oupphörligen far fram och åter.

I vår port snafva vi öfver landtvärnisten, som säger sig förgäfves klappat på mången dörr för att bli insläppt, men som blifvit afvisad och bortjagad af fruktan för smittan. Vi upptaga honom af barmhärtighet och medömkan i vårt hus och förpläga honom, men knappt har den arme inkommit och fått

mat och dryck, förr än han insjuknar till döden. Han är alltför ovan vid värme och föda för att kunna uthärda dem! Vi höra talas om än större gräsligheter, om skendöda landtvärnister, som blifvit lefvande begrafna på kyrkogården utanför Skanstull, om ännu rysligare ting.

Hemska rykten ha gått före kanonsluparna, och hemska rykten följa kanonsluparna, då de ej längre ligga på Strömmen inför våra ögon. Rykten om lik, som vid rengörningen af sluparna blifvit funna i lårar under bänkarna. Lik af landtvärnister, som inte en gång saknats vid afmönstringen.

Vi kunna ej tänka på, ej tala om annat än dessa rysligheter, men vi misstänka, att då allt detta elände så oförtäckt kommer inför allmänheten, då alla dessa olyckshändelser så meningslöst blottas, sker det af dem, som ha därmed att göra, och som vilja öka det allmänna missnöjet. Vi stockholmare veta, att alla medel begagnas till missnöjets ökande. Alla olyckor skyllas på konungen, och ingen olycka är större och mera förhatlig än den, som drabbat landtvärnet!

Och då dessa arma landtvärnister, som ej höra Stockholm till, spridas öfver landsbygden och återkomma till sina hyddor, med hvilken jämmer och förtviflan skola de ej mötas! »Vår son har tagit skada för hela sitt lif. Han blir aldrig mera frisk och arbetsduglig — Vår son är krympling. Foten togs af honom i Stockholm, den var förfrusen. — Vår son dog af svält. — Vår son frös ihjäl på slupen sista natten.»

Hvems är skulden?

De gingo man ur huse för konungen. På hans

befallning. Ingen sörjde för dem. Deras anförare voro uttjänade oduglingar, som lämnat tjänsten för många år sedan eller ynglingar af deras egen ålder, oerfarna och obeprovade själfva. Man skyller konungens krigskollegium och förvaltningsmän att hafva varit bestickliga och oredliga, då landtvärnet utrustades och afskickades. Men skulle ej konungen själf sett efter denna sak? Skulle ej konungen själf sörjt för våra barn?

Är det sant, att konungen sagt, att ingen blir salig utom de, som stupa i denna striden? Men de, som dö af svält, af köld och vanvård —

Vi okunniga, fattiga bönder gå ej tillrätta med vår konung i andra ting, hvaraf vi intet förstå. Vi veta ej när vi skola förskonas från att betala de oerhörda krigsgärder, han utskrifver, vi veta ej när han behagar sluta fred eller göra riksdag, på hvilket vi alltjämt hoppas. Vi veta blott, att han är rätt-skaffens och gudfruktig, och att vi alltid älskat honom och varit lyckliga öfver att lefva under hans spira. Men vi fråga honom i all ödmjukhet, hvarför han ej bekymrat sig om våra barn, som vi anför-trodde honom till hans och rikets värn.

XI.

På Haga.

Hela vintern, alltsedan majestätets återkomst från Åland, bor konungafamiljen på Haga. För affärernas afgörande måste konungen hvarje morgon från Haga resa till staden, men utreser åter klockan två. Mycket sällan tillbringar konungen nätterna i Stockholm och endast i yttersta nödfall. Men drottningen är bunden vid Haga genom sjukdom; sedan nyårsdagen hvarken går eller åker hon ut. Hon tillbringar sin mesta tid liggande på en soffa i röda damastsalongen och låter bära sig in i matsalen till de måltider, hvori konungen deltagit.

Ända till klockan half tre på dagen, då konungen väntas från staden, ligger drottningen i undran öfver hur konungen har det därinne. Han grufvar sig oändligen för hvarje infärd, men försummar ingen. Drottningen vet, att det därinne i konseljen talas om finanserna, om riksdag, om fred, och att hennes gemål alltid är af motsatt mening med alla andra, som utspekulera idel svårigheter och se allt i svart och smått. Detta är vanligtvis det enda, som konungen omtalar för drottningen, då han utkommer till Haga. Hon vågar aldrig fråga, ty konungen har

undanbedt sig all hennes inblandning i statsangelägenheter, hvaraf hon intet förstår. Drottningen förstår i alla fall ögonblickligen af konungens humör om han haft det alltför svårt i hufvudstaden och blifvit alltför retad. En dag omtalar konungen med stor förbittring, att riksdrotset påstått, att den nya krigsgärden ej kan utgå, och att konungen svarat honom, »då lägger jag på herrarnas ansvar, hvad som sker genom det, att jag ej får medel att försvara landet.»

Ja, hvad sker, och hvad skall ske? Drottningen pinas oändligen af tanken på det ryska kriget, som säkerligen åter skall uppblossa om ej förr så till våren. Drottningen oroas aldrig af tanken på det danska kriget, men det är förfärligt att veta, att hennes gemål och hennes syster Elisabeths gemål bekriga hvarandra, och att efter allt att döma, det som skall ske är, att kejsar Alexander skall segra. Konungen tror det icke, han påstår alltjämt, att han skall segra, men drottningen tycker, att det ser illa ut. Hon vet, att denna stränga vinter, som bygger isen fast öfver hafven, är en ytterligare fara. Hon bäfvar för att ryssarna när som helst kunna komma öfver isen till Stockholm.

En förmiddag i början af året 1809 ligger drottning Fredrika på sin chaiselongue i damastsalongen och tänker på allt detta, som hon gärna skulle vilja fråga konungen om, ifall hon tordes.

Drottning Fredrika har ganska svårt att sysselsätta sig, då hon ej kan spela på sin clavecin eller måla. Hon har nyss slutat skrifva till sin mor och skrifschatullet står bredvid henne på ett litet inlagdt mosaikbord. Då drottningen nedlägger fjädern, far en fundering genom hennes hufvud.

— Hvad manne min svåger, kejsar Alexander,

tänker göra af konungen, af mig och våra barn, då han väl intagit Stockholm. Han skall säkerligen ömt kyssa min hand, se på mig med sina smäktande ögon och säga den vackraste komplimang, innan han skickar af mig i fångenskapen, och han skall troligen ett par dagar i förväg sända konungen ett bud med ambassadören Stedingk, att han är en af konungens största beundrare, att ingen i världen visat mera mod, mera dygd, mera själslyftning än konungen gjort, och att kejsaren lider af att vara i strid med honom. En sådan hälsning skickade ju kejsaren strax innan han utan krigsförklaring inbröt i Finland. Männe han kan finna på något ännu grannare, då han tager hela konungens land, som han nog ämnar. Inte en by af konungens af Sverige stater sade sig kejsar Alexander eftersträfvade. Det gjorde han heller inte, han eftersträfvade inte en by, han tog hela Finland.» Drottning Fredrika kröker föraktfullt den vackra öfverläppen. — Stackars Elisabeth, jag vill i alla fall hellre vara gift med min brummande björn än med din falske räf. Jag skulle aldrig vilja byta gemål med dig, fast du fått Europas vackraste och mest tillbedda kavaljer, som säger dig de grannaste komplimanger, men visserligen ej endast dig, utan också andra sköna kvinnor, drottningar och inte drottningar. Och min gemål säger mig aldrig ett grannlåtsord, men väl många snäsord. Stackars Elisabeth, som dyrkar en gemål, som ej frågar efter henne!

Drottning Fredrika drar en djup ledsnadens suck.

Drottning Fredrika vet ej hvad hon skall företaga sig. Hon har sagt sina damer, att hon ej behöfver dem och gifvit dem ett par timmars frihet,

och hon vill ej återtaga sitt löfte. Kronprinsen håller på att läsa för sin lärare, adjunkten Biberg, prinsessorna Sofia och Amalia äro med guvernanten, och lilla prinsessan Cecilia sofver sin middags-sömn. På eftermiddagen har drottningen mycket att göra. Då sitter konungen inne hos henne och underskrifver regeringshandlingar, och drottningen strör guldsand på underskriften och lägger papperen i ordningsföljd.

Men nu är hon sysslolös.

Drottning Fredrika tar upp en toaletspegel af silfver ur schatullet och ordnar lockarna och friséerna i pannan och jämkar vecken på sin svandunsbrämde hvita morgonklädning. Så vet hon ej hvad hon skall företaga sig annat än att knyta parvis ihop fransarna på den ljusblå sidenlångschalen, som hon har kastat öfver skuldrorna, och då hon tröttnat på denna sysselsättning, knyter hon upp fransarna igen. Hon ser på sitt lilla diamantprydda ur, som hänger på en pärlsnodd kring halsen och tänker: om trekvarts timma kan konungen vara här. Gud ske lof! — Det har varit en lång förmiddag!

Vädret är gnistrande kallt, snön är hårdfrusen, och på Brunnsviken fara gröna och gula snäcksläddar fram och åter. Drottningen kan se de täcka åkdonen, de eldiga springarna och de hvita slädnäten från chaiselongen, där hon ligger. Hon ligger med halfslutna ögon och ser under sänkta ögonlock ut öfver vimlet på isen. Men konungen far ej till Haga öfver Brunnsviken. Konungens rack köres alltid samma väg öfver Drottninggatan och Nortullsgatan. Männe konungen kommer snart? Ännu en half-timma — —

Det prasslar vid matsalsdörren. Drottningen vänder på hufvudet. En kammartjänare står ödmjukt väntande, tills drottningen behagar taga sina ögon från fönstret och se åt honom.

— Hvad är det? frågar drottningen och lyfter sig upp från den halfliggande ställningen.

— En gammal bondgumma här från trakten besvär Ers Majestät att taga emot henne. Hon låter sig ej afvisa. Hon påstår, att hon har något angeläget att anförtro Ers Majestät. —

Drottningen har ej svårt att gissa det angelägna ärendet. Hon är i hvarje fall långt mera tillmötesgående mot sina understödstagare än mot bättre folk. Det är därför kammartjänaren ej vägat köra bort gumman.

— Hvem är det? Känner jag henne?

— Hon säger ej, att Ers Majestät känner henne, yrkar blott att få tala med Ers Majestät i ett angeläget ärende. Det är en mycket gammal person.

— Låt henne komma in.

Drottningen sitter upprätt på chaiselongen med armbågen stödd mot den runda sidenkudden. Drottningen är oändligen vacker. Det melankoliska tycke, som utgör hennes ansiktes charme, är af sjukdomen förhöjdt, och de violblå ögonen äro med en vacker blick fästade på dörren.

En gammal gumma, klädd i bindmössa, kofta och kjol och stödd mot en knölig käpp, kommer in i damastsalongen. Drottningen ser, att den gamla säkerligen i ungdomen varit vacker, ögonen äro bruna med en ännu liflig blick, och ansiktet har fina, regelbundna drag, fast det nu är pergament-

brunt, genomplöjdt af fåror, och gången är lutande och stapplande.

— Kom närmare, morlilla! säger drottningen på sin dåliga svenska, men med sitt mildaste tonfall i rösten. — Hvad vill du säga mig?

Den gamla går mödosamt fram till chaiselongen, där drottningen ligger. Hon böjer sig djupt ned och kysser drottningens klädningsfäll och gör min af att knäfalla. Men drottningen hejdar henne.

— Nej, gumma lilla, knäfall inte, jag tycker inte om knäfall af gammalt folk. Och då man har ondt i benet, går det icke an. Hvad vill du mig?

Den gamla ser sig ifrigt omkring.

— Vi äro allena, säger drottningen uppmunt-
rande, men med begynnande otålighet. Hvad är det?

Den gamla gör ett tecken till drottningen att luta sig fram, och hon hviskar nästan i hennes öra:

— Drottning! Man vill förråda kungen, fråntaga honom allt och bortföra honom. Jag, gamla, har fått veta det. Af hvem kan jag inte säga, men jag har skyndat mig hit för att bedja dig varna kungen.

Den vackra skära färgen viker från drottningens kinder. Hon griper ett häftigt tag i den gamla och drager henne närmare.

— Jag hörde nog inte rätt, säg om det du sade än en gång!

Och med lika stor hast, men så tydligt, som den tandlösa munnen förmår, upprepar den gamla:

— Drottning! Man vill förråda kungen, fråntaga honom allt och bortföra honom.

— Hvem vill förråda konungen? Konungen har

inga fiender. Kan inte hafva det, därtill är han för god och rättvis.

— Jag får ej säga af hvem jag hört detta, men jag måste gå hit för att varna er och bedja honom taga sig i akt vid sina färder från staden hitut.

— Gode Gud! Det har händt honom något!

Drottningen griper häftigt tag i silfverringklockan och pinglar med den, tills kammartjänaren kommer in genom ena dörren och kammarfrun genom den andra.

— Har något händt konungen? ropar drottningen. Hvar är konungen?

— Hans Majestät stiger just nu ur släden, säger kammartjänaren.

— Gumman skall gå nu, utbrister drottningen med ännu af skräck skälvande läppar. Hon har en skruf lös, tillägger hon på tyska till kammarfrun. Gif henne pengar och mat.

Gumman står alltjämt kvar.

Drottningen vinkar otåligt med handen.

— Du får gå nu, konungen kommer hit, säger drottningen hastigt på svenska till den gamla. Det var välmenande af dig, men du misstager dig alldeles.

— Det är sanning, det jag sade. Tänk på det.

— Ja, ja, ja. Men gå nu genom den dörren. Fort! Konungen kan komma när som helst.

Dörren har knappt hunnit stängas efter den gamla, förrän konungen är i rummet. Han går hastigt fram och hälsar, hvarpå han sätter sig på soffkanten bredvid drottningen, som makar åt sig. Drottningen har tagit konungens iskalla hand i sin.

Hon värmer den mot sin kind, smeker den och betäcker den med kyssar.

Konungen ser förvånad på drottningen och drager undan sin hand.

— Hur är det fatt med er? Hvarför gråter ni? frågar han.

Och då drottningen ej genast svarar, stiger rodnaden upp på konungens kinder och panna, och han brister ut med häftighet.

— Hvad har händt? Svvara mig! Är ni sjuk? Har det händt kronprinsen eller prinsessorna något?

— Ingenting har händt. Men jag blef skrämmd just nu.

— Hvem understår sig att skrämma er?

— Här var en gammal gumma, som sade sådana förfärliga saker.

— Hvad för förfärliga saker? Hvar är hon? Hon skall straffas. Hvem understod sig att släppa in henne? ropar konungen och rusar upp.

— Nej, nej. Hon får inte straffas. Hon sade det i välmening. Hon gick i barndom, förmodar jag.

— Hvad sade hon?

— Hon bad mig varna er, sade, att man ämnar förråda er, bortföra er, afsätta er, snyftar drottningen och slår armarna om konungens hals och drar honom ned till sig.

— Så — Det är den andra gamla gumman, som kommer med dylikt prat i år. Hur kan ni låta sådant skrämma upp er? Kan ni då aldrig lära er förstå, att folk hittar på allt möjligt för att uppväcka ert intresse och medlidande. Hvad begärde den välmenande gumman för sitt meddelande?

— Ingenting. Jag hann ej fråga henne. Jag

blef så förskräckt. Ack, Ers Majestät, var försiktig och utsätt er ej onödigtvis för faror på edra färder häremellan och Stockholm. Hon varnade särskildt för detta.

— Jag är väl ingen ung skönhet, som man tänker enlevera på landsvägen midt på ljusa dagen. Tänk efter och lugna er. Tror ni ej, att jag kan lita på svenska folkets trohet och fosterlandskärlek? Man har sett, att jag straffar feghet och förräderi, men man vet, att jag är rättvis och samvetsgrann. Svenska folket älskar sin konung, och då han är i oförskyldd nöd, bistår det honom till sista blodsdroppen. Den, som folket vet har rätten på sin sida, har inga fiender, och alla veta, med hvilken trolöshet ryske kejsaren handlat mot mig. Är det ej så?

— Jo, jo. Om det gifves någon monark i världen, som ej förtjänar att ha några fiender bland sitt folk, så är det ni. Men vilseledda och otacksamma finnas allestädes. Om jag förut ibland tyckt, att ni sett händelser och personer alltför lugubert, så är jag nu rädd för, att ni ser ert svenska folk alltför mycket i couleur de rose. Å, om det låge någon sanning bakom det, som den gamla sade. Nej, vredgas inte på mig. —

Konungen har rest sig upp och gör min af att gå mot dörren.

— Om ni ännu en gång plågar mig och er med att upprepa detta dumma prat, blir jag på allvar ond och straffar gumman.

— Nej, å nej. Ers Majestät får inte straffa henne. Jag skall inte mera tala om detta.

— Och inte tänka på det.

Drottningen skakar på hufvudet.

— Ja, ja, inte heller tänka på det. Tala nu om hur ni haft det i staden.

— Bråkigt och tråkigt som vanligt. Jag längtade hit ut till Haga, från det jag kom, tills jag for, alltjämt som vanligt, svarar konungen. Och jag är mycket trött. Jag skall gå in i mina rum och hvila mig lite.

— Gå inte från mig, hviskar drottningen. Jag är så rädd, då ni är borta. Nej, jag tänker inte på något, men stanna hos mig. Ni kan få hvila här. — Jag skjuter kudden under ert hufvud. Luta er mot den, så där. Också jag är sömnig. Nu skola vi se hvem som somnar först af oss båda.

Det gör konungen. Då drottningen efter en stund öppnar ögonen, ser hon hur konungens hufvud sjunkit ned på kudden, och märker af de djupa andedragen hur hårdt han sofver. Drottningen vågar ej röra sig, knappast andas af ängslan att väcka honom. — Han behöfver väl sofva från all oro och alla bekymmer. Han är så trött.

Drottningen ligger och ser på konungens bleka ansikte. Pannans fåror och veck äro utjämnade. Han ser mild och god ut, då han sofver. Ser ut att väl behöfva denna ro, som sömnen skänker. — Han har aldrig fred och får aldrig hvila ut, tänker drottningen. Om vi fingo fred i landet, får han fred, men vi få aldrig fred. Han sade för några dagar sedan, att konungar, som uppföra sig väl enligt Guds vilja, blifva konungar också i andra lifvet, och att han ej vill förspilla sitt rike i evigheten för att vinna ett timligt. Och då jag vet hvad han anser vara Guds vilja, vet jag också, att vi aldrig mera få fred här i landet aldrig, aldrig — och att han aldrig får fred.

Konungen rör på sig, stönar hårdt och vaknar —

Jämt på dagen en månad senare, den åttonde februari, åker konungen på vanlig tid ut från staden till Haga. Den vakthafvande kaptenlöjtnanten, gamle general Lewenhaupt, sitter bredvid konungen i den blå skrandan och kör. Han ser rakt framför sig, som han skall göra, då konungen ej talar med honom, och konungen har ej yttrat ett ord alltsedan afresan från slottet. Högstdensamme har haft full sysselsättning med att besvara folkets hälsningar. På Fredsgatan håller den kungliga skrandan stilla ett ögonblick. Konungen har erinrat sig, att han på slottet kvarglömt en handling, som han i eftermiddag behöfver ute på Haga. Han låter kammarhusaren stiga af från baksätet och skickar honom till slottet för att hämta handlingen. Nedanför Kungsbacken låter konungen åter hålla och skickar den bredvid ridande pagen upp ett ärende till general Tibell, hvarefter den kungliga racken fortsätter uppför Kungsbackens branter.

Vakthafvande kaptenlöjtnanten, general Lewenhaupt, har två gånger öppnat läpparna för att afråda konungen från att bortskicka sin enda betäckning, först kammarhusaren och nu senast pagen, ty hingst-ridaren kan ej medräknas, han har fullt att göra med att sköta ridningen. Men general Lewenhaupt har åter slutit munnen och tegat. Han har påmint sig det löfte, som han gifvit öfverste Skjöldebrand, att han intet skall förhindra, utan helt tyst gå bort, om, medan han åker med konungen, det företages något till det vanvårdade fäderneslandets frälsning från den största af alla olyckor, utländskt ok, och det värsta af alla ok, det ryska. Skjöldebrand har på sin ära

försäkrat Lewenhaupt, att intet ondt skall vederfaras konungens person. Men konungens halsstarriga envishet har fört landet till undergångens brant. — — —

Nu åker Lewenhaupt med konungen, ochpagen och kammarhusaren äro bortskickade. Hvad skall hända om några ögonblick, då man passerar den ödsliga Norrtullsgatan, som med sina sparsamma hus och kåkar mera liknar en landsväg än en gata?

Kaptenlöjtnanten, grefve Lewenhaupt är en till åren kommen man, och han kan knappt uthärda alla de tankar och känslor, som öfvervåldiga honom. Han skall göra valet mellan konung och fädernesland, tvenne ord, som aldrig böra åtskiljas. En häftig skälfva far igenom hans kropp, och han hackar tänderna.

Konungen, som intet undgår, frågar ogillande:

— Är kaptenlöjtnanten sjuk? I dag kan man omöjligt frysa till den grad, att man skälfver och hackar tänder.

— Jag ber ödmjukast om förlåtelse — jag har annandagsfrossa — —

Konungen, som blifvit mera språksam, sedan han mera sällan behöfver hälsa på de förbigående, säger nu:

— Jag har i dag haft tur i väderleken, jag undrar hvad otur det skall medföra. Hur är det fatt med kaptenlöjtnanten?

— Jag sitter — Ers Majestät — — —

— Men hur sitter kaptenlöjtnanten, inte stilla åtminstone —

— Jag sitter och funderar öfver Ers Majestäts ord. Tur i väderleken! Är ej vädret i det närmaste, som det varit hela månaden? Möjligen något

mildare midt på dagen, då solen skiner som nu, men lika kallt nätter, morgnar och aftnar.

— Här är det som vanligt, men jag har i dag haft tidning från fältmarskalken Toll om betydande väderleksförändring nere i Skåne, hvarigenom isen i Sundet öppnat sig. Det är en stor lycka, men jag tycker ej om att hafva lycka med vädret, det brukar medföra olycka för mig, säger konungen.

Konungen talar med stelt allvar som alltid, då han talar i dessa högtidliga ämnen. Han afbryter, hvad han vidare har att säga, medan han för handen till hatten och hälsar på några bönder, som vid åsynen af det kungliga släddonet stigit ur sina kälkslädar och med skinnlufvorna och kasketterna i hand stå och buga sig vid förbifarten. Släden har farit förbi de första små husen på Norrtullsgatan och närmar sig Beckers värdshus.

Konungen ser åt detta håll, medan kaptenlöjtnanten, som hans plikt bjuder, ser rakt framför sig. Men han märker, att konungen åter för handen mot hatten och hälsar. Det är alldeles tyst i släden, och grefve Lewenhaupt spritter till, då medarna gnisslande släpa öfver en bartöad bit strax utanför värdshuset.

Konungen ser alltjämt åt detta håll.

— Det tyckes vara något kalaserande därinne i Beckers värdshus, säger konungen slutligen. Jag såg Skjöldebrand och Björnstjerna och några andra officerare i fönstret till värdshussalen en trappa upp och hälsade på dem. Vet kaptenlöjtnanten hvad de ha för sig därinne?

— Jag har hört, att det skulle firas en resmiddag för några af de till Åland kommenderade officerarna, svarar konungens följeslagare.

Han talar lågt och hastigt. Han förmår ej tala högt och tydligt. Han förmår ej tänka på något annat än på det, som säkerligen skall hända om några minuter. I nästa sekund väntar han sig se racken omringad, hästarna hejdade, hingstridaren nedryckt, han själf höfligt ombedd att försvinna, och konungen. —

— De tyckas roa sig bra däruppe, säger konungen. Mina officerare roa sig bra, antingen de gå ut till kriget eller återvända därifrån. Jag undrar om jag ej såg general Adlercreutz i fönstret, eller om det var någon annan, som liknade honom.

— Nej, Ers Majestät, general Adlercreutz var säkerligen ej tillstädes i Beckers värdshus i dag.

— Hur vet kaptenlöjtnanten detta så bestämdt?

— Jag såg Adlercreutz, då vi foro öfver Norrebro, på väg till staden.

— Då såg jag väl i syne denna gången, säger konungen. Jag tyckte, att jag såg Adlercreutz.

Kaptenlöjtnanten sitter i den våldsammaste spänning, medan detta samtal pågår. Han tycker, att han skall bli galen, om det, som skall ske, icke sker snart. Hörs inte hästtramp? Ropas det ej? Grefve Lewenhaupt höjer piskan för att mana på hästarna, men konungen hejdar honom och säger:

— Vi skola inte åka fortare, än vi göra. Annars vill jag nog färdas fort, men mellan Stockholm och Haga tycker jag om att fara långsamt för att märka, att det är ett godt stycke väg mellan de båda ställena.

Nu har den blå skrandan farit förbi Norrtullsgatans sista kåkar och hunnit dit, där gatan öfver-

går till landsväg. Kaptenlöjtnanten vänder sig om. Allt är stilla och öde på gatan.

— Hvad ser kaptenlöjtnanten efter? frågar konungen.

— Jag tyckte, att jag såg den blinde gubben stå vid vägen som vanligt.

— Då såg kaptenlöjtnanten i syne, som jag nyss. Han var där inte i dag.

Gud vare tack, att jag slapp vara med om detta! tänker konungens körsven. Han blir lättare om hjärtat för hvar famn, som afståndet från Beckers värdshus ökas —

Konungen sitter en stund alldeles tyst, försänkt i sina tankar. Efter en stund börjar han åter sampråka.

— Var det något kaptenlöjtnanten hade att säga, det såg så ut. Tala fritt.

— Ers Majestät säger sig tro på aningar —

— Konungen nickar: Ja. Nå, vidare.

— Har det aldrig hänt Ers Majestät, att aningar bedraga, och att det, som man fullt och fast tror skall hända, ej händer. Och då man minst anar något, sker det man aldrig kunnat föreställa sig. Det brukar hända mig.

Konungen besinnar sig, innan han svarar. — Hennes Majestät säger, att detta också brukar hända henne. Men jag tror fullt och fast, att mina aningar slå in. Äfven då de inte göra det —

Detta resonemang är så likt konungen, att grefve Lewenhaupt noterar sig det till minnes för att anföra det som en lustig anekdot vid lägligt tillfälle.

— Väderlycka till exempel brukar alltid medföra olycka för mig.

— Säkerligen inte i dag, Ers Majestät. Vi fara nu genom Haga grindar. Nu är Ers Majestät lyckligen hemma på Haga.

Konungen betraktar sin följeslagare med stora ögon.

— Hade kaptenlöjtnanten möjligen den aningen, att jag ej skulle komma lyckligen hem till Haga i dag? Om jag hade sådana enfaldiga aningar, slogo de säkerligen ej in. Kaptenlöjtnanten har troligen sammanträffat med någon käring, som spått, att vi skulle bli enleverade mellan Stockholm och Haga midt på ljusa dagen. Jag känner till den gumman och hennes spådomar.

— Hvilken gumma, Ers Majestät? frågar kaptenlöjtnanten förskräckt.

— Det är detsamma. Vid dumt käringprat fäster sig ingen klok karl. Men på aningar och förebud tror jag, och på profetiors uppfyllelse hoppas jag, så visst som jag tror på en Rättvis och Allsmäktig Gud!

Obevisade rykten.

Ambassadören, excellensen Stedingk, som alltsedan ryska krigets utbrott är bosatt i Stockholm, har insjuknat till följd af det stora obehag och den sinnesrörelse, som konungen genom sin oresonlighet och sitt besynnerliga beteende beredt honom. Den gamle ridderlige excellensen har blifvit högst orättvist behandlad och önskar i sitt missmod, att han aldrig lagt sig i denna sak, som han väl förstår måste vara hopplöst förlorad, då konungen ej kan förmås att tro på någon fara. Med stor grämelse genomgår excellensen det, som passerat, medan han läppjar på den kalmerande dryck, som läkaren tillblandat åt honom, och som står på bordet invid sängen, där excellensen ligger iklädd batistnattskjorta med spetskrås och spetsmanschetter och den ostindiska sidennattmössan öfver de vackra silfverlockarna.

Bråket och otrefnaden började förliden onsdag, den åttonde mars, på eftermiddagen, då excellensen Stedingks barn som bäst roade sig med en liten danstillställning, och excellensen själf jämte öfverste de Rodais, som varit hans middagsgäst, stodo i dans-

rummets dörr och förnöjde sig åt ungdomens glädje. Klarinetten och valdthornet spelade smäktande och sprittande dansmelodier, efter hvilka den vackra och glada ungdomen rörde sig i sirliga pas och lifliga piruetter.

Plötsligen hviskade öfverste de Rodais i ambassadörens öra:

— Har ej excellensen hört berättas det i staden kringssmygande ryktet, att västra armén är i uppror mot konungen och under öfverstelöjtnant Adlersparres befäl är i anmarsch mot hufvudstaden för att tvinga konungen till fred och ständernas sammankallande? Det vill säga afsätta honom, då han ju omöjlig kan förmås till någondera mesyren.

Ambassadören påminner sig, där han nu ligger i sin säng och genomgår dessa sista dagars händelser, att han med pekfingret markerade takten till musiken, då monsieur de Rodais sade detta, och att han alltjämt markerade takten med pekfingret, medan han bestört frågade i ännu lägre ton, än den öfversten använde:

— Hvad säger ni? Hvar och af hvem hörde ni detta bedröfliga rykte?

— På Societeten i går afton af ryttmästar Silversparre.

Ett ögonblick hade Stedingk besinnat sig, men blott ett enda. Så hade han sagt:

— Stanna ni hos mina barn! Jag måste anmäla detta rykte för konungen. Jag reser ofördröjligen ut till Haga.

Och ambassadören hade rest ut till Haga och hos konungen anhållit om ett enskildt samtal. Hans ankomst så sent på aftonen och okallad hade väckt

stor bestörtning hos konungens omgifning, men konungen själf hade varit oändligen lugn och oberörd. Aldrig hade ambassadören kunnat föreställa sig, att ett dylikt rysansvärdt rykte skulle kunnat åhöras och mottagas af den, hvars välfärd det gällde, på ett sådant sätt. Konungen frågade ej om något annat än om hvem som varit ambassadörens sagesman, och då Stedingk uppgaf öfverste de Rodais och sade, att denne hört ryktet berättas på Societeten föregående afton, hade konungen svarat: »Vi skola noga undersöka, från hvem detta rykte emanerar. Jag skall oförtöfvadt inrida till hufvudstaden och skaffa mig reda härpå.»

— Men, Ers Majestät, hade Stedingk invändt, det viktiga härvidlag är ej att undersöka, hvem som är detta ryktes upphofsman, utan att skaffa undererrättelse om, huruvida ryktet har grund och företaga de mått och steg, som i anledning häraf måste företagas.

— Jag tror inte på sanningen af detta rykte, hade konungen svarat. Och jag kan ej fördraga obevisade rykten och skvaller. Om det varit sant, hade landshöfdingarna eller öfriga mina tromän i de provinser, som genomtågats, säkerligen underrättat mig.

Och Stedingk hade svarat, att dessa herrar kunnat på ett eller annat sätt blifvit förhindrade att afsända kurirer med rapporter och låtit konungen förstå, att det ju ej var så alldeles omöjligt, att tromännen själfva kunde vara inblandade i en samman-svärjning med upprorsmakarna i västra armén.

Men konungen hade svarat — Jag tror aldrig på skvaller eller rykten. Jag tror ej på annat än

det, som i vederbörlig ordning rapporteras för mig.

Excellensen Stedingk vet hur förskräckt han blef, då han hörde konungen tala om det, som i vederbörlig ordning skulle rapporteras. Hvad skulle nu ske för olyckor.

Konungen hade redan tillsagt om att hästarna skulle sadlas och framföras och att adjutanterna skulle rida med honom in till staden. Likaledes Stedingk. Och sedan konungen en stund varit inne hos drottningen och tagit afsked, steg han till häst i samma ögonblick, som klockan slog tio. Vid elfvatiden red konungen öfver Gustaf Adolfs torg upp till slottet till stor häpnad för den allmänhet, som bevittnade denna sena ankomst och till oändlig oro för de många, som hade mera reda på hvad som var i görningen, än blott ryktesvis, som de Rodais och excellensen Stedingk själf.

Men de kunde ha sparat sin oro, dessa herrar, som hade sammankomst i det Cederströmska huset, snedt emot operan, hvars fönster Stedingk sett upplysta, då han med konungen red öfver Gustaf Adolfs torg. Ty det blef ej dessa herrar, som togos i förhör, utan Stedingk själf och de Rodais, som Stedingk på konungens befallning upphämtade till slottet. De Rodais, som hederlig karl, ville helt naturligt ej förråda någon, utan sade sig ha hört ryktet om västra arméns uppbrott och marsch mot hufvudstaden på Societeten eller ute på gatan, han kunde ej påminna sig hvilket, af två alldeles obekanta personer.

Konungen pressade honom hårdt, men de Rodais höll fast vid det sagda. Äntligen var det penibla förhöret slut för denna gång, men den gamle excellensens natt hade varit sömnlös, och han hade ota-

liga gånger strukit eld på elddonet och tändt ljuset för att se på klockan. Han hade legat och undrat om ej morgonen snart skulle komma, och om han ej då skulle få veta hvilka mesyrer, som konungen tagit för att frälsa sig och riket. Hvilka hade han låtit arrestera här i Stockholm, och var han själf vid det här laget afrest söderut till Skåne för att förena sig med Tollens armé? I så fall hade vi inbördes kriget i landet med fiender utanför våra portar. Hvad under att den gamle excellensen ej kunnat få en blund i sina ögon vid tanken på det förfärliga ansvar, hans handlingssätt kunde medföra för det betryckta fäderneslandet. Men han hade som hederlig man och soldat måst göra sin oafvisliga plikt mot sin herre och konung, som aldrig handlat svekfullt mot vän eller fiende, och han hoppades alltjämt på, att konungen själf skulle lyckas rädda fäderneslandet genom att sluta fred nu i yttersta stund.

Men då dagen äntligen grydde, fick Stedingk veta, att konungen inga arresteringar företagit, att han ej rest söderut, utan vid half fyra tiden på morgonen återvändt till sitt Haga, som om intet förefallit. Stedingk förstod, att en eller annan af dem, som stodo konungen lika nära som han själf, men som föredragit att tiga med hvad de vetat, varit uppe på slottet, och för den egna säkerhetens skull fört konungen på villospår eller bekräftat honom i hans förutfattade idé, att det enda nödvändiga han hade att företaga sig, var att efterforska de obevisade ryktenas utspridare och upphofsmän, som om ej detta vore det minst väsentliga af allt!

Stedingk måste taga en klunk af den lugnande

drycken, då han tänker på dessa falska rådgifvare, och på konungens obegripliga trygghet och förtröstan på sanningen af sitt gamla ordspråk om ärligheten, som varar längst. Somliga tycka säkerligen, att konungens ärlighet varat länge nog, och Stedingk kan ej annat än gifva dem rätt, som förmena, att ej allt här i världen har lyckan med sig, som styres af denna maxim. Stedingk har i Ryssland sett så mycken oärlighet, som varat längre än ärligheten, och då han betänker konungens uppförande dessa dagar mot honom själf, kan han ej neka till, att den högsta rätt stundom kan blifva den högsta orätt.

Med dessa otaliga efterforskningar efter ryktenas upphofsmän, som han företagit för att ej begå några orättvisor, hade konungen ställt de Rodais och Stedingk i den förhatligaste dager som angifvare och skvallrare. Hela eftermiddagen den nionde hade på konungens befallning, i öfverståthållareämbetets kansli, alla de, som tisdagsaftonen varit på Societeten, blifvit förhörda. Underståthållaren förhörde och de uppkallade skulle uppgifva hvad de hade sig bekant om ryktet. Naturligtvis hade ingen enda af Societets herrar sig det allra minsta bekant, de förklarade alla, att det var vid detta tillfälle, de första gången hörde ett sådant rykte omtalas.

Dessa förhatliga och löjligen förhör hade fortsatts följande dag, då konungen själf hörde de personer, som han särskildt misstrodde. Naturligtvis lyckades de alla att slingra sig undan, och konungen fick ingenting veta. Men det, som gjort Stedingk sänsliggande sjuk, var den konfrontation, som konungen senare på dagen anställde mellan honom själf

och de Rodais. Det var en konfrontation såsom vid en ordentlig rannsaking. De Rodais nekade alltjämt att hafva hört ryktet annorlunda, än som han först för konungen uppgifvit, och förklarade, att om han sagt något annat till Stedingk och nämnt någon person, hvilket han likväl ej påminde sig, så hade det härrört af fel i hans uttryck. — Som gammal krigare, tillade han med värdighet, har jag fått lära att förakta döden, och om Ers Majestät behöfver ett offer, är det jag ensam, som är den brottslige. Hvad general Stedingk angår, har han endast lydt sin plikt och sitt samvete, då han gifvit Ers Majestät del af den nyhet, som han fått af mig.

Hur oändligt pinsamt hade det ej varit för den gamle excellensen, då konungen vid de Rodais' undvikande svar, att han ej kunde påminna sig, att han inför Stedingk nämnt något namn, alltid svarade med samma retsamma ord:

— Jag har då bättre minne än öfverstelöjtnanten. General Stedingk nämnde för mig ute på Haga, att öfverstelöjtnanten sagt sin sagesman vara ryttmästar Silfversparre.

Slutligen hade konungen på det häftigaste förebrått de Rodais, att han farit med skvaller och obevisade rykten, och hade skickat de Rodais i arrest på Högvakten.

Därpå hade Stedingk fått sin beskärda del af den kungliga vreden. Konungen sade sig starkt fundera på att låta en deputation af borgerskapet resa ned till Värmland för att inför Västra armén ursäkta att ett så orimligt och förklenande rykte kunnat spridas i hufvudstaden.

Gamle excellensen tömmer den kalmerande drycken i botten, då han tänker på denna scen.

Han hade ju ej annat att svara konungen, än att han troligen hört galet eller förstått de Rodais orätt. Att han visserligen trott, att de Rodais nämnt ett namn, som liknade Silfversparre eller något annat på silfver, men att han ju kunde misstaga sig. Hvarpå konungen åter upprepat, att intet var för honom, konungen, mera förhatligt än skvaller och obevisade rykten och låtit den gamle, fine excellensen få höra, att då ingen sagesman kunde frambringas, var hela historien med all sannolikhet påfunnen och af Stedingk framförd till konungen för att tvinga konungen till fred eller riksdag, som konungen väl visste, att ambassadören önskade.

Konungen hade i häftigheten sagt den gamle excellensen en hel mängd andra orättvisa och hårda ord, och väl uthunnen från konungen hade excellensen svimmat af på en stol och ligger nu till sängs af den utståndna sinnesrörelsen och grämelsen. — —

XIII.

Marsdagar 1809.

En den allra vackraste dag, säger konungen, då han återvänder från sin morgonpromenad i i parken på Haga.

Det är söndag och den tolfte mars, Hennes Majestät drottning Fredrikas tjugufjörde födelsedag, och konungen går direkt från parken in i drottningens sängkammare för att lyckönska henne. Hennes Majestät ligger ännu till sängs. Hon är knappast återställd från en ganska farlig sjukdom och stiger senare upp än eljest. De kungliga barnen äro inne hos henne. De tre äldsta stå med blombuketter i händerna vid sängen, då konungen helt sakta öppnar dörren. Drottningen har tagit den lilla prinsessan Cecilia upp till sig, och då konungen inträder, har lilla prinsessan just börjat halft sjunga, halft framjollra en liten lyckönskningssång, medan syskonen stämma in i refrängen. De tre små prinsessorerna äro hvitklädda, prins Gustaf har en mörkblå sammetsdräkt med serafimerbandet öfver bröstet.

Då de äldre barnen få se konungen, veta de ej om de skola fortsätta med den lilla inöfvade gratu-

lationsscenen eller först gå och kyssa konungen på hand. Men konungen ger dem en vink att fortsätta. Den fyraåriga prinsessan Amalia läser upp en liten lyckönskingsvers och räcker drottningen sin bukett. Andra strofen reciterar prinsessan Sofia, hvarpå hennes bukett framlämnas, och lyckönskingspoemet avslutas, då kronprins Gustaf, som är blygare än systrarna, helst i konungens närvaro, med ganska försagd röst uppläser den sista strofen och lägger sin bukett på det gula sidentäcket bredvid systrarnas, och blir liksom de på det ömmaste tackad och famnad. Det gula täcket är broderadt med de vackraste små buketter af rosor och liljor, sammanknutna med broderade blå silkesband och slingor, och de lefvande stora blomsterkvastar, som barnen lagt på täcket, sprida den ljufvaste vällukt. Den vackra drottningen, de vackra barnen, och det vackra solsken, som strömmar in i rummet, bilda den mest förtjusande tafla, och konungen är helt rörd, då han går fram till drottningens säng, kysser henne på pannan och önskar henne »Guds välsignelse och allsköns lycka till denna och alla dagar!»

Konungen håller i handen en vacker, ljusröd ros, som han lämnar drottningen.

— I dag har jag ingen annan gåfva till Er än denna blomma, säger han. Tiderna äro ej sådana, att jag kan köpa pärlor och juveler, men från denna ros, som jag själf plockat i orangeriet, har jag borttagit alla stingande törnen.

Konungen säger detta nästan i den samma ton, hvarmed de kungliga barnen nyss uppläst sina lyckönskingsstrofer, och han har tårar i ögonen, då drottningen sticker in rosen bland spetsarna i det

hvita nattyget och kysser hans hand, hvarpå kronprinsen och prinsessorna följa hennes exempel. Sedan konungen lyft lilla prinsessan Cecilia upp på armen, burit henne fram till fönstret och visat henne det vackra solskenet och de små ulliga, hvita skyarna, som segla på den klarblå himlen, sätter han henne åter ned i sängen hos drottningen och åser hur den lilla med den allvarsfullaste min plockar loss blommorna ur den bukett, som hon själf förärat, och som hon synbarligen anser för sin egen tillhörighet, och sätter blommorna i drottningens hår, som hon sett kammarfruarna göra. Om placeringen ej blir så mönstergill, att den af dessa damers smak skulle godkännas, kläda i alla fall dessa blommor, instuckna i det vackra lockiga håret, drottningen allrakärast, och konungen står alltjämt kvar vid sängen med handen stödd på kronprins Gustafs skuldra och betraktar med allvarligt välbehag den vackra taflan. De äldre barnen liksom lilla prinsessan Cecilia iakttaga den fullständigaste tystnad, ty konungen vill ej veta af, att de prata och skratta i hans närvaro, men hans eget synbara intresse i lilla systers företag att smycka mamma på hennes dag, gör, att de själfva våga se så glada och intresserade ut, som de äro.

Men plötsligen drager konungen upp sin klocka ur byxsäcken, och barnansiktena mulna betydligt.

— Klockan är snart half elfva, utropar han, hvarpå han vänder sig till drottningen och säger:

— Skulle Ni ej vilja, att hofpredikanten hölle sin predikan härinne för oss och barnen i dag, och att ni ej tröttade er med att uppstiga och mottaga hofvets lyckönskningar förrän efter gudstjänsten? Jag har till taffeln endast befallt några få personer

för att ej matta eder i onödan. Skall jag tillsäga, att man ordnar till gudstjänsten härinne och låta inkalla hofpredikanten?

Drottningen skulle oändligen hellre leka med barnen eller samtala med konungen denna vackra och fridfulla förmiddag än åhöra en lång och ledsam predikan, men då hon vet, att hon intet val har härvidlag, svarar hon »naturligtvis» och »för all del» med sin fogligaste ton och ser på hur lakejerna ordna bordet med den hvita sidenduken, som nyttjas till altarduk, då söndagsgudstjänsten af en eller annan anledning förrättas i konungens eller drottningens enskilda rum. Då de fyra stolarna för konungen och de äldsta kungliga barnen äro ordnade på så sätt, att konungen har kronprinsen på den högra sidan och prinsessorna på den vänstra, lämnar betjäningen rummet, och en högtidlig tystnad härskar, medan hofpredikantens inträde afvaktas.

Lilla prinsessan Cecilia har på drottningens bön fått kvarsitta i sängen, men på konungens tillsägelse måste hon släppa blommorna och sluta upp med sin lek. Då hon nu af anstalterna, den högtidliga tystnaden och af syskonens hopknäppta händer märker, hvad som är på färde, tar hon sitt parti och kryper öfver det gula sidentäcket upp till hufvudgården med de många hvita spetskuddarna, mot hvilka drottningen stödjer sig, och lägger sig i drottningens famn, lutar sin lilla rosiga kind intill hennes barm och somnar ljufligen in med halföppen mun, som drottningen skulle ha oändlig lust att kyssa, om hon ej vore rädd att störa konungen, som sitter så försjunken i djupa tankar, att han ej märker, att solen skiner honom rakt i ögonen.

Men nu händer något, som djupt rör drottningen. Konungen stiger upp från sin plats i det samma hofpredikanten bugande träder in i rummet, och bär själf sin förgyllda karmstol fram till drottningens säng och sätter sig alldeles intill henne. Han säger ej ett ord till förklaring, gör i stället ett tecken till hofpredikanten att börja.

Drottningen blir till den grad häpen öfver konungens kärleksfulla uppmärksamhet, att hon sträcker ut den lilla handen för att med en sakta strykning på det blå uniformsklädet tacka honom. Men konungen sitter till den grad orörlig med hopknäppta händer, att drottningen förskräckt drager handen tillbaka från hans arm och i stället knäpper ihop händerna till bön.

Bredvid henne sitter hennes gemål, framför henne de tre äldsta barnen, medan den lilla snusar och soffer i hennes famn.

Nu höjer hofpredikanten sin högtidliga röst i drottning Fredrikas söndagsstilla sängkammare:

»I Guds Faders, Sons och den Helige Andes namn! — —

Några timmar senare ligger drottningen på chaiselongen i röda damastrummet och mottager hofvets lyckönskningar. Riksmarskalken, grefve Axel Fersen, som nyss utkommit till Haga, står djupt bugande och framför sin lyckönskan i anledning af dagens betydelse, då drottningen plötsligen afbryter harangen och sakta frågar: — Hvar blef konungen af? Vet riksmarskalken hvarför konungen så hastigt blef utkallad? Det har väl ingenting farligt händt — Ryssarna äro väl ej i antåg? Konungen har väl inte blifvit sjuk, eftersom han dröjer så länge borta?

— Det var ett ilbud från Örebro, Ers Majestät, svarar riksmarskalken. Således alldeles säkert inga nouvellor om ryssarna. Ers Majestät kan vara fullkomligt trygg härför, och kan säkerligen vänta Hans Majestät tillbaka om några ögonblick. —

Konungen har stängt sig inne i sin sängkammare och läser det bref, som ilbudet från Örebro medfört.

Konungen har sett, att brefvet är å Landshöfdinge-Embetets vägnar undertecknadt af Anders Widen och Leonhard Cassel och dagtecknadt Örebro slott å Landskansliet den 10 mars 1809.

Konungen har tre gånger läst igenom början:

»Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Lika smärtande, som det hittills varit för Landshöfdinge-Embetet, att sakna allt tillfälle att till Eders Kungliga Majestät i underdånighet inberätta de ej mindre oväntade och djerfva uppträden, som härstädes under loppet af de sista dagarna sig tilldragit; äfvenså tillfredsställande är det nu, sedan Landshöfdinge-Embetet återvunnit en i tvänne fulla dygn saknad personlig frihet, att göra Ers Kunglig Majestät reda för dessa händelser, och att kunna utbedja sig Ers Kungliga Majestäts Nådiga föreskrift om de mått och steg, som i anledning deraf böra, vidtagas.»

Tre gånger har konungen genomläst dessa rader, men förmår ej fortsätta, då han märker, att de äro inledningen till ett olycksbud. Han är så oändligen trött. Han orkar ej. Dock, det måste ske. Konungen stryker med sin smala hand flera gånger öfver pannan, drager några djupa andetag och läser vidare:

»Förliden onsdag, den åttonde innevarande månad, klockan vid pass 10 förmiddagen, intågade Majoren de Charlière i spetsen för hela Sanna och den återstående delen af Örebro sqvadroner af Kongl. lif-regements-brigadens husar-korps, här i staden. Någon underrättelse om dessa truppers uppbrott, eller om anledningen därtill, var förut icke meddelad Ers Kungliga Majestäts befallningshafvande, Landshöfdingen och Riddaren Löfvenskjöld, som likväl uti sitt eget rum och i undertecknad Lands-Sekreterares närvaro, kort därpå blef af Majoren de Charlière förständigad, det han var arresterad, hvarom flere utanföre och inuti sjelfva slottet posterade husarer gåfvo en obehaglig öfvertygelse.

»Det dröjde icke länge, innan samma tillsägelse gjordes undertecknade Lands-Sekreterare och Lands-Kamrerare, som snart fingo dela Ers Kungliga Majestäts Befallningshafvandes öde, och genom den noggrannaste bevakning å slottet sattes ur stånd att fullgöra de Landshöfdinge-Embetet i denna kritiska ställning åliggande skyldigheter.

»Denna arrest, hvarunder oss, lika med Ers Kungliga Majestäts befallningshafvande, varit betagen all kommunikation med staden och dess innevånare och all kunskap, om hvad derstädes sig tilldragit, fortfor till middagstiden i dag, då vi åter sattes på fri fot och till vår bestörtning erforo, att Lifbataljonen af Ers Kungliga Majestäts Nerikes och Werm-lands regemente vid pass 320 man stark redan, under Majoren och Riddaren Cederströms befäl, i dag på morgonen ryckte in i staden, att alla tullar och utgångar ifrån staden äro af trupper bevakade, att hos Magistraten inqvartering blifvit begärd för en be-

tydlig styrka af omkring 2,000 man, som i morgon eller nästa söndag väntas ifrån Carlstad, att befälet satt sig i besittning af kronans magasin, och att Landt-Räntmästaren blifvit ställd under bevakning.

»Föremålet för dessa rörelser ibland Ers Kungliga Majestäts trupper är icke Landshöfdinge-Embetet bekant, men måste likväl förefalla ganska misstänkt, då all underrättelse derom ifrån vederbörlig ort saknas, och det rykte jämväl skall vara gängse att trupperna ämna aftåga till hufvudstaden.»

Längre läser konungen ej, slutet genombläddrar han blott.

Han sitter en lång stund orörlig med hufvudet lutadt i handen. I stället för att som vanligt gå sig till lugn, förmår han ej röra sig från stolen. Högra handen, som håller brevet, darrar våldsamt. Konungen försöker samla sig och besluta hvad han skall göra. Hvarje ögonblick är dyrbart, det gäller hans krona, kanske hans lif. Hvad skall han företaga sig? Denna underrättelse om uppror drabbar honom som blixten från den klara himlen. Denna västra armé i marsch mot hufvudstaden. — —

— Ah — Ah — Nu vet konungen hvad han först har att göra.

Han fattar ringklockan och ringer häftigt efter vanan, då han är upprörd, ända tills kammarlakejen visar sig i dörren.

— Låt kalla hit vakthafvande kaptenlöjtnanten, ögonblickligen!

Då adjutanten kommer in, ser han konungen sitta vid skrifbordet med ett hopviket papper i handen.

— Kaptenlöjtnanten skall ögonblickligen rida in till staden och befria öfverstelöjtnant de Rodais ur

arresten på Högvakten. Här är ordern. Konungen skrifver ett par ord. — Och detta papper — detta papper. Konungens röst kväfves af rörelse, och ett par stora tårar droppa ned på brefvet, som han nyss genomläst. Han vänder sig bort ett ögonblick och gör rösten hård för att stadga den.

— Detta papper skall kaptenlöjtnanten lämna till general Stedingk — och fråga honom å mina vägnar, om han kan förlåta mig. Gå! Rid ögonblickligen! I sporrstreck, och vänd strax åter!

Nu kan konungen tänka på sitt och sitt hus angelägenheter. Konungen lyfter den fyllda vattenkaraffinen, som står framför honom, och slår vatten i ett stort glas, som han tömmer. Han är nu alldeles lugn och behärskad, men han känner så, som han blott känt en gång förut i sitt lif, den dagen, då han fick underrättelse om att hans fader blifvit skjuten på maskerad. Då växlade bilder för hans inre syn med svindlande hast, bilder af det han aldrig sett, blott hört omtalas, af faderns mord, af franska revolutionen. — Nu ser han samma bilder med än större tydlighet, växlande med allt snabbare fart. Och andra — bilder af Ludvig den sextonde på bödelkärran, af Marie Antoinette — — Konungen sitter en stund och förfäras öfver dessa rysligheter, och dödsångesten är öfver honom. Han försöker bedja, men han kan inte bedja, han försöker tänka, men han kan inte tänka annat än: »Jag kan inte sitta stilla och vänta. Jag vill icke dela bortjagade konungars öde. Jag vill inte låta mörda mig. Det är en alltför vacker dag, en alltför vacker dag, min drottning's födelsedag.» Konungen för handen flera gånger öfver pannan. Handen är iskall, och

pannan dryper af svett. Så ringer konungen på klockan med samma häftighet som nyss.

— Säg till, att man genast afbeställer taffeln, befaller konungen, och att jag åter i mina rum. Låt servera här snart, genast!

Lakejen går. Knappt har han hunnit ut, förrän konungens ringklocka åter pinglar med samma ihållande häftighet.

En annan kammartjänare står vid dörren. Konungens betjäning kommer alltid prompt, men särskildt, då han ringer på detta sätt.

— Anmäl för riksmarskalken, grefve von Fersen, att jag väntar honom hit.

Riksmarskalken är inom några ögonblick tillstädes. Konungen går emot honom.

— Herr riksmarskalk, säger konungen. — Jag anförtrot i eder vård drottningen och de kungliga barnen, då jag nu inrider till Stockholm för att förbereda kontrarevolutionen.

Och då konungen af grefve Fersens häpna min märker, att han mot vanan ej gått i ordning med sakerna, säger han:

— En afdelning af Västra armén har öfvergifvit sin post mot rikets fiender och är på marsch mot hufvudstaden. Att Stockholms befolkning ej älskar mig, vet jag bättre än någon, fast man gör allt för att öfvertala mig att tro motsatsen. Men jag vet också, att det öfriga landet älskar mig, och att jag nere i Skåne har en trogen armé. Jag vet hvad det gäller, och jag vet, till hvem min förtröstan står. Han skall ej låta mig komma på skam. Han, som rannsakar hjärtan och njurar, känner mina afsiktens renhet och vet, att rätten är på min sida.

Därför misströstar jag ej. Men mitt största bekymmer är för drottningens och de kungliga barnens säkerhet. Konungen tystnar plötsligen tvärt. Det är, som om det myckna talet tröttade honom. Han slår i åt sig ett glas vatten och tömmer det. Så säger han med sin mildaste röst:

— Det är ej första gången, som ni med er egen person skyddar en nödställd drottning. Det ni en gång gjorde för drottning Marie-Antoinette af Frankrike, vet jag, att ni nu, ifall det behöfs, gör för eder egen drottning, Fredrika Dorothea Wilhelmina af Sverige. Och med den Allsmäktiges hjälp, med bättre framgång! Lofva mig att ej öfvergifva drottningen och hennes barn, utan troget stanna hos dem här på Haga, tills ni af mig mottager andra order.

— Jag svär att ej vika härifrån, förrän nya order komma ifrån Ers Majestät, svarar riksmarskalken.

— Ni för således befälet här på Haga, herr riksmarskalk. Låt efter min afresa tillsäga betjäningen, att allt härute inpackas och förbered drottningen och hofvet, att de göra sig färdiga att tidigt i morgon, ifall så skulle erfordras, resa härifrån. Gör, hvad ni kan för att trösta och lugna drottningen. Jag går om en stund till min gemål och säger henne, att angelägna ärenden kalla mig till Stockholm. Det är sant. Mer behöfver hon ej veta. Jag vill ej uppröras.

Riksmarskalken blir afskedad med den vanliga korta nickan, och konungen sitter en stund allena, tills middagen inbäres.

Då konungen vid fyratiden kommer in till drottningen, ligger hon i damastsalongen på chaiselongen. Hon är ensam i rummet.

Drottningen ser förskräckt upp på konungen, men vågar intet fråga. Konungen går fram till henne och säger:

— Jag är här för att bjuda er farväl för i dag. Jag rider nu till Stockholm för angelägna ärenden, som säkerligen taga mig hela natten, så att jag måste kvarligga. Det är sällsynt vackert väder i dag — —

Konungen går fram till ett af de stora fönstren och står en lång stund försänkt i åskådandet af den vackra utsikten med solskenet öfver Brunnsviken och dess täcka stränder. Konungen dröjer länge framme vid fönstret. Så går han tillbaka till drottningen och kysser henne på pannan. Hon griper efter hans iskalla hand och trycker sina varma läppar mot den. Men konungen drager undan handen.

— Skall jag låta hämta barnen? frågar drottningen sakta.

— Nej. Hälsa dem. Och säg kronprinsen — — —

— Hvad skall jag säga Gustaf?

— Ingenting, ingenting.

— Hvad skall jag göra, medan ni är borta? hvisslar drottningen och ser upp till konungen med de sköna smäktande ögonen simmande i tårar.

— Ni skall taga er psalmbok och bedja till Gud, ropar konungen så högt, att drottningen spritter till, och utan att vända sig om, går han ut ur damstsalongen. Ögonblicket därefter hör drottningen hur konungen och hans följe rida bort.

Väderleken är den allra härligaste. Det är första vårsöndagen i år med en sol så värmande och en himmel så klar, att hela Stockholm är ute och spat-

serar. Handtverkarfolk och småborgarfamiljer hafva på sina utflykter utanför Norrtull tagit lindebarnen med sig. Då konungen och hans följe komma ridande, blir det till stor uppståndelse. De spatsierande bli stående, medan konungen rider förbi, fruntimren niga djupt, och karlarna buga, och de, som sitta, resa sig upp och gifva konungen all den hedersbetygelse, som trogna undersåter äro skyldiga hans person. Konungen rider mycket fort, men hälsar samvetsgrant som vanligt, och ingen kan af hans uppsyn eller hälsning ana till annat, än att också han denna vackra eftermiddag är ute på spatserridt, fast man ju ej kan låta vara att undra öfver att konungen gör denna utflykt från Haga till hufvudstaden en söndagseftermiddag och därtill Hennes Majestät drottningens födelsedag. Konungens fula hvita rapphönshund springer flåsande bredvid hans häst.

Inne i staden äro gatorna fulla med spatsierande, som det vackra vårvädret utlockat. De flesta damer hafva till den grad anticiperat vårens ankomst, att de aflagt peliss och pälsverk och klädt sig i schal. Damerna hinna knappt att göra sin reverens för konungen, förr än han och hans följe ridit förbi. Nu rider konungen uppför Slottsbacken och in på borggården.

Han ger befallning om, att alla kedjor skola uppdragas, och alla slottsportar stängas, utom den västra, som för till Högvakten, och går hastigt upp för trappan till sina smårum i öfre entresolen åt borggården.

Så snart konungen inkommit i Lilla sängkammaren, som ej är ett litet rum, fast där ej är högt till

taket, pinglar ringklockan därinifrån oupphörligen. En mängd personer, höga och låga, militära- och civila ämbetsmän skola skyndsamligen kallas till slottet, och ilbud och ordonnanser utskickas åt alla håll och kanter i staden.

Hertigen af Södermanland blir först kallad, och som han bor på slottet, antar man, att han skall infinna sig snarast görligt.

Under den kvart, som konungen väntar på sin farbror, genomgår han åter en ångeststund med de hemskaste syner och föreställningar. Han tänker på hur han för några dagar sedan genombläddrade en portfölj, i hvilken förvarades en samling porträtter af Wasafamiljen. Ett porträtt saknades, gamle kung Göstas. Konungen gaf sig ingen ro, utan befallde, att det i alla gömmor skulle letas efter det försvunna bladet. Så finner han själf detta konterfej i en liten låda af svart ebenholtz i form af en likkista! Betyder detta, att den urgamla Wasaätten nalkas sitt slut? Konungen tänker på den förste Wasakonungen — — han tänker på — — —

— Hans Kungliga Höghet, hertigen af Södermanland.

Den lille hertigen står midt emot konungen med korrektaste min och uppsyn, lugnare till det yttre än i sitt inre. Konungen har spänt ögonen i sin farbror, och det dröjer några sekunder, innan han förmår tala. Han stryker med handen öfver pannan och börjar, som om han uppläste en utanläxa.

— Jag har låtit kalla hit min farbroder för att omtala den nouvelle, jag som denna förmiddag mottog på Haga, nämligen att Västra armén är i insurrektion och tågar mot Stockholm.

Konungen tar ej sina ögon från hertigen, medan han säger detta.

Hertigen ger till ett utrop. — Från detta ögonblick kan jag ej svara för någon annan än mig själf, säger han lifligt.

— Det är mycket att kunna svara för sig själf, utbrister konungen skarpt och säger så i sin vanliga ton: — Jag vill vidare omtala för min farbroder de planer, jag i anledning af denna olyckliga händelse har fattat. Först hade jag tänkt att innesluta mig här i hufvudstaden och till det yttersta försvara mig och gifvit order i öfverensstämmelse härmed. Men sedan jag nu läst Adlersparres upproriska proklamation, har jag beslutit mig för att i morgon rycka ut från Stockholm för att med alla disponibla trupper förena mig med Lif-Regementets Grenadierer, som nu äro på väg till kusten, och sedan med hela denna corps möta de upproriska trupperna för att få dem att återgå till sin plikt. Om jag endast tänkte på min egen och min sons säkerhet, skulle jag redan denna natt återvända till Haga, hvarifrån jag genom en omväg kunde komma till den åt söder gående landsvägen, men den ömhet jag hyser för drottningen, hindrar mig att tänka härpå. Hon skulle ej uthärda skilsmässan från mig och sin son under dessa omständigheter, och jag har därför just nu beslutat att låta drottningen och de kungliga barnen passera staden i morgon tidigt på väg till Telge, där natten tillbringas. Sedan alla äro afresta, skall jag själf till häst begifva mig till tullen för att visa, att jag ej är rädd.

Hertigen skakar på hufvudet.

— Min vän. Gör ni detta, blir det till borgerligt krig. Gör det enda möjliga. Gör fred!

Konungen ropar. Nej, nej, Jag kan det inte. Jag får det inte. Jag skall omtala för min farbroder den syn, som jag hade för några nätter sedan, en af de första nätterna i denna månad. Jag såg Hvita frun!

Hertigen tager ett steg tillbaka. Är det möjligt?

— Javäl. Jag såg detta ryktbara spöke, som heskyddar alla medlemmar af det Brandenburgska huset, och som endast visar sig, då någon stor fara hotar, eller döden står färdig att bortrycka någon af denna familj, som också vi tillhöra —

— Såg ni Hvita frun? Hur visade hon sig och när? Hvad sade hon?

— Det var nära midnatt. Jag hade knappt hunnit lägga mig, då Hvita frun framträdde för mig i drömmen. Hon sade intet, men hon gjorde en åtbörd, som syftade på mig, och hvars mening ej var att missförstå. Jag får ej omtala, hvori den bestod. Men så mycket vågar jag säga min farbror, att det var en uppenbarelse, en åtvarning att framhärda i det system, jag antagit och att aldrig underhandla med vildjuret.

Hertigen står ett ögonblick tvehågsen. Så säger han:

— Tolkar ni er syn på detta sätt?

— Ja, min farbror. Just så och ej annorlunda.

Konungen går upprörd ett par hvarf fram och tillbaka på golvet. Han slår i ett glas vatten åt sig och tömmer det i ett drag, innan han åter går fram till hertigen.

— Och ni följer ju med mig, min farbror, på resan i morgon?

— Jag kan bättre gagna er och fosterlandet, om jag stannar kvar här, svarar hertigen undvikande.

— Nej, nej. Ni måste följa mig. Jag vill hafva hela den kungliga familjen med mig, då jag reser härifrån.

Hertigen svarar ej. Han bugar sig till afsked, ty af allt märker han, att audiensen närmar sig sitt slut och han är glad att få gå.

Knappt har dörren stängts efter hertigen af Södermanland, förr än konungens ringklocka åter ljuder.

— Är underståthållaren Edelcreutz tillstädes i yttre rummet?

— Ja, Ers Majestät.

— Låt honom komma in!

Konungen går emot Edelcreutz och möter honom med samma ord, hvarmed han hälsat sin farbroder. Han kan ej nu meddela denna dystra nyhet annat än på samma sätt och med samma ord.

— Jag har låtit kalla eder, herr underståthållare, för att meddela er, att jag i dag ute på Haga af Örebro Landshöfdinge Ämbete fått rapport om att Västra armén är i insurrektion och tågar mot Stockholm.

Konungen måste säga det så och ej annorlunda, men tiden hastar, och han måste själf sätta alla i rörelse, därför kan han ej gifva sig ro att, så som nyss med hertigen, iakttaga hvilket intryck hans meddelande gör på Edelcreutz, och han fortsätter utan öfvergång:

— Ni skall låta sammankalla magistraten och borgerskapets femtio äldste och underrätta dem om dagens olyckliga nyheter och i mitt namn förmana dem att med ifver uti trohet bidra till lugnets vid-

makthållande i hufvudstaden. Konungen gör sitt afskedstecken, och underståthållaren bugar sig ut. Väl utkommen i yttre förmaket blir han stående några minuter under ifrigt samtal med där väntande personer. Nu pinglar klockan åter inifrån Lilla sängkammaren.

— Släpp in befälhafvande generaladjutanten af Melin.

Sedan konungen också meddelat sin generaladjutant den lugubra nyheten i samma ordalag, gör han ett uppehåll och promenerar en stund tyst med händerna på ryggen. Han behöfver sansa sig för hvarje gång han uttalar dessa ord.

Nu stannar han tvärt och säger: — I anledning af dessa sorgliga händelser, skall ni, herr generalt adjutant, låta fördubbla vaken vid stadens tullar, sända kavalleripatruller till alla stadens kvarter, noga tillse, att uppmärksamheten skärpes. Orden och lösen skola förändras.

Generaladjutanten bedyrar sitt nit, men konungen ger sig ej tid att åhöra honom. Han vinkar, att audiensen är slut, och sätter sig att skriva till fältmarskalk Toll vid Södra armén. Toll befallas att med alla sina disponibla trupper förena sig med konungens. Nu pinglar klockan, och befallning gifves om kurens ögonblickliga afresa, och att statssekreteraren för de Inre Ärendena, friherre Rosenblad, skall inkomma.

Honom möter konungen med orden: — Hvad säger ni om Adlersparres förräderi? Det felas blott, att jag har flera dylika omkring mig, men jag förmodar, att alla redligt sinnade skola följa sin konung och afsky sådana företag. Jag lämnar hufvudstaden och ärnar med Guds bistånd straffa de förrädarna.

Sätt er ned, herr statssekreterare, och skrif den kungörelse, som sedan oförtöfvadt skall till trycket befordras och medfölja morgondagens Posttidning.

Rosenblad skrifver och läser med sin hänfullt skorrande skånska röst upp mening för mening, medan konungen går rastlöst fram och åter på golfvat och rättar och tillägger, tills han fått det, som han vill hafva det. Synnerligast är konungen kinkig med första meningen i kungörelsen, och först då Rosenblad förtrytsamt omskrifvit den flera gånger, är konungen nöjd. Konungen uppläser den själf: »Uti en tidpunkt, då riket är på alla sidor af fiender omgifvet, då samdräkt och enighet i synnerhet fordras till Fäderneslandets försvar mot utländskt våld, har det varit för oss högst oförmodadt och oroande, att Våra bekymmer och fäderneslandets olyckor skulle ökas genom inbördes oroligheter.»

— Det är så, säger konungen, alldeles så — Rosenblad skall skrifva —

Men konungen är alltför upprörd för att kunna diktera. Orden häfta på tungan, och tårarna stå i ögonen. Konungen vänder tvärt ryggen åt sin statssekreterare. Efter en stund säger han med ännu skälfvande röst. — Rosenblad skall skrifva, att vi under de mest smärtande känslor gifva våra trogna och älskande undersåter tillkänna, att uppror utbrutit vid våra i Värmland förlagda trupper, och att de under anförande — Ja, Rosenblad vet själf, hur detta skall skrivas. Tillägg — att de äro i antågande till hufvudstaden under utöfvande af våldsamheter mot våra trogna ämbetsmän och utspridda af de mest brottsliga och olagliga manifester! Just så skall detta skrivas. Därefter, att vi äro

öfvertygade, på det fullkomligaste öfvertygade, att ju mera våra bekymmer hopas — — Rosenblad förstår, jag kan inte.

Åter tystnar konungen tvärt, och tystnaden är fullständig en lång stund, ända tills Rosenblad på konungens uppmaning uppläser meningen om konungens fullkomliga öfvertygelse, att ju mera bekymren hopas, desto trognare skola hans undersåter visa sig.

— Just så, säger konungen, och liksom stärkt af de förhoppningsfulla orden, dikterar han själf med stadig röst slutet på kungörelsen. »Vi äro förvissade, att I uti stillhet och lugn afbiden de kraftiga anstalter samt verksamma mått och steg, som Vi till detta högst straffbara upprors dämpande, redan vidtagit. —»

Konungen stannar och låter Rosenblad uppläsa denna mening. Så dikterar han vidare.

— »För Vårt hjärta är den största tillfredsställelse ju mindre antal brottslingar måge finnas, som vi nödgas öfverlämna till lagen och straffa. Vi hafva till den Högste den förtröstan och det lifliga hopp, att Han vakar öfver Oss och Eder och omvänder alla vilsefarande. Vi befalla Eder samt och synnerligen Nådeligen.»

Rosenblad repeterar orden med sin starka skorning, allt efter som han nedskrifver dem.

— Det är bra, säger konungen. Detta skall renskrifvas i yttre rummet och sedan ofördröjligen befordras till trycket. Om statssekreteraren ser kanslipresidenten Ehrenheim därute, så haf godheten säga honom, att jag väntar honom nu.

Minuten efter har Rosenblad gått, och Ehrenheim inkommit i rummet.

— Kanslipresidenten vet väl vid det här laget. hvad som händt, säger konungen.

— Ja, Ers Majestät, jag vet det tyvärr.

— Nåväl, jag skall i morgon lämna hufvudstaden med kungliga familjen och hofvet. Jag önskar, att kanslipresidenten åtföljer mig jämte öfriga regeringsmedlemmar. Jag har befallt, att skjuts skall uppådas till i morgon. För drottningens skull skola vi endast resa tre mil om dagen med betäckning af kyrassierer samt drottningens lifregemente, som redan är på väg till Telge, som jag utsatt till mötesplats, och där första natten skall passeras.

— Hvilka bedröfliga nyheter, säger kanslipresidenten i en ton, som för denne stele man är ett utrop.

Konungen förstår ej annat, än att orden gälla nyheten om Västra arméns uppror och svarar med häftighet:

— Är det ej detta, som jag alltid sagt eder, att mars månad skulle utmärka sig genom olyckliga händelser?

— Ack, Ers majestät, svarar Ebrenheim. Dessa händelser kunna blifva mycket olyckligare än Ers Majestät föreställer sig såväl för Ers Majestät själf som för dess familj, om ej Ers Majestät fattar det enda beslut, som kan besvärja stormen —

— Tror ni då, att upprorsmakarna äfven vilja komma åt min familj? frågar konungen och stannar tvärt framför kanslipresidenten, som svarar med sin vanliga afmätta köld:

— Ers Majestät, under revolutioner alstrar hvarje hinder nya företag och nya framsteg, och för att trygga sig mot reaktionen spara *de* ingenting, som

spela om sina hufvuden. Jag måste säga, att det enda medel, som kan rädda Ers Majestät och den kungliga familjen, är att samla ständerna, återkalla krigsgården och lofva fred.

Konungen vill ej höra vidare. Han afbryter häftigt.

— Fred! Har ni glömt, att hedern och ett rent samvete betyder mer för Herrens smorde än själfva lifvet. Jag har tagit nattvarden på den förbindelse jag iklädt mig att aldrig sluta fred med Bonaparte.

Ehrenheim svarar ej, och om han hade svarat, hade konungen ej hört honom. Han höjer på axlarna och gör en rörelse med sina händer, som om han tvådde dem.

Det lider långt på natten, men konungen sluter intet öga, och hela slottet är i rörelse bakom de uppdragna kedjorna och de stängda portarna.

I rummet utanför konungens Lilla sängkammare skrifves oafbrutet, och inne i sängkammaren omväxla alltjämt kommande och gående. Konungen går för det mesta upp och ned i rummet och samtalar med än den ene än den andre af de närvarande, stundom helt högt. Till och med kaffet, som han vid tretiden inbefaller, och som serveras från garderoben, dricker han stående.

Då konungen ej sitter, kunna de närvarande herrarna ej heller göra det, och som det artar sig till att konungen stående eller gående tänker genomvaka natten, är hvar och en särdeles belåten, då någon nyankommande anmäles, och andra få aflägsna sig. Klockan tre kommer bankofullmäktiges ordförande, öfverstekammarherrn, greve Fabian Fersen, med hvilken konungen har ett upprördt samtal i den

viktiga frågan om bankens säkerhet och om det betydliga penningförskott, som konungen af banken önskar.

Nu får kanslipresidenten Ehrenheim den efterlängtdade tillåtelsen att fara hem, och snart därefter gifver konungen några af de andra herrarna samma orlof. Det har blifvit några ögonblicks stillhet i Lilla sängkammaren, om ock det i de yttre rummen denna tidiga morgontimma är ett lika stort vimmel af kommande och gående, civila och militära ämbetsmän och af kammartjänare och lakejer, som brådskande bära på saker och effekter som skola medtagas på resan.

Inne i sängkammaren är konungen nu ensam med statssekreteraren Rosenblad, som sitter vid konungens skrifbord och arbetar, medan konungen själf står vid fönstret och med hopknäppta händer och höjdt ansikte ser på hur solen går upp.

Det är den vackraste soluppgång, som tänkas kan, och fast konungen från den plats, där han står, ej kan se annat än slottsbyggnaderna kring borggården, betraktar han med andakt och hänförelse den vackra synen, då solstrålarna börja förgylla slottstaken och illuminera fönstren.

Konungen är så försänkt i detta åskådande, att han ej märker, att Rosenblad, som slutat skrifva, har rest sig upp från stolen och nu står med papperet i hand, beredd att uppläsa det skrifna.

Men alltjämt dröjer konungen kvar vid fönstret. Han är till den grad försjunken i åskådandet af soluppgången, att han tycks ha bortglömt allt annat.

Ändtligen vänder konungen sig om och säger till Rosenblad:

— Det liknar sig till att bli en den vackraste dag, denna trettonde mars, till och med vackrare än gårdagen. Jag bör ju vara tacksam häröfver för drottningens skull. Resvädret är det yppersta.

Och konungen suckar djupt, som om detta vore en ny anledning till bekymmer. Så tvingar han sig att återgå till realiteten. Han tar papperet från Rosenblad och läser.

— Det är bra, säger han. Rosenblad skall med detta papper infinna sig i banken för det sammanträde jag där utfäst till klockan sju, och å mina vägnar uppläsa detta. Farväl nu för en stund!

Nu ringer konungens klocka åter in kammar-tjänaren.

— Inkalla kaptenlöjtnant, greve Lewenhaupt och sänd bud till fältmarskalken, greve Klingspor och generalmajor Adlercreutz, att de äro kallade till slottet klockan åtta, befaller konungen.

Kaptenlöjtnant greve Lewenhaupt är ej länge inne, ty konungen har mött honom med frågan om trupperna äro ankomna, och Lewenhaupt säger, att han måste gå ut för att efterse, hur härmed förhåller sig.

— De äro vid slottet, och kavalleriet är i antågande, anmäler han en stund därefter, stående vid dörren.

Konungen vill nu ha in generalfälttygmästaren Helvig och blir ond, då det anmäles, att han ej är tillstädes. I hans ställe får excellensen greve Ugglas företräde. Grefve Ugglas audiens varar ganska länge, och i samma ögonblick den tjocka och klumpiga gestalten med det stora hufvudet bugar sig ut ur sängkammaren, inträder hertigen af Södermanland, som ser ganska utvakad och ansträngd ut.

— Jag har kommit för att än en gång besvärja Er, min vän, att ej afresa från hufvudstaden, och om ert beslut står fast —

— Det gör det, säger konungen, klippfast, oryggligt.

— I så fall beder jag eder att förskona mig och hertiginnan från att vara er följaktiga på resan, fortfar hertigen.

— Min farbror och min faster göra mig säkerligen till viljes att följa med, svarar konungen i en ton, som ej tål motsägelse.

Då hertigen märker, att han ingen vart kommer med konungen, och att den farliga rodnaden, som bådar oväder, stiger upp på konungens ansikte, gör han min af att aflägsna sig.

Men då händer något märkligt.

Konungen slår båda armarna om sin farbroders hals och omfamnar honom på samma sätt, som han hvarje afton brukade göra, då han var gosse och denne farbroders myndling.

— Vi skola ej skiljas åt, snyftar han.

Ögonblicket därpå tror hertigen, att han drömt detta, ty konungen står åter stel och orörlig i den vanliga audiensställningen midt på golfvet och gör den vanliga tvära afskedsnicken, som har största förmåga att reta hertigen. Och hertigen går.

Nu anmäles, att den efterskickade general-fälttygmästaren anländt. Han kommer i behaglig tid för att få en häftig skrapa af konungen, för det han ej kunnat anskaffa hästar till kanonerna, och konungen befaller honom med hög och skarp röst att anskaffa hästar ofördröjligen, äfven om privata hästar skola lejas eller tagas med våld — — —

Själff stänger konungen dörren efter Helvig, som i yttre rummet omtalar för de väntande, att konungen är i sitt allra svåraste lynne. Då konungen stänger dörren, ser han, att en mängd personer äro kvar i ytterrummet.

Konungen är mol allena inne i Lilla sängkammaren några ögonblick. Han har gått fram till fönstret för att lugna sig och står och ser ned på borggården. Den gamla, hvita raphönshunden, som tillhörde hertigen af Enghien, och som konungen förvärfvade från Ettenheim, springer öfver borggården, och konungen tänker öppna fönstret och hvissla åt honom, då han besinnar sig. Han ser på klockan. Öfver åtta, närmare half nio. Och konungen ringer.

— Äro excellensen Klingspor och generalmajor Adlercreutz i yttre rummet?

— Ja, Ers Majestät.

— Inkalla excellensen Klingspor!

Excellensen Klingspor har redan en stund varit inne i rummet, men konungen har ej behagat vända sig om från fönstret, där han står, och vet ej om hans närvaro.

Ändtligen! Det har varit en högst penibel väntan för excellensen.

— Jag har låtit kalla eder, herr fältmarskalk, för att gifva eder mina order. Jag lämnar denna förmiddag hufvudstaden för att tåga emot de trupper, som gjort uppror, och straffa dem. —

Konungen talar med ansträngning, och då fältmarskalken besinnar hur Hans Majestät tillbragt denna natt, undrar han ej på tröttheten, men glädes åt, att den är så märkbar.

— Ers Majestät, vågar en trogen undersåte besvärja Ers Majestät —

— Nej, svarar konungen med skarp röst. Jag vet hvad ni tänker proponera, men jag vill inte höra flera trogna undersåtters mening. De visa bättre undersåtlig trohet genom att blindt lyda mina befallningar än genom att påtruga mig sina råd. Jag vet hvarför detta måste ske så och ej annorlunda. Det är ej för att tala om min resa, som jag låtit kalla eder, utan för att gifva er mina order.

Konungen har höjt rösten. Han har säkerligen intet emot, att de ord han nu sagt, skola tränga ut i försalen och höras af de där väntande. Nu börjar konungen spatsera fram och åter på golfvet.

Excellensen Klingspor står alltjämt kvar vid dörren. Han har i smyg lagt handen på låset, då konungen vänder sig från honom. Har han blifvit till den grad stucken af konungens ord, att han dristar aflägsna sig? Det vore oerhörddt. Men detta oerhörda händer ej fältmarskalken. Han vrider i stället sakta och ljudlöst om låset och öppnar dörren för general Adlercreutz, generaladjutant Silfversparre och fem andra officerare, som allesammans stå inne i rummet, då konungen vänder sig om.

Adlercreutz går emot konungen, som ser högst förvånad ut och säger:

— Det är ett misstag, herr general Adlercreutz. Jag har ännu icke inkallat er. Och ni, mina herrar — konungen pekar mot dörren.

— Ers Majestät, säger Adlercreutz med sin starka finska brytning, som konungen tycker mera om att höra än Rosenblads skånska. — Hela riket är försatt i häpenhet öfver fäderneslandets olyckliga ställning och i synnerhet öfver Ers Majestäts tillämnade bortresa. Och alla högre ämbetsmän, mili-

tärer och andra redliga medborgare hafva uppmanat mig att söka förekomma denna resa, i hvilket afseende vi —

Konungen har nu fattat situationen.

— Förräderi! ropar han. Ni äro förförda och blifva alla olyckliga!

— Vi äro hvarken förförda eller förrädare, vi vilja frälsa Ers Majestät och fäderneslandet.

Konungen har ställt sig med ryggen mot väggen och dragit sin värja.

Det blir ett ögonblicks häftig strid om värjan.

Adlercreutz har fattat konungen om lifvet, och Silfversparre vrider bakifrån värjan ur konungens hand.

— Hjälp, hjälp, de vilja mörda mig! ropar konungen, så högt han förmår.

— Vi vilja inte mörda Ers Majestät. Vi vilja frälsa fäderneslandet.

— Gif hit värjan ögonblickligen! Gif hit! Hjälp! Hjälp! Gif mig min värja! Hjälp! Hitåt! Hitåt! Gif mig igen min värja!

Det ryckes och slites i dörren, som från ytterrummet går till sängkammaren. Dörren är tillåst och fasthålles med all kraft af tvenne af de samman svurna officerarna. Hugg och slag hamra mot denna dörr af drabanterna och betjäningen, som utifrån vilja tränga in och befria konungen.

Det hugges med sablar på dörren, det dunkas med tillhyggen, det bändes och brytes på låset. Nu slås dörrspegeln i stycken med ett förfärligt brakande, spillrorna flyga in i rummet och krossa kristallerna i glaskronan. Öfver bullret höres konungens röst ropa:

— Rädda mig i Jesu Christi namn!

Adlercreutz har sprungit fram till den sönder-
slagna dörren och låter öppna den. Han går ut i
ytterrummet, rycker kommandostafven från general-
adjutanten af Melin, och konungen hör den skarpa
befallande rösten med den starka finska brytningen
ropa: »I kraft af det ämbete, jag nu bekläder,
befaller jag eder att genast draga er tillbaka.»

Men konungen tror ej, att hans drabanter skola
draga sig tillbaka. Han ropar ej längre på hjälp,
han känner sig räddad. Han är nu till den grad
omringad, att han ej mera kan se, hvad som till-
drager sig, men han hör Adlercreutz' röst ropa:

— Dragen er tillbaka! Hållen er stilla! I annat
fall skola ni se hvilka följder vänta eder! Hans
lif är ej i fara. Men det är nödvändigt att försäkra
sig om hans person och bevaka honom!

Hvem kallar general Adlercreutz för han? — —

Konungen ropar: — Gif mig min värja, gif mig
min värja!

Men Adlercreutz' röst är starkare än konungens.
Den är van att befalla på slagfältet, och Adlercreutz'
röst höres, då konungens ej gör det.

— Herr generaladjutant, ni måste träda i arrest.
Herr kaptenlöjtnant, grefve Lewenhaupt, ni är min
fånge tills vidare. Herr öfveradjutant, jag arreste-
rar er! Följen mig, mina herrar! — höres den
befallande rösten.

Det har blifvit tämligen tyst i rummet. Endast
några få personer äro nu inne hos konungen. Kapten-
löjtnanten, grefve Gyldenstolpe och majoren, friherre
von Otter bevaka honom. Fältmarskalken Klingspor
träder fram ur en fönstersmyg, dit han under striden
försiktigt dragit sig tillbaka.

Konungen har kommit till sansning efter det häftiga öfverfallet och är nu i den besynnerliga sinnesförfattning, att det förefaller honom, som om allt detta händt förut, som han förut upplefvat alltsammans, att allt, som händer och sker, talas och svaras, är honom välbekant från en annan tillvaro. Han tycker sig förut ha varit i denna situation, sett detta rum i denna vilda oordning, som om en hvirfvelvind gått fram därinne, sett den sönderslagna dörren, dessa kullfallna stolar, denna eldgaffel, som krossat dörrspegeln, ligga på mattan bredvid glasskärfvorna från ljuskronan, och de blå och gula fjädrarna från stabsofficerarnas plymer.

Han tycker, att han förut tänkt, det han nu tänker:

— Det är, som om granna tupper varit och nappat fjädrarna af hvarandra härinne, och då excellensen Klingspor träder ut ur sin fönstersmyg, tycker han, att han redan förut föraktfullt tänkt — »Fältmarskalken har endast ett öga i behåll, därför har han velat bevara det, och från ett säkert afstånd varit en uppmärksam åskådare af striden.»

Konungen tycker sig också förut ha hört fältmarskalken säga:

— Jag bönfaller Ers Majestät att underteckna en proklamation till ständernas sammankallande, och han tycker att han själf svarat på denna besynnerliga propos till en fången konung, så som han gör nu:

— Gif mig min värja tillbaka, så skola vi tala vidare härom!

Konungen vet, att Klingspor skall gå, då konungen säger detta, och han gör det.

— Klingspor går till hertigen, tänker konungen med samma förakt.

Konungen är nu ensam med excellensen Ugglas och gamle general Strömfelt. De andra herrarna ha lämnat rummet med Klingspor. De gå allesammans till hertigen, tänker konungen.

Konungen vet, att Ugglas talar för att trankilisera honom, och han svarar, som han har svarat förut i en annan tillvaro.

— Hade jag blott min värja! Kunde jag blott skaffa mig en värja! Det är den enda nya tanke, konungen har, ty detta, att man tagit hans värja ifrån honom, är det enda, som han ej tycker sig förut ha upplefvat. Han känner sig utskämd, naken, då vid hvarje steg han tager, den tomma baljan slänger mot hans ben. Han skäms öfver förlusten af värjan, som vore han en liten gosse, från hvilken man smädeligen tagit en farlig leksak, och han får uppbjuda all kraft för att ej med ursinne skrika »gif mig min värja, gif mig min värja!» och klösa med naglarna och slå med knytnäfven dem, som ej hörsamma honom.

Gamle general Strömfelt står nu framför konungen och undrar, hvarpå konungen tänker, ty den höge herren tager ej sina ögon från generalen, utan mäter honom från topp till tå. Den stirrande blicken gör den gamle herrn förlägen, som den gör alla, som Gustaf Adolf mönstrar på detta sätt. Generalen framlallar med den tandlösa munnen några ord, som konungen säkerligen ej hör, ty han kommer allt närmare och närmare, så att generalen förlägen upprepar det han sagt i hemlig undran om något, i hans uniform råkat i olag under trängseln och oredan.

Medan generalen funderar på detta, har konungen oförmärkt dragit den gamle mannens värja ur dess

balja. Konungen darrar af sinnesrörelse, hjärtat bultar våldsamt, då han har fått denna värja i sin hand, och i hans öra ringa de ord, som han upprepade för sig på sin myndighetsdag:

— Nu är jag konung!

Hållningen har blifvit stolt, ögonen tindra, och det trötta ansiktet har fått färg och lif.

Excellensen Ugglas ger general Strömfelt en förstulen vink, som gör denne uppmärksam på hans förlust.

— Ers Majestät. Jag måste underdånigast anhålla att återfå min värja, säger han.

Konungen låtsar ej höra.

Generalen upprepar med en röst, som han försöker göra så stadig som möjligt:

— Ers Majestät. Jag måste underdånigast besvärja Ers Majestät att låta mig återfå min värja.

— Nej, nej, svarar konungen i öfvermodig, utmanande ton. Ni får den inte tillbaka. Ni kan lika väl vara general utan värja, som jag kan vara konung utan värja.

I detta ögonblick hör konungen general Adlercreutz' röst och ser honom genom den sönderslagna dörren träda in i ytterrummet och samtala med de officerare, som där äro församlade.

Då konungen hör den skarpa rösten, tänker han:

— Det är kejsar Pauls öde, som beredes mig.

I Lilla sängkammaren finnas tvenne dörrar, den sönderslagna, genom hvilken konungen observeras, och en annan, som de sammansvurna ej bevaka.

Ingen annan än konungen märker, att denna dörr

såsom genom ett under springer upp i samma ögonblick Adlercreutz inträder i det yttre rummet.

Då konungen ser detta, tänker han: Jag visste väl, att Gud ej öfvergifver den, som på honom förtröstar. Han har satt värjan i min hand och öppnat denna dörr för mig. Konungen rycker till sig sin hatt, sätter den på hufvudet, och då Adlercreutz träder in i rummet, springer konungen ut genom den motsatta dörren och igenlåser den med nyckeln, som han behåller i handen. Konungen hör Adlercreutz' skarpa röst ropa: — Konungen springer ut — Kom och följ efter! —

Konungen ilar upp för vindeltrappan, som leder till drottningens våning. Han hör ett häftigt brak bakom sig. De ha sparkat sönder dörren och äro hack i häl efter honom på trappan. På öfversta trappsteget vänder konungen sig om och slungar nyckeln, som han håller i handen, mot Adlercreutz' ansikte. Den träffar ej, men häpnaden uppehåller förföljaren ett ögonblick och ger konungen försprång. Han ilar genom drottningens rum. Konungen ropar till de förskräckta hoflakejerna och städerskorna, som syssla i rummen, att de skola stänga dörrarna efter honom, men de göra det icke. Kanske våga de det ej, då de se konungen förföljd af flera officerare, kanske förstå de ej den med flämtande röst gifna befallningen. Under förföljandet faller någon i trappan och rullar utföre och hindrar de andras framfart. Konungen ökar farten, han har nu så mycket försprång, att han har hopp om att kunna hinna fram till Högvakten. Det är målet han vill hinna. Hinner jag Högvakten, tänker han, skall jag skynda ut till folket och de tyska regementena och antingen sätta en

gräns för revolutionen eller sluta mina dagar. Han vill ej bli tagen. Han springer än fortare, han är vig och lättfotad och känner alla slottets vinklar och gångar. Han är nu framme vid drottningens garderobstrappa och ilar ned för den, men snubblar på ett steg, faller framstupa, stöter hårdt den högra armen och sårar handen med värjan. Han reser sig upp så hastigt han förmår och springer vidare genom den smala gången, som på denna sida genomskär slottets norra del fram åt Lejonhvalfvet. Nu återstår blott att springa öfver borggården till västra hvalfvet, utanför hvilket högvakten är.

Detta är den farligaste biten, denna öppna sträcka, belyst af det klara solskenet. Konungen biter samman tänderna. Han vill rädda sig. Gud skall rädda honom.

Konungen störtar ut genom porten till borggården och rusar snedt öfver gården, rakt emot en af sina förföljare, som har genskjutit honom. Konungen känner honom, det är en gammal officer, en stark, rask man, hofjägmästaren Greiff.

Konungen sätter värjan mot den mötandes bröst, men hejdar sig och drager sin arm tillbaka för att gifva mera kraft åt stöten. — Hade jag ej slagit min arm, hade jag min egen värja, skulle jag döda honom, tänker konungen. Med vänstra armen parerar Greiff stöten och griper med handen om klingan. Konungens värjspets har trängt in i ärmen och uppripat armen från handleden till armbågen. Konungen söker draga till sig värjan, men den har fastnat alltför hårdt, och den utmattade, trötte och andlöse konungen har ej kraft att få den loss för att åter begagna den. Hans armar omfattas med ett

fast och hårdt tag af den starke motståndaren. Konungen känner sig vanmäktig och är färdig att digna ned, men stretar med yttersta kraft emot, då Greiff med armen lagd om hans rygg och med handen fast om hans högra hand med våld vänder om honom och för honom in i norra hvalfvet. Konungen står flämtande med ryggen stödd mot en pelare och ropar ett stönande hjälp, då en af slottets vedbärare oförmodadt kommer till stället.

Konungen hör hur mannen säger till Greiff: »Hvad vill ni göra med konungen?» och hör Greiff lugnt svara: »Jag vill intet ondt göra honom.»

Konungen försöker tala, han öppnar munnen, men kan inte få fram ett tydligt ord, och med förtviflan af en skendöd, som ser och hör allt, men ej kan klaga sin nöd, känner konungen, att han blifvit mållös af sinnesrörelse och ansträngning. Han försöker åter att tala, men kan ej. Då han ser denne fattige svenske man, den ende, som varit beredd att hjälpa sin kung, gå sin väg med oförrättadt ärende, förlorar han hoppet. Nu öfvergaf Gud mig, tänker konungen, då mannen försvinner öfver den solbelysta borggården. Nu är allt hopp ute. Jag kunde inte tala med honom. Han förstod mig inte — — —

Greiff ser sig om efter hjälp. Kommer ej general Adlercreutz snart med de sina? Denna post bredvid den halft vanmäktige konungen är alltför osäker och farlig. Greiff vågar ej ensam bära konungen uppför den stora trappan, där de tyska soldaterna stå med skarpladdade gevär.

Äntligen kommer Adlercreutz och hans följe.

— Vi måste bära honom, han förmår ej gå, säger Greiff, som med tvenne andra fattar i konungen och ber generalen gå före och visa vägen.

De bära konungen genom östra hvalfvet, uppför drottningens stora trappa, genom drottningens rum och Stora Galleriet. Då konungen bäres förbi de två skyltvakterna, som stå vid dörren till drottningens våning, anstränger han sig och ropar:

— Skjut, skjut! Folgen mir! Skjut!

Han sansar ej i ögonblicket, om det är tyskar eller svenskar, som stå på post, han ger order på båda språken, med hes och maktlös röst.

Vakterna kunna ej uppfatta om konungen säger sjuk eller skjut.

Men Greiff ropar med sin grofva röst:

— Ni se, att konungen är sjuk. Låt upp dörren!

De göra det, och konungen bäres in i första salen i hufvudvåningen.

Här känner konungen, att hans krafter börja återvända.

— Jag vill gå, säger han, och omgifven af de sammansvurna, som fasthålla honom, fortsätter han gående genom rummet. I andra salen stå tvenne af hertigens af Södermanland lifdrabanter på vakt. De skyldra gevär, då konungen går förbi dem.

Väl inkomna i det tredje galleriet, rådpläga de sammansvurna om hur man skall kunna komma in i konungens rum utan att behöfva passera de andra rummen, som äro uppfyllda af personer, på hvilkas tänkesätt man ingalunda kan vara säker. Flera af dem äro konungen tillgifna. —

Konungen står i de sammansvurnas midt och åhör deras tal.

Han tänker på att Gud ej velat, att han skulle bli fri. Hade Gud velat hjälpa honom, hade ej hans röst förstummats i det ögonblick han skulle tala till vedbäraren nere på borggården ej heller hade han låtit honom missförstås af de tyska skyltvakterna. Då han ej blef befriad af dessa, vet han, att Gud i sitt allvisa råd annorlunda beslutat.

De sammansvurna debattera alltjämt om rådligheten att föra konungen genom de öfverfulla rummen.

De la Grange anser detta högst vanskligt, och Silfversparre håller med honom.

— Det måste ske, vi hafva intet annat val, säger Adlercreutz. Framåt!

Då börjar konungen tala med matt röst. Till allas förbluffelse säger han:

— Känna herrarna ej bättre till slottet? Konungen pekar på en dörr.

— Herrarna kunna gå omkring där och öppna dörren till Hvita rummet. Där finns ingen.

Sannerligen denne man är ej lik andra. —

Dörren till Hvita rummet är öppnad. De sammansvurna sätta konungen på en stol vid fönstret med utsigt öfver Strömmen och Norrbro. Strömmens vågor glittra i det vackraste solsken, och på Norrbro vimlar det denna härliga vårmorgon af fotgängare och ekipager.

Men konungen ser ej på den vackra vyn genom fönstret. Han sitter orörlig med hatten på hufvudet, och när han ser upp, ser han på taflan, som hänger på väggen midt framför honom. Det är en tafla,

som föreställer förra drottningen af Frankrike, Marie Antoinette —

Klockan ett om natten blir konungen under en talrik eskort af officerare förd genom galleriet vid drottningens rum och nedför trappan till östra hvalfvet. Där utanför väntar täckvagnen, som skall föra honom till Drottningholm.

Konungen går långsamt med hatten långt ned i pannan och med halfslutna ögon, som en sömngångare. Under gången ned till vagnen undrar han på det öde, som beredes honom. Hans farbror, den nyblifne riksföreståndaren, är ej en grym man, men han är en svag man, som låter leda sig. Det kommer att väga mellan trenne öden. Antingen Carl den förstes — döden på schavotten. Eller evig fångenskap i ett statsfängelse. Eller evig landsflykt — Hvilket af dessa öden beredes honom? —

Nu har konungen hunnit östra hvalfvet, där vagnarna stå.

Konungen stiger upp i första vagnen jämte generaladjutanten Silfversparre och stabsofficerarna de la Grange och von Otter. Hofjägmästaren Greiff sitter på kuskbocken och kör. Efter denna vagn köra flera andra med bevakningsofficerarna. Femtio man kyrassiärer med tvenne officerare eskortera.

Nu rulla vagnarna dundrande genom hvalfvet.

Färden går genom de mörka och tysta gatorna. Staden är så lugn, som om ingenting passerat. De få fotgångare, som mötas, säga till hyarandra:

— Det är konungen, som föres bort.

Vagnarna rulla ut på den öde Drottningholmsvägen.

I första vagnen råder tystnaden. Dånet af eskortens trafvande hästar, som tätt omringa den kungliga vagnen, gör, att ingen af de herrar officerare, som sitta därinne, ett ögonblick kan glömma sin beklämnande roll af fångvaktare.

Konungen sitter orörlig, till den grad, att man skulle tro, att han sof, om man ej vid skenet från vagnslyktorna sågo de vidöppna ögonen stadigt se genom fönstret, som om han väntade någon. Men konungens blick är ej riktad utåt vägen, utan uppåt mot stjärnhimlen.

Det konungen väntar på, kommer ej, och han suckar djupt och pustar tungt, då vagnen stannar vid Drottningholms slott.

Generaladjutanten Silfversparre ber konungen stiga ur.

Men vagnen har ej hållit vid stora ingången, där konungen brukar stiga af, utan vid en af de mindre ingångarna till slottet. Konungen rör sig ej ur vagnen utan sitter envist kvar.

— Det är här, vi skola stiga ur, Ers Majestät, upprepar Silfversparre med sin sträfva röst.

Konungen håller på att svara häftigt, men han hejdar sig. Kan det vara Guds vilja, att man låter honom afstiga vid en bakport här på Drottningholm, där ingen fara hotar rebellerna — blott för att förödmjuka honom, konungen. Är det Guds vilja, skall han foga sig, men tanken på denna vanvördnad retar och pinar honom oändligen.

Konungen stiger ur vagnen och går med Silfver-

sparre uppför den lilla trappan, som för till porten, framför hvilken vagnen hållit. Men trappan är ännu betäckt af is, och Silfversparre slinter på trappan och faller.

— Det hade varit bättre, om man gått upp den vanliga vägen, säger konungen med högtidlig röst.

Här ute nattetid skulle man ej kunna tro, att de senaste dagarna varit vårljumma. Mälaren ligger isbelagd. I parken stå träden kala och nakna, marken glittrar af rimfrost, och luften är bitande kall, då konungen och hans följeslagare gå rundt omkring slottet fram till stora porten.

XIV.

På ödenas slott.

Det är ej mera än ett år sedan all världen förvånades öfver att kungen kunde uthärda hela vintern på Gripsholm och alldeles icke ville inflytta till hufvudstaden. Det fanns ingen, som icke klagade öfver kölden, draget och otrefnaden på detta ställe, förutom kungen själf. Han tyckte, att Gripsholm var en angenäm vistelseort, särdeles vintertiden. Nu är kungen åter på Gripsholm.

Ett långt tåg af slädar, en half mil långt säges det, for öfver Mälareisen bittida en morgon från Drottningholm till Gripsholm. En gång rastades på vägen, och efter fem och en half timmes färd var kungen framme.

Kungen undrar, medan han omgifven af bevaknings-officerarna går uppför slottstrappan, hur högt han skall föras. Han tror, att det skall bära ända upp till kung Eriks arrest. Han skulle helst vilja detta. Det är en tröst för honom, då aningarna och profetiorna gå i uppfyllelse, äfven de vidriga. Desto säkrare kan han vara, att de andra skola göra det.

Men nej, han föres ej till kung Eriks arrest, utan genom den vanliga Stora sängkammaren in i

Konseljrummet. Dessa båda rum skola blifva hans fängelse. Dessa två gemak, synnerligast Konseljrummet, har drottningen alltid påstått vara de ohyggligaste af alla de ohyggliga rummen på Gripsholm. Kungen ser sig om i Konseljrummet, där han skall hafva sin sängkammare. Han har aldrig förr tyckt, att rummet sett ohyggligt ut. Men han tycker det nu, då han inträder genom den smala gången ifrån Stora sängkammaren, där vakt står, och ser, att äfven här inne stå två posterande officerare på hvar sin sida af dörren. Rummet ser sannerligen ut som ett fängelse. De mörka gobelinerna, som drottningen aldrig kunnat tåla, äro desamma, men det förefaller konungen, som om Konseljrummets möblering vore tarfligare, än den brukar vara. Sängen står bakom en hög skärm, och i rummet finns ingen soffa. Ett klavér, en byrå, några stolar, en spegel, ett par gamla girandoller och ett stort bord midt i rummet, se där allt! Tanken, att man bortflyttat några af de anseiligare möblerna sårar och pinar kungen.

De förtidiga vårdagarna den tolfte och trettonde mars ha lämnat plats för en sträng eftervinter. Kölden i detta illa försedda rum är särdeles kännbar, synnerligast för den, som alltid varit van vid mycken motion i fria luften, och som nu alldeles icke får gå ut ur dessa rum. När det stormar, blåser det hårdt in genom det trasiga taket, och fast en stockeld ständigt skall brinna i spiseln, är veden så sur, att den brinner illa och föga värmer. Det är ingen frestelse för kungen att stiga tidigt upp, dagen blir tillräckligt lång i hvarje fall. Också ligger kungen, som eljest brukade vara så tidig af sig, mycket länge, ofta till klockan tolf, ett på dagen, ja ännu längre.

Det är ej blott för att skydda sig för kölden och ledsnaden, som kungen ligger så länge, utan också därför att han i sängen är fredad för sina vaktares blickar, ty bakom skärmen få ej vaktarna visa sig.

Hvar fjärde timme, dag och natt, ombytas dessa vakter, och kungen undrar alltid om morgnarna, då han vaknar hvilka som nu äro på vakt, om det är någon, som han ej kan tåla att se, eller andra, som han tämligen fördrager.

Han frågar därför, så snart han vaknar, hurudant vädret är och dömer af den svarandes röst, om han har någon särskild ovän inne hos sig.

Annars talar kungen föga. Han har så oändligen mycket att tänka på. Han vet ej rätt hvarför han dessa första dagar på Gripsholm oupphörligen tänker på barndomstiden på Drottningholm, såvida det ej är därför, att han nu liksom då hela dagen går och vändas för aftonen. Då han var barn på Drottningholm, var det ångesten för nattskottet från Amphion, som han aldrig kunde öfvervinna, och på Gripsholm under fångenskapen är det tanken på elaka människor och fruktan för andar och spöken, som ej lämna honom någon ro.

Så snart mörkret inbryter, vet han, att ångesten skall komma öfver honom, och hela dagen går han och ängslas för denna ångest, som han vill dölja för dem, som bespeja och bevaka honom. Men han måste allt som oftast under de ständiga promenaderna upp och ned på golfvet stanna för att lyssna efter besynnerliga ljud, som alltid höras här om aftnarna, i synnerhet från spiseln. Nu rasslar det däruppe igen. Har en lönnmördare gömt sig i spiseln. — Nu ljuder det därinifrån som ett flax-

ande af stora vingar. — Hvad skall i nästa minut komma inflygande i rummet? — Nu stönar och suckar det utanför. — Hvem suckar. — Gud! Gud, hvad var detta för ett ljud, hemskare än alla de andra! Kungen vänder alltid tvärt, då han kommer till spiseln, men hoppas, att hvarken öfverste Silfversparre, chefen för bevakningen eller öfverste von Otter, hans närmaste man, som hvarje afton besöka kungen en liten stund, lägga märke härtill, ej heller vakterna. Kungen tror ej, att de göra det. Helst skulle han vilja sitta stilla den stund han talar med herrarna om väderleken och det egna hälsotillståndet, de ämnen, som han merändels brukar afhandla med dem. Men han förmår det icke, oron jagar honom upp.

Det mörka och höga rummet är allt för eländigt ecläreradt. Då kungen är uppe, brinna blott fyra vaxljus och då han lagt sig endast två.

Visste blott kungen hvilket öde som förestod honom, skulle han kunna foga sig, men denna ovissheit i denna fientliga omgifning är förfärlig. Kanske man tänker mörda honom, låta honom försvinna för att bana väg till tronen — För hvem? För hertigen, naturligtvis. —

Kungen har upplefvat allt för många krönte hufvudens fall för att han ej här på detta ödesdigra slott måste tänka på att detta måhända är det öde, man ämnar honom, ej Carl den förstes, ej det eviga fängelsets eller den eviga landsflyktens, utan lönnmordets.

Dessa första par dagar måste kungen ständigt tänka härpå. Han har kommit till Gripsholm den tjugufjärde mars, den tjugunionde är hans faders

dödsdag, och kungen ha fått i sitt hufvud, att just den dagen skall något afgörande hända honom själf.

Natten mellan den tjugusjätte och tjugusjunde, ligger kungen länge vaken, och väktarna höra hur han andas djupt och suckar. De lyssna efter om han skall säga något, men han gör det ej och endast de halfkväfda stönande suckarna förtälja om hans ångest, som denna natt är så svår, att kungen känner det vara alldeles omöjligt att längre uthärda all denna vånda. Han ber till Gud att få en ingivelse om hvad han skall göra. Och den kommer. Man har talat med honom om abdikation, nu har denna tanke plötsligen slagit ned i hans själ, och med denna tanke kommer hoppet om en utväg att snart få lämna denna fasornas hemvist. Kungen tänker: — Med ett rent och obefläckadt samvete har jag öfverlämnat mig åt mitt öde, sedan jag försvarat mina rättigheter till det yttersta. Nu, då jag tycks vara öfvergifven af mina undersåtar, beröfvad min frihet och bevakad på ett sätt, som knappast vederfares statsförbrytare, som förråda sitt fädernesland, bör jag afsäga mig mina rättigheter till tronen. Om jag gör detta, skall jag säkerligen snart få återse drottningen och min familj, få igen min frihet, bli min egen herre och få begifva mig till Christiansfeld för att på denna fridens ort nedsätta mig. Där skall jag ändtligen få hvila ut från all oro. —

Redan i morgon bittida skall jag säga öfverste Silfversparre, att jag vill ha ett ilbud skickadt till riksföreståndaren med ett muntligt löfte att abdikera, under villkor att jag skall få se drottningen och de

kungliga barnen hos mig och att kronprinsen blir utropad till konung.

Bittida på morgonen reser öfverste Silfversparre själf in till hufvudstaden med kungens bud, men ännu den tjuguuåttonde på aftonen har han ej återkommit, som kungen hoppats. Också har denna afton kungens ångest och oro stigit till den grad, att han knappast vet hur han skall öfverlefva den stund, då midnattsklockan ljuder, och den fruktade tjugunionde mars är inne.

Då tolfslaget slår, ligger kungen i sängen bakom skärmen flämtande af ångest för det, som skall ske. Han har hållits vaken af sina rysliga föreställningar. Men i alla fall skulle han ej kunnat sofva för det buller de in- och utgående vakterna denna afton göra. Han tycker aldrig, att han hört deras sporrar klirra så hårdt som i afton eller deras sablar stöta mot golvet så oförsiktigt. De officerare, som denna förnatt haft vakten, hafva varit föga aktsamma att ej störa kungens ro, och han har måst öfva den största själfbehärskning för att ej tillryta dem en befallning att hålla sig stilla, men han gör det ej. Han är allt för stolt för att under dessa förhållanden tilltala dem, som han vet vara sina ovänner. Med de personer af sin vakthållning, som han tycker om och känt förut, talar han ibland, fast han aldrig ber dem om det minsta. Men innan han går och lägger sig, säger han alltid detsamma till en af posterna, han må vara vän eller fiende: — Vill ni vara så beskedlig och be min kammartjänare komma in.

Denna afton till klockan elfva ha ett par officerare vid f. d. svenska gardet haft vakten och allt

detta oväsen har således skett med afsikt att pina och reta honom. De officerare däremot, som aflöst dessa, ha mycket snart slumrat in på sina poster att döma af de höga snarkningar, som höras. Allt är stilla med undantag af dessa snörflande ljud, då klockan slår tolf.

Kungen räknar slagen, och något allt för besynnerligt sker, då det sista slaget förklingat. Det kommer plötsligen öfver kungen ett obeskrifligt lugn, som han icke känt tillföre. Nu vet kungen hvad som skall ske den tjugunionde mars. Han skall taga det ändtliga, det afgörande steget. Huttrande af köld stiger kungen upp ur sängen. De båda vakterna sofva hårdt och orubbadt, den ene sittande på en stol, den andre liggande på golfvet med kungens stora bibel till hufvudkudde.

Denna vanvördnad mot Guds och Kungens Majestät förtryter Gustaf Adolf till den grad, att han närpå faller för frestelsen att väcka den snarkande mannen med en dundrande örfil, men han behärskar sig. Gör han detta, skall han ej kunna utföra det han ämnar. Kungen står skälfvande af köld i skjortan, då han tager det ena af de båda brinnande vaxljusen, från det stora bordet i rummets midt och flyttar det till byrån bakom skärmen. På byrån står kungens skrifchatull, som han lyfter till sig i sängen.

Detta är det, som skall hända den tjugunionde mars. Kungen skall datera sin abdikation denna sorgligt minnesrika dag, som nu ingått, och skriva utkastet därtill nu genast, då alla sofva utom han själf. Kungen sveper täcket tätare omkring sig. Han

sitter uppe i sängen med schatullet öfver knäna och skrifver vid skenet från vaxljuset, hvars låga det starka vinddraget böjer fram och åter. Kungen har den förnimmelsen, att någon hviskar i hans öra de ord han skall skrifva, till den grad sker det utan hinder och ansträngning. Han skrifver fort och utan uppehåll. Då det blir dager, skall han med egen hand renskrifva detta och själf sätta sitt kungliga sigill därunder. Han skrifver:

»I den Högtlofvade Treenige Gudens välsignade namn. Wi Gustaf Adolph med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Wendes Konung m. m., Hertig till Schleswig Holstein m. m. Gjöre veterligt. Att sedan Vi i dag för Sjutton år tillbaka utropades för Konung samt med ett blödande hjärta ärfde en ömt älskad och vördad Faders blodiga Thron har Vår föresats dock varit att befrämja detta Urgamla Rikes sanna väl och ära, oskiljaktiga från ett fritt och sjelfständigt Folks lyckalighet. Då Vi nu ej mer enligt Vårt rena uppsåt kunna fortfara i detta Konungliga kall och icke på ett för Oss och Våre Undersåtare värdigt sätt kunna främja lugn och laglig Ordning inom detta Rike, anse Vi för en helig plikt att afsäga Oss detta Vårt Konungliga kall, hvilket Vi härmed göre fritt och otvunget för att till Guds ära tillbringa Våra återstående dagar tillönskandes alla Våra Undersåtare den Aldrahögstes Nåd och Välsignelse till en lyckligare framtid för dem och efterkommande.

Ja frukter Gud och ärer Konungen!

Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand författat och undertecknat samt med Vårt Konungliga Insegel bekräftat.

Gripsholms slott den 29 Martii, året efter Vår Herres och Frälsares börd det Ettusende Åttahundra och Nionde.

Gustaf Adolph.»

Det är gjordt. Kungen knäpper ihop sina händer och tackar Gud för det obeskrifliga lugn, som sänker sig öfver hans själ. Nu skall han snart bli fri och få komma ut i Guds sköna natur, när det honom lyster, och återförena sig med drottningen. Och han har frivilligt afstått kronan åt sin son, dess rättmätige arfvinge. De ha ej afsatt honom. Hvarken hertigen eller folket. Gustaf Adolf har af egen fri vilja abdikerat, som han så många gånger förut tänkt göra.

Medan kungen tänker på detta trösterika, upphör han att harnas öfver snarkningen, och han somnar in i trygghet och utan ångest.

Då kungen följande morgon uppstiger, har öfverste Silfversparre återkommit med hertigens svar. Riksföreståndaren svarar, att han ej äger rättighet att af kungen mottaga abdikationen, att dennes antagande eller förkastande är ett ämne, som endast beror af ständerna. Dessutom är drottningens närvaro hos kungen ej förenlig med den vakt om kungens person, som hertigen funnit nödig att etablera.

Detta svar betyder fortsatt ensamhet, fångenskap under samma stränga bevakning och en alltjämt tilltagande ångest och osäkerhet om det egna och familjens tillkommande öde.

Drottningen har skrifvit till kungen, att hon gjort sig själf till fånge på sina rum på Haga och ej går ut, fast hon är frisk nog att företaga promenader i

parken. Hon vill ej gå ut, så länge man ej tillåter kungen att göra det. Hon skrifver och berättar kungen, att då hon först fick den hemska underrettelsen om hans fängslande, men hade den säkra förhoppningen att genast få dela hans fängelse, tänkte hon ej på att medtaga någon enda af sina dyrbarheter, endast det för henne dyrbaraste i världen, de bref kungen skrifvit till henne. Drottningen skrifver, att denna brefpacke lämnar henne hvarken natt eller dag och berättar vidare, att hon och barnen ha tillåtelse att fritt få promenera i, men ej utanför parken här på Haga. Drottningen har visseligen ej begagnat sig af denna frihet, men barnen spatsera och leka som förut. Hon skrifver, att hon tycker, att Gustaf växer för hvarje dag, och man påstår, att han liknar sin mor mera, än flickorna göra. Hon skrifver, att hon upptäckt, att den lilla Cecilia har en liten alltför täck sångröst och sjunger sina små visor aldeles rent. Då vi få den stora lyckan att komma till er, skall ni få höra henne sjunga, har drottningen skrifvit. Drottningen skrifver om hur hon dagligen låter bedja hertigen att få komma till Gripsholm: Ni fick rätt, då ni sade, att jag en gång skulle fåfängt tigga och be att få komma till detta ställe. — — —

Kungen sätter sig genast ner vid bordet och besvarar brefvet. Han omtalar hvad han gjort och hvad han hoppats på, och det svar han just nu bekommit från hertigen.

Kungen skrifver en stund, men håller allt som oftast upp och lyss efter de besynnerliga ljuden från spiseln, som höras särdeles tydligt denna afton. Han har ej ro att längre sitta stilla utan spatserar upp

och ned på golfvet. Här på Gripsholm har han tagit för vana att, då han ej går, utan står på ett ställe, sätta än en fot framåt, än en fot tillbaka, så att han jämt tager ett steg än fram än tillbaka utan att komma ur stället. Så trampar han om en stund på samma plats och sätter sig sedan ned vid klaveret. Han försöker taga ut melodien till den ena af de små barnkammarsånger, som drottningen skrivit, att prinsessan Cecilia sjunger. Det lyckas honom slutligen, och han spelar melodien flera gånger med de stela fingrarna. Kungen har som barn haft anlag för musiken. Den berömde Åhlström var hans lärare i klaverspel. Kungen tror ännu, att han minns den marsch ur operan *Andromaque*, som han brukade spela som barn. Sedan dess har han försummat klaveret, men alltid älskat det och njutit af sin drottningens talang på detta instrument. Måne han skulle kunna spela marschen ur *Andromaque*, om han försökte? Kungen försöker och spelar sin marsch som en hel karl. Han är själf lika förvånad som belåten, att tiden har gått utan den vanliga ångesten. Han spelar återigen prinsessan Cecilias visa, reser sig så upp, slår igen klaveret och säger till posten: — Vill ni vara så beskedlig och bedja min kammartjänare komma in nu.

Kungen vet, att ständerna skola sammanträda den första maj för att sanktionera revolutionen, men kungen har i alla fall ej uppgifvit hoppet om att några trogna undersåtar under denna mellantid af en månad skola förklara sig såsom den legitima sakens försvarare. Det är ju ej möjligt annat än att den gamla svenska troheten ännu lefver i bygderna

och att det ännu finnes behjärtade män, redo att för sin herre och konung våga lif och blod. Och konungen fruktar, att han skall kompromettera dessa trogna, ifall han uppgifver sina fordringar. Därför håller kungen sin afsägelseakt tillbaka och väntar på nyheter utifrån. Men det kommer inga hugnesamma nyheter utifrån och då konungen slutligen får den tröstlösa vissheten, att ingen af hans undersåtar vågar det ringaste motstånd, låter han till riksföreståndaren aflämna den tronafsägelse, som han skref den tjugunionde mars.

Och nu vet han mindre än någonsin sitt öde. Nu är det åter att vänta.

Kungen väntar dag efter dag. Han går många mil upp och ned på sitt kammargolf denna vackra maj, och hans längtan att komma ut i naturen och se på hur träden löfvas är lika stor som hans leda vid den långa instängningen i dessa dystra rum. Han förstår, att drottning Fredrika har rätt, det är ett dystert ställe, detta Gripsholm, och kungen säger sig, att om han väl slipper härifrån och blir sin egen herre igen, skall han aldrig mera vistas i ett götiskt slott med gobelintapeter. Men släppes han härifrån? Hvad öde väntar honom? Han har i alla fall fast beslutit, att ifall rikets ständer skulle förena sig att döma honom på samma sätt som Carl den förste eller Ludvig den sextonde, skall han ingalunda erkänna ständerna som sina legitima domare, ty en nation har icke rättighet att upphäfva sig själf till domare öfver sin kung eller öfver hvilken annan af sina borgare. Detta skulle vara detsamma som att erkänna sina motparter för domare, hvilket är alldes stridande mot den sunda rättskänslans grundsatser.

Om Carl den förste och Ludvig den sextonde beslutat detsamma i denna viktiga sak — huru anorlunda —

Midnattsklockan slår från Griptornet.

Hvad var nu detta för ett besynnerligt buller? Det tycktes komma från taket. Kungen ser vid skenet från vaxljusen hur de båda posterande officerarna blicka upp mot taklisten, och han gör detsamma. Han står en lång stund och ser ömsevis upp mot taklisten, ömsevis på posterna. Slutligen frågar han tveksamt den ene af officerarna, som han känner. — Ser ni något?

Officern skakar på hufvudet och svarar — Nej, Ers Majestät, hvad skulle jag se?

— Det kan man ej veta, säger kungen, det torde väl vara något — och kungen suckar tungt.

Det långdragna rullande dofva bullret höres återigen och än skarpare. Kungen stannar tvärt under gången.

— Skall jag, då jag får aflösning, gå upp på vinden och se efter orsaken till detta buller, frågar officern.

Kungen skakar på hufvudet. — Det finns ingen orsak att se, svarar han.

Åter höres det hemska bullret denna gång mera aflägsset. En iskåre löper nedför konungens rygg, då dånet plötsligen aftager och nu på engång nästan upphör. Det är gräsligare att vänta på, att det skall återkomma än att höra det rulla öfver hufvudet. Nu begynner det åter och kommer allt närmare och närmare, nu är det så starkt, att fönsterrutorna skallra.

Kungen säger ej ett ord. Han går bakom säng-

skärmen och tager sin bibel. De smala skälvande händerna förmå knappast fasthålla den heliga boken, och de trötta ögonen kunna ej urskilja orden. Men läpparna röras till bön. Alltjämt höres det hemska bullret, stundom närmare — alldeles öfver hufvudet, det är, som om det bristfälliga gamla taket skulle störta ner — stundom aflägsnare. Först då klockan slår half ett, upphör det alldeles.

Följande morgon inkommer den officer, som erbjudit sig att försöka taga reda på orsaken till det ovana bullret i Konseljrummet och säger:

— Ers Majestät. Jag vet nu upphofvet till det åskliknande dån, som Ers Majestät och vi andra hörde. Jag gick i morse upp på vinden öfver dessa rum och fann där ett stort gammalt hjul, som tydligen hörde till teaterattiraljen. Jag är förvissad om att någon eller några roat sig med att rulla detta stora hjul öfver tegelgolvet och därmed framkallat detta åskliknande buller. Då hjulet rullades öfver trägolven i vindsrummen, lät bullret på annat sätt och mera aflägsset. Jag proberade det själf och vet alldeles säkert, att så tillgått.

— Hvarför skulle officerare, soldater eller slotts-
betjäningen roa sig på ett så dumt och opassande sätt?

— Det skedde troligen för att skrämma någon, säger officeren tvekande.

— Det skulle vara alltför lättsinnigt och hjärtlost att vilja skrämma sina kamrater på detta sätt, svarar konungen. — Det tror jag inte. Jag tror nog, att ni sett hjulet, men ej att det användts för att skrämma någon. Det var emellertid beskedligt, att ni gjorde er mödan att se efter på vinden, fast

det intet tjänade till. Det, som åstadkom detta buller, var ej att se. Fasligt var det och är för mig obegripligt.

Och kungen suckar djupt och återtager sin vandring.

Den tjugunionde maj, en solig och vacker dag, fast det ännu brinner i spiseln, klockan half ett på dagen kommer öfverste Silfversparre i sällskap med öfverstelöjtnant Carl von Otter och de båda öfveradjutanterna Gustaf von Otter och Reutercrona in i kungens rum.

Kungen vet förut hvarför de komma. Han bemödar sig att ingen rörelse visa, men då öfverste Silfversparre börjar tala, kan kungen ej uppfatta orden, till den grad bultar hjärtat och blodet svallar.

Kungen har stående emottagit herrarna, och han står alltjämt med handen stödd mot det stora bordet. Men då nu Silfversparre säger, att han erhållit en skrifvelse, undertecknad af landtmarskalken och talmännen, innehållande afskrifter af en riksakt, som i tvenne exemplar medföljer och hvaraf den ena af kungen skall behållas, sätter sig kungen plötsligt ned i den högkarmade, snidade ekstolen, som står vid bordet med samma air och hållning, som om han sutte på sin tron i rikssalen.

Konungen är mycket blek men oändligen kall och likgiltig, tycka de närvarande officerarna. Men det skälfter kring kungens läppar. Kanske kungen ämnar säga något, men kungen säger ej ett ord på en lång stund.

Ändtligen kommer det i befallande ton:

— Öfversten kan uppläsa skrifvelsen för mig nu. Silfversparre står midt emot kungen med pappe-

ret i hand. Han vecklar långsamt upp det och börjar läsningen, medan kungen med stora stirrande ögon fixerar honom.

Det känns alltför besynnerligt, äfven för denne stele och hårde man att uppläsa denna svenska folkets anklagelseskrift mot dess kung inför denne samme kung, som sitter orörlig lik en afgudabild och betraktar honom med förvånade och förebrående ögon, som tyckas se något, som ingen annan ser.

Silfversparre läser först den långa inledningen, så läser han om hur rikets fredliga ställning med alla utländska hof och makter blifvit af Hans Majestät Gustaf IV Adolf, vår hittills varande kung och herre, förbytt mot flera års krig, som icke varit af Fäderneslandets egen sak föranledt, som utan svårighet kunnat undvikas och sedan mer än en gång utan uppoffringar kunnat upphöra och som sluteligen fört till de mest förstörande följder.

Kungen rör sig ej och tager ej ögonen från Silfversparre, som försöker att ej känna skärpan af dessa stora vidöppna ögons blick. — De veta ej — de tala i fåvitsko, säga ögonen.

Nu uppläser Silfversparre den hemska svartmålningen af rikets tillstånd under konungens regering. Nu om hur jordbruket blifvit beröfvadt dess arbetande händer, hur handeln är afstannad, näringar och rörelser aftynat, och bergverken försatts i yttersta vanmakt, att rikets allmänna tillgångar blifvit förslösade, statsverket till flera miljoner skuldsatt, tryckande bördor af alla slag landets invånare pålagda samt en orättmätig beskattning vida öfver allmänna förstågan utskrifven.

Kungen sitter fortfarande lika orörlig och åhör

de förfärliga anklagelserna med samma frånvarande, inåtvända blick, som aldrig växlar uttryck, men alltjämt lika förvånad och förebrående är fästad på denne officer, som låtit göra sig till konungens, sin herres fångvaktare.

Nu läser Silfversparre om landtvärnets öde, nu om förlusten af de tyska provinserna, nu om förlusten af den dyrbara tredjedelen af riket, storfurstendömet Finland.

De innevarande officerarna tycka, att kungen sitter så lugnt och hör på, som om detta ej rörde honom det bittersta, eller tycker han måne alltjämt, att han haft rätt i att, som Silfversparre nu läser, enständigt och obevekligt vägra att ingå i några fredsafthandlingar.

Konungen är förfärligt blek, men hållningen och blicken äro alltjämt desamma. Hållningen är stolt och kunglig, och ögonen äro förvånade och förebrående häftade på Silfversparre, som försöker läsa med samma entoniga sträfva stämma, som han förut användt, men hvars röst börjar darra, då han läser:

»Vi uppsäga härmedelst vår hittills varande Konung och Herre, Gustaf IV Adolf, Sveriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. etc. Arfvinge till Danmark och Norrige, Hertig till Schleswig Holstein och Ditmarsen, Grefve till Oldenburg och Delmenhorst etc. etc. all undersåtlig tro och lydnad samt förklare både Honom och Hans Bröstarfvingar, så födde som ofödde, förlustige Sveriges Krona och Regering nu och för everdeliga tider. —

Det är en oändelig lång tystnad.

— Hur försiggick denna händelse, frågar kungen slutligen, och rösten är den vanliga, så kort och tvär-

huggen, som den brukar vara, då kungen vill höra en nyss uppläst rapport detaljerad. — För samvetenas lugnande hade lyckligtvis kungens afsägelse af tronen föregått denna uppsägelse, tillägger kungen ironiskt, i det han reser sig upp.

Denna ton har som vanligt förmågan att reta, och Silfversparre svarar barskt:

— Ständerna ansågo afsägelsen till en rätt, hvilken man förbrukat, vara öfverflödig.

Konungen blir mörkröd.

— Höjdes ej en enda röst till försvarandet af kronprinsens rätt? frågar han med skärpa.

— Då propositionen af friherre Mannerheim om uppsägandet af tro och lydriad, såsom den här förefinnes, framfördes, besvarades den med ett enstämmigt ja, ja.

Kungens mun drages till en föraktlig min, men han säger ingenting.

— Jag får nu anhålla, att Ers Majestät behagade på detta exemplar anteckna, att denna akt blifvit Ers Majestät meddelad, hvarjämte jag fått befallning att öfverlämna denna afskrift till Ers Majestät.

Kungen går en stund upp och ned på golfvet, medan adjutanterna från det närbelägna rummet inbära ett konstfullt arbetadt bord af elfenben inlagdt med sköldpadd. Bordplattan föreställer jaktscener och tvenne ynglingar, den ena med en fackla, som inledes i ett tempel. Kungen ser vid förbigåendet på bordet.

— Det är ett passande bord för detta ändamål, säger konungen.

Silfversparre lägger skrifvelsen på bordet och flyttar dit ett skrifdon.

Konungen går alltjämt fram och åter. Slutligen sätter han sig ned vid bordet och skrifver under det exemplar af riksakten, som anvisas honom.

»Utaf Hofmarskalken Generaladjutanten och Rid-daren Isac Lars Silfversparre har Jag i dag emottagit ett lika lydande exemplar af denna act, hvilket med ett fredadt samvete men med de mest smärftfulla känslor och min Egenhändigiga underskrift intygas.

Gripsholms slott den 29 Maj 1809.

Gustaf Adolph +

Kungen har fort nedskrifvit dessa ord, men det går långsamt för honom att ditrita det kors, som han alltid brukar teckna efter namnet. Konungen arbetar på detta kors en lång stund. Han vill ha det mycket stort och tydligt.

Äntligen är det färdigt. Kungen stiger upp från sin plats hvarpå Silfversparre och de tre öfriga officerarna bevittna kungens underskrift.

— Till hvilket bruk skall jag behålla denna kopia af akten, frågar konungen, då Silfversparre bugande räcker honom det ej undertecknade exem-plaret, som han icke mottager. — Är ej öfversten be-rättigad att taga detta exemplar tillbaka, säger han med samma ironiska och retsamma ton.

— Jag har erhållit order att öfverlämna denna akt till Ers Majestät. Det beror på Ers Majestät själf att därmed förfara efter behag.

— Lägg den på bordet, säger konungen, hvarpå Silfversparre och de tre officerarna, som åtfölja honom, aflägsna sig.

Kungen stirrar på skriften, som ligger framför honom. Han tänker: — Hvarför skall jag behålla detta dokument? För mig är det alldeles onödigt,

då min egen, fria och otvungna afsägelse föregått denna akt, det är min egen afsägelse, som har betydelse för mig, ej denna akt, som är uppsatt i en så ogynnsam och föga hedrande stil. För min son? — — — Kungen reser sig upp, tar skriften och promenerar länge med den i handen. — Nej, jag hvarken kan eller vill meddela min son denna skrift. Min uppriktiga önskan är att uppföda honom till en god kristen, fri från all hämndlystnad och nöjd med hvad Försynen beskärt honom. Om han en gång får detta dokument i sin hand och läser det — — —

Kungen har åter satt sig vid bordet med många tankar och mycket öfvervägande. Han har glömt posternas närvaro, men dessa iakttaga honom.

De se honom gå fram till spiseln och kasta det stora dokumentet på elden. Kungen står kvar och ser på hur det tjocka papperet alldeles förbrännes. Han slår med eldgaffeln på den frasande grå askan, tills den är söndersmulad. Så tager han sin stora bibel med sig bakom skärmen.

Följande dag har han aflagt sin uniform och iklädt sig svart frack med ett litet utsydt maltheserkors på bröstet.

Jakten, som från Drottningholms slott medför drottning Fredrika och de kungliga barnen, ankommer den vackraste junimorgon under Gripsholms dystra murar. Kungen vet ej af att hans familj är kommen, han sofver ännu. Men hela garnisonen är under vapen, och då den hvitklädda drottningen och barnen från jakten gå i land och ett ögonblick stå och se upp mot de höga murarna och tornen, är

det, som om en flock hvita dufvor plötsligen slagit ner på bryggan.

Tigande för öfverste Silfversparre drottningen och hennes barn till de för dem bestämda gemakten.

— Kungen sofver ännu, det är väl ej värdt att väcka honom, säger öfversten, då drottningen är inkommen. Drottning Fredrika svarar:

— Jag har anledning förmoda, att det länge fördröjda återseendet af hans familj skall göra kungen mera godt än några timmars sömn. Haf godheten att genast låta väcka kungen!

Det dröjer en stund, innan drottningen och hennes barn bli inkallade till kungen. Han måste först stiga upp och göra sin toalett. Drottningen vet, att kungen har vaktposter hos sig natt och dag. Därför kan hon ej komma till honom, förrän hon blifvit kallad. Kungen skulle säkerligen ej heller vilja det. Men aldrig ha de kungliga barnen sett sin moder så upprörd som denna väntetid. Hon talar med dem om hur de skola uppföra sig.

— Kom ihåg Gustaf, att du ej frågar din stackars far, som du frågade mig häromdagen, hvad du gjort, som ej blir kung. Och Sofia och Amalia få ej reta Gustaf och säga: jo pytt blef du kung, som jag hört er göra. Hur ond skulle ej kungen bli, om han hörde sådant! Och ni få ej prata och skratta, då ni äro inne hos kungen, utan måste vara stilla och tysta, men omfamna och kyssa honom skola ni göra genast ni få se honom, och Cecilia skall sjunga för honom alla sina visor, och ingen skall gråta.

— Inte heller mamma, säger prinsessan Sofia.

— Jag är så lycklig och tacksam öfver att

ändtligen vara här och få återse honom, att jag måste gråta.

— Vet pappa, att hertigen af Södermanland nu är konung och att pappa nu är för detta kungen och mamma är för detta drottningen och vi alla äro för detta kungliga familjen, frågar prins Gustaf efter en stund.

— Det vet han. Det hafva de säkerligen ej hemlighållit för honom, fast det blott är några dagars gammalt nytt, svarar drottningen. Men vi skola inte tala härom för att inte göra honom ledsen, det komma vi alla öfverens om, inte sant.

— Ja mamma, ja mamma, ropa barnen.

— Vi få inte vara ensamma med honom nu som förr, fortsätter drottningen, inte så länge vi äro kvar på Gripsholm. Det är alltid vakter inne hos honom, både då han är uppe, och när han ligger. Därför få vi vara försiktiga med hvad vi säga och göra, så att vi ej skada honom. Vi skola vara tåliga och bara tacka Gud, att vi äntligen ha fått komma hit till honom.

Nu inträder Silfversparre för att föra drottningen och hennes barn till kungen. Kommendanten låter vakterna draga sig undan till det yttre rummet för att deras närvaro ej skall störa detta rörande möte. Drottningen ryggar tillbaka, då hon ej ser konungen iklädd sin drabantuniform. Hon har ej vetat af att han aflagt den. Han är sig ej lik i denna svarta civila dräkt utan ordnar och serafimerbandet. Hon tänker på de ord han skrifvit till henne strax efter afsägelsen: Jag var ej skapad för en jordisk krona utan för en himmelsk.

I nästa ögonblick har drottningen högt snyftande kastat sig i sin gemåls armar.

Kungen säger ej ett ord, men stora tårar stå i hans ögon, då han klappar kronprinsens blonda hufvud och kysser prinsessorna, och då lilla prinsessan Cecilia med gråten i halsen och en förskrämd blick på fadern börjar sjunga sina visor.

Knappt har lilla prinsessan slutat sin sång, förrän kungen sätter sig ned vid bordet och skrifer på ett bref.

— Till hvem skall ni skriva nu, just nu, frågar drottningen, där hon sitter bredvid honom.

— Till min farbror, den nye kungen, svarar hennes gemål. Jag skrifer till honom för att skildra för honom den sällhet, som jag erfar vid återföreningen med maka och barn, och tacka honom för hans godhet, som beredt mig denna sällhet.

Kungen drager från pekfingret den signetring, som han ärft af sin högtsalig fader, och som drottningen vet, att han alltid betjänar sig af, och som hon aldrig sett från hans finger, allt sedan hon kom till det här landet.

— Denna ring sänder jag till min farbror som ett tecken af min erkänsla för denna lycka, som han beredt mig. Med all rätt var han i besittning af den de år, under hvilka han styrde riket såsom min förmyndare. Nu skänker jag honom denna ring med det hopp, att han en gång skall återlämna denna klenod till den, som våra gemensamma önskningar torde utmärka.

Och kungen böjer sig ned och kysser sin son på pannan. Så skrifer han vidare på brefvet.

I den lilla slottsträdgården, som på alla sidor omgifves af murar, får kungen under den vackra årstiden med sin familj spatsera hvarje eftermiddag. Men de två bevakningsofficerarna infinna sig alltsom oftast för att se på hur kungen spatserar, och på vallen går en skyltvakt fram och åter och iakttager konungens och drottningens minsta rörelser och betraktar de kungliga barnens tysta lekar. Mycket frisk luft kan man ej inandas i denna instängda trädgård. Men det finns träd och blommor, och det är en delice för kungen att här vandra upp och ned med den blå himlen öfver sig, i stället för de mörka plafonderna i de dystra rum, där han så länge varit innesluten. Det är Edens lustgård, säger han, då han första gången spatserar här med drottningen och talar med henne om framtidsplanerna. Den kungliga familjens öde är ännu ej afgjort, och kungen och drottningen veta ej, när de skola få lämna detta fängelse och landet, ej heller om den nye konungen kommer att behålla Gustaf som sin tronföljare eller om ständerna skola kora honom härtill.

Härom talar drottningen med mycket låg röst för att vakterna ej skola höra hvad hon säger, hvar gång kungen under sin vandring stannar framför bänken, där hon sitter. Hon skall lämna sin son, om man begär detta af henne, men det skall kosta oändligen mycket på henne. Och då kungen svarar henne med att tala om sin egen innerliga förhoppning att få bosätta sig i Christiansfeld, vet drottningen, att fastän det skall kosta oändligen på henne att lefva på en plats, där det endast finnes herrnhutare, så skall hon dock vara tillfreds. Då kungen beskriver hvilka sälla dagar han motser i Christiansfeld

och talar om det lugn han där skall finna, han, som aldrig känt någon ro och hvila, säger drottning Fredrika gladt: Om ni och barnen äro lyckliga, skall också jag vara lycklig. Blott de snart få sin frihet, blott kungen och Gustaf få sin frihet. De små prinsessorna få fritt röra sig utan kontroll, men ej så prinsen, som är lika strängt bevakad som kungen själf. Drottningen bor hos kungen, men de kungliga barnens rum ligga en trappa högre upp, och hvar gång prins Gustaf besöker sina föräldrar, som sker flera gånger om dagen, åtföljes han af en vakthafvande officer. Till att börja med är prinsen stolt öfver detta och förhäfver sig inför systrarna öfver sin viktighet, men snart pinar det honom att ej få gå utanför täppan, som kungen nu kallar den plats, han först benämnde Edens lustgård och som både kungen och prinsen tycka kryper ihop och blir allt mindre och mindre och allt mera fängselik för hvarje dag, som går.

Prins Gustaf börjar afundas sina systrar deras frihet, och han och prinsessan Sofia göra tillsammans upp planer, hur Gustaf skall söka undslippa sina bevakare och rädda sig ut till den närbelägna skogsdungen.

En vindeltrappa leder ned genom alla våningarna och ut på borggården. Redan flera gånger har prinsessan Sofia försökt att med sin broder vid handen springa nedför denna trappa, men de båda flyktingarna ha alltid blifvit ertappade och återförda.

Det är en vacker eftermiddag i augusti, och prins Gustaf och hans systrar skola snart begifva sig till sina föräldrar ned i beteshagen, som kungen

och prinsen nu börja kalla denna tillflyktsort, som drottningen och prinsessorna alltjämt benämna »blomsterträdgården». Prinsessan Sofia har en lång stund varit inne hos sin broder och i många hemlighetsfulla hviskningar delgifvit honom sin plan för en flykt, som i dag skall utföras.

Prinsessan Amalia vet om den, men är alltför rädd för att vilja vara med om saken, och prinsessan Cecilia är alltför liten och pratsam för att få del af förtroendet.

Bevakningsofficeren står och väntar på prinsen, som säger sig ett ögonblick vilja gå in i systrarnas rum för att hämta sin musköt, som han där kvarglömt.

Officeren väntar.

Därinne har prinsessan Sofia öppnat dörren till vindeltrappan, och hand i hand fly båda syskonen med snabba steg utför trappan. Vid kungens våning står en skyltvakt, som ej tänker på att hejda de kungliga barnen, då de gå långsamt förbi och hälsa nedlåtande på honom, som denna ovana uppmärksamhet måste förbluffa. Detta har den åttaåriga prinsessan kvickt uträknat. Nu bär det åter i största fart nedför vindeltrappan till nästa våning, där ännu en farlig skyltvakt posterar. Men samma manöver upprepas med samma lycka. Ändtligen äro de båda kungliga syskonen lyckligen nere och prinsessan Sofia öppnar porten, som för ut i det fria.

Andlösa flykta de båda barnen ut genom porten och gömma sig bakom ett stort träd.

De stå orörliga, de veta ej hur länge, ihopkrupna bakom trädet.

De höra med högt klappande hjärta hur prins Gustafs officer och prinsessan Sofias guvernant ropa dem, men de hviska till hvarandra: — Vi svara inte, vi svara inte. — Om de inte finna mig, är jag fri, säger prins Gustaf andlöst.

Kungen och drottningen hafva denna eftermiddag ej ännu hunnit gå ned i trädgården. De stå bredvid hvarandra vid ett af fönstren, som vetter åt Mälaren och se på hur härlig och spegelblank sjön ligger. De betrakta fiskarbåtarna, som dessa senare dagar alltmer hålla sig i slottets närhet.

— Vore vi ombord på en af dessa båtar, säger drottningen, kunde vi få fara hvart vi ville utan att först begära tillstånd.

— Då fore jag till Christiansfeld, som man nu nekar mig, svarar kungen med en djup suck. Han tager ej sina ögon från fiskarbåtarna, som ligga i en tät klunga alldeles nedanför slottet.

— Ja, hvarför få vi ej resa, hvarför hålla de oss kvar, säger drottningen, och sträcker ut armarna, som om hon ville begagna dem som vingar att flyga bort med. — Jag kan ej tänka mig något retsammare än denna förevändning, att vårt underhåll skall preciseras före vår afresa, då ni ju så ofta upprepat eder försäkran, att ni anser det ni personligen äger och det ni ärft efter eder salig fader vara tillräckligt för oss. Det är också långt bättre att nöja sig med mindre än att ha något att tacka den nye kungen och Sverige för. Annat hade varit om de begärt Gustaf af oss, om han blifvit den nye kungens tronföljare. Men då de nu tagit en annan — — —

— Jag har ju för länge sedan skrifvit, att jag af

riket ej önskar något understöd för framtiden, emedan de af riksens ständer i en välsignad stund förärade faddergåfvomedel äro tillfylles för nödig bärgning. Jag har också tillbjudit till rikets nuvarande trängande behof den summa af tolf tusen tunnor guld, som utgjorde själfva kapitalet af nämnda gåfva, svarar konungen med blicken alltjämt riktad ut öfver den vackra Mälaren. — Kan jag mera göra? Hvarför låter man oss ej blifva fria? Men möjligen skriver jag än en gång och säger, att då ryktet förmäler, att rikets ständer vilja öka utkomsten af min enskilda förmögenhet genom ett årligt statsanslag, önskar jag att sådant måtte förekommas. Jag skall som skäl härtill åberopa hvad som i detta ämne redan blifvit anfördt. Men skulle ännu vidare fråga därom uppstå, skall jag skrifva och säga, att jag föreslår ett sätt, som är det enda lämpliga. Nämligen att hvad som anslås, användes till mina barns uppfostran. Svenskarna skulle därigenom bevisa, att de ännu hysa någon ömhet för dessa barn, och mina barn skola härigenom påminnas, att med någon erkänsla ihågkomma sitt fädernesland.

— Skrif det, skrif det, ropar drottningen ifrigt, det skall göra dem godt att höra! Men ser ni då ej, att fiskarbåtarna komma närmare än de någonsin förut gjort? Om någon tanke på vår befrielse denna väg — Å — Hvad är det fatt? Hvad har händt? Gustaf!

Vakthafvande officern hos prinsen står i dörren, och han ser mycket orolig ut.

— Jag hoppades, att hans Kungliga Höghet kunde vara här inne?

— Gustaf! Hvar är Gustaf?

— Prins Gustaf och prinsessan Sofia äro försvunna. Jag har förgäfvets sökt dem öfverallt och ropat på prinsen sedan flera minuter, och mademoiselle Panhuys ropar prinsessan och söker henne öfverallt. Jag trodde möjligtvis, att högheterna begifvit sig hit in. — — —

De båda barnen stå alltjämt, darrande af fruktan bakom det stora trädet. Nu höras ropen allt närmare och närmare. — Nu finna de oss. — Nu bli vi tagna. —

Minuten därpå äro de upptäckta och föras upp till kungen och drottningen.

— Jag måste hädanefter öfva en skarpare tillsyn, säger officern allvarligt till prins Gustaf, då han med prinsen går upp för slottstrappan och in till den gråtande drottningen, som ömt omfamnar sina barn. Men kungen står midt i rummet och ser på dem med en så allvarlig min, att prinsen och prinsessan äro utom sig af förskräckelse. Skall han slå dem? Men prins Gustaf och prinsessan Sofia ha aldrig blifvit så lindrigt bannade af sin fader som denna gång.

— Ni få icke mer skrämma er mor på detta sätt, hon har varit mycket orolig och gifvit er förlorade, och äfven jag är högst — — —

Så har kungen tvärt tystnat. Drottningen ser, att han tänker på fiskarbåtarna och på hvilken dyrbar gåfva friheten är för den fångne. Och han är allt för rättvis att banna sin son för det som han själf skulle velat göra, ifall det varit möjligt.

Följande afton är den allra härligaste. Kungen och drottningen stå åter vid det öppna fönstret med utsikt öfver Mälaren och dess grönskande stränder.

— De äro många i afton, och de komma allt närmare och närmare, säger kungen långsamt till drottningen. Och jag hör sånger. — De sjunga Gustafs skål. —

— Äro ej masterna på de första båtarna lindade med blomsterkransar, frågar drottningen, eller ser jag orätt?

— Båtarna äro blomstersmyckade, svarar kungen darrande af ifver, och jag hör sånger, vackra sånger, ljuda öfver sjön, som i forna dagar här på Gripsholm.

— Ja, ja de sjunga.

— Det är för oss de sjunga. Man älskar oss ännu. Har jag ej sagt det tusen gånger! Jag visste det!

Båtarna ha nu kommit alldeles under fönstret, där de kungliga personerna stå, och ett gladt hurra hälsar kungaparet, som så ofta i forna dagar. Kungen lutar sig fram. Han har tagit af sig den stora trekantiga hatten och hälsar på folket i båtarna.

I samma ögonblick afskjuter skyltvakten, som går på post nedanför fönstret, sitt gevär. Men han siktar ej på fiskarbåtarna, utan uppåt mot fönstret, där kungen och drottningen stå, och kulan surrar öfver kungens hufvud. Drottningen faller vanmäktig af förskräckelse ned på en stol.

Hela slottet kommer i allarm. Efter en stund infinner sig öfverste Silfversparre i det kungliga rummet. Han är mycket blek och mera butter och tvär än någonsin, då han säger: — Jag kommer för att underrätta Deras Majestäter om att skyltvakten, som på ett så oförsiktigt sätt afskjutit sitt gevär, fått arrest, men vill på samma gång fästa Deras Majestäters uppmärksamhet på, att alla obehöriga

personer, som närma sig slottet, blifva mottagna med skarpa skott, samt att det är min plikt, att ögonblickligen till Stockholm inrapportera den händelse, som nyss passerat.

— Jag räknar på, att öfverste Silfversparre lägger sig ut för de stackars fiskarna, så att de ej få något obehag af att de velat visa sin fångne kung denna — — — kungen dröjer ett ögonblick, innan han finner ordet — denna vänlighet —

Ett par dagar senare meddelar Silfversparre kungen, att från Stockholm kommit en order, att Deras Majestäter hädanefter för den egna säkerhetens skull äro förbjudna att visa sig i de fönster, som vetta åt Mälaren.

Från denna dag äro fiskarbåtarna som bortblåsta från slottets närhet. Endast i fjärran dyka deras segel upp. Och kungen suckar djupt, då han under sin spatsergång i rummet iakttaget hur ängsligt alla båtar undvika att komma nära det farliga Gripsholm. Hvem vet när skyltvakterna fått befallning att skjuta och hur långt kulorna nå?

— — — — —
Sommaren har gått, den mörka årstiden nalkas, och det blir allt dystrare och dystrare på Gripsholm. Löfven falla, blåsten yr upp Mälarens vatten till hvitaste skum, himlen är blygrå med jagande moln. För hvarje dag, som går, ökas kungens frihetslängtan och oron för den stundande natten, ty åter, då det mörknar, hör kungen de besynnerliga ljuden från spiseln, från taket, från korridoren, från hvalfven. Kungen försöker dölja sin oro för drottningen. Då hon förut om aftnarna brukade sitta vid klaveret och spela och improvisera melodier och marscher, glömde

kungen att lyssna efter de hemska ljuden, men nu på senaste tiden sysslar drottningen mest med handarbete om kvällarna. Hon gläder sig som ett barn att själf sy färdig den väst, som hon på Haga broderat till kungen. Hon vill sy hvartenda stygn själf, ehuru knapphålen vålla de ovana fingrarna mycket bryderi, och under den tystnad, som vid detta kinkiga förehafvande råder i rummet, hör kungen de egenomliga ljuden oupphörligen. Fast kungen tiger med, att han hör något, ser han på drottningens häftiga rodnad och förskräckta minspel, att hon hör det samma som han, fast också hon försöker dölja sin ångest för att ej oroa honom.

En natt i början af oktober blir det allt för outhärdligt. Kungen har vaknat klockan tre af en besynnerlig hvissling vid sitt vänstra öra. Han försöker att ligga stilla för att ej skrämma drottningen, men han hör alltjämt denna hvissling, och strax därpå vaknar också drottningen vid det ovanliga larm, som genljuder i rummet.

Drottningen griper efter kungens hand. Hör ni, hör ni, hvisskar hon. — Ja, jag hör. De ligga skälfvande af ångest och lyssna efter om de besynnerliga ljuden, som plötsligen tystnat, åter skola höras. Nu börja de åter. Det hvisslar, det hviner, det piper, det flämtar, det suckar, det stönar. Det är så, att man kan bli vansinnig af skräck.

Då det hemska larmet ett ögonblick saktar af, kunna kungen och drottningen ej längre uthärda att ligga och vänta på att det återigen skall börja. De stiga upp ur sängen. Drottningen kastar öfver nattdräkten sin långa puderkappa, och kungen tager sin päls på sig, och båda flykta ur rummet in till den

vakthafvande officeren, friherre von Otter, för hvilken de berätta det som händt. Deras bevakare har intet hört, hvaraf kungen inom sig förmodar, att han sofvit.

Men från denna natt få kungen och drottningen ombyta sofrum och begagna en annan sängkammare.

Denna förfärliga spöknatt, som endast kan jämföras med spöknatten, som föregick drottningens faders olycksfall och död, är natten till den sjunde oktober, kung Carl den trettondes födelsedag, och Gustaf Adolf håller detta som ett märkligt förebud för stundande besynnerliga händelser. Drottningen hör på honom och tror som han. Då drottningen hör honom tala och ser på hans ögon, då han talar, är det henne omöjligt att tvifla. Hon ville blott, att han skulle kunna förutsäga, när de få lämna detta spökenas och fasornas slott.

Kungen bjuder drottningen armen.

Hon ser upp på honom, gör en liten grimas och säger:

— Det blir en egendomlig ceremoni.

— Den tycks vara oundviklig, svarar kungen med lika låg röst, och åtföljda af de två bevakningsofficerarna beger det kungliga paret sig in i Rikssalen.

Därinne mottagas konungen och drottningen af de herrar deputerade från de fyra stånden, som rest ut till Gripsholm för att förrätta inventarium öfver de kronjuveler, hvaraf för detta kungen och för detta drottningen ännu kunna vara i besittning, samt uppgöra en lista på den kungliga familjens personliga egen-

dom, såväl i kontanter som i jordbesittning, som också af möbler, böcker, garderober och silfver. Denna lista är allaredan uppsatt och genomgången. Och nu återstår inventeringen af smyckena, hvarvid Hans Majestät, för detta konungen, och Hennes Majestät, för detta drottningen, skola anvisa, hvilka smycken äro deras enskilda tillhörighet, och hvilka ej.

I den stora salens midt står ett bord, öfverdraget med grönt kläde, på hvilket smyckena och stenarna ligga utbredda. De blixtra och stråla vid skenet af vaxljusen, ty ljusen i silfverkandelabrarna, som stå på bordet, äro tända i detta stora, mörka rum denna kulna oktoberförmiddag. På det gröna klädet ligga stora ordensstjärnor och kraschaner af diamanter, juvel- och pärlsmyckade snusdosor, ur och miniatyrporträtt, ringar med stora solitärer, pärlhalsband och en mängd oinfattade stenar.

Den svartklädda kungen och den vitklädda drottningen taga plats i de två fåtöljer, som äro för deras räkning placerade vid detta bord, och herrar deputerade stå i vördnadsfulla ställningar vid bordet, medan en sekreterare vid ena bordsändan för protokollet och antecknar i de olika listorna.

Det är ej utan, att herrarna äro ganska generade, då de bedja kungen utvisa hvilka af smyckena äro hans enskilda egendom. Kungen besinnar sig noga, innan han visar på ett par af ordensstjärnorna i juveler och säger: — Denna serafimerstjärna är min, denna är ett arf efter salig kungen, min fader, denna kraschan tillhör mig, också denna och denna, då däremot dessa och dessa äro monterade af juveler, som höra kronan till.

Kungens smala hand förefaller ännu tunnare

än vanligt, då den på det gröna klädet utpekar en del af ringarna, porträtten, kråsnålarna, uren och dosorna, som äro hans personliga egendom. — Detta är ett arfsmycke efter salig kungen, min fader, säger han alltsomoftast. Vid ett par tillfällen se herrar deputerade noga efter i inventeringslistan, men kungen har alltid rätt, och inga diskussioner förekomma, undantagandes öfver en oinfattad diamant, som man gärna vill göra till kronjuvel, men, som kungen på det klaraste bevisar, har tillhört salig kungen och tillfallit ende sonen i arf.

Nu kommer turen till drottningen. Hon kan ej visa samma lugn som kungen, de smycken, som hon har att svara för, äro ännu mera intensivt personliga minnen än hans, och drottningen har ej den oskattbara förmåga att visa en isköld, då vreden kokar, som hennes gemål har, närhelst stoltheten fordrar det. I dag har drottningen beundrat sin gemåls ovanliga långmod, ty hennes egen lilla hvita hand darrar, då hon ifrigt pekar på ett praktfullt smycke, som ligger och blixtrar midt på bordet.

— Detta är det smycke, som min gemål skänkte mig vid min ankomst till Sverige. Det tillhör mig.

Men kommissionen påstår, att smycket är sammansatt af kronjuveler, och då kungen ger kommissionen rätt häri, upptecknas drottningens brudsmücke bland kronjuvelerna.

— Detta juvelgarnityr fick jag af konungen vid kronprinsens födelse, säger drottningen, men jag kan ju ej veta om det ej är sammansatt af kronjuveler.

— Det är det inte, svarar kungen bestämdt.

— Denna ring med den stora solitären fick

jag vid samma tillfälle af Hennes Majestät änkedrottningen, fortsätter drottningen med stadigare röst, och detta halsband fick jag äfvenledes af Hennes Majestät, som förärade mig det, då jag som brud ankom till Drottningholm.

Kommissionens medlemmar buga sig.

— Denna brosch fick jag af kungen, då prinsessan Sofia Wilhelmina föddes.

— Hennes Majestäts enskilda egendom, förklarar kungen med samma stadiga röst.

— Detta pärlband är en skänk af min gemål vid vår andra sons, storfurstens af Finland, födelse.

Drottningen har tårar i ögonen.

— Jag skulle inte gifvit pärlor, pärlor betyda tårar, säger kungen för sig själf, men högt säger han:

— Drottningens enskilda egendom.

— Vid samma tillfälle, fick jag denna medaljong af Hennes Majestät änkedrottningen, säger drottningen och pekar på smycket.

— Vid prinsessan Amalias födelse fick jag denna juvelnål af kungen.

— Drottningens egendom, säger kungen prompt.

— Då prinsessan Cecilia föddes, sände kungen mig denna ring.

— Denna solitär är en kronjuvel, säger en af kommissionsherrarna.

— Ja, medger kungen mycket allvarligt. Finansernas tillstånd tillät mig ej att vid detta tillfälle inköpa juveler.

Drottningen säger med ett vackert småleende: — Jag lämnar gärna ringen från mig. Jag har prinsessan kvar.

Så pekar hon på den fullständiga paryr af sibiriska ametister och juveler, som ligger utbredd på den gröna duken. — Detta är väl i alla fall min tillhörighet. Det är säkerligen herrarna bekant, att Hans Majestät lät beställa dessa stenar i Ryssland och montera dem i Stockholm. Det väckte på sin tid mycket uppseende.

Kommissionen bugar sig. Detta smycke kan ingen bestrida drottningen.

— Detta armband.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Detta diadem.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Denna berlock.

— Kronjuveler, Ers Majestät.

— Denna ring. Drottningen pekar på vänstra handens ringfinger. En födelsedagsgåfva af kungen.

— Hennes Majestäts enskilda tillhörighet, säger kungen högtidligt. Och förrättningen fortgår.

Nu kommer turen till prins Gustafs ordnar och smycken, för hvilka kungen svarar.

Äntligen är allt genomgånget, och kungen och drottningen resa sig för att återvända till sina rum. Kungen har redan bjudit drottningen armen, och drottningen sveper den hvita långschalen tätare om skuldrorna, då plötsligen en af de delegerade, öfverste Hjerta, säger:

— Jag ber om ursäkt, men vid uppgiften om de kontanta pengarna uppgafs ej, hvilka kontanta medel Ers Majestät har med sig här på Gripsholm.

— Det är som att uppgifva sin stat till sina fordringsägare, tänker drottningen med illa dold harm, men kungen besinnar sig en stund och säger så

med sin beundransvärda samvetsgrannhet och sitt denna dag ovanliga tålamod.

— Jag har ej mera pengar här med mig än sexhundra riksdaler banko, sjuttiofem svenska och tolf holländska dukater. Utom hvad jag förut nämnt och de pengar grefve af Ugglas haft om händer äger jag inga flera. Grefve af Ugglas har haft mina enskilda medel under sin förvaltning, och utom riket har jag inga pengar placerade.

Kungen gör ett ögonblicks uppehåll, så tillägger han:

— För min egen tillfredsställelse och för att undanröjja de tvifvelsmål, som bland ständerna kunna uppkomma, vill jag, om så fordras, på det sätt lag föreskrifver, *edeligen* förklara, att sig så verkligt förhåller.

Medan kungen talar, har blodet skjutit upp i hans ansikte, men han behärskar sig underbart, och med en böjning på hufvudet åt de djupt bugande herrarna bjuder han sin drottning armen och lämnar Rikssalen.

Då konungen och drottningen väl återvänt till de egna rummen, säger konungen ej ett ord under en hel timmas tid, till den grad är han upptagen med att taga fram och granska handlingar och papper, lägga somliga afsides och försegla andra.

Efter middagen, sedan inventeringen är afslutad, behagar Hans Majestät tillåta, att Hans excellens, grefve von Fersen, tillika med bouppteckningsmannen justitierådet Lagerheim samt Riksens ständers deputerade och kronans ombud, kommerserådet Julin, få inför kungen och drottningen aflägga deras underdåniga afskedsuppvaktning.

Då herrarna just stå i begrepp att gå, vinkar konungen dem tillbaka och säger:

— Mina herrar, då jag med största noggrannhet vill uppgifva det, som kan innefatta något penningvärde, och som är under min enskilda vård, har jag erinrat mig, att numera aflidne öfverintendenten Fredenheim för upptagande af ett nytt silfververk vid Svartberget i Västmanland af mina enskilda medel bekommit ett penningunderstöd af 200 riksdaler. På denna summa har Fredenheim den 28 augusti 1799 utgifvit detta kvitto.

Kungen tager från bordet ett litet sammanviket papper, som han uppvisar för kommissionens herrar medlemmar, hvarpå han fortsätter:

— Detta kvitto kan, ifall Fredenheims arfvingar så åstunda, utbytas mot ett dokument, som jag utfärdat, och hvilket dokument ännu skall finnas uti Fredenheims sterbhus. Här äro också några handlingar, tjänande till upplysning vid förevarande uppteckning af min enskilda förmögenhet, tillägger kungen och lämnar papperen till hofmarskalken Silfversparre, hvarpå kommissionen bugande bereder sig att draga sig tillbaka.

Men kungen ger herrarna åter ett tecken, att tiden ej ännu är inne. Och nu säger han med sin allra allvarligaste och högtidligaste ton och med ett eftertryck och en värdighet, som på ett alldeles särskildt sätt gripa hans åhörare.

— Innan jag skiljer mig från herrar deputerade, vill jag i anledning af friherre Hjertas gjorda fråga, att deputerade skola vara öfvertygade om att jag aldrig velat dölja något af min enskilda förmögenhet eller af de handlingar, som borde komma till rege-

ringens och kungens kunskap. Jag upprepar än en gång, att jag är villig att uppå lagligt sätt bestyrka beloppet af min förmögenhet. Jag har också bland mina papper uppsökt åtskilliga och förseglat dem med mitt sigill. Dessa papper anförtror jag härmed till Hans excellens, grefve von Fersen, för att till Hans Majestät Kung Carl öfverlämnas.

Kungen gör nu det välkända tecknet med hufvudet, att audiensen är slut, och förrättningsmännen få äntligen göra afskedsbugningen.

Då herrarna stängt dörren efter sig, sitter kungen en lång stund tyst.

De båda bevakningsofficerarna äro ej för tillfället inne, och kungen är ensam med drottningen.

— Det har varit som att göra sin bouppteckning i lefvande lifvet, utropar drottningen. Men nu kunna de väl också låta oss fara i fred!

— Jag har icke tänkt på att det var detta det liknade, säger kungen ifrigt. Men ni har fullkomligt rätt. Det kännes, som om man vore död och skulle stå till rätta för sina arfvingar. Men den döde har också ärft något.

Drottningen ser förvånad på kungen, som fortsätter, i det han börjar gå rastlöst fram och åter på golfvet.

— Den som är död, äger intet, ej ens det namn han bar i lifvet. —

— Det är sant, utropar drottningen, jag har aldrig tänkt öfver hvad vi skola kalla oss, då vi äntligen få lämna Sverige.

— Men jag har tänkt härpå. Jag skall kalla mig grefve af Gottorp, och om man en gång af ett eller annat skäl frántager mig detta namn eller jag ej längre vill bära det, skall jag kalla mig öfverste

Gustafsson. Denna titel är jag ingen skyldig, öfverste har alltid varit min grad i svenska armén och Gustafs *son* är jag. Denna min rätt att vara min faders son har till och med denna dag ingen vågat förneka mig. Hvad salig kungen som fader lämnat mig i arf, ha de låtit mig behålla. Hade de haft någon anledning frántaga mig det, hade det skett. Därom råder intet tvifvel. Vissheten härom har gjort det öfriga lätt för mig att bära.

Drottningen sitter med båda händerna i skötet och ser på konungen. Hans ögon stråla och ett stolt småleende, så som hon ej sett det någonsin förut, krusar hans läppar.

För detta konungen.

Drottningen har tagit sig för att själf besörja eldgörningen i spiseln uti kungens rum på Grips-holm. Flera gånger om dagen denna kalla och stormiga höst ligger drottningen på knä framför den öppna spiseln och ordnar med vedträn, stickor och näfver, slår eld på flintdonet och arbetar ifrigt med pusten för att få den sura veden att brinna. Drottningen har aldrig förut eldat, och i början roar det henne att försöka sig på detta göra, men numera tycker hon alldeles decideradt, att hon åstadkommer bättre värmande brasor än de, som de vakthafvande uppgöra. Sannerligen, inte blir man betjänad, som man blef förr, då alla berodde af konungens nåd och onåd.

Det behöfves mycken eldgöring för att utdrifva fukten och mota kölden. Hur skall det gå, ifall fängelsetiden skall räcka hela den förfärliga vintern öfver? Det ser ut, som om så skulle bli, drottningen har hört kommandanten tala om att det snart är på tid ett bereda vinterrum i slottet åt de kungliga. Hur skola kungen och barnen uthärda hela vintern här i kölden och fukten? Drottningen vågar ej tänka framåt tiden. Det hon har att tänka på, är att elden

ej får slockna och det dragiga rummet utkylas. Och drottningen ligger på knä och makar eldbränderna med tången och arbetar med pusten så mycket hon orkar, men den sura veden svartnar och kolnar och värmer föga. Konungen går oupphörligt upp och ned i sängkammaren. Drottningen undrar om det ej snart blir märken i tiljorna efter hans steg i det här rummet, som det blifvit däruppe i kung Eriks arrest.

Hvar gång kommandanten, öfverste Silfversparre, reser in till Stockholm, undrar kungen och drottningen, om han vid hemkomsten skall ha några befrielsenyheter att meddela dem, men sådana höras ej af, och drottningen sysslar alltjämt med att fullkomna sig i eldgöring. Hennes duktighet häri kommer säkerligen att få användning hela vintern igenom, kanske många vintrar, tills hon och konungen grånat i detta fängelse eller tills döden kommer. — —

Man har allaredan hunnit till början af december. Åter har kommandanten inrest till Stockholm och väntas tillbaka sent om aftonen den femte december. Medför han ej heller denna gång några nyheter? — Jo, han kommer med en nyhet. Men den är så öfvervældigande, att det känns, som om den ej varit väntad dagligen och stundligen. Allaredan tidigt följande morgon skall kungafamiljen vara beredd att afresa till Carlskrona, där en kunglig fre-gatt väntar, på hvilken de skola lämna Sverige. De nödiga förberedelserna till resan måste göras genast, nu i natt.

Hela Gripsholm kommer i rörelse. Konungen och drottningen kunna ej sansa sig, men konungen är obeskrifligt lycklig öfver att äntligen bli räddad ur detta fängelse, och drottningen är det i lika hög

grad som han, om hon också känner sig förtumlad öfver den brådstörtade nyheten och i hög grad oroar sig öfver att ej hela familjen skall få fara tillsammans. Drottningen rör ej för att denna tanke genast uppstiger hos henne. Men hon anförtror ej sin ängslan åt konungen, som har sitt eget att tänka på. Kommendanten har för kungen anmält, att general Skjöldebrand skall vara honom följaktig på utresan och tidigt nästa morgon skall infinna sig här på Grips-holm och afhämta Hans Majestät, och drottningen kan ej öfvervinna sin oro för att hon och barnen ej skola få medfölja samtidigt utan lämnas efter. Denna tanke gifver henne ingen ro. Man har låtit de kungliga barnen gå till sängs och väcker dem först vid femtiden denna mörka och kalla vintermorgon, men kungen och drottningen ha ej slutit sina ögon. Drottningen har skrifvit till sin moder och till sin syster, kejsarinnan Elisabeth, för att underätta dem om den lyckliga händelsen, och kungen har hela tiden gått fram och åter i rummen och ej ett ögonblick förmått hålla sig stilla.

Strax efter sex på morgonen står hela kungliga familjen resfärdig i det stora rummet, där också bevakningsofficerarna befinna sig. I nästa rum väntade personer, som skola vara med på resan. Morgonen är bistert kall, och fast de kungliga barnen äro klädda i pälsar och pelisser, stå de och huttra och frysa, yrvakna och förskrämda vid att se hur drottningen oupphörligt ser med förskräckta blickar mot dörren, som om hon väntade, att något förfärligt därifrån skulle inkomma. Konungen står alldeles tyst och orörlig. Färgen i hans ansikte växlar oupphörligen och blir än mörkröd, som den brukar vara,

då han är ond, och ibland krithvit som den plägar bli, då han är sjuk eller bedröfvad. Konungen har ställt upp sig, drottningen och de kungliga barnen på rad i ett led. Först står han själf, så drottningen, så prins Gustaf, så de tre prinsessorna efter ålder. Djup tystnad råder, som endast afbrytes af vedens lifliga sprakande i den stora spiseln och af rasslet från bevakningsofficerarnas sablar, då de ovarsamt röra sig. Ändligen öppnas dörren och öfversten, baron Posse anmäles.

Drottningen blir dödsblek och darrar, då denne man inträder, resklädd och med flera pistoler instuckna i skärpet. Han tillkännagifver för kungen att han är utsedd att vara prins Gustafs ledsagare på resan och har befallning att oförtöfvadt med prinsen resa västgötavägen öfver Jönköping till Carlskrona.

Drottningen ger till ett förtviflans anskri och börjar snyfta och gråta.

Kungen ser skarpt på öfversten.

— Har Posse något skriftligt? frågar han slutligen.

Djupt bugande öfverlämnar öfverste Posse till kungen en skrifvelse, som denne omsorgsfullt genomläser.

— Det är i sin ordning, säger kungen långsamt. Du skall följa öfversten, min son. Och kungen skjuter prins Gustaf fram mot hans följeslagare.

Men drottningen griper häftigt om barnet och trycker det högt snyftande intill sig.

— Det är visst inte i sin ordning. Det är visst inte i sin ordning, ropar hon. Jag vill ej lämna honom ifrån mig! Han måste resa med oss!

— Det är i sin ordning, svarar kungen stelt och allvarligt. Jag har läst öfverstens order. Var beskedlig och visa drottningen sina order, säger kungen till Posse och vänder sig tvärt om mot fönstret.

— Jag vill inte se några order! Ingen kan ge en moder order att lämna från sig sin son. Ni ämnar inte föra honom till Carlskrona. Ni tänker sätta honom i ett nytt fängelse! Jag får aldrig återse honom! Han får ej gå med er, snyftar drottningen.

De små prinsessorna hafva blifvit så uppskräm-
da af drottningens häftighet och förtviflan, att också de börja gråta. Men då kungen hastigt vänder sig sig om och strängt ser på dem, tystnar gråten ögonblickligen, och äfven drottningen söker göra allt för att behärska sin förtviflan. Kungen har åter vändt sig bort och åhör hur öfverste Posse på sin heder och ära försäkrar drottningen, att intet ondt skall vederfaras prinsen, som säkerligen skall inträffa i Carlskrona samtidigt eller strax efter sina höga föräldrar.

— Låt honom få resa med mig och kungen, hör kungen drottningen säga med bevekande röst.

— Det går ej för sig. Öfverste Posse har sina order att följa. Jag har själf läst dem, säger kungen hastigt, men med ett tonfall, som gör, att drottningen ögonblickligen upphör att bedja. Hon står alltjämt med sonen hårdt slutet intill sig. Hon lyfter sina tårfyllda ögon mot kungen med en blick, som tigger och ber, att han skall inskrida, men han skakar på hufvudet och ger drottningen ett tecken, att hon bör låta prins Gustaf gå.

Drottningen omfamnar sin son gång på gång

och medan hon trycker läpparna mot hans hår, hviskar hon: — Gud välsigne och beskydde dig, mitt älskade barn! Gud låte mig få dig oskadd åter!

Så tager hon sonen vid handen, för honom själf fram till hans ledsagare och säger: Herr öfverste, jag anförtrot er min sons lif. Vårda och skydda honom, och förgät ej, att en gång en moder och Gud skola affordra eder räakenskap för detta barns lif! Lef väl!

Prins Gustaf kysser sin fars hand och slutes än en gång i sin moders famn. Så föres han af öfverste Posse mellan den omgifvande vakten hastigt ut ur rummet.

Några ögonblick senare höres hästtramp och gnisslandet af medarna, då prinsens täcksläde kör genom det inre borggårdshvalvet. Drottningen slår båda händerna för ansiktet och gråter ohejdadt.

Kungen står alltjämt vid fönstret.

— Släden köres af tvenne adjutanter, förklädda till domestiker. Jag kände igen dem i skenet från facklorna, säger han.

Det börjar dagas, och klockan är närmare åtta, då general Skjöldebrand anmäles. Konungen och drottningen stå med prinsessorna åter uppställda i rad på ett led, då Skjöldebrand kommer in i rummet och går fram till konungen. General Skjöldebrand ser långt mindre skräckinjagande ut än öfverste Posse nyss, och hans sätt är vördnadsfullt och behagligt.

— Eders Majestät torde af öfverste Silfversparre vara underrättad om den förestående resan, säger han.

Kungen rätar på sig och en glädjeglimt tändes i hans ögon, då han svarar:

— Ja, jag är färdig därtill. Men har ni något skriftligt?

General Skjöldebrand svarar: — Jag har bref från kungen till Ers Majestät och till Hennes Majestät från drottningen.

Och Skjöldebrand framlämnar brefven.

Det går ej för sig att läsa från det ställe där de kungliga stå midt i rummet, och kungen och drottningen gå tillsammans bort till ett fönster, där de noga genomläsa brefven, jämföra dem och öfverlägga med hvarandra.

— Låt prinsessorna genast få inrätta sig i den för dem bestämda täckvagnen, och låt deras vagn fara före vår, ber drottningen Skjöldebrand. Hon är mycket blek och förgråten, och rösten darrar af sinnesrörelse, då hon framställer denna begäran.

— Ers Majestät, min instruktion lyder på, att Hans Majestät skall resa allena med mig nu genast och att Ers Majestät med långt större bekvämlighet skall fara efter med prinsessorna. För denna orsaks skall äro fyrtio hästar beställda för Ers Majestät, prinsessorna och sviten till i öfvermorgon, svarar Skjöldebrand raskt.

Drottningen försöker flera gånger att tala, men får ej rösten i sin makt. Ändtligen säger hon med sitt mest bevekande tonfall:

— Jag står ej ut att se konungen resa och ej få följa honom. För Guds skull, låt mig få resa med i dag!

General Skjöldebrand gör sig hård och svarar

med en röst, som han själf tycker låter obeveklig, men som för drottningen ljuder hoppgifvande:

— Hans Majestät lär vilja resa natt och dag för att undvika folksamlingar och uppvaktningar.

Till drottningens förtviflan nickar kungen bifall åt dessa ord.

— Ers Majestät kan ej uthärda att resa så fort, som vi måste göra och utan natthvila, tillägger Skjöldebrand med mildaste röst.

— Ack jo, ack jo! utropar drottningen med tårar i de sköna ögonen. — Jag kan allt, blott ej se konungen resa. Det kan jag icke uthärda. Finns ingen vrå i någon släde, där jag kan få krypa in? Jag skall göra mig så liten, så liten, blott jag får följa med.

Kungen skulle gärna vilja understödja drottningens vädjan, men stoltheten och värdigheten tillåta honom ej att bedja sina fångvaktare om något. Han vill i alla fall visa drottningen, att han ej är ond på henne, men vet ej rätt hvad han skall säga. Ändtligen kommer det i en högtidlig ton, som ljuder sträf och hård under den våldsamt kväfda sinnesrörelsen:

— Det står i bibeln, att de tu äro ett. Därför finner jag det rätt väl passande, att drottningen följer mig.

Drottningens rörande beteende har lockat tårar i Skjöldebrands och flera af de närvarandes ögon. Skjöldebrand försöker alltjämt att se högst obeveklig ut, men då drottningen märker, att hans ögon stå fulla af tårar, fortfar hon med sina böner.

— Afreser kopungen, utan att jag får följa med honom, blir det min död, säger hon, darrande af ifver.

Skjöldebrand kan ej längre motstå.

— Om Ers Majestät kan undvara allt bagage utom det allra nödvändigaste och kan nöja sig med en enda kammarfru på resan, kunde möjligen Ers Majestät medfölja i öfverste Silfversparres täcksläde, säger han slutligen.

Drottningen ger Skjöldebrand en strålande tacksam blick och utropar med stor liflighet:

— Ni skall inte behöfva vänta på mig många ögonblick.

Hon skyndar snabbt in i sina rum och kommer lika hastigt ut efter en kort stund, iklädd hvit zobelbrämrad respeliss med hufva. Hon åtföljes af kammarfrun Del Sasso, som bär på ett litet knyte, som drottningen visar Skjöldebrand, i det hon frågar honom om detta kan vara allt för tungt och skrymmande att medföra, och då han svarar henne, att så ej är förhållandet, börjar drottningen omfamna och kyssa sina små döttrar flerfaldiga gånger, och kyssande på fingret åt dem och ropande »vi ses snart igen» ilar hon framför kungen och de honom åtföljande herrarna och vaken ut för stora trappan ned på borggården. Och då kungen med general Skjöldebrand uppstigit i dennes täckvagn på medar och vagnen släpar genom det af snön obetäckta hvalfvet, tager drottningen med sin kammarfru skyndsamt plats i öfverste Silfversparres täcksläde. Kungens kammartjänare, den ende lakej, som skall medfölja, stänger dörren till släden, ställer sig själf bakpå och ber å drottningens vägnar den på kuskbocken sittande officeren, att han skall låta drottningens släde följa så tätt som möjligt efter kungens vagn,

som äfven den köres af civilklädda officerare med pistoler och sablar skylda under öfverrockarna.

Kungen sitter i vagnen till höger om öfverste Skjöldebrand, och då hästarna äntligen släpat det tunga åkdonet genom hvalfven och färden går raskt på den snöhöljda landsvägen, börjar kungens hjärta klappa af den vanliga reslyckan. Slädföret är mycket godt, och kölden är lindrig utan tö. Kungen ser på sin klocka. Den är nyss nio, och för hvarje minut, som går, ljusnar det alltmer öfver nejden, som ligger mjuk och vit inbäddad i snö. Hästarna öka farten uppför backarna och springa i svindlande traf nedför dem, bjällerklngen från de stämda klockorna klingar som de vackraste melodier för konungens öron. Han glömmet totalt bort, att han för sista gången far igenom det land, öfver hvilket han varit konung i sjuutton år. Han kan blott tänka på det oändliga välbehaget af att han är fri och äntligen får lämna det hemska Gripsholm och all den ångest och oro, som kvalt honom där denna fängelsetid, som på detta slott räckt öfver åtta månader. Endast kungen själf och den Högste Guden veta hvad han lidit på detta ställe och hur han dagligen och stundligen sökt kämpa sig till ro och underkastelse af det egna ödet under den Allvisa ledning, som allena vet om en människa är bestämd att bära en jordisk, förgänglig krona eller är utsedd att prydas med den himmelska krona, som kommer de rättfärdiga och fromma till del evinnerligen.

För hvarje stycke väg, som tillryggalägges från Gripsholm, framstår allt klarare för konungen den tröstande vissheten om, att Gud bestämt honom till

denna ovanskliga krona. Han besinnar, att Gud mot all förmodan skonat hans lif och nu slutligen befriat honom från hans fängelse under en tid och i förhållanden, som i allo pekade hän på att han skulle få dela Ludvig den sextondes och andra kungliga martyrs öde. Och kungens hjärta bultar högt af stolthet och lycka, då den första milstolpen passeras. Han har åter den saliggörande förnimmelsen, som han så länge varit beröfvad, att han står under Guds omedelbara beskydd, och att, då dessa svåra sista dagar väl äro öfverståndna, han äntligen skall få full frihet att gå, dit Gud sänder honom.

Konungen skulle känna sig helt lycklig öfver den friska luften och den ovana åkningen, om han blott kunde öfverkomma den obehagliga förnimmelsen af att den man, som sitter bredvid honom i vagnen, ej är den man, som denna plats rätteligen tillkommer, nämligen den tjänstgörande kaptenlöjtnanten. Konungen har under dessa åtta månader vant sig vid att inom hus bli bevakad, men han kan ej finna sig till rätta med att han bredvid sig i vagnen har en påtrugad följeslagare. Känslan häraf börjar alltmera reta och besvära kungen, fast han aldrig personligen tyckt illa om Skjöldebrand. Nu ville konungen endast tänka på att han för hvarje minut som går alltmera lämnar Gripsholm och den förfärliga fängelse-tiden bakom sig, men i stället måste han sitta och iakttaga, om Skjöldebrand uti något brister i den skyldiga vördnaden och respekten och afsnåsa honom, ifall så skulle ske. Detta iakttagande besvärar kungen. Han börjar snart åter känna den vanliga tröttheten och ledan. Han skall ej allenast iakttaga Skjöldebrand, utan också noga vakta sig själf att ej

inför denne nye fångvaktare förråda de verkliga känslorna. Han skall endast låta Skjöldebrand på den långa resan, som förestår, se ett stoiskt ansikte och samma kungliga värdighet, som måste bibehållas i alla skiften, synnerligast i de vidriga. Skjöldebrand skall ej få tillfälle att inför sin gynnare, den nye konungen, rapportera, att den, som de nu kalla för detta konungen, klagat eller visat sig förtviflad. På sin höjd skall Skjöldebrand kunna säga, att Gustaf Adolf varit kall och liknöjd, medan han utfördes från Sverige. Det börjar plötsligen smärtsamt rycka kring konungens mungipor, och han vänder bort ansiktet för att dölja de frambrytande tårarna. Just nu passerar konungens vagn de förgyllda järnportarna till en lång allé. I fonden af allén skymtar en präktig långsträckt hufvudbyggnad med sina båda flyglar. Det är ett välbekant ställe för konungen. Här brukade han och drottningen ofta taga sitt nattkvarter, då de från de södra orterna voro på väg till hufvudstaden. Nu finns det i Sverige en annan kung och en annan drottning, som den stolta ädling, som äger och bebor detta ställe, i djupaste underdånighet skall tacka för den oändliga ära, som beredes hans hus genom att hedras af deras Majestäters höga besök! Den konung och den drottning, som värd och värdinna djupt bugande och nigande så ofta mottogo på nedersta trappsteget af detta hvita slott, föras nu i landsflykt förbi de förgyllda järnportarna, så fort hästarna orka springa, ty de officerare, som kuska för konungen och drottningen, låta hästarna öka farten, då detta ställe passeras.

Kungen börjar konversera med general Skjöldebrand för att förströ tankarna, som bli allt mera

tyngande i den mån kungen far förbi mera befolkade trakter och de mötande bli allt talrikare. Kungen samtalar med Skjöldebrand i alldagliga ämnen, men fast Skjöldebrand ej tycks märka det, är kungen mycket förströdd. Skjöldebrand har strax vid resans början bedt kungen undvika att visa sig i vagnsfönstret, och det känns allt för besynnerligt för kungen att tänka på att hvarje gång någon i släddon eller till fots passeras på landsvägen, han hasteligen skall draga sig tillbaka i stället för att efter vanligheten på resorna i provinserna luta sig så långt fram som möjligt, för att folket skall få tillfälle se och igenkänna sin kung och betyga honom sin vörndnad genom underdåniga hälsningar, som kungen alltid samvetsgrant bemödat sig om att nådeligen besvara.

Det känns ytterst penibelt för Gustaf Adolf att på detta sätt draga sig undan för de mötandes blickar, som om han handlat illa eller hade något att skämmas för. Men kungen vet med sig, att han i allt handlat redligen och rätt, fast människorna inte kände hans planer eller visste hvarför han måste handla just så och ej annorlunda.

De kungliga åkdonen ha nu hunnit till andra gästgifvargården från Gripsholm, där hästombyte skall ske. Vid denna gästgifvargård är en stor folkmassa församlad, och kungen frågar Skjöldebrand hvad som här kan vara på färde. Skjöldebrand ser hastigt ut genom fönstret och växlar några ord med adjutanterna på kuskbocken.

— Det tycks vara stor auktion på det här stället, säger han, då de kungliga åkdonen köra in på gården, som är belamrad med möbler och husgeråd och uppfylld af slädar och människor. Karlar

komma släpandes med stora himmelsängar från byggnaden ut på gården, andra komma med bord, stolar och kistor, som de nyss inropat och som nu placeras på fordonen. Kvinnor bära spinnrockar, nystfötter, kopparkittlar och kopparkastruller kärleksfullt i sina armar och söka göra plats för dem mellan de större föremålen på lassen. Kungen vet ej hvad han skall taga sig till, då han ej skall hälsa på folket. Skjöldebrand har bedt honom kvarsitta i åkdonet, medan hästombytet sker, och han sitter djupt allvarlig och betraktar förströdd den lifliga taflan af kommande och gående. Själff har Skjöldebrand stigit ur och står vid vagnen och talar med kungen, som väl märker hans bemödande att undanskyla honom för hopen. Skjöldebrand har i hast blifvit mycket språksam och liflig och försöker på allt sätt distrahera och förströ konungen, som har ett mera dystert och allvarligt ansiktsuttryck än förut på dagen.

Hopen cirkulerar ej mera fram och åter, flera af karlarna ha blifvit stående under hviskande samtal och nyfiket skärskådande af det hastiga hästombytet. Skjöldebrand lämnar ett ögonblick kungens vagnsdörr för att tillsäga adjutanterna att skynda med förspänningen, men kungen sitter alldeles som förut, orörlig och med samma pinade uttryck i ögonen. Han har aldrig i sitt lif känt sig besvärad inför äfven den allra största folkhop, men nu är han det, då han ej kan hälsa. Det generar honom att sitta och se på människorna och ej hälsa på dem. Han hör hur karlarna mumla och märker, att flera af kvinnorna föra förklädessnibbarna till ögonen och gråta. Konungen har själf den allra största lust att gråta.

I detsamma återvänder Skjöldebrand och visar konungen på en karl med en ofantlig brännvinsnäsa. Karlen går alldeles förbi vagnen och tittar in i den. En sådan näsa har kungen aldrig förut sett, den är röd och uppsvälld och har två stora utväxter på hvardera sidan. Det är en näsa af den mest groteska effekt, och dess åsyn distraherar kungen från hans tankar, till den grad, att han ej kan ta ögonen från den. Skjöldebrand skrattar och säger kungen ett bon mot om denna kostliga näsa. Kungen hör ej kvickheten, fast Skjöldebrand säkerligen tror att han gör det, ty konungen brister plötsligen ut i ett starkt högljudt skratt. Han vet ej hvarför han skrattar till den grad, att tårarna komma honom i ögonen. Men han kan ej återhålla skrattet. Det blir allt högljuddare och mera skärande. Hästarna äro nu förspända och officerarna ha stigit upp på sina platser. Då vagnen sätter sig i rörelse, skrattar konungen alltjämt på samma hysteriska sätt, men tvärtystnar vid att höra en karlröst alldeles bredvid sig säga:

— Då han är så glad, måste ju resan vara honom behaglig.

Konungen ser sig omkring som en yrvaken och förstår plötsligen, att han varit igenkänd af folkhopen, att kvinnorna gråtit af medkänsla, att karlarnas mummel varit ett hot mot Skjöldebrand och hans officerare och att Skjöldebrand gjort allt sitt till för att få konungen att se glad och sorglös ut. Och kungen har skrattat. Han, som så sällan skrattar! Han har skrattat just nu. Om han inte skrattat — om hopen ej trott honom vara glad åt resan — hvad hade då skett? — Kungen sitter och grubblar

på detta, medan kälkvagnen af de friska hästarna för hvarje minut föres allt längre och längre bort.

Nej, det är intet att grubbla öfver, tänker han. Jag är allt för trött, för att jag skulle vilja taga upp den tunga kungabördan, om den åter bjödes mig. Det gjorde ingen skillnad, att jag skrattade, ingen, ingen alls. — — —

Resan går vidare genom Norrköping och Linköping ned mot Småland. General Skjöldebrand är ett så behagligt och underhållande sällskap, som konungen under dessa omständigheter kan begära. Men general Skjöldebrand är ej allenast en ganska behaglig sällskapskarl, som på alla sätt försöker förströ konungen under den långa åkningen. Han är hvad mera är en ganska taktfull människa och visar prof på en finkänslighet, som konungen föga erfarit under den hårda Gripsholmstiden. Också är konungen, som märker allt, helt tacksam mot Skjöldebrand, då denne numera ej tillåter lakejen, att såsom första resdagen skedde, komma in i gästgifvargårdarnas väntrum och skrika ut »maten är framsatt». Nu har Skjöldebrand mannen att i tysthet underrätta sig därom, hvarpå Skjöldebrand hvarje gång särskildt går fram till Deras Majestäter och bugande anmäler: »Ers Majestät är serverad».

Äfven i en annan sak har sedan första resdagarna en välbehöflig ändring till det bättre skett. Från sin vagn såg konungen med största förtrytelse, hur de medföljande unga officerarna vid hvarje hästombyte ställde upp sig nära drottningens släde och betraktade henne med betagna blickar. Visserligen stodo de med blottade hufvuden och i de vördnadsfullaste ställningar, men kungen kunde i alla fall

ej annat än anse detta sätt att begäpa drottningen för en påflugenhet, som herrar officerare aldrig skulle vågat understå sig, ifall konungen ännu vore vid makten, och denna tanke har retat och pinat honom på det högsta. Då drottningen ibland, med numera malplacerad vänlighet, tilltalar en eller annan af dessa unga glopar och den sålunda utmärkte strålar af hänförelse, känner kungen sig fruktansvärdt nära ett vredesutbrott, helst han de första dagarna, då han måste stanna i vagnen, intet kan göra häremot. Kungen vill ej med ett ord beklaga sig för Skjöldebrand eller bedja honom vara beskedlig tillhålla officerarna att ej på detta opassande sätt besvära drottningen. Hur skall han få Skjöldebrand att utan ord begripa. —

Äntligen har man anländt till trakter, där kungen är mindre känd och därför blir mindre strängt bevakad. Nu stiger kungen ur vagnen vid hvarje hästombyte, så att han är i stånd att personligen skydda sin gemål för närgångenhet af forna undersåtar. Hon har nu intet annat skydd än sin gemål. Hon har ej längre skyltvakter och tjänstgörande kammarherrar. Dessa senare kan kungen ej ersätta. Men hennes skyltvakt kan han vara. Och då officerarna som förut med blottade hufvuden ställa sig nära drottningens släde för att i ljuf beundran betrakta hennes fägring, se de kungen stolt och hög skrida fram och ställa sig mellan dem och sin gemål, som han sålunda undanskyler för deras blickar. Ända tills hästarna äro förspända och allt är redo till afresan, står kungen kvar orörlig utan att säga ett ord, vare sig till drottningen eller någon annan. Han frågar ej efter kölden eller snön, utan står

rak och orörlig några steg från drottningens släde. Men kungens ansiktsfärg växlar oupphörligen mellan dödlig blekhet och flammande rodnad.

Nu ändtligen begriper Skjöldebrand och tillhåller officerarna att ej längre ställa sig att på detta sätt begäpa drottningen.

Men alltjämt stiger kungen vid hvarje hästombyte ut ur sin vagn och går fram och ställer sig vid drottningens släde. Fast nu talar han med henne. Han frågar efter hennes befinnande och hur hon uthärdar resans ansträngningar.

Drottningen svarar, att hon befinner sig väl, men har alltjämt tankarna fästa på hur Gustaf har det, hvar han nu kan vara, och om man länge skall behöfva vänta på hans ankomst, då man väl anländt till Carlskrona. Kungen ser mycket allvarlig ut, då drottningen talar om sonen.

— Också jag tänker på honom, säger han. Svenska folket har gjort honom en stor orätt genom att utesluta honom från tronföljden, och Gud skall säkerligen straffa det härför, men jag kan ej anse kronans förlust som en olycka för honom själf. Han blir säkerligen lyckligare den förutan. Det är en svår börda att regera, och vissa människor äro alltid missnöjda med allt det man gör. Så har det varit för mig, men jag har också haft mycken motgång, som vår son kanske ej skulle fått röna.

Kammarfrun har stigit ur släden för att lämna de höga makarna tillfälle till ostördt samtal. Drottningen försöker få kungen från hans dystra tankar och säger i stället för att svara honom:

— Man har god tid att tänka på allt möjligt under en sådan här resa. Jag sitter och tänker på

hur eget allt fogar sig. Den första plats, på hvilken jag satte min fot, då jag kom till detta land, var Carlskrona, så for jag till Gripsholm och därefter till Drottningholm och nu, då jag lämnar landet, bär det af från samma platser, fast i motsatt riktning öfver Drottningholm och Gripsholm åter till Carlskrona. Från Carlskrona lämnar jag detta land för alltid —

— Och jag, svarar kungen, sitter och tänker på, medan jag låtsar höra på Skjöldebrand, hvilket underbart inflytande trettantalet haft på mitt öde. Namnet Gustaf IV Adolf har tretton bokstäfver.

Drottningen räknar efter. — Det är sant, endast om ni räknar de två siffrorna som två bokstäfver, säger hon tveksamt.

— Det gör jag, svarar kungen. Jag är den trettonde kungen från och med Gustaf Wasa.

— Är det så? utropar drottningen och ser tviflande ut.

— Det är jag. Den trettonde *kungen* från och med Gustaf Wasa. Jag räknar inte de regerande drottningarna. Jag blef kung vid tretton års ålder. Jag regerade själf som myndig tretton år. Jag arresterades den trettonde mars. Det är tjugutvå gånger tretton år efter Gustaf Wasas val till Sveriges kung 1523 och sju gånger tretton år efter Carl den tolfdes död 1718. Detta nuvarande årtal 1809 inträffar på båda dessa uträkningar.

— Och allt detta har ni hunnit uträkna på resan! utropar drottningen beundrande.

— Det har varit en lång resa, svarar kungen, fast den går med den största skyndsamhet. Men jag påbörjade dessa uträkningar redan på Gripsholm.

Om siffrorna 1 och 3, med hvilka tretton skrives, omvändas, så blir det trettioett, som nu är min ålders år.

— Det är sant, säger drottningen. Ni har nyss fyllt trettioett år! Hon tillägger lifligt och med stor vekhet i rösten:

— Tro mig, min vän, jag lämnar gärna detta land och sörjer ej öfver tronens förlust. Finge jag blott se eder så lycklig, som ni förtjänar, och som jag önskar, och mina barn glada och förnöjda —

— Jag är icke född till det ni kallar lycka, svarar konungen och skakar på hufvudet. Min lärare Rosenstein sadé mig ibland i min barndom, att jag väntade för mycket af allt och af alla, och att jag därför skulle bli desillusionerad på allt och alla. Och han hade rätt. Det jag trodde på och väntade, utföll annorlunda, än jag trodde, att Gud skulle låta det utfalla. Jag har förlorat krona och rike på denna min fasta tro, att Gud skulle låta rätten och rättvisan segra i världen. Kungen håller inne ett ögonblick och fortsätter med darrande röst. — Jag tror än att så skall ske, fast det ej blef mig beskärmt att som kung få upplefva det. Men det tar tid att vänja sig vid tanken, att man från tidernas början ej varit bestämd för jordisk lycka och framgång. Dock, jag skall säkerligen lära mig detta, då jag nu snart blir fri från alla bojor och bördor. Det har varit en lång, besvärlig och oändligt tröttande resa.

— Är Ers Majestät så uttröttad af resan? frågar drottningen, förskräckt af det sorgsna och pinade uttrycket i kungens ögon.

Konungen skakar på hufvudet. — Nej, det går väl an. Småland är långt, men det lider till slutet. Det kan ej vara många timmar till gränsen. Ännu en dagsresa, och vi äro framme i Carlskrona och få lämna allt detta bakom oss.

Drottningen ser oroligt efter kungen, då han hastigt går ifrån henne fram till sin vagn, för hvilken hästarna äro ombytta.

Vägen för genom en särdeles ful och ödslig trakt med vidsträckt mosse på ömse sidor. Vattensamlingen på mossen är betäckt af ett tunt ishölje, och den förut ymniga snön på landsvägen blir allt sparsammare och sparsammare, och föret allt sämre och sämre. Snart upphör föret alldeles, och en kalesch måste lånas till kungen.

Ändtligen anländer det kungliga herrskapet till Carlskrona, där logis tages i Kungshuset, det första hus som drottningen behodde, då hon som brud ankom till Sverige. Det blir också det sista. Men enda tanken är nu prins Gustaf och glädjen är oändligt stor, då en timme efter Deras Majestäters ankomst prins Gustaf anländer med öfversten, baron Posse. Drottningen kan ej släppa sin son ifrån sig ett ögonblick. Hon frågar honom hur resan gått, om han frusit mycket, om han är mycket trött, och gång på gång tackar hon öfverste Posse för hans hafda omsorg om prinsen och för att han så väl motsvarat det dyrbara förtroendet. Kungen klappar sin son på hufvudet och omfamnar honom ömt, innan han skickar honom till sängs och själf drager sig tillbaka till sina rum.

Det väcker uppseende hos de herrar, som i Carlskrona emottaga för detta kungliga familjen, att

prins Gustaf bär sina ordnar på jackan, men att kungen är civilklädd utan dekorationer, med endast maltheserkorset på fracken.

De små prinsessorna anlända äntligen fem dagar efter sina föräldrar. Med prinsessorna komma sviten och bagaget. Nu kan afresan från Sverige ske när som helst, men fregatten »Camilla», på hvilken de kungliga skola företaga öfverresan till Tyskland, är ej segelfärdig och några dagar måste ännu tillbringas i Carlskrona, där vistelsen troligen skulle räckt ännu längre, såvida ej general Skjöldebrand oroats af underrättelse från Stockholm, att kung Carl häftigt insjuknat. Underrättelsen om den nye kungens farliga sjukdom och ryktet om hans död fördöljas visserligen omsorgsfullt för Gustaf Adolf, men Skjöldebrand håller i alla fall för klokast att låta för detta kungen och hans familj snarast möjligt embarkera, då i händelse af den sorgliga nyhetens bekräftelse deras närvaro i riket kunde gifva anledning till kontrarevolution och inbördes oroligheter. Äfven om fregatten ej är färdig till ögonblicklig afsegling, och äfven om den motvind, som alltjämt blåser, skulle förhindra resans omedelbara företagande, anser Skjöldebrand rådligast att hafva den kungliga familjen ombord på Camilla, dit ingen skall få tillträde utan öfveramiralen Pukes skriftliga order till fregattchefen, major Trolle.

Det är några dagar före julafton, som embarkeringen sker. Kungen har tillbragt denna sista förmiddag under ifrigt brefskrifvande, och fast embarkeringen är utsatt till en långt tidigare timme, sitter Gustaf Adolf kvar vid sitt skrifbord, tills det börjar skymma. Då tager han sig samman, reser sig upp och går in i den närbelägna salongen, där den kung-

liga familjen och de, som skola vara de kungliga följaktiga på utresan, vänta på honom.

Då kungen träder in i salongen ser han prins Gustaf gråta öfverljudd. Kungen blir dödsblek. Han biter sig i läppen och vänder sig bort. Så tager han sin trekantiga hatt, sätter den på hufvudet och går mot dörren. Drottningen och de två äldsta barnen följa honom. De båda minsta prinsessorna bäras på kammarjungfrurnas armar.

De höga resande föras ned till varfvet i öfveramiral Pukes och landshöfding Håkanssons ekipager. Här måste de kungliga stiga ur vagnarna och gå till fots genom varfvet. Drottningen talar under promenaden lifligt med sina barn, men konungen går tyst bredvid general Skjöldebrand. Då konungen stiger ur vagnen och skyltvakten skall passeras, blir konungens bleka ansikte ännu blekare. Han ber en tyst bön till Gud, att skyltvakten skall göra honnör för honom. »Gode Gud, spara mig förödmjukelsen, att han ej gör honnör för mig», ber konungen innerligt, som ett litet barn ber sin fader om att slippa en oförtjänt förödmjukelse. Men till det yttre ser konungen fullständigt liknöjd ut och går stel och stram vid Skjöldebrands högra sida, och då vakten ej rör sig, är det blott den häftiga färgväxlingen i konungens ansikte från ytterlig blekhet till mörkaste blodrödt, som för den uppmärksamme ledsagaren förråder, att detta kostar på honom.

Väl kommen genom hvalfgången ut på varfvet, blir konungen stående stilla och ser sig omkring. Den plats, på hvilken han nu står, har alltid varit dyrbar för hans hjärta. Aldrig har han känt sig lyckligare som konung, än då han från

hufvudstaden farit ned till Carlskrona för att bevista det ståtliga skådespelet af ett eller flera örlogsfartygs löpande af stapeln eller för att närvara, då kölarna sträcktes på några nya linjeskepp. Han har aldrig skytt den långa resans besvärligheter, äfven om han endast kunnat stanna här några få dagar, för att uppnå den stolta glädjen att njuta af åsynen utaf det rastlösa arbetet på detta örlogsvarf, där det alltid förekommit honom att den svenska makten och äran timrades hop af de svenska skogarnas bästa virke och smiddes af de svenska bergens bästa järn.

Här nära ligga segelsömmarverkstaden, förråds- husen och materialbodarna. Åt det där hållet är ankarsmedjan, där står den stora lyftkranen, där långt nere ligger repslagarebanan, och där högt uppe i luften sväfvar det mäktiga skrofvat af det nya örlogsskepp, som bygges, och hvars lyckliga sjösättning konungen ej skall få se. Då det skeppet är färdigt att glida ned från bädden, skall konungens lefnadsjulle vara kastad ut från det land, som sett honom födas, och hvars jord han aldrig mer skall beträda, sedan han väl gått öfver den långa bron därborta, där på ömse sidor stora linjeskepp äro förtöjda och vid hvars ända han ser de små kronans fartyg ligga, som skola föra honom själf och hans biltoga familj öfver till fregatten.

Kungen står orörlig, dödsblek, men utan att fälla en tår. Han ser alltjämt ut öfver varfvets många hus och byggnader och mäter afståndet till den långa bron och de små båtarna, som gunga upp och ned på det mörka vattnet.

Han hade aldrig trott, att dessa sista ögonblick skulle blifva honom så svåra.

Väderleken är tung och regndisig, och det börjar starkt mörkna.

General Skjöldebrand har en lång stund tåligt väntat på att kungen skall gå vidare. Han tror sig veta, hvad kungen tänker på, och han väcker honom ur hans grubblerier genom att säga:

— Ers Majestät förstår, att som Ers Majestät är okänd, har ej vakten kunnat göra honnör. Det hade ej kunnat ske fullkomligt utan att röra trumman och spelet och detta hade varit liktydigt med att kungöra Ers Majestäts härvaro.

Konungen svarar ej general Skjöldebrand med ett ord. Men han tänker, medan han beträder den långa bron:

— Javäl, jag förstår. Men det kostar på, äfven om man förstår. Denna sista hyllning i Sverige kunde blifvit mig gifven, om ej för annat, så därför, att jag alltid varit en rättrådig man. Tyckes mig, att Guds Försyn är obegriplig.

Långsamt skrider konungen fram på den oändligt långa bron, vid hvars ända de små kanonsluparna äro förtöjda. Konungen ser den täcka staden ligga på sina holmar och öar. I de små rödmålade husen där längst åt vänster börja ljusen tändas. Konungen tänker på de ord, som denna dag läsas i stadens tidning: »Af hög hand är en summa, stor 267 Riksdaler Banko, gifven och genom herr hofmarskalken, öfverste Silfversparre till landshöfding, friherre Håkansson aflämnad att utdelas mellan stadens mest behöfvande fattiga.»

Måhända har denna sista gåfva af en hög hand tändt ljusen i de röda stugorna. Måhända — — —

Bakom konungen är allt tyst, ty denna eftermid-

dag arbetas ej på varfvet. Allt är öde och stilla på denna eljest så rastlösa plats, och konungen kan ej heller förstå, att arbetet här någonsin skall upptagas, då han nu för alltid lämnar detta ställe. Han kan ej föreställa sig, att någonsin mera kraftiga yxhugg skola genljuda i dockorna, att glödande järn skall hamras ut i smedjorna, att granna gallionsbilder skola smidas och förgyllas i verkstäderna, att armtjocka tåg skola slås på repslagarbanan, att hvita segel skola sömmas af flitiga händer och blågula fanor och vimplar skola hissas på stolta skepp. Skall ej allt stå stilla och försvinna, då han själf går, ej endast här, men i hela landet?

Den tunna gestalten i den stramt tillknäppta svarta fracken stannar än en gång och ser sig om. I det tilltagande mörkret och för de frambrytande tårarna kan konungen ej längre skönja staden och nejden. Men framför och på ömse sidor om honom, där han med allt långsammare steg går bortåt den oändligt långa bron, brusar det svarta vattnet, och ute på hafvet utanför Kungsholms fästning gå vågorna höga och hvitskummande.

(Slut på senare delen.)

Innehåll:

1. Till sjöss och på land	1
2. Badensiska herrskapet	16
3. Den tyska resan	42
4. Bevare Gud vår kung!	70
5. Pommerska kriget (I)	85
6. Pommerska kriget (II)	108
7. Efterlängtrade entrevuer	118
8. Erik den fjortonde predominerar	132
9. Finska kriget	151
10. Med Charons båt	181
11. På Haga	186
12. Obevisade rykten	202
13. Marsdagar 1809	210
14. På ödenas slott	250
15. För detta konungen	291

6000013028

Göteborgs universitetsbibliotek

